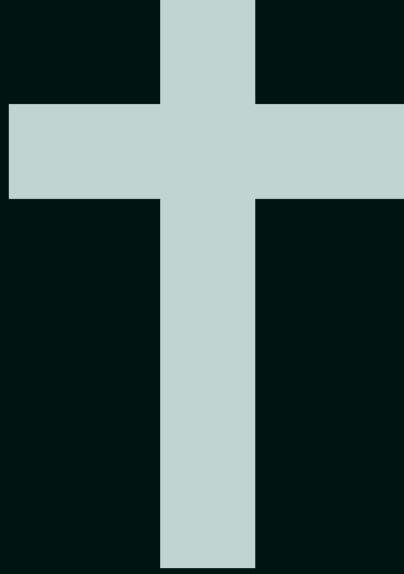

God Lavaiyat An
Puhuvasiwni

New Testament in Hopi (US:hop:Hopi)

God Lavayiyat An Puhuvasiwni New Testament in Hopi (US:hop:Hopi)

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hopi

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Hopi [hop], USA

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Hopi

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
f1558f03-6e18-5edf-b292-77ef05524aff

Contents

MATTHEW	1
MARK	60
LUKE	97
JOHN	159
Jesus Ayamuyatuy Hiniwhtipumu	203
ROMANS	257
1 CORINTHIANS	281
2 CORINTHIANS	304
GALATIANS	320
EPHESIANS	328
PHILIPPIANS	336
COLOSSIANS	342
1 THESSALONIANS	348
2 THESSALONIANS	353
1 TIMOTHY	356
2 TIMOTHY	363
TITUS	368
PHILEMON	371
HEBREWS	373
JAMES	390
1 PETER	396
2 PETER	403
1 JOHN	407
2 JOHN	413
3 JOHN	414
JUDE	415
HIMU NATONIQA MATAQTIWHQA	417

LOMATUAWI MATTHEWT AHPIY'O

The Birth Record of Jesus Christ (Lk 3.23-38)

¹ I' tutuveni it Jesus Christ hakiy ahpiy sinotiqat tuawi'ta. Pam Abraham-nit pu David pumuy amuhpiy aniwhti.

² Ura Abraham Isaac náata; noqw pam Jacob náata; noqw pam Judas-nit pu tupkomuyatuy pumuy náamu.

³ Noqw Judas Phares-nit pu Zarat pumuy náamu; (Thamar pumuy yúamu); noqw Phares Esrom náata; noqw pam Aram náata:

⁴ Noqw pam Aminadab náata; noqw pam Naasson náata; noqw pam Salmon náata;

⁵ Noqw pam Booz náata, (Rachab put yúata); noqw Booz Obed náata, (Ruth put yúata); noqw Obed Jesset náata.

⁶ Noqw pam David it moñwit náata; noqw pam Solomon náata, (hakiy Urias nōmaatniñwuqa put yúata).

⁷ Noqw Solomon Roboam náata; noqw pam Abiat náata; noqw pam Asat náata.

⁸ Noqw pam Josaphat náata; noqw pam Joram náata; noqw pam Ozias náata.

⁹ Noqw pam Joatham náata; noqw pam Achaz náata; noqw pam Ezekias náata.

¹⁰ Noqw pam Manasses náata; noqw pam Amon náata; noqw pam Josias náata.

¹¹ Noqw pam Jechonias-nikañw pu tupkomuyatuy pumuy náamu, sinom Babylon aqw tsāmiwyaqat ephaqamo.

¹² Noqw pumuy Babylon aqw tsāmiwyaq w put atsva Salathiel tihtiwa. Pam hak Jechonias tíata. Noqw pam Zorobabel náata.

¹³ Noqw pam Abiud náata; noqw pam Eliakim náata; noqw pam Azor náata.

¹⁴ Noqw pam Sadoc náata; noqw pam Achim náata; noqw pam Eliud náata.

¹⁵ Noqw pam Eleazar náata; noqw pam Matthan náata; noqw pam Jacob náata.

¹⁶ Noqw pam Joseph náata. Noqw Joseph Maryt kōñaata. Noqw Maryt hapi ahpiy Jesus, Christ yan túnwantiwhq tihtiwa.

¹⁷ Noqw òviy Abraham añqw David aw pahsavo sohsoyam nānañk qatsívaptuyaqam pakwt nālōq sihkay'tasikipwatya; noqw pu David añqw Babylon aqw tsāmiwyaqat aw pahsavo pakwt nālōq sihkay'tasikip nānañk qatsívaptuya; noqw pu Babylon aqw tsāmiwyaqat añqw Christ aw pahsavo pakwt nālōq sihkay'tasikip nānañk qatsívaptuya.

The Birth of Jesus Christ (Lk 2.1-7)

¹⁸ Noqw yantaqat ahpiy Jesus Christ hapi tihtiwa: Put yuat Mary Joseph aw awiniwtaqw, nāt pumuy qa nāmatiqw, pam Qahováriwtaqat Hikwsit enem nō'yiwkañw mātaqti.

¹⁹ Noqw put siwatwaat Joseph suan hintaqe, put nuhtutpik hamanhintsan-niqey qa suhtaq'ewnihqe, pay as put turs nanauyve mātapniqey unañwiti.

²⁰ Noqw nāt pam pan wūwankañw tūmoklawhq, meh, pi Tutuyqawhqat hoñviayaat put aw mātaqtiqe, aw pañqawu: Joseph, um David tíata, pay um

qa nānaphin wūwantat, uhmantuway Maryt nāmi távini; pay put ahsonve aniwhitiqa Qahováriwtaqat Hikwsit eñemi.

²¹ Noqw pam tiyohyat tihtani; noqw um hapi put Jesus yan túnwani, ispi pam sinomuy qaanhtipuyamuy añqw ayo óyaniq'ó.

²²⁻²³ Ura Tutuyqawhqa lavay'ayay ahpiy yan lavayhti: Meh, nāt qanawh-valni'taqa māna nō'yiltini; nen tiyohyat tihtani. Noqw puma put Emmanuel yan tuńwáyani, pam hapi Tutuyqawhqa itamuma, i'nihqe pam'i. Noqw ñi yantaqa sohsoy yaniwhitiqw, i' hisat lavaytiwhqa aw antsaniwa.

²⁴ Pahsat pu Joseph tātayhqe, Tutuyqawhqa hoñviayaat hin put aw tutap-taqat anhtiqe, mantuway nāmi távi;

²⁵ Nihqe pas pam put qa aw hintsana, pas pam susmohti tiy tihtaniqat aw pahsavoo. Noqw pam tiyohyat tihtaqw, Joseph put Jesus yan tuńwa.

2

Visitors from the East

¹ Noqw hak Moñwi Herod moñw'iwtaqw, Jesus Judea-tutskwat ep Bethle-hem-kitsókit ep tihtiwa. Noqw meh, hakim pas wuwni'yuñqam hōpahaqaqw Jerusalem ep ókihqe pañqaqwa:

² Ya Jew-sinmuy amumi moñw'iwtaniqe tihtiwhqa hak háqamo? Pi itam hōpaq sōhut put tuawi'taqat tutwaqe put hakiy aw naokiwlalwaniqe óviy añqwya.

³ Noqw Moñwi Herod it navotqe tusitaqe pas hinhaqam unañway'ta, pu sohsoyam Jerusalem ep yesqam píwu.

⁴ Noqw óviy pam Tutuyqawhqa awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu sinmuy amuñaqw tutavot tūtutuqaynayaqamuy sohsokmuy tsovalaqe, haqam Christ tihtiwniqat pumuy tūviñta.

⁵ Noqw puma put aw pañqaqwa: Judeat ep Bethlehem ep'e; pi Tutuyqawhqa lavay'ayaat yan pēna:

⁶ Pu úmaa, uma Judat-tutskwat ep Bethlehem-kitsókit ep sínomu, pas uma Judat ep pavansinmuy amuñaqw qa hin'eway'omu; pi umuñaqw hak moñw'iwtaniqa wunuptuni; nen pam isinomuy amumi tunatyawmani, Israel-sinmuy amumii.

⁷ Pahsat pu Herod pumuy hakimuy pas wuwni'yuñqamuy nanauyve wánwayhqe, hisatniqw sōhu mātaqtiqat pumuy pās tūviñta,

⁸ Nit pumuy Bethlehem aw hōnaqe amumi pañqawu: Uma awye', tsākw pās hepyani, nen ason uma tutwe' añqw nuy āawnawisni; noqw nu tuwat awnen put pas hihtatani.

⁹ Noqw puma moñwit añqw yan nanaptat ahpiyya; noqw meh, ura sōhu hōpaq pumuy amumi mātaqtiqa pumuy amupyeve hinmaqe, haqam tiyohyat qátuhqat aw pítuhqe atsve huruhti.

¹⁰ Noqw puma sōhut tutwaqe, pas hinhaqam hahlayhtoti.

¹¹ Noqw puma kihut aw yuñqe, pep tiyohyat yuyat Maryt enañ tutwa; nihqe puma tiyohyat atpipo tamótshoñvat pas hihtatota; nit pu hihta eñem hin-vayaqey añ hōtahtotaqe, put hihta huytota, sikavalasivata, pu frankincense, nit pu myrrh.

¹² Noqw pay puma Herod aw qa áhoyyaniqey God añqw tumoknanaptaqe, pay pas háqe'wat ahoy tutskway aqwya.

The Escape to Egypt

¹³ Noqw pumuy ahpiyyaqw, pi meh, Joseph tūmoklawhqa, Tutuyqawhqa hoñviayaat put aw mātaqtiqe aw pañqawu: Meh, Herod tiyohyat pās hepni, put ninaniqee. Noqw óviy um qatuptut, tiyohyat, yuyat enañ wikkañw,

Egypt-tutskwat aqw wāyani; nen pas ason nu hisat uñ hin āawnaniqat pahsavo um hāk pepeq qátuni.

¹⁴Noqw öviy pam qatuptut, tiyohyat yuyat enañ wikkañw, mihikpuva Egypt aqw'a;

¹⁵Nihqe pas ason hisat Herod mokqat aw pahsavo pam pepeq qatu. Ura Tutuyqawhqa lavay'ayay ahpiy yan lavayhti: Nu Egypt aqw itiy wánwayi. Noqw yan hapi i' hisat lavayhtiwhqa aw antsaniwa.

The Killing of the Children

¹⁶Noqw ima a'nö wuwni'yuñqam ahpiyyaqw, Herod māmatsq kurs puma paysoq put yüyuyhnaya. Noqw öviy pas pam a'nö itsívutiqe, hakimuy hōnaqe, puma totimhoymuy Bethlehem ep yesqamuy sohsokmuy qōqyaniqat ay-ata, pu ahsupoq qalava yesqamuyu, lōq yahsañwni'yuñqamuy ahpiy nāt tsātsakwmuy aqw pahsavoo. Ura pam pas wuwni'yuñqamuy pās tūviñtaqe hisat paniwhitiqat navotqey put ahpiy panhti.

¹⁷Pahsat pu Tutuyqawhqa lavay'ayaat Jeremy hin lavayhtiqa aw antsaniwa; ura pañqawu:

¹⁸Ramat ep hakiy tōnaat nanaptiwa; hak paktōqnuma, a'nö paknuma, pas pavan hinhti qey pan paknuma. Rachel timuy öviy paknumqe, pas qa okniqey nāwakna, puma sūlawhti qw öviy'o.

The Return from Egypt

¹⁹Noqw ason hisat Herod mokq, meh, Joseph Egypt epeq tūmoklawhqa, Tutuyqawhqa hoñviayaat put aw mātaqtique aw pañqawu:

²⁰Um qatuptut tiyohyat, yuyat enañ wikkañw, Israel-sinmuy tutskwaya-muy aqw áhoyni; pay put nīnayaniqey anyuñqam qa yēse.

²¹Noqw pahsat pu pam qatuptut, tiyohyat yuyat enañ wikkañw, Israel-sinmuy tutskwayamuy aqw'a.

²²Noqw yaw Archelaus nay Herod qeniyat ep Judeat aw moñw'iwtaqat pam navotqe, pañsoniqey tusita; nit pay pam God añqw tumoknavotqe, Galileet ep haqamiwat aw lahsi.

²³Nihqe pam pep pítuhqe kitsókit Nazareth yan mātsiwhqa ep qatuptu. Yan Tutuyqawhqa lavay'aymat hin lavayhtotiqat aw anhti; ura pañqawu: Pam Nazareth-sino yan tūñwantiwni.

3

The Preaching of John the Baptist

(Mr 1.1-8; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)

¹Noqw ephaqam hak tāqa John yan mātsiwhqa sinmuy kūyit akw tuvoy-lalawhqa Judeat ep qayēsiwhpuve yuaataqe,

²Pañqawlawu: Uma nāp umuhtunatyay añqw lasyani; taq öveqatsit añqw moñwtunatya aw hayhkalti.

³Ura Tutuyqawhqa lavay'ayaat Esaias yan lavayhti: Hakiy tōnaat qayēsiwhpuve tsa'tinumqa navotniwa; nihqe yan lalvaya: Uma Tutuyqawhqa enem pōhut aw hintsatsnani, pam háqe'niqat aw suwiptotani. Noqw John ep i' hisatlavayhtiwhqa aw antsaniwa.

⁴Noqw i' John hihta pohkot pōlay'taqat pōhōyat añqw yukiwtaqat yuwsikañw, kolāsat kwewta; noqw pam mātuy tūmoyta; pu piw haqam mōmohtuy tsāme', momospalayamuy enañ tūmoytañwu.

⁵Pahsat pu Jerusalem añqw sinom put aw ökiwta, noqw pu Judeat sohsovik añq'ö, pu ahsupoq tutskwat pāyut Jordan nöyakiwtaqat añq'ö.

⁶ Nihqe qaanhtipuy nahostotat, John ahpiy pāyut Jordan aqw kūyit akw tuvoylatoti.

⁷ Noqw kaysiwhqam Pharisee-sinom-niqw, pu Sadducee-sinom put ahpiy kūyit akw tuvoylatotiniqe ep ökiqw, pam pumuy túwahqe amumi pañqawu: Is úmaa! Ya uma hinoqw tsütsu'tuy amún itsívut nātoniqat añw watqa? Ya hak umuy āawna?

⁸ Kurs uma pas antsa nāp umuhtunatyay añw lasye', uma alönöt qatsit ahpiy tutmalat hintsatskani.

⁹ Pu uma qa pan wūwankahkañw, umuh'unañwpeq pañqawani: Abraham hapi itanaa, kitotani. Taq nu umumi pañqawni: God it o'wat añw Abraham eñem sinmuy aniwnaniqey tuwi'ta.

¹⁰ Noqw pay hapi pikaiñwa himutsotskit ñayat tsahqaniqey na'sas'iwta; noqw öviy himuwa tsoki lomasipalat qa himuy'vañwuqa tsaqniwe' qōhit aqw tūviwni.

¹¹ Pay as pi pas antsa nu umuy kūyit akw tuvoylalawu; uma nāp umuhtunatyay añw lasyaqat tuawi'taniqee. Nīkañw añw inuñkniha inuhpenihqe pas pavan öqala; noqw soon nu yan'ewaynīkañw put tōtsiyat yawmani; ason pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylalawni, pu qōhit akw'a.

¹² Pam wuhihpiy yawta, nihqe murivihkay ep pās wuwhini; nen söhövosit koyohtani; nīkañw pam qōhit pas qa tokniqat akw tsihput taqtsokni.

The Baptism of Jesus
(Mr 1.9-11; Lk 3.21-22)

¹³ Noqw pahasat pu Jesus John ahpiy kūyit akw tuvoylatiniqe Galileet añw Jordan aw pitu.

¹⁴ Noqw John put qa nakwhanaqe aw pañqawu: Soon as qa nu uhpiy kūyit akw tuvoylatiwni. Noqw piw kurs um añaqaw inumii?

¹⁵ Noqw pay Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Pay soon tis qa pantani; itam pan hapi God tunatyayat añ ahsupoq aw antsanni. Noqw pahasat pu pam put nakwhana.

¹⁶ Noqw Jesus kūyit akw tuvoylatiwht, pahasat pay pāñaqw yama; noqw meh, tokpela hötsíltiqw, God Hikwsiat höwit antaqa añw hawhqe, put atsmi tsokiltiqw, pam aw yori.

¹⁷ Noqw meh, hakiy tōnaat öñaqw pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii; it nu pas hahlayi.

4

The Temptation of Jesus
(Mr 1.12-13; Lk 4.1-13)

¹ Pahasat pu Qahováriwtaqa Hikwsi qayēsiwhpumi haqami Jesus wīki, Nukpanat ahpiy aw unaheviwniqat öviy'o.

² Noqw pam löp sunát-sikis talönvaqat pu tōkilat añ qa nösqe, put atsve tsönmoki.

³ Noqw Unatwi'taqa put aw pítuhqe aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen um it o'wat pölavikiniwhtiniqat aw pañqawni.

⁴ Noqw pam lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Sino qa pölavikit-sa akw qátut, sohsok lavayit God moañaqw nōñantaqat akw qátuni.

⁵ Pahasat pu Nukpana pas āantsawat kitsókit aqw ömiq Jesus wikqe, God kíyat ep suswupakits'omiq put tsoka,

⁶ Nit aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen um atkamiq tsóokni; pi ura yan pey'ta: Pam honviaymuy ayataqw ūmi tunatyaltotini. Nen puma may akw un hölölni'yuñwni, taq ka um owat aqw uhkukuy sáviknani.

⁷ Noqw Jesus put aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhqay aw qa tuwanlawni.

⁸ Pu piw Nukpana haqami pas wupatukwit aqw put wíki; nihqe tūwaqatsit añ ahsupoq moñwqeqnit, piw put añ hihta susnukñwat put aw mahtakna;

⁹ Nihqe put aw pañqawu: Iit sohsok nu ūmi nóani, um inutpipo tamötswunuptut, inumi naokiwhta'ö.

¹⁰ Pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Sóoni, yupa Satan, pi yan pey'ta: Um Uhtutuyqawhqay God aw naokiwlawni, pu um put-sa eñem tumalay'tani.

¹¹ Pahsat pu Nukpana put mātavi; noqw meh, òñaqw hoñvia'yam put aw ökihqe aw unañwtapya.

Jesus Begins His Work in Galilee

(Mr 1.14-15; Lk 4.14-15)

¹² Noqw yaw John sivikimi panayaqw Jesus navotqe pañqw Galileet aqw'a.

¹³ Nihqe pam Nazareth-kitsókit añqw ahpiynihqe Capernaum-kitsókit ep pítuhqe pep huruhti. Pam kitsóki wuhkovatuphat qalaveq'a, Zabulon-nikañw pu Nephthalim pumuy tutskwayamuy qalavoo.

¹⁴ Yan Tutuyqawhqat lavay'ayaat Esaias hin lavayhtiqat aw anhti; ura pañqawu:

¹⁵ Zebulon tutskwayat pu Nephthalim tutskwayat wuhkovatuphat aqw pihkat pāyut Jordan yupqöyve qa-Jew-sinmuy tutskwayamuy Galileet ep

¹⁶ Hakim sinom qatalpuve yesqam qaan'ewakw tālat tutwa; noqw moki-wuy qalava, pu kihsiwniyat añ yesqamuy amumi tālawva.

¹⁷ Pahpiy haqahpiy pu' Jesus nuhtumi yuaativaqe pañqawlawu: Uma nāp umuhtunatyay añqw lasyani, taq öveqatsit añqw moñwtunatyay aw hayhkalti.

Jesus Calls Four Fishermen

(Mr 1.16-20; Lk 5.1-11)

¹⁸ Noqw Jesus wuhkovatuphat Galilee yan tūnwantiwhqat qalavaqe hin-makañw, hakimuy lōqmuy nātupkomuy tuwa, hakiy Simon, Peter yan piw tūnwantiwhqat-nikañw, pu tupkoyat Andrew púmuyu. Puma pakiwmaqtut-sayat pāmiq pahpana, puma pakiwmahkatnihqey akw qátuhqee.

¹⁹ Nihqe pam pumuy amumi pañqawu: Uma inuñk hinmani. Noqw nu umuy tutuwnaqw, uma sinmuy kwihkwisnani, uma pāvakiwhtuy hin kwihkwisnaqey pan'i.

²⁰ Noqw pahsat pay puma tutsayay tatamhtat, put añki.

²¹ Pu pam pahpiynikañw, piw hakimuy lōqmuy nātupkomuy tuwa, hakiy Zebedeet tímuyatuyu, hakiy James-nikañw pu tupkoyat John púmuyu; puma nay Zebedeet amum pākihut añqw pakiwkañw, pakiwmaqtutsayay aw yuyku; noqw pam pumuy wánwayi.

²² Noqw pahsat pay puma pākihut nay enañ mātapt, put añki.

Jesus Teaches, Preaches, and Heals

(Lk 6.17-19)

²³ Noqw Jesus tutskwat-Galileet añ ahsupoq waynumqe, tsotsvalkiyamuy añ sinmuy tutuqaynatinuma; nihqe lomatuawit moñwtunatyat yuaataqat nuhtumi yuaatinumkañw, sinmuy amuhpa' sohsokmuy hihta akw öpuiwyuñqamuy, pu tūtuyyaqamuy qalapsintima.

²⁴ Noqw put ahpiy pam ahsupoq Syriat añ nanaptiwa. Noqw puma sohsokmuy hihta tūyat akw öpuiwyuñqamuy, pu kānavoti'yūñqamuy put aw tsamvanta, pu hakimuy nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwyuñqamuyu, pu homimitutuyyaqamuyu, pu amuhpa' qatāyuñqamuyu; noqw pam pumuy qalapsina.

²⁵Noq̄w q̄aan'ewakw hintaq̄am sinom Galileet añq̄w put añk hinnitusya, pu Decapolis añq'ö, pu Jerusalem añq'ö, pu Judeat añq'ö, pu Jordan yupqöyñaq'ö.

5

The Sermon on the Mount

¹Noq̄w pam q̄aan'ewakw hintaq̄amuy sinmuy amumi yórikqe, tsomomiq wupqe, epeq qatuptuq̄w, put aw nánatuwnayaq̄am put aw öki.

²Noq̄w pam lavayhtiçe, pumuy tutuq̄aynativaçe, amumi pañq̄awu:

True Happiness

(Lk 6.20-23)

³Añ okiw'unañway'yuñq̄am hahlayhpit epya; pi puma hapi öveqatsit ep moñwtunatyat himuy'yuñwa.

⁴Pas añ tsaykitaq̄am hahlayhpit epya; pi puma okyani.

⁵Añ pasi'nañway'yuñq̄am pas hahlayhpit epya; pi puma tūwaqatsit makiway'yuñwani.

⁶Añ suan hinwisniqey tuñlay'yuñq̄am, hak nōsiwhqat, pu kūyit hin tuñlay'taqat pan suan hinwisniqey tunatyawyuñq̄am pas hahlayhpit epya; pi puma tunatyay aw yórikyani.

⁷Añ nun'okwat hahlayhpit epya; pi God pumuy ökwatuwni.

⁸Añ suan unañway'yuñq̄am hahlayhpit epya; pi puma God aw yórikyani.

⁹Añ namivöhikit tumalay'yuñq̄am hahlayhpit epya; pi puma God tímatnihqey pan túñwantiwyani.

¹⁰Añ suan hinwisqey ep okiwsahsanwaq̄am hahlayhpit epya; pi puma hapi öveqatsit añq̄w moñwtunatyat himuy'yuñwa.

¹¹Sinom inutsviy umumiq hīhiñq̄aq̄wakahkañw, umuy okiwsahsanyakañw, sohsok hīhihta qalolmat umuy atsátotoynayaq̄w, uma hahlayhpit epyani.

¹²Uma hahlayhtote' pas hinhaq̄am hahlayyani; ispi uma öveqatsit ep q̄aan'ewakw ahsatit makiwyaniq̄ee; pi pay puma Tutuyq̄awh̄qat lavay'aymuyatuy umupeveyaq̄amuy pan okiwsasna.

Salt and Light

(Mr 9.50; Lk 14.34-35)

¹³Uma hapi tūwaqatsit ep öñat anyuñwa. Nikañw pi öña suhuviwe', sen hihta akw piw suhutiwni? Pi pam pāpu qa hihta ápiynihqe maspiwhq, sinom aw wukukuykuyani.

¹⁴Uma hapi sinmuy amumi tālat anyuñwa. Tsomoveq kitsóki wúnuhqa kurs hin tupkiltiñwu.

¹⁵Ya sen sinom wihqöh̄it úwiknaye', hihta s̄ivut akw put kuhtayañwu? Qae. Puma put tsotsókpiyat epeq tsokayaq̄w, pam k̄ive yesq̄amuy sohsokmuy amumi talni'tañwu.

¹⁶Noq̄w pan hapi uma sinmuy amumi talni'yuñwani; noq̄w puma umuhtut-malay lolmat aw tāyuñwe', öveqatsit ep Umunay pas hihtatotani.

Teaching about the Law

¹⁷Uma qa yan inumi wūwayani: Pam ka tutavot piw Tutuyq̄awh̄qat lavay'aymuyatuy lavayiyamuy ayo yúkuniçe öviy pitu. Nu qa paniq̄w öviy pitu; pi nu put aw antsanniçe öviy pitu.

¹⁸Nu hapi umumi pas súañq̄awni: Pay tokpela, pu tūwaqatsit nātoniq̄w, soon tutavot ep hihsay tsohkokpu alöntini; soon sushih̄say pey'taqa put añq̄w s̄ulawhtini, pas añ ahsupoq̄ tunatyaat aw antsaniwniq̄at aw pahsavoo.

¹⁹Paniq̄w hapi öviy hak haq̄am it tutavot ep hihta sushih̄sakwhoyat ayo yukut, pan tūtutuq̄aynaqa öveqatsit añq̄w moñwtunatyat ep susq̄ahimuniq̄ey

pan túnwantiwni; pu hak haqam put an hinmaqa pan tūtutuqaynaqa hapi ōveqatsit ep moñwtunatyat ep pas pávannahqey pan túnwantiwni.

²⁰ Pas uma soon qa imuy tutavot tutuqaynayaqamuy-nikañw pu Pharisee-sinmuy, pumuy amuhpenihqe pavan suan hinwisni. Uma qa panwise', pas soon ōveqatsit ep moñwtunatyat aw yuñni.

Teaching about Anger

²¹ Uma nanaptaqw ura hisatsinom yan lavayhtoti: Um qa hakiy nīnani, kitota; pu hakiy nīnaqa hin yukuniwniqey aw unahinhtimantani, kitota.

²² Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Hakiy sinoat hakiy ehpewi qa hihta ep qaanhitiqw, hak put ep itsívuiwtaqa hapi hin yukuniwniqey aw unahinhtimantani; pu hak sinoy pas qa hihtataqa nawus moñwtsovawtaqamuy amumi taviwmantani; pu hak haqam Um núanhimuu, hakiy aw kitahqa maskiveq qōhit sivihpit aqw unahinhtimantani.

²³ Paniqw ōviy kurs um hom'oyvihkat ep uhkuwahtipuy kwusivat, ura uhsino ūmi hihta ep unañway'taqat u'ne',

²⁴ Um pep uhkuwahtipuy mātap, ahpiyenen, put amum namivöhikt, pu' pahsat awnen, uhkuwahtipuy távimantani.

²⁵ Um uhpew'iwtaqat its amum namivöhikmantani, nāt amum aqwnikañwo; taq nāp hisat sen pam hakiy hin yukunañwuqat aw uñ mātapq, pam uñ solāwat aw noaqw, pam uñ sivivanani.

²⁶ Nu umumi pas antsa pañqawni: Pas um soon pañqw yámakni, pas ason um hisat uhpōiy sohsok ep sisve', pep pu' pañqw yámakni.

Teaching about Adultery

²⁷ Uma nanaptaqw ura hisatsinom yan lavayhtoti: Um hakiy qa nāp uhhimuy qa kwanwáy'ni

²⁸ Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Wuhtit aw nuvö'tay'taqa hapi pay unañwpeq put kwanwáy'ñwu.

²⁹ Noqw ōviy kurs putvaqwat uhposi uñ qalomáhintsanqw um put hóroknat nahpiy tūvani. Pay pi tatam uhposi súlawhti qw, um pankañw ōveqatsit añqw moñwtunatyat aw pákini, hikis pi as um uhtokoy pasiwkañw qōhit sivihpit aqw tūviwni.

³⁰ Pu kurs putvaqwat uhma uñ qalomáhintsanqw, um put ayo tuke' nahpiy tūvani. Pay pi tatam uhma súlawhti qw, um pankañw ōveqatsit añqw moñwtunatyat aw pákini, hikis pi as um uhtokoy pasiwkañw qōhit sivihpit aqw tūviwni.

Teaching about Divorce

(Mt 19.9; Mr 10.11-12; Lk 16.18)

³¹ Pu ura piw pañqaqwa: Nōmay mātapniqa pan tutuvenyukit put máqamantani.

³² Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Hak wuhti tokoy qa hovalaqw, put kōñaat put mātave', pay yoñayqatsit aw put mātapñwu. Noqw hak tāqa put ámumtiqa pay tokot sokoptañwu.

Teaching about Vows

³³ Pu uma piw nanaptaqw ura hisatsinom yan lavayhtoti: Um hihta lavayvasiwne', put qa atsátamantani; pu um Tutuyqawhqat aw lavayvasiwne', put anhtini, kitota.

³⁴ Noqw nu hapi umumi pañqawni: Uma hihta lavayvasiwnaye' qa hihta akw put ōqaltoynayani. Uma qa ōveqatsit akw ōqallavayhtotini, taq pam God moñw'atsvewaata.

³⁵ Pu piw qa tūwaqatsit akw'a, taq pam put wuwukpiata, pu piw qa Jerusalem akw'a, taq pam a'nō Moñwit wuhkokitsokiata.

³⁶ Piw um qa uhqötöy akw uhlayviy pavan öqalat pasiwnamantani, taq um soon sükw hōmit qōtsatani, piw qōmvitani.

³⁷ Nikañw uma pay Owi, kitotani, sen Qae. Nen uma hin lavayhtote' panhtotimantani. Taq öqallavayi Nukpanat ahpiy nōñanta.

Teaching about Revenge (Lk 6.29-30)

³⁸ Uma nanaptaqw ura hisatsinom yan lavayhtoti: Hak hakiy pōsiyat tūhote', nawus pam pōsiy akw put ep aw ahoytamantani; pu hak hakiy tamayat tūve', nawus tamay akw put ep aw ahoytamantani.

³⁹ Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Uma hakiy qalolmat aw qa rohomtotimantani; nikañw nāphaqawa putvaqwat uhtayway wuvahtaqw, pay um piw ayañqwat put aw namtōknamantani.

⁴⁰ Pu kurs haqawa tutavot aw yankañw uhnay himtaqw, pay um piw aw uh'usimniy mātāpmanantani.

⁴¹ Noqw kurs solāwa mōkiy uñ ikwiltōynat, um sükw tutskwatuwanit put ámunniqat uñ tusoq'ayataqw, um löq tutskwatuwanit pahsave put ámunni.

⁴² Hak ūmi hihta tūviñtaqw um put máqamantani; pu hak ūmi hihta nasimokahtaniqat um nasimokmaqani.

Love for Enemies (Lk 6.27-28, 32-36)

⁴³ Uma nanaptaqw ura yan lavayhtotiwa: Um uhsinosñway aw unañway'tani, pu um uhtuwqay aw qa suhtaq'ewni, kitota.

⁴⁴ Noqw nu' hapi umumi pañqawni: Uma umuhtuwqamuy amumi unañway'yuñwani; umuy qalomásavitotaqamuy uma amumi lomavayhtotimantani; umumi qa suhtaq'ewyaqamuy uma amumi lolmat hintsatskani; pu umuy qalomáhintsatsanyaqamuy, pu umuy okiwsahsanyaqamuy amuñem uma nāwakintotani.

⁴⁵ Nen uma kurs pas antsa Umunay öveqatsit ep qátuhqat tímatni; pi pam añ qalōlmatuy-nikañw pu lölōlmatuy amuñem tāwat yámaknañwu; pu súanyuñqamuy-nikañw pu qasanyuñqamuy amumi yoknañwu.

⁴⁶ Ispi uma umumi unañway'yuñqamuy-sa amumi unañway'yuñwe' ya uma hihta ahsati'yuñwani? Ya hikis pi moñwit eñem sīvat ömalalwaqam qa panyuñwa?

⁴⁷ Pu kurs uma umuhsinomuy-sa amumi yuaatote' ya uma mimuy amuhpenihqe hihta alōñöt hintsatskani? Ya hikis pi moñwit eñem sīvat ömalalwaqam qa panyuñwa?

⁴⁸ Paniqw öviy uma pās pasiwyuñwani, öveqatsit ep Umuna pās pasiwtaqat pan'i.

6

Teaching about Charity

¹ Uma tunatyaltotini. Sinom umuy tsokanayaniqat uma qa tunlay'kahkañw, hakiy hihta akw ökwatuwyamantani. Uma panyuñwe' Umunay öveqatsit ep qátuhqat ahpiy soon hihta ahsati'yuñwani.

² Uma navoti'yuñqw imuy pavansinmuy amuñaqw haqawat yantsatska: Himuwa hakiy hihta akw ökwatuwnik, añwu pay nāpyeve hakiy ayataqw, pam ahsavo tsotsvalkive, pu kihsonve put tunvotnañwu. Puma pay nawip'ew hintsatska; puma pay sinmuy amuñaqw tayawinpit tunlay'yuñwa. Noqw uma

qa amún hintsatskani. Taq nu umumi pas súañqawni: Puma pay ahsatiy ömahtota.

³⁻⁴ Uma qa panyuñwt nanauyve hihta kuwahtotimantani. Uma haqawa hakiy hihta akw ökwatuwnik hikis pas aw uh'unañway uhkwatsiy qa āawnani. Noqw Una sohsok hihta qamātaqpuvenihqat tuway'taqa pas nāp un nuhtutpik tuwat tayawnamantani.

Teaching about Prayer
(Lk 11.2-4)

⁵ Pu um öveqatsit ep Unay aw nāwakne' imuy nawip'ew hinyuñqamuy qa amúntamantani; soq sinom pumuy amumi tāyuñwniqat öviy puma tsotsvalkiva, pu kitpik tütuyqava hoñkahkañw okiwlalwaniqey pas nānawakna. Nu umumi pas antsa pañqawni: Pay puma ahsatiy ömahtota.

⁶ Ason um tuwat nāwakne' haqami uh'ahpaviy aw pakit, nañk uhtat, pahsat um Unay qamātaqpuvenihqat aw nāwaknamantani; noqw Una sohsok hihta qamātaqpuvenihqat tuway'taqa un nuhtutpik hihta akw tayawnamantani.

⁷ Nikañw uma nānawakne', añ qatuptsiwni'yuñqamuy qa amún paysoq pūvut-sa yuaatotani; taq puma yan wūwantota: Itam qatsá' lavayhtotiqw, suyan pi God itamuy hu'wani.

⁸ Paniqw öviy uma pumuy qa amunyuñwni, pi pay Umuna umuy hihta haqni'yuñqw put navoti'tañwu nāt umuy aw qa tūviñtotaq'ö.

⁹ Noqw öviy uma yan nānawaknamantani: Itanaa, öveqatsit ep qátuhqa, nam uhnatñwani pas kaptsi'tiwaa.

¹⁰ Nam uhmoñwtunatyay aw pituu; nam uhtunatyā tūwaqatsit ep aniwhtii, öveqatsit ep hin aniwhtiqey pan'i.

¹¹ Um okiw pu' talöñvaqat ep itamuy itahtunösmakiway huytani.

¹² Pu um okiw itahpöiy itamuhpiy ayo yúkuni, itam itamumi pöiwyuñqamuy amuhpiy put ayo yuki'wisqat pan'i.

¹³ Pu okiw um itamuy unaheppit qa añ tsāmi'mat, hakiy qalolmat añqw itamuy ayo öoyhtimani. Pi um hapi pas Mónwinihqe öqalay'ta. Um-sa lolmat tälawnway'ta, sutsép-sa aqwhaqamii. Nam antani.

¹⁴ Pi hakim umuhpewi qaanhqatitqw, uma put ep pöhikyaqw, pep pu' öveqatsit ep Umuna tuwat umuhqaanhqatituy umuhpiy ayo yukut, umumi pöhikni.

¹⁵ Nikañw kurs uma pumuy amumi qa pöhikyaqw, pep pu' öveqatsit ep Umuna tuwat umumi qa pöhikni.

Teaching about Fasting

¹⁶ Pu öviy piw uma nānapwale', uma nawip'ew hinyuñqamuy qa amún hinyuñwni; taq puma qahahlayyagay pan pitsáñway'yuñwniqe öviy tayway nukushintsanyañwu; noqw sinom sohsoyam pumuy nānapwalaqat nanaptañwu. Nu umumi pas antsa pañqawni: Pay puma ahsatiy ömahtota.

¹⁷ Pu um'i, um napwale', uhqötöy wihkuyit akw lelwmantani, pu posimavaqtamantani.

¹⁸ Noqw pep pu' um napwalaqat sinom qa nanaptaqw, Una qamātaqpuvenihqa put navoti'tani; noqw Una sohsok hihta qamātaqpuvenihqat tuway'taqa un nuhtutpik tayawnamantani.

Riches in Heaven
(Lk 12.33-34)

¹⁹ Uma yep qatsit ep nennem hihta qa kahaktañalalwani; yep kwahk-wahyam pu hihta sikañputañwuqa hihta hovalañwu, pu uuyiñwt hötaye', hihta ūuyañwu.

²⁰ Uma qa panyuñwt, òveqatsit ep nennem hihta kahaktañalalwani; pep kwahya pu hihta sikañputañwuqa hihta qa hovalañwu, piw uuyiñwt qa hõtayañwu, piw hihta qa ùuyyañwu.

²¹ Pi hakiy kahakhimuat háqamniqw hakiy unañwaat piw pepniñwu.

The Light of the Body
(Lk 11.34-36)

²² Hakiy pōsiat hakiy aw talni'tañwu. Noqw òviy kurs hakiy pōsiat pasiwtaqw, pay tokoyat añ ahsupoq talni.

²³ Nikañw kurs hakiy pōsiat qa pasiwtaqw pay tokoyat añ ahsupoq qatalni; noqw òviy kurs tāla uhsonveniñqa sұлawuqw, is uti pas qatālani.

God and Possessions
(Lk 16.13; 12.22-31)

²⁴ Soon hak haqam lōqmuy mōñwituy amuñem tumalay'tani; ispi soon pam qa sukwat aw pay qa yan unañway'kañw sukwat-sa pas hahlayni; sen pay hihtawat-sa aw pas yuki'kañw pu sukwat pay qa himuni. Kurs hin uma kähakiwuy òviy tumalay'kahkañw, piw God eñem tumalay'yuñw.

²⁵ Paniqw òviy nu umumi pañqawni: Uma hin yesniqey qa nānaphin wūwantotani, hihta nōñsaniqeyu, pu hihta hikwyaniqeyu, pu piw umuhtokoy éñem'i, hihta yuwsyaniqeyu. Puyaw hakiy qatsiat nōsiwhqat epnihqe qa pavan pas hímuu? Pu hakiy tokoat yuwsit epnihqe qa pavan pas hímuu?

²⁶ Uma sұmawuy añ masay'yuñqamuy amumi tāyuñw; puma qa ùuyyañwu, piw qa hōqyañwu, piw hihta qa koyohtotañwu; noqw yanyuñqw òveqatsit ep Umuna pumuy nopni'ta. Noqw ya pam umuy pumuy amuhpeniñqe qa pavan pas kahkawna?

²⁷ Ya sen umuñaqw haqawa pan wūwantaqa hin nāwuñwnaniqey ñas'ew tuwi'ta?

²⁸ Noqw hinoqw pas piw uma yuwsit òviy nānaphin wūwantota? Uma tutskwat añ sishut aw wūwayani, hin puma wuñw'iwwisqata. Puma qa tumalay'yuñwa, piw qa tontotañwu.

²⁹ Noqw nu umumi pañqawni: Hikis pi Solomon sohsok hihta nukñwat yuwsikañw qa hihtawat it sishut an lomayuwsita.

³⁰ Yan hapi God tutskwava tūsaqat lomayuwsina; pay pi pam hih-savo panyuñq'ö. Pu' pam as panyuñwt, qāvotiqw pay qöpqömiq maspi-wni. Puyaw hinoqw tis pam umuy qa pas pavan yuwsinani, okiw uma öwituptsiwni'yuñqamu?

³¹ Paniqw òviy uma qa nānaphin wūwantotani pañqawkahkañwo: Sen itam hihta nōñsani? ya sen itam hihta hikwyani? ya sen itam hihta nāyuwsinayani? kitotani.

³² Pi pay sohsok it yantaqat qatuptsiwni'yuñqam tunatyawyuñwa. Pi òveqatsit ep Umuna umuy sohsok it hihta haqni'yuñqat pay navoti'ta.

³³ Nikañw uma mohti God moñwtunatyayat tunatyaltotimantani, pu suan hinwisniqeyu; noqw sohsoy ñi himu umumi enañ noiwni.

³⁴ Paniqw òviy uma pu' talōñvaqat ep qavomi hintaniqat ep qa nānaphin wūwantotani. Pay pi qāvoniqa hihta hintaniqat aw nāp tunatyaltimantaniq'ö. Pay pi uma pu' talōñvaqat ep hiniwhtiñqat-sa aw tunatyaltotimantani.

7

Judging Others
(Lk 6.37-38, 41-42)

¹ Uma qa tūovelantotani, nen uma qa pantsaniwyani.

² Taq uma tūovelantote' pay piw pan pantsaniwyani; pu uma hihsa'haqam hakiy eñem tuwantotaqw, pay piw pan umuñem tuwantiwmantani.

³ Noqw hinoqw um uhtupkoy posmiq hihta hihsaq tuway'kañw, pas nāp uhposeq lestavit pakiwtaqat aw qa unañwtavi'ta?

⁴ Noqw pantaqw um hin uhtupkoy aw pañqawni: Himu as nu uhposkiy hóroknani, kítani, susmataqpi uhposveq lestavi pakiwtaqö'?

⁵ Um nawip'ew hinmaqa, um mohti uhposñaqw lestavit hórokne', pahsat pu um suyan tālat taykañw, uhtupkoy poskiyat hóroknani.

⁶ Uma hihta God aw noiwhqat qa popkotuy amumi taviyamantani, taq ka puma umuy núaye', tutkitotani; pu uma umuhpearl-túkwaviy qa pitsōtimuy amutpipo tūvayani, taq ka puma put aw wukukuykuyani.

Ask, Seek, Knock
(Lk 11.9-13)

⁷ Uma hihta ōviy tūviñtotani, nen uma put makiwyani; pu uma hihta hepyani, nen tutwani; pu uma pōññöykinayani, noqw umumi hötsiltini.

⁸ Pi hak hihta ōviy tūviñtaqa makiwñwu; pu hihta hepqa túwañwu; pu pōññöykinaqat aw hötsiltimantani.

⁹ Noqw kurs umuy haqawat tiat nay aw pōlaviktuviñtaqw ya sen pam put owat máqani?

¹⁰ Hal ya sen pam pākiwuy ōviy tūviñtaqw soq put tsūat máqani?

¹¹ Noqw kurs pay as uma qalomáhinkahkañw umuhtimuy hihta nukñwat huylalwaniqey tuwi'yuñqw, puyaw tis ōveqatsit ep Umuna put aw tūviñtotaqamuy hihta nukñwat huytani?

¹² Sinom umuy pāsyanīqat uma pan nānawakne' pay uma piw pan sinmuy pāsyanimantani. Pi yan hapi Moses Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy amumum itamumi tutapta.

The Narrow Gate
(Lk 13.24)

¹³ Uma hihsa' qenit hötsiwat añ yuñni. Taq mokiwuy aqw hötsiwa wuhkoqni, pu aqw pōhu a'nō pūtsi; noqw kaysiwhqam pañsoq nātsamya.

¹⁴ Pi qatsit aw hötsiwa hihsaq qéniniqw, pu aqw pōhu hihsaq pūtsiniqw, ōviy híkiyom put tuway'numya.

A Tree and Its Fruit
(Lk 6.43-44)

¹⁵ Uma hakimuy Tutuyqawhqat lavay'aymatnihqey pan nātuñwantotaqamuy ep tunatyaltotini. Taq haqawat pan atsáy'kahkañw umumi ökiwtani. Puma kanelmuy amún okiw'unañway'yuñqey ankahkañw, kwēkwewhtuy amún tūhovalayaniqey tunatyawyuñwni.

¹⁶ Pay uma pumuy hintsakpiyamuy mātsi'yuñwni. Ya sinom ōvat yönötskit añqw mawyañwu? Sen nōnvospalat hihta kūtay'yuñqat añqw mawyañwu? Pay qa panta.

¹⁷ Noqw ōviy haqam lomasipaltsoki nukñwat sipalay'vañwu; noqw pay qalomásipaltsoki qa nukñwat sipalay'vañwu.

¹⁸ Pas lomasipaltsoki soon hin'ewakw sipalay'vañwu; pu qalomásipaltsoki soon nukñwat sipalay'vañwu.

¹⁹ Qalomásipaltsoki qa nukñwat aniwnañwuqa tsaqniwe' qōhit aqw maspiwñwu.

²⁰ Pantaqw ōviy uma pumuy aniwniyamuy akw pumuy mātsi'yuñwni.

I Never Knew You
(Lk 13.25-27)

²¹ Qa sohsoyam inumi Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, kitiwisqam òveqatsit ep Ina moñw'iwtaqat aw yuñni; pi òveqatsit ep Inay tunatyayat añ hinmaqa hapi pañso pákini.

²² Ason aw pituqpw pep pu' kaysiwhqam inumi pañqawani: Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, ya itam qa uhnatñwaniy aw yankahkañw uñem yuaaykuya? pu uhnatñwaniy aw yankahkañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwaya? pu uhnatñwaniy aw yankahkañw nihtiwtat qat kätutmalat tumaltota?

²³ Pahsat pu nu amumi pas pañqawni: Nu qa hisat umuy tuwi'ta; huvam inuhpiy ahpiyyaa, nukpantuwit hintsatskaqamu.

The Two House Builders (Lk 6.47-49)

²⁴ Paniqpw òviy haqawa ilavayiy aw tūqaykañw put an hinmaqa tāqat wuwni'taqat antaqat nu pañqawni. Pam owat atsve kīta.

²⁵ Noqw yokvaqw, wukomunva, pu hukvaqe kīhut añ a'nō yēvanta; noqw pam qa sahpu, pam owat ep kīiwtat òviy'o.

²⁶ Pu haqawa ilavayiy aw tūqaykañw qaanhinmaqa hakiy qa wuwni'taqat antani. Pam hak pisave kīta.

²⁷ Noqw yokva, wukomunva, pu hukvaqe kīhut añ a'nō yēvanta; noqw pam sahpu, nihqe pam kīhu qaan'ewakw kīqōti.

The Authority of Jesus

²⁸⁻²⁹ Noqw Jesus pas òqalat pasiwkañw, pan pumuy tutuqayna, tutavot tūtutuqaynaqamuy qa amun'i. Noqw pam yan yuaatage yukuqw, sinom put hin tutuqaynaqat ep aw kätayuñwa.

8

Jesus Makes a Leper Clean (Mr 1.40-45; Lk 5.12-16)

¹ Pu pam tsomoñaqw hawhq, sinom qaan'ewakw hintaqam put añkya.

² Noqw meh, hak tokoplelet tūtuyhqa pituhqe, put aw naokway'taqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um suhta'ewnen soon nuy qa powatani.

³ Noqw Jesus put aw māvuyaltiqe aw toñokt pañqawu: Pay nu suhta'ewa; powaltii. Noqw pahsat pay put añ tokoplele sūlawhti.

⁴ Noqw Jesus put aw pañqawu: Um hapi qa hakiy aw haqam lavayhtini; pay um ahpiynen God awwat moñwit aw nāmahtaknani, nen Moses hin tutaptaqw um kuwahtiput God aw nóani. Um yan powaltiqey nuhtumi tuawi'tani.

Jesus Heals a Roman Officer's Servant (Lk 7.1-10)

⁵ Noqw Jesus Capernaum aw pakiqw, hak solāwamuy amumi moñwi put aw pituhqe, put aw qa nātusitae,

⁶ Pañqawu: Tutuyqawhqa, ihoñviaya ikiy ep tuyhqatsq, put ahpā' qatāyuñqw, pam pas kānanvotkañw okiwhinta.

⁷ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay nu aqwnen put qalaptsinani.

⁸ Noqw solāwamoñwi lavayhtiqe put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, soon pi um nuy yan'ewakwniqw ikiy aw papkini. Pay um panis lavayhtiqw, pay ihoñviaya qalaptuni.

⁹ Pi nu sukwat aw maqaptsi'kañw qatu. Noqw solāwam inumi piw maqaptsi'yuñwa. Noqw nu sukw aw, Yupa, kitaqw pam haqaminiñwu; pu sukwat aw, Pew'i, kitaqw pam inuminiñwu; pu ituwikiy aw, Yanhtii, kitaqw pam panhtiñwu.

¹⁰ Noqw Jesus put navotqe pas aw kātaytaqe put añkyaqamuy amumi pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Pas nu qa haqam pas yan tuptsiwnti tuwa, hikis Israel-sinmuy amuhpee.

¹¹ Noqw nu umumi pañqawni: Nāt kaysiwhqam hōpaqw, pu tavañqw ökini; nen Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pumuy amumum öveqatsit ep tunösvoñat aw yesvani.

¹² Noqw ima as pañsoq yuñniqam ihpo qatalpumi maspiwyani. Pep pu' tsaykitiwni, pu tama ñuritiwni.

¹³ Noqw Jesus solāwamoñwit aw pañqawu: Pay pi um aqwni. Pay um hin tuptsiwñq nam antaa. Noqw put hoñviayaat pay pahsatniqw qalaptu.

Jesus Heals Many People

(Mr 1.29-34; Lk 4.38-41)

¹⁴ Pu Jesus Peter kīyat aw pakiqw kurs put nōmayat yuat mukituyat akw tuyhqatsi.

¹⁵ Noqw Jesus put māyat aw toñokq, mukituya put mātavi; noqw wuhti qatuptuqe pumuy amumi unañwtavi.

¹⁶ Noqw tapkiqw, sinom kaysiwhqamuy nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwyuñqamuy put aw tsamvaya; noqw pam lavayiy akw sinmuy amuñaqw nukpanhihikwsimuy ipwa; nihqe sohsokmuy tütuyyaqamuy qalapsina.

¹⁷ Yan Tutuyqawhqat lavay'ayayat Esaias lavayiat aw antsaniwa, pam ura pañqawu: Pam itamuy hihta akw öpuiwyuñqat nāmi nahlaknakañw, itahtuyay ikwilta.

The Would-Be Followers of Jesus

(Lk 9.57-62)

¹⁸ Noqw Jesus sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy put aw ñöyakiwtaqw túwahqe, put aw nánatuwnayaqamuy wuhkovatuphat yupqöymiyaniqat amumi pañqawu.

¹⁹ Noqw hak tutavot tütutuqaynaqa Jesus aw pítuhqe put aw pañqawu: Tütutuqaynaqa, nu uñ haqaminiqw úmummantani.

²⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ima sisikahtayht haqe' qölöy'yuñwa, noqw súmawuy añ masay'yuñqam totokpi'yuñwa; noqw nu' Sinot Tiat haqam iqötöy nāsuñwnaniqey ñastaa.

²¹ Pu piw suhka put aw nánatuwnaqa put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um nuy nakwhanaqw, nu mohti inay amht, pu' uñkni.

²² Noqw Jesus put aw pañqawu: Um inuñkni; ason pi so'pum pumuy amuñaqw so'pumuy amyani.

Jesus Calms a Storm

(Mr 4.35-41; Lk 8.22-25)

²³ Pu pam pākihut aqw pakiqw, put aw nánatuwnayaqam put añk aqw yuñwa.

²⁴ Noqw meh, wuhkovatuphat añqe' qaan'ewakw hukvaqe, pas qaöwíhuhukq, öviy pākihut pāhut hoñvantaqat akw nōmilti; noqw pantaqw Jesus pūwi.

²⁵ Noqw put aw nánatuwnayaqam put aw ökihqe, tātaynayaqe aw pañqaqwa: Tutuyqawhqa, itamuy ayo óyaa; itam súlawhtini.

²⁶ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw pas tsawiniwyuñwa, okiw uma öwituptsiwñi'yuñqamu? Pahsat pu pam wunuptut, hūhukañwtuy mēwa, pu pāhuta. Noqw wukosutmakma.

²⁷ Noqw tuwat tahtaqt katayuñqe pañqaqwa: Ya sen i' hak himuniqw, öviy hikis pi hūhukañw, pu pāhu put hiñqawhq anhtoti?

Jesus Heals Two Men with Demons
(Mr 5.1-20; Lk 8.26-39)

²⁸ Noqw pam wuhkovatuphat ayoqwat Gergese-sinmuy tutskwayamuy aw pituqw, pepeq hakim löyöm tāqatuy nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtagamuy tuamaqölnaqw yámakqe, put ahsawva; hakim nuhtsel'ewayomniqw, öviy soon hak pañqe' hinnumni.

²⁹ Noqw meh, puma a'nö töqtique pañqawu: Ya um itamuy hinhtiniqat nāwakna Jesus, um God Táita? Ya um nāt aw qa pituqw pay itamuy okiwsan-nige öviy pitu?

³⁰ Noqw pep pumuy amuñaqw yāp pitsötüm wukotonawtaqam nōnova.

³¹ Noqw öviy nukpanhihikwsim put aw ö'qalyaqe pañqawu: Kurs um itamuy ipwe', itamuy pitsötümuy amumi yuñniqat itamuy nakwhanani.

³² Noqw pam amumi pañqawu: Yúpave. Noqw puma nōnakqe, pitsötümuy amumi yuñña. Noqw sohsoyam pitsötüm tuhpelat an pāmiq a'nö yuhtukqe, pāmiq paöysoa.

³³ Noqw pumuy nopni'yuñqam watqaqe, kīmiyaqe, hin hiniwhtiqat lavayhta, pu ima hakim nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtagam hin hinhtiqata.

³⁴ Noqw sohsoyam pep kitsókit ep ki'yuñqam pañqawu Jesus ahsawvawisa; nihqe put tutwaqe pay pam pumuy tutskwayamuy añqw ahpiyniqat put aw ö'qalya.

9

Jesus Heals a Paralyzed Man
(Mr 2.1-12; Lk 5.17-26)

¹ Pu Jesus pākihut aqw pakit, wuhkovatuphat yámakqe, nāp kitsókiy aw pitu.

² Noqw meh, hakim hakiy aha' qataytaqat tütuyhqat ahpāt an wāökiwtaqat Jesus aw wikvaya. Noqw pam pumuy qapēvewniyamuy amumi túwahqe, it tütuyhqat aw pañqawu: Itii, um qa hin unañway'tani; pay uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa.

³ Noqw hakim tutavot tütutuqaynayaqam pep yesqam unañwpeq pañqawu: I' tāqa God aqw hiñqawu.

⁴ Noqw Jesus pumuy wuwniyamuy mātsi'taqe amumi pañqawu: Ya uma hinoqw umuh'unañwpeq qalomáwuwantota?

⁵ Ya hinwat lavayhtiniqw qa pas pas hinta? sen Uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa, kitaniqö'? sen Wunuptut, nakwsuu, kitaniqö'?

⁶ Noqw pay pi nu' Sinot Tiat yep qatsit ep hakiy ahpiy qaanhtipuyat ayo yúkuniqey aw öqalat pasiwtaqat uma it akw nanaptani-pu pam it hakiy aha' qataytaqat aw pañqawu: Wunuptut, uh'ahpay kwusut, um nímani.

⁷ Noqw pam wunuptut, kiy aw'i.

⁸ Noqw kaysiwhqam sinom put aw tāyuñqe, God pas hihtatota, pam hakiy sinot pas panhaqam öqalat máqahqat ep'e.

Jesus Calls Matthew
(Mr 2.13-17; Lk 5.27-32)

⁹ Noqw Jesus pañqaw ahpiynihqe, hakiy tāqat Matthew yan mātsiwhqat haqam moñwit eñem sivat ömalalwaqat ep qatuqw tuwa; nihqe put aw pañqawu: Um inuñkni. Noqw pam wunuptut put añki.

¹⁰ Noqw ahpiy pantaqaw, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum Matthewt kīyat ep ökihqe, pep tunösvoñat aw yesq, kaysiwhqam moñwit eñem sivat ömalalwaqam-niqw pu qaanhinwisqam pañso ökihqe, pumuy amumum put aw yesva.

11 Noq̄w Pharisee-sinom put aw tātayyaq̄e, put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañq̄aq̄wa: Noq̄w umuy tutuq̄aynaq̄a hinoq̄w moñwit enem sīvat òmalalwaqamuy-nikañw, pu q̄aanhinwisq̄amuy amumum tūmoyta?

12 Noq̄w Jesus put navotq̄e, pumuy amumi pañq̄awu: Pay añ q̄ahinyuñq̄am tūhikat q̄a haq̄ni'yuñwa; nawus pi tūtuyyaq̄am put haq̄ni'yuñwa.

13 Uma yañq̄w ahpiyye', tutuvenit añ pupriye', pahsat pu it lavayyukit māmatsyani: Uma tūookwatuwyaniq̄at nu put tuñlay'ta; noq̄w uma soq̄ hom'oyit-sa inumi noaya, it'a. Pi nu añ súanhinwisq̄amuy q̄a pumuy wánwayniq̄e òviy pitu; pi nu imuy q̄aanhinwisq̄amuy nāp tunatyay añq̄w lasyaniq̄at aw wánwayniq̄w òviy pitu.

The Question about Fasting
(Mr 2.18-22; Lk 5.33-39)

14 Pahsat pu John aw nánatuwnayaq̄am Jesus aw òkihq̄e aw pañq̄aq̄wa: Itam-niq̄w pu Pharisee-sinom piép nānapwalañwu. Noq̄w ya hintaq̄w òviy ūmi nánatuwnayaq̄am q̄a pantsatska?

15 Noq̄w Jesus pumuy amumi pañq̄awu: Ya sen haq̄am mō'wit ep sinoi-wyuñq̄am möönañwuy pumuy amumunniq̄w napwalni'yuñwini? Nikañw pay ason hisat aw pituq̄w, möönañw pumuy nawhkiwni; noq̄w pep pu' puma nānapwalani.

16 Q̄a hak sino puhutsatsakwmötsaput yewaskwit aw pihtaknañwu. Ispi hak panhtiq̄w, put ep pihtakq̄a yuwsit añq̄w tsikq̄, pu' pas pāpu wukoprokñwu.

17 Piw q̄a haq̄ pi hak pukawikorot sakwíwmaq̄at añ puhuovavalat kuhkuya; pi hakiy panhtiq̄w, ovavala pēke' wiwkorot patomnani, nen añq̄w kūyiwtaq̄a wehemhtini, noq̄w wiwgoro sakwitotini. Pi puma puhuovavalat puhuwiwkorot añ kukyañwu; noq̄w pam q̄a hinhtiñwu.

The Official's Daughter and the Woman who Touched Jesus' Cloak
(Mr 5.21-43; Lk 8.40-56)

18 Noq̄w nāt pam pumuy amumi yan yuaataq̄w, meh, hak moñwi pítuhq̄e, Jesus aw naokiwtat, aw pañq̄awu: Okiw iti māna nāt pas pu' mōki. Noq̄w um as awnen, aw uhmay akw toñokq̄ pam ahoy tātayni.

19 Noq̄w Jesus wunuptut put añki, pu put aw nánatuwnayaq̄amu.

20 Noq̄w pam aq̄wniq̄w, hak wuhti pakwt lōq̄ sihkay'taq̄at yahsañwuy añ uñway q̄a huruhtaq̄ey akw tūtuyhqa put ahkwayñaq̄w aw pítuhq̄e, yuwsiyat q̄alawñwayat aw toño,

21 Pam unañwpeq̄ pañq̄awhqe òviy'ò: Nās'ew pi nu as yuwsiyat aw tónoke', pay soon q̄a q̄aluptuni.

22 Noq̄w pam panhtiq̄w, Jesus namtökt, put túwahq̄e aw pañq̄awu: Itii, pay um q̄ahin unañway'tani; pay uhq̄apevewni uñ q̄alapsina. Noq̄w pahsat pay wuhti q̄alaptu.

23 Pu Jesus moñwit kīyat aw pákihq̄e, lēlenyaq̄amuy pu kaysiwhq̄amuy sinmuy pep saáatotaq̄amuy amumi yórikq̄e,

24 Pañq̄awu: Huvam ayoyaay! Pay māna q̄a mōki, pi pūwi. Noq̄w puma put aw tutsíwtsuyhti.

25 Pu òviy pam sinmuy pañq̄w nõñaknat, ahpami pákihq̄e, mānat māyat ñuaq̄w, pam q̄atuptu.

26 Noq̄w pam pep paniwhitiq̄a put tutskwat añ ahsupoq̄ yuaatiwa.

Jesus Heals Two Blind Men

27 Noq̄w Jesus pañq̄w ahpiyniq̄w, hakim löyöm q̄apostalq̄am put añk tsa'timaq̄e pañq̄awma: David tíata, okiw itamuy òkwatuwaa!

²⁸ Noqw pam kīmi pakiqw, qapostalqam put aw pitu. Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Ya nuy panhtiniqey tuwi'taqat uma tuptsiwa? Noqw puma put aw pañqawu: Owi Tutuyqawhqa.

²⁹ Pahsat pu pam pōsiyamuy aw toño pañqawkañwo: Pay uma hinhaqam qapēvewnaqat pan umuñem hintani.

³⁰ Noqw pumuy pōsiam tālawva; noqw Jesus pumuy pās mēwaqe pañqawu: Uma hapi tunatyaltiqw, qa hak it navotni.

³¹ Noqw tuwat soq puma pañqw ahpiynihqe, pam pumuy pantsanqat put tutskwat añ ahsupoq kúrukna.

Jesus Heals a Dumb Man

³² Noqw pumuy pañqw yámaktoqw, meh, hakim hakiy qayuáataqat nukpanhikwsit akw tuyqawiwtaqat Jesus aw wikvaya.

³³ Noqw nukpanhikwsit put añqw ayo tūviwhq, qayuáataqa yuaayku. Noqw sinom suhpantaqam kātayuñqe pañqaqwa: Pas qa hisat Israel-sinmuy amuhpe yan hiniwhitiqw hak aw yori, kitota.

³⁴ Noqw tuwat Pharisee-sinom pañqaqwa: Pam nukpanhihikwsimuy moñwíyamuy aw yankañw, nukpanhihikwsimuy ipwanta.

Jesus Has Pity for the People

³⁵ Noqw Jesus pañ wuhkokitsokit añ-nikañw pu pay kitsókit añ nakwsuqe pumuy tsotsvalkiyamuy añ pumuy tutuqaynatinuma; pu moñwtunatyat ahpiy lomatuawit yuaatinuma; pu sinmuy amuhpa' sohsokmuy tütuyyaqamuy qalapsintinuma, pu sohsok hihta akw õpuiwyuñqamuyu.

³⁶ Nihqe pam kaysiwhqamuy sinmuy amumi yórikqe pumuy ökwatuwa, mañwúwyuñqw õviy'o, pas kanelmuy amumi qa hak tunatyawtaqw puma ahtsawaliwyuñwa.

³⁷ Pahsat pu pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pas hapi as ūyi qaan'ewakw tukwsiwta, noqw tsovalayaniqam híkiyomu.

³⁸ Oviy uma ūyi'taqat aw nānawaknaqw, pam hakimuy ūyiy aw ayatani.

10

The Twelve Apostles

(Mr 3.13-19; Lk 6.12-16)

¹ Pu pam pakwt löq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy wánwayhqe, pumuy tuyoy'e'wakw hīhikwsimuy amumi öqalat huyta, pumuy nuhtuñaqw ipwanwisniqat õviy'o; pu sohsokmuy hihta akw tütuyyaqamuy, pu õpuiwyuñqamuy qalapsintiwiwsiqat aw pumuy öqalmaqa.

² Noqw pakwt löq sihkay'taqam ayaiwyuñqam yan mātsiwyā: I' mohti'maqa Simon, Peter yan piw tūnwantiwhqa, noqw pu put tupkoat Andrew; pu Zebedeet tiat James-niqw pu tupkoat John;

³ Pu Philip-niqw, pu Bartholomew, pu Thomas-niqw, pu moñwit enem sīvat ömalawhqa Matthew; pu Alphaeus tiat James-niqw, pu Lebbaeus, hak Thaddaeus yan piw mātsiwhqa;

⁴ Pu Simon sinomuy amuñem qa nātusi'taqa-niqw, pu Judas Iscariot, momñwituy amumi Jesus mātapniqa.

The Mission of the Twelve

(Mr 6.7-13; Lk 9.1-6)

⁵ Noqw Jesus imuy pakwt löq sihkay'taqamuy ayataqe, amumi tutaptaqe pañqawu: Uma hapi imuy qa-Jew-sinmuy qa amuhpa'yani; pu Samariat ep sinmuy kitsókiyamuy qa haqamiwat aw yuñni.

⁶ Uma qa pañyat, Israel-sinmuy amuhpa'yani. Taq okiw puma kanelmuy amún haqami hiniwhtoti.

⁷ Pu uma añqe'ye', yan yuaatimumyani: Oveqatsit añqw moñwtunatyat aw pitsíwiwta, kitotani.

⁸ Uma tūtayyaqamuy qalapsintiwiwsi; tokoplelet tūtuyyaqamuy powatiwiwsi; so'pumuy tātaynatíwiwsi; nuhtuñaqw nukpanhihikwsimuy ipwanwiwsi. Uma hapi öqalat paysoq makiwya; öviy uma pan piw paysoq tūvaañwantiwiwsi.

⁹ Uma palasivat, qötsásivat, pu sikavalasivat qa sivamokyuñwni.

¹⁰ Piw qa tukput maskay'wisni; piw qa löq napnay'wisni, piw qa tötsita, piw qa natönpita. Pay tumal'aya nösniquey ahsatañwu.

¹¹ Pu uma haqami wuhkokitsokimi, sen pay kitsókimi yuñe', hak pep kaptsiwhqat tūviñtotamantani. Nen uma hisat pañqw ahpiyyaniqey pahsavo pep yesmantani.

¹² Pu uma haqami kīmi yuñe', amumi pañqaqwamantani: Uma kwakwhat yesni.

¹³ Pu kurs pep kīvit pay umuhkwakwhay hihkay'yuñqw, umuhkwakwha pep hūrstimantani. Pu kurs pay puma put qa hihkay'yuñqw, pay umuhkwakwha umumi ahoy pītumantani.

¹⁴ Pu hakim umuy qa pās o'yat, piw umuhlavayiy qa aw tūqayyuñqw, uma pañqw kīñaqw añqw ahpiyye', umuhkukuy añ qöat ayo tsatswiyamantani.

¹⁵ Nu umumi pas antsa pañqawni: Hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, imuy umuy qa pās o'yaqamuy amuñem pas is öhini. Puma Sodom-nikañw pu Gomorrhat ep sinmuy amuhpenihqe pas pavan amuñem nuhtsel'ewayhtini.

Coming Persecutions

(Mr 13.9-13; Lk 12.12-17)

¹⁶ Nu' hapi umuy añhqe ayatani. Noqw uma kanelmuy amún hakimuy kwēkwewhtuy amunyuñqamuy amuhpa' hinnumyani. Öviy uma tsütsu'tuy amún qaūunatni, pu höwihtuy amún ñasta nukpanay'yuñwni.

¹⁷ Nikañw uma tunatyawkahkañw hinnumyani. Taq sinom moñwtsovawtaqamuy amumi umuy tsamvayani; nen tsotsvalkiy añ umuy a'nö wuvahtotani.

¹⁸ Pu uma inutsviy momñwituy-nikañw pu pas susmomñwituy amumi tsamvaniwyani. Nen uma pumuy amumi nuy tuawi'yuñwni, pu qa-Jew-sinmuy amumii.

¹⁹ Nikañw ason puma umuy nuhtumi mātapyaqw, uma hin hihta yuaaykuyaniqey qa wuwanvisiqtotini. Pay ason uma hihta yuaaykuyaniqa pep umumi noiwmantani.

²⁰ Pi qa uma yuaatotani. Pi öveqatsit ep Umunay Hikwsiat umupqölpayuaatani.

²¹ Pu nātupkomuy amuñaqw suhka sukwat mokiwuy aw nóamantani; pu naat tiy pay piw pantsanni. Pu timat nay, pu yuy, pumuy amuhpewhtote', pumuy mokiwuy aw pitsínayamantani.

²² Pu sinom sohsoyam umumi qasuhtaq'ewyani, uma isinomniqw öviy'o. Nikañw ason so'ñwamiq añ kuytaqa hapi ayo yámakiwtamantani.

²³ Nikañw ason puma yep it kitsókit ep umuy okiwsahsanyaqw, uma haqamiwat aw watqani. Pi nu umumi pas antsa pañqawni: Soon nāt uma Israel-sinmuy kitsókiyamuy añ ahsupoq kūkuyvaqw, pay nu' Sinot Tiat pītuni.

²⁴ Pay tutuqayhqa put tutuqaynaqat epnihqe qa pavan pasniñwu. Pu piw hoñviaya moñwiyy epnihqe qa pavan pasniñwu.

²⁵ Pay tutuqayhqa put tutuqaynaqat ante', pay pam put ep tsuyakmantani, pu hoñviaya piw moñwiw an'i. Noqw kurs sinom ki'taqat Beelzebub yan tuñwáye', pay kurs pi hin tis puma sinomuyatuy qa pan túñwantotani.

Whom to Fear
(Lk 12.2-7)

²⁶ Noqw òviy uma pumuy qa mamqasyani. Pi qa himu āmiwtaqa qa mātaktini; pu qa himu tupkiwtaqa qa nanaptiwni.

²⁷ Nu hihta qatulpuve umumi lavayhtiwhq, uma put tālat ep yuaaykuyamantani. Pu himu umuhnaqvumiq lavayhtiwhq, uma kits'onaqw put tsa'lalwani.

²⁸ Uma sinmuy qa mamqasyani. Puma pi hakiy tokoyat-sa nīnayaniqey aw öqalay'yuñwa; nīkañw kurs hin hakiy hikwsiyat nīnayani. Uma qa panyuñwt, God mamqasyani. Pam pi hakiy tokoyat pu hikwsiyat sivihpit qõhit akw hovalaniqey aw öqalay'ta.

²⁹ Puyaw qa löyöm kwevewhyat sūkw palavotōnat òviy huyiwñwu? Noqw qa himuwa puma Umunay qa tunatyayat ahpiy tutskwami posñwu.

³⁰ Noqw hikis pi umuhqötöva umuhhōmi sohsoy pohtoylaniwta.

³¹ Paniqw òviy uma qa tsawiniwyuñwni. Umuna umuy kaysiwhqamuy kwekwéwewhyamuy amuhpenihqe pas kahkawna.

Confessing Christ before Men
(Lk 12.8-9)

³² Hak haqam isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu piw tuwat put isinoynihqat öveqatsit ep Inay aw pañqawni.

³³ Nīkañw hak haqam qa isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu piw tuwat put qa isinoynihqat öveqatsit ep Inay aw pañqawni.

Not Peace, but a Sword
(Lk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Uma qa inumi yan wūwantotani: Pam ka sinmuy qa hin unañwat yesniqat amuñem yūkuniqe òviy pitu. Qae. Nu qa paniqw pitu. Pi sinom inutsviy nātsikyani.

³⁵ Pi nu tāqat nay ehpewtaniqe pitu, pu māna yuy ehpewii, pu mö'wi kōñay yuyat ehpewhtiniqat òviy'o.

³⁶ Pu hak pas nāp sinomuy tuwqamuy'vani.

³⁷ Inumi unañway'taqey lalvaykañw, nay pu yuy pumuy amumi pas unañway'taqqa pay nawus qa isinoni. Pu inumi unañway'taqey lalvaykañw, timuy amumi pas unañway'taqqa hapi pay nawus qa isinoni.

³⁸ Pu nahoylehtsit qa kwusut, pu qa inuñknihqqa hapi pay nawus qa isinoni.

³⁹ Qatsiy kahkawnaqa put kwayhni. Pu inuñem tunatyat ep qatsiy kwayhqa put túwani.

Rewards
(Mr 9.41)

⁴⁰ Umuy pās óyahqa hapi nuy pās távini; pu nuy pās távihqa hapi Inay nuy añqw távihqat pās távini.

⁴¹ Kurs Tutuyqawhqat lavay'ayaat hakiy aw pituqw, pam Tutuyqawhqat tunatyayat òviy put pās tave', pam lavay'ayat amum hihta ahsatiyat makiwni. Noqw kurs sinó súantaqa hakiy aw pituqw, pam put súanmaqat òviy put pās tave', pam put amum hihta makiwni.

⁴² Noqw kurs imuy inumi puhutuptionsiwni'yuñqam haqawa hakiy aw kuyhtuviñtaqw, pam inumi tutuqayhqa paniqw put kuyne', pas soon qa ahsatiy makiwni.

11

The Messengers from John the Baptist (Lk 7.18-35)

¹ Pu Jesus pakwt löq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy amumi tuta-plawhqe yukut, pu kitsókinawit sinmuy tutuqaynakañw amumi yuaataniqe öviy pañqw nakwsu.

² Noqw John sivikive pakiwkañw, Christ hintsakpiyat navotqe, pam löqmuy put aw nánatuwnaqamuy Jesus aw ayata.

³ Noqw puma Jesus aw pañqawu: Ya um hak Tutuyqawhqtat lavay'ayaat pas pávannihqa hisat pítuniqa? Sen pi itam nāto hakiy pas sukwat nuhtayyuñwni.

⁴ Noqw Jesus lavayhtiye, pumuy amumi pañqawu: Uma ahpiynen, hihta navotqey, pu aw yórikqey put John āawnani.

⁵ Qapostalyaqam pōsiy tālawmaya; pu tutuhapt nankwusa; tokoplelet tūtuyyaqam powatoti; pu nanaqsōpt nanapta; so'pum ahoy tātayya; añ öokiwyaqam lomatuawit nanapta.

⁶ Noqw i' hak inuhpe qa unañwmokqa hapi hahlayhpit ep'e.

⁷ Noqw pumuy ahpiyniqw, Jesus sinmuy amumi John yuaataqe pañqawu: Ya uma qayēsiwhpumihaqami hihta aw kuyvawisa? Sen pāqavit hūkañwuy akw wayayataqat awi'?

⁸ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy lomayuwsi'taqat awi'? Meh, pi lomayuwsi'yuñqam momñwituy kīkiyamuy añ yēse.

⁹ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa? Sen pi Tutuyqawhqtat lavay'ayayat awi'? Owí, nu umumi pañqawni: Pam Tutuyqawhqtat lavay'ayayat epnihqe pas pávani.

¹⁰ Pi it hapi tutuveni lavayhtiye pañqawu: Meh, nu hapi upyeve ituaw'ayayatani; noqw pam uhsavo un háqe'niqat añ qenitani, yan'i.

¹¹ Nu umumi pas antsa pañqawni: Pas qa haqam momoymuy amuhpiy tihtiwyaqamuy amuñaqw John kūyit akw tūtuvoylalawhqtat epnihqe pas pávannihqa wunuptu. Noqw pay as pi pantaqw, öveqatsit añqw moñwtunatyat ep sushin'ewaynihqa put epnihqe pas pávani.

¹² Noqw kūyit akw tūtuvoylalawhqtat John hintsaktivaqat añqw pew pahsavo sinom öveqatsit añqw moñwtunatyat nānaqaslalwa; noqw a'nöyayam öqalay akw put tuyqawvanta.

¹³ Pi sohsoyam Tutuyqawhqtat lavay'ayamat-niqw pu tutavo John aw pahsavo hin hintaniqat yuaatota.

¹⁴ Noqw uma nānakwhaniqw, i' hapi Elias, ura hak pituniqa.

¹⁵ Tuqayvastotaa. Pi uma naqvuy'yuñwa.

¹⁶ Noqw ya sen nu pu' qatsívaptsiwyuñqamuy hihta enañ namimahtaknani? Puma tsātsakwmuy kihsonve yesqamuy amunyuñwa. Puma suñwámuy amumi pañqaqwa:

¹⁷ Itam umumi lēlenyaqw, uma qa tīva; itam umumi tsaykitaqw, uma qa tsayku.

¹⁸ Öviy pi John pítuhqe qa tūmoykañw, piw qa hīhikq, puma pañqaqwa: Pam nukpanhikwsit akw tuyqawiwta, kitota.

¹⁹ Noqw nu' Sinot Tiat pítuhqe tūmoykañw, pu hīhikq, puma piw pañqaqwa: Is uti hunuka, wine pas qa öyñwu, moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy-nikañw pu qaanhinwisqamuy kwātsiamu, kitota. Noqw pay God unañwtalwuwniat aniwniy akw súantaqey mahtakni'ta.

The Unbelieving Towns (Lk 10.13-15)

20 Ura Jesus kitsókinawit suswuhag kátataypit tumalta. Noqw as pi panhtiqw, pañ sinom nāp tunatyay añqw qa hin lasyaniqey pan unañwtoti. Noqw ōviy pam pumuy qōhqōytiva,

21-22 Nihqe pañqawu: Is ohi, úmaa, Chorazin ep sínomu! Is ohi úmaa, Bethsaidat ep sínomu! Taq nu as umuhpa' qatsá' kátatayhpit tumaltaqw uma nāp umuhtunatyay añqw qa lasya. Nu umumi pañqawni: Hisat hin yukiltiniqat aw pituq̄w, umuñem pas is óhini! Pep pu' imuy Tyre ep sinmuy amuñem-nikañw pu Sidon ep sinmuy amuñem umuhpenihqe pay soon pas nuhtsel'ewayni. Pi nu as pumuy amuhpa' hisat kátatayhpit tumaltaqw, puma soon qa anahaat yūyaht, qōhtsapsomova yesvani; pan puma namtaknayani nāp tunatyay añqw lasyaniqeyu.

23 Noqw úmaa, Capernaum ep sínomu, ya uma ōmiq nātsókaya? Uma nāt maskimiq maspiwyani. Taq nu as qatsá' kátatayhpit umuhpa' tumaltaqw, uma qa tuptsiwya. Noqw kurs as nu Sodom-kitsókit ep pan tumaltaqw, puma inumi tuptsiwyaniqw, kitsókiam nāt pewhaqami pahsavo wúnuni.

24 Noqw nu umumi pañqawni: Hisat hin yukiltiniqat aw pituq̄w, pep pu' Sodom ep sinmuy amuñem umuhpenihqe pay soon pas nuhtsel'ewayni.

Come to Me and Rest
(Lk 10.21-22)

25 Ep pu' Jesus lavayhtiqe pañqawu: Kwakwhay Inaa, ōveqatsit aw-nikañw pu tūwaqatsit aw Tutuyqawhqa. Kwakwhat pi um iit yantaqat añ wuwni'yuñqamuy, pu qaūunatuy amumi tupki'kañw, titipostuy amunyuñqamuy amumi put mahtakna.

26 Pantani, Inaa, pam hapi uñniqw súanta.

27 Sohsoy himu Inay añqw inumi noiwa. Noqw hakiy God Tíyatnihqat qa hak navoti'ta, pas Náat-saa; piw qa hak Naat hákiyinhqat navoti'ta, pas nu' put Tiat-saa, pu Tiat hakiy aw put mahtaktaniqw pam pīwu.

28 Huvam sohsoyam pew inumiyaa, uma añ hihta akw maqsoni'yuñqamu, pu putuiwyuñqamu; nen uma inumi yankahkañw nānasuñwnayani.

29 Uma itumalsuñwamatniwhtote', inuhpiy tuwi'vayani; pi nu nānakwhani'kañw, okiw'unañway'ta. Nen uma umu'nañwpeq uyiwaltotini.

30 Pi itumalnōñnpi qa anahaa, pu iikwilni umuñem qa pūtuni.

12

The Question about the Sabbath
(Mr 2.23-28; Lk 6.1-5)

1 Noqw Jesus nasuñwintalōñnit ep sōhōvos'uyit añ yámakto; noqw put aw nánatuwnayaqam tsōñso'qe talayat mawtiwiskahkañw put nōnoptiwisa.

2 Noqw Pharisee-sinom amumi yórikyaqe, Jesus aw pañqawu: Meh, ūmi nánatuwnayaqam nasuñwintalōñnit ep hihta mewniwtaqat hintsatska.

3 Noqw pam amumi pañqawu: Ya ura David suñwámuy amumum tsōñmokqe hinhtiqw uma put añ qa tuñwáya?

4 Ura pam Tutuyqawhqat kīyat aw pákihqe pōlavikit God aw noiwhqat sowa. Ura soon nāp hak put añqw nōsñwu, pas God awwat momñwit-saa.

5 Hal ya uma tutavot añ it qa tuñwáya, ura God awwat momñwit put kīyat ep nasuñwintalōñnit qa hihtatotat pay qa hinhtoti?

6 Noqw nu umumi pañqawni: Suhka Tutuyqawhqat kīyat epnihqe pas pávannihqa yep'e.

7 Ura yan pey'ta: Uma tūookwatuwyaniqat nu put tuñlay'ta; noqw uma soq hom'oyit-sa inumi noaya, yan'i. Noqw kurs uma put māmatsye', soon hakimuy qa hihta ep qaanhtotiqamuy tukopnayani.

⁸ Pi nu' Sinot Tiat hikis pi nasuñwintalöñnit aw moñwi.

The Man with a Crippled Hand

(Mr 3.1-6; Lk 6.6-11)

⁹ Pu pam pañqw ahpiynihqe, pumuy tsotsvalkiyamuy aw paki.

¹⁰ Noqw meh, hak tāqa lakput may'taqa pep nuhtuma. Noqw momñwit hihta ep put nēveltoyanyaniqe òviy put tūviñtotaqe aw pañqawa: Ya pay hak nasuñwintalöñnit ep hakiy qalaptsinaniqw pam súanta? kitota.

¹¹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Kurs haqawa umuñaqw sūkw kanelvokoy'taqw, pam nasuñwintalöñnit ep haqami hötsit aqw posq, ya pam put qa pañqw hóroknani?

¹² Noqw puyaw sino kanēlot epnihqe qa pas himuu? Paniqw òviy hak nasuñwintalöñnit añ lolmat hintsakniqw pam súanta.

¹³ Pahsat pu pam tāqat aw pañqawu: Uhmey tsihkwaa! Noqw pam put tsihkwa; noqw pam ayañqwat māyat an pās powalti.

¹⁴ Pahsat pu Pharisee-sinom añqw ahpiyyaqe, hin as put nīnayaniqey ankiwakw yuaatota.

God's Chosen Servant

¹⁵ Noqw pay Jesus put navoti'taqe pañqw ahpiy'o. Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom put añkya; noqw pam sohsokmuy tūtuyyaqamuy qalaptsina.

¹⁶ Nihqe puma put qa tunvotnayaniqat pam amumi pañqawu.

¹⁷ Yan Tutuyqawhqat lavay'ayayat Esaias hin lavayhtiqtat aw antsaniwa; pam ura pañqawu:

¹⁸ Kurs huvam itumal'ayay inamoray aw yórikyaa. Put hapi nu aw unañway'ta; nu put pas hahlayi. Nu put aw ihikwsiy távini. Noqw pam imuy qa-Jew-sinmuy amumi haqe' súanhintaqat mahtaknani.

¹⁹ Pam qa nāñwuy'tani; piw qa tsa'tinumni. Soon hak put tōnayat kitpik navotni.

²⁰ Pam hopaqat muhtsikput soon qōhiknani; pu wihqōhit híhin uwiwitaqat soon pam tōkani. Hisat súanqatsit tūwaqatsit añ ahsupoq kúrukmaq, pañso pahsavo pam pan hinmani.

²¹ Noqw ima qa-Jew-sinom put aw yanyuñwni. Yan ura pey'ta.

Jesus and Beelzebul

(Mr 3.20-30; Lk 11.14-23)

²² Noqw pahsat pu hak nukpanhikwsit akw tuyqawiwtata qapostalkañw qayuáataqat put aw wikvaya. Noqw pam put qalaptsinaqw, òviy pam yuaaykukañw pu pōsiy tālawna.

²³ Noqw sinom sohsoyam kātayunqe pañqawa: Ya qa i' David Tíata?

²⁴ Noqw pay Pharisee-sinom put nanaptaqe pañqawu: I' nukpanhihikwsimuy moñwíyamuy Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwanta.

²⁵ Noqw Jesus pumuy wuwniyamuy mātsi'taqe, amumi pañqawu: Haqam moñwtunaty nehpewhtiqa soon qa kīqōtini; pu kitsóki, sen kīvit nehpewhtotiqam soon hoñni.

²⁶ Noqw kurs Satan ayo nāhorokne', pam pep nehpew'iwatani; noqw pahsat pu moñwtunatyat hin wúnuni?

²⁷ Noqw kurs nu Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwantaqw ya umumi nānatuwnayaqam hakiy aw yankahkañw pumuy ipwantota? Ason puma umuy atsáñhkiye', umuy suhputsnayani.

²⁸ Nikañw kurs nu God Hikwsiyat òqalayay aw yankañw pumuy ipwantaqw, pay hapi pas God moñwtunatyat umumi pitsíwiwta.

²⁹ Ya sen hin hak hakiy a'nö hoñvit kīyat aw pake' hihta himuyat put añqw nawhkini? Pam mohti put some', pahsat pu pam put kīyat kīqötani.

³⁰ Qa inumumnihqa hapi inuhpew'iwta; pu qa inumum tsovalantaqa tatslakinta.

³¹ Paniqw öviy nu umumi pañqawni: Hak hihta ep qaanhtiniqw, sen nuhtumiq hiñqawniqw, pam pantaqa put ahpiy ayo yukiwmantani. Nikañw hak haqam Qahováriwtaqat Hikwsit aqw hiñqawniqw, pam pantaqa pas soon hisat put ahpiy ayo yukiwni.

³² Pu hak haqam nuy Sinot Tiyat aqw hiñqawhq pay pam put ahpiy ayo yukiltini. Nikañw hak haqam Qahováriwtaqat Hikwsit aqw hiñqawhq pam pas soon hisat put ahpiy ayo yukiltini, it qatsit ep'e, pu qatsit nātoniqat ep'e.

A Tree and Its Fruit
(Lk 6.43-45)

³³ Hak lolmat sipaltsokit ūye', lomasipalat aniwnañwu. Pu hak sipaltsokiy aw qa tunatyawtaqw, pam nukushinhte', qalomásipalat aniwnañwu. Pi sipaltsoki aniwniy akw mātsiwtañwu.

³⁴ Is uti, uma hakim tsütsu'tuy amunyuñqamu! Ya uma hin qalomátunatyay'kahkañw hihta lolmat yuaatotani? Pi hakiy unañwpeq himu ohpokiwtaqw, put hapi hakiy moat yuaatañwu.

³⁵ Lolmat tunatyawtaqa sino unañwñaqw hihta lolmat nōñantoyañwu. Pu qalomátunayawtaqa sino piw unañwñaqw hihta qalolmat nōñantoyañwu.

³⁶ Noqw nu umumi pañqawni: Sinom hihta an'ewakw lavayhtote', hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, pep pu' nawus nennem hin lavayhtotini.

³⁷ Pi God hakiy lavayiyat ep hakiy hin yukynani, sen put súantaqat pañqawni, sen qasúantaqata.

The Demand for a Miracle
(Mr 8.11-12; Lk 11.29-32)

³⁸ Noqw pahsat pu hakim tutavot tütutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum aw lavayhtotiqe pañqaqwa: Tütutuqaynaqa, um as kätatayhpit hihta tuawi'taqat itamumi mahtaknani.

³⁹ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Ima pu' qatsívaptsiwyuñqam nukpansinomu, tuskapsinomu. Puma kätatayhpit hihta tuawi'taqat aw yórikyaniqey nānawakna. Nikanw pay puma soon kätatayhpit aw yórikyani, hal pas sūkw kätatayhpit-saa. Pam Tutuyqawhqat lavay'ayayat Jonas qatsiyat ep hiniwhtiqat an aw yukiltini.

⁴⁰ Ura Jonas wukovakiwuy ponoveq pāyis tālat añ-nikañw pu pāyis tōkilat añ pakiwta. Noqw pay pan piw nu' Sinot Tiat tutskwat ahsonve pāyis tālat añ-nikañw pu pāyis tōkilat añ pakiwtani.

⁴¹ Hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, Nineveht añqw sinom pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum hoñve', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnayani; ispi Jonas pumuy amumi yuaaykuqw, puma nāp tunatyay añqw lasyaq'ö. Noqw meh, Jonas epnihqe pas pávannihqa yep umumum wunu.

⁴² Hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, tatkaqw mónwi-wuhti pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumum wunupte', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnani; ispi pam Solomon a'no wuwniyat aw tūqaytaniqe öviy tūwaqalñahaqaw put aw pitu. Noqw meh, Solomon epnihqe pas pávannihqa yep'e.

The Return of the Evil Spirit
(Lk 11.24-26)

⁴³ Tuyoy'eway hikwsi sinot añqw yámake', haqe' qa pay'taqat añ hin-numñwu, haqam nāsuñwnaniqe òviy'o; nit qa túwañwu.

⁴⁴ Nen pahsat pu pañqawñwu: Han pi pay nu ikiy añqw yámakqey aw áhoy'i, kítañwu. Pu pam ep pituqw qa hak epniqw, pás maspiwtaqw, añ himu lomahinyuñqw, pantaqat yórikñwu.

⁴⁵ Nen pahsat pu pam ahpiyenen, pētuy tsáne'nihqamuy hīhikwsimuy nahpenihqe pas nūnukpantuy aw tsamñwu; noqw puma aw yuñe' pep ki'yuññwu. Noqw hakiy qatsiat añkniha mohtiwat epnihqe pu' pas qalomáhinhtiñwu. Noqw pan hapi imuy pu' qatsivaptsiwuyñqamuy qalomáhinyuñqamuy amuñem hintani.

Jesus' Mother and Brothers

(Mr 3.31-35; Lk 8.19-21)

⁴⁶ Noqw nāt pam sinmuy amumi yuaataqw, meh, put tupkomat yuyat amum ihpaq hoñkahkañw, put aw yuaaykuyaniqey nānawakna.

⁴⁷ Noqw haqawa put aw pañqawu: Meh, uhtupkom uñuy amum ihpaq hoñkahkañw, ūmi yuaaykuyaniqey nānawakna.

⁴⁸ Noqw pam lavayhtiye, put áawnaqat aw pañqawu: Noqw ya hak íñuu? Pu ya hakim itupkomya?

⁴⁹ Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi māmasat, pañqawu: Huvam iñuy, pu itupkomuy amumi yórikyaa.

⁵⁰ Pi hak haqam Inay òveqatsit ep qátuhqat tunatyayat añ hinmaqa hapi itupko, pu isiwa, pu iñuu.

13

The Parable of the Sower

(Mr 4.1-9; Lk 8.4-8)

¹ Noqw ép tāwat ep Jesus kīñaqw yámakqe, wuhkovatuphat qalaveq qatuptu.

² Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom put aw tsovalti. Noqw òviy pam pākihut aqw pákihqe pepeq qatuptu; noqw sinom sohsoyam pāhut qalavaqe hōñi.

³ Noqw pam tūtuwutsit akw pumuy hīhihta tutuqaynaqe amumi pañqawu: Meh, hak tāqa uyto. Poshumit tsálakintaniqe pan uylawu.

⁴ Noqw pam uylawhq, pēhu poshumi pōhpava lōhō; noqw masay'yuñqam ökihqe, añ put soswa.

⁵ Noqw pēhu pikaqlöva qa pas pisay'taqat añ lōhō; nihqe pay suhkuyva, añ tutskwa qa pōñalaniqw òviy'o.

⁶ Nit tāwat yamakq, pay kólaki; noqw pay pi pam qa ñay'yuñqe òviy añ tsakya.

⁷ Noqw pēhu kutqölpa lōhō; noqw kūta añ kuyvaqe put lakna.

⁸ Noqw pēhu lolmat tutskwat añ lōhökqe hihta aniwna; pēhu tsivót-sikip sunat aw hóyokput aniwna, pu pēhu payhp sunát-sikipo, pu pēhu sunat pakwt sihkay'tasikipo.

⁹ Tuqayvastotaa! Pi uma naqvuy'yuñwa.

The Purpose of the Parables

(Mr 4.10-12; Lk 8.9-10)

¹⁰ Noqw put aw nānatuwnayaqam put aw ökihqe, aw pañqaqwa: Ya um hinoqw pumuy amumi tūtuwutsit akw yuaata?

¹¹ Noqw pam lavayhtiye amumi pañqawu: Oveqatsit añqw moñwtunatyat ahpiy navoti tupkiwta pew pahsavoo. Nīkañw pu' hapi pam umumiwat susmataq'a; nīkañw ímuywatuy qatuptsiwñi'yuñqamuy amumi qa mahtaq'a.

12 Pi hihta himuy'taqat hapi aw piw noiwni; noqw pam hóyokiwtaqat himuy'tani; noqw pay nastanihqat hikis pi hihta himuy'taqw pam put ańqw nawhkiwni.

13 Paniqw hapi óviy nu pumuy amumi tūtuwutsit akw yuaata, puma as aw taykahkańw qa tutwaqw óviy'o, pu tūqaykahkańw qa nanapta, pu qa māmatsya.

14 Noqw pumuy hapi amuhpe Esaias nāt hintaniqa lavayiat aw antsaniwa. Ura pam Tutuyqawhqat eńem yan lavayhti: Uma as aw tūqaykahkańw nanaptat, qa māmatsyani; pu uma as aw taykahkańw tutwat, qa māmatsyani.

15 Pi imuy sinmuy unańwaam pās tunaiwyuńwa, pu naqvuam qa nanvoty, pu puma uviyuńwa, nāp hisat pi ka puma pōsiy akw tutwakańw, naqvuy akw nanaptakańw pu unańway akw māmatsye', inumi ahoy nānamtōkaqw, nu pumuy qalapsinani, kita.

16 Nikańw uma hapi hahlayhpit epya, ispi umuhposi tālat aw tāyuńqw óviy'o, piw umuhnaqvuy ań hōtsíltoti.

17 Nu umumi pas antsa pańqawni: Pas as kaysiwhqam Tutuyqawhqat lavay'aymatniqw, pu súanhinwisqam umuy hihta aw yórikyaqat as aw yórikyaniqey nānawaknańw hapi qa aw yóriky, pu umuy hihta nanaptaqat as nanaptanikańw qa nanapta.

Jesus Explains the Parable of the Sower

(Mr 4.13-20; Lk 8.11-15)

18 Kurs huvam tuqayvastotaa. I' tūwutsi hihta tuawi'taqat uma nanaptani.

19 Hak haqam mońwtunatyat ahpiy lavayit navotkańw, put qa māmatsq, pahsat pay Nukpana aw pite', put unańwpeq lavayit ūyiwHQat pańqw ipwańwu. I' hapi pōhpava yēvayaqat anta.

20 Pu i' pikaqlōva yēvayaqa hapi it hakiy anta. Hak lavayit navote', hahlaykańw āpiy put kwúsuńwu.

21 Noqw pay lavayi hakiy unańwpeq qa űay'taqw, pay óviy as pam hihsavo ań kuytańwu. Nikańw ason lavayit ep kānanvotpit, pu okiwsahsaniwuy aw pituqw, hihsavoniqw pay pam sóonhtińwu.

22 Pu i' kutqōlpa yēvayaqa hapi it hakiy anta. Hak lavayit as navotat, yep qatsit-sa aw tunatyalte', pu kāhakiwuy tuńlay'kańw put akw ūnatiqe, soq lavayit qa aw tunatyaltińwu. Noqw óviy lavayi put ahsonve qa hihta aniwnańwu.

23 Pu tuwat i' lomatutskwat ań yēvayaqa hapi imuy amunta. Hakim lavayit nanapte', māmatsyańwu. Noqw lavayi wuńwe', hihta aniwnańwu, pēhu tsivót-sikip sunát-sikip hóyokput himuy'vaya; pu pēhu payhp sunát-sikipo, pu pēhu sunat pakwt sihkay'tasikipo.

The Parable of the Weeds

24 Pu pam piw tūwutsit hihta tuawi'taqat akw pumuy tutuqaynaqe amumi pańqawu: Oveqatsit ańqw mońwtunaty hapi hak pāsay ań lomavoshumit uyhqat anta.

25 Noqw pam puwhq, put tuwqaat pítuhqe, sōhōvosit amuhtsava sōhōvostusaqat uyht, ahpiy'o.

26 Noqw ūyi nahpi'vage talay'vaqw, pahsat pu sōhōvostusaqa piw mātaqti.

27 Noqw óviy ki'taqat tumal'aymat put aw ōkihqe, aw pańqawu: Mońwi, ya um as qa lomavoshumit uhpasay ań ūya? Noqw pam haqam sōhōvostusaqata?

28 Noqw pam pumuy amumi pańqawu: Pay ituwqa panhti. Noqw tumal'aymat put aw pańqaqwa: Noqw itam awye', ań tsovalayaniqat um nāwakna?

²⁹ Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Qae, taq ka uma söhövostusaqat añ tsovalantote', söhövosit énañyani.

³⁰ Pay pi hāk añ sohsoy wúnwiwmani hisat tsovalaniwniqat aw pahsavoo. Noq̄w ason höqyaniq̄w, pep pu' nu höqyaniq̄amuy amumi pañqawni: Uma añ söhövostusaqat mohti tsovalayani, nen put somhtotat taqtsokyani; pu' ason uma söhövosit ikoyohkiy aw tañatotani.

The Parable of the Mustard Seed
(Mr 4.30-32; Lk 13.18-19)

³¹ Pu piw pas sukw tūwutsit akw amumi yuaaykuqe pañqawu: Oveqatsit añq̄w moñwtunatyā mustard-uyit sivosiyat anta. Put hak pāsāy ep ūya.

³² Pam pas sohsok hihta pōvoshumit amuñaq̄w sushihsay'o; nīkañw pam wuñwe', sohsok tusaqtsotskit amuhpenihqe suswuyoyq̄tiñwuniqe pas himutskiniwhtiñwu. Noq̄w öviy sūmawuy añ masay'yuñqam öke', put nantaqayat añ yesvañwu.

The Parable of the Yeast
(Lk 13.20-21)

³³ Pu piw pam sukw tūwutsit akw pumuy amumi yuaaykuqe pañqawu: Oveqatsit añq̄w moñwtunatyā pēkenit anta; put wuhti kwúsuhqe, payhp tuwanit ñumnit enañ namiq̄wriñwu; noq̄w pam sohsok put pēkenañwu.

Jesus' Use of Parables
(Mr 4.33-34)

³⁴ Iit yantaqat sohsok Jesus sinmuy amumi tūwutsit akw yuaata; nihqe pam tūwutsit qa akw yuaatanik, pay amumi qa yuaatañwu.

³⁵ Yan Tutuyq̄awh̄qat lavay'ayaat hin lavayhtiqa aw antsaniwa; pam ura pañqawu: Nu tūwutsit hihta tuawi'taqat akw yuaatani; nu tūwaqatsit hisat yukiltiqat añq̄aq̄w hihta tupkiwyuñqat pañqawni.

Jesus Explains the Parable of the Weeds

³⁶ Pahsat pu Jesus sinmuy añqe' hōnat, kīmi paki. Noq̄w put aw nānatuwnayaqam aw ökihqe, aw pañq̄aq̄wa: Um as söhövostusaqat hihta tuawi'taqat itamuy āawnani.

³⁷ Noq̄w pam hu'wage amumi pañqawu: I' lolmat poshumit uyhqa hapi nūu, Sinot Tíata.

³⁸ Noq̄w pāsa hapi yep qatsi. Lomavoshumi hapi moñwtunatyat añq̄w sinoiwtaqamu; noq̄w söhövostusaqa hapi hakiy qalolmat sinomatu.

³⁹ Pu tuwqa, pumuy uyhqa hapi i' Nukpana; yep qatsit so'ñwamiq̄ pituq̄w, pahsat pu höhöqsattiqat antani, noq̄w añ tsovalayaniq̄am hapi öveqatsit añq̄w hoñvia'yamu.

⁴⁰ Noq̄w öviy hapi söhövostusu tsovalaniwht, qōhit akw taqtsokiwhq, pay pan hapi yep qatsit so'ñwaveq hintani.

⁴¹ Nu Sinot Tiat ihoñviaymuy ayataq̄w, puma imoñwtunatyay añq̄w sohsokmuy lasnayaqamuy, pu qaanhinwisq̄amuy tsovalayani;

⁴² Nen pumuy qōpqōmiq̄ qōhit aq̄w maspayani. Pep a'nö tsaykitiwni, pu tama ñuritiwni.

⁴³ Noq̄w pep pu' hakim sūanyuñqam Nay moñwtunatyayat ep tāwat an tālawñway'yuñwni. Tuq̄ayvastotaa! Pi uma naqvuy'yuñwa.

The Parable of the Hidden Treasure

⁴⁴ Pu i' pīwu: Oveqatsit añq̄w moñwtunatyā himu a'nö hihkay'taqat pasve tupkiwtaqat anta. Put hak tāqa túwahqe, ahoy amht, put ep kwañwtoynaqe, ahpiynihqe sohsok hihta himuy húyahqe, put pāsāt tui.

The Parable of the Pearl

⁴⁵ Pu i' pīwu: Oveqatsit ańqw mońwtunaty hakiy huhyaqat lolmat pearl hepnumqat anta.

⁴⁶ Pam hak sūkw pearl pas a'nō hihkay'taqat túwahqe, ahpiynihqe sohsok hihta himuy húyahqe, put tui.

The Parable of the Net

⁴⁷ Pu i' pīwu: Oveqatsit ańqw mońwtunaty pakiwmaktutsayat anta. Pam wuhkovatuphamiq túviwhqe, sohsok hinyuńqamuy pāvakiwhtuy inhta.

⁴⁸ Put aw ohpokq, puma pāhut qalavoq put lánaknayaqe, pep yesvat, pu ań nūnukńwatuy pāvakiwhtuy hihta aqw tańatostat, pu pay hin'ewakwmuy maspayañwu.

⁴⁹ Noqw pan hapi hintani yep qatsit so'ńwaveq'a. Oveqatsit ańqw hońvia'yam nankwuse', ań nūnukpantuy lomasinmuy amuńaqw tsíkayani,

⁵⁰ Nen pumuy qōpqōmiq qōhit aqw maspayani. Pep a'nō tsaykitiwni, pu tama nūritiwni.

New and Old Treasures

⁵¹ Pu Jesus pumuy amumi pańqawu: Ya uma iit sohsok māmatsya? Noqw puma aw pańqaqwa: Owi, Tutuyqawhqa.

⁵² Noqw pam pumuy amumi pańqawu: Sohsoyam tutuvenit tuwi'yunqam ōveqatsit ańqw mońwtunatyat ahpiy tutaqayhpit tuwi'vayaqam hapi hakiy kahaktaqat anyuńwa. Puma tutuvenit ańqw hisattutuqayhpit sinmuy tutuqaynaya, pu pūhut tutuqayhpit pīwu.

Jesus Rejected at Nazareth

(Mr 6.1-6; Lk 4.16-30)

⁵³ Noqw Jesus yan tutuqaynagey yukut, pańqw ahpiy'o.

⁵⁴ Noqw pam nāp kitsókiy ep pítuhqe, pumuy tsotsvalkiyamuy ań pumuy tutuqayna. Noqw put aw túqayyuńqam aw kátayyuńqe, nātuvínlalwaqe pańqaqwa: Ya sen i' haqagw it wuwantuwiń makiwa? Is uti, pu it kátutmalat haqagw ōqalmakiwa?

⁵⁵ Ya qa i' wunavutsit tumaltuwi'taqat tíata? Ya yuat qa Mary yan mātsiwa, pu put tupkomat James-niqw, pu Joses-niqw, pu Simon-niqw, pu Judas.

⁵⁶ Pu siwamat, ya qa puma sohsoyam itamumya? Noqw ya sen i' haqagw iit hihta makiwa? kitota.

⁵⁷ Nihqe puma put ep qaan'unanwtoti. Noqw Jesus pumuy amumi pańqawu: Pay pi Tutuyqawhqa lavay'ayaat sohsovik kaptsi'tiwnwu, hal pay nāp kitsókiy-sa ep'e, pu pas nāp kiy ep pīwu.

⁵⁸ Noqw puma qa tuptsiwni'yunqw, ōviy pay pam pep qa a'nō hihta tumalta.

14

The Death of John the Baptist

(Mr 6.14-29; Lk 9.7-9)

¹ Noqw ephaqam Mońwi Herod Jesus hihta hintsakqat navota;

² Nihqe tumal'aymuy amumi pańqawu: I' John kūyit akw tūtuvoylalawńwuqa. Pas hapi pay pam hakton mokiwy ańqw ahoy tātayi; nihqe ōviy kātatayhpit hintsaki.

³ Herod pi nōmay Herodias unanwve hinhtiniqe, hakimuy ayataqw, puma John nuayaqe somyat, sivikimi panaya. Ura Herod tupkoy Philip nōmanawhki.

⁴ Noqw John Herod aw pańqawu: Soon as um uhtupkoy nōmanawhkinikańwo.

⁵ Noqw pam as put nīnaniqey anhtikañw, piw sinmuy maqasti; puma put Tutuyqawhقات lavay'ayayatnihقات pan aw tāyūñqw ōviy'o.

⁶ Noqw Herod tihtiwhpuyat aw pituqw, pam nōviwhقات aw kaysiwhقامuy sinmuy tūtsama. Noqw pumuy nōnovaqw, Herodias tiat māna ep pākihqe, pumuy amuhpewi wunimaqw, Herod put aw nahyoñwa.

⁷ Noqw ōviy pam pas ōqalat pasiwniy akw put aw pañqawhqe, pam nāp hihta ōviy tūviñtaqw put máqaniqey aw pañqawu.

⁸ Noqw pam yuy tutavoyatnihqe put aw pañqawu: Um kūyit akw tūtuvoylalawhقات John qötöyat tsaqaptat ep íniwtaqat nuy máqani.

⁹ Noqw pas as Moñwi qahahlayhtikañw, pay nuñwu pas aw qaōwílvayhtiqe, nawus put máqaniqey pañqawu, ispi kaysiwhقام sinom put amum yesqam lavayiyat nanaptaq'ō.

¹⁰ Nihqe hakiy ayataqw, pam sivikiminihqe, John qötöyat ayo tuku;

¹¹ Nihqe put qötöyat tsaqaptat ep íniwtaqat kwusivaqe, mānat aw tavi; noqw pam put yuy aw yawma.

¹² Noqw put aw nānatuwnayaqam ōkihqe, tokoyat haqami amwisa; nit ah-piyyaqe, Jesus āawnaya.

Jesus Feeds the Five Thousand

(Mr 6.30-44; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

¹³ Noqw Jesus put navotqe, pay nāla pākihut akw haqamii, haqam pas qa hak waynumقات pañsoo. Noqw sinom put nanaptaqe hāhaqaqw kitsókit añqw nāp put añkya.

¹⁴ Noqw Jesus pañqw yámakqe, qaan'ewakw hintaqamuy sinmuy tuwa; nihqe pumuy ōkwatuwhqe, pumuy amuñaqw tūtuyyaqamuy qalaptisina.

¹⁵ Noqw tapkiwmaq, put aw nānatuwnayaqam put awyaqe aw pañqaqwa: Yep qayēsiwhq, pas hapi hísatniqwti. Um as sinmuy hōnaqw, puma añqe' kitsókiva nankwuse', nennem hihta tunöstuy'yani.

¹⁶ Noqw pay Jesus pumuy amumi pañqawu: Soon as puma ahpiyyani. Uma nopnayani.

¹⁷ Noqw puma put aw pañqaqwa: Itam panis tsivot pōlaviki'yuñwa, pu lōqmuy pākiwhtuyu.

¹⁸ Noqw pam pañqawu: Pew kiwisaa.

¹⁹ Pu sinom tūsaqat añ yesvaniqat pam amumi pañqawu, nit pu pam tsivot pōlavikit ōmahtat, pu pākiwhtuy kwusut, pu ōmiq taykañw, put ep God aw hahlayhti; nit yōñoytat, put aw nānatuwnayaqamuy amumi put oya; noqw puma sinmuy amuhpa' o'ya.

²⁰ Noqw puma sohsoyam nōñosaqe ōōya; noqw puma akwsiñwqat yōñoyhput pōlavikit tsovalayaqe, pakwt lōq sihkay'taqat hoaput añ opomnaya.

²¹ Noqw nōñosaqam tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqam tahtaqtya, noqw pu momoyam-niqw pu tsātsayom pīwu.

Jesus Walks on the Water

(Mr 6.45-52; Jn 6.15-21)

²² Pahsat pay Jesus put aw nānatuwnayaqamuy pākihut aqw yuñe', pay ah-savo wuhkovatuphat ayoqwatyaniqat pumuy tusoq'ayata nāto pam sinmuy niman'ayalawhqe.

²³ Noqw pam sinmuy hōnat, nāwaknaniqe nāla tsomomiq'a; nihqe mihikq, pam pepeq sūnalaa.

²⁴ Noqw pahsat pākihu wuhkovatuphat nāsaveq hinnumkañw, pāhut wuñwnuptuqat akw wawaöklawu, amuhpewi hūhukq ōviy'o.

²⁵ Noqw talhahayinqw, Jesus pāvaqe waymakañw pumuy amumii.

²⁶Noq̄w put aw nánatuwnayaqam put pāvaqe waymaq̄w tutwaqe, tsātsawnaqe pañq̄aqwa: Pam tualañw'u, kitota; nihqe tsātsawnaqe a'nō hiñq̄aqwa.

²⁷Noq̄w pahsat pay Jesus pumuy amumi lavayhtiqe, pañq̄awu: Uma qa hin unañway'yuñwni; pay nūu; uma qa tsawiniwyuñwni.

²⁸Noq̄w Peter lavayhtiqe aw pañq̄awu: Tutuyq̄awhqa, kurs pay pas umnen, nuy pāvaqe ūminiqat um pañq̄awni.

²⁹Noq̄w pam pañq̄awu: Pew'i. Pahsat pu Peter pākihut añq̄w yámakqe, Jesus aw pāvaqe wayma.

³⁰Nit pas a'nō hūhukq̄ pam navotqe pahsat pay tsawna, nihqe pakitoqe a'nō pañq̄awu: Tutuyq̄awhqa, nuy ayo távii.

³¹Noq̄w Jesus pahsat pay put aw māvuyaltiqe ñuat, aw pañq̄awu: Is okiw um öwituptsiwni'taqa, ya um hinoq̄w pēvewinhti?

³²Noq̄w puma pākihut aq̄w pakiq̄w, hūkañw qe'ti.

³³Noq̄w ima pākihut añq̄w tañawtaqam Jesus aw ökihqe, pas hihtatotaqe aw pañq̄aqwa: Kurs um pas antsa God Tíata.

Jesus Heals the Sick in Gennesaret

(Mr 6.53-56)

³⁴Pu puma ayoq̄wat nōñakqe, haq̄am tutskwat Gennesaret aw öki.

³⁵Noq̄w pep sinom put pituq̄w nanaptaqe, pep añqe' tutskwat añ ahsupoq̄ hakimuy ayatotaqe, sohsokmuy tütuyyaqamuy put aw tsamvaya;

³⁶Nihqe pay ñas'ew puma put yuwsiyat qalavaqe nömökput aw tónokyaniqey put aw nānawakna, noq̄w hakim hihsa'nihq̄am put aw tónokyaqam pās qalaptuya.

15

The Teaching of the Ancestors

(Mr 7.1-13)

¹Pahsat pu hakim tutavot tütutuq̄aynayaqam Pharisee-sinom amumum Jerusalem añq̄wyaqam Jesus aw ökihqe aw pañq̄aqwa:

²Ya hinoq̄w ūmi nánatuwnayaqam wūwukwmuy navotiyamuy qaanhinwisa? Oviy pi puma nōnovanik qa māvaqtotañwu.

³Noq̄w pam lavayhtiqe, amumi pañq̄awu: Noq̄w ya hinoq̄w öviy piw uma umuhnavotiy akw God tutavoyat qahihtatota?

⁴Pi God tutaptaqe pañq̄awu: Um unay, pu unuy pumuy kaptsi'tani. Pu hak nay, pu yuy pumuy qalomálavayhtiqa pas pay mokmantani, ura kita.

⁵Noq̄w ūmawat pañq̄aqwa: Hak nay, pu yuy pumuy amumi pañq̄awni: Nu as umuy hihta akw paañwanikañw, God aw put sohsok noa, kite', pay tutavot añq̄w mātaviwñwu, uma kitota.

⁶Nen pam pumuy paañwaniqey qe'tikañw, pay qa hihta ep qaanhiniqat uma kitota. Yan uma God tutavoyat ayo yuykuya, umuhnavotiy akw'a.

⁷Uma nawip'ew hinyuñqamu, pas pi öviy Esaias Tutuyq̄awhqa lavay'ayaat umuy súañq̄awhqe pañq̄awu:

⁸Ima sinom moay akw inumi ökiwta, pu lavayiy akw nuy kaptsilalwa; noq̄w pi unañwaam inuñaqw haq'ursvehaq'a.

⁹Piw haktansa inumi okiwlalwa. Puma pi sinmuy tutavoyamuy pas antsa tutuq̄ayhpinihqat pan put tütutuq̄aynaya, yan'i.

The Things that Make a Person Unclean

(Mr 7.14-23)

¹⁰Pu pam sinmuy nāmi wánwayhqe, amumi pañq̄awu: Inumi tūqayyuñwaa, nen uma māmatsyani.

¹¹ Himu hakiy moamiq pake', qa pam hakiy tuyoy'ewakwtañwu. Pi hakiy moañaqw nōnataqa hapi hakiy tuyoy'ewakwtañwu.

¹² Pahsat pu put aw nānatuwnayaqam put awyaqe aw pañqaw: Ya Pharisee-sinom it yantaqat nanaptaqe qatsúyhtiqw um qa navota?

¹³ Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Pay pi Ina òveqatsit ep qátuhqa himutskit qa uyhq pam himutski nāipwaniwni.

¹⁴ Pay pi panyuñwni. Pay pi puma qapostalyaqam qapostalyaqamuy tsamya. Noqw kurs qapostalqa qapostalqat wíki'maqw, puma nāma haqami pōvamiq posni.

¹⁵ Pahsat pu Peter lavayhtiqe, put aw pañqawu: Kurs i' lavayi hihta tu-awi'taqat itamuy āawnaa.

¹⁶ Noqw Jesus pañqawu: Ya uma piw nāt pas qa mātsi'yuña?

¹⁷ Ya himu sinot moayat aqw pake', ahpiy ponomiq pake', kwayñave tūviwñwuqat uma pas nāt qa mātsi'yuña?

¹⁸ Pi himu sinot moayat añqw nōnakqa unañwayat añqwniñwu; nihqe pam hapi sinot tuyoy'ewakwtañwu.

¹⁹ Pi hak qalomáhintsakqa unañwpeq qalomátunatyay'taqey mahtakni'ta. Pam tuqwyantunatyay'ta; nōmaqtsit sokoptimaniquey tunatyay'ta; qahopqatsit añ hinmaniquey tunatyay'ta; uyiñwtunatyay'ta; hakiy hihta atsátoymaniquey tunatyay'ta; nuhtumiq hiñqawlawniqey tunatyay'ta.

²⁰ Hak pan hinmaqa nātuyoy'ewakwtañwu. Noqw hak qa māvaqtat, nōsqa qa put akw tuyoy'ewayhtiñwu.

A Woman's Faith (Mr 7.24-30)

²¹ Pahsat pu Jesus pañqw ahpiynihqe, Tyre-nikañw, pu Sidon pumuy amuqlavohaqamii.

²² Noqw meh, hak Canaan-tutskwat añqw wuhti pañqw yámakqe, put aw tsa'lawhqe aw pañqawu: Um okiw nuy òkwatuwni, Tutuyqawhqa, David Tíata! Okiw iti māna nukpanhikwsit akw tuyqawiwtage okiwhinta.

²³ Noqw Jesus put aw qa ñas'ew hiñqawu. Noqw put aw nānatuwnayaqam put awyaqe, aw òqaltotiqe pañqaw: Put ahpiy hōnaa; taq pam panis itamuñk tsa'tinuma.

²⁴ Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Pay nu Israel-sinmuy amumi-sa ayatiwa. Puma pi kanelmuy amún haqami hiniwhtotiq'ò.

²⁵ Pahsat pu wuhti put awnihqe, aw naokiwhtage, pañqawu: Tutuyqawhqa, okiw inumi unañwtavii.

²⁶ Noqw Jesus lavayhtiqe, put aw pañqawu: Pas hapi hak tsātsakwmuy nōsiwhqamuy nawhkit, put popkotuy amumi maspaniqw, pam qa súanta.

²⁷ Noqw pam pañqawu: Pas antsa, Tutuyqawhqa, noqw pi popkot moñwímuy nōnōspiyamuy añqw hihta piñput lōhōhōtaqat nōnovañwu.

²⁸ Pahsat pu Jesus lavayhtiqe, put aw pañqawu: Is uti um hak wuhti! pas uhtuptsiwni qaōwíewa; pay uñ hin nāwaknaqw uñem pantani. Noqw put tiat pay pahsat qalaptu.

Jesus Heals Many People

²⁹ Pu Jesus pañqw ahpiynihqe, wuhkovatuphat Galileet ep ahoy pitu; nihqe tsomomiqnihqe pepeq qatuptu.

³⁰ Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam hakimuy qayaktaqamuy, qapostalyaqamuy, qayuáatotaqamuy, qapasíwyuñqamuy, pu kaysiwhqamuy tūtuyyaqamuy put aw tsamvaya; nihqe pumuy Jesus atpipo o'ya; noqw pam pumuy qalapsina.

³¹ Noqw sinom pas kātayuñwa, imuy qayuáatotaqam yuaaykuyaq'ö, pu qapasíwyuñqam qalaptuyaq'ö, qayaktaqam nankwusaq'ö, pu qapostalyaqam tälawnayaq'ö; nihqe puma God Israel-sinmuy Tutuyqawhqayamuy pas hihta-tota.

Jesus Feeds the Four Thousand
(Mr 8.1-10)

³² Pahsat pu Jesus put aw nánatuwnayaqamuy nāmi wánwayhqe, amumi pañqawu: Pas nu sinmuy ökwatuwa, puma pu' pāyis talqat añ inumumyaqw, nōsiwhqaam súlawhtiq'ö. Noqw soon nu pumuy qa öyiwyuñqamuy hōnani; taq nāp hisat sen puma kiy qa añ ökit māmāñuani.

³³ Noqw put aw nánatuwnayaqam put aw pañqaqwa: Kurs pi itam haqam amuptsiwtaqat pōlavikit tuiyani? Pi itam qayēsiwhpuveya. Pas ka itam soon imuy qaan'ewakw hintaqamuy sinmuy öynayani.

³⁴ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Ya uma hihsa'haqam pōlaviki'yuñwa? Noqw puma pañqaqwa: Tsánee, pu piw h́íkikwmuy pāvakiwhtuyu. Noqw puma pay hiñsayhohyamu.

³⁵ Noqw sinom tutskwava yesvaniqat pam amumi pañqawu.

³⁶ Nit pu pam tsañe pōlavikit ömahta, pu pāvakiwhtuyu; nit put ep God aw hahlayhtit, yōñoyhtat, put aw nánatuwnayaqamuy amumi put oya; noqw puma sinmuy amuhpa' put o'ya.

³⁷ Noqw sohsoyam nōnōsaqe ööya. Noqw puma akwsiñqat tsovalayaqe, tsañe' hoaput añ opomnaya.

³⁸ Noqw nōnōsaqam nālöp sōmorit pahsa' tahtaqtya, pu momoyam tsātsakwmuy amumum nāto pīwu.

³⁹ Pu pam sinmuy añqe' hōnat, pākihut aqw pakit, Magdala-kitsókit qalavoq pitu.

16

The Demand for a Miracle
(Mr 8.11-13; Lk 12.54-56)

¹ Noqw hakim Pharisee-sinom Sadducee-sinmuy amumum ökihqe, Jesus aw tuwantota; pam öveqatsit añqw kātatayhpit hihta tuawi'taqat pumuy amumi mahtaknaniqat aw ö'qalya.

² Noqw pam lavayhtiqe, amumi pañqawu: Uma tapkiqw pañqaqwañwu: Kurs qāvo kwañwqatni, öviypi tokpela pālañwpu, kitotañwu.

³ Pu talavay uma pañqaqwañwu: Kurs pu' hin sóniwni, öviypi tokpela pālañpu, piw añqe' himu ohpokiwta. Uma nawip'ew hinyuñqamu, pay as uma tokpelat pitsánwayat māmatsyañwunikañw, uma soon qatsi haqe' qalawmaqat hihta tuawi'taqat māmatsyani.

⁴ Is uma pu' qatsívaptsiwyuñqam nukpansinomu, tuskapsinomu! Uma kātatayhpit hihta tuawi'taqat aw yórikyaniqey nānawakna. Nikañw uma soon kātatayhpit aw yórikyani, hal pas sūkw kātatayhpit aw uma yórikyani. Pam Tutuyqawhqat lavay'ayayat Jonas qatsiyat ep hiniwhtiqat an aw yukiltini. Noqw pam pañqw nakwsuqe ahpiy'o.

The Yeast of the Pharisees and Sadducees
(Mr 8.14-21)

⁵ Noqw put aw nánatuwnayaqam wuhkovatuphat ayoqwat nōñak-wiskañw, kurs puma nitkay suhtokya.

⁶ Noqw pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma Pharisee-sinmuy pu Sadducee-sinmuy pēkeniyamuy ep tunatyaltotini.

⁷ Noqw puma nānami yuaatotaqe pañqawu: Itam itahnitkay qa kivayaqw, òviy itamumi pañqawu.

⁸ Noqw Jesus put navotqe, amumi pañqawu: Is okiw uma òwituptionsiwni'yuñqamu. Ya uma hinoqw qa nitka'vayaqey nānami yuaatota?

⁹ Ya uma nāt pas qa mātsi'yuñwa? Ura nu tsivot pōlavikit tsivot-sikip sōmorit pahsa'nihqamuy tahtaqtuy nopna. Noqw uma akwsiñwput tsovalayaqe, hihsa' hoaput añ opomnaya? Ya uma pas qa ñas'ew put u'ni'yuñwa?

¹⁰ Pu ura piw nu tsañe' pōlavikit nālöp sōmorit pahsa'nihqamuy tahtaqtuy nopna. Noqw uma akwsiñwput tsovalayaqe, hihsa' hoaput añ opomnaya? Ya uma pay put suhtokya?

¹¹ Noqw ya uma hinoqw qa māmatsya? Nu qa pōlavikit umumi yuaata. Uma Pharisee-sinmuy-nikañw pu Sadducee-sinmuy pēkeniyamuy ep tunatyaltotinaqat nu kita.

¹² Pahsat pu puma māmatsyaqw, kurs pam qa pōlavikit pēkeniyat pañqawht, kurs puma Pharisee-sinmuy tutuqayhpiyamuy-nikañw pu Sadducee-sinmuy tutuqayhpiyamuy ep nāmi tunatyaltotinaqat amumi lavayhti.

Peter's Declaration about Jesus

(Mr 8.27-30; Lk 9.18-21)

¹³ Pu Jesus Caesarea Philippi ahayhpo pítuhqe, put aw nānatuwnayaqamuy tūviñtaqe, amumi pañqawu: Ya nu' Sinot Tiat hákiyñiqat sinom pañqawu?

¹⁴ Noqw puma aw pañqawu: Um yaw kūyit akw tūtuvoylalawhqat John-nihqat haqawat pañqawu; noqw haqawatuyñiqw yaw um Elias; pu pētuyñiqw yaw um Jeremias, sen pay yaw um suhka Tutuyqawhqat lavay'ayaata.

¹⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw úmuyñiqw nu' hak'i?

¹⁶ Noqw Simon Peter lavayhtiqe, put aw pañqawu: Um hapi Christ, God añqw Moñw'asi'taqa, God qátuhqat Tíata.

¹⁷ Noqw Jesus lavayhtiqe, put aw pañqawu: Pas um Simon Jonat tiat hahlayhpit ep'e; pi qa hak sino ūmi it mātakta; pi Ina òveqatsit ep qatuhqa pam hapi uñ put āawna.

¹⁸ Um hapi Peter. Noqw nu isinomuy tsovalat, it pikaqlöt ep soñawnen pumuy akw nēñem kītani.

¹⁹ Noqw nu' hapi òveqatsit añqw moñwtunatyat aw hōtahpit ūmi óyani; noqw um yep qatsit ep hihta hakiy aw uhtaqw, pam òveqatsit put aw uhtsiltimantani; pu um yep qatsit ep hihta hu'wanaqw, pam òveqatsit ep hu'waniwni.

²⁰ Pahsat pu pam put aw nānatuwnayaqamuy pās mēwaqe, pam hapi Jesus Christ-nihqat qa hakiy āawnayaniqat amumi pañqawu.

Jesus Speaks about His Suffering and Death

(Mr 8.31-9.1; Lk 9.22-27)

²¹ Pahpiy pu Jesus put aw nānatuwnayaqamuy hihta hiniwhtiniqat aw-intivage, amumi pañqawu: Itam Jerusalem aqwyaw, God awwat moh-peq momñwit-niqw, pu wukw'a'yam-niqw, pu tutavot tūtutuqaynayaqam nuy ñuayat, okiwsahsanyat, nuy nīnayani. Noqw ahpiy pāyis talq nu ahoy tātayni.

²² Pahsat pu Peter put ñuat, qōhqōyaqe aw pañqawu: Soon pantani, Tutuyqawhqat. Soon um pantsaniwni.

²³ Noqw pam namtökt, Peter aw pañqawu: Yupa ayohaqamii, Satan; um in-umi sus'itsi. Um qa God tunatyayat yuaata, nīkañw sinmuy tunatyayamuy.

²⁴ Pahsat pu Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Inuñkniqey nāwaknaqa nātamatat, nahoylehtsiy kwusut, inuñkmantani.

²⁵ Taq qatsiy kahkawnaqa put kwayhni; pu itunatyay ōviy qatsiy kwayhqa put túwani.

²⁶ Ispi puyaw as sino tūwaqatsit sohsok himuy'vakañw, pas nāp qatsiy kwahe', hin pam put akw moñwvasni? Hal ya sen sino hihta akw qatsiy ahoy nāptini?

²⁷ Pi nu Sinot Tiat nāt Inay tālawñwayat pasiwkañw, ihoñviaymuy tsamkañw pítuni; nen pahsat pu nu sohsokmuy sinmuy hin tumaltotaqat pan amumi ahoytani.

²⁸ Nu umumi pas antsa pañqawni: Soon pas hisat nu' Sinot Tiat imoñwtunatyay yankañw pítuni. Noqw ima yep hoñqam haqawat nāt moki-wuy qa aw öke', puma put aw yórikyani.

17

The Transfiguration (Mr 9.2-13; Lk 9.28-36)

¹ Noqw ahpiy navaysikis talq, Jesus Peter-nit, James-nit, pu put tupkoyat John pumuy tsamkañw, haqami wupatukwit aqw puma yayva. Noqw pumuy pepeq nánaltyaqe,

² Pumuy tāyuñqw, pam alönti; noqw pas put taywaat tāwat an tālawñway'va; pu yuwsiat tālat an qōtsati.

³ Noqw meh, pepeq Moses Elias amum pumuy amumi mātāqtique, put amum yuaata.

⁴ Noqw Peter lavayhtiqe, Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pas hapi itam yépegyaqw pam lolma. Uñ pan nāwaknaniqw, itam yepeq payhkomuy kistotani, sukw únemnit, pu sukwat Moses énemnit, pu sukwat Elias énem'i.

⁵ Noqw pam nāt yuaataqw, meh, pi ōmaw suyan talqa pumuy nākwapna; noqw hakiy tōnaat ōmawuy añqaw pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii; pas nu put hahlayhti. Uma aw tūqayyuñwani.

⁶ Noqw put aw nánatuwnayaqam put nanaptaqe, tayway akw tutskwami yēvaya, pas tsātsawnaqe ōviy'o.

⁷ Noqw Jesus amuminihqe, amumi toñokt, pañqawu: Huvam hoñvaa; uma qa tsawiniwyuñwani.

⁸ Noqw puma kwuhpukyay, añqe' yórikyaqe, pay qa hakiy tutwa, pay Jesus-saa.

⁹ Noqw puma tūkwiñaqw hanwisq, Jesus pumuy mēwaqe, amumi pañqawu: Uma hapi hin yórikyaqey qa hakiy āawnayani, hisat nu' Sinot Tiat mokiwyu añqaw ahoy tātayniqat pahsavoo.

¹⁰ Noqw put aw nánatuwnayaqam put tūviñtotaqe, aw pañqawu: Ya hintaqw ōviy tutavot tutuqaynayaqam Elias mohti pítuniqat pañqawu?

¹¹ Noqw Jesus lavayhtiqe, pumuy amumi pañqawu: Pay antsa Elias pas suyan mohti pítuni; nen sohsok hihta haqe' hintaniqat aw antsantani.

¹² Noqw nu umumi pañqawni: Pay Elias pitu; noqw puma put qa māmatsyaqe, pas tunatyay an put hintsatsna. Noqw pan hapi nu' Sinot Tiat piw pumuy amuhpiy okiwsaniwani.

¹³ Pahsat pu put aw nánatuwnayaqam māmatsyaqw, kurs pam kūyit akw tūtuvoylalawñwuqat John pumuy amumi lavayhti.

Jesus Heals a Boy with a Demon (Mr 9.14-29; Lk 9.37-43a)

¹⁴ Noqw puma sinmuy amumi ökiqw, hak Jesus aw pítuhqe, aw tamötswunuptut, pañqawu:

¹⁵ Tutuyqawhqa, um as okiw itiy ökwatuwni; taq pam okiw homimitutuy-hqe okiwhinta; nihqe pam piép qōhit aqw posñwu, pu pāmiq'a.

¹⁶ Noqw nu as ūmi nānatuwnayaqamuy amumi put wikvaqw, puma kurs hin put powatotani.

¹⁷ Pahsat pu Jesus lavayhtiçe pañqawu: Is ohi uma qatuptsiwni'yuñqamu, nukushinyuñqamu, pu' qatsívaptsiwyuñqamu, ya nu hihsavohaqam umumum yantani? ya nu hihsavohaqam umuy maqsonlawni? Pew wikyaa.

¹⁸ Noqw Jesus nukpanhikwsit mēwa; noqw pam put añqw yamakq, tiyo pahsat pay powalti.

¹⁹ Pahsat pu Jesus aw nānatuwnayaqam pay nānaltyakañw put aw ökihqe, aw pañqaqwa: Ya hintaqw öviy itam kurs hin put hóroknayani?

²⁰ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Ispi uma qa tuptsiwni'yuñqee; pi nu umumi pas antsa pañqawni: Kurs uma pay híhin tuptsiwni'uyñwe' (nāmahin pi as pam mustard-uyit sivosiyat an pay hihsayhoyaniqw) uma it tūkwit: Yañqw ayo nahlakuu, aw kitotaqw, pam soon qa nahlakni. Pu qa himu umuñem qa pasiwtani.

²¹ Nikañw hak qa napwalni'kañw qa nāwakinkañw pas soon it yantaqat qalomáhikwsit hakiy añqw ayo hóroknani.

Jesus Speaks again about His Death

(Mr 9.30-32; Lk 9.43b-45)

²² Noqw nāt pumuy Galileet ep yesq Jesus pumuy amumi pañqawu: Nu' Sinot Tiat sinmuy amumi mātaviwni.

²³ Noqw puma nuy nīnayani; noqw ahpiy pāyis talq nu ahoy tātayni. Noqw puma it nanaptaqe, pas qahahlayhtoti.

Payment of the Temple Tax

²⁴ Noqw puma Capernaum ep ökiqw, hakim God kīyat eñem siviwuy tsovalantotaqam Peter aw ökihqe, aw pañqaqwa: Ya umuy tutuqaynaqa God kīyat aw sívat öoywaqat qa sivima?

²⁵ Noqw pam pañqawu: As'a. Nit pam kimi pakiqw, Jesus pay mohti lavayhtiçe pañqawu: Simon, ya um hin it aw wūwa? Ya tūwaqatsit ep momñwit hakimuy amuñaqw tax ömalalwa, pu nahpe sívita? Ya sen nāp sinomuy amuñaqw put ömalalwa? Sen pay hakimuy a'löntuy amuñaqö'?

²⁶ Noqw Peter put aw pañqawu: Pay a'löntuy amuñaqö. Noqw Jesus aw pañqawu: Noqw pay kurs sinomat qeniveya.

²⁷ Noqw pay itam pumuy qa unañwmoknaniqw, öviy um wuhkovatuphat awnen, aqw huhuwhpit tūvani; nen um hihtawat mohti hórokne', nūani; nit tsañwtaþne', añqw hihsaqw sívat tūwani; um put añqw hóroknat, nēñem-nikañw pu inuñem momñwituy amumi sisvini.

18

Who Is the Greatest?

(Mr 9.33-37; Lk 9.46-48)

¹ Noqw ephaqam Jesus aw nānatuwnayaqam put aw ökihqe, pañqaqwa: Ya hak öveqatsit añqw moñwtunatyat ep pas suspavanni?

² Noqw Jesus hakiy tsākwhoyat wánwayhqe, put amuhsonmi tavi;

³ Nit pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Pas uma nāp umuhtunatyay añqw qa lasye', tsātsakwmuy qa amuntote', soon öveqatsit añqw moñwtunatyat aw yuñni.

⁴ Paniqw hapi öviy haqam it tsākwhoyat an qanāhihtataqa pam hapi öveqatsit añqw moñwtunatyat ep suspavanni.

⁵ Pu haqawa inatñwaniy añ yan tsāk w pās távihqa hapi nuy pās távini.

Temptations to Sin

(Mr 9.42-48; Lk 17.1-2)

⁶ Níkañw hapi hak haqam imuy tsātsakwmuy inumi tuptsiwni'yuñqam hihtawat lasnaqw, put eñem pas is óhini? Pay pi tatam put kwapkaqe mata háyiltiqw, pam wuhkovatuphat a'nö hötsit aqw paöymokq, pam put eñem lolmani.

⁷ Is ohi sinmuy amuñem'i, hakimuy hihita akw lomavöhut añqw lasyaqamuy amuñem'i. Taq sinmuy lasnayaqam pas soon haqami peveltini. Níkañw pantsatskaqamuy amuñem pas is óhini!

⁸ Paniqw hapi öviy kurs uhma, sen uhkuku un lasnaniqw, um put ayo tukut, nānaqw ayo tūvani; pay pi um tatam qa pasiwkañw qatsit aw pákini, hikis pi as um pās pasiwkañw, qōhit qa sūlawhtiñwuqat aqw túviwni.

⁹ Pu kurs uhposi un lasnaniqw, um put ayo hóroknat, nānaqw ayo tūvani. Pay pi um tatam sūkw pōsi'kañw qatsit aw pákini, hikis pi as um pās löqmuy pōsi'kañw maskimiq qōhit aqw tūviwni.

The Parable of the Lost Sheep

(Lk 15.3-7)

¹⁰ Uma tunatyaltote' qa hihtawat imuy tsātsakwmuy paysoqtotani; taq nu umumi pañqawni: Pumuy tuwalan'aymat Inay öveqatsit ep qátuhqat taywayat aw sutsep tāyuñwa.

¹¹ Pi nu' Sinot Tiat haqami hiniwhtotiqamuy ayo óyaniqe öviy pitu.

¹² Ya uma hin wūwantota? As kurs hak haqam tsivót-sikip sunat kanelmuy pokmuy'taqw, suhka pumuy amuñaqw haqaminiqw, pam hinhtini? Pam púmuywatuy mātapt, tsotsmomihaqamini, it haqaminihqat heptoni.

¹³ Nu umumi pas antsa pañqawni: Pam put tuwe', put ep pas hahlayhtini, imuy nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqamuy qa haqami hiniwhtotiqamuy amuhpenihqee.

¹⁴ Noqw pan hapi piw Umuna öveqatsit ep qátuhqa imuy tsātsakwmuy himuwat sūlawhtiniqat qa nāwakna.

A Brother Who Sins

¹⁵ Pu öviy kurs piw umún tuptsiwni'taqa hihta ep ūmi qaanhtiqw, um put awnen, pay umuy nālaniqw put öwihiniwhtipuyat aw pónaknani; noqw kurs pam ūmi tuqayvastaqw, pahsat hapi um put pay ahoy tuyqawvani.

¹⁶ Ason kurs pam ūmi qa tuqayvastaqw, pahsat pu um sūkw, sen löqmuy wikkañw awni; noqw löqmuy, sen payhkomuy tūqayyuñqw, pep hin lavayhtiwhqa pasiwtamantani.

¹⁷ Noqw kurs pam pumuy amumi qa tuqayvastaqw, pahsat pu um inumi tuptsiwni'yuñqamuy tsovawtaqw, pumuy put āawnani. Pu kurs pam pumuy amumi qa tuqayvaste', pam nawus úmuyniqw qatuptsiwni'taqat antaman-tani, sen moñwit eñem sīvat ömalawhqat an'i.

Prohibiting and Permitting

¹⁸ Nu umumi pas antsa pañqawni: Uma tūwaqatsit ep hihta somyaqw, pam öveqatsit ep sómiltimantani; pu uma tūwaqatsit ep hihta nahyaqw, pam öveqatsit ep nāhiwmantani.

¹⁹ Pu nu piw umumi pañqawni: Kurs uma löyöm tūwaqatsit ep hihta öviy Inay aw tūviñtaniqey ep sun unañwtiqw, öveqatsit ep Ina umeñem put aw antsantamantani.

²⁰ Pi haqam löyöm, sen pahyom inatñwaniy aw yankahkañw haqam tsovawtaqw, pep nu pumuy amumumni.

The Parable of the Unforgiving Servant

²¹ Pahsat pu Peter put awnihqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, kurs itupko inumi qa sūs qaanhtiqw, ya nu hihsakis put ep aw pōhikni? Sen tsañé'sikisi?

²² Noqw Jesus put aw pañqawu: Tsañé'sikisi nu hapi ūmi qa kita, pas payhp sunat añqw pakwt sihkay'tasikip tsañé'sikisi, (tsañé'sikip pakwt tsañé'sikis navitañhtiqat pahsaa).

²³ Panta hapi. Oveqatsit añqw moñwtunaty hak moñwi tumal'aymuy amumi sīvat ep pohtaniqey nāwaknaqat anta.

²⁴ Nihqe pam put añ purivaqw, hak wūhak sōmorit sīvat put aw pōiwtaqa aw wikvaniwa.

²⁵ Noqw pay kurs pam hihta sisviniqw, pam huyiwniqat moñwiat pañqawu, pu nōmaata, pu timatu, pu sohsoy himu himuata, noqw pōiyat ep sisviwni.

²⁶ Noqw ōviy tumal'aya put atpipo nātuvage, okiw aw naokiwtage pañqawu: Moñwi, pay um okiw inumi qa pas kānavotitaqw, pay nu soon ūmi qa sohsok sisvini.

²⁷ Pahsat pu moñwi put ōkwatuwhqe mātavi; nihqe sohsok pōiyat ayo yuku.

²⁸ Noqw pay pam tumal'aya pañqw yamakt, sukw tumalsuñway put aw sunat sīvat pōiwtaqat tuwa; nihqe pam put tōnhpe űuat, aw pañqawu: Um inumi pōiwtaqey sisvini.

²⁹ Noqw put tumalsuñwaat put kukmiq nātuvage, put aw naokiwtage pañqawu: Pay um qa pas okiw inumi kānavotitaqw, pay nu soon ūmi qa sohsok sisvini.

³⁰ Noqw pam qa nakwhage, put sivikimi tūva, hisat pōiy sisviniqat pahsavoo.

³¹ Noqw ōviy put tumalsuñwamat hin hiniwhtiqat aw yórikyage, pas qa hahlayhtoti; nihqe moñwi aw ōkihqe, sohsok put āawnaya.

³² Pahsat pu moñwiat tumal'ayay wánwayhqe, aw pañqawu: Is ohi um hak nukpantumal'aya, um inumi pan nāwaknaqw, ōviy nu sohsok uhpōiy uhpiy ayo yuku.

³³ Noqw puyaw nu uñ hin ōkwatuwhq, soon um tuwat qa pan uhtumal-suñway ōkwatuwni?

³⁴ Noqw moñwi pas itsívutiqe, hakiy okiwsanyañwuqamuy amumi put mātavi, pas hisat put aw pōiwtaqey sohsok put aw sisviniqat pahsavoo.

³⁵ Noqw kurs umún tuptsiwni'taqa umuhpewi qaanhtiqw, uma umuh'unaññaqw qa aw pōhikyaqw, pay ōveqatsit ep Ina piw tuwat umuy pan hintsanni.

19

Jesus Teaches about Divorce (Mr 10.1-12)

¹ Noqw Jesus yan yuaataqe yukut, Galileet añqw ahpiynihqe, Jordan yupqōymi Judeat qalavoq pitu.

² Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom put añkya; noqw pam pumuy pepeq qalapsina.

³ Noqw Pharisee-sinom nuhtum put aw ōkihqe, put unahepyage aw pañqaqwa: Ya tāqa pay nāphihta ep nōmay mātapaniqw pam súanta?

⁴ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Ya uma it añ qa tuñwaya: Ura God yayhniwhqat epeq pumuy yúkuhqe, pumuy tāqat-nit pu wuhtit yuku, it'a?

⁵ Nihqe pumuy yúkuhqe pañqawu: Yantaqw hapi ōviy tāqa nay, pu yuy pumuy mātapt, nōmay aw hūrstimantani; noqw puma sūka tókomantani.

⁶ Panta hapiniqw, òviy puma pāpu qa löyömnit, sūka tókoniwhtiñwu. Paniqw òviy God hihta namitskaqw, qa hak put nāhoy távini.

⁷ Noqw puma put aw pañqawa: Noqw hinoqw pantaqw hak nāmataviwuy pēnat, pu nōmay nahpiy lālaymantaniqat Moses tutapta?

⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ispi uma anahaat unañway'yuñqw òviy pay hak nōmay mātāpmananiqat Moses umuy hu'wana. Nikañw pas as yayhniwhqat añqw qa panta.

⁹ Noqw nu hapi umumi pañqawni: Tāqa nōmay qa hintsakq, put mātave', piw sukw amum qatupte', tokot ūuyñwu; pu wuhtit mātaviwhqat amum qatuptuqa tokot ūuyñwu.

¹⁰ Noqw put aw nānatuwnayaqam aw pañqawa: Kurs tāqat pu nōmayat amuñem pan hintaniqw, pay kurs ka qa nōmataniqw pam pay lolmani.

¹¹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay qa sohsoyam tahtaqt nami-tuyqawi'yuñwa; nihqe òviy kurs hin it tutavot kwusuyani. Noqw God pētuy-sa òqalmaqaqw òviy puma namituyqawi'yuñwa.

¹² Pi haqawat nōmaqtsit aw qa pasiwyuñqam pay pas pankahkañw tihtiwyā; noqw haqawat panyuñqam pay sinmuy amuhpiy pan yukiltoti; pu haqawat pas pay òveqatsit añqw moñwtunatyat tunatyawyuñqey òviy qa nōmatota. Haqawa it añ hinmaniqa nam panhtii.

Jesus Blesses Little Children

(Mr 10.13-16; Lk 18.15-17)

¹³ Pahsat pu hakim put aw tsātsakwmuy tsamvaya, pam pumuy amumi may akw toñokt nāwaknaniqat òviy'o. Noqw put aw nānatuwnayaqam pumuy mēwaya.

¹⁴ Noqw Jesus pañqawu: Uma tsātsakwmuy inumiyaniqat nakwhanayani; uma qa mēwantotani; pi panyuñqam hapi òveqatsit añqw moñwtunatyat ep sinoiwyuñwa.

¹⁵ Pu pam pumuy amumi matyawht, pañqw ahpiy'o.

The Rich Young Man

(Mr 10.17-31; Lk 18.18-30)

¹⁶ Noqw pahsat pu hak tiyo Jesus aw pituhqe, aw pañqawu: Lomatutuqay-naga, ya nu hihta lolmat hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani?

¹⁷ Noqw pam put aw pañqawu: Ya um hinoqw nuy lolmalawu? Pi qa hak lolma, pas sūkaa, i' God. Noqw pay pi um qatsit aw pákinik, um hin tutaptiwhqat añ hinmani.

¹⁸ Noqw pam put aw pañqawu: Hihtawata? Noqw Jesus pañqawu: Um hakiy qa nīnani, um qa nāp úhimuy tokot qa sokoptani; um hihta qa ūuyini, um hakiy hihta qa atsátoynani;

¹⁹ Um unay, pu uñuy pumuy kaptsi'tani; pu um pas hin nāmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani.

²⁰ Noqw pam Jesus aw pañqawu: Pay nu itsákoy añqaqw pan tutavot sohsok añ hinma. Noqw ya nu haqam hihta nāt qaanhti?

²¹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay pi um pas pasiwtaniqey nāwakne', um ahpiyñen, hihta úhimuy huyahtani; nen añ òokiwyaqamuy put huytani; nen um òveqatsit ep hihta nukñwat himuy'tani; nit um añqwnen inuñkni.

²² Noqw pam put navotqe qahahlaykañw ahpiy'o, pam hihta nihti'taqey òviy'o.

²³ Pahsat pu Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Pas kahaksino òveqatsit añqw moñwtunatyat aw pákiniqw eñem qa tūvosi.

²⁴ Noqw nu nāt piw umumi pañqawni: Pay himu pohko pōlay'taqa tsakomostat añ pórokput añ yámakniqiw, pam pay qa pas qa tūvosi. Noqw pay kahaksino òveqatsit añqw moñwtunatyat aw pákiniqiw, pam put enem pas qa tūvosi.

²⁵ Noqw put aw nánatuwnayaqam put nanaptaqe, hin kurs wūwayaqe pañqawna: Noqw pantaniqiw, hak sen ayo yámakiwtani?

²⁶ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay i' sinmuyniqw kurs hin pasiwtani; nīkañw pay God-niqw sohsoy himu pasiwta.

²⁷ Pahsat pu Peter lavayhtiqe, put aw pañqawu: Meh, itam hapi sohsoy hihta mātapyat, un̄k nankwusa; noqw itam panhtotiqw, itamuñem hintani?

²⁸ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Hisat qatsit nātoniqat aw pituqiw, Nu' Sinot Tiat kaptsi'tiwkañw imoñw'atsveway ep qátuni. Noqw pep pu' uma inuñk hinnumyaqam piw tuwat pakwt löq sihkay'taqat moñw'atsvewat añ yeskahkañw, Israel-sinmuy pakwt löq sihkay'tasikivo sinoiwtaqamuy amumi moñw'iwyuñw.

²⁹ Hak haqam inatñwaniy òviy sinomuy, sen nāp himuy hihta tatamhtat, yep qatsit ep tsivót-sikip sunat aw hóyokiwtaqat òmahtani, sen pam kiy tatamhtani, sen pāvamuy, tupkomuy, qōqamuy, siwamuyu, sen nay pu yuy, sen nōmay pu timuy, sen pāvasayu. Pu qatsit nātoniqat ep pam qatsit qaso'taqat makiw.

³⁰ Nīkañw kaysiwhqam mohti'wisqam nuhtuñkyani, pu nuhtuñkyaqam mohti'wisni.

20

The Workers in the Vineyard

¹ Pi òveqatsit añqw moñwtunatyat hak tāqa ovaui'taqat anta. Pam hak suits talavay tumal'aymuy wánwayi.

² Noqw puma sūkw yālit òviy tapkinayaniqey hu'wayaqw, pam ovauiy aw pumuy ayata.

³ Noqw wukotōñvaqiw, i' ūyi'taqa haqe' waynumkañw, hakimuy piw tuwa. Puma huhyankive hoñnumya qahintsatskaqee.

⁴ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay uma iovauiy awyani. Noqw pay ason hin súantaqiw, nu pan umumi sisvini. Noqw puma awya.

⁵ Noqw tāwanasaptiqw, pu tāwat atvelpetiqw, pam añqe' nakwsuqe piw anhti.

⁶ Noqw pu kanel'ökisat, piw pam huhyankimihqey, piw hakimuy tahtatuy tuwa, ep hoñnumyaq'ö, nihqey amumi pañqawu: Ya uma hinoqw paysoq tēvep hoñnumya?

⁷ Pu suhka aw pañqawu: Ispi qa hak itamuy tumal'ayhtaq'ö. Noqw pam amumi pañqawu: Uma turs piw iovauiy awyani, amumi kita.

⁸ Noqw pu tapkiqiw, ovaui'taqa tumalmoñwi aw pañqawu: Um tumalay'yūñqamuy wánwayni; nen pumuy amumi sisvini. Um nuhtuñk ökihqamuy añqw hoyoyoykukañw, mohtimaqat aqw yúkuni.

⁹ Noqw ima pas pay tumalqe'totiniqiw ökihqamuy amumi suskomuy yālit sisvi.

¹⁰ Nīkañw mohti ökihqam puma wūhaq òmahtotaniqey wūwaya; nit puma pay amún sohsoyam suskomuy yālit òmahtota.

¹¹ Noqw puma ahsatiy òmahtotaqey, ūyi'taqat aw qa tsúyak-unañway hiñqawaqe,

¹² Pañqawna: Ima nuhtuñk ökihqam panis sūs tāwat qōniltiqat añ tumaltota; noqw itam tēvep tumalay'yūñwa, pu itam utuhuut kānanapta. Noqw um sun itamumi sisvi.

¹³ Noqw pam sukwat aw pañqawu: Ikwátsi, pay nu qa hin qasuanhti. Ya um qa sūkw yālit ōviy tumaltaniqey inumum pan yuku?

¹⁴ Taa, uh'ahsatiy um yawkañw nimani. Pay nu sohsokmuy umumi sun sisviniqey nāwakna, umuy tēvep tumalay'yuñqamuy-nikañw pu imuy nuhtuñk ōkihqamuy pīwu.

¹⁵ Ya nu hihta nāp isivay hintsanniqey nāwakne' panhtiniqw, pam qa-suanta? Ya nuy qa unánwawniqw, ōviy um inumi qa kwañwátayta?

¹⁶ Noqw ōviy nuhtuñkyaqam mohti'wisni, pu mohti'wisqam nuhtuñktotini. Pi kaysiwhqam as wánwayniwya, nikañw hikiyom namorstiwyaya.

Jesus Speaks about His Death a Third Time

(Mr 10.32-34; Lk 18.31-34)

¹⁷ Noqw pumuy Jerusalem aqwyaqw, Jesus imuy pakwt löq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy nanaltyaqw, amumi pañqawu:

¹⁸ Meh, itam Jerusalem hapi aqwya. Noqw nu' Sinot Tiat God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu tutavot tutuqaynayaqamuy amumi noiwni; noqw puma nuy nīnayaniqey pasiwnayani.

¹⁹ Pu nuy qa-Jew-sinmuy amumi noayaqw, puma inumi tututsiwyani; nuy wuvahtotani; pu nahoylehtsit aw nuy muayani. Nikañw pāyis talq nu ahoy tātayni.

A Mother's Request

(Mr 10.35-45)

²⁰ Noqw pahsat pu Zebedeet timat yuy amum Jesus aw pitu. Noqw yuam put pas hihtatakañw aw okiwlawu, hihta tuñlay'kañwo.

²¹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya um hihta nāwakna? Noqw pam put aw pañqawu: Ason um uhmoñwqeniy ep qatuptuqw, as imuy itimuy amuñaqw haqawa uhputvaqe qátuniqw, pu suhkawa uhsuyvaqe qátuniqat um itamuy hu'wani.

²² Noqw Jesus tíyotuy amumi pañqawu: Uma hihta ōviy tūviñlawhqe qe mātisi'ta. Ya pay uma nuy kānavotpit añqw yúkuniqat añqw yúkuniqey suhta'ewa? Ya sen uma nuy hin tuvoylaiwtaqat pan tuvoylatiwniqe ōviy'o? Noqw puma put aw pañqawu: Owi, pay itam suhta'ewa.

²³ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu kānavotpit añqw yúkuniqat uma as soon qa yúkuni; piw nuy hin tuvoylaiwtaqat pan uma tuvoylatiwni. Nikañw pay nu hakiy iputvaqe, sen isuyvaqe qátuniqat pañqawniqey aw qa tutuyqawi. Nikañw pay ason pas pam hakimuy amuñem na'sastiwhq pam pumuy amumi noiwni.

²⁴ Noqw ima pakwtnihqam put nanaptaqe, pumuy nātupkomuy amumi qa yan unañwtoti.

²⁵ Noqw Jesus pumuy nāmi wánwayhqe, amumi pañqawu: Uma navoti'yuñqw imuy qa-Jew-sinmuy moñwimat pumuy amumi tutuyqawya, noqw pavansinom ōqalay pumuy nanvotnatiwisa.

²⁶ Nikañw uma hapi qa panyuñwni. Pay umuñaqw haqawa pas pávanniqey nāwaknaqa umuy nawus tumalay'tani.

²⁷ Pu uma haqawa sustutuyqawniqey nāwaknaqa nawus piw sohsokmuy tūwikiamni.

²⁸ Hikis pi nu' Sinot Tiat qa hihta tu'yalawniqe ōviy pitu; pi nu nuhtumi unañwtapniqe ōviy pitu, piw sinmuy kaysiwhqamuy amuñem iqatsiy táve', pumuy ayo óyaniqe ōviy'o.

Jesus Heals Two Blind Men

(Mr 10.46-52; Lk 18.35-43)

²⁹ Noq̄w pumuy Jerichot ańq̄w ahpiyyaq̄w, qaan'ewakw hintaqam sinom Jesus ańkya.

³⁰ Noq̄w meh, lōyōm qapostalqat tāqat pōqlave qatukańw, Jesus ańqe'niq̄w navotqe, tsa'lawhqe pańqawu: Is okiw itamuy ōkwatuwaa, Tutuyqawhqa, um David tiat!

³¹ Noq̄w sinom pumuy mēwayaqe, qa hińqawlawniqat amumi pańqaqwa. Noq̄w pahsat pu puma pas pāpu a'nō pańqawu: Is okiw itamuy ōkwatuwaa, Tutuyqawhqa, um David tiat!

³² Noq̄w Jesus pep wunuptut, pumuy wánwayhqe, amumi pańqawu: Ya nu umuy hintsanniqat uma nāwakna?

³³ Noq̄w puma put aw pańqawu: Tutuyqawhqa, um as okiw itahposiy tālawnani.

³⁴ Pu Jesus pumuy ōkwatuwhqe, pumuy pōsiyamuy aw hintsana; noq̄w pahsat pay pumuy pōsiam tālawva; noq̄w puma put ańki.

21

The Triumphant Entry into Jerusalem (Mr 11.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Noq̄w puma Jerusalem aw hayińwnayaqe, Olive-tsomot aw ōki, Bethphage-kitsókit aw'i. Noq̄w Jesus lōqmuy put aw nánatuwnaqamuy ayataqe,

² Amumi pańqawu: Uma umupyeye kitsókit awnen; uma pep mōrot som'iwtaq̄w tiyat ámumnihqat túwani. Uma pumuy ñaht, ańq̄w inumi wikni.

³ Pu ason kurs hak umumi hińqawhqa, uma aw pańqawni: Tutuyqawhqa imuy nāwakna, kítani; noq̄w pahsat pay pam pumuy ańq̄w lālayni.

⁴ Yan Tutuyqawhqa lavay'ayaat hin lavayhtiqa aw antsaniwa; ura pam pańqawu:

⁵ Uma Sion ep sinmuy āawnayani: Meh, umuhmońwi ańq̄w umumii, okiw'unañway'kańw mōrot akw tsokiwma, morohyat akw'a.

⁶ Noq̄w put aw nánatuwnaqam ahpiynihqe, Jesus hin amumi lavayhtiqa anhti;

⁷ Nihqe mōrot wikva, pu morohyata. Noq̄w sinom yuwsiy amutsmi ahpatota; noq̄w Jesus aq̄w wūvi.

⁸ Noq̄w sinom pas qaan'ewakw hintaqam pōnawit yuwsiy ahpatota; pu pētu himutsotskit nantaqayat tsahqayaqe pōnawit o'ya.

⁹ Noq̄w ima mohti'wisqam amuńkyaqamuy amumum tsa'tiwisqe pańqawwisa: Ōqawmańwu, David tíata! Uma Tutuyqawhqa natńwaniyat ań pitutoqat pas hihtatotani. Nam God Sus'oveqniha put ōqalaa!

¹⁰ Noq̄w pam Jerusalem ep pituq̄w, kive sinom hin mowawaykuqe pańqaqwa: Ya pam hak'i?

¹¹ Noq̄w sinom pańqaqwa: I' Tutuyqawhqa lavay'ayaata, Jesus, Galileet ep Nazareth ańq'ō.

Jesus Goes to the Temple (Mr 11.15-19; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

¹² Noq̄w pu Jesus God kīyat aw pítuhqe, ep ihpove huhyayaqamuy, pu hihta tuhtuy'yaqamuy sohsokmuy pańq̄w tusoqlalayi, nit sívat nāhoyńwantotaqamuy huhyanpiyamuy takumna, pu hōwihtuy huhyayaqamuy atsvewayamuy énań'a;

¹³ Nihqe amumi pańqawu: Ura Tutuyqawhqa lavay'ayaat put eńem yan pēna: Iki nāwakinpikihu yan túńwantiwni. Noq̄w tuwat soq uma put uuyińwtuy kivatoyneya.

¹⁴ Noq̄w hakim q̄apostalyaq̄am, pu q̄ayaktaq̄am God k̄iyat ep put aw ȫki, noq̄w pam pumuy q̄alapsina.

¹⁵ Noq̄w ts̄ätsayom God k̄iyat ep saáataq̄e, pañq̄aq̄wa: Ȫqawmañwu, David Tiat! Noq̄w God awwat mohpeq momñwit-niq̄w pu tutavot tutuq̄aynayaq̄am it nanapta. Pu puma pas n̄āp yórikya Jesus k̄ātutmalat hintsakq̄'ö; n̄ikañw tuwat a'nö itsívutotiq̄e,

¹⁶ Jesus aw pañq̄aq̄wa: Ya um imuy hiñq̄aq̄waq̄w qa navota? Noq̄w pam amumi pañq̄awu: As'a. Noq̄w ya uma it tutuvenit qa hisat añ tuñwáya: Um titipostuy, pu yōyoñyaq̄amuy moayamuy ahpiy pas suyan tayawintiwni, it añ'a?

¹⁷ Pu pam pumuy m̄ātap̄t, kitsókit Bethanyt awnihq̄e, pep talöñna.

Jesus Curses the Fig Tree (Mr 11.12-14, 20-24)

¹⁸ Noq̄w talavay pam ahoy k̄iminikañw, tsöñmoki.

¹⁹ Nit pam pöhut q̄alave n̄önvospaltsokit túwahq̄e, aw last, qa hihta ep tuwa, pay nahpit-saa, nihq̄e aw pañq̄awu: Pay um pas yahpiy qa hisat sipalay'vani, kita. Noq̄w pahsat pay n̄önvospaltsoki l̄āki.

²⁰ Noq̄w put aw n̄ánatuwnayaq̄am put tutwaq̄e, k̄ātayuñq̄e pañq̄aq̄wa: Is uti! N̄önvospaltsoki s̄úlaki.

²¹ Jesus lavayhtiq̄e, pumuy amumi pañq̄awu: Nu umumi pas antsa pañq̄awni: Pas uma q̄ap̄ēvewnayakahkañw qa wiwsiye' nuy n̄önvospaltsokit hintsanq̄at uma piw pan hintsak-wisni. H̄ikis put epnihq̄e hóyokput uma hintsak-wisni. Uma it t̄ükwit nahlake' wuhkovatuphamiq̄ t̄üviwniq̄at aw pañq̄aq̄waq̄w, pam kurs hin qa panhtini.

²² Pu uma q̄ap̄ēvewni'kahkañw Inay aw hihta ȫviy t̄üviñtote', soon qa put makiwyani.

The Question about Jesus' Authority (Mr 11.27-33; Lk 20.1-8)

²³ Noq̄w pam God k̄iyat aw pákihq̄e, sinmuy tutuq̄aynaq̄w, ima God awwat mohpeq momñwit, pu sinmuy amuñaq̄w wukw'a'yat put aw ȫkihq̄e, aw pañq̄aq̄wa: Ya um hihta ȫqalat aw yankañw ñit hintsaki? Hak uñ it ȫqalat maqa?

²⁴ Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e amumi pañq̄awu: Kurs nu tuwat umuy sukw hihta t̄üviñtani; noq̄w kurs uma nuy put āawnayaq̄w, nu tuwat hihta ȫqalat aw yankañw ñit hintsakq̄ey umuy āawnani.

²⁵ Ura John k̄üyit akw t̄ütuvoylalawu. Pam pantsakniq̄ey haq̄aq̄w makiwa? sen ȫveqatsit añq̄ö'? sen sinmuy amuñaq̄ö'? Noq̄w puma n̄ānami yuaatotaq̄e pañq̄aq̄wa: Ya sen itam Oñaq̄'ö, kitotani? Soon qa pam itamumi pañq̄awni: Noq̄w hinoq̄w uma put aw qa t̄ütuptsiwa?

²⁶ Ya sen itam sinmuy amuñaq̄'ö kitotani? Nikañw itam sinmuy mamq̄asya. Pi sinom sohsoyam John Tutuyq̄awhq̄at lavay'ayaatnihq̄at pan m̄ātsi'yuñwa.

²⁷ Noq̄w puma lavayhtotiq̄e Jesus aw pañq̄aq̄wa: Kurs itam hin pañq̄aq̄wani; noq̄w pam umumi pañq̄awu: Pay nu ȫviy piw soon hihta ȫqalat aw yankañw ñit hintsakq̄ey umuy āawnani.

The Parable of the Two Sons

²⁸ Noq̄w ya uma hin w̄ūwantota? Hak tāqa l̄ōqmuy tiyotimuy'ta; nihq̄e pam mohti'maq̄at awnihq̄e aw pañq̄awu: Itii, um pu' iovauiy ep tumalay'tani.

²⁹ Noq̄w pam lavayhtiq̄e nay aw pañq̄awu: Sóoni, kitat, pay hihsavoniq̄w wuwniy alöñtaq̄e aw haq̄amii.

³⁰ Pu pam añknihq̄at awnihq̄e aw piw án lavayhti. Noq̄w pam hu'waq̄e nay aw pañq̄awu: Nu awni, itanaa, kitat pay qa aw'i.

31 Noq̄w ya úmuyniq̄w imuy lō̄qmuy amuñaq̄w himuwa nay tunatyayat anhti? Noq̄w puma aw pañq̄aq̄wa: Pay moñti'maqa. Noq̄w Jesus amumi pañq̄awu: Nu umumi pas antsa pañq̄awni: Ima moñwit eñem s̄ivat òmalalwaq̄am, pu tokoy huhyayaq̄am momoyam umupyeve pay God moñwtunatyayat aw yuñta.

32 Pi John s̄uantaq̄at pō̄hut umuy āawnaniqe umumi pituq̄w uma put aw qa t̄utuptsiwa; noq̄w añwu pi moñwit eñem s̄ivat òmalalwaq̄am, pu tokoy huhyayaq̄am put aw t̄utuptsiwa. Noq̄w as uma aw yórikyat umuhtunatyay añq̄w qa lasya, uma as aw t̄utuptsiwanikañwo.

The Parable of the Tenants in the Vineyard

(Mr 12.1-12; Lk 20.9-19)

33 Huvam inumi tuq̄ayvastotaa. Noq̄w nu umuy t̄uwutsit āawnani. Hak t̄āqa òvat uyht, put aw n̄òyakna, nit haq̄am òvat p̄ālayat yuykuyaniq̄at eñem q̄òlòtat, tuwalankihut k̄ita; nit ūyit tumalay'yunq̄amuy amumi put m̄ātap̄t, yāvoq̄haq̄amii.

34 Pu òviy kwañwtinisavotiq̄w pam tumal'aymuy ūyit tumalay'yunq̄amuy amumi hōna, aniwnit òmahtotaniq̄at òviy'ò.

35 Noq̄w ūyit tumalay'yunq̄am put ayamuyatuy ñuahtotaqe, sukwat wuvah-tota, pu sukwat n̄inaya, pu sukwat tatatupya.

36 Pu piw pam p̄ētuy tumal'aymuy mohti aq̄wyaq̄amuy amuhpenihqe h̄óyokiwtaq̄amuy amumi ayata. Noq̄w puma pumuy mohti' òkihq̄amuy amún hintsatsna.

37 Pahsat pu pam nuhtuñk pas tiy pumuy amumiq̄ tavi pañq̄awhqe: Puma pay itiy soon qa kaptsi'totani, yan w̄uwaq̄ee.

38 Noq̄w soq̄ ūyit tumalay'yunq̄am tiyat tutwaq̄e n̄ānami pañq̄aq̄wa: I' hapi nay akpetaniqa. Taa, itam n̄inayani, nen itam hihta himuyat himhtotani, kitota.

39 Nihqe puma put ñuayat, ovauyit añq̄w q̄alavo t̄ūvayat, n̄inaya.

40 Taay, noq̄w ya òvat ūyi'taqa pite', ūyit tumalay'yunq̄amuy hintsanni?

41 Noq̄w puma put aw pañq̄aq̄wa: Soon qa pam pumuy q̄ahopihtuy q̄òyani, nit pas p̄ētuy tumal'ayhtani; noq̄w puma put kwañwtiq̄w put aw kiwisman-tani, kitota.

42 Noq̄w Jesus pumuy amumi pañq̄awu: Ya uma qa hisat it tutuvenit añ tuñwáya? Owa k̄ilalwaq̄amuy amuhpiy q̄alavo t̄ūviwhqa hapi tuyqaatniwhiti. Tutuyq̄awhqa it tumaltaq̄w, itamuyniq̄w k̄ātatayhpi, it'a?

43 Yaniq̄w òviy nu umumi pañq̄awni: God moñwtunatyat amuñaq̄w nawhkiwh̄t, pu hihtuywatuy sinmuy amumi noiwni. Noq̄w puma hapi moñwtunatyat ep sinoiwyunq̄amuy amún hinwisni.

44 Noq̄w it owat ep posqa hapi yóñoyhtimantani; n̄ikañw ason pam owa hakiy aw pohse' put p̄ās tostani.

45 Noq̄w God awwat mohpeq̄ momñwit, pu Pharisee-sinom, puma put lavayiyat aw t̄uq̄ayyuñqe m̄āmatsyaq̄w, kurs pay pam pumuy yuaata.

46 Nihqe puma as put ñuayaniq̄ey unañwtotit, piw sinmuy maq̄astoti, p̄umuyniq̄w pam Tutuyq̄awhq̄at lavay'ayaatniq̄w òviy'ò.

22

The Parable of the Wedding Feast

(Lk 14.15-24)

1 Noq̄w Jesus t̄uwutsit hihta tuawi'taq̄at akw pumuy amumi lavayhtiq̄e pañq̄awu:

2 Oveqatsit ańqw mońwtunaty hakiy mońwit tiat nāaptsinaqw eńem nōvatiwhqat anta.

3 Put naat nōviwhqat aw tūtsamiwyuńqamuy wánwayyaniqat ōviy ayamuy ańqe' ayata. Noqw tūtsamiwyuńqam awyaniqey qa nānawakna.

4 Pahsat pu piw pam pētuy tumal'aymuy ayataqe amumi pańqawu: Uma tūtsamiwyańqamuy amumi pańqawani: Taay, nōva pās yukilti; nu iwakasvokmuy, pu iwakashoymuy wi'yuńqamuy qōya; noqw shosoy himu pās yukiwta. Uma nāaptsinaqat ep nōviwhqat awyani.

5 Noqw puma put paysoqtotaqe, haqe' nankwusa, suhka pāsaw aw'i, pu suhka huhyanpiy aw'i.

6 Noqw pētū tumal'aymuyatuy űuahtotat, pumuy okiwsasnat, qōqya.

7 Noqw mońwi put navotqe itsivuti; nihqe pumuy amumi solāwamuy ayataqw, puma tumal'aymuyatuy qōqyaqamuy tuwat qōqya; nit kitsókiyamuy taqtsokya.

8 Noqw pahsat pu mońwi tumal'aymuy amumi pańqawu: Pas nāaptsiniwhqat ep nōviwhqat pās yukiwta; noqw kurs tūtsamiwyaqam qahopitu. Noqw ōviy soon pumuy amuńaqw haqawa nōviwhqat ańqw nōsni.

9 Taay, uma ańqe' pōhut ań nankwuse', hakimuy hihsa'nihqamuy tutwe', uma pumuy nōviwhqat aw tūtsamtotani.

10 Noqw ōviy puma tumal'a'yat ańqe' pōhut ań nankwusaqe, hakimuy hihsa'nihqamuy tutwaqe, pańso tsovalaya, qalomásinmuyu, pu lomasinmuyu. Noqw haqam nāaptsiniwhqat ep sinom ohpo.

11 Noqw mońwi tūtsamiwyuńqamuy amumi kuyvatoqe, ep pákihqe, hakiy tāqat nāaptsiniwhqat ep yuwsit qa yuwsit'atqat tuwa.

12 Nihqe pam put aw pańqawu: Ikwátsi, ya um hin nāaptsiniwhqat ep yuwsit qa yuwsit'kańw pew paki? Noqw kurs pam hińqawni.

13 Pahsat pu mońwi tumal'aymuy amumi pańqawu: Huvam māyat, pu hokayat somyat ayo'haqami ihpomi qalālat aw uma tūvayani. Pep tsaykitiwni, pu tama űuritiwni.

14 Pay as kaysiwhqam wánwayniwya; nikańw pay híkiyom namorstiwya.

The Question about Paying Taxes (Mr 12.13-17; Lk 20.20-26)

15 Pahsat pu Pharisee-sinom ahpiyyaqe, hin as put lavayiyat akw nūansanyaniqey ōviy namivavasiwnaya.

16 Nihqe puma hakimuy pumuy amumi nánatuwnayaqamuy pu Herod ańqw wīsiwtaqamuy Jesus aw hōnayaqw, puma pańqaqwa: Tūtutuqaynaqa, itam űmi navoti'yuńqw, um pas qaatsatnihqat hintsaki; nihqe um God tuwiyat suan tūtutuqayna; pu um qa sinonuińa, ispi um sinmuy wuwniyamuy qa kaptsi'taqee.

17 Um kurs ōviy itamuy āawnani, Ya um hin wūwanta? Ya pay itam hihta ań sivit Caesar aw ōoyyaniqw pam súanta? Sen qa súanta?

18 Noqw Jesus pumuy nukpantunatyayamuy tuway'taqe, amumi pańqawu: Ya uma hinoqw nuy unaheptota, nawip'ew hintsatskaqamu?

19 Kurs tax ep sívat inumi mahtaknaya. Noqw puma put aw put mahtaknaya.

20 Noqw pam amumi pańqawu: Ya i' hakiy taywaata? Pu hakiy tuńwniat ań pey'ta?

21 Noqw puma put aw pańqaqwa: Caesar hapi. Pahsat pu pam amumi pańqawu: Panta hápiniqw; ōviy uma Caesar himuyat Caesar aw noayani; pu uma God himuyat God aw noayani.

22 Noqw puma yan nanaptaqe, kurs hiñqaqwaqe, kātayuñt, put mātapyat, ahpiyya.

The Question about Rising from Death

(Mr 12.18-27; Lk 20.27-40)

23 Noqw pay put tālat ep hakim Sadducee-sinom, yaw so'pum pay ahoy qa yesvaniqat pañqaqwaqam, put aw ökihqe tüviñtotaqe,

24 Aw pañqaqwa: Tütutuqaynaqa, ura Moses hapi pañqawu: Kurs tāqa qa tímuy'kañw mokq, put pāvaat, sen tupkoat put nōmayatniñwuqat amum qatupte', put enem tioymantani.

25 Noqw ura as hakim tsáne'nihqam nānatupkom yēse. Noqw amuñaqw suspavaam as nōmatat, qa tímuy'vat, pay mōki; nihqe tupkoy aw nōmay mātavi.

26 Noqw añknihqqa pay piw anhti; noqw pu amuñknihqqa pay piw amunhti. Noqw puma as tsáne'nihqam put nōmatotaqw, qa hihtawat enem wuhti ti'va.

27 Noqw nuhtuñk pu' wuhti tuwat mōki.

28 Noqw ya öviy sinmuy ahoy yesvaqw, pam hihtawat pumuy tsáne'nihqamuy nōmaatni? Pi puma sohsoyam put nōmatota.

29 Noqw Jesus amumi pañqawu: Suyan pi uma tutuvenit-nikañw pu God öqalayay qa tuwi'yuñwa. Nihqe paniqw hapi öviy uma qa suan wūwaya.

30 Pi sinom ahoy yesve', soon nōmalalwani, piw soon puwsuñwllalwani; pas puma öveqatsit ep God hoñviaymuyatuy amunyuñwani.

31 Noqw kurs uma so'qam ahoy yesvaniqat ep tüviñtotaqw-ya uma qa hisat tutuvenit añ it tuñwáya: Ura God umumi pañqawu:

32 Nu hapi Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pumuy Tutuyqawhqaamu, it'a? (Noqw öviy puma nāto yēse.) Oviy pi God qa so'pumuy amumi tutuyqawi, pi yesqamuy amumii.

33 Noqw sinom it nanaptaqe, put tutuqayhpiyat ep kātayuñwa.

The Great Commandment

(Mr 12.28-34; Lk 10.25-28)

34 Noqw yaw pam Sadducee-sinmuy moavöltaqat Pharisee-sinom nanaptaqe, puma sumitsovalti.

35 Noqw pumuy amuñaqw suhka tutavot aw tuvoti'taqa put unahepqe, tüviñtaqe aw pañqawu:

36 Tütutuqaynaqa, ya tutavot ep himuwa pas suspavani?

37 Noqw Jesus put aw pañqawu: Um God Uhtutuyqawhqaay aw sohsok uh'unañway akw unañway'tani, pu sohsok uhhikwsiy akw'a, pu sohsok uh-wuwniy akw'a.

38 I' hapi susmohti-nikañw pu suswuyog tutavo.

39 Noqw añknihqqa pay piw put anta: Um pas nāmi hin unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani.

40 Pi sohsoy tutavo pu Tutuyqawhqaat lavay'aymuyatuy lavayiam imuy lōqmuy tutavot hapi ahpiy'o.

The Question about the Messiah

(Mr 12.35-37; Lk 20.41-44)

41 Noqw nāt Pharisee-sinom tsovawtaqw, Jesus pumuy tüviñtaqe,

42 Amumi pañqawu: Ya uma hin Christ aw wūwantota? Ya pam hakiy tíata? Noqw puma put aw pañqaqwa: David hapi pam tíata.

43 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw pantaqw hinoqw David Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy put Moñwílawu? Oviy pi pañqawu:

44 Tutuyqawhqa Imoñwiw aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qátuni, hisat nu uhtuwqamuy ánwutaqw, puma ūmi maqaptsi'yuñwñiqat pahsavoo.

⁴⁵ Noqw kurs David put Moñwílawhq, hin pam put tíatni?

⁴⁶ Noqw soon kurs hak put hu'wani. Piw pāpu qa hak pahpiy put hihta tūviñtaniqey aw unasaki.

23

Jesus Warns against the Teachers of the Law and the Pharisees

(Mr 12.38-39; Lk 11.43, 46; 20.45-46)

¹ Pahsat pu Jesus sinmuy-nikañw pu put aw nānatuwnayaqamuy amumi lavayhtiqa,

² Pañqawu: Tutavot tūtutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum Moses qeniyat ep hōñi.

³ Paniqw òviy uma pumuy lavaiyamuy aw tūqayyuñwi, pu umuy hinhtotiniqat umumi pañqaqwaqw uma panhtotimantani; nikañw uma pumuy qa tututskanayani. Taq puma as nuhtumi yuaatiwiskahkañw, lavaiy qa an hinwisa.

⁴ Taq puma soñawnen hihta s'nō putut mokahtotat, hakiy ikwiltuynayañwu; nikañw soon ñas'ew put paañwayañwu.

⁵ Nihqa nāp hihta hintsatskaqey mahtakni'yuñwniqey òviy pantsatska. Puma God lavaiyat hihta añ pey'yuñqat put qòtòsosomhpi'yuññwu, pu may añ pīwu, pu yuwsiy wupatsamimhtoynaya.

⁶ Pu haqe' nōviwhqat añ mohkaqe qeqnit tuñlay'yuññwu, pu tsotsvalkiva qenit pas pāvanyaqat pīwu.

⁷ Pu sinom kisonva pumuy pas hihtay'yuñwniqat nānawakna, pu Tutuqaynaqa yan tūñwantiwyaniqey tuñlay'yuñwa.

⁸ Noqw uma hapi Tutuqaynaqa qa yan tūñwantiwyani; pi sūka umuy tutuqaynaqa, Christ; noqw uma sohsoyam nānatupkomu.

⁹ Pu uma tūwaqatsit ep qa hakiy nālalwani; pi sūka Umunaa, òveqatsit ep qátuhqa.

¹⁰ Pu piw uma Tūtsami'wisqey qa yan tūñwantiwyani; pay pi sūka umuy tsāmi'maqa, Christ.

¹¹ Pay umuñaqw pas suspavannihqa umuy tumalay'mani.

¹² Haqawa pavan nāhihtataqa hapi qahimuniwhtini; pu nāqahihtataqa hapi a'nō hímuniwhtini.

Jesus Condemns Their Hypocrisy

(Mr 12.40; Lk 11.39-42, 44, 52; 20.47)

¹³ Nikañw is ohi uma tutavot tutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! pi uma òveqatsit añqw moñwtunatyat aw sinmuy uhtsi'yuñwa; uma as qa aw yuñtakañw, aw yuñniqamuy qa nakwhantoyñaya.

¹⁴ Is ohi uma tutavot tutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! uma koñnanalvutuy kikiyamuy nawhkilalwa; pu uma nawip'ew nānawakne', sutsépyuaaykuyañwu. Paniqw hapi òviy uma pas pavan qalomáyukuniwyaniqey aqw hoyta.

¹⁵ Is ohi, uma tutavot tutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! Pas pay uma hakiy umuhtuptsiwniy aw tuptsiwnyaniqe òviy pātuwaqatsit, pu tūwaqatsit añ ahsupoq nankwusañwu. Noqw uma put aw tuyqawvayaqw, pam umuhpenihqe pas qalomáhintsakñwu. Noqw òviy God nawus maskive qòhit aqw put sivintoyñani, umuhpenihqe hóyokiwtata.

¹⁶ Is ohi uma tūtsamyayam qapostalyaqamu! Oviy pi uma pañqaqwa: Hak lavayhte': Nam ilavayi God kiyat hin hūrs wúnuhqat pan wúnuni kite', pam soñawnen qa hinwat lavayhtiñwu. Nikañw kurs pam ilavayi it sikavalasivat

God kīyat epnihqat an pasiwtani kite', pam nawus lavayiy kurs hin qa anhtini.

¹⁷ Uma nāsta wuwni'yuñqamu qapostalya! Ya himuwa pas pāvanniqw ōviy'o? sen sikavalasiva? sen God kīata? Pi put kīat hapi sikavalasivat pas hihtatañwu.

¹⁸ Uma piw pan tūtutuqaynaya: Hak lavayhte': Nam ilavayi God kīyat ep hom'oyvihkat an pasiwtani, kite', pam soñawnen qa hinwat lavayhtiñwu. Nikañw hak lavayhte': Nam ilavayi hom'oyvihkat ep kuwahtiput an pasiwtani, kite', nawus pam lavayiy kurs hin qa anhtini.

¹⁹ Uma nūanhihtu qapostalyaqamu! Ya himuwa pas pāvanniqw ōviy'o? sen kuwahtipu? Sen hom'oyvihka? Pi pam hapi kuwahtiput pas hihtatañwu.

²⁰ Paniqw ōviy hom'oyvihkat akw ōqalat lavayiy pasiwnaqa piw kuwahtiput pep oyiwhqat akw pan lavayhtiñwu.

²¹ Piw God kīyat akw ōqalat lavayiy pasiwnaqa piw God pep ki'taqat akw pan lavayhtiñwu.

²² Pu hak ōveqatsit akw ōqalat lavayiy pasiwnaqa hapi God moñw'atsvewayat akw pan lavayhtiñwu, pu put ep tsokiwtaqat akw'a.

²³ Is ohi uma tutavot tūtutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! uma pi umuh'uyiy añqw nēnevenit pakwút-sikivo sun oyit God aw noyañwu; nikañw soq God tutavoyat pas pāvanyaqat uma ayo yuykuya; uma sinmuy amuñem suan hin yukuyaniqey qe'toti; uma nāsta nūokway'yuñwa; uma qa suan hinwisa. Uma as pāvanyaqat tutavot añ ahsupoq hinwisnikañwo, pu it qa pas qatuvosnihqat añ pīwu.

²⁴ Uma hihtu qapostalkahkañw tūtsamyaqamu! pas uma totophohyat ōviy kūyit tsahkwakinkahkañw, it himuvohkot pōlay'taqat kwukwú'ya.

²⁵ Is ohi uma tutavot tūtutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! Uma kuyapkuyit, sen tsaqaptat ōvaqe-sa kwañw'ewakwnihqat anyuñwa, nikañw soq hihta tukwhanayaniqey-sa tunatyawyuñwa, Pu uma qanamítuyqawi'yuññwu.

²⁶ Um qapostal Pharisee-sino, um mohti uhkuyapiy ahsonñaqw kwañw'ewakwtaqw, pam ōvaqe piw kwañw'ewayni.

²⁷ Is ohi uma tutavot tūtutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! Uma tūtuamit qōtsálwiwyuñqat anyuñwa. Pay as antsa pi pam ōvaqe lomasosniwa; noqw pi ahsonve sinmuy ōqaam añ opom'iwyuñwa, pu sohsoy himu toyoy'eway'o.

²⁸ Noqw pan uma suovaam pay suan hinyuñqey nuhtumi namtaknaya; nikañw uma pan atsáy'kahkañw qa súanhinwisa.

Jesus Predicts Their Punishment

(Lk 11.47-51)

²⁹ Is ohi uma tutavot tūtutuqaynayaqamu, pu Pharisee-sínomu, nawip'ew hinyuñqamu! Uma pi Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy amuñem tuamhqölöt lomahinyuñqat yuykuya, pu añ hakimuy súanyuñqamuy haqe' tūam'iwyuñqat añ aw nukwáñwsonilantotaqe,

³⁰ Pañqaqwañwu: Pas as itam itanamuy qatsíyamuy ep yēse', soon amumum Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy qōqyani.

³¹ Yan uma Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy qōqyaqamuy tímatnihqey nāsuhputsni'yuñwa.

³² Taay! Huvam umunamuy hihta yayhnayaqat aw antsatsnaa.

³³ Uma lölöqañhtuy amunyuñqamu, uma tsūtsu'tuy aniwmatu! ya uma hin qōhit aqw maspiwanyaniqey añqw ayo nōnakni?

³⁴ Pantaq̄w òviy meh! Nu hapi umumi lavay'a'yatuy hōnani, pu suan wuwni'yuñqamuyu; pu tūtutuqaynayaqamuy nu umumi ayatani. Noq̄w haqawatuy uma qōqyani; pu haqawatuy nahoyehtsit aw múayani; pu haqawatuy uma umuhtsotsvalkiy añ a'nō wuvahtotani, nen añ aqwhaqami kitsókinawit pumuy okiwsahsanyani.

³⁵ Noq̄w God umuy hapi tukopani, sohsokmuy suan hinwisqamuy umu-nam qōqyaqat ahpiy'ò, it súantaqat Abel qatsíyat ep'e, pu añk yesqamuy pīwu, pu Barachias tiyat Zacharias yan mātsiwhqat qatsíyat ep'e. Ura uma God kīyat-nikañw pu hom'oyvihkat pumuy amuhtsave put nīnaya.

³⁶ Pas antsa nu umumi pañqawni: God pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumi sohsok it yantaqat ep nāoyni.

Jesus' Love for Jerusalem

(Lk 13.34-35)

³⁷ Is ohi úmaa, Jerusalem ep sínomu! Is ohi umuñemi! Uma Tutuyqawh̄qat lavay'aymuyatuy qōyantotaqamu, pu umumi ayatiwyaqamuy tatatupqōyantotaqamu! Pas as nu hihsakishaqam umuy tsovalani, kowakowuhti timuy masay atpikaqe tañatañwuqat pan'i; noq̄w uma qa nānakwha.

³⁸ Meh! God umuhkiy pay tatamhta.

³⁹ Pi nu umumi pañqawni: Pay uma yahpiy haqahpiy soon inumi yórikyani. Nikañw ason hisat aw pituq̄w, uma pañqaq̄wani: Tutuyqawh̄qat natñwaniyat añ pitutoqa nam tayawintiwa, uma kitotani; nen pep pu' uma inumi piw yórikyani.

24

Jesus Speaks of the Destruction of the Temple

(Mr 13.1-2; Lk 21.5-6)

¹ Pu Jesus pañq̄w yamakt, God kīyat añq̄w ahpiy'ò; noq̄w put aw nánatuwnayaqam God kīyat ep añ kīwyuñqat put aw mahtaknayanige put aw öki.

² Noq̄w Jesus pumuy amumi pañqawu: Ya uma sohsok it añ qa tāyuñwa? Pas antsa nu umumi pañqawni: Pay nāt pas qa haqam i' owa nāp qeniy epni. Pas sohsoy sahpukniwni.

Troubles and Persecutions

(Mr 13.3-13; Lk 21.7-19)

³ Noq̄w pam tsomot Olivet epeq qatuq̄w, put aw nánatuwnayaqam pay nanalt put aw ökihqe aw pañqaq̄wa: Um itamuy āawnani: Ya ii hisat yaniwhtini? Pu uñ hisat pítuniqat himu put tuawi'tani, pu qatsit sohtiniqata?

⁴ Noq̄w Jesus lavayhtige pumuy amumi pañqawu: Uma tunatyaltotini; noq̄w qa hak umuy ūnatoyani.

⁵ Taq nāt kaysiwhqam inatñwaniy aw yankahkañw öke', pañqaq̄wani: Nu' hapi Christ kitotani, nen kaysiwhqamuy ūnatoyani.

⁶ Pu uma nāqōyiwuy yāvaqnihqat nanvotyani, pu umuhhayhke' nāqōytaq̄w uma nanaptani. Nikañw uma qa hin unañwtotini. Pi pay pam pāvantaqa pas soon qe'ni. Nikañw pay hapi nāt qa pep so'ñwamiq pítuni.

⁷ Pi añqe' hihtuwat sinom hihtuywatuy sinmuy amumi wuñkuyamantani. Pu moñwtunaty suk w moñwtunatyat ehpewhtimantani. Pu hāhaqe' tsōñösqatsini, wukotuyhqatsini, pu tutskwa tayayaykuni.

⁸ Ii hapi hīhihta kānanvotpit yayhniata.

⁹ Noq̄w sinom sohsoyam umumi qa suhtaḡ'ewyani, uma isinomniḡw ḡviy'ō. Noq̄w puma umuy okiwsahsanyat, umuy ḡḡqyani.

¹⁰ Noq̄w pahsat pu kaysiwhqam tuḡtsiwniy aḡw lasye', nānami qa suhtaḡ'ewyani. Noq̄w sūka suk̄w momḡwituy aw mātapni.

¹¹ Noq̄w kaysiwhqam hoḡve', Tutuyḡawhḡat lavay'aymatnihḡey atsáy'kahkaḡw kaysiwhqamuy ūnatoyḡyani.

¹² Ephaqam ḡaanhtipu tūwaḡatsit aḡ ahsupoḡ kúrukiwmani, noq̄w ḡviy kaysiwhqam nami'naḡway aḡ peveltotini.

¹³ Noq̄w pay yūmosa aḡ kuytaḡa hapi ayo yámakni.

¹⁴ Noq̄w isinom tūwaḡatsit aḡ ahsupoḡ it lomatuawit yuaatotaḡw, sinom sohsoyam nanaptani. Noq̄w pep pu' so'ḡwamiḡ pítuni.

The Awful Horror

(Mr 13.14-23; Lk 21.20-24)

¹⁵ Ura Tutuyḡawhḡat lavay'ayaat Daniel yan lavayhti: Hak nuhtsel'ewaynihḡa tūkiḡḡtaniḡa wunuptuni. Aḡ tūḡwantaḡa māmat̄sni. Noq̄w ḡviy ason uma put God kīyat pas himunihḡat ep wúnuhḡat aw yóriḡyaḡw,

¹⁶ Pep pu' ima Judeat aḡ yesḡam tuhtukwimiḡ watḡani.

¹⁷ Pu i' hak kits'oveḡnihḡa paḡḡw hāwe', nawus soon hihta ḡviy ahpami papkini, súwayaniḡe ḡviy'ō.

¹⁸ Pu i' hak pasve hinnunḡa soon yuwsiy ḡviy kīmini.

¹⁹ Noq̄w hisat aw pituḡw, pep hapi pu' haḡawat aḡ nō'yiwyuḡḡamuy, pu yōyoḡḡnayaḡamuy kurs hin watḡaniḡamuy amuḡḡem pas is ḡhini.

²⁰ Noq̄w pas pay okiw uma qa tōmō' watḡaniḡey ḡviy Umunay aw tūviḡḡlalwani, piw qa nasuḡḡwintalōḡḡnit ep'e.

²¹ Taḡ pep aw pituḡw, ḡaan'ewakw kānavot̄pini, pas tūwaḡatsit hisat yukil-tiḡat aḡḡw pew pahsavo qa hisat pan hiniwhtiḡat pan'i, pas ḡae, piw soon hisat pāpu paniwhtini.

²² Noq̄w as talōḡḡwintiwhḡa qa pelvotiḡw, soon hak ayo yámakni. Noq̄w pay hapi Tutuyḡawhḡat namoramuyatuy amuḡḡem tunatyat ahpiy pam pelvotini.

²³ Pep pu' ason kurs hak umumi, Meh, yep Christ kitaḡw, sen Ayamo, kitaḡw uma qa tūtuḡtsiwani.

²⁴ Taḡ nāt hakim Christ-nihḡey nātsokani'yūḡḡam mātaḡtotini; pu Tutuyḡawhḡat lavay'aymatnihḡey nātsokani'kahkaḡw hoḡvani, qa pūmayakaḡw; nen hīhihta kātatayhpit hihta tuawi'taḡat hintsatskani, pas ḡaḡwīhintaniḡw ḡviy kurs as hin pasiwtaniḡw hikis pi aḡ Tutuyḡawhḡat namoramuyatuy ūnatoyḡyani.

²⁵ Noq̄w meh, uma hapi pay nanapta, ispi nu aḡwu pay umuy put āawnaḡ'ō.

²⁶ Paniḡw ḡviy kurs puma umumi Meh, taḡ pam ḡayḡsiwhpue ḡatu, kito-taḡw, uma ḡa awhaḡamiyani; sen Meh, pam yūpaveḡ ḡatu, kitotaḡw, uma ḡa tūtuḡtsiwani.

²⁷ Pi hōpaḡ talwiḡpiki tēveḡḡhaḡami mātaḡtiḡwu; noq̄w pay hapi pantani hisat Nu, Sinot Tiat, pítuniḡ'ō.

²⁸ Pi haḡam himu mokput tokoatniḡw, paḡso wiwsokt tsovalt̄ḡwu.

The Coming of the Son of Man

(Mr 13.24-27; Lk 21.25-28)

²⁹ Noq̄w pahsat put kānavot̄pit atsve āpiy pay tāwa ḡa tālawvani, pu mūyawuy aḡḡw ḡa talni, pu sōtu tokpelat aḡḡw lōhōhōyḡkuni, pu ḡvaḡe hīhimu ḡḡala tayayaykuni.

³⁰ Noqw pahasat pu himu tokpelat epeq mātsiltini, nuy Sinot Tiyat pítuniqat tuawi'taniqee. Noqw pahasat pu tūwaqatsit ep sohsoyam nanāpwat sinom tsaykitani; noqw pu Nu, Sinot Tiat, öqalat yankañw, qaan'ewakw son'iwkañw, övaqe öomawhtuy akw hawtoqw, puma nuy tutwani.

³¹ Noqw itötöqpi a'nö töqtiqw, nu ihoñviaymuy añqe' ayatani; noqw puma inamoramuy tūwaqalvoqhaqami yesqamuy nānan'ivaqw tsovalayani.

The Lesson of the Fig Tree
(Mr 13.28-31; Lk 21.29-33)

³² Taay, kurs uma nōnvospaltsokit hihta tuawi'taqat nanaptani. Put nantaqaat palmokte' sákwawsate', nahpi'wisq, kurs tal'añwhayinwtiqat uma nanaptañwu.

³³ Noqw pan hapi uma sohsok iit hihta aw yórikye', soon pas nu hisat pítuniqat uma nanaptani. Pep hapi nu soñawnen hötsíwhpeq wúnuhqat uma nanaptani.

³⁴ Pas antsa nu umumi pañqawni: Soon nāt ima sinom tūtuwayaqw, pay iï sohsoy yaniwhtini.

³⁵ Pay tokpela, pu tūwaqatsi tūwayani; nikañw ilavayi hapi pas soon tūwayani.

No One Knows the Day and Hour
(Mr 13.32-37; Lk 17.26-30, 34-36)

³⁶ Nikañw hisat aw pítuniqat, pu hage' qalawmaqwhaqamniqat hapi qa hak navoti'ta. Pas qae, öveqatsit ep hoñvia'yam hikis qa navoti'yuñwa. Pas Ina nāla put navoti'ta.

³⁷ Noqw ura Noet qatsíyat ep hin hiniwhtiqat pay hapi piw pantani hisat Nu, Sinot Tiat pítuniqat ep'e.

³⁸ Pay ura nāt qa pātsikq, sinom nōnova, pu hīhikwya; nōmalalwa, pu puw-suñwllalwa, hisat Noet pākihut aqw pākihqat aw pahsavoo.

³⁹ Nihqe puma qanavoti'yuñqe pātsikq, puma sohsoyam sūlawhti. Noqw pay piw hapi pantani hisat nu' Sinot Tiat pítuniqat ep'e.

⁴⁰ Pep pu' hakim löyöm haqam pasveni; suhka wīkiwhq, suhka akwsiñwni.

⁴¹ Pu hakim löyöm wuhtit nūmantani; suhka wīkiwhq, suhka akwsiñwni.

⁴² Pantaqw öviy uma tunatyawyuñwni, taq Umuhtutuyqawhqa hisat pítuniqat uma qa navoti'yuñwa.

⁴³ Noqw uma it navoti'yuñwni: Pi as ki'taqa uyiñwut hísatniqw pítuniqat navoti'te', soon qa tūwalani, nen soon put kiyat hage' aw pákiniqw pam pānani.

⁴⁴ Paniqw öviy uma pās moñwvas'iwyuñwni; taq uma nāt qa pan wūwantotaqw, nu', Sinot Tiat pítuni.

The Faithful or the Unfaithful Servant
(Lk 12.41-48)

⁴⁵ Taa. Ya hak haqam hihta añ suan hinmaqa suan wuwni'taqa tumal'aya? Put hapi moñwi tumalsuñwamuyatuy amumi moñwtaq, pam pumuy añsakis tunöshuylawni.

⁴⁶ Kurs moñwi hisat ahoy pite', put nāt suan tumalay'maqat aw yorikq, pam hahlayhpit epni.

⁴⁷ Pas antsa nu umumi pañqawni: Put moñwíat pas soon put qa sohsok hihta himuy aw moñwtaq.

⁴⁸ Nikañw kurs as pam tumal'aya qahopinen, pam unañwpeq pañqawni: Imoñwi pítuniqey pas nāt haqami tavi'ma, kítani.

⁴⁹ Nen pu' tumalsuñwamuy wuvahtivakañw, pu honaqkuyit akw hōnaq'iwyuñqamuy amumum tūmoykañw, pu hīhikwni.

⁵⁰ Pu pam qa hin pan wūwankañw, moñwiy qa nuhtay'taqw,

⁵¹ Pam pite' put pavan pas a'nö sivintoynani. Noqw pam nawip'ew hinyuñqamuy amumum nātuwiwni. Pep a'nö tsaykitiwni, pu tama ñuritiwni.

25

The Parable of the Ten Girls

¹ Pahsat pu òveqatsit añqw moñwtunatya hakimuy pakwtñiqamuy mámanhtuy amuntani. Puma wihqöhiy ömahtota, möönañwhtiniqat ahsawvawisa.

² Noqw pumuy amuñaqw tsívtotniqam wuwni'yuñqw, pu tsívtotniqam qa wuwni'yuñwa.

³ Qa wuwni'yuñqam wihqöhi'wiskahkañw, tövukuyit qa maskay'wisa.

⁴ Noqw wuwni'yuñqam wihqöhi'wiskahkañw, tövukuyit hihta añ küyi'wisa.

⁵ Noqw möönañw nawutsnaqw, puma sohsoyam puwso'qe tokva.

⁶ Noqw suhtokihaq hak a'nö pañqawu: Meh, möönañw añq'ö, huvam ahsawvawisaa.

⁷ Pahsat pu puma mamant sohsoyam hoñvaqe, wihqöhiy aw hintsatsna.

⁸ Noqw qa wuwni'yuñqam wuwni'yuñqamuy amumi pañqaqwa: Itamuy umuhtövukuyiy añqw maqayaa, taq itahwihqöhi tókiwwisa.

⁹ Noqw wuwni'yuñqam lavayhtotiqe pañqaqwa: Sóoni, taq ka itamumi nan'ivo qa aptsiwatani, tis pi uma huhyayaqamuy amumiye', nennem tuiyani.

¹⁰ Noqw pumuy nāt tuiwisq möönañw pitu; noqw ima moñwvas'iwyuñqam put amum nāñuiwniqat ep nōviwhqat aw yuña, noqw ihpoq uhtsilti.

¹¹ Atsve pu' mimawat mamant piw tuwat ökihqe, pañqaqwa: Moñwi, Moñwi, itamuñem hötaa.

¹² Noqw pay pam lavayhtiqe pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Nu umuy hakimuy qa tuwi'ta.

¹³ Yantaqw öviy uma tunatyawyuñw, pi uma hisat talöñvaqat, pu haqe' qalawmaq nu' Sinot Tiat pítuniqat qa navoti'yuñwa.

The Parable of the Three Servants (Lk 19.11-27)

¹⁴ Pi nu hakiy haqami yāvoqñiqat antani. Pam hak tumal'aymuy wáñwayhqe, amumi hihta himuy noa.

¹⁵ Nihqe sukw aw tsivót-sikip sōmorit sīvat oya, nit pu sukw aw löp sōmorit sīvata, nit pu sukw aw sūp sōmorit sīvata, hin nanāpwat akw moñwvastotiniqat pan pakwámna; nit pahsat pay haqami nakwsu.

¹⁶ Pahsat pu i' tsivót-sikip sōmorit sīvat ömahtaqa ahpiynihqe, put akw huhyaqe, put aw tsivót-sikip sōmorit sīvat hōyokna.

¹⁷ Pu i' löp sōmorit sīvat ömahtaqa piw put anhtiqe, löp sōmorit sīvat put aw hōyokna.

¹⁸ Noqw pu sūp sōmorit sīvat ömahtaqa ahpiynihqe, tutskwave hañwat, pañsoq moñwi sīvayat tupka.

¹⁹ Pu ahpiy wūyavotiqw, pumuy moñwíam pítuhqe, pumuy amumi put ep pohta.

²⁰ Noqw öviy i' tsivót-sikip sōmorit sīvat ömahtaqa pituhqe, piw tsivót-sikip sōmorit sīvat kívahqe, pañqawu: Moñwi, ura as um tsivót-sikip sōmorit sīvat inumi noa, noqw meh, nu put aw tsivót-sikip sōmorit sīvat hōyokna.

²¹ Noqw put moñwíat aw pañqawu: Um súanhti, um lolma qa paysoq hintsakqa tumal'aya, um tsa' tuwanit ep qa paysoq hintsaki. Noqw öviy nu uñ pavan wūhaq tuwanit aw moñwtapni. Um uhmoñwi amum hahlayni.

²² Pu tuwat i' lōp sōmorit sīvat ōmahtaqa pītuhqe aw pañqawu: Moñwi, ura as um lōp sōmorit sīvat inumi noa; noqw meh, nu lōp sōmorit sīvat put aw hōyokna.

²³ Noqw put moñwíat aw pañqawu: Um súanhti, um lolma qa paysoq hintsakqa tumal'aya; um tsa' tuwanit ep qa paysoq hintsaki. Noqw ōviy nu un pavan wūhaq tuwanit aw moñwtapni. Um uhmoñwiw amum hahlayni.

²⁴ Pahsat pu i' sūp sōmorit sīvat ōmahtaqa pituhqe, pañqawu: Moñwi, nu ūmi navoti'taqw, um a'nō unañway'ta; nihqe um haqam qa uyht ep hōqñwu, pu haqe' poshumit qa tsalakin'uyht añ hihta tsovalañwu.

²⁵ Noqw nu un mamqasqe, ōviy ahpiynihqe, uhsivay tutskwave tupka; noqw meh, yep uhsiva.

²⁶ Noqw put moñwíat lavayhtige put aw pañqawu: Is okiw um hak qahopi, naōntumal'aya! Pas as um inumi navoti'taqw, nu haqam qa uyht ep hōqñwunikañw, pu haqe' poshumit qa tsalakin'uyht pañ tsovalañwu.

²⁷ Himu pi um sīvat aw tunatyawyuñqamuy amumi isivay óyanikañwo; noqw nu hisat pite', isivay ep sivit enañ ōmahtani.

²⁸ Pahsat pu tumal'aymuy amumi pañqawu: Huvam sīvat nawhkiyaa, nen pakwút-sikip sōmorit himuy'taqat put maqayaa.

²⁹ Pi hakiy himuy'taqat aw himu noiwmantani, noqw pam hihta nihti'tamantani; nikañw hihta ōwihimuy'taqw, hikis pam put nawhkiwni.

³⁰ Pu uma it nāsta apit tumal'ayat ihpo qatālat awhaqami tūvayani; pep tsaykitiwni, pu tāma nūritiwni.

The Judgment of the Nations

³¹ Ason nu' Sinot Tiat sohsokmuy ihoñvia'yamuy tsamkañw, lolma tālawnway'kañw pite', pep pu' nu pas kaptsi'tiwkañw, imoñw'atsveway ep qatuptuni.

³² Noqw sohsoyam hihtu nanāpwat sinom inutpipo tsovaltini; noqw nu pumuy pep nāhoy tsikani, lālayhqa kanelmuy kakapirstuy amuñaq w tsikañwuqat pan'i.

³³ Nen nu kanelmuy iputvaqewat óyani, pu kakapirstuy isuyvaqewata.

³⁴ Nen nu iputvaqewat tsovawtaqamuy amumi pañqawni: Huvam pewyaa, Inay añqw hahlaywaqamu; nen uma umuhmoñwiw umeñem hihta na'sastaqat makiwyani, tūwaqatsit hisat yukiltiqat añqaqw umuñem na'sastiwhqat put'a.

³⁵ Pi ura nu tsōnmokiwtaw, uma nuy nopnaya; nu pānaqmokiwtaw, uma nuy hikwnaya; nuy kurs hákiyiniqw, uma nuy pās taviya;

³⁶ Nuy qa yuwsit'aw, uma nuy yuwsinaya; nuy tūtuyhq, pu sivikive pakiwtaw, uma nuy pohtaya.

³⁷ Pahsat pu ima suan hinyuñqam lavayhtote', pañqaqwani: Moñwi ya hisat un tsōnmokiwtaw, itam un tutwaqe nopnaya; un pānaqmokiwtaw, itam un hikwnaya?

³⁸ Ya hisat um kurs hákiyiniqw, itam un tutwaqe pās taviya, un qa yuwsit'aw, un yuwsinaya?

³⁹ Pu ya hisat um tūtuyhq, pu sivikive pakiwtaw, itam un tutwaqe un pohtaya?

⁴⁰ Noqw nu lavayhte', amumi pañqawni: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pay uma imuy itupkomuy amuñaq w hihtawat sushin'ewakw aw pan unañwtapye', uma inumi unañwtpayañwu.

⁴¹ Pahsat pu nu imuy isuyvaqewat tsovawtaqamuy amumi pañqawni: Huvam inuñaqw ahpiyaa, uma God itsivuyat akw nankiwakw hinhtotiqamu. Qōhit qa tsohtso'ñwuqat aqw uma maspiwyani, it qōhit Nukpanat éñem-nikañw pu hoñviaymuyatuy amuñem na'sastiwhqat aqw'a.

⁴² Pi ura nu tsōnmokiwtaw, uma nuy qa nopnaya; nuy pānaqmokiwtaw, uma nuy qa hikwnaya.

⁴³ Ura nu kurs hákiyniqw, uma nuy qa pās taviya; qa yuwsitaq, uma nuy qa yuwsinaya; nuy tūtuyhq, pu sivikive pakiwtaw, uma nuy qa pohtaya.

⁴⁴ Pahsat pu puma tuwat lavayhtote', pañqawani: Moñwi, ya hisat um tsōnmokiwtaw, pu pānaqmokiwtaw, sen kurs hákiyniqw, sen qa yuwsitaq, sen tūtuyhq, sen sivikive pakiwtaw, itam uñ tutwakañw ūmi qa unañwtapya?

⁴⁵ Pahsat pu nu lavayhte', amumi pañqawni: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pay uma imuy amuñaqw sushin'ewakw aw qa unañwtapye', uma inumi qa unañwtapyañwu.

⁴⁶ Noqw ima hapi sivihpit sūtsepniqat aqwyani; noqw suan hinwisqam qatsit qaso'taqat awyani.

26

The Plot against Jesus

(Mr 14.1-2; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Noqw Jesus yan lavayiy yúkuhqe, pahsat pu pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu;

² Uma navoti'yuñqw lōtok hapi ura amutsva-yūmosanihqat ep nōviwniqat aw pítuni. Noqw ep hapi nu' Sinot Tiat momñwituy amumi mātaviwhq, puma nahoylehtsit aw nuy muayani, kita.

³ Noqw ephaqam hakim pavansinom hakiy Caiaphas kīyat ep tsovalti, God awwat susmohpeq moñwit kīyat ep'e-ímaa: God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam-niqw, pu sinmuy amuñaqw wukw'a'yamu.

⁴ Nihqe hin as puma nanauyve Jesus ñuaye' nīnayaniqey pavasiwnaya.

⁵ Nit pay pañqawa: Pay qa nōviwhqat epni, taq ka sinom qaunáñwtalawvayani.

Jesus Anointed at Bethany

(Mr 14.3-9; Jn 12.1-8)

⁶ Noqw Jesus Bethany ep hakiy tokoplelet tūtuyñwuqat Simon kīyat epniqw,

⁷ Pumuy nōnovaqw, hak wuhti wihkuyit kwañwáhovaqtuqat a'ñō hihkay'taqat hihta añ kūyiwtaqat yawkañw ep paki, wikorot hihta owat alabaster añqw yukiwtaqqa añ kūyiwtaqata; nihqe wikorot yōhaqe, Jesus qötöyat aw wihkuyit wūta.

⁸ Noqw Jesus aw nánatuwnayaqam aw yórikyaqe, qayan unañwtotiqe pañqawa: Ya i' wihkuyi hinoqw paysoq hovalniwa?

⁹ Añwu ka as pam wūhak òviy huyiwe', añ òkiwyuñqamuy amumi noiwnikañwo.

¹⁰ Noqw Jesus hiñqawaqat navoti'taqe, òviy pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw wuhtit unañwmokintota? Pam inumi lolmat tumalta.

¹¹ Uma pi pay òkiwyuñqamuy sutsep oyi'yuñwa; nikañw uma nuy qa sutsep tavi'yuñwni.

¹² Pam nuy ásnaniqe òviy it wihkuyit itokoy aw wūta, nuy tūamiltiniqat òviy'o.

¹³ Nu umumi pas antsa pañqawni: Tūwaqatsit añ ahsupoq haqam i' lomatuawi yuaatiwhq, pep i' wuhti yep hinhtiqw pam piw yuaatiwni. Sinom it akw put u'ni'yuñwni.

Judas Agrees to Betray Jesus

(Mr 14.10-11; Lk 22.3-6)

¹⁴ Pahsat pu pakwt löq sihkay'taqam put aw nánatuwnayaqamuy amuñaqwsuhka, Judas Iscariot yan mātsiwhqa, God awwat mohpeq momñwituy amumi,

¹⁵ Nihqe amumi pañqawu: Ya uma nuy hihta maqayani, nu put umumi mātapq'ö? Noqw puma sunat pakwt sihkay'taqat qötsásivat put maqayaniqey aw pasiwnaya.

¹⁶ Noqw pahpiy pu' pam put amumi mātapniqey qenihevi'ta.

Jesus Eats the Passover Meal with His Disciples

(Mr 14.12-21; Lk 22.7-14, 21-23; Jn 13.21-30)

¹⁷ Noqw qapeken'oyvut pölavikit nōviwniqat sūs talōñni'taqw, Jesus aw nánatuwnayaqam put aw ökihqe aw pañqaqwa: Ya itam haqam aw hintsat-snaqw, um pep ura Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwniqat nōsniqey nāwakna?

¹⁸ Noqw pam pañqawu: Uma kiminen it hakiy tāqat aw pañqawni: Tūtutuqaynaqa yan lavayhti: Ituwaniy aw pitu. Noqw nu as uhkiy ep amutsva-yūmosanihqat ep nōviwniqat inumi nánatuwnayaqamuy amumum nōsni.

¹⁹ Noqw löyöm put aw nánatuwnayaqam awnihqe, Jesus amumi hin tutaptaqat anhti; nihqe puma ura Amutsva Yūmosanihqat ep hintsatskiwhqat pās aw hintsana.

²⁰ Noqw tapkiqw, pam pakwt löq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy amumum tunösvoñat aw qatuptu.

²¹ Noqw pumuy nōnovaqw, pam pañqawu: Nu umumi pas antsa pañqawni: Uma haqawa nuy momñwituy amumi mātapni.

²² Pahsat puma pas qahahlayhtotiqe, nanāp put aw pañqaqwa: Tūtuyqawhqa, ya nu'ni?

²³ Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Inumum tsaqaptat aqw may morstoy-naqa hapi nuy momñwituy amumi mātapni.

²⁴ Pi tutuveni Sinot Tiyat hin lalvayhqat nu pan yep qatsit añqw ahpiyni. Noqw pay i' hak momñwituy amumi nuy mātapniqat eñem pas is óhini. Pay pi as tatam pam qa tihtiwqh put eñem lolmani.

²⁵ Noqw i' Judas put momñwituy amumi mātapniqa lavayhtiqe pañqawu: Tūtutuqaynaqa, ya nu'ni? Noqw Jesus put aw pañqawu: Um súañqawu.

The Lord's Supper

(Mr 14.22-26; Lk 22.15-20; 1 Co 11.23-25)

²⁶ Noqw pumuy nōnovaqw, Jesus pölavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yoñoytat, aw nánatuwnayaqamuy put huytat pañqawu: Huvam it ömahtote' nōnösaa; i' hapi itoko.

²⁷ Pu pam kuyapkuyit kwusut, ep hahlayhtit, pumuy amumi put tavi, nihqe amumi pañqawu: Uma sohsoyam it añqw hikwyani.

²⁸ I' hapi iuñwa; pam kaysiwhqamuy amuñem puhuvasiwnit pasiwnaniqe munvaniwa, pu pumuy qaantipuyamuy ayo yūkuniqee.

²⁹ Nikañw nu umumi pañqawni: Pas nu soon yep qatsit ep ovauyit aniwniyat añqw hikwni. Nikañw qatsit nātoniqat aw pituqw, Inay moñwtunatyayat ep nu umumum puhuovavalat añqw hikwni.

³⁰ Noqw puma tayawinpit tawlalwat, pañqw nōña, Olivet tsomot aqwyaniqee.

Jesus Predicts Peter's Denial

(Mr 14.27-31; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

³¹ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pu' tōkilat ep uma sohsoyam inutsviy unañwso'ni; pi ura Tutuyqawhqat lavay'ayaat yan put eñem pēna. Nu kanelmuy tumalay'taqat nīnani; noqw kanēlom ahtsavalni, yan'i.

³² Nikañw ason nu ahoy tātaye', añwu pay umuhsavo Galileet aqwni.

³³ Noqw Peter lavayhtiqe, put aw pañqawu: Pay nāmahin sohsoyam utsviy unañwso'q, pas nu' soon panhtini.

³⁴ Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi pas antsa pañqawni: Pay pu' tōkilat ep nāt taqakowāko qa tōqtiqw, um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawni.

³⁵ Noqw Peter put aw pañqawu: Nāmahin pi nu umum mokni nu uñ qa tuwi'taqey pas soon pañqawni. Noqw sohsoyam Jesus aw nānatuwnayaqam put an lavayhtoti.

Jesus Prays in Gethsemane
(Mr 14.32-42; Lk 22.39-46)

³⁶ Noqw pam pumuy tsamkañw, haqami Gethsemane yan mātsiwhqat aw pitu, nihqe pam pumuy amumi pañqawu: Uma hāk inuhsavo yep yesq, nu ayohaqaminen Inay aw nāwaknani.

³⁷ Pu pam Peter-nit, pu Zebedeet tiyotimuyatuy tsamkañw, ahpiynihqe, pahsat pu pas qa hahlay'iwmakañw, pavan putuiwma;

³⁸ Nihqe pumuy amumi pañqawu: Pas iunañwa qahahlayi, pas mómokqat pan'i. Uma hāk yepye', inumum tunatyawyuñwani.

³⁹ Pu pam ahpiy hihin yūmonit, pep tayway aqw tutskwani yēvat, nāwaknaqe pañqawu: Taay, Inaa, kurs pay hin pasiwtañiqw, pay i' kānavotpi inuhpiy ayoni. Nikañw pay qa nuy hin nāwaknaqw pantani; pay uhtunaty antani.

⁴⁰ Pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amuminihqe, pumuy tokqamuy tuwa; nihqe Peter aw pañqawu: Is ohi! Ya pas uma soon tāwat añqe' sūs qōniltiqat pahsavo inumum tunatyawyuñwani?

⁴¹ Uma tunatyawkahkañw nānawaknani, nen qa unaheviwyani. Pay as hakiy tunatyaat pas antsa su'qawtañwu; noqw pay tokoat nānahtsovi.

⁴² Pu pam pañqw ahpiynihqe, nāwaknaqe pañqawu: Kurs i' kānavotpi pas soon inuhpiy ayoniniqw, nuy put añ kuyvaniqat um pan nāwaknaqw, pay nam uhtunaty antani.

⁴³ Pu pam amumi pituq, pay piw tōka, pumuy pōsiam putuiwyuñqw òviy'o.

⁴⁴ Noqw pam pumuy mātapt, piw ahpiynihqe, pāyisni'makañw nāwaknaqe, pay piw án lavayhti.

⁴⁵ Pahsat pu pam put aw nānatuwnayaqamuy amuminihqe, amumi pañqawu: Pay pi uma tōke', nānasuñwnani. Pay aw pitu; noqw nu' Sinot Tiat qaanhinwisqamuy amumi mātaviwani.

⁴⁶ Huvam hoñvaa; itam ánwuyani; meh, nuy momñwituy amumi mātapniqa pitu.

The Arrest of Jesus
(Mr 14.43-50; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

⁴⁷ Noqw nāt pam yuaataqw Judas, imuy pakwt löq sihkay'taqamuy amunaqw suhka pitu; noqw sinom qaan'ewakw hintaqam sipwuhapi'kahkañw, pu murikhoy'kahkañw put amum öki, God awwat mohpeq momñwit-niqw pu sinmuy amunaqw wukw'a'yam pumuy ayatotaq'ö.

⁴⁸ Noqw i' hak pumuy amumi put mātapqa pumuy amumi pañqawu: Nu hapi hakiy tsohtsonaqw, pam hápini. Uma put hūrs ñuayani, kita.

⁴⁹ Nit pahsat pay pam Jesus awnihqe aw pañqawu: Tūtutuqaynaqa, kitat put tsohtsona.

⁵⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ikwatsi, ya um hinoqw añqö'? Pahsat pu puma Jesus awyaqe, put hürs ñuaya.

⁵¹ Noqw meh, imuy Jesus ámunyaqamuy amuñaqw haqawa sipwuvahpi'kañw, put aw yohtokqe, put hóroknat, God awwat sus mohpeq moñwit tūwikiyat aw sáviknaqe, naqvuyat ayo tuku.

⁵² Noqw pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Uhsipwuvahpiy tukpuyat aqw pánaa; taq hakim sipwuvahpit akw hintsatskaqam sipwuvahpit akw súlawhtotini.

⁵³ Nuy pan Inay aw tūviñtaqw, pam āpiy pay pakwt löq sihkay'tasikip sōmorit amuhpenihqe hóyokiwtaqamuy hoñviaymuy inumi óyani. Ya um it pēvewna?

⁵⁴ Nikañw kurs nu panhtiniqw, tutuveni hin aw antsaniwni?

⁵⁵ Noqw pahsat pu Jesus sinmuy amumi pañqawu: Ya uma hakiy uyiñwut awyaqe öviy pas piw sipwuvahpi'kahkañw, pu murikhoy'kahkañw nuy ñuawisa? Ura nu nāqavo God kíyat ep tūtutuqaynaqw, uma nuy qa ñuaya?

⁵⁶ Noqw Tutuyqawhqat lavay'aymuyatuy pēniam soon qa antaniqw, öviy sohsoy ñi yaniwhiti. Pahsat pu put aw nānatuwnayaqam sohsoyam put tatamhtatat watqa.

Jesus before the Council

(Mr 14.53-65; Lk 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

⁵⁷ Noqw Jesus ñuayaqam God awwat susmohpeq moñwit, Caiaphas yan mātsiwhqat, aw put wikya. Noqw tutavot tūtutuqaynayaqam-niqw pu wukw'a'yam piw pep tsovawta.

⁵⁸ Noqw Peter yāvaqw Jesus añk hinma, God awwat susmohpeq moñwit kíyat aw pahsavoo; nihqe hoñvia'yatuy amumum ihpovewat qatuptu, hin hintaniqat yórikniqee.

⁵⁹ Noqw ima God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu wukw'a'yat-niqw, pu sohsoyam pep tsovawtaqam Jesus nīnayaniqey anyuñwa; nihqe öviy as put hihta atsátoynayaniqey hevi'yuñwa,

⁶⁰ Nihqe qa hihta tutwa. Pi as kaysiwhqam put hihta atsátoynayaniqe ökikañw, qa sun lavayhtoti. Noqw nawis'ew hakim löyöm put hin atsátoynaniqe pitu;

⁶¹ Nihqe pañqawu: I' hapi pañqawu: Nu God kíyat sahpuknat, pāyis tālat añ ahoy put aw yúkuni, kita.

⁶² Pu God awwat susmohpeq moñwi wunuptuqe, put aw pañqawu: Ya pay um qa hin it ep lavayhtini? Ya ima hihta uhpewi yuaata?

⁶³ Noqw pay Jesus qa hiñqawu. Noqw God awwat susmohpeq moñwi lavayhtiqe, put aw pañqawu: Nu hapi ūmi pas pañqawni: Um pas God Qátuhqat atpip itamumi súañqawni: Ya uma pas antsa Christ God Tíata, i' moñw'asi'taqa?

⁶⁴ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um súañqawu. Noqw nu ūmi pañqawni: Yahpiy pu' nu Šinot Tiat Sus'öqaltutuyqawhqat putvaqewat qatuptuni, pu tokpelat añ òomawhtuy akw nu hawhtoqw uma inumi yórikyani.

⁶⁵ Pahsat pu God awwat susmohpeq moñwi itsivutiqe, yuwsiy tsíkat pañqawu: Pam Hakiy pas kaptsitiwhqat aqw qalomáhiñqawuy! Ya hinoqw pas piw nāt hak hin yuaatani? Meh, uma qalomálvayhtiqw aw tūqayyuñwa.

⁶⁶ Uma hin wūwaya? Noqw puma lavayhtotiqe pañqaqwa: Pam mokiwyu hihkay'ta.

⁶⁷ Pahsat pu puma put taywami töhtota, pu may pölölñi'kahkañw wu-valalwa; noqw pētu mapqölöy akw put wuvalalwakañw,

⁶⁸ Aw pañqaqwa: Taay, um Christ, um itamuy āawnani, Ya hak uñ wuvahta?

*Peter Denies Jesus**(Mr 14.66-72; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)*

⁶⁹ Noqw Peter moñwkit ihpaq tukwñöyakiwtaqat ep qatu; noqw hak māna tumal'aya put aw pítuhqe, aw pañqawu: Um pi piw Jesus Galilee añqwnihqat ámuma.

⁷⁰ Noqw pam sohsokmuy amutpik qa nakwhaqe pañqawu: Kurs um hiñqawlawu.

⁷¹ Pu pam tuhööt aw yamakq, piw suhka māna put túwahqe, pep yesqamuy amumi pañqawu: I' pi piw Jesus Nazareth añqwnihqat ámuma.

⁷² Noqw piw pay pam qa nakwhaqe, pas öqalat lavayit akw pañqawu: Pay nu pas put tāqat qa tuwi'ta.

⁷³ Pu ahpiy hihsavoniqw, put aqlaq hoñqam Peter awyaqe aw pañqawu: Pay pi um pas suyan piw pumuy amumuma, öviy pi uhlavayiy uñ suhput-sni'ta.

⁷⁴ Pahsat pu Peter pas öqalat lavayhtiye pañqawu: Pay nu pas put tāqat qa tuwi'ta, kita. Noqw pahsat pay taqakowāko töqti.

⁷⁵ Noqw Peter Jesus lavayiyat u'na; ura pam put aw pañqawu: Nāt taqakowāko qa töqtiqw, um pāyis nuy qa tuwi'taqey pañqawni. Nihqe pam pañqaw yámakqe, nāp hin nāvak'öyna.

27*Jesus Taken to Pilate**(Mr 15.1; Lk 23.1-2; Jn 18.28-32)*

¹ Noqw qavonvaqw, sohsyam God awwat mohpeq momñwit, sinmuy amunaqw wukw'aymuyatuy amumum Jesus ankiwakw yuaatota, put nīnayaniqee.

² Noqw puma put somyaqe, pahpiy wikyaqe, pep tutskwat aw moñwit, Pontius Pilate yan mātsiwhqat, aw put noaya.

*The Death of Judas**(Acts 1.18-19)*

³ Pahsat pu Judas, momñwituy amumi put mātapqa, Jesus tūviwhq pan yórikqe pi ason qahahlayhtiye, God awwat mohpeq momñwituy amumi-nikañw pu wukw'a'yamuy amuminihqe, sunat pakwt sihkay'taqat qötsásivat ahoy kivaqe,

⁴ Amumi pañqawu: Pas kurs nu hakiy qa hihta ep hinhtiqtat umumi mātapqe qaanhti. Noqw puma pañqawu: Noqw hinhtini? Pam pi pay uhpee.

⁵ Noqw pam God kiyat ep qötsásivat tsálaknat, ahpiynihqe, haqam nāhaya.

⁶ Noqw God awwat mohpeq momñwit qötsásivat añ pohpoñaqe pañqawu: Itam sivatatanpimi q put tañatote', qa súanhtotini, taq ura itam hakiy qatsiyat put akw tuiya.

⁷ Nihqe puma put yuaaykuyaqe, haqe' tutskwat Tsaqavotlawhqt Tut-skwaat yan tūñwantiwhqat sivat akw tuiya, pep hakimuy qa pep sinmuy öoyyaniqe öviy'o.

⁸ Noqw öviy pam tutskwa Unwat akw Tuiwhpu nāto yan tūñwantiwa.

⁹ Noqw yan hapi Tutuyqawhqt lavay'ayayat Jeremyt lavayiyat aw anhti; ura pam pañqawu: Pu puma sivat ömahtota, it pakwt sunat sihkay'taqat qötsásivat hakiy qatsiyat ep sisviyaqeyu. Pan hapi ima Israel-sinom put qatsiyat hihkatoyaya.

¹⁰ Nihqe put akw hakiy tsaqavotlawhqt tutskwayat tuiya, Tutuyqawhqa inumi hin tutaptaqat pan'i. Yan ura pey'ta.

Pilate Questions Jesus

(Mr 15.2-5; Lk 23.3-5; Jn 18.33-38)

¹¹ Noqw Jesus pep tutskwat aw moñwit atpip wunuwta. Noqw moñwi put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinmuy moñwiamu? Noqw Jesus put aw pañqawu: Um súañqawu.

¹² Noqw God awwat mohpeq momñwit-niqw pu wukw'a'yam put hin nēveltoynayaqw, pam qa hiñqawu.

¹³ Pahsat pu Pilate put aw pañqawu: Ya ima hihsa' hihta uñ tsotskanayaqw, um qa navota?

¹⁴ Noqw pay pas pam qa hiñqawu. Noqw òviy moñwi put ep pas hin kurs wūwa.

Jesus Sentenced to Death

(Mr 15.6-15; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

¹⁵ Noqw put nōviwhqat aw pituqw moñwi sinmuy amumi hakiy sivilawhqat mātapñwu, hakiy nānawaknaqw put'a.

¹⁶ Noqw piw ép puma hakiy pas qahopímataknihqat sivivani'yuñwa, hakiy Barabbas yan mātsiwhqata.

¹⁷ Noqw òviy puma sumitsovaltiqw, Pilate pumuy amumi pañqawu: Ya nu hakiy umumi mātapniqat uma nānawakna-sen Barabbas, sen it Jesus, Christ yan tūñwantiwhqata?

¹⁸ Suyan pi puma qatsutsúyhqe òviy put aw Jesus noayaqw, pam mātsi'taqe òviy pañqawu.

¹⁹ Noqw pam Jesus eñem hin yúkuniqey wūwankañw, moñw'atsveway ep qatuqw, put nōmaat put aw hakiy ayataqe pañqawu: Um put tāqat súañtaqat qa aw hintsakni; taq nu tōki tūmoklawhqe, put atsviy hīhihta kānavota.

²⁰ Noqw God awwat mohpeq momñwit wukw'a'yamuy amumum sinmuy pan unañwtoynayaqw, puma Barabbas tuhtui'ya, pu Jesus nīnayaniqat pañqaqwa.

²¹ Noqw moñwi lavayhtiqe, pumuy amumi pañqawu: Noqw nu hihtawat imuy lōqmuy amuñaqw umumi mātapniqat uma nānawakna? Noqw puma pañqaqwa: Barabbas awúy!

²² Noqw Pilate amumi pañqawu: Noqw nu panhte', Jesus Christ yan tūñwantiwhqat hintsanni? Noqw puma sohsoyam sáakmaqe, aw pañqaqwa: Nahoyehtsit aw múaa!

²³ Noqw moñwi pañqawu: Ya hínoq'ò? Ya hihta qalomáhinhtiqw òviy'o? Pahsat pu puma pas sáakmaqe pañqaqwa: Nahoyehtsit aw múaa!

²⁴ Noqw pay Pilate pumuy kurs hintsanniqw, nuñwu pay sinom pas qa unañwtalawvayaqw, pahsat pu pam kuyht, sinmuy amutpik mävaqat, pañqawu: Nu hapi it tāqat qa hintaqat qatsiyat ep qa tukopniwtani. Uma pi put hin yukuyani.

²⁵ Noqw pahsat pu sinom sohsoyam lavayhtotiqe pañqaqwa: Pay pi ason itam put qatsiyat ep tukopniwyani, pu itahtimu.

²⁶ Noqw òviy pam pumuy amumi Barabbas mātavi. Nikañw pam solāwat aw Jesus mātapq, pam put qa sūs wuvahta. Noqw pahsat pu Pilate put nahoyehtsit aw muiltiniqat òviy pumuy amumi put mātavi.

The Soldiers Make Fun of Jesus

(Mr 15.16-20; Jn 19.2-3)

²⁷ Pahsat pu moñwit solāwamat pavasiwhkimi Jesus wikyaqe, sohsokmuy suñwámuy put aw tsovalaya.

²⁸ Nihqe puma put yuwsiyat nawhkiyat, palausimnit put usihtoyñaya.

²⁹ Pu puma hihta kūtay'taqat nōlatotaqe, put qötösomtoynaya; nit pu putvaq w hopaqat matsvoñtoynayat, put aw tamötshoñvankañw, tututsiwyaqe, put aw pañqaqwa: Öqawmañwu Jew-sinmuy moñwíamu!

³⁰ Pu puma put aw töhtota, pu hopaqat kwusuyaqe, put akw put qötöyat wuvalalwa.

³¹ Yan puma put aw tututsiwyat, put usimnit nawhkiyat, nāp yuwsiyat put yuwsinayat, put nahoyehtsit aw muayaniqe öviy ahpiy wikya.

Jesus Nailed to the Cross

(Mr 15.21-32; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

³² Noqw puma kīnaqw nōñakwiskahkañw, hakiy Cyrene añqw tāqat Simon yan mātsiwhqat tutwa; noqw pam Jesus nahoyehtsiyat ikwiwtaniqat puma put tusoq'ayatota.

³³ Pu puma haqami Golgotha yan túñwantiwhqat aw öki. Pam Masqötvihka i'nihqe pam'i.

³⁴ Noqw puma pep ökiqw, solāwam wine hihta a'nö tsīvot enañ namiqwriw-taqat put hikwnayaniqw, pam put añqw yúkuhqe, hikwniqey qa nakwha.

³⁵ Pep puma put nahoyehtsit aw muaya; pu puma yuwsiyat öviy nanavö'ya. Yan Tutuyqawhqat lavay'ayaat hin lavayhtiqtat aw antsaniwa; ura pam pañqawu: Puma iyuwsiy nāhuyva, pu iusimniy öviy nanavö'ya.

³⁶ Pahsat puma pep yesvaqe put tütuwala.

³⁷ Nihqe put hin nēveltoyniwhqat pey'taqat put qötöyat atsve tsokaya. Noqw yan hapi pey'ta: I' HAPI JESUS, JEW-SINMUY MOÑWIAMU.

³⁸ Noqw puma piw löqmuy uyiñwutuy put ahsaq nīnaya, nānap nahoyehtsit aw muayaqee. Suhka putvaqeniqw, pu suhka suyvaqee.

³⁹ Noqw añ sasqayaqam put aw tututsiwyaya, qötöy wīlankahkañwo;

⁴⁰ Nihqe pañqaqwa: Taay, um God kiyat sahpuknat, pāyis tālat añ ahoy aw kītaniqa, ayo nātavii! Pas pi um antsa God Tíatnen nahoyehtsit añqw hawni.

⁴¹ Noqw amún God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tütutuqaynayaqam-niqw, pu wukw'a'yam put aw tututsiwyaqe pañqaqwa:

⁴² Pas as pam pētuy ayo oyat, kurs hin ayo nātapni. Pas pi antsa pam Israel-sinmuy moñwíammen, nahoyehtsit añqw hawhq, itam aw tütuptsiwani.

⁴³ Kurs pi pam God aw yanta; pay pi God putnik, put ayo távini; himu pi pañqawu: Nu God Tíata.

⁴⁴ Noqw ima uyiñwut put amum nahoyehtsit aw muultiqam pay piw amún put aw hiñqawlawu.

The Death of Jesus

(Mr 15.33-41; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

⁴⁵ Noqw tāwanasaptiqw, añ ahsupoq qatālawva, tāwat atvelpetiqw aw pah-savoo.

⁴⁶ Pu tāwat atvelpetiqw, Jesus pas tōnay añqe' a'nö pañqawu: Eli, Eli, lama sabachthani! Pam God, Itutuyqawhqa, ya um hinoqw nuy tatamhta? i'nihqe pam'i.

⁴⁷ Noqw haqawat pep hoñqam put nanaptaqe pañqaqwa: Taq pam Elias wāñwaylawu.

⁴⁸ Noqw pahsat pay pumuy amuñaqw haqawa wárikqe, hihta söyatko'y'taqat (sponge) vinegar akw tsehkweknat, hopaqat epeq sönnat, put hikwniniqw maqa.

⁴⁹ Noqw pay haqawat pañqaqwa: Pay pantani; mātaqpi kurs Elias put ayo távinik pítuni.

⁵⁰ Pu Jesus piw a'nö hiñqawht, sohsok hikwsu.

⁵¹ Noqw meh, God kīyat ep mötsáp'uhtsi òñaqw atkamiq tsīki, noqw tutskwa tayayayku, pu o'wa kwanamhti.

⁵² Pu tūtuami hötsiltotiqw, kaysiwhqam God sinomat so'qam ahoy yesvaqe, tūamit añqw nõña.

⁵³ Nihqe Jesus ahoy tātayhq, put atsve puma pas āantsawat kitsókit aw yuñqw, sinom kaysiwhqam amumi yórikya.

⁵⁴ Noqw solāwamoñwi-niqw pu ima put amum Jesus tūtuwalaqam tutskwat tayayaykuqw, pu hin hiniwhiqat aw yórikyaqe, pavan pas tsātsawnaqe, pañqawwa: Pas antsa kurs as i' God Tíata.

⁵⁵ Noqw kaysiwhqam momoyam pep yāvaqw aw tāyuñwa. Puma Galileet añqw Jesus ańk hinnumyaqe, eñem hihta hintsatska.

⁵⁶ Noqw pumuy amuñaqw Mary Magdalene, pu Mary, James-nikañw pu Joses pumuy yúamu, piw Zebedeet timuyatuy yuámu.

The Burial of Jesus

(Mr 15.42-47; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁵⁷ Noqw Jesus aw tuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw haqawa Joseph yan mātsiwa. Pam Arimathaea-kitsókit añq'ò, nihqe a'nö hihta himuy'ta.

⁵⁸ Noqw tapkiwtaqw, pam Pilate aw pítuhqe Jesus tokoyat tuhtui. Noqw put tokoat put aw noiwniqat Pilate pañqawu.

⁵⁹ Noqw tokoyat Joseph yawmage, kwan'ewakw tusaqtontsatsak-wmötsaput akw put mokahta;

⁶⁰ Nit pu pam haqam owat ep puhutuamhqölöt himuy'taqey ep put tavi, nit tūamit hötsíwmiq wuko'wat hóyoknat, ahpiy'o.

⁶¹ Noqw Mary Magdalene-niqw, pu suhkawa Mary tūamit ehpewi qatu.

The Guard at the Grave

⁶² Noqw totokat qavoñvaqw, God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu Pharisee-sinom Pilate aw ökihqe, aw pañqawwa:

⁶³ Moñwi, itam u'nayaqw, ura i' nuhtumi hīhihta átsalawhqa nāto qátuhqe pañqawu: Nu ahpiy pāyis talq ahoy tātayni.

⁶⁴ Taay, noqw öviy um pañqawhq, tūamit pāyis tālat aw pahsavo qaöwíhintani; taq ka put aw nánatuwnayaqam mihikq öke', put tokoyat haqami ūuyi'wist, nuhtumi pañqawwani: Pam mokiwuy añqw ahoy tātayi, kitotani. Noqw pantaniqw, tis pas mohtiwat epnihqe qalomáhintani.

⁶⁵ Noqw Pilate pumuy amumi pañqawu: Uma pi tuwalan'aymuy'yuñwa; uma ahpiyye', aw qaöwíyukuyani.

⁶⁶ Noqw öviy puma ahpiyyaqe, tūamit qaöwihintsatsnayaqe, tuvoylat akw owat uhtayat, ep hakimuy tuwalan'o'ya.

28

The Resurrection

(Mr 16.1-10; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Noqw nasuñwintalöñnit añ ruhpaq, Sundayt aw pituqw, nāt qöyañwnuptsiwtaqwhaqam Mary Magdalene, sukwat Maryt amum tūamit aw kuyvato.

² Noqw meh, pas tutskwa a'nö tayayayku; pi Tutuyqawhqt hoñviayaat òñaqw hawhqe, hötsíwat añqw owat ayo mūmat, atsveq qatuptu.

³ Noqw pas taywaat talwihpikit anta; pu pas yuwsiat nūvat an qōtsa.

⁴ Noqw tūtuwalaqam put mamqasyaqe, pavan tururuykuyaqe, pas so'qey panhtoti.

⁵ Noqw hoñviaya lavayhtiqe, wuhtituy amumi pañqawu: Uma qa tsawiniwtani. Pay nu navoti'taqw, uma Jesus ura nahoyehtsit aw muiltiqat hepnuma.

⁶ Pam qa yep'e; pi pam ahoy tātayi, ura pan lavayhti. Kurs huvam pewnen, Tutuyqawhqat as haqe' qatsqat uma aw yórikni.

⁷ Nen uma yañqw kaktaye', pam mokiwuy añqw ahoy tātayhqat put aw nánatuwnayaqamuy āawnani; Noqw meh, pay pam hapi añwu umupyeve Galileet aqwni. Ason pepeq uma aw tātayyani. Meh, nu hapi umuy āawna, kita.

⁸ Noqw puma tsawiniwkañw, piw pas hahlaykañw, tūamit añqw ahpiy kaktayhqe, put aw nánatuwnayaqamuy amumi tūawmaqe wari.

⁹ Noqw puma pañsoniqw pi meh, Jesus pas nāp pumuy amuhsawvaqe pañqawu: Hakim hahlayñwu. Noqw puma put awnihqe, hokayat mavoqtat, aw naokiwhta.

¹⁰ Pahsat pu Jesus amumi pañqawu: Uma qa tsawiniwtani. Uma yahpiyenen, itupkomuy amumi pañqawhq, puma Galileet aqwyani; nen ason pepeq inumi yórikyani.

The Report of the Guard

¹¹ Noqw puma nāto pañsoniqw, meh, haqawat tūtuwalaqam kīve ökihqe, hin hiniwhtiqat God awwat mohpeq momñwituy sohsok āawnaya.

¹² Noqw puma wukw'a'yatuy amumum tsovaltq, hinhtotiniqey yuaa-tota; nihqe nihtiwtatqat sīvat solāwamuy huytota,

¹³ Pañqawkahkañwo: Uma hapi kitotani: Itamuy tokq, put aw nánatuwnayaqam mihikq ökihqe, put tokoyat haqami ūuyi'wisa.

¹⁴ Noqw ason kurs tutskwat aw moñwi it navotq, itam aw tūtuyqawve', umuñem geni'totani.

¹⁵ Noqw öviy puma sīvat ömahtotaqe, amumi hin tutaptotaqat anhtoti. Noqw i' yan lavayi nāt Jew-sinmuy amuhpa' yuaatiwa pewhaqami pahsavoo.

Jesus Appears to His Disciples

(Mr 16.14-18; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Acts 1.6-8)

¹⁶ Pahsat pu pakwt sūkw sihkay'taqam Jesus aw nánatuwnayaqam Galileet aqwya, haqam tsomot Jesus pumuy amumi tutaptaqat pañsoq'a.

¹⁷⁻¹⁸ Noqw Jesus pumuy amumi pituqw, puma put aw yórikyaqe pas hihta-tota. Noqw pay haqawat soq pēvewinhtoti. Noqw pam amumi pañqawu: Ina sohosk hihta öveqatsit ep-nikañw pu tūwaqatsit epnihqat aw nuy moñwtavi.

¹⁹ Noqw öviy uma añqe' nankwuse', sopkawtaqamuy sinmuy tutuqay-nayani, pu kūyit akw pumuy tuvoylatiwisni, Inay, pu Tiyat, pu Qahováriwtaqat Hikwsit, pumuy natñwaniyamuy aqw'a.

²⁰ Nen puma itutavoy añ ahsupoq añ hinwisniqat uma pumuy tutuqaynayani. Noqw nu' hapi yūmosa umumum hinmani, yep qatsísó'ñwamiqhaqamii. Okiw antani.

LOMATUAWI MARK AHPIY'O

The Preaching of John the Baptist (Mt 3.1-12; Lk 3.1-18; Jn 1.19-28)

- ¹ I' lomatuawi Jesus Christ God Tiyat yuaataqa yan yayhniwa.
- ² God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ yan ura pey'ta: Meh, nu hapi upyeve ituaw'ayay ayatani; noqw pam hapi upyeve uñem pöhut añ qenitani.
- ³ Hakiy tōnaat qayēsiwhpuve tsa'tinumqa navotniwa; nihqe yan lalvaya: Uma Tutuyqawhqat enem pöhut aw hintsatsnani, pam háqe'niqat aw suwip-totani.
- ⁴ Hak tāqa John yan mātsiwhqa qayēsiwhpuve kūyit akw tūtuvoylalawu; nihqe sinmuy amumi pañqawu: Uma nāp umuhtunatyay añqw lasye', kūyit akw tuvoylatotini. Noqw God umuhqaanhtipuy umuhpiy ayo yúkuni.
- ⁵ Noqw tutskwat Judeat añ ahsupoq sinom sohsoyam put aw ökiwta, pu Jerusalem añq'ö; nihqe qaanhtipuy nahostotat, John ahpiy pāyut Jordan aqw tuvoylatoti.
- ⁶ Noqw i' John hihta pohkot pōlay'taqat pöhöyat añqw yukiwtaqat yuwsikañw, kolāsats kwewta. Noqw pam mātuy tūmoyta; pu piw haqam mómohtuy tsāme', momospalayamuy enañ tūmoytañwu.
- ⁷ Nihqe pam yuaataqe pañqawlawu: Hak inuhpenihqe pas pavan öqalay'taqa inuñkni; noqw soon nu yan'ewaynikañw pay ñas'ew put tots-sosompiyat ñahnik aw motoltini.
- ⁸ Pay nu pas antsa kūyit akw umuy tuvoylalawu. Nikañw ason pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylalawni.

The Baptism and Temptation of Jesus (Mt 3.13-4.11; Lk 3.21-22; 4.1-13)

- ⁹ Noqw ephaqam Jesus Galilee-tutskwat ep kitsókit Nazareth añqwniqw, John pāyut Jordan aqw put tuvoylata.
- ¹⁰ Noqw Jesus pānaq w yámakq, pahsat pay tokpela hötsiltiqw Qahováriwtaqa Hikwsi höwit ankañw put aqw hawhtoqat pam aw yori.
- ¹¹ Noqw hakiy tōnaat öñaq pañqawu: Um hapi pas aw iunañwa Itii, pas nu uñ hahlayi.
- ¹² Noqw pahsat pay Qahováriwtaqa Hikwsi qayēsiwhpumi haqami put lālayi.
- ¹³ Noqw pam pep qayēsiwhpuve löp sunat tālat añ tūtuvosiptuy amumum yanta. Noqw Satan put unaheplawu; noqw öñaq hoñvia'yat put aw unañwtavi'yuña.

Jesus Calls Four Fishermen (Mt 4.12-22; Lk 4.14-15; 5.1-11)

- ¹⁴ Noqw John sivikive pakiwtaqw, Jesus Galilee-tutskwat ep pituhqe, lomatuwit God moñwtunatyayat yuaataqat yuaatinuma,
- ¹⁵ Pañqawkañwo: Pay hapi aw pitu, God moñwtunatyayat aw hayhkalti. Uma nāp umuhtunatyay añqw lasye', lomatuwit aw tūtuptionsiwani.
- ¹⁶ Noqw pam wuhkovatuphat Galilee yan mātsiwhqat qalavaqe hin-makañw, hakiy Simon tupkoyat Andrewt enañ tuwa. Puma pakiwmaqtut-sayay pāmiq pahpana, puma pakiwmahkatnihqey akw qátuhqee.

¹⁷ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma inuñk hinmani; noqw nu umuy tutuwnaqw, uma sinmuy kwihkwisnani, uma pāvakiwhtuy hin kwihkwisnaqey pan'i.

¹⁸ Noqw pahsat pay puma tutsáyay tatamhtat, put añki.

¹⁹ Noqw pam pahpiy hihsavo nakwsuqe, hakiy Zebedeet tímuyatuy James pu John pumuy tuwa. Puma tuwat pākihut añqw pakiwkañw, tutsáyay aw yuyku.

²⁰ Noqw pam āpiy pay pumuy wáñwayi. Noqw puma nay Zebedeet tumal'aymuy enañ pākihut ep mātapt, put añk nakwsu.

A Man with an Evil Spirit

(Lk 4.31-37)

²¹ Noqw puma Capernaum-kitsókit ep öki. Noqw nasuñwintalöñnit aw pituqw, āpiy pay pam tsotsvalkimi pákihqe, sinmuy tutuqaynativa.

²² Noqw puma put hin tutuqaynaqat ep pas aw kātayyuñwa, pas pam öqalat pasiwtagey pan pumuy tutuqaynaqw öviy'o, imuy tutavot tutuqaynayaqamuy qa pumuy amun'i.

²³ Noqw hak tāqa tuyoy'ewakw hikwsit akw tuyqawiwtaga pumuy tsotsvalkiyamuy ep nuhtuma. Nihqe pam tsa'lawhqe,

²⁴ Pañqawu: Um itamumi qa hintsakni. Ya um itamuy hinhtotiniqat nāwakna, um Nazareth añqw Jesus? Ya um itamuy hovalaniqe öviy añqaqö'? Pay um hákiyniqw nu uñ tuwi'ta. Um hapi God añqw pas Qahováriwtaga.

²⁵ Noqw Jesus hikwsit mēwaqe, aw pañqawu: Qa hiñqawlawht, añqw yámakuu.

²⁶ Noqw tuyoy'eway hikwsi tāqat homimikinat, a'nö töqtit, añqw yama.

²⁷ Noqw sinom sohsoyam kātayunqe, nātuvinlalwaqe pañqaqwa: Hin pa i' hintani? sen pay puhututuqayhpi? Pas pi pam öqalat pasiwkañw, öviy hikis pi pas tuyoy'e'wakw hīhikwsimuy mēwaqw, puma put aw tuqayvastotañwu.

²⁸ Noqw pas pay pahsat Jesus pep hintsakq, Galilee-tutskwat añ ahsupoq pay pan yuaatiwa.

Jesus Heals Many People

(Mt 8.14-17; Lk 4.38-41)

²⁹ Noqw panis puma tsotsvalkiñaqw nōñakt, hakiy Simon-nit, pu Andrew, pumuy kīyamuy aw yuña, ima James pu John pumuy amumumniq'ö.

³⁰ Noqw Simon nōmayat yuat mukituyat akw qātsi. Noqw āpiy pay puma put Jesus āawnaya.

³¹ Noqw pam put awnihqe, māyat nuat, qatuptsinaqw, pahsat pay muki-tuyat put mātavi. Noqw wuhti pumuy amumi unañwtavi.

³² Noqw tāwat pakiqw, sinom Jesus aw sohsoqmuy hihta akw tūtuyyaqamuy tsamvaya, pu nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwyuñqamuyu.

³³ Noqw pep kitsókit ep sinom sohsoyam hōtsiwmiq tsovalti.

³⁴ Noqw pam kaysiwhqamuy hīhihta akw tūtuyyaqamuy qalapsinta, piw kaysiwhqamuy nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ayo ipwaqe, pumuy hiñqaqwaniqw qa nakwhana, puma put hákiyniqw tuwi'yuñqw öviy'o.

Jesus Preaches in Galilee

(Lk 4.42-44)

³⁵ Pu qavonvaqw, nāt qa hin tālawvaniqw, Jesus qatuptuqe, kīñaqw yama; nihqe haqami súnalkominihqe, pephaqam God aw okiwlawu.

³⁶ Noqw Simon pu put suñwámat puma put añkya.

³⁷ Noqw puma put tutwaqe, aw pañqaqwa: Sinom sohsoyam uñ hepnumya.

³⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Tuma yuhke' kitsókinawit nankwusa; noqw nu pañ piw yuaatinumni; pi nu paniqw añq'ö.

³⁹ Pu pam Galilee-tutskwat añ ahsupoq sinmuy tsotsvalkiyamuy añ yuaat-inumqe, nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqwu ipwannuma.

Jesus Makes a Leper Clean

(Mt 8.1-4; Lk 5.12-16)

⁴⁰ Noqw hak hihta tokoplelet akw tütuyhqa put aw pituhqe, okiw aw tamötswunuptut pañqawu: Um suhtaq'ewnen soon nuy qa powatani.

⁴¹ Noqw Jesus put ökwatuwhqe, aw mäwuyaltiqe, aw toñokt pañqawu: Pay nu suhtaq'ewa; powaltii.

⁴² Noqw panis pam pañqawhq, pahsat pay tokoplele put añ sülawhti; noqw pam powalti.

⁴³ Noqw Jesus put pās mēwat, pahsat pay nahpiy put hōnaqe,

⁴⁴ Aw pañqawu: Um tunatyalte', qa hakiy it āawnani; nīkañw um ahpiynen, God awwat moñwit aw namtaknani; nen Moses hin tutaptaqat um pan powaltiqey ep kuwahtiput távini. Um yan powaltiqey tuawi'tani.

⁴⁵ Noqw tuwat soq pam pañqaw ahpiynihqe, añqe' put a'nö yuaatinumqe, ahsupoq tunvotna. Noqw öviy Jesus kurs hin pāpu kitsókimi mätaqpuva pákiniqe, pay qalavehaqam tutskwava hinnuma; noqw sohsokivaqwu sinom put aw ökiwta.

2

Jesus Heals a Paralyzed Man

(Mt 9.1-8; Lk 5.17-26)

¹ Noqw ahpiy hihsakis talq, Jesus piw Capernaum-kitsókit aw paki. Noqw yaw pam kive pakiwtaqat sinom pañqawu.

² Noqw pahsat pay sinom kaysiwhqam pañso tsovalti, pas kaysiwhqe öviy kurs haqe' yesni, pas qa ñas'ew hötsiwhpeq qeni, pas qae. Noqw pam pumuy amumi God lavayiyat yuaata.

³ Noqw hakim nälöyöm hakiy tāqat ahpa' qataytaqat tütuyhqtat tsöpkañw put aw öki.

⁴ Noqw ep huru'pokiwtaqwu, öviy kurs hin puma put aw ökini. Nihqe pahsat puma put háqamnihqtat atsve kīamit yāhayaqe, pórokñayat, it hakiy tütuyhqtat ahpat añ wáökiwtaqat pañ put aw hawnaya.

⁵ Noqw Jesus pumuy qapēvewñayaqat amumi túwahqe, it tāqat añ qataytaqat aw pañqawu: Itii, pay uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa.

⁶ Noqw haqawat tutavot tutuqayñayaqam pep yēse; nihqe pan unañwpeq wūwaya:

⁷ Ya hinoqwu i' God aqwu hiñqawlawu? Ya hak sen hakiy qaanhtipuyat ayo yúkuni, hal pas God-saa?

⁸ Noqw kurs puma unañwpeq pan wūwantotaqwu, Jesus panis unañwpeq māmatst, amumi pañqawu: Ya uma hinoqwu umuh'unañwpeq pavan wūwantota?

⁹ Ya hak hakiy añ qataytaqat tütuyhqtat aw hinwat lavayhtiniqwu qa pas pas hinta, Sen Uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa, kitaniqö'? sen Wunuptut, uh'ahpay kwusut, nakwsuu, sen kitaniqö'?

¹⁰ Noqw pay pi nu' Sinot Tiat yep qatsit ep hakiy ahpiy qaanhtipuyat ayo yúkuniqey aw öqalat pasiwtaqat uma it akw nanaptani-pu pam it tāqat añ qataytaqat aw pañqawu:

¹¹ Oviy nu ūmi pañqawni: Qatuptut, uh'ahpay kwusut, uhkiy aw'i.

¹² Noqw pahsat pay pam wunuptut, ahpay kwusut, pumuy sohsokmuy amutpik nakwsu. Noqw öviy puma sohsoyam kätayñqe, God pas hihtatota, pañqawkañw: Pas itam qa hisat hihta yanhaqamnihqtat aw yórikya.

Jesus Calls Levi

(Mt 9.9-13; Lk 5.27-32)

¹³ Pu pam pañqw piw wuhkovatuphat qalávohaqamii. Noqw sinom sohsoyam put aw tsovalti; noqw pam pumuy tutuqayna.

¹⁴ Noqw pam pañmakañw, hakiy Alphaeus tiyat Levi moñwit eñem sivat ömalawkañw haqam qatuhqat túwahqe, aw pañqawu: Um inuñkni. Noqw pam wunuptut, put añki.

¹⁵ Noqw Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum put kiyat ep ökihqe, pep tunösvoñat aw yesq, kaysiwhqam moñwit eñem sivat ömalalwaqam-niqw pu qaanhinwisqam pañso ökihqe, pumuy amumum put aw yesva; pi put añk hinwisqam pas kaysiwhqee.

¹⁶ Noqw pam moñwit eñem sivat ömalalwaqamuy-nikañw pu qaanhinwisqamuy amumum tümoytaqw, ima tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put aw tátayyaqe, put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqaqwa: Ya pam hinoqw moñwit eñem sivat ömalalwaqamuy-nikañw pu qaanhinwisqamuy amumum tümoyta, piw hihiko? kitota.

¹⁷ Noqw Jesus put navotqe, pumuy amumi pañqawu: Pay añ qahinyuñqam tühikat qa haqni'yuñwa; nawus pi tütuyyaqam put haqni'yuñwa. Pi nu añ súanhinwisqamuy qa pumuy wánwayniqe öviy pitu; pi nu imuy qaanhinwisqamuy nāp tunatyay añqw lasyaniqat aw wánwayniqe öviy pitu.

The Question about Fasting

(Mt 9.14-17; Lk 5.33-39)

¹⁸ Noqw ima pi John aw nánatuwnayaqam-nikañw pu Pharisee-sinmuy amumi nánatuwnayaqam napwalni'yuñwa. Noqw öviy sinom Jesus aw ökihqe aw pañqaqwa: Meh, John aw nánatuwnayaqam-nikañw pu Pharisee-sinmuy amumi nánatuwnayaqam napwalni'yuñwa. Noqw ya hinoqw ümi nánatuwnayaqam qa pantsatska?

¹⁹ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Ya sen haqam mö'wit sinomat nāt möönañwuy amumum yantaqw, napwalni'yuñwini? Soon pi möönañw pumuy amumum yantaqw puma napwalni'yuñwini.

²⁰ Nikañw pay ason hisat aw pituqw, möönañw'am pumuy amuñaqw ah-piyiniqw, pep pu' puma nānapwalni.

²¹ Qa hak sino puhutsatsakwmötsaput yewaskwit aw pihtaknañwu. Ispi hak panhtiqw, put ep pihtakqa yuwsit añqw tsikq, pu' pas pāpu wukoprokñwu.

²² Noqw qa hak sino pukawiwkorot sakwiiwmaqat añ puhuovavalat kuyñwu. Ispi hakiy panhtiniqw, puhuovavala pēke', wiwkorot patomnaqw, ovavala wehemhtini. Noqw wiwkoro sakwítotini. Soon pi puhuovavala qa puhuwiwkorot añ küyiltiñwu.

The Question about the Sabbath

(Mt 12.1-8; Lk 6.1-5)

²³ Noqw ahpiy pantaqw, puma nasuñwintalöñnit ep söhövos'uyit añ nöñakwisq, put aw nánatuwnayaqam söhövosit talayat mawtiwisa.

²⁴ Noqw Pharisee-sinom Jesus aw pañqaqwa: Meh, ya puma hinoqw nasuñwintalöñnit ep himu mewniwtaqat hintsatska?

²⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma qa hisat David hinhtiqat añ tuñwáya? Ura pam-niqw, pu suñwámat puma hihta haqni'yuñqe tsönsoq,

²⁶ Pam God kiyat aw pákihqe, pölavikit God aw noiwtaqat añqw nōsat, suñwámuy añ huyta, Abiathar God awwat mohpeq moñw'iwtaq'ö. Pam pölaviki moñw'iwyuñqamuy-sa amuñem nōvatiwñwu.

²⁷ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Nasuñwintalönni hapi sinmuy amuñem yukiwa, qa sinom nasuñwintalönnit énem yukiwa.

²⁸ Paniqw hapi öviy nu' Sinot Tiat nasuñwintalönnit híkis aw tutuyqawi.

3

The Man with a Crippled Hand (Mt 12.9-14; Lk 6.6-11)

¹ Pu piw pam tsotsvalkimi paki; noqw hak tāqa lakput may'taqa pep nuhtuma.

² Noqw mātaqpi kurs Jesus nasuñwintalönnit ep put qalapsinaniqat öviy momñwit put aw tunatyawyuñwa, puma as hihta ep put nēveltoynayanique öviy'ö.

³ Noqw pam lakput may'taqat aw pañqawu: Kurs nuhtutpik wunuptuu, kita.

⁴ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya hak nasuñwintalönnit ep lolmat hinhtiniqw pam súanta, sen qalolmat hinhtiniqö'? sen qatsit ayo táviniqö'? sen nīnaniqö'? Noqw puma qa hiñqaqwa.

⁵ Pu pam hin unañwtiqe, pumuy a'nö unañwayamuy ep kwañwáitsivutiqe, amuhpa'yorkit, tāqat aw pañqawu: Uhmáy tsihkwaa. Noqw pam put tsihkwa; noqw māat ayañqwat māyat an pās powalti.

⁶ Pahsat pu Pharisee-sinom añqw ahpiyyaqe, āpiy pay Herod añk wīsiwtaqamuy amumum hin as put nīnayaniquey put ankiwakw yuaatota.

A Crowd by the Lake

⁷ Noqw pay Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum sinmuy amuñaqw ahpiynihqe, wuhkovatuphat aqw'a. Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam put añkya, Galilee-tutskwat añq'ö, pu Judea-tutskwat añq'ö,

⁸ Pu Jerusalem-kitsókit añq'ö, pu Idumaea-tutskwat añq'ö, pu pāyut Jordan yupqöyñaq'ö, pu ima Tyre-nikañw pu Sidon-kitsókit añqe' yesqam pīwu. Puma put kātumaltaqat nanaptaqe, aw öki.

⁹ Noqw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawhq, puma put eñem tsākw pākihut maskatota, taq nāp hisat sinom qaan'ewakw hinhte', put aw hūrs hómikmani.

¹⁰ Pi pam kaysiwhqamuy sinmuy qalatsintaqw, öviy sohsoyam hihta akw tūtuyyaqam put aw tónokyaniquey put aw nānaqasya.

¹¹ Noqw añsakis tuyoy'e'wayom hīhikwsim put aw tātayyaqe atpipo nawhito-takahkañw, kēew pañqaqwa: Um hapi God Tíata.

¹² Noqw puma put tunvotnayaniquey, pam pumuy tusoqmewa.

Jesus Chooses the Twelve Apostles (Mt 10.1-4; Lk 6.12-16)

¹³ Pu pam tsomomiqnihqe, hakimuy namorstat, pumuy wáñwayi. Noqw puma put awya.

¹⁴ Noqw pam pakwt löq sihkay'taqamuy namorsta, puma put amum hinnumyaniquey öviy'ö, pu pam pumuy añqe' lomatuawit yuaatinumyaniquey ayataniquey.

¹⁵ Pu puma hīhihta akw tūtuyyaqamuy qalapsintiwiwsiqat aw öqalat pam pumuy pasiwna, pu nuhtuñaqw nukpanhihikwsimuy ayo ipwanwisniqat aw'i.

¹⁶ Pam imuy tavi: Simon, pam piw Peter yan put tuñwa.

¹⁷ Pu Zebedeet tiyat James-nit, pu tupkoyat John, pumuy pīwu. Pam piw Boanerges yan pumuy tuñwa; pam Yoy'umukit antaqamu, i'nihqe pam'i.

18 Pu Andrewt, pu Philip, pu Bartholomewt, pu Matthewt, pu Thomas, pu Alphaeus tiyat James, pu Thaddaeus, pu Simon sinomuy amuñem qa nātusi'taqata,

19 Pu momñwituy amumi put mātapniqat hakiy Judas Iscariot pīwu. Noqw puma haqam kīve öki.

Jesus and Beelzebul

(Mt 12.22-32; Lk 11.14-23; 12.10)

20 Noqw pay piw sinom qaan'ewakw hintaqam amumi tsovaltiqw, öviy soon kurs puma ñas'ew nōñösani.

21 Noqw Jesus sinomat put nanaptaqe, put ñuayaniqe awya pañqawkahkañwo: Pam okiw qanavóti'numa.

22 Noqw hakim tutavot tutuqaynayaqam Jerusalem añqw ökihqe pañqaqwa: Pam Beelzebub akw tuyqawiwta. Pam nukpanhihikwsimuy moñwiyamuy aw yankañw nuhtuñaqw nukpanhihikwsimuy ipwanta.

23 Noqw pam sinmuy wáñwayhqe, tūwutsit hihta tuawi'taqat akw pumuy amumi pañqawu: Ya sen Satan Satan ayo hóroknani?

24 Haqam moñwtunaty nehpewhte', pas soon wúnuni.

25 Pu kurs haqam kīvit nehpewhtote' soon hoñni.

26 Noqw kurs Satan nāp nāmi mamke', pu nātsike', soon pam wúnuni; panis pi pam sohtini.

27 Soon hak hakiy a'nö hoñvit kīyat aw pake', hihta himuyat put añqw nawhkini, hal pas mohti put some'-saa, nen pahsat pu pam put kīyat kīqötani.

28 Nu umumi pas antsa pañqawni: Hak hihta ep qaanhtiniqw, sen nuhtumiq hiñqawniqw, pam pantaqa put ahpiy ayo yukiwmantani.

29 Nikañw hak haqam Qahováriwtaqat Hikwsit aqw hiñqawniqw, pam pantaqa pas soon hisat put ahpiy ayo yukiwni. Panhtiqa pas sūs tūwiwniqey aqw nāvitsinani.

30 Ura puma pañqaqwa: Pam tuyoy'ewakw hikwsit akw tuyqawiwta, kito-taqw, öviy pam yan lavayhti.

Jesus' Mother and Brothers

(Mt 12.46-50; Lk 8.19-21)

31 Noqw pahsat pu put tupkomat, yuy amum, put aw ökihqe, ihpaq hoñkahkañw, put aw hakiy ayatotaqe, put wáñwayya.

32 Noqw sinom kaysiwhqam put aqlap yesqam put aw pañqaqwa: Meh, uhtupkom, uñuy amum, ihpaq uñ wáñwayya.

33 Noqw pam lavayhtiye, amumi pañqawu: Ya hak ínuu? Pu ya hakim itupkomya?

34 Pu pam put aqle' yesqamuy amuhpa' yorikt, pañqawu: Kurs ínuy, pu itupkomuy amumi yórikyaa.

35 Pi hak haqam God tunatyayat añ hinmaqa hapi itupko, isiwa, pu ínuu.

4

The Parable of the Sower

(Mt 13.1-9; Lk 8.4-8)

1 Pu piw pam wuhkovatuphat qalaveq sinmuy tutuqaynativa; noqw sinom qaan'ewakw hintaqam pep put aw tsovalti; noqw öviy pam pākihut pāhut ep pāyawnumqat aqw pākihqe epeq qatuptu; noqw sinom sohsoyam wuhkovatuphat qalava tutskwava yēse.

2 Noqw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat akw pumuy hīhihta tutuqayna; nihqe pumuy amumi pañqawu:

³ Kurs huvam tuqayvastotaa. Hak tāqa tsalakin'uylawniqe pasmii.

⁴ Noqw pam uylawhqa, pēhu poshumi pōhpava lōhö. Noqw súmawuy añ masay'yuñqam ökihqe añ put soswa.

⁵ Pu pēhu pikaqlöva qa pas pisay'taqat añ lōhö. Noqw añ qa pōñalaniqw, öviy pay āpiy kükuyva.

⁶ Nikañw tāwat övetiqw, pay üyi kólaki; nihqe pam qa pas pas ñay'taqe, öviy tsahkwi.

⁷ Pu pēhu kutqölpa lōhö; noqw kutqölö wuñqe, put laknaqw, pam qa hihta himuy'va.

⁸ Pu pēhu lolmat tutskwat añ lōhökqe kuyvaya; pu wuñqe, hihta himuy'va, pēhu sunat pakwt sihkay'tasikip aw hóyokput aniwnaya, pu pēhu payhp sunát-sikipo, pu pēhu tsivót-sikip sunát-sikipo.

⁹ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa.

The Purpose of the Parables

(Mt 13.10-17; Lk 8.9-10)

¹⁰ Noqw puma nánaltyaqw, ima put aqlaqyaqam pakwt löq sihkay'taqamuy amumum it lavayit hihta tuawi'taqat put tüviñtota.

¹¹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: God moñwtunatyayat ahpiy navoti tupkiwta pew pahsavoo. Nikañw pu' hapi pam umumiwat susmataq'a; nikañw imuywatuy qatuptsiwni'yuñqamuy amumi qa mahtaq'a. Nikañw pam tūwutsit-sa akw yuaatiwa.

¹² Puma as aw taykahkañw, tutwat, qa māmatsyaniqat öviy'o, pu aw tūqaykahkañw nanaptat, qa māmatsyaniqata; taq nāp hisat sen puma ahoy nánamtökaqw, pumuy qaanhtipuum pumuy amuhpiy ayo yukiwni.

Jesus Explains the Parable of the Sower

(Mt 13.18-23; Lk 8.11-15)

¹³ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma it tūwutsit hihta tuawi'taqat qa mātsi'yuñwa? Noqw ya hin tis uma sohsok tūwutsit mātsi'yuñwani?

¹⁴ Uylawhqa hapi God lavayiyat uylawu.

¹⁵ Noqw lavayi pōhpava lōhökqa imuy amunta. Hakim lavayit as nanaptaqw, āpiy pay Satan pite', pumuy unañwpeq lavayit üyiwqhāt pañqw ipwañwu.

¹⁶ Pu pay piw pan pikaqlöva lōhökqa hapi imuy amunta. Hakim lavayit nanapte', hahlaykahkañw āpiy pay put kwusuyañwu.

¹⁷ Noqw lavayi pumuy unañwayamuy ep qa hūrs ñapkiwtaqw, öviy puma pay hihsavo as añ küyuñwu. Noqw pay lavayit ep kānavotpit, sen okiwsahsañwaqat aw pituqw, pahsat pay puma unañwmokyañwu.

¹⁸ Noqw pu kutqölpa lōhökqa hapi imuy amunta. Hakim lavayit as nanaptat,

¹⁹ Yep qatsit-sa aw tunatyaltote', pu kāhakiwuy akw ūnatote', pu hīhihta tuñlay'kahkañw, soq lavayit aw qa tunatyaltotiñwu. Noqw öviy lavayi pumuy unañwpeq qa hihta himuy'vañwu.

²⁰ Noqw pu lomatutskwat añ üyiwqhā hapi imuy amunta. Hakim lavayit nanapte', kwusuye', hihta himuy'vayañwu; pētu sunat pakwt sihkay'tasikip hóyokput himuy'vayañwu, pu pētu payhp sunát-sikipo, pu pētu tsivót-sikip sunát-sikipo.

A Lamp under a Bowl

(Lk 8.16-18)

²¹ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya sen hak wihqöhīt úwiknat, sīvut sen puvuwhpit atpipoq távini, as pam tsotsókpīt ep put tsoki'tañkañwo?

²² Pi sohsoy himu tupkiwtaqa pay mātaqtiniqe ōviy pantañwu, piw sohsoy himu nanauyve hiniwhitiqa añqe' nanaptiwniqe ōviy'o.

²³ Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa.

²⁴ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Uma hihta aw tūqayyuñqey ep tnatyaltotimantani. Pi uma hihsa'haqam hakiy eñem tuwantotaqw, pay piw pan umuñem tuwantiwmantani; pu uma añ nanaptaqamuy amumi piw nāt wūhaq noiwni.

²⁵ Pi himuy'taqat aw piw pēhu noiwni; pu nāstanihqa híkispi as hihta himuy'taqey kwayhni.

The Parable of the Growing Seed

²⁶ Pu pam pañqawu: God moñwtunatyaa hakiy tāqat pasva poshumit uyhqat anta.

²⁷ Pam uyht, mihikq puwñwu; pu qavoñvaqw qatuptuñwu. Nikañw poshumi ñahkuyvakañw, pu wuñqw, hin pam panhtiqa pam qa navoti'tañwu.

²⁸ Pi tutskwa nāp hihta aniwñañwu; mohti nahpi'vañwu, pu sihkuyvañwu, pu timuy tukwsinañwu.

²⁹ Pu himu aniwhtiqa, pahsat pu ūyi'taqa put tsahqañwu, pi höhöqyaniqa aw pítuñwuniq'ō.

The Parable of the Mustard Seed

(Mt 13.31-32, 34; Lk 13.18-19)

³⁰ Pu pam pañqawu: Ya sen itam God moñwtunatyaa hihta antaqat pañqaqwani? Ya sen itam hihta enañ put namimahtaknayani?

³¹ Pam mustard-uyit pōsiyat anta. Pam tutskwave ūyiwhe as tūwaqatsit ep pōvoshumit amuñaqw sushisayhoya.

³² Nikañw pam ūyiwe', wuñwe', sohsok hihta tusaqtsotskit amuhpenihqe yahsayoqtiñwu; nen wukonantaqay'vañwu. Noqw ōviy sūmawuy añ masay'yuñqam put atpik kihsit añ yesvañwu.

³³ Yanhaqam pam tūwutsit hihta tuawi'taqat akw nuhtumi hīhihta yuaatañwu, pay puma hin put kwusi'wisqat pan'í.

³⁴ Pam tūtuwutsit-sa akw pumuy amumi yuaata. Nihqe pay ason pumuy nánaltyaqw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi put sohsok namtömañwu.

Jesus Calms a Storm

(Mt 8.23-27; Lk 8.22-25)

³⁵ Noqw pay ép tapkiqw, pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Tuma wuhkovatuphat yupqömiya.

³⁶ Noqw puma sinmuy suhpantaqamuy añqe' hōñayat, puma pākihut aqw yuña, Jesus haqam qátuhqat aqw'a. Noqw puma pañqw ahpiyya. Noqw pētu pākihi piw pumuy amumumya.

³⁷ Noqw wukohukvaqw, pāhu walalataqe, pākihut aqw a'nö yēvantaqe, nuñwu pay aqw kūyi ohpo.

³⁸ Noqw Jesus pākihut yūpaqwat epeq qötöpay'kañw pūwi. Noqw puma put tātaynaqae aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa, ya itamuy so'niqw um pas qa hin unañwtini?

³⁹ Noqw pam tātayht, hūkañwuy mēwaqe, pāhut aw pañqawu: Uyiwalte', sun yúkuu, kita. Noqw hūkañw qe'tiqw, qaan'ewakw sutmakma.

⁴⁰ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw tsawiniwyuñwa? Ya hintaqw ōviy uma qa tuptsiwni'yuñwa.

⁴¹ Noqw puma pas kātayuñqe nānami pañqaqwa: Ya sen i' hak himuniqw, ōviy híkispi pas hūkañw, pu pāhu put aw tuqayvasta?

5

Jesus Heals a Man with Evil Spirits
(Mt 8.28-34; Lk 8.26-39)

- ¹ Pu puma wuhkovatuphat yupqöymi Gádara-sinmuy tutskwayamuy ep öki.
- ² Noqw Jesus pākihut añqw yamakq, pahsat pay hak tāqa tuyoy'ewakw hikwsit akw tuyqawiwtaga o'wat ep tuamtusöt añqwnikañw put ahsawva.
- ³ Pam tūamit ep okiw ki'ta. Noqw soon kurs hak put sómi'tani, pas sóoni, nāmahin pi hikis pas sivanamiqlölöt akw'a.
- ⁴ Hikis as pam qa sūs hokasosomhpit, pu sivanamiqlölöt akw sómiltiñwu. Nikañw pay pam sivanamiqlölöt nāhoy tutkitañwu; pu hokasosomhpit piñañwu. Pu soon kurs hak put áñwuy'tani.
- ⁵ Noqw pam tōkilnawit, pu tāwanawit tsotsmova, pu tūtuamit añ hinnumñwu, a'nō hiñqawkañwo, pu o'wat akw nātutkitinumñwu.
- ⁶ Noqw pam Jesus yāvoq túwahqe, aqw wárikqe, pas put aw naokiwlawhqe,
- ⁷ A'nō tōnay añqe' pañqawu: Ya um nuy hinhtiniqat nāwaknaka, um Jesus God Sus'oveqnihqat Tíata? Nu God atpip ūmi pañqawni: Um okiw nuy qa okiwsanni.
- ⁸ (Jesus pay put aw pañqawu: Tuyoy'eway hikwsi, tāqat añqw yámakuu, kita. Noqw öviy tāqa pan lavayhti.)
- ⁹ Noqw Jesus put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um hin mātsiwa? Noqw pam put hu'waqe aw pañqawu: Nu Qaan'ewakw hintaqamu yan mātsiwa. Itam qaan'ewakw hintaqw öviy'o.
- ¹⁰ Noqw pam pep tutskwat añqw pumuy qa lālayniqat öviy tāqat put aw pas qaatsat nāwakna.
- ¹¹ Noqw pep tsotsmot áhayhke pitsōtim wuhkotonawtaqam nōnova.
- ¹² Noqw sohsoyam nukpanhikwsim put aw qa nātusitotaqe pañqaqwa: Itamuy pitsōtimuy amumi hōnaqw, itam amumi yuñni.
- ¹³ Noqw pahsat pay Jesus pumuy hu'wa. Noqw tuyoy'e'way hīhikwsim tāqat añqw nōñakqe, pitsōtimuy amumi yuñqw, puma tōnawtaqam wuhpat-pelat añ wuhkovatuphamiq a'nō yuhtukqe, pāmiq paöysoa, (löp sōmorit pahsa'haqamo.)
- ¹⁴ Noqw pumuy nopni'yuñqam watqaqe, kīve put tūawvaya, pu añqe' tutskwavaa. Noqw sinom hin hiniwhtiqaqat aw kuyvawisqe,
- ¹⁵ Jesus aw öki; nihqe it tāqat as nukpanhikwsit akw tuyqawiwtagaqat, hal qaan'ewkw hintaqamuy hihikwsimuy akw tuyqawiwtañwuqat puma tutwa. Pam yuwsikañw, suyan unañway'kañw pep qatu. Noqw puma put aw yórikyaqe, pas tsātsawna.
- ¹⁶ Noqw hakim it nukpanhikwsit akw tuyqawiwtañwuqat hin hintsani-whqat aw yórikyaqam aw kuyvawisqamuy put āawna, pu pitsōtimuy hinhtitiqata.
- ¹⁷ Noqw pay as pam pumuy tutskwayamuy añqw ahpiyniqat puma Jesus aw ö'qalya.
- ¹⁸ Noqw pam pākihut aqw pakitoqw, i' tāqa nukpanhikwsit akw tuyqawiwtañwuqa as put ámumniqey aw ö'qala.
- ¹⁹ Noqw pay Jesus put qa nakwhanaqe aw pañqawu: Um uhsinomuy amuminen, Tutuyqawhqa un ökwatuwhqe, unem hihta qaöwíhinhtiqat pumuy āawnani.
- ²⁰ Noqw pam ahpiynihqe, añqe' put yuaatinuma, Decapolis añ ahsupoq'a. (Pam pakwt kitsóki i'nihqe pam'i.) Noqw nanaptaqam sohsoyam kātayunwa.

Jairus' Daughter and the Woman who Touched Jesus' Cloak
(Mt 9.18-26; Lk 8.40-56)

²¹ Noqw Jesus pākihut akw ayoqwat piw yamakq, sinom qaan'ewakw hintaqam put aw tsovalti; noqw pam wuhkovatuphat qalaveq wunu.

²² Noqw meh, hak tāqa tsotsvalkive moñw'iwtaqa Jairus yan mātsiwhqa pitu; nihqe pam Jesus túwahqe, kukmiq nātuvaqe,

²³ Okiw aw naokiwhtaqe, pañqawu: Okiw imanawhya mómoki. Noqw um as okiw inumumnen, uhmay akw put aw toñokq, pam qalapte', qátuni.

²⁴ Noqw Jesus put ámuma. Noqw sinom kaysiwhqam put añkyaqe, aw hūrs homimitiwiisa.

²⁵ Noqw hak wuhti pakwt löq sihkay'taqat yahsañwuy añ uñwáy'taqa pep nuhtuma.

²⁶ Okiw pam kaysiwhqamuy tütuhiktuy amutsviy as hīhihta añ kānavotkañw, sohsok hihta himuy amuhpa' sohsoko; nit qa ñas'ew hihin qalaptut, tuwat soq pas qalomáhinhti.

²⁷ Nihqe pam Jesus hintsakqat navotqe, nuhtukwayñañaqw sinsonñaq put aw pítuhqe, yuwsiyat aw toño,

²⁸ Pañqawhqe òviy'o: Ñas'ew pi nu as put yuwsiyat aw tónoke' pay soon qa qalaptuni.

²⁹ Noqw pahsat pay put añqw uñwa súlawhti; noqw pam tūyay qalaptuqey nahpe sunvota.

³⁰ Noqw kurs öqala nāñaqw yámakqat Jesus sunvotqe, sinmuy amumi namtökt, pañqawu: Ya hak iyuwsiy aw toño?

³¹ Noqw put aw nánatuwnayaqam aw pañqaqwa: Meh, sinom ūmi homimitota. Noqw hinoqw pas piw hak ūmi tónokqat um kita?

³² Noqw pam hakiy panhtiqaqat aw yórikniqe, òviy añqe' yori.

³³ Noqw wuhit napqölpe hinhtiqaqat navotqe, okiw tsawinneveq tururu-tikañw, put aw pítuhqe, atpipo nātuvat, sohsok suan put āawna.

³⁴ Noqw pam put aw pañqawu: Itii, pay uhqapēvewni uñ qalaptsina. Pay um hahlaykañw qa hin'unañway'kañw, nīmani. Pay um uhtuyay añqw pās qalaptsiwtani:

³⁵ Noqw nāt pam yuaataqw, hakim moñwit kīyat añqw ökihqe, put aw pañqaqwa: Pay okiw uhti móki. Noqw pas um piw nāt Tutuqaynaqat aw nunuiña?

³⁶ Noqw puma pañqaqwaq, Jesus panis navotqe, moñwit aw pañqawu: Um qa hin unañwtini; pay um pánis-sa tuptsiwni'tani.

³⁷ Noqw pay qa hak put ámunniqaqat Jesus nakwhana, hal pay Peter-niqw pu James-niqw, pu tupkoat John, púma-saa.

³⁸ Pu pam moñwit kīyat aw pítuhqe, sinmuy mowawatotaqamuy amumi tātayi. Puma hiñqawkahkañw, tsaykita.

³⁹ Noqw pam aw pákihqe, pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw yanhaqam mowawatota, piw tsaykita? Pay manawhya qa móki; pi pūwi.

⁴⁰ Noqw puma put aw tutsíwtsuyhti. Noqw pam pumuy sohsokmuy pañqw lālayht, manawhyat náyat-nikañw pu yuyat-nikañw pu put ámumyaqamuy tsamkañw, manawhyat haqam qatsqat aw paki.

⁴¹ Noqw pam put māyat nuat aw pañqawu: Talitha cumi. Manawhya, qatuptuu, nu ūmi pañqawu, i'nihqe pam'i.

⁴² Noqw pahsat pay manawhya qatuptuqe nakwsu. (Pam pakwt löq sihkay'tasikip yahsañwni'ta.) Noqw pas puma pavan kātayuñwa.

⁴³ Noqw pam pumuy pās mēwaqe qa hak put navotniqaqat amumi pañqawu; pu puma manawhyat hihta nopnayaniqaqat amumi tutapta.

6

*Jesus Rejected at Nazareth**(Mt 13.53-58; Lk 4.16-30)*

¹ Pu pam pañqw ahpiynihqe, nāp tutskway aw pitu; noqw put aw nánatuwnayaqam put ámumya.

² Pu nasuñwintalönnit aw pituqw, pam tsotsvalkive sinmuy tutuqaynativa. Noqw kaysiwhqam put aw tūqayyuñqe, put aw kātayyuñqe pañqaqwa: Ya sen i' haqam iit hihta tuwi'va? Pu ya sen i' súanwuwni put aw noiwtaqa hímuu? Is uti pam may akw qaan'ewakw kātumalta!

³ Puyaw qa i' wunavutsit tumaltuwi'taqa, it Maryt tíata, imuy James, nit Joses, nit pu Judat, nit pu Simon, pumuy pāvaamu? Puyaw siwamat qa yep itamumya? Kitotaqe, put aw qaán unañwtoti.

⁴ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay God lavay'ayaat soon qa kaptsiitiwñwu, hal pay nāp tutskway ep-saa, pu sinomuy amuhpaa, pu nāp kiy ep'e.

⁵ Noqw pay pam kurs hin pep a'nö hihta tumaltaniqe, öviy pay panis pam hikikwmuy tütuyyaqamuy amumi may akw tónokqe qalapsina.

⁶ Nihqe pam pumuy qatuptsiwniyamuy ep amumi kātayta. Pu pam pañ kitsókinawit sinmuy tutuqaynatinuma.

*Jesus Sends out the Twelve Disciples**(Mt 10.5-15; Lk 9.1-6)*

⁷ Pu pam pakwt löq sihkay'taqamuy wánwayhqe, pahsat pumuy lölöqmuy añqe' ayativa; nihqe tuyoy'e'wakw hihikwsimuy amumi pumuy öqalat huyta.

⁸ Nihqe pay pumuy qa hihta hinwisniqat amumi pañqawu. Pay panis natöñpi'wisni, qa tukpuy'wisni, qa nitkay'wisni, qa sivamoki'wisni.

⁹ Pu puma tótsi'wisni; pu qa löq napnay'wisni.

¹⁰ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Umuñaqw löyöm haqam kīmi pake', hisat pep kitsókit añqw ahpiyniqey pahsavo qátumantani.

¹¹ Pu ason kurs haqawat umuy qa pās taviyat, umumi qa tūqayyuñqw, uma pañqw ahpiynen, umuhkukqölnaqw qōat ayo tsatswimantani, pumuy amunkiwakw hihta sutuawi'tani. Nu umumi pas antsa pañqawni: Hisat hin yukiltiniqat aw pituqw, pep kitsókit ep sinmuy amuñem pas is óhini. Puma Sodom-nikañw pu Gomorrhat ep sinmuy amuhpenihqe pas pavan amuñem nuhtsel'ewayhtini.

¹² Noqw puma pañqw ahpiyyaqe, sinmuy tunatyay añqw lasyaniqat amumi yuaatinumya.

¹³ Pu puma sinmuy amuñaqw kaysiwhqamuy nukpanhihikwsimuy ipwan-wisa, pu kaysiwhqamuy tütuyyaqamuy wihkuyit akw lelwiyat, qalapsinti-wisa.

*The Death of John the Baptist**(Mt 14.1-12; Lk 9.7-9)*

¹⁴ Noqw Jesus natñwaniat ahsupoq nanaptiwhq, pep tutskwat ep Moñwi, Herod yan mātsiwhqa, put navotqe pañqawu: I' hapi kūyit akw tütuvoylalawhqa John. Pam mokiwuy añqw ahoy tātayhqe, öviy pas pavan öqaltumalat hintsaki.

¹⁵ Noqw sinom pētu pañqaqwa: Pam Elias, piw pētu pañqaqwa: Pam God lavay'ayaata, imuy lavay'aymuyatuy hisatñahaqaw yesqamuy amuni.

¹⁶ Noqw Herod put navotqe pañqawu: Ura nu John qötötkuqw, i' pam'i; kurs pam mokiwuy añqw ahoy tātayi.

¹⁷⁻¹⁹ I' Herod pi ura tupkoy Philip nōmayat hakiy Herodias amum qatup-tuqw, John put aw pañqawu: Um uhtupkoy nōmanawhkiqw pam pas qa

suanta. Noqw òviy Herodias pas John nòyi'ta. Noqw Herod put unañwve hinhtiniqe, John aw hakimuy hònaqw, puma put núayaqe, sivikimi panaya. Noqw Herodias as John nñaniqey ankañw, Herod atsviy kurs hin panhtini.

²⁰ Pi Herod John aw tunatyawmaq'ò. Pi John súanhinmakañw pās unañway qatu. Noqw Herod put aw navoti'taqe, put kaptsi'ta; nihqe put aw tūqaytaqe, nāmi soon unañwti. Nikañw pam hahlaykañw put aw tūqaytañwu.

²¹ Noqw hisat nukwánw'ew Herod tihtiwhpuyat aw pituqw, pam nuhtumi moñw'iwyuñqamuy nòviwhqat aw tūtsama, imuy pavan solāwamomñwituyuy, pu Galilee-tutskwat ep pavansinmuy piwu.

²² Noqw Herodias tiat māna ep pákihqe, wunimaqw, Herod put aw nahyoñwa, pu put amum yesqamu. Noqw Moñwi mānat aw pañqawu: Um hihta nāwakne', put òviy inumi tūviñtaqw, nu uñ put máqani, kita.

²³ Nihqe pas pam put aw qaöwílvayhtiqe pañqawu: Pay um pas nāp hihta òviy inumi tūviñtaqw, soon nu uñ qa máqani, hikis pas imoñwtunatyay nāsamiq yantaqata.

²⁴ Noqw pam pañqw ahpiynihqe, yuy aw pañqawu: Ya nu hihta òviy tūviñtani? Noqw pam aw pañqawu: Pay aw kūyit akw tūtuvoylalawhqtat John qötöyat awu.

²⁵ Noqw pahsat pay pam kaktaykañw, Moñwit aw pákihqe, aw pañqawu: Um kūyit akw tūtuvoylalawhqtat John qötöyat inpit ep íniwtaqtat pay pu' nuy máqaniqat nu nāwakna.

²⁶ Noqw pas as Moñwi qahahlayhtikañw pay nuñwu pi pas aw qaöwílvayhtiqe, pu imuy pep put amum yesqamuy tuway'taqe, òviy kurs hin nawus qa hu'wanani.

²⁷ Nihqe pahsat pay hakiy nīnañwuqa put qötöyat kwistoniqat Moñwi aw pañqawu. Noqw pam ahpiynihqe, sivikive put qötöyat ayo túkuhqe,

²⁸ Inpit ep íniwtaqtat kwusivaqe mānat aw put tavi. Noqw māna yuy put maqa.

²⁹ Noqw John aw nánatuwnayaqam put nanaptaqe, ep òkihqe, tokoyat haqami taviwisa.

Jesus Feeds the Five Thousand
(Mt 14.13-21; Lk 9.10-17; Jn 6.1-14)

³⁰ Noqw ima ayaiwyuñqam Jesus aw natsvalayaqe, hihta hinhtotiqey, pu hihta tūtutuqaynayaqey sohsok put āawnaya.

³¹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Túmai, nuhtuñaqw haqami qayēsiwhpumiya. Nen itam hihsavo pep nāsuñwnayani. Pas pi sinom kaysiwhqam òkiwkahkañw, ahpiy sasqayaqw, òviy soon kurs hisat qenitiqw puma ñas'ew nōñōsani.

³² Pu òviy puma pay nanalt pákihut akw haqami qayēsiwhpumiya.

³³ Noqw pumuy ahpiyyaqw, sinom kaysiwhqam amumi tāyuñqe, Jesus tuwi'yuñqe, sohsokivaqw kitsókit añqw pañso nāp yuhtukqe, amuhpeqto-taqe, aw tsovalti.

³⁴ Noqw Jesus pákihut añqw yámakqe, sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy túwahqe, pumuy òkwatuwa, soñawnen pi puma kanelmuy amumi qa hak tunatyawtaqtat panyuñqw òviy'ò. Nihqe pahsat pu pam pumuy hīhihta tutuqaynativa.

³⁵ Noqw pay nuñwu tapkiwmaq, put aw nánatuwnayaqam put awyaqe aw pañqawu: Pas hapi yep qayēsiwa; noqw hapi pay pas hísatniqti.

³⁶ Um as sinmuy hònaqw, puma añqe' tutskwava nankwusani, pu kitsókinawita; nen nenñem hihta tunöstuiyani; taq puma qa hihta nitkay'yuñwa.

³⁷ Noqw pam lavayhtiğe amumi pañqawu: Huvam nopnayaa. Noqw puma put aw pañqaqwa: Ya itam haqami huhyawise', lōp sunat sivat akw pōlavikit tuiye', pumuy nopnayani?

³⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hihsa'haqam pōlaviki'yuñwa? Kurs aw pohtayaa. Noqw puma nanaptaqe pañqaqwa: Tsivot pōlavikita, pu lōqmuy pākiwhtuyu.

³⁹ Noqw puma sinmuy sakwátusaqat añ tōnawyuñqamuy yesvanayaniqat pam amumi pañqawu.

⁴⁰ Noqw sinom nānan'ik tōnawkahkañw yesva, hahqe' tsivot-sikip susnatya, pu hahqe' lōp sunat pakwt sihkay'yuñqamu.

⁴¹ Noqw pam tsivot pōlavikit pākiwhtuy enañ ömahtat, ömiq taykañw, put ep hahlayhtit, pōlavikit yōñoyhtat, put aw nānatuwnayaqamuy amumi put oya. Noqw puma sinmuy amuhpa' o'ya. Pu pam lōqmuy pākiwhtuy sohsokmuy añ huyta.

⁴² Noqw sinom sohsoyam nōnōsaqe ööya.

⁴³ Noqw puma pōlavikit akwsiñput tsovalayaqe, pakwt löq sihkay'taqat hoaput aqw opomnaya, pu pākiwhtuy akwsiñput pīwu.

⁴⁴ Noqw tahtaqt pōlavikit añqw nōnōsaqam tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqamo.

Jesus Walks on the Water
(Mt 14.22-33; Lk 6.15-21)

⁴⁵ Noqw nāt pam sinmuy añqe' hōnantaqw, put aw nānatuwnayaqam pay añwu pākihut aqw yuñe', put ahsavo ayoqwat Bethsaidat aqwyaniqat pam pahsat pay pumuy tusoqhona.

⁴⁶ Pu öviy pam sinmuy añqe' hōnaqe, nāwaknaniqe tsomomiq'a.

⁴⁷ Noqw masiphiquw, pākihu wuhkovatuphat nāsavaqe hinma; noqw pam tutskwava nālaa.

⁴⁸ Noqw pumuy amuhpewi hūhukq, öviy puma añqe' kwetstiwisqe pas qa nātusi'wisa. Noqw Jesus pumuy pantsakwisq amumi tātayhqe, tālawiwmaq w pāvaqe waymakañw, pumuy amumi pituto; nihqe as pay soon pumuy amuhpeq qa yūmosani.

⁴⁹ Noqw puma put pāvaqe waymaq w tutwaqe, pay himu tualañwnihqat wūwayaqe, a'nö hiñqaqwa,

⁵⁰ Ispi puma sohsoyam put tutwaqe tsātsawnaqee. Noqw pahsat pay pam pumuy amumi yuaaykuqe pañqawu: Pay uma qa hin unañway'yuñwni. Pay nūu. Uma qa tsawiniwyuñwni.

⁵¹ Pu pam pumuy amumiq pākihut aqw wūvi; noqw hūkañw qe'ti. Noqw puma hihin wūwankahkañw kātayyuñwa,

⁵² Puma a'nö unañway'kahkañw pōlavikit ep kātumaltiwhqat qa mātsi'yuñqe öviy'o.

Jesus Heals the Sick in Gennesaret
(Mt 14.34-36)

⁵³ Noqw puma ayoqwat nōñakqe, haqami tutskwat Gennesaret aw ökihqe, pāhut qalavoq hoyoyotota.

⁵⁴ Noqw puma pākihut añqw nōñakq, pahsat pay sinom Jesus māmatsya.

⁵⁵ Nihqe tutskwat añ ahsupoq yuhtukqe, hakim tūtuyyaqamuy ahpat añ qatsyaqamuy put háqamnihqat nanaptaqe, pañso pumuy tsamvanta.

⁵⁶ Noqw pam haqami kitsókimi pituqw, sen pas wuhkokitsokit, sen tutskwave kitsókit aw pituqw, sinom ööputuy kisonve o'yaqw, pay nas'ew

yuwsiyat qalawñwayat aw tónokyaniqey put aw ö'qalya. Noqw hakim hihsa'nihqam aw tónokyaqam qalaptuya.

7

The Teaching of the Ancestors (Mt 15.1-9)

¹ Pahsat pu ima Pharisee-sinom hakimuy tutavot tutuqaynayaqamuy Jerusalem añqw ökihqamuy amumum Jesus aw tsovalti.

² Noqw Jesus aw nánatuwnayaqam qa māvaqtotat, nōsiwhqat nōnovaqw, haqawat amumi tāyuñqe, pay umumi qaantaqat tutwa.

³ Ima pi Pharisee-sinom-niqw pu sohsoyam Jew-sinom wūwukwmuy lavaiyamuy añ hinwisqe, öviy qa māvaqtote', qa nōnōsañwu.

⁴ Pu puma huhyankiñaqw öke', qa māvaqtote', qa nōnōsañwu. Pu ahpiy hīhihta añ hinwisniqat tutaptiwhqat puma aw tunatyawwisa. Puma yan hintsak-wisa: Puma kukyapit, pu sīsivut pās kuksiyañwu, pu sikasivat añqw tsatsqaptat yukiwyuñqata, pu nōnōspita.

⁵ Noqw öviy Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum Jesus tūviñtotaqe aw pañqawu: Ya ūmi nánatuwnayaqam hinoqw wūwukwmuy tutavoyamuy qa an hinwisqe, soq qa māvaqtotat, nōnovañwu?

⁶ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ura Esaias añwu pay umuy nawip'ew hinyuñqamuy pas súañqawhqe yan pēna: Ima sinom moay akw nuy kaptsilalwa, noqw pi unañwaam inuñaqw yāvahaq'a.

⁷ Piw haktonsa inumi okiwlalwakahkañw, sinmuy tutavoyamuy pas antsa tutuqayhpinihqat pan put tūtutuqaynaya, yan'i.

⁸ Uma pi God tutavoyat ayo yuki'kahkañw sinmuy wukwnavotiyamuy pas pas'i'yuñqe nuy'yuñwa, sīsivut pu kukyapit pās kuksiyakahkañwo. Pu ahpiy pāvan'e'wakw hīhihta uma hinwisa.

⁹ Pu pahsat pam pumuy amumi pañqawu: Pas pi öviy uma tutuhisnikañw umuhwukwnavotiy añ hinwisniqey öviy God tutavoyat qa hímuya.

¹⁰ Oviy pi Moses ura pañqawu: Um unay pu unuy pumuy kaptsi'tani. Pu hak nay, sen yuy aqw qalomáhiñqawhqa pay as mokmantani, ura kita.

¹¹ Noqw úmawat pi pañqawu: Pu kurs sen hak haqam nay, sen yuy aw pañqawni: Pay as ka um ihimuy akw moñwvastiniqw, piw pam Corban (pam God aw noiwa, i'nihqe pam'i) kite', pay qa hintamantani.

¹² Nihqe yan uma hakiy nay, sen yuy eñem hihta hinhtiniqw aw uhtayañwu.

¹³ Yan uma umuhwukwnavotiy nuhtumi mātapyaqe God lavaiyat ayo yuki'yuñwa, pu ahpiy yāyantaqat uma hinwisa.

The Things that Make a Person Unclean (Mt 15.10-20)

¹⁴ Pu pam sohsokmuy sinmuy wáñwayhqe, amumi pañqawu: Uma sohsoyam inumi tūqayyuñwe', māmatsyani.

¹⁵ Himu sinot qa ahsonvenikañw put ahsonmi pake', soon put tuyoy'ewakwtani. Pi sinot unañwayat añqw nōñantaqa hapi put tuyoy'ewakwtañwu.

¹⁶ Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa.

¹⁷ Noqw pam sinmuy amuñaqw kīmi pakiqw, put aw nánatuwnayaqam it lavayit hihta tuawi'taqat put tūviñtota.

¹⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Puyaw uma piw pas qa mātsi'yuñwa? Puyaw himu sinot qa ahsonvenikañw put ahsonmi pake', soon put tuyoy'ewakwtaniqw uma put qa mātsi'yuñwa?

¹⁹ Ispi pam put unañwayat qa aqw pakit, ponoyat aqw pake' kwayñavehaqam maspiwñwu. Yan pam lavayhtiqe, sohsok nõsiwhqat kwañw'ewaynihqat pañqawu.

²⁰ Pu pam pañqawu: Pi himu sinot unañnaqw nõñakqa hapi put tuyoy'ewakwtañwu.

²¹ Pi ii himu sinmuy unañwayamuy añqw nõnanta: Qalomátunatyá, nõmaqtsit sokoptunatyá, tokot sokoptunatyá, tuqwyantunatyá,

²² Uyiñwtunatyá, tuñlay'tunatyá, nukpantunatyá, unatwi, qaunánwtalqatsi, unañwtuya, nuhtumiq qalomálvayi, kwivi'nañwa, honaq'unañwa.

²³ Ii hapi qalomáhimu sinot unañnaqw nõñantaqa hapi put tuyoy'ewakwtañwu.

A Woman's Faith (Mt 15.21-28)

²⁴ Pu pam piw pañqw ahpiynihqe, Tyre-kitsókit, pu Sidon-kitsókit pumuy aqlavoo, nihqe kimi pákihqe qa hak navotniqat nāwakna; nikañw soon kurs qa navotniwtani.

²⁵ Pi hakiy wuhtit tiat manawhya tuyoy'ewakw hikwsit akw tuyqawiw-taqw, yuat Jesus hintsakqat navotqe, ep pítuhqe, kukmiq nātuva.

²⁶ I' hak wuhti pep tutskwat ep sínonikañw, Greek-sinmuy lavayiyamuy yuaata; nihqe as pam put tiyat añqw nukpanhikwsit hóraknaniqat okiw aw nāwakna.

²⁷ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ason tsātsayom mohti õöyáni, taq soon pi hak tsātsakwmuy nõsiwhqayamuy õmahtat, pu popkotuy amumi maspañwu.

²⁸ Noqw pam lavayhtiqe aw pañqawu: Pas antsaá, Tutuyqawhqa; noqw pay pi popkot nõnõspit atpikaqe tsātsakwmuy nõvayamuy piñput nõnovañwu.

²⁹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um yan lavayhtit nímani. Pay nukpanhikwsi uhtiy añqw yama.

³⁰ Noqw wuhti kiy ep pituqw pay kurs nukpanhikwsi put tiyat añqw yama; noqw pam ahpay añ wáökiwta.

Jesus Heals a Deaf and Dumb Man

³¹ Pu piw Jesus Tyre-nikañw pu Sidon pumuy qalañaqw ahpiynihqe, Decapolist tutskwat qalavaqe hinmakañw, Galileet ep wuhkovatuphat ep pitu.

³² Noqw hakim hakiy naqsöp'iwkañw huhrulqat yuaataqat put aw wikvayaqe, as pam put aw hintsanniqat aw nānawakna.

³³ Noqw pam suhpantaqamuy sinmuy amuñaqw put qalavo wikt, put naqvumiq malatsiy panat, tóhakt, leniyat aw toño,

³⁴ Nit pu õmiq yorikt, wupahikwsut, put aw pañqawu: Ephphatha, (hõtsíltii, i'nihqe pam'i).

³⁵ Noqw pahsat pay put naqvuat hõtsíltiqw, pu leñiat nāhiwa. Noqw pam suyan yuaativa.

³⁶ Noqw pam pumuy mēwaqe put pantaqat qa hakiy āawnayaniqat amumi pañqawu. Noqw tuwat soq pam pumuy pās mēwaqw pahsat pas puma añqe' funvotnaya.

³⁷ Pas pi puma kātayyuñqe, õviy pañqaqwa: Pas sohsok hihta qaõwíhinhti; pas nanaqsöptuy naqvuyamuy hõtahta, pu qayuáatotaqamuy yuaaykina.

8

Jesus Feeds the Four Thousand (Mt 15.32-39)

¹ Noqw ephaqam sinom wukotsovawkañw, qa hihta nitkay'yuñqw, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy wánwayhqe, amumi pañqawu:

² Pas nu sinmuy òkwatuwa, pu' pāyis tēvep inumumyakahkañw, okiw kurs hihta nōnovani.

³ Noqw nu pumuy qa òyiwyuñqamuy kīkiyamuy añqe' hōnaqw, soon puma qa māmañuani, pi pētū yāvaqhaqaw òki.

⁴ Noqw put aw nánatuwnayaqam lavayhtotiqe put aw pañqawu: Puyaw sen hak haqam nōsiwhqatnen imuy sinmuy yep qayēsiwhpuve haqam öynani?

⁵ Noqw pam pumuy tūviñta: Ya uma hihsa'haqam pōlaviki'yuñwa? Noqw puma pañqawu: Tsāñee.

⁶ Pu pam sinmuy tutskwava yesvaniqat amumi pañqawu. Nit pu pam tsañe' pōlavikit òmahtat, put ep hahlayhti, nit put yōnoyhtat, pu put aw nánatuwnayaqamuy amumi put oya, sinmuy nopnayaniqat òviy'o. Noqw puma panhtoti.

⁷ Noqw puma hikikw hiñsakwmuy pāvakiwhtuy kinumya. Noqw pam pumuy ep hahlayhtit, pu put aw nánatuwnayaqam sinmuy piw nopnayaniqat amumi pañqawu.

⁸ Pu òviy puma nōnōsaqe òöya. Noqw puma yōnoyhpit akwsinqat tsovalayaqe, tsañe' hoaput añ opomnaya.

⁹ Noqw ima nōnōsaqam nālöp sōmorit pahsa'haqamo. Noqw pam pumuy añqe' hōna.

¹⁰ Nit pahsat pay pam put aw nánatuwnayaqamuy amumum pākihut aqw pakit, Dalmanutha-tutskwat ep pitu.

The Pharisees Ask for a Miracle

(Mt 16.1-4)

¹¹ Noqw hakim Pharisee-sinom put aw òkihqe, amum nāñwuy'yuñqe, put aw tuwantota; nihqe as pam òñaqw kātatayhpi hihta tuawi'taqat mahtaknaniqat put aw ò'qalya.

¹² Noqw pam unañwpeq öykitat pañqawu: Ya hinoqw pu' qatsívaptsiwyuñqam kātatayhpi hihta tuawi'taqat aw yórikyaniqey-sa nāñawakna? Pas antsa nu umumi pañqawu: Pay soon kātatayhpi hihta tuawi'taqat pu' qatsívaptsiwyuñqamuy amumi mahtakiwni.

¹³ Pu pam pumuy amuñaqw nakwsut, pākihut aqw piw paki, wuhkovatuphat yupqöymiq yámakniqee.

The Yeast of the Pharisees and of Herod

(Mt 16.5-12)

¹⁴ Noqw put aw nánatuwnayaqam kurs pōlavikit suhtokya; pay puma pākihut añqw pas panis sūkw pōlaviki'yuñwa.

¹⁵ Noqw pam pumuy u'nanaqe, amumi pañqawu: Uma tunatyaltote', Pharisee-sinmuy pēkeniyamuy ep qa ùnaiwyuñwni, pu Herod pēkeniyat ep'e.

¹⁶ Noqw puma nāñami pañqawu: Itam qa nitkay'wisq, òviy pañqawu.

¹⁷ Noqw Jesus put navotqe, pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw qa pōlaviki'wisqey lavayta? Puyaw uma nāt a'nō unañway'yuñwa?

¹⁸ Ya uma pōsi'kahkañw qa tāyuñwa, piw naqvuy'kahkañw, qa nanvotya? Ya uma qa u'ni'yuñwa?

¹⁹ Ura nu tsivót-sikip sōmorit pahsa'nihqamuy tahtaqtuy amuhpa' tsivot pōlavikit yōnoyhtaqw, uma akwsinqat tsovalayaqe, hihsakip hoaput opomnaya? Noqw puma put aw pañqawu: Pakwt löq sihkay'taqata.

20 Pu ura nu nālöp sōmorit pahsa'nihqamuy sinmuy amuhpa' tsañe' pōlavikit yónoyhtaqw, uma akwsiñqat tsovalayaqe, hihsakip hoaput opomnaya? Noqw puma pañqawa: Tsánee.

21 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw ya hintaqw ōviy uma nāto qa māmatsya?

Jesus Heals a Blind Man at Bethsaida

22 Pu pam Bethsaidat ep pitu. Noqw hakim hakiy qapostalqat put aw wikvayaqe, pam put aw hintsanniqt aw nānawakna.

23 Noqw pam qapostalqat māyat űuat, kīñaqw qalavo put wīki; nit put posmiq tōhakt, pu lōvaqw may akw put aw toñokt, sen pam hihta túwahqat tūviñta.

24 Noqw pam kwuhpukt, pañqawu: Pay nu sinmuy himutsotskit anyuñqamuy yaktaqw tuwa.

25 Noqw pahsat pu piw pam put posmiq lōvaqw may akw hintsanqw, put pōsiat tālawva. Noqw pam powaltiqe, pas suyan sohsokmuy tuwa.

26 Pu Jesus put kīyat aw hōna pañqawkañwo: Um qa kīmini; piw um qa hakiy kīve it āawnani.

Peter's Declaration about Jesus

(Mt 16.13-20; Lk 9.18-21)

27 Pu Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumum pañqw ahpiynihqe, Caesarea Philippi añ kitsókinawit nakwsu. Noqw pumuy pañsoyaqw, pam put aw nānatuwnayaqamuy tūviñtaqe amumi pañqawu: Ya sinom nuy hákiynihqat pañqawa?

28 Noqw puma pañqawa: Yaw um kūyit kw tūtuvoylalawhqa John-nihqat pañqawa. Pu yaw um Elias-nihqat pētū pañqawa. Pu haqawatuyniqw yaw um himuwa God lavay'ayaata.

29 Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Noqw űmuyniqw nu hak'i? Noqw Peter hu'waqe, put aw pañqawu: Um hapi Christ, (God ahpiy moñw'asi'taqa).

30 Noqw pam pumuy pās mēwaqe, puma put pantaqat qa hakiy āawnayaniqt amumi pañqawu.

Jesus Speaks about His Suffering and Death

(Mt 16.21-28; Lk 9.22-27)

31 Pahsat pu pam yuaativaqe, pumuy amumi pañqawu: Pas nu' Sinot Tiat kurs hin hīhihta añ qa kānavotni. Noqw ima wukw'a'yat-niqw, pu God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam nuy tūvayani, piw nuy nīnayani. Noqw pāyis talq nu ahoy tātayni.

32 Noqw pam it pas suyan pañqawhq, ōviy Peter put qalavo lánaknat mēwa.

33 Noqw pam namtōkqe, put aw nānatuwnayaqamuy amuhpa' tātayht, Peter u'nanaqe aw pañqawu: Inuhkwayñavoo, Satan! taq um qa God tunatyayat wūwantat, tuwat soq sinmuy tunatyayamuyu.

34 Pu pam sinmuy put aw nānatuwnayaqamuy enañ wáñwayhqe amumi pañqawu: Inuñkniqey nāwaknaqa nāqahihtatat, nahoylehtsiy ikwiltat, inuñk nakwsumantani.

35 Pi qatsiy kahkawnaqa hapi put kwayhni; pu inuñem tunatyat, pu lomat-uawit ōviy qatsiy kwayhqa hapi put tuyqawvani.

36 Ispi puyaw as sino tūwaqatsit sohsok himuy'vakañw nāp qatsiy kwahe', hin pam put akw moñwvastini?

37 Ya sen sino hihta akw qatsiy ahoy nāptini?

38 Paniqw hapi ōviy haqawa pu' tuskap'iwyuñqamuy, qaanhinwisqamuy qatsívaptsiwyuñqamuy amutpip nuy, ilavayiy enañ hahmanqw, nu' Sinot

Tiat put hapi tuwat hahmanni, nu hisat ihoñviaymuy qahováriwyuñqamuy tsamkañw, Inay lolmat tālawñwayat yankañw pītee.

9

¹ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Soon pas hisat God moñwtunatyaať oqalat yankañw pítuni. Noqw ima yep hoñqamuy amuñaqw haqawat nāt mokiwyuy qa aw öke' put aw yórikyani.

The Transfiguration (Mt 17.1-13; Lk 9.28-36)

² Pu ahpiy navaysikis talq, Jesus Peter-nit, James, pu John, púmuy-sa tsamkañw, haqami wupatukwit aqwnihqe, pepeq pumuy amutpik alöñti.

³ Noqw yuwsiat nūvat an qōtsatiqe pavan pas talqaqsala; noqw pas soon hak tūwaqatsit ep tsatsákmōtsaput hintsakqa put an pas pavan qōtsatani.

⁴ Noqw pahsat pu Elias, Moses amum pumuy amumi mātaqtique, Jesus amum yuaata.

⁵ Noqw Peter lavayhtique, Jesus aw pañqawu: Tutuqaynaqa, pas hapi itam yépeqyaqw lolma. Himu as öviy itam payhp kistotani, suk-wat únemnit, pu suk-wat Moses énemnit, pu suk-wat Elias énemni.

⁶ Pay pam kurs hiñqawniqe öviy pañqawu, pas puma tsātsawnaqw öviy'o.

⁷ Noqw omaw pepeq pumuy amumi kihsiwnaqw, añqaw hakiy tōnaat pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii; put uma aw tuqayvahsi'wisni.

⁸ Noqw āpiy pay puma añqe' yórikyat, qa hakiy tutwa; pay Jesus nāla pumuy amumuma.

⁹ Noqw puma tūkwiñaqw hanwisq, pam pumuy pās mēwaqe, amumi pañqawu: Ason pas nu' Sinot Tiat hisat mokiwyuy añqw ahoy tātayniqat aw pahsavo uma hin yórikyaqey qa hakiy āawnayani.

¹⁰ Noqw puma put lavayiyat ñuy'yuñwa; nihqe pam mokiwyuy añqw ahoy tātayniqey hiñqawhqat nātuvññlalwa.

¹¹ Noqw puma put tūviñtotage aw pañqawu: Ya hinoqw tutavot tutuqay-nayaqam Elias soon qa mohti pítuniqat lavayta?

¹² Noqw pam pumuy hu'waqe amumi pañqawu: Pay Elias pas antsa mohti pite', sohsok hihta añ ahoy aw antsantani. Noqw Sinot Tiat hin pey'taqw, pan kurs nu hin qa hñhihta añ kñnavote', qa hñmuniwhtini.

¹³ Noqw nu umumi pañqawni: Pay as Elias pas antsa pitu. Noqw puma hin nñnawaknaqey an put hintsatsna, hin pam pey'taqat pan'i.

Jesus Heals a Boy with an Evil Spirit (Mt 17.14-21; Lk 9.37-43a)

¹⁴ Noqw pam put aw nñnatuwnayaqamuy amumi pítuhqe, sinom qaan'ewakw hintaqam pumuy amumi tsovawtaqamuy amumi yóri. Noqw tutavot tutuqaynayaqam pumuy amumum hñhihta yuaatotaqe, pumuy tūviññlalwa.

¹⁵ Noqw sinom sohsyam Jesus tutwaqe, pas aw kñtayyuñqe, pahsat pay aw yuhtukqe aw hahlayhtoti.

¹⁶ Noqw pam tutavot tutuqaynayaqamuy amumi pañqawu: Ya uma hihta pumuy amumum yuaatota?

¹⁷ Noqw sinmuy amuñaqw haqawa lavayhtique aw pañqawu: Tutuqaynaqa, nu as itiy tiyot ūmi wikva, hikwsi hakiy lavayiyat nawhkiñwuqat akw okiw pam tuyqawiwtaqw öviy'o.

¹⁸ Hikwsi put haqam ñue' okiw tutskwamiq put tūvañwu; noqw qōtmokñwu, pu tamay ñuriritikañw nawhtañwu. Noqw as ūmi nñnatuwnayaqam put añqw put ayo hóroknayaniqat nu amumi pañqawhq, pay puma kurs hin panhtotini.

19 Noqw pam lavayhtiqa, put aw pañqawu: Is ohi uma pu' qatsívaptsiwyuñqam qatuptsiwni'yuñqamu, ya nu hihsavohaqaqam umumum yantani? Ya nu hihsavohaqaqam umuy maqsonlawni? Pew wikyaa.

20 Noqw puma put aw put wikya. Noqw hikwsi Jesus tuwaqw, tiyo homimiykuqa, okiw pam tutskwamiq yēvaqa, qōtmokiwkāñw añqe' waöötinuma.

21 Noqw Jesus put nayat tūviñtaqa, aw pañqawu: Ya i' hísathaqaqam it aw pitu? Noqw pam pañqawu: Pay tsayñahaqaq'ö.

22 Noqw pam piép as it hovalanik qōhit aqw tūvañwu, pu pāhut aqw'a. Noqw kurs um hihta tuwi'te', um okiw itamuy ökwatuwni, nen itamuy paañwani.

23 Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um tuptsiwhq'ö; tuptsiwhqat eñem sohsoy himu pasiwta.

24 Pahsat pu tsākw naat okiw pakkañw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu tuptsiwa, um okiw iöwituptsiwniy ep nuy paañwani.

25 Noqw sinom put aw yuyutyaqw, Jesus amumi yórikqa, tuyoy'ewakw hikwsit mēwaqa, aw pañqawu: Um hikwsi hakiy lavayiyat nawhkiñwuqa pu naqvuyat uhtañwuqa, nu ūmi pas pañqawni: Um put añqw yámakni; nen pāpu qa hisat aw pákini.

26 Noqw hikwsi a'nö hiñqawht, put homimiykunat, añqw yama. Noqw pay sumataq pas mokq, öviy wūhaknihqam pañqawa: Pay möki.

27 Noqw Jesus put mayat ñuat, láñaknaqw, pam wunuptu.

28 Noqw pam ahpami pakiqw, put aw nánatuwnayaqaqam pay nanaltyakahkañw put tūviñtotaga aw pañqawa: Ya hintaqw öviy itam kurs hin put hóroknayani?

29 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay i' yantaqa pas nāwakinpit akw-nikañw pu napwalnit-sa akw ayo hórokniñwu.

Jesus Speaks again about His Death

(Mt 17.22-23; Lk 9.43b-45)

30 Noqw puma pañqw ahpiyyaqa, Galilee-tutskwat añ ayo nöña; noqw qa hak put navoti'taniqat pam nāwakna.

31 Pi pam put aw nánatuwnayaqaqamuy tutuqaynaqa, amumi pañqawu: Nu' Sinot Tiat sinmuy öqalayamuy aw mātaviwni. Noqw puma nuy nñayani. Noqw ason nu nñiwe', payis talqat ep ahoy tātayni.

32 Noqw puma put hiñqawhqa qa māmatsyakañw, piw put tūviñtotaniqey nánahtsopya.

Who Is the Greatest?

(Mt 18.1-5; Lk 9.46-48)

33 Pu pam Capernaum ep pitu. Nihqa pam ahpavenikañw pumuy yan tūviñta: Ya uma añqwyaga hihta nānami pas pavan yuaatiwisa?

34 Noqw puma qa hiñqawa; puma pi añqwyaga haqawa pa pas suspavan-niqat nānami yuaatiwisa.

35 Noqw pam qatuptut pakwt löq sihkay'taqamuy wánwayhqa, amumi pañqawu: Mohpeqniqey nāwaknaqa hapi sohsokmuy amuñaqw nuhtuñkmantani, pu sohsokmuy tumalay'tamantani.

36 Pu pam hakiy tsākw pañso wikqa, amuhsonve tavit, put tsöpahtat, pumuy amumi pañqawu:

37 Haqawa inuñem yan hihtawat tsākw pās távihqa hapi nuy pās távimantani, pu haqawa nuy pās távihqa hapi qa nuy pās tavit, añqw nuy pew távihqat pās távimantani.

Who Is not against Us Is for Us
(Lk 9.49-50)

³⁸Noq̄w John lavayhtiqe, pañqawu: Tutuqaynaqa, hak itamum qa hinmaqa uhnatñwaniy aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwanta. Noq̄w itam aw yórikyaqe put mēwaya, qa itamum hinnumq̄w ōviy’o.

³⁹Noq̄w Jesus pañqawu: Uma qa mēwantotani. Soon pi hak haqam inatñwaniy aw yankañw kātatayhpit hintsakqa nuy paysoq qalomáyuaatani.

⁴⁰Qa itamuhpew’iwtaqa hapi itamuma.

⁴¹Pas antsa nu umumi pañqawni: Hak haqam inuñem umuy Christ sino-matniq̄w ōviy umuy kuyapkuynaqa pas soon qa ahsatiy ōmahtani.

Temptations to Sin
(Mt 18.6-9; Lk 17.1-2)

⁴²Pu kurs haqawa imuy tsātsakwmuy hihtawat inumi tuptsiwni’taqat lasnaq̄w, pay pi tatam put kwapkaqe wukomata hāyiltiq̄w pam wuhko-vatuphamiq̄w tūviwhq, pam pantaqa put eñem pay ñas’ewni.

⁴³Noq̄w ōviy kurs uhma uñ lasnaq̄w, um put ayo tókuni. Pay pi um tatam qa pasiwkañw qatsit aw pákini, hikis pi as um lōqmuy may’kañw maskiveq qōhit pas qa tokñwuqat aqw pákini.

⁴⁴Pepeq ātu pumuy sówantotaqam qa so’ñwu, piw qōhi pas qa tokñwu.

⁴⁵Pu kurs uhkuku uñ lasnaq̄w, um put ayo tókuni; Pay pi um tatam qa pasiwkañw qatsit aw pákini, hikis pi as um lōqmuy kuhkuy’kañw maskiveq qōhit pas qa tokñwuqat aqw tūviwni.

⁴⁶Pepeq ātu pumuy sówantotaqam qa so’ñwu, piw qōhi pas qa tokñwu.

⁴⁷Pu kurs uhposi uñ lasnaq̄w, um put ayo hóroknani. Pay pi um tatam sūkw pōsi’kañw God moñwtunatyayat aw pákini, hikis pi as um lōqmuy pōsi’kañw maskiveq qōhit pas qa tokñwuqat aqw tūviwni.

⁴⁸Pepeq ātu pumuy sówantotaqam qa so’ñwu, piw qōhi pas qa tokñwu.

⁴⁹Pi sohsoyam qōhit akw suhutiwyani, pu sohsoy hom’oyi ōñat akw suhutiwni.

⁵⁰Ōña as lolma. Nikañw kurs as pam suhuviwniq̄w, ya sen uma hita akw put suhutotani? Uma suhupkiwyuñwni, nen uma qa nānami hin unañway’yuñwni.

10

Jesus Teaches about Divorce
(Mt 19.1-12; Lk 16.18)

¹Pu pam pañq̄w nakwsukañw, Jordan pāyut yupqōyve Judea-tutskwat aqlavo pitu. Noq̄w sinom qaan’ewakw hintaqam piw put aw ōki. Noq̄w pay pi pam panhtiñwunihqe piw pumuy tutuqaynativa.

²Noq̄w Pharisee-sinom put aw ōkihqe, unahepyaqe, tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Ya tāqa nōmay mātapniniq̄w pam súanta?

³Noq̄w pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Ya Moses umumi hin tutapta?

⁴Noq̄w puma pañqaqwa: Hak nōmay mātapniniq̄w pan put eñem tutuventat, put hōnamantaniqat Moses sinmuy pan nakwhana.

⁵Noq̄w Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Pay pi uma a’nō unañway’yuñq̄w, ōviy Moses it tutavot umuñem pēna.

⁶Noq̄w pi as yayhniwhqat añqaq̄w hisat hīhihta yukiltiqat pepeq God tāqat pu wuhtit pumuy yuku.

⁷Paniq̄w hapi ōviy tāqa nay, pu yuy mātap̄t, nōmay aw huruhtimantani.

⁸ Noq̄w puma lōyōmnikañw sūkw tokot antamantani. Noq̄w ōviy hapi puma pāpu qa lōyōmnit sūka tókoniñwu.

⁹ Paniq̄w ōviy God hakimuy namitsakaqat qa hak nāhoj távini.

¹⁰ Noq̄w put aw nánatuwnayaqam ahpave pay piw nāt put tūviñtota.

¹¹ Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Hak nōmay mātapt, piw suk̄w amum qatupte', tokot sokoptaqey akw nōmay ehpewi qaanhtiñwu.

¹² Pu kurs wuhti kōñay mātapt, piw suk̄w amum qatupte', pam tokot sokoptañwu.

Jesus Blesses Little Children

(Mt 19.13-15; Lk 18.15-17)

¹³ Noq̄w hakim tsātsakwmuy tsamkahkañw, Jesus aw ōkihqe, as pam pumuy amumi hintsanniqat aw pañqawu. Noq̄w put aw nánatuwnayaqam pumuy tusoqmewaya.

¹⁴ Noq̄w Jesus put túwahqe, qa yan unañwtiqe, amumi pañqawu: Uma tsātsakwmuy inumi nakwhanayani; uma qa mēwantotani. Pi panyuñqam hapi God moñwtunatyayat ep sinoiwyuñwa.

¹⁵ Pas nu umumi súañqawni: Hak God moñwtunatyayat tsākw qa an kwúsuhqa pas soon pañso pákini.

¹⁶ Pu pam pumuy tsöpalawkañw, amumi mámatyawht, öqalanta.

The Rich Man

(Mt 19.16-30; Lk 18.18-30)

¹⁷ Noq̄w pam pañq̄w ahpiyniqw, hak tiyo añqaw wárikwtaqe put atpipo tamötswunuptut, aw tūviñtaqe pañqawu: Lomatutuqaynaqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qa so'taqat himuy'vani?

¹⁸ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Ya um hinoq̄w nuy lolmalawu? Pi qa hak lolma, hal pas God-saa.

¹⁹ Pay pi um hinwisniqat tutavot navoti'ta: Um tokot qa sokoptani; um hakiy qa nīnamantani; um hihta qa ūuymantani; um hakiy hihta qa atsáttoynamantani; um unay, pu uñuy, pumuy kaptsi'tamantani, it'a.

²⁰ Noq̄w pam lavayhtiqe aw pañqawu: Tutuqaynaqa, pay nu pas itsákoy añqaw put sohsok añ hinma.

²¹ Pahsat pu Jesus put aw taynumqe, aw unañway'ta; nihqe aw pañqawu: Um sūpwat hihta ep qa pasiwta. Um ahpiyñen hihta uhhimuy húyani; nen añ ōokiwyaqamuy sīvat huytani. Nen um ōveqatsit ep hihta hihkay'taqat himuy'vani. Pu um añqwnen nahoylehtsit kwusut inuñkni.

²² Noq̄w pam put lavayit ep unañwmokqe, qahahlaykañw pañq̄w ahpiy'o; pam hihta nihti'taqe ōviy'o.

²³ Pu Jesus añqe' yorikt, put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pas kahaksinmuy amuñem qatuvoshinta God moñwtunatyayat aw yuñwniq'ö.

²⁴ Noq̄w put aw nánatuwnayaqam put lavayiyat ep hin kurs wūwaya. Noq̄w Jesus piw lavayhtiqe amumi pañqawu: Tōtimu, pas kāhakiwuy aw yanyuñqamuy amuñem qatuvoshinta God moñwtunatyayat aw yuñwniq'ö.

²⁵ Pay himu pohko pōlay'taqa tsakomostat añ pórokput añ yámakniniq̄w pam pay qa pas qa tūvosi. Noq̄w pay kahaksino God moñwtunatyayat aw pákiniq̄w pam put eñem pas qatūvosi.

²⁶ Noq̄w pahsat puma tis pas kurs hin wūwayaqe, nānami pañqawu: Noq̄w pantaniq̄w, hak sen ayo yámakni?

²⁷ Noq̄w Jesus pumuy amuhpa' taykañw pañqawu: Pay sinmuyniq̄w i' kurs hin pasiwatani. Nikañw God-niq̄w qa panta. Pi God-niq̄w sohsuy himu pasiwta.

28 Pahsat pu Peter yuaaykuqe aw pañqawu: Meh, itam hapi sohsok hihta tatamhtotat, unċ nankwusa.

29 Noqw Jesus lavayhtiċe pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas qa hak paysoq kiy, sen pāvamuy, sen tupkomuy, sen qōqamuy, sen siwamuy, sen nay, sen yuy, sen nōmay, sen timuy, sen pāvasay inuñem tunatyat-nikañw pu lomatuwawit eñem tunatyat ōviy mātavi.

30 Nikañw pam tuwat it qatsit ep tsivót-sikip sunát-sikip hóyokiwtaqat himuy'vani: Kikihuta, pāvamuyu, tupkomuyu, qōqamuyu, siwamuyu, yúmuyu, tímuyu, pu pāvasata, pu okiwsahsanpit énaña; pu piw qatsit nātoniqat ep qatsit qaso'taqata.

31 Nikañw hapi kaysiwhqam mohti'wisqam nuhtuñktotini; pu nuhtuñkyaqam mohti'wisni.

*Jesus Speaks about His Death a Third Time
(Mt 20.17-19; Lk 18.31-34)*

32 Noqw puma pañ Jerusalem aqwayaqw, Jesus pumuy amupyeve hinma; noqw puma hin kurs wūwankahkañw, maqasneveq añk hinwisa. Noqw pam pakwt lōq sihkay'taqamuy piw namitsovalat, hin pam hintsaniwniqey pumuy āwintiva;

33 Nihqe amumi pañqawu: Meh, itam hapi Jerusalem aqwaya. Noqw nu' Sinot Tiat God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumi mātaviwni. Noqw puma nuy mokiwyu hihkay'taqat pañqawani; nen imuy qa-Jew-sinmuy amumi nuy noayani.

34 Noqw puma inumi tututsiwyat, nuy wuvalalwat, inumi töhtotani; nen nuy ninayani. Noqw pāyis talq nu ahoy tātayni.

*The Request of James and John
(Mt 20.20-28)*

35 Noqw hakiy Zebedeet timat James-niqw pu John, puma Jesus aw pítuhqe, aw pañqawu: Tutuqaynaqa, um as itamuy hin nāwaknaqw pan itamuy hintsanni.

36 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya nu hihta umuñem hinhtiniqat uma nāwakna?

37 Noqw puma put aw pañqawu: Ason um moñwqatuptuqw, as itamuñaqw haqawa uhputvaqe qatuqw, pu suhkawa uhsuyvaqe qátuniqat um itamuy hu'wanani.

38 Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma hihta ōviy tūviñlawhqe qa mātasi'ta. Ya pay nuy kānavotpit añqw yúkuniqat añqw uma yúkuniqey suh-taq'ewa? Ya sen uma nuy hin tuvoylaiwtaqat pan tuvoylatiwniqe ōviy'o?

39 Noqw puma put aw pañqawu: Owi, pay itam soon qa panhtini. Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu kānavotpit añqw yúkuniqat uma as soon añqw qa yúkuni; pu nu hin piw tuvoylatiwhqat uma soon as qa pan tuvoylatiwyani.

40 Nikañw pay nu hakiy iputvaqe sen isuyvaqe qátuniqat pañqawniqey ōqalat qa pasiwta. Nikañw pay ason pas pam hakimuy amuñem na'sastiwhq, pumuy amumi pam noiwni.

41 Noqw ima pakwtnihqam put nanaptaqe, James-nikañw pu John, pumuy amumi qa yan unañwtoti.

42 Noqw Jesus pumuy wáñwayhqe, amumi pañqawu: Pay uma navoti'yunqw, imuy qa-Jew-sinmuy amumi moñw'iwyunqey yan tūñwantiwyaqam pumuy amumi tutuyqawya; pu pumuy amuhpa' pavansinom ōqalay pumuy nanvot-natiwisa.

⁴³ Níkañw uma hapi qa panhtotimantani; pay umuñaqw haqawa pas pāvanniqey nāwaknaqa umuy tumalay'tani.

⁴⁴ Pu uma haqawa pas susmohpeqniqey nāwaknaqa sohsokmuy tūwikiamni.

⁴⁵ Hikis pi nu' Sinot Tiat qa hihta tu'yalawniqe ōviy pitu; pi nu nuhtumi unañwtapniqe ōviy pitu, piw sinmuy kaysiwhqamuy amuñem iqatsiy táviniqee, pumuy ayo óyaniqe ōviy'ó.

Jesus Heals Blind Bartimaeus
(Mt 20.29-34; Lk 18.35-43)

⁴⁶ Pu puma Jericho aw ōki. Noqw pam put aw nánatuwnayaqamuy-níkañw pu sinmuy kaysiwhqamuy amumum Jericho añqw ahpiyniqw, hak qapostalqa Bartimaeus yan mātsiwhqa, hakiy Timaeus tiat, pöhut qalave qatukañw, okiw nuhtumi hihta tuñlay'ta.

⁴⁷ Noqw yaw hak Nazareth añqw tāqa Jesus pañnihqat pam navotqe, put aw tsa'lawhqe pañqawu: Um Jesus, David Tíata, okiw nuy ōkwatuwaa.

⁴⁸ Noqw hakim wūhaqnihqam put mēwayaqe, qa hiñqawlawniqat aw pañqaqwa. Noqw pahsat pu pam ōvaqe tsa'lawhqe pañqawlawu: Um David Tíata, okiw nuy ōkwatuwaa.

⁴⁹ Noqw Jesus pep huruhtit, puma put wánwayyaniqat amumi pañqawu. Noqw puma qapostalqat wánwayyaqe aw pañqaqwa: Hahlayhtit, wunuptuu; pam uñ wánwaylawu.

⁵⁰ Noqw pam usimniy ayohaqami tūvat, wunuptut, Jesus aw nakwsu.

⁵¹ Noqw Jesus lavayhtiqe, put aw pañqawu: Ya nu uñ hintsanniqat um nāwakna? Noqw qapostalqa put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um as okiw ivosiy tálawnani.

⁵² Noqw Jesus put aw pañqawu: Taa, pay um nímani; uhqapevewni uñ powata. Noqw pahsat pay pam pōsiy tálawnaqe, pahpiy pōhpava Jesus añki.

11

The Triumphant Entry into Jerusalem
(Mt 21.1-11; Lk 19.28-40; Jn 12.12-19)

¹ Noqw puma Jerusalem ahayhp ōkiwisa, tsomot Ólivet aw'i. Pep hapi Bethphage-kitsóki-níkañw pu Bethany-kitsóki wunu. Noqw pumuy pañso ōkiqw, Jesus lōqmuy put aw nánatuwnayaqamuy ayataqe,

² Amumi pañqawu: Uma kitsókit umupyeye wúnuhqat awni. Nen uma panis ep pake', pay morohyat pas nāt qa hisat hak aqw wupqat sómiwtaqat tūwani. Uma put náht, añqw wikni.

³ Pu ason kurs hak umuy hinoqw pantsakqat pañqawhq, uma put aw pañqawni: Itahtutuyqawhqa put haqni'ta, uma aw kítani. Noqw pahsat pay pam añqw put lālayni.

⁴ Noqw puma ahpiynihqe, haqam ihp pōnalsive hōtsíwat aqlap morohyat sómiwtaqat tuwa; nihqe puma put náha.

⁵ Noqw pumuy pantsakq, hakim pep hoñqam pumuy amumi pañqaqwa: Ya uma hinoqw morohyat náñaha?

⁶ Pu ōviy Jesus pumuy amumi hin tutaptaqat puma pan amumi lavayhti. Noqw puma pumuy mātapyá.

⁷ Noqw puma Jesus aw morohyat wikvaqe, put aqw yuwsiy ahpata. Noqw pam aqw wūvi.

⁸ Noqw kaysiwhqam pōnawit yuwsiy ahpatota. Noqw pētu himutsotskit nantaqayat tsahqayaqe, put pōnawit ahpatota.

9 Pu ima mohti'wisqam-niqw pu amuñkyaqam tsa'tiwisqe pañqawwisa: Öqawmañwu! Nam Tutuyqawhqat natñwaniyat aw yankañw pitutoqa tayawintiwaaw.

10 Nam itanay David moñwtunatyat Tutuyqawhqat natñwaniyat añ pitutoqa tayawintiwaaw. Nam God Sus'oveqniha put öqalaa!

11 Noqw Jesus Jerusalem aw pákihqe, God kíyat awnihqe, sohsok hihta añ yori. Noqw pay pas hísatniqtqw, öviy pam pakwt löq sihkay'taqamuy amumum pañqw Bethany-kitsókit aw'i.

Jesus Curses the Fig Tree
(Mt 21.18-19)

12 Noqw qavoñvaqw puma Bethanyt añqwayaqw, pam tsönmokqe,

13 Yávo nönvospaltsokit nahpi'taqat túwahqe, put aw'i, nāphisat sen put ep aniwnit túwaniqe öviy'o. Noqw pam aw pítuhqe qa hihta tuwa, pay panis nahpiyat-saa, nāt nönvospala hisat aniwhtiñwuqat qa aw pituqw öviy'o.

14 Noqw Jesus lavayhtiye aw pañqawu: Nam turs yahpiy qa hak ūñaqw hihta nösni. Noqw put aw nánatuwnayaqam nanapta.

Jesus Goes to the Temple
(Mt 21.12-17; Lk 19.45-48; Jn 2.13-22)

15 Pu puma Jerusalem aw öki. Noqw Jesus God kíyat aw nöyak'iwpuyat aw pákihqe, pahsat pu pep hakimuy huhyayaqamuy pañqw ihpomiq lālayi, pu hihta tuhtuy'yaqamuyu, pu sivat nāhoynwantotaqamuy huhyanpiyamuy takuminva, pu imuy hōwihtuy huhyayaqamuy atsvewayamuy pīwu.

16 Nihqe hakiy pep nöyakpuva haqami hihta yawmaniqat pas qa nakwha.

17 Noqw pam tutuqaynaqe, pumuy amumi pañqawu: Ura God lavay'ayaat put eñem yan pēna: Iki hapi nāwakinkihuniqey pan sohsokmuy sinmuy amuhpiy tñwantiwani. Noqw soq tuwat uma put uuyiñwtuy kíyat pan yukuya.

18 Noqw tutavot tutuqaynayaqam God awwat mohpeq momñwituy amumum put nanaptaqe, hin as put nīnayaniqey wūwanvaya, sinom sohsoyam put tutuqayhpiyat aw kātayyuñq'ö. Noqw öviy puma put mamqasya.

19 Pu tapkiqw pam kíñaqw ahpiy'o.

The Lesson from the Fig Tree
(Mt 21.20-22)

20 Pu qavoñvaqw puma añqwayaqw, kurs nönvospaltsoki ñay aqwhaqami lāki.

21 Noqw Peter u'naqe, Jesus aw pañqawu: Tutuqaynaqa, meh ura um nönvospaltsokit aw qalomálavayhtiye, kurs pam lāki.

22 Noqw Jesus lavayhtiye, pumuy amumi pañqawu: God aw tütuptsiwaa.

23 Pas antsa nu umumi pañqawni: Haqawa it tsomot nahlake' wuhkovatuphamiq tūwiñiqat aw pañqawhqa pas unañwpeq qa pēvewnakañw, hin lavayhtiye pas soon qa anhtiniqat tuptsiwe', hin lavayhtiye pas soon aw qa yórikni.

24 Paniqw öviy nu umumi pañqawni: Uma nānawaknakahkañw, hihta öviy tūviñlalwe', uma pas soon put qa ömahtotaniqey qa pēvewnaye', put makiwya-mantani.

25 Pu uma hoñkahkañw nānawakne', kurs hakiy aw hihta ep hinyuñwe', put ayo yukuyamantani. Noqw Umuna, öveqatsit ep qátuhqa umuy mewniñ ep qaanhtotiqat tuwat umuhpiy put ayo yúkumantani.

26 Nikañw kurs uma hakiy ahpiy put qa ayo yukuyaqw, pay soon Umuna öveqatsit ep qátuhqa umuy mewniñ ep qaanhtotiqat tuwat umuhpiy ayo yúkumantani.

The Question about Jesus' Authority
(Mt 21.23-27; Lk 20.1-8)

²⁷ Pu puma piw Jerusalem aw öki. Noqw Jesus God kiyat ep waynumqw, hakim God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam, pu wukw'a'yat put aw ökihqe,

²⁸ Aw pañqawwa: Ya um hakiy öqalayay aw yankañw iit hintsaki? Ya hak un iit hintsakniqat un öqalmaqa?

²⁹ Noqw Jesus lavayhtiqe, amumi pañqawu: Kurs nu piw tuwat umuy sükw hihta tüviñtani. Noqw ason kurs uma put nuy āawnayaqaw, pu' nu tuwat piw hihta öqalat aw yankañw iit hintsakqey umuy āawnani.

³⁰ Ura John küyit akw tütuvoylalawu. Ya pam pantsakniqey haqaww makiwa? sen öveqatsit añqö'? sen sinmuy amuñaqö'? Uma nuy āawnayani.

³¹ Noqw puma nānami put yuaatotaqe pañqawwa: Pas ka itam, Oñaq'ö kitotaqaw, kurs hin pam qa pañqawni: Noqw ya hinoqw pantaqaw uma put aw qa tütuptsiwa? kītani.

³² Pu as ka itam Sinmuy amuñaq'ö kitotanikañw-pi puma sinmuy mamqasya, sinom sohsoyam John pas antsa God lavay'ayaatnihqat pan mātsi'yuñqw öviy'o.

³³ Noqw öviy puma lavayhtotiqe, Jesus aw pañqawwa: Pay kurs itam hin pañqawwani. Noqw Jesus lavayhtiqe, amumi pañqawu: Pay nu tuwat soon hihta öqalat aw yankañw iit hintsakqey umuy āawnani.

12

The Parable of the Tenants in the Vineyard
(Mt 21.33-46; Lk 20.9-19)

¹ Pahsat pu pam lavayit hihta tuawi'taqat yuaativaqe, pumuy amumi pañqawu: Hak tāqa övat uyht, put aw nōyaknat, haqam övat pālayat yuykuyaniqat enem qölötat, tuwalankihut kītāt, hakimuy tumalay'yuñqamuy amumi put mātavi. Nit pahsat pu pam yāvoqhaqamii.

² Nihqe hisat kwañwtiniqat aw pituqw, pam ovauyit tumalay'yuñqamuy amumi tumal'ayay hōna, amuñaqaw aniwnit makiway ömahtaniqey öviy'o.

³ Noqw puma put nuayaqe a'nö wuvahtotat, qa hihta hintaqat ahoy lālayya.

⁴ Pu piw üyi'taqā suk-wat tumal'ayay pumuy amumiq hōna. Noqw puma putwat tatatupyaqe qötöyat wuvahtotat, hamanhintsatsnat lālayya.

⁵ Pu piw pam suk-wat amumi hōna. Noqw puma putwat nīnaya. Noqw pam wūhaqnihqamuy amumiq hōna. Noqw puma pētuy wuvahtota, pu haqawatuy qöqya.

⁶ Noqw pam sükw tiy pas aw unañway nāt tavi'taqe, pu nuhtuñk pumuy amumiq put tavi pañqawkañwo: Pay soon puma itiy qa kaptsitotani.

⁷ Noqw tuwat soq ovauyit tumalay'yuñqam nānami pañqawwa: I' hapi nay akpetaniqa. Taa, itam nīnayani; noqw himu aw noiltiniqa itahhimuniwhtini.

⁸ Pu puma put nuayaqe, nīnayay, ovauyit añqw qalavohaqami tūvaya.

⁹ Taa, noqw övat üyi'taqā it ep sen hinhtini? Pam pite', ovauyit tumalay'yuñqamuy qöyani. Nen pam a'löntuy amumi ovauyit nóani.

¹⁰ Noqw ya uma yan pey'taqat qa hisat añ tuñwāya? Owa kīlalwaqamuy amuhpiy qalavo tūviwhqa hapi tuyqaatniwhti.

¹¹ Tutuyqawhqa it tumaltaqaw, itamuy-niqw kātatayhpi, it'a?

¹² Noqw suyan pi pam pumuy amuhpewi yan lavayhtiqw, öviy puma put nuayaniqey unañwtoti. Nikañw puma sinmuy mamqasya; nihqe put mātapyat pañqw ahpiyya.

The Question about Paying Taxes
(Mt 22.15-22; Lk 20.20-26)

¹³ Noq̄w hisnen as puma put lavayiyat akw núansanyaniqe òviy hakimuy Pharisee-sinmuy, Herod añk w̄isiwtaqamuy enañ put aw hōnaya.

¹⁴ Noq̄w puma put aw òkihqe aw pañq̄aq̄wa: Tutuq̄aynaqa, itam ūmi navoti'yuñq̄w um pas qa atsat añ hinma; piw um qa hakiy mamq̄asi, ispi um sinmuy wuwniyamuy qa kaptsi'kañw, God tuwiyat suan tūtutuq̄aynaqee. Ya itam moñwit eñem hihta añ sivit Caesar aw siviwisniq̄w pam súanta, sen pay qa súanta?

¹⁵ Sen itam sisviyani, sen pay itam qa sisviyani? Noq̄w kurs puma paysoq̄ hintsatskaq̄w pam amumi m̄atsi'taqe amumi pañq̄awu: Ya uma hinoq̄w nuy unaheplalwa? Pew yālit yawwisq̄ nu aw yórikni.

¹⁶ Noq̄w puma aw put taviya. Noq̄w pam pumuy tūviñtaqe amumi pañq̄awu: Ya hakiy pitsánwaat ep pey'ta? pu ya hakiy tuñwniat añ pey'ta? Noq̄w puma put aw pañq̄aq̄wa: Caesar pitsánwaata.

¹⁷ Noq̄w Jesus lavayhtiqe, amumi pañq̄awu: Uma turs Caesar hihta himuyat Caesar aw siviwisni, pu uma God hihta himuyat God aw noayani. Noq̄w puma put aw k̄atayuñwa.

The Question about Rising from Death
(Mt 22.23-33; Lk 20.27-40)

¹⁸ Pahsat pu hakim Sadducee-sinom, yaw sinmuy qa ahoy yesvaniqat pañq̄aq̄waq̄am put aw òkihqe, put tūviñtotaqe aw pañq̄aq̄wa:

¹⁹ Tutuq̄aynaqa, ura Moses itamuñem yan pēna: Kurs hak tāqa tupkoy'taqa qa tímuy'kañw moke', yep nōmay m̄atapq, put tupkoat wuhtit amum qatupte', pāvay eñem tíoymantaniqat pañq̄awu.

²⁰ Taa, ura hakim tsáne'nihq̄am n̄anatupkom as yēse. Noq̄w mohti'maqat nōmatat, qa hihta ti'kañw pay mōki.

²¹ Noq̄w pu añkñihqa put nōmayat amum qatuptut, qa ti'kañw mōki; noq̄w pu amuñkñihqa pay piw amunti.

²² Noq̄w puma as tsáne'nihq̄am put nōmatota; nit qa hihta tío'ya. Noq̄w nuhtuñk pu wuhti tuwat mōki.

²³ Taa, noq̄w ya òviy ahoy yesvaniwniqat aw pituq̄w, pumuy tātayyaq̄w, pam pumuy hihtawat nōmaatni, pi puma tsáne'nihq̄am put nōmatota?

²⁴ Noq̄w Jesus lavayhtiqe, pumuy amumi pañq̄awu: Suyan pi uma tutuvenit-nikañw pu God òqalayay qa tuwi'yuñwa. Ya qa paniq̄w òviy uma qa suan wūwaya?

²⁵ Pi puma mokiwuy añq̄w tātayye' qa nōmalalwani, piw qa puwsuñwlalwani; pi puma òveqatsit ep yesq̄amuy God hoñviaymuyatuy amunyūwni.

²⁶ Noq̄w kurs uma so'q̄am ahoy yesvaniqat tūviñlalwaq̄w-Ya uma Moses pēniyat ep it qa hisat añ tuñwáya? Ura pam himutskit yuaataqe yan pēna: Ura God put aw pañq̄awu: Nu hapi Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pumuy Tutuyq̄awhqaamu, it'a?

²⁷ Oviy pi God qa so'pumuy amumi tutuyq̄awi, pi yesq̄amuy amumii. Oviy uma pas qahin aw suan wūwaya.

The Great Commandment
(Mt 22.34-40; Lk 10.25-28)

²⁸ Noq̄w hak tutavot tutuq̄aynaqa amumi pítuhqe, puma hihta yuaatotaqat navota; noq̄w pas Jesus pumuy amumi súañq̄awh̄q̄ navotqe, put tūviñtaqe aw pañq̄awu: Ya tutavot sohsok amuñaq̄w himuwa pas suspavani'?

²⁹ Noqw Jesus put hu'wage aw pañqawu: Sohsok tutavot amuñaqw sus-pavannihqa hapi ii. Tuqayvastotaa, Israel-sínomu. Tutuyqawhqa hapi aw itahyantaqa. Pam hapi pas nāla Tutuyqawi.

³⁰ Noqw ōviy hapi uma sohsok umuh'unañway akw God Umuhtu-tuyqawhqaqay aw unañway'yuñwni, pu sohsok umuhhikwsiy akw'a, pu sohsok umuhwuwniy akw'a, pu sohsok umuh'ōqalay akw'a. I' hapi pas suspavannihqa tutavo.

³¹ Noqw añknihqā piw put anta. Um nāmi hin unañway'taqey pas pan uhsinosñway aw unañway'tani. Qa himu hapi tutavo imuy amuhpenihqe pas pávan'i.

³² Noqw tutavot tutuqaynaqa pañqawu: Pas antsa, Tutuqaynaqa, um súañqawu. Pi God pas sūkaa, qa hak piwu, pas pam-saa.

³³ Piw hak God eñem wākasit tataqtsoke', sen put aw hihta noe' súañsakñwu. Noqw pay hak sohsok unañway, pu sohsok wuwniy, pu sohsok hikwsiy, pu sohsok ōqalay akw put aw unañway'kañw, nāmi hin unañway'taqey pan sinosñway aw unañway'taqa hapi put epnihqe pas pavan súañhtñwu.

³⁴ Noqw pas pam put aw súañqawhqaq Jesus navotqe, put aw pañqawu: Pay um God moñwtunatyayat añqw qa yāpo. Noqw pahpiy pu' pāpu qa hak hisat put hihta tūviñtaniqey unahintsaki.

The Question about the Messiah (Mt 22.41-46; Lk 20.41-44)

³⁵ Noqw Jesus God kiyat ep tūtutuqaynakañw, lavayhtiqe pañqawu: Ya hin-taqw ōviy tutavot tutuqaynayaqam Christ David tiatnihqat pañqawu?

³⁶ Pi ura David Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy pas nāp pañqawu: Tutuyqawhqa Imoñwiw aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qátuni, nu hisat uhtuwqamuy áñwutaqw, puma ūmi maqaptsi'yuñwniqat pahsavoo.

³⁷ Noqw ōviy hapi David pas nāp put Moñwílawhqa, ya hin pam put tiatni?

Jesus Warns against the Teachers of the Law (Mt 23.1-36; Lk 20.45-47)

Noqw sōqavuñwsinom put nanaptaqe, hahlayhtoti.

³⁸ Pu pam pumuy tutuqaynakañw amumi pañqawu: Uma tutavot umuy tutuqaynayaqamuy wupayuwsínumyaniqey nānawaknakahkañw, kitpik pas kaptsi'tiwyaniqey tuñlay'yuñqamuy amuhpe qa nāunay'yuñwni.

³⁹ Puma tsotsvalkiva pas mohkaqe atsvewat tuñlay'yuñwa, pu nōviwhqat añ mohkaqe qeqnita.

⁴⁰ Puma koñnalvutuy kīkiyamuy tusoqkwahankahkañw, nānawakne', nawip'ew sutsépyuaatotañwu. Ima hapi pas pavan qaöwíhintsaniwyani.

The Widow's Offering (Lk 21.1-4)

⁴¹ Noqw Jesus sivatatañpit ayañqwat qatukañw, sinmuy pañsoq sīvat ōoyaqw, amumi tayta. Noqw kaysiwhqam kahaksinom aqw nihtiwhqat tañlalwa.

⁴² Noqw hak koñnalavu ōokiwhqa pítuhqe lōq hihsaq votōnat pañso pana. Puma lōyōmnen sūka palávotōnaniñwu.

⁴³ Noqw Jesus put aw nānatuwnayaqamuy wáñwayhqe, amumi pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas i' koñnalavu ōokiwnihqa imuy sivatatañpit aqw ōoyaqamuy amuhpenihqe aqw suswuhqaq oya.

⁴⁴ Puma pi pay qa rūrumnayakahkañw hihta akwsinñqat pañsoq ōoya. Noqw i' pi rūrumnakañw pas sohsok himuy, pas hihta akw qátuhqey sohsok pañsoq oya.

13

Jesus Speaks of the Destruction of the Temple

(Mt 24.1-2; Lk 21.5-6)

¹ Noqw Jesus God kīyat añqw yámaktoqw, haqawa put aw nánatuwnaqa put aw pañqawu: Tutuqaynaqa, meh, is uti pavan pas o'wa! pu pavan pas kīkuhu!

² Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Ya um iit qaan'ewakw kīkihut aw tayta? Pay nāt qa haqam owa qeniy ep akwsiñwni; pas sohsoy sahpukiwni.

Troubles and Persecutions

(Mt 24.3-14; Lk 21.7-19)

³ Noqw pam God kīyat ayañqwat tsomot Olivet epeq qatuqw, Peter-niqw, pu James-niqw, pu John-niqw, pu Andrew, puma pay nánaltyakahkañw put tūviñtotaqe, aw pañqaqwa:

⁴ Um kurs itamuy āawnani: Ya hisat i himu yaniwhtini? Pu hisat i sohsoy hiniwhtiniqw himu put tuawi'tani?

⁵ Noqw Jesus pumuy hu'waqe, amumi yan lavayhti: Uma tunatyaltotini, taq nāphisat hak umuy ūnatoyñani.

⁶ Nāt kaysiwhqam inatñwaniy añ ōkini; nen pañqaqwani: Nu Christ, kitotani; nen kaysiwhqamuy ūnatoyñayani.

⁷ Pu uma nāqöyiwuy yāvaqñihqat nanvotyani, pu umuhhayhke' nāqöytaqw uma nanaptani. Nikañw uma qa hin unañwtotini. Pi pay pam pāvantaqat pas soon qe'ni. Nikañw pay hapi nāt qa pep so'ñwamiq pítuni.

⁸ Pi añqe' hihtuwat sinom hihtuywatuy sinmuy amumi wuñkuyamantani. Pu moñwtunaty suk w moñwtunatyat ehpewhimantani. Pu hāhaqe' tutskwa tayáyaykuni, pu tsönösqatsini, pu koyanisqatsini. Ii hapi hihita kānavotpit yayhniata.

⁹ Noqw pay uma nānami tunatyaltotini. Nāto hakim haqe' moñwtsovawuyñqamuy amumi umuy noayani. Pu uma tsotsvalkiva wuvimuyiwuyani, pu nuhtumi momñwituy, pu pas momñwituy amutpipot samvaniwuyani. Noqw uma pumuy amumi nuy tuawi'yuñwni.

¹⁰ Noqw lomatuawi hapi pas soon qa mohti sohsoqmuy sinmuy amumi yuaatiwni.

¹¹ Nikañw ason puma umuy tsamye', momñwituy amumi mātatveqw, uma añwu pay hihta yuaaykuyaniqey qa wūwantotamantani; piw uma qa yēwalalwamantani. Pi ason aw pituqw, Qahováriwtaqa Hikwsi umuy hin tutuqaynaqw, pan uma yuaaykuyani. Pi qa uma yuaaykuyamantani; pi Qahováriwtaqa Hikwsi hapi umuhpiy yuaaykuni.

¹² Noqw hapi nātupkom nāmi nukpanhtiqw, himuwa suk w mokiwuy aw mātapani, pu nāam tīmuyu. Pu tímat namuy, yumuy amuhpewhitote', tuqwyantotaqamuy amumi pumuy noayani.

¹³ Pu sinom sohsoyam umumi qa suhtaq'ewyani, uma isinomniqw öviy'o. Noqw pay yūmosa añ kuytaqa hapi ayo yámakni.

The Awful Horror

(Mt 24.15-28; Lk 21.20-24)

¹⁴ Ura God lavay'ayaat Daniel yan lavayhti: Hak nuhtsel'ewaynihqa tūkiqötaniqa wunuptuni. Añ tūñwantaqa māmatsni. Noqw öviy ason pam haqam as qe'niqey ep wunuqw, uma aw yórikyaqw, pep pu' ima Judeat añ yesqam tuhtukwimi q watqani.

¹⁵ Pu i' hak kíts'oveqñihqa pañqw ahpami qa hāhawani, piw hihta öviy pañso qa papkini.

¹⁶ Pu i' hak pasve hinnumqa qa kīmi yuwsiy öviyini.

¹⁷ Noqw hisat aw pituqw, pep hapi pu' haqawat an nō'yiwyuñqamuy, pu yōyoñnayaqamuy kurs hin watqaniqamuy amuñem pas is óhini.

¹⁸ Noqw uma qa tömö' watkiwnumyaniqey öviy God aw nānawaknani.

¹⁹ Ispi aw pituqw kānavotpininiq'ö, pas hisat God hihta yúkuhqat pahpiy pew pahsavo qa hisat pan haqam hiniwhtiqtat pan'i; piw pas soon hisat pāpu paniwhtini.

²⁰ Noqw as Tutuyqawhqa pan talönwintiwhqat qa pelvotaqw, soon hak ayo yámakni. Nikañw pay hapi pam hakimuy namorstagey pumuy tunatyawkañw, pan talönwintiwhqat pay pelvotaniqey tunatyawta.

²¹ Pep pu' ason kurs hak umumi Meh, yep Christ, sen kítani, sen meh, pam áyamo, kitaqw, uma qa tütuptsiwani.

²² Pi nāto hakim atsáy'kahkañw Christ-yaqey, pu God lavay'aymatnihqey pan nātsokani'yuñqam hoñvani; nen kātatayhpit hihta tuawi'yuñqat poñalalwani, sen pay hin pasiwtañqaw hikis pi pas namorstiwyaqamuy lasnayaniqey öviy'o.

²³ Noqw uma hapi tunatyaltotini. Meh, nu hapi sohsok hihta umuy añwu pay āawna.

The Coming of the Son of Man
(Mt 24.29-31; Lk 21.25-28)

²⁴ Noqw ephaqam, put kānavotpit atsve tāwa qa tālawvani; pu mūyawuy añqw qa talni.

²⁵ Pu tokpelat anqe' sótu löhöhöykuni, pu tokpelat anqe' hīhimu öqala tayayaykuni.

²⁶ Noqw pahsat pu nu' Sinot Tiat gaan'ewakw öqalat pasiwkañw a'nö sóniwkañw, òomawhtuy akw hawtoqw, sinom inumi yórikyani.

²⁷ Noqw pep pu' nu ihoñviaymuy anqe' ayatani. Noqw puma nānan'ivaqw inamoramuy tsovalayani, tūwaqatsit susqalawñwayat añqw it tokpelat susqalawñwayat anqee.

The Lesson of the Fig Tree
(Mt 24.32-35; Lk 21.29-33)

²⁸ Taa, noqw uma nōnvospaltsokit hihta tuawi'taqat nanaptani; nāt put nan-taqaat qa hūrunen nahpi'wisq, kurs tal'añw hayiñwnaqat uma nanaptañwu.

²⁹ Noqw pan hapi uma iit yantaqat hiniwmaqaw aw yórikye', pay pas aw pitsiwtaqat nanaptani, hikis pi pay pāpu pas hötsíwhpeqnihqata.

³⁰ Pas antsa nu umumi pañqawni: Ima sinom soon tūtuwayaqw, pay ii sohsoy yaniwhtini.

³¹ Tokpela, pu tūwaqatsi pay tūwayani; nikañw ilavayi hapi pas soon tūwayani.

No One Knows the Day or Hour
(Mt 24.36-44)

³² Nikañw hisat aw talönvaniqat, pu hage', qalawmaniqtat qa hak navoti'ta. Pas qae, öveqatsit ep hoñvia'yam qa navoti'yuñwa, pu piw Tíata. Pas Ina nāla put navoti'ta.

³³ Uma tunatyaltotini; nen qa ūnaiwkahkañw nāwakintotani. Taq uma hisat aw pítuniqtat qa navoti'yuñwa.

³⁴ Pi nu' Sinot Tiat hakiy haqam yāvoqnihqat anta. Pam hak kiy añqw ahpiyniqe tumal'aymuy amumi himuy noat, nanāp pumuy tumalhuytat, pu tuwalan'ayat tūwalaniqtat aw pañqawu.

³⁵ Paniq̄w ōviy uma tunatyawyuñw̄ni. Taq uma ki'taqat hisat pítuniqat qa navoti'yuñwa, sen tapkiq̄wniqata, sen tōkilnasaveq̄niqata, sen kowāko tōtōq̄w pahsatniqata, sen talavayniqata.

³⁶ Taq nāphisat sen pam suptuq̄w, uma tokkañw put ahpiy núansaniwyani.

³⁷ Noq̄w nu umumi hiñqawh̄qey nu hapi sohsokmuy amumi pañqaw̄ni: Uma tunatyawyuñw̄ni.

14

The Plot against Jesus

(Mt 26.1-5; Lk 22.1-2; Jn 11.45-53)

¹ Pu' hapi ura amutsva yūmosanihqat ep nōviwhqat aw lōs tāla pēti, pu qa peken'oyiwhput pōlavikit nōnōsañwuqat aw'i. Noq̄w God awwat mohpeq momñwit, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum hin as Jesus ūnatoyñaye' nīnayaniqey wūwantota.

² Nihq̄e pañq̄qwa: Pay qa nōviwhqat epni, taq ka sinom pas qaunāñwtalawvayani.

Jesus Anointed at Bethany

(Mt 26.6-13; Jn 12.1-8)

³ Noq̄w Jesus Bethany-kitsókit ep hakiy tokoplelet tūtuyñwuqat Simon kīyat ep tunōsvoñat aw qatuq̄w, hak wuhti tatañpit hihta owat alabaster yan tūñwantiwhqat añq̄w yukiwtaqat añ tusaq̄wihkuyit kwañwáhovaq̄tuqat kūyikañw ep paki; nihq̄e tatañpit yōh̄aqe, Jesus q̄ötōyat aw wihkuyit wihta. Pam wihkuyi nard yan tūñwantiwa; noq̄w pam a'nō hihkay'ta.

⁴ Noq̄w haq̄awat pep yesq̄am itsívutotiqe, unañwpeq pañq̄qwa: Ya hinoq̄w i' wihkuyi paysoq̄ hovalniwa?

⁵ Añwu ka as pam payhp sunat sīvat epnihq̄e hóyokiwtaqat ōviy huyiwe', ōokiwyaqamuy amumi noiwnikañwo. Noq̄w puma qayan unañway wuhtit aq̄w hiñq̄qwa.

⁶ Noq̄w Jesus pañq̄awu: Uma qa aw hiñq̄qwani. Ya uma hinoq̄w unañwmokintota? Pi pam inuhpe lolmat tumalta.

⁷ Uma pi pay ōokiwyaqamuy sutsep oyi'yuñwa, nihq̄e uma hisat pan unañwtote', pumuy pāsyamantani. Nīkañw uma nuy qa sutsep tavi'yuñw̄ni.

⁸ Pay pam hihta aw nuhtsaknihq̄ey tumalta; pam hisat nuy āmiwniqat aw añwu pay wihkuyit akw itokoy lelwiniq̄e pitu.

⁹ Pas antsa nu umumi pañq̄aw̄ni: Tūwaq̄atsit añ ahsupoq̄ haq̄am i' lomatu-awi yuaatiwhq̄, pep i' wuhti hinhtiqat pam yuaatiwmantani. Sinom it akw put u'ni'yuñw̄ni.

Judas Agrees to Betray Jesus

(Mt 26.14-16; Lk 22.3-6)

¹⁰ Noq̄w Judas Iscariot, pakwt löq̄ sihkay'taqamuy amumum tōnawtaqa God awwat mohpeq momñwituy amumi Jesus mātapniq̄e pumuy amumii.

¹¹ Noq̄w puma put nanaptaq̄e hahlayhtotiqe, put sīvat maq̄ayaniq̄ey aw pañq̄qwa. Noq̄w pam hisat nukwán'ewhtīq̄w pumuy amumi put mātapniq̄ey qeni'hevi'ta.

Jesus Eats the Passover Meal with His Disciples

(Mt 26.17-25; Lk 22.7-14, 21-23; Jn 13.21-30)

¹² Noq̄w qa peken'oyiwhput pōlavikit ep nōviwhqat ep sūs talni'taq̄w, ura ep hapi sinom amutsva yūmosanihqat ep mañat nīnayañwuniq̄w, Jesus aw nānatuwnayaqam put aw pañq̄qwa: Ya itam haq̄am hihta aw hintsatsnaq̄w, um pep ura amutsva yūmosanihqat ep nōviwhqat nōsniq̄ey nāwakna?

¹³ Noqw pam lōqmuy put aw nánatuwnaqamuy pahpiy ayataqe amumi pañqawu: Uma kīmini; nen hak tāqa kuysivut akw kūyi'kañw umuhsawvaqw uma añkni.

¹⁴ Nen ason pam haqami pakiqw, uma pep ki'taqat aw pañqawni: Tutuqaynaqa yan lavayhti: Ya um haqam yeyespi'ta? Nu as pep inumi nánatuwnayaqamuy amumum ura amutsva yūmosanihqat ep nōviwhqat nōsni.

¹⁵ Noqw pam tupatsveq wukoahpave pās himu pasiwtaqat umuy āawnani. Pepeq uma itamuñem hihta aw hintsanni.

¹⁶ Noqw put aw nánatuwnaqam pañqw ahpiynihqe, kīve pítuhqe, pam hin pumuy amumi lavayhtiqtat pan yori; nihqe amutsva yūmosanihqat ep nōviwhqat aw hintsana.

¹⁷ Noqw tapkiqw, Jesus pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum pañsoo.

¹⁸ Noqw puma aw yeskahkañw nōnovaqw, Jesus pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Uma haqawa inumum tūmoytaqa momñwituy amumi nuy mātapni.

¹⁹ Noqw pahsat puma qahahlayhtotiqe, nanāp put aw pañqawu: Ya nūu? Pu piw suhka pañqawñwu: Ya nūu?

²⁰ Noqw pam lavayhtiqtat amumi pañqawu: Pay pakwt lōq sihkay'taqamuy amuñaqw haqawa inumum novaoyit aqw morstoynaqani.

²¹ Pi Sinot Tiat hin pey'taqat pas kurs hin nu qa yep qatsit añqw ahpiyni. Noqw pay i' hak momñwituy amumi Sinot Tiyat mātapniqtat enem pas is óhini. Pay pi as tatam pam qa tihtiwhq, pam put enem lolmani.

The Lord's Supper

(Mt 26.26-30; Lk 22.15-20; 1 Co 11.23-25)

²² Noqw pumuy nōnovaqw, Jesus pōlavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōñoyhtat, pumuy put huytat pañqawu: Huvam it ömahtote', nōñösaa; i' hapi itoko.

²³ Pu pam kuyapkuyit kwusut, put ep hahlayhtit, pumuy amumi put tavi. Noqw puma sohsoyam put añqw hikwya.

²⁴ Pu pam amumi pañqawu: I' hapi iuñwa kaysiwhqamuy amuñem munvaniwhqa, amuñem pūhut pasiwnaniqe öviy'o.

²⁵ Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas nu soon yep qatsit ep ovauyit aniwniyat añqw hikwni. Nikañw hisat God moñwtunatyayat aw pituqw, pep pu' nu puhuovavalat añqw hikwni.

²⁶ Pu puma tayawinpit tawlalwat, pañqw haqami tsomot Olivet awya.

Jesus Predicts Peter's Denial

(Mt 26.31-35; Lk 22.31-34; Jn 13.36-38)

²⁷ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pu' mihikq hapi uma sohsoyam inutsviy unañwso'ni; pi ura pan pey'ta: Nu kanelmuy amumi tunatyawtaqtat nīnani. Noqw kanēlom ahtsavalani.

²⁸ Nikañw ason nu ahoy tātayniwe', añwu pay umuhsavo Galileet aqwni.

²⁹ Noqw Peter put aw pañqawu: Pay as pi nāmahin sohsoyam unañwso'niqw, pay nu' pas soon panhtini.

³⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pas antsa nu ūmi pañqawni: Pay pu' it tālat ep mihikq, nāt taqakowāko qa lōs tōqtiqw, um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawni.

³¹ Noqw pahsat pu pam pas öqalat pañqawu: Pay nāmahin pi as kurs nu umum moknikañw, pay nu uñ qa tuwi'taqey pas soon pañqawni. Noqw puma sohsoyam put an lavayhtoti.

Jesus Prays in Gethsemane

(Mt 26.36-46; Lk 22.39-46)

³² Pu puma haqami Gethsemane yan túnwantiwhqat aw öki. Noqw Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Uma hāk inuhsavo yep yesq, nu nāwaknani.

³³ Pu pam Peter-nit, pu James-nit, pu John pumuy pahpiy tsamhqe, pahsat pu suyhtsepñwat qahahlay'iwmaqe hin unañwti.

³⁴ Nihqe amumi pañqawu: Nu hapi sumataq mokni; pas iunañwa qahahlayi. Uma hāk yepye', tunatyawyuñwni.

³⁵ Pu pam ahpiy hihin yūmonit, tutskwami nātuvat, pep okiwlawu; nihqe kurs pay hin pasiwtaniqw, i' tuwani put ahpiy ruhpaqniqat nāwakna.

³⁶ Nihqe pañqawu: Abba, Inaa, pay uñniqw sohsoy himu pasiwta. Um as it kānavotpit inuhpiy ayo yúkuni. Nikañw pay qa nuy hin nāwaknaniqw, pantani; pay uhtunatyay antani.

³⁷ Pu pam amuminihqe, pumuy tokqamuy túwahqe, Peter aw pañqawu: Simon, ya um pūwi? Ya pas um soon tāwat añqe' sūs qöniltiqat pahsavo tunatyawtani?

³⁸ Uma tunatyawkahkañw nānawaknani, taq nāp hisat sen uma ūnatiwyani. Pay as hakiy tunatyaat pas antsa su'qawta; noqw pay tokoat nuksiwa.

³⁹ Pu pam ahpiynihqe nāwaknaqe, pay piw án lavayhti.

⁴⁰ Pu pam ahoy amuminihqe, pay piw pumuy tokqamuy tuwa; puma pi puwmañw'iwyuñwa. Noqw puma kurs put aw hiñqaqwani.

⁴¹ Pu pam pāyisni'makañw pítuhqe, amumi pañqawu: Pay pi uma tōke', nānasuñwnani. Hapí, tuwanit aw pitu. Meh, nu' Sinot Tiat hapi qaanhinwisqamuy öqalayamuy aw mātaviwa.

⁴² Huvam hoñvaa, itam awyani. Meh, nuy momñwituy amumi mātapniqa pew pituto.

The Arrest of Jesus

(Mt 26.47-56; Lk 22.47-53; Jn 18.3-12)

⁴³ Noqw pam nāt yuaataqw, Judas imuy pakwt löq sihkay'taqamuy amuñaqw suhka pitu. Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam sipwuvahpi'kahkañw, pu murikhoy'kahkañw put amum öki, God awwat mohpeq momñwit-niqw pu sinmuy amuñaqw wukw'a'yam pumuy ayatotaq'ö.

⁴⁴ Noqw i' pumuy amumi put mātapniqa amumi hihta tuwantaqe pañqawu: Nu hapi hakiy tsohtsonaqw, pamni. Uma put nuaye', pás aw tunatyawkahkañw wikyani.

⁴⁵ Nihqe öviy panis pam ep pitut, pay yūmosa Jesus awnihqe, aw pañqawu: Tutuqaynaqa, Tutuqaynaqa, kitat put tsohtsona.

⁴⁶ Pahsat pu puma put aw may'yuñqe put nuaya.

⁴⁷ Noqw pumuy pep hoñqamuy amuñaqw haqawa sipwuvahpiy hóroknaqe, God awwat mohpeq moñwit tūwikiyat sáviknaqe, naqvuyat ayo tuku.

⁴⁸ Noqw Jesus lavayhtiqe, sinmuy amumi pañqawu: Ya uma hakiy uyiñwut ehpewi añqaqwyaqe, öviy pas piw sipwuvahpi'kahkañw murikhoy'kahkañw nuy wik-wisa?

⁴⁹ Himu nu nāqavo God kíyat ep umumum hinnumkañw tūtutuqaynaqw, uma nuy qa nuaya. Noqw pay sam pi tutuveni soon qa antani.

⁵⁰ Noqw put aw nánatuwnayaqam sohsoyam put tatamhtotat watqa.

⁵¹ Noqw hak tiyo qa yuwsí'kañw tusaqtontsatsakmötsaput uskañw put añkniqw, tötím put nuaya.

⁵² Noqw pam usimniy ayo tūvat, qa yuwsí'kañw amuñaqw wāya.

Jesus before the Council

(Mt 26.57-68; Lk 22.54-55, 63-71; Jn 18.13-14, 19-24)

⁵³ Noqw solāwam God awwat susmohpeq moñwit kīyat aw Jesus wikya. Noqw ima God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu wukw'a'yat-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam sohsoyam pep tsovawta.

⁵⁴ Noqw Peter yāvaqw Jesus ańk hinmakańw, God awwat mohpeq moñwit kīyat ihpoviyat aw pawsavo pitu; nihqe tumal'a'yatuy amumum qatukańw, qōhit aw nāmukinta.

⁵⁵ Noqw God awwat mohpeq moñwi, sohsokmuy pep tsovawtaqamuy amumum as Jesus nīnayaniqey ōviy hakiy hihta qalolmat put nēveltoynaniqat heptotat, qa hakiy tutwa.

⁵⁶ Pay as pi kaysiwhqam put hīhihta atsátoynayaqw, pumuy lavayiam qa sunyuńwa.

⁵⁷ Noqw haqawat wunuptuqe, put hihta atsátoynaqe, pańqawu:

⁵⁸ Itam it aw tūqaytaqw pańqawu: Nu it God kīyat sinmuy māyamuy akw yukiwhqat sahpuknat, sukwat pas qa sinmuy māyamuy akw yukiwhqat pāyis tālat ań kītani, kita.

⁵⁹ Noqw pay piw pumuy lavayiam qa súnanta.

⁶⁰ Pawsat pu God awwat mohpeq moñwi pumuy amuhsonve wunuptut, Jesus tūvińtaqe aw pańqawu: Ya pay um qa hińqawni? Ya ima hihta uhpewi yuaata?

⁶¹ Noqw pam qa hińqawhqe, pay amumi qa hinwat lavayhti. Noqw pu piw God awwat mohpeq moñwi put tūvińtaqe aw pańqawu: Ya pas pay um Christ, Tayawintiwhqat Tíata?

⁶² Noqw Jesus put aw pańqawu: Nu' pam'i. Pay nāt nu' Sinot Tiat Sus'ōqaltutuyqawhqat putvaqe qátukańw tokpelat ep ōomawhtuy akw hawtoqw, uma inumi yórikyani.

⁶³ Pawsat pu God awwat mohpeq moñwi itsívutiqe, yuwsiy tsíkat pańqawu: Ya hinoqw pas piw nāt hakim put ehpewi hińqaqwani?

⁶⁴ Pi uma qakaptsi'lavayiyat aw tūqayyuńwa. Uma hin wūwantota? Noqw puma sohsoyam put mokiwyu hihkay'taqat pańqaqwa.

⁶⁵ Pawsat pu haqawat put aw tōhtivaya, piw put taywayat nākwapnayaqe, may pōlōlni'kahkańw akw put wuvahtivayaqe, aw pańqaqwa: Kurs hákiynihqat pańqawuu! Pu ima tumal'a'yat mapqōlöy akw put wuvalalwa.

Peter Denies Jesus

(Mt 26.69-75; Lk 22.56-62; Jn 18.15-18, 25-27)

⁶⁶ Noqw Peter pep moñwkit ihpoviyat epniqw, haqawa God awwat mohpeq moñwit tumal'aymuyatuy mámanhtuy amuńaqw pítuhqe,

⁶⁷ Peter nāmukintaqw túwahqe, aw taynumt, pańqawu: Um pi piw it Jesus Nazareth ańqw sinot ámuma.

⁶⁸ Noqw pam qa nakwhaqe pańqawu: Nu put qa tuwi'ta; piw um hińqawhq nu qa māmatsi. Nit pam yámakqe, hōtsíwat aw wunuqw, taqakowāko tōqti.

⁶⁹ Noqw māna piw put túwahqe, pawsat pep hońqamuy amumi pańqawu: I' pi pumuy amumuma.

⁷⁰ Noqw piw pam qa nakwha. Pu hihin hihsavoniqw, ima pep hońqam piw Peter aw pańqaqwa: Pay um pas antsa pumuy amumum hinnuma. Um pi Galilee-sino; ōviy pi uhlayayi panta.

⁷¹ Noqw pawsat pu pam God atpip amumi pas qa atsátaniqey amumi pańqawu; nihqe pas ōqalat pańqawu: Pay nu pas umuy hakiy yuaatotaqat qa tuwi'ta.

⁷² Noqw pawsat pay taqakowāko piw tōqti; noqw pawsat pu Peter Jesus put aw hin lavayhti qat u'na; ura pam pańqawu: Nāt taqakowāko qa lōs tōqtiqw,

um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawni, ura kita. Noqw pam put añ wūwaqe, pahsat paklawu.

15

Jesus before Pilate

(Mt 27.1-2, 11-14; Lk 23.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Pu panis tālawvaqw, pay ima God awwat mohpeq momñwit, pu wukw'a'yat-nikañw pu tutavot tutuqaynayaqam wuwan'a'yatuy sohsokmuy amumum hin hintaniqat yuaaykuyaqe, Jesus somyat, ahpiy wikyaqe, pep tutskwat aw moñwi, Pilate yan mātsiwhqat, aw put noaya.

² Noqw Pilate put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinmuy moñwíamu? Noqw pam hu'waqe aw pañqawu: Um súañqawu.

³ Noqw God awwat mohpeq momñwit put hīhihta nēveltotoynayaqw, pam qa hiñqawu.

⁴ Noqw Pilate piw put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya pay um pas qa hiñqawni? Meh, ima hīhihta uhpewi yuaatota.

⁵ Noqw piw nāt Jesus qa hiñqawu. Noqw òviy Pilate hin kurs wūwa.

Jesus Sentenced to Death

(Mt 27.15-26; Lk 23.13-25; Jn 18.39-19.16)

⁶ Noqw put nōviwhqat ep pi pam hakiy sivilawhqat hihtawat nuhtumi mātapñwu, pumuy hakiy nānawaknaqw put'a.

⁷ Noqw hak tāqa Barabbas yan mātsiwhqa pētuy amumum sivikit ep sómiwta. Ura puma put amum moñwit ehpewi hoñva; nihqe panhtotiqe hakiy nīnaya.

⁸ Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Pilate aw sa'taqe, pam hin yúkuñwuqey pan piw amuñem hinhtiniqat ò'qalya.

⁹ Noqw Pilate lavayhtiqe amumi pañqawu: Noqw ya nu Jew-sinmuy moñwíamuy amumi mātapniqat uma nānawakna?

¹⁰ Suyan pi God awwat mohpeq momñwit qatsutsúyyaqe òviy put aw Jesus noayaqw, pam mātsi'taqe òviy pañqawu.

¹¹ Noqw God awwat mohpeq momñwit sinmuy pan unañwtoynaya, as pam Barabbas pumuy amumi mātapniqata.

¹² Noqw Pilate lavayhtiqe piw amumi pañqawu: Noqw ya nu it umuh-piy Jew-sinmuy moñwíamuy yan túnwantiwhqat hintsanni? Ya uma hin nānawakna?

¹³ Noqw puma piw sáakmaqe aw pañqaqwa: Nahoylehtsit aw múaal!

¹⁴ Pahsat pu Pilate amumi pañqawu: Ya hínoqö'? Pam hihta qalomáhinhtiqw òviy'o? Noqw pahsat puma tis pas pavan sáakmaqe pañqaqwa: Nahoylehtsit aw múaal!

¹⁵ Noqw Pilate sinmuy pas pay unañwveniye, pumuy Barabbas mātapt, Jesus wuvahtiwniqat pañqawht, nahoylehtsit aw muiwniqat òviy solāwamuy amumi put mātavi.

The Soldiers Make Fun of Jesus

(Mt 27.27-31; Jn 19.2-3)

¹⁶ Noqw solāwam pavasiwhkit Pretorium yan túnwantiwhqat aw put wikyaqe, suñwámuy sohsokmuy sūmi tsovalaya.

¹⁷ Pu puma put palasakwat usimnit usihtoyneyat, hihta kūtay'taqat kwite-totaqe, put qötösomtoynaya.

¹⁸ Nit pahsat pu put pas hihtalalwaqe, pañqaqwa: Öqawmañwu, Jew-sinmuy moñwíamu!

19 Pu puma hopaqat akw put qötöyat wuvalalwakahkañw, aw töhtota; pu aw tamötshoñvankahkañw, put pas hihtalalwa.

20 Pu öviy puma put aw tututsiwyaqey yukuyaqe, palasakwat usimnit oyanayat, pu pas nāp yuwsiyat put yuwsinaya, nit nahoylehtsit aw put muayaniqe ahpiy wikya.

Jesus Nailed to the Cross

(Mt 27.32-44; Lk 23.26-43; Jn 19.17-27)

21 Noqw hak Cyrene-tutskwat añqw tāqa, Simon yan mātsiwhqa, hakimuy Alexander-nikañw, pu Rufus pumuy naam, haqaqw pitutoqe pañqee. Noqw pam Jesus nahoylehtsiyat eñem İkwitaniqat solāwam put tusoq'ayatota.

22 Noqw puma haqami Golgothat aw Jesus wikya; pam Masqötviħka i'nihqe pam'i.

23 Noqw puma wine hihta a'nö sikat enañ namiqwriwtaqat put hikwnayaniqw, pam qa nakwha.

24 Pu puma put nahoylehtsit aw muayaqe, yuwsiyat nāhoy o'ya, put öviy nanavö'yakahkañwo, mātaqpi hak hihtawatmantaniqw öviy'o.

25 Wukotönvaniwtaqw-haqam puma nahoylehtsit aw put muaya.

26 Noqw pam hihta nēveltoyniwhq, pam put atsva pēniwa; nihqe yan pey'ta: JEW-SINMUY MOÑWIAMU.

27 Noqw puma piw hakimuy lōqmuy uyiñwutuy put ahsaq nīnaya, nānap nahoylehtsit aw muayaqee, suhkawa put putvaqeniqw pu sukawa put suyvaqee.

28 Noqw pep pu' tutuvenit an hiniwhti, ura yan pey'ta: Pam qaanhtotiqamuy amumum pohtoylaniwa, yan'i.

29 Noqw ima añ sasqayaqam aw tututsiwyaqe, qötöy wīlankahkañw pañqaqwa: Hē! um God kīyat sahpuknat pāyis tālat añ aw kītaniqey tuwi'taqa,

30 Ayo nātave', nahoylehtsit añqw hāwii.

31 Noqw God awwat mohpeq momñwit piw amún put aw tututsiwyaqe, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum nānami pañqaqwa: Pas as pam ayo tūooykañw, kurs hin ayo nātapni.

32 Pay pas Christ Israel-sinmuy moñwíammen nahoylehtsit añqw hawni, noqw itam aw tāyuñwe' tūtuptionsi. Noqw ima put amum nahoylehtsit aw muiltiqam put aw tutsíwhiñqawlawu.

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Lk 23.44-49; Jn 19.28-30)

33 Noqw tāwanasaptiqw ahsupoq tūwaqatsit añ qatālawva, tāwat atvelpetiqw pahsavoo.

34 Noqw tāwat atvelpetiqw, Jesus a'nö pañqawu: Eloi, Eloi, lama sabachthani. Pam God, Itutuyqawhqa, ya um hinoqw nuy tatamhta? i'nihqe pam'i.

35 Noqw haqawat pep hoñqam nanaptaqe pañqaqwa: Meh, taq pi pam Elias wāñwaylawu.

36 Noqw haqawa wárikqe, hihta söyatko'ytaqat (sponge) vinegar aqw mórokna, hopaqat epeq sönnat, put hikwna pañqawkañwo: Pay pantani; mātaqpi kurs Elias añqwnen put hawnani.

37 Noqw Jesus a'nö hiñqawht, sohsok hikwsu.

38 Noqw God kīyat ep mötsáp'uutspi ðñaqw atkamiq nāhoy tsīki.

39 Noqw solāwamoñwi Jesus ayañqwat aw wúnuhqa put pan hiñqawht, sohsok hikwsuqw yórikqe pañqawu: Pay kurs pas antsa i' tāqa God Tíata.

⁴⁰ Noq̄w hakim momoyam piw yāvaq tāyuñwa. Noq̄w ima nuhtumya-i' Mary Magdalene, pu Mary hakiy James tsaywatnihqat-nikañw pu Joses, pumuy yúamu, noq̄w pu Salome.

⁴¹ Ura as Jesus Galilee-tutskwat ep hinumq̄w, ima momoyam put añk hinumyaqe, put tumalay'yuñwa. Pu piw wūhaq̄nihqam momoyam put amum Jerusalem aq̄wyaqam pep hōñi.

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Lk 23.50-56; Jn 19.38-42)

⁴² Noq̄w nasuñwintalōñnit totokayat ep tapkiq̄w,

⁴³ Hak tāqa Arimathea-kitsókit añq̄wnihqa, Joseph yan mātsiwhqa, ep pítuhqe, qa tuhtuskañw Pilate aw pákihqe, Jesus tokoyat tuhtui. Pam hak wuwan'aya kaptsiwtaqa, nuhtum God moñwtunatyayat nuhtayta.

⁴⁴ Noq̄w pay sen Jesus mokq̄at Pilate wūwaqe, solāwamoñwit wánwayhqe, put tūviñta.

⁴⁵ Nihqe yaw put pay mokq̄at pam solāwamoñwit añq̄w navotqe, pahsat put tokoyat Joseph maqa.

⁴⁶ Noq̄w pam suphiñput tusaqtontsatsakwmötsaput tui; nit Jesus tokoyat hawnage, put akw put mokahta; nit owat ep tuamhq̄ölö tuhsöiwtaqat aq̄w put panat, hōtsiwmiq̄ owat mūma.

⁴⁷ Noq̄w Mary Magdalene-niq̄w, pu Joses yuat Mary, puma haqam put taviwhq̄at aw yori.

16

The Resurrection

(Mt 28.1-8; Lk 24.1-12; Jn 20.1-10)

¹ Pu nasuñwintalōñnit añ ayo ruhpakq̄, Mary Magdalene-niq̄w, pu James yuat Mary-niq̄w, pu Salome, puma hīhihta kwañwáhovaqtuqat tuiya, tūamit awey', put akw Jesus lelwiyaniqe òviy'o.

² Pu òviy Sundayt aw pituq̄w, puma suits talavay tāwat yámaktoq̄w tūamit aw òkiwisa.

³ Nihqe nānami pañqawwisa: Ya sen hak itamuñem tūamit hōtsíwat añq̄w ayo owat mūmani?

⁴ Nit puma aw yórikyaq̄w, kurs owa pay ayo mūmaniwa, pas pi qaan'eway yahsayoq'a.

⁵ Noq̄w puma tūamit aq̄w yuñq̄w, kurs hak tiyo wūpat q̄ōtsat yuwsí'kañw put putvage qatu. Noq̄w puma put tutwaqe pas tsātsawna.

⁶ Noq̄w pam hak pumuy amumi pañqawu: Uma qa tsawiniwyuñwni. Pay uma as Jesus Nazareth añq̄w sino nahoyehtsit ep muiltiqat hepwise. Pam ahoy tātayi, pam qa yep'e. Kurs huvam haqam pam taviwhq̄at aw yórikyaa.

⁷ Noq̄w yupave, uma put aw nānatuwnayaqamuy-nikañw pu Peter, pumuy amumi yan tuawwisni: Pam umuhsavo Galilee aq̄wni. Ason pep uma put aw yórikyani. Pay ura umumi pañqawu.

⁸ Noq̄w puma pañq̄w nõñañayku; nihqe hin unañwtotiqe, tururuti'kahkañw watqa. Pas pi puma tsawiniwyuñqe, òviy qa hakiy haqam aw hiñqaqwa.

Jesus Appears to Mary Magdalene

(Mt 28.9-10; Jn 20.11-18)

⁹ Noq̄w Sundayt aw pituq̄w, suits talavay Jesus ahoy tātayhqe, mohti Mary Magdalene aw namtakna. Ura pam put añq̄w tsañe' nukpanhihikwsimuy ipwa.

¹⁰ Noq̄w pam ahpiynihqe, Jesus ámumyañwuqamuy put āawna, pumuy qa-hahlayyakahkañw tsaykitaq'ò.

¹¹ Noqw yaw pam piw qátuhqe, pu Maryt aw namtaknaqat puma nanap-takañw qa tūtuptionsiwa.

Jesus Appears to Two Disciples
(Lk 24.13-35)

¹² Pantaqat atsve pu' pumuy amuñaqw haqawat lōyōm haqami tutskwamiq waymaq, pam piw pas hinwat hinkañw pumuy amumi namtakna.

¹³ Noqw puma ahoy kīminihqe, mīmuywatuy put āawna. Noqw pay piw puma pumuy lavaiyamuy qa tūtuptionsiwa.

Jesus Appears to the Eleven
(Mt 28.16-20; Lk 24.36-49; Jn 20.19-23; Acts 1.6-8)

¹⁴ Pantaqat atsva pu' pakwt sūkw sihkay'taqamuy nōnovaqw, Jesus amumi namtaknaqe, pumuy qatūtuptionsiwaqat, pu a'nō unañwayamuy ep qōhqōya, puma put ahoy tātayhqat aw yōrikyaqamuy lavaiyamuy qa tūtuptionsiwaqw ōviy'o.

¹⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Uma tūwaqatsit añ ahsupoq nankwusani. Pu uma sohsokmuy sinmuy amumi lomatuawit yuaatotani.

¹⁶ Lomatuawit qa tuptionsihqa hapi maskimiq tūviwtaniqw, pam put enem yukiwni. Nikañw tuptionsiht, kūyit akw tuvoylatiqa hapi ayo yāmakiwtani.

¹⁷ Pu īi himu tuawi'yunqa añ tuptionsiwni'yunqamuy amumi énañhtini: Puma inatñwaniy aw yankahkañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwanwisni; pu piw himuhkwa yuaatotani.

¹⁸ Kurs puma tsūtsu'tuy nuaye', pu sen kurs puma hihta qōyanpit hikwye', pas soon put akw hinhtotini. Puma tūtuyyaqamuy amumi hintsatsnaqw, puma qalaptuyamantani.

Jesus is Taken up to Heaven
(Lk 24.50-53; Acts 1.9-11)

¹⁹ Noqw Tutuyqawhqa pumuy amumi yan yuaaykut, ōmi wīkiwa; nihqe God putvaqe qatuptu.

²⁰ Noqw puma pañqw nankwusaqe, sohsovik yuaatimumyaqw, Tutuyqawhqa pumuy amumum tumalay'kañw, kātatahpit hihta tuawi'taqat akw lavayit ōqalanma. Yantani.

LOMATUAWI LUKE AHPIY'O

Introduction

¹ Pas as kaysiwhqam itamuhpa' hihta hiniwhtiqat pās oyiwtaqat pēnayaniqey tuwantota.

² Ima hakim aň ahsupoq Jesus hihta hintsakmaqat aw yórikyat, lomatuawit yuaatotaqam itamumi hin mātapyaqat pan put pēnayaniqey aw may'yuñwa.

³ Noqw òviy nu put yayhniwhpuyat aňqaqw sohsok hihta aň pās puprikqe, put pās pasiwtaqat ūmi pēnaniqey unañwti, um hak pavan Theophilus.

⁴ Noqw pep pu' sohsoy himu ūmi mātaviwhqqa pas antsanihqat um pas suyan navoti'tani.

The Birth of John the Baptist Announced

⁵ Hakiy Herod tutskwat Judeat ep moñw'iwtaqw, hak God awwat moñwi, Zacharias yan mātasiwhqqa qatu, hakiy Abiat papsiyat ep nuhtum wúnuhqqa. Noqw put nōmaat Elizabeth yan mātasiwhqqa piw hakiy Aaron ahpiyvi.

⁶ Puma nāma God atpip súankañw, Tutuyqawhqat hin lavayyukuhqat pu hin tutaptaqat aň ahsupoq qaöwíhinma.

⁷ Nikañw puma qa ti'ta, Elizabeth qa tılawhq òviy'o. Noqw puma nāma pāpu pas wuyoiwta.

⁸ Noqw ephaqam i' Zacharias suñwámuy amumum God kīyat ep tumalay'taniqat aw pitsíwta.

⁹ Noqw puma hin hinhtotiniqe hihta akw tuwantotaqe, pan tumalat nāhuyvaya. Noqw Zacharias God kīyat ep put eñem hihta kwañwáhovaqtuqat taqtsokniqw pan put eñem yukiwa.

¹⁰ Noqw pam panhtiniqat aw pituqw, sinom sohsoyam ihkaqe hoñkahkanw, God aw nānawakna.

¹¹ Noqw pam pañso pakiqw, Tutuyqawhqat hoñviayaat put aw mātakti; pam kwañwáhovaqtuqat eñem qöqöhpit putvaqe wunuwta.

¹² Noqw Zacharias put túwahqe, pas tsawnaqe, hin unañwti.

¹³ Noqw hoñviaya put aw pañqawu: Um qa tsawnani, Zacharias. God uhnawakinpiy navota. Noqw òviy uhwuhti Elizabeth uñem tiyohyat tihtani. Noqw ason um put John yan túñwani.

¹⁴ Um put tihtiwhqat ep pas hinhaqam hahlayhtini; noqw kaysiwhqam umum hahlayhtotini.

¹⁵ Pi pam Tutuyqawhqat atpip a'nö hímuni. Nihqe òviy pam ovavalat, pu honaqkuyit qa hīhikwani. Pi pas pam tihtiwhpuy aňqaqw Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtani.

¹⁶ Pam Israel-sinmuy amumi ö'qalaqw, puma ahoy Tutuyqawhqay God aw nánamtökani.

¹⁷ Pam Elias antani, numiy aň'a, pu öqalay aň'a. Nihqe pam Tutuyqawhqat ahsavo hinmaq, namat timuy amumi unañway'vayani; noqw aň qatuqáyvahsi'yuñqam súanhinwisqamuy amún súan unañwtalwuwni'vaye', súanhinwisni. Noqw pam Tutuyqawhqat ahsavo put sinomuyatuy unañwayamuy put eñem moñwvastani.

¹⁸ Noqw Zacharias hoñviayat aw pañqawu: Noqw nu hin uñ súañqawhqat navoti'tani? Pi nu' wuhtaqa, pu iwuhti pāpu pas wuyoiwta.

¹⁹ Noqw hoñviaya lavayhtiqe put aw pañqawu: Nu Gabriel yan mätsiwa; noqw nu God atpip wunu. Noqw nu it lomatuawit un āawnaniqat öviy pam nuy añqw ümi ayata.

²⁰ Noqw meh, um hapi ilavayiy qa tuptsiwa. Noqw öviy uhlavayi nawus üñaqw nawhkiwhq, kurs um hin yuaatani, pas hisat ilavayiy aw antsaniwhqat aw pahsavoo. Noqw hisat aw pituqw, God ilavayiy aw antsanni.

²¹ Noqw sinom Zacharias nuhtayyuñwa. Hinoqw pam God kiyat ep pas nawutsnaqw, puma put ep hin wüwantota.

²² Noqw pam yamakqe, pay kurs hin pumuy amumi hiñqawni. Noqw puma māmatsyaqw, sumataq pam God kiyat ep hihta aw yori; öviy pi pam amumi māsankañw, pay pas qa hiñqawu.

²³ Noqw öviy pam panis paptsiy añ kuyvat, pahsat pay nima.

²⁴ Noqw ahpiy pantaqw, put nōmaat Elizabeth nö'yiltiqe, tsivot mūmuyawhtuy añ haqam nātupki'ta.

²⁵ Nihqe pañqawu: Yanhaqam Tutuyqawhqa nuy hintsana, nuy ökwatuwhqee. Nu as qa tiylawhq öviy sinom as inumi tutsiwhiñqawaqw, askwal pi God put pantaqat añqw nuy ayo tavi.

The Birth of Jesus Announced

²⁶ Noqw navay mūmuyawhtuy sūlawhtiqw, God hoñviayay Gabriel Galilee-tutskwat ep haqami kitsókit Nazareth yan mätsiwhqat aw ayata,

²⁷ Hakiy mānat nāt qanāhovalni'taqat Mary yan mätsiwhqat aw'i. Pam hak hakiy tāqat Joseph yan mätsiwhqat, David ahpiyvit aw noiwniqat eñem nawiniwta.

²⁸ Noqw hoñviaya put aw pákihqe, aw pañqawu: Um hahlayni, Tutuyqawhqa úmuma. Pam núokway ümi pas qaöwínoa. Um momoymuy amuñaqw pas hahlayhpit ep'e.

²⁹ Noqw Mary put aw yórikqe, lavayiyat ep hin kurs wüwa; nihqe hihta pa pam lavayhtiqat pam wüwanta.

³⁰ Noqw hoñviaya put aw pañqawu: Pay um qa tsawiniwtani Mary, God núokway ümi pas qaöwínoa.

³¹ Noqw meh, um nö'yilte', tiyohyat tihtani. Nen um put Jesus yan túñwani.

³² Pam a'nö hímuni; pu Pas Sus'oveqnihqat Tíatniqey yan túñwantiwni. Noqw Tutuyqawhqa God put nayat David moñqeniyat put máqani.

³³ Noqw pam Jacob ahpiy sinoiwtagamuy amumi sutsep moñw'iwatani. Pu put moñwtunatyat pas qa haqami so'tani.

³⁴ Pahsat pu Mary hoñviayat aw pañqawu: Noqw hin i' pasiwtani. Pi nu qa hisat haqam hakiy tāqat ámuma.

³⁵ Noqw hoñviaya lavayhtiqe put aw pañqawu: Pay ason Qahováriwtaqa Hikwsi ümi pítuni; pu Sus'oveqnihqqa öqalay akw un nākwapnani. Paniqw öviy ason pam tsāy qahováriwtaqa uhpiy tihtiwniqa God Tíatniqey yan túñwantiwni.

³⁶ Noqw meh, üñaqwvi Elizabeth as qa tılawhqat pañqawañwuqw, pam wuyovehaq nö'yilti. Noqw pu' hapi pam navay mūmuyawhtuy añ panta.

³⁷ Pi God-niqw pay qa himu qa pasiwtani.

³⁸ Pahsat pu Mary pañqawu: Taa, pay pi nu Tutuyqawhqat tūwikiata. Pay nam um hin lavayhtiqw antani. Noqw hoñviaya put añqw ahpiy'o.

Mary Visits Elizabeth

³⁹ Noqw ephaqam Mary pañqw nakwsuqe, haqami tsotsmoy'yuñqat aqwhaqami kaktayi, Judeat-tutskwat ep kitsókit aw'i;

⁴⁰ Nihqe Zacharias kiyat aw pákihqe, Elizabeth aw yuaayku.

⁴¹ Noqw Elizabeth Maryt lavaiyat navotq, put ponoveq tiposi tsoomhti. Noqw Elizabeth Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw,

⁴² A'nö pañqawu: Nāspi um momoymuy amuñaqw namorstiwa! Pu uhpiy tihtiwniqa pas hahlayhpit epni.

⁴³ Noqw nuy yan'ewayniqw öviy kurs piw Itutuyqawhqay yuat añqaqw inumii?

⁴⁴ Oviy pi meh, panis uhlavayi inaqvumiq töqtiqw, pahsat pay tiposi hahlayhtiqe, ivonoveq tsoomhti.

⁴⁵ Um God aw tuptsiwhqe, pas hahlayhpit ep'e, ispi Tutuyqawhqa ūmi hin lavaytiqey pas kurs hin qa anhtiniq'ö.

Mary's Song of Praise

⁴⁶ Noqw Mary tuwat pañqawu:

Oviy nu iunañnaqw Tutuyqawhqat pas hihtay'tani.

⁴⁷ Ihikwsiy akw nu God nuy ayo távihqat aw hahlayhtini,

⁴⁸ Ispi pam manhtuwikiy okiwhqatsiyat aw tātayhq'ö.

Noqw meh, yahpiy haqahpiy yantani:

Sohsoyam haqami nānañk yesniqam nuy hahlayhpit epnihqat pañqaqwani.

⁴⁹ Pi pam nuy qaöwítumalta, i' hak Sus'öqaltutuyqawhqa,

Qahováriwtaqa yan túñwantiwhqa.

⁵⁰ Pam put kaptsi'yuñqamuy ókwatuwa,

Sohsokmuy hakimuy nānañk yesqamuyu.

⁵¹ Is uti! Pam hinurs öqalay'ta!

May akw añ kwivi'nañway'yuñqamuy tatslakna.

Piw pumuy tunatyayamuy sóontsana.

⁵² Pam añ ö'qaltuy qeniyamuy añqw hanna,

Nit añ ókiwyaqamuy momiq oya.

⁵³ Pam añ tsönsoiwtaqamuy hihta nukñwat öyna,

Nit kahaksinmuy sūmavuyawyuñqamuy añqe lālayi.

⁵⁴⁻⁵⁵ Pam tumal'ayay Israel aw unañwtavi,

Itanamuy amumi hin lavayhtiqey hapi panhti.

Pam Abraham timuyatuy ökwatuwa,

Pu ahpiy aniwhtotiqamuy sohsokmuyu,

Nihqe pam yūmosa panmani.

⁵⁶ Noqw Mary payhkomuy mūmuyawhtuy añ Elizabeth amum qatut, pu ahoy kiy aqw'a.

The Birth of John the Baptist

⁵⁷ Noqw Elizabeth tihtaniqat aw pituqw, pam tiyohyat tihta.

⁵⁸ Noqw put kisñwamat, pu sinomat nanaptaqw, yaw Tutuyqawhqa put qa an'ewakw ökwatuwa. Nihqe puma put amum hahlayhtoti.

⁵⁹ Noqw put nanalsikis talni'taqw, puma tsākw poñotkuyaniqe öki. Nihqe puma put Zacharias yan tuñwáya, nayat tuñwniyat an'i.

⁶⁰ Noqw put yuat pañqawa: Qae, pam John yan mātsiwni.

⁶¹ Noqw puma put aw pañqaqwa: Noqw pi qa hak uhsino pan mātsiwa.

⁶² Pu puma put nayat aw māmasaya, hin pam put túñwaniqey nāwaknaqat tūviñtota.

⁶³ Noqw pam hihta añ pēnaniqey tuhtuy'qe, añ pēna: Pam John yan mātsiwa. Noqw puma sohsoyam hin kurs wūwaya.

⁶⁴ Noqw pahsat pay put moaat hötsíltiqw, leñiat nāhiwa. Noqw pam yuaaykuqe, God aw hahlayhti.

⁶⁵ Noqw pumuy kisñwamat pas kurs hin wūwaya. Noqw sohsoyam Judeat ep tsotsmova yesqam pep hin hiniwhtiqat nānami lavayta.

⁶⁶ Noqw sohsoyam put nanaptaqam unañwpeq put wūwankahkañw pañqaqwa: Hin pa i' tsay hintani? Noqw Tutuyqawhqat maat put aw unañwtavi'ta.

Zechariah's Prophecy

⁶⁷ Noqw put naat Zacharias Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw, hin hintaniqat lavayhtiqe pañqawu:

⁶⁸ Nam God Israel-sinmuy Tutuyqawhqaam tayawintiwa; Pam sinomuy pohtaqe, pumuy qenivo oya.

⁶⁹ Pam hakiy a'nö öqalay'taqat wunuptsina, Itamuy ayo öoyniqata,

Tumal'ayay David amuhpiyviyatuy amuñaq'ö.

⁷⁰ Ura pam hisatñahaqaw itanamuy amumi pan lavayhti, Hakimuy pas hihtuy lavay'aymuy moayamuy ahpiy'o.

⁷¹ Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo óyaniqey pañqawu, Pu sohsoqmuy itamumi qa suhta'ewyaqamuy öqalayamuy añq'ö.

⁷² Pam itanamuy amumi núokway mahtakna, Amumi hin lavayhtiqey aw antsana,

Amumi pas qa paysoq pasiwnaqey pam u'na.

⁷³ Ura pam itanay Abraham aw pas qaöwílvayhti;

⁷⁴ Itahtuwqamuy māyamuy añqw itamuy ayo óyaniqeyu, Itam qa tsawiniwkahkañw, put enem hintsatskaniqata.

⁷⁵ Noqw itam itahqatsiy añ ahsupoq put atpip hinwisni, Sohsoq hihta akw pasiwkahkañw, súankahkañwo.

⁷⁶ Noqw ūm'i, ítii, ya uñem hintani?

Um Sus'oveqnihqat lavay'ayaatni;

Pan hapi um túñwantiwni.

Um Tutuyqawhqat apyeve hinmani;

Pu put enem pöhut añwu añ qenitani.

⁷⁷ Um God sinomuyatuy hin ayo nõñakniqat āawnani;

Pumuy qaanhtipuyamuy ayo yukiltiq'ö.

God pumuy qaanhtipuyamuy ayo yuke', pumuy ayo óyani.

⁷⁸ Kwakwhat pi God aw itahyantaqa itamuy ökwatuwa, Kwakwhat pi öñaqw itamumi tālawva.

⁷⁹ Qatalpuve yesqamuy amumi tālawnani,

Mokiwuy kihsiwniyat añ yesqam tālat aw yórikyani.

Noqw itam tālat aw tāyuñwe', pasi'nañway'kahkañw, hinwisni.

Yan Zacharias lavayhti.

⁸⁰ Noqw tsāy wūyoq'iwmaq, tunatyaat suyhtsepñwat öqawi'ma; nihqe haqam qayēsiwhpuve qatu, hisat pam Israel-sinmuy amumi namtaknaniqey pahsavoo.

2

The Birth of Jesus (Mt 1.18-25)

¹ Noqw ephaqam sopkawtaqam sinom nāvenayaniqat Caesar Augustus yan tutapta.

² Noqw hak Cyrenius Syria-tutskwat ep moñw'iwtaqw, sinom mohti yan nāvenaya.

³ Noqw sohsoyam nāvenayaniqe nanāp kitsókiy añ nankwusa.

⁴ Noqw òviy Joseph Galilee-tutskwat ep Nazareth-kitsókit ańqwnihqe, Judea-tutskwat aqw'a, haqami kitsókit, Bethlehem yan mǎtsiwhqat aqw'a. Ura David Bethlehem ep tihtiwa. Noqw Joseph David ahpiyvinihqe, òviy nāvenaniqe pańsoq'a.

⁵ Noqw Mary put nōmamkiwaat put ámuma, pas páy tihtaniķańwo.

⁶ Noqw pumuy pépeqniqw, pam tihtaniqat aw pitu.

⁷ Noqw pam nāt sūs tihtaqe tiyohyat tihta; nihqe muhpiwńwat akw muhpiknat, haqaqw tumalvopkot nōńosańwuqat pańqe' put tavi, qa haqam yeyespive amuńem qéniniqw òviy'o.

The Shepherds and the Angels

⁸ Noqw pep tutskwat ep hakim lalay'a'yat haqam tutskwave yesqe, mihikq kanelvokmuy tūtuwala.

⁹ Noqw meh, Tutuyqawhqat hońviayaat pumuy amumi mǎtaktiqw, Tutuyqawhqat lolma tālańwaat pumuy ahsupoq amuqlaq tālawva. Noqw pavan pas puma tsawinwuhpukya.

¹⁰ Noqw hońviaya pumuy amumi pańqawu: Uma qa tsawiniwyuńwni. Meh, pi nu lomatuawit umuy āawnani; noqw put ep sokkawtaqam sinom pas hinhaqam hahlayyani.

¹¹ Pi pu' hapi it talōńvaqat ep David kitsókiyat ep Ayo Tūooyhqa umuńem tihtiwa, Tutuyqawhqa, Christ, God ańqw mońw'asi'taqa.

¹² Noqw it akw uma put mǎmatsyani: Tiposit muhpiwńwat akw muhpiwkańw haqaqw tumalvopkot nōńosańwuqat ańqe' qatsqat uma tutwani.

¹³ Noqw pahsat pay qaan'ewakw hintaqam òve yesqam kurs hońviayat ámumyaqe God tayawintotaqe pańqaqwa:

¹⁴ Nam God Sus'oveqnihqa tayawintiwa; pam pi tūwaqatsit ep sinmuy hahlaykańw amuńem yukuw, puma kwakwhat yesni.

¹⁵ Noqw hońvia'yat tawlalwaqe yukuyat, ahoy òmiqhaqamiya. Noqw pahsat pu lālayńwut nānami pańqaqwa: Taa, tuma kurs Bethlehem awye', it yan hiniwhitiqat, Tutuyqawhqa itamumi mahtaknaqat aw yórikwisa.

¹⁶ Pu puma pańso kaktayyaqe, ep òkihqe, Maryt-nit pu Joseph pumuy tutwa, pu haqaqw tumalvopkot nōńosańwuqat ańqe' tiposhoyat qatsqata.

¹⁷ Noqw puma put aw yórikyaqe, hońviaya it tsākw hin lavayhtiqtat ańqe' tunvotnaya.

¹⁸ Noqw sohsoyam put nanaptaqam lālayńwut pumuy hin āawnayaqat ań wūwantota.

¹⁹ Noqw Mary tuwat sohsok iit aw wūwankańw, unañwpeq pās oya.

²⁰ Noqw lālayńwut hońviaya amumi hin hińqawhqtat sohsok nanaptaqe, pu aw yórikyaqe, ahoy kanelvokmuy amumiya; nihqe put pantaqat ep puma God pas hihtatiwiskahkańw, tayawintiwise.

Jesus Is Named

²¹ Noqw nanalsikis talōńvaqat ep tsākw pońotkuyaniqat aw pituqw, naat put Jesus yan tuńwa. Pan hapi ura hońviaya put tuńwa, put yuyat nāt qa nō'yiltiq'ò.

Jesus Is Presented in the Temple

²² Noqw put yuat Moses tutavoyat anwat tiyqatskuyvaqw, puma tsākw Tutuyqawhqtat aw nóaniqe, Jerusalem ep wikva.

²³ Ura pi yan Tutuyqawhqtat tutavoyat ań pey'ta: Ańsakis haqam hak wuhti pas mohtitiyohyat tihtapq, pam Tutuyqawhqtat awwat noiwtani.

²⁴ Noqw tutavot ań hin pey'taqat pan puma Tutuyqawhqtat aw hihta hom'oya. Yan ura pey'ta: Hak lōqmuy masihōwituy, sen lōqmuy qótsáhōwituy Tutuyqawhqtat aw hom'oymantani.

²⁵ Noq̄w meh, hak tāqa, Simeon yan mātsiwhqa, Jerusalem ep qatu. Pam hak súankañw God pas kaptsi'ta; nihqe hak Israel-sinmuy Ayo Oyatoqat nuhtayta. Noq̄w Qahováriwtaqa Hikwsi put amum hinma.

²⁶ Noq̄w ason yaw pam pas Tutuyqawhqa anq̄w moñw'asi'taqat aw yorikt, pu' hisat ahpiyniqat Qahováriwtaqa Hikwsi put pan āawna.

²⁷ Noq̄w Hikswi pan put unañwtoynaq̄w, pam God kiyat ep paki. Noq̄w Jesus yuat puwsuñway amum tutavot hin yuykiwhqat tsākw Jesus eñem hinhtiniqe òviy pep put wikva.

²⁸ Noq̄w Simeon put tsöpahtaqa, God aw hahlayhtit, pañqawu:

²⁹ Tutuyqawhqa, taay, um uhlayviy aw antsanni, Um uhtumal'ayay qa hin unañway'kañw yañq̄w ahpiyniqat aw nakwhanani.

³⁰ Pi nu ivosiy akw hak Ayo Tūoyaniqat ūñaqwnihqat aw yori.

³¹ Put pantaqat hapi um sohsokmuy sinmuy amutpik na'sasta.

³² Soñawnen pam qa-Jew-sinmuy amumi tālawnani; pu uhsinmuy, Israel-sinmuy òmi tsokanani.

³³ Noq̄w Joseph put yuyat amum pam hin tsākw lavayhtiqat aw kātuqayta.

³⁴ Noq̄w Simeon pumuy öqalage, put yuyat Maryt aw pañqawu: Meh, i' tsāy God ahpiy namorstiwa. Noq̄w put atsviy Israel-sinmuy amuñaq̄w kaysiwhqam munumhtini, pu piw kaysiwhqam hoñvani. Pam hihta tu-awit'atq̄w, sinom put aq̄w hihñqawani.

³⁵ Pantani hapi. Noq̄w soñawnen uh'unañwa sipwuvahpit akw tūhotiwni. Noq̄w kaysiwhqamuy tunatyaam tupkiwyuñqa mātaktotini.

³⁶ Noq̄w hak God lavay'ayaat, Anna yan mātsiwhqa, pep qatu, hakiy Phanuel tíata, Asert ahpiyvi. Pam hak wuhtiharsku; nihqe pam manhqatsiy ahpiy puwsuñway amum tsañe' yahsañwuy an qatu.

³⁷ Noq̄w pam koñnalavu nālöp sunat anq̄w nālöp sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'ta. Noq̄w pas pam God kiyat anq̄w qa ahpiyniñwu. Nikañw mimhikqat, pu talönwiwmaqat an napwalni'kañw, nāwakinkañw God eñem tumalay'tañwu.

³⁸ Noq̄w Simeon nāt yuaataq̄w, i' wuhti ep pákihqe, Tutuyqawhqa aw hahlayhti, nit sohsokmuy amumi put tsākw yuaata, Jerusalem ep sinmuy Qenivo Oyaniqat òviy maqaptsi'yunqamuy amumii.

The return to Nazareth

³⁹ Noq̄w Joseph, put yuyat amum Tutuyqawhqa hin tutaptaqat an sohsok hinhtit, ahoy Galilee-tutskwat aq̄w'a, nāp kitsókiy Nazareth aw'i.

⁴⁰ Noq̄w tsāy wuyöq'iwmaqe suyhtsepñwat tunatyay an öqawi'ma; piw unañwtalwuwnit an'a, nihqe God núokwayat an hinma.

The Boy Jesus in the Temple

⁴¹ Noq̄w Joseph, put yuyat amum anšakis yahsañwuy an Jerusalem aq̄wniñwu, ura Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat ep'e.

⁴² Noq̄w Jesus pakwt löq sihkay'tasikis yahsañwni'taq̄w, Jew-sinom hin hintsatskañwuqat òviy naat yuyat amum Jerusalem aq̄w'a, Jesus wikkañwo.

⁴³ Noq̄w puma an kuyvaqe, nāp kitsókimi q̄w áhoyniq̄w, tsāy Jesus pumuy qa amumumnihqe, Jerusalem epeq huruhti, noq̄w puma put qa navota.

⁴⁴ Nihqe pay pam pumuy amumumyaqamuy amumumnihqat puma wūwaqe, ep tāwanawit an haqami pahsavo nakwsu; nihqe puma sino-muy-nikañw, pu tuwimuy amuhpa' put hēva.

⁴⁵ Nit puma put qa túwahqe, namtökt ahoy Jerusalem aq̄w'a, put heptoqee.

⁴⁶ Noqw pāyis talqw, puma God kīyat ep put tuwaq̄w, pam tūtutuqaynayaqamuy amuhsonve qatukañw, pumuy amumi tūqaykañw, pu pumuy hihta tūviñlawu.

⁴⁷ Noqw sohsoyam aw tūqayyuñqam put hin hihta mātsi'maqat, pu hihta hin ahoy hu'wanmaqat ep kātayuñwa.

⁴⁸ Noqw puma put túwahq̄e hin kurs wūwa. Noqw yuat put aw pañqawu: Itii, ya um hinoq̄w itamuy yanhaqam hintsana? Okiw nu' unay amum kānavoti'kañw uñ hepnuma.

⁴⁹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoq̄w nāpi nuy hepnuma? Ya nu Inay hihta himuyat hintsakniqat uma put qa navoti'taq̄e ōviy'o?

⁵⁰ Noqw pay puma put lavayiyat qa māmatsi.

⁵¹ Pu pam pumuy amumumnihq̄e, Nazareth ep pitu; nihq̄e pumuy amumi tūqaykañw qatu. Noqw tuwat put yuat iit lavayit sohsok unañwpeq pās oyi'ta.

⁵² Noqw Jesus suyhtsepñwat wuwni'makañw wūyoq'iwma; pu suyhtsepñwat God-nikañw pu sinmuy tayawni'ma.

3

The Preaching of John the Baptist (Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)

¹ Noqw hak Tiberius Caesar pakwt tsivot sihkay'taqat yahsañwuy añ moñw'iwtaq̄w, pu Pontius Pilate Judea-tutskwat ep moñw'iwtaq̄w, pu Herod Galilee-tutskwat aw moñw'iwtaq̄w, pu tupkoat Phillip Iturea-tutskwat ep sinmuy amumi-nikañw pu Trachonitis-tutskwat ep sinmuy amumi moñw'iwtaq̄w, pu Lysanias Abilene-tutskwat ep moñw'iwtaq̄w,

² Pu Annas-niqw pu Caiphas, puma God awwat mohpeq moñw'iwtaq̄w, ephaqam God lavayhti, Zacharias tiyat John aw'i, pam qayēsiwhpuveni'ō.

³ Noqw pam pāyut Jordan añ ahsupoq tutskwat añ nakwsuq̄e, sinmuy amumi yuaataq̄e pañqawu: Uma nāp umuhtunatyay añqw lasye', kūyit akw tuvoylatotini. Noqw God umuhqaanhtipuy umuhpiy ayo yúkuni, amumi kita.

⁴ Ura hakiy God lavay'ayayat Esaiast lavayiyat añ yan pey'ta: Hakiy tōnaat qayēsiwhpuve tsa'tinumqa navotniwa; nihq̄e yan lalvaya: Uma Tutuyqawhqat eñem pōhut aw hintsatsnani; pam háq̄e'niqat aw suwiptotani.

⁵ Sohsovik siskat añ otsómhtini, pu sohsovik tuhtukwi, pu tsotsmo tutskwatiwni, pu añ nukushinyuñqa súwiptotini, pu haq̄e' anahaiwyuñqa pōhiñputiwni.

⁶ Noqw sinom sohsoyam God hin ayo tūooyhqat aw yórikyani.

⁷ Pahsat pu sinom put ahpiy kūyit akw tuvoylatiwyaniq̄e ōviy put aw ōkiwtaq̄w, pam pumuy amumi yan lalvaya: Is ohi, uma hakim tsūtsu'tuy amunyuñqamu, ya hak umuy itsívut nātoniqat añqw watqaniqat umumi pañqawu?

⁸ Kurs uma pas antsa umuhtunatyay añqw lasye', uma alōnōt qatsit ahpiy tutmalat hintsatskani. Pu uma umuh'unañwpeq qa pan lavaytani: Abraham hapi itanaa, kitotani; taq nu umumi pañqawni: God it o'wat añqw Abraham eñem sinmuy aniwnaniq̄e tuwi'ta.

⁹ Noqw pay soñawnen ōviy piw pikaiñwa himutsokit ñayat tsahqaniq̄e na'sas'iwta. Noqw ōviy himuwa tsoki lomasipalat qa himuy'vañwuqa tsaqniwe', qōhit aq̄w tūviwni.

¹⁰ Noqw sinom put tūviñtotaq̄e aw pañqaq̄wa: Noqw itam hinhtotini?

¹¹ Noqw pam lavayhti'q̄e amumi pañqawu: Lōqmuy wukonapnay'taq̄a ñastanihqat sūkw máqani; pu nōsiwhqay'taq̄a piw pay anhtini.

12 Noq̄w moñwit eñem sivat òmalalwaqam piw k̄uyit akw tuvoylatotiniqe òkihqe, put aw pañq̄aqwa: Tūtutuqaynaqa, ya itam hinhtotini?

13 Noq̄w pam pumuy amumi pañq̄awu: Pay hihsa'haqam umuñem tuwan-tiw̄h̄qat epnihqe qa h̄oyokput uma nuhtuñaqw òmahtiwisni.

14 Noq̄w pu solāwam piw tuwat put t̄uviñtotaqe aw pañq̄aqwa: Noq̄w itamwat hinhtotini? Noq̄w pam amumi pañq̄awu: Uma qa t̄uyuyuyhnayani. Piw qa hakiy hihta atsátotoynayani; pu uma hin ahsalalwe', pay put ep nakwhani'yun̄wni.

15 Noq̄w nāt sinom sumataq hintaniqat maqaptsi'yun̄qw, sohsoyam unañwpeq John aw hin wūwantota, sen pi pam Christ-nihqata, sen pi pay qa panniñqata.

16 Noq̄w John lavayhtiqe, sohsokmuy amumi pañq̄awu: Pay nu' pi as pas antsa umuy k̄uyit akw tuvoylalawu. Nīkañw pay suhka inuhpenihqe pas pavan òqala añq'ò. Noq̄w soon nu yan'ewaynīkañw pay ñas'ew put tots-sosomh̄piyat ñahni. Ason pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylatani, pu q̄ohit akw'a.

17 Soñawnen pam wuhihpiy yawta, nihqe murivihkay ep pās qeni'tani, nen s̄oh̄vosiy koyohkiy aw tañatani, nit pam ason tsihput q̄ohit qatokñwuqat akw taqtsokni.

18 Yan pam h̄ihihta akw pumuy òkwhankañw, amumi lomatuawit yuaata.

19 Noq̄w John Moñwit Herod q̄ohq̄oya, tupkoyat Philip n̄ōmayat Herodius ep'e, pu sohso hihta ep qaanhtiqat ep p̄iwu.

20 Noq̄w Herod pay nāt piw qaanhtit, John sivikimi pana.

The Baptism of Jesus

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

21 Noq̄w pam nāt qa sivikive pakiwtaqw, sinom sohsoyam k̄uyit akw tuvoylatiwyaqw, pu Jesus piw k̄uyit akw tuvoylatiqe, nāwakintaqw òmi h̄ötsílti.

22 Noq̄w Qahováriwtaqa Hikwsi h̄owit an tokoy'kañw put atsmi h̄āwi. Noq̄w òñaqw hakiy t̄onaat hiñqawhqe pañq̄awu: Um hapi pas aw iunañwaa Itii. Nu uñ pas hahlayi.

The Genealogy of Jesus

(Mt 1.1-17)

23 Noq̄w Jesus tumalay hintsaktiva, sunat pakwt sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwni'kañwo. Noq̄w sinom wūwantotaqw, Jesus Joseph tíata. Noq̄w pam Helit tíata;

24 Noq̄w pam Matthat tíata, noq̄w pam Levit tíata, noq̄w pam Melchit tíata, noq̄w pam Jannat tíata, noq̄w pam Joseph tíata;

25 Noq̄w pam Mattathias tíata, noq̄w pam Amos tíata, noq̄w pam Naum tíata, noq̄w pam Eslit tíata, noq̄w pam Nagget tíata;

26 Noq̄w pam Maath tíata, noq̄w pam Mattathias tíata, noq̄w pam Semeit tíata, noq̄w pam Joseph tíata, noq̄w pam Judat tíata;

27 Noq̄w pam Joannat tíata, noq̄w pam Rhesat tíata, noq̄w pam Zorobabel tíata, noq̄w pam Salathiel tíata, noq̄w pam Nerit tíata;

28 Noq̄w pam Melchit tíata, noq̄w pam Addit tíata, noq̄w pam Cosam tíata, noq̄w pam Elmodam tíata, noq̄w pam Er tíata;

29 Noq̄w pam Joset tíata, noq̄w pam Eliezer tíata, noq̄w pam Jorim tíata, noq̄w pam Matthat tíata, noq̄w pam Levit tíata;

30 Noq̄w pam Simeon tíata, noq̄w pam Judat tíata, noq̄w pam Joseph tíata, noq̄w pam Jonan tíata, noq̄w pam Eliakim tíata;

³¹ Noqw pam Meleat tíata, noqw pam Menan tíata, noqw pam Mattathat tíata, noqw pam Nathan tíata, noqw pam David tíata;

³² Noqw pam Jesset tíata, noqw pam Obed tíata, noqw pam Booz tíata, noqw pam Salmon tíata, noqw pam Naasson tíata;

³³ Noqw pam Aminadab tíata, noqw pam Aram tíata, noqw pam Esrom tíata, noqw pam Phares tíata, noqw pam Judat tíata;

³⁴ Noqw pam Jacob tíata, noqw pam Isaac tíata, noqw pam Abraham tíata, noqw pam Tharat tíata, noqw pam Nachor tíata;

³⁵ Noqw pam Saruch tíata, noqw pam Ragaut tíata, noqw pam Phalec tíata, noqw pam Heber tíata, noqw pam Salat tíata;

³⁶ Noqw pam Cainan tíata, noqw pam Arphaxad tíata, noqw pam Sem tíata, noqw pam Noet tíata, noqw pam Lamech tíata;

³⁷ Noqw pam Mathusalat tíata, noqw pam Enoch tíata, noqw pam Jared tíata, noqw pam Maleleel tíata, noqw pam Cainan tíata;

³⁸ Noqw pam Enos tíata, noqw pam Seth tíata, noqw pam Adam tíata, noqw pam God tíata.

4

The Temptation of Jesus

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw, pāyut Jordan añqw ahoy pitu, nihqe Hikwsit ahpiy qayēsiwhpumi wīkiwa.

² Noqw Nukpana lōp sunat tālat añ pep put aw unaheplawu; noqw pam pahsa' talōnvaqat añ qa nōsa, nihqe añ ruhpakq pam tsōnmoki.

³ Noqw Nukpana put aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, um it owat pōlavikiniwhitiniqat aw pañqawni.

⁴ Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Sino qa pōlavikit-sa akw qátut, pas God lavayiyat sohsok akw qátuni.

⁵ Pu Nukpana haqami pas wupatukwit aqw put wikqe, tūwaqatsit añ ahsupoq moñwqeqnit put aw sūmahtakna.

⁶ Nihqe aw pañqawu: It hapi öqalat nu un sohsok máqani, pu hihta añ susnunukñwata, pi pam inumi noiwta. Noqw nu hakiy put máqanik máqañwu.

⁷ Noqw öviy kurs um inumi naokiwtaqw, pay pam sohsoy uhhimuni.

⁸ Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóoni, yupa ayo haqamii, Satan, pi yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhqay aw naokiwlawni, pu um put-sa eñem tumalay'tani.

⁹ Pu Nukpana put Jerusalem ep wikvaqe, God kīyat ep suswupakits'omiq put tsókat, pu aw pañqawu: Kurs um pas antsa God Tíatnen, yañqw atkamiq nātuvani;

¹⁰ Pi ura yan pey'ta: Pam hoñviaymuy ayataqw, ūmi tunatyaltotini;

¹¹ Nen puma may akw un hōlōlni'yunwni, taq nāp hisat sen um uhkukuy owat aqw sáviknani.

¹² Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Sóoni, pi ura yan pey'ta: Um God Uhtutuyqawhqay aw qa tuwanlawni.

¹³ Noqw Nukpana sohsok unaheppit akw put aw tuwantaqe yúkuhqe, hihsavo put añqw ahpiy'o.

Jesus Begins His Work in Galilee

(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)

¹⁴ Noqw Jesus Qahováriwtaqat Hikswit öqalayát pasiwkañw, Galilee ep ahoy pitu. Noqw sinom añ ahsupoq put lavayta.

15 Noqw pam pumuy tsotsvalkiyamuy añ pumuy tutuqaynatinuma, sohsokmuy amuhpiy kaptsiwkañwo.

Jesus Rejected at Nazareth
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)

16 Pu pam haqam wuñhqe Nazareth aw pitu. Nihqe pam hin tuwi'taqey anhtiqe, nasuñwintalönnit ep tsotsvalkimi paki, nihqe tutuvenit añ tünwantanige wunuptu.

17 Noqw pep God lavay'ayayat Esaias tutuveniat put aw taviwa. Noqw pam tutuvenit púruknaqe, haqe' yan pey'taqat tuwa:

18 Tutuyqawhقات Hikwsiat nuy tuyqawi'ta, nu añ ókiwyaqamuy amumi lolmat yuaaykuniqat òviy nuy asnaqee; pu añ unañwsoiwtaqamuy suyan unañwtoynaniqat òviy nuy ayata, añ tūwik'iwyuñqamuy nuy mātaviwyaniqat amumi yuaaykuniqat òviy'o, pu añ qatālat pōsi'yūñqamuy pōsiyamuy tālawnayaniqat amumi yuaaykuniqata, pu añ okiwsaniwyaqamuy qeniveyaniqat òviy'o.

19 Pu i' Tutuyqawhقا ayo tūooyniqat aw pitsiwtaqat tunvotnaniqat òviy'o.

20 Yan pam añ tuñwat, tutuvenit mupipiykinat, aw tunatyawtaqat aw put ahoy tavit qatuptu. Noqw tsotsvalkive tañawtaqam put aw-sa tāyuñwa.

21 Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Umuy hapi aw tūqayyuñqw, i' yan pey'taqā it talōñvaqat ep aw antsaniwa.

22 Noqw sohsoyam put aw tūqayyuñqe, moañaqw lavayit lolmat nōñakqat aw kāwuwantotaqe, pañqaqwa: Ya qa i' Joseph tíata?

23 Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay kurs hin uma inumi yan lavayit qa pañqaqwani: Tūhika, nāqalapsinaa, it'a. Um yaw Capernaum ep hīhihta tumalta; um yep nāp uhtutskway ep piw panhtinikañwo.

24 Noqw pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Qa hak God lavay'ayaat nāp tutskway ep pāsniwa.

25 Noqw nu umumi súañqawni: Ura Elias qatsiyat ep payhkomuy yahsañwuy añqw navay mūmuyawhtuy añ qa yokva; noqw ura tutskwat añ ahsupoq tsōñōsti. Noqw ephaqam Israel-sinmuy tutskwayamuy ep kaysiwhqam koñnanalvut yēse.

26 Noqw pay ura pas Elias pumuy qa haqawatuy amumi ayatiwht, pay ura Sidon ep kitsókit Sareptat ep hakiy koñnalavut aw'i.

27 Pu God lavay'ayayat Eliseus qatsiyat ep as Israel-sinmuy amuñaqw kaysiwhqam tokoplelet tūtuyya; noqw pay ura puma pas qa haqawa powalti, pay hak Syria-sino hak Naaman yan mātsiwhqa-saa, amumi kita.

28 Noqw sohsoyam tsotsvalkive tañawtaqam it nanaptaqe, pas itsívutoti;

29 Nihqe hoñvaqe, put kīñaqw tūvaya. Pumuy kitsókiam haqam tsomoveq wunu. Noqw òviy pep tumpok puma put wikya, pañqw put tūvayaniqey unañwtotiqee.

30 Noqw pay pam amuhsonñaqw hinmakañw, pañqw ahpiy'o.

A Man with an Evil Spirit
(Mr 1.21-28)

31 Nihqe pam Galilee ep kitsókit Capernaum aqwnihqe, nasuñwintalönnit añ sinmuy tutuqayna.

32 Noqw pas puma put hin tutuqaynaqat ep aw kātuqayyuñwa, pas pam a'nō lay'taqat yuaataqaw òviy'o.

33 Noqw hak tāqa tuyoy'ewakw nukpanhikwsit okiw akw tuyqawiwtāqa tsotsvalkive pakiwta, nihqe pam a'nō hiñqawhqe pañqawu:

³⁴ Itamumi qa hintsakii. Ya itam uñ hintsatsnani, Jesus Nazareth añqwnihqa? Ya um itamuy kīqōtaniqe òviy añqaqō? Pay um hákiyñiqw nu uñ tuwi'ta. Um God añqw pas Qahováriwpu.

³⁵ Noqw Jesus put mēwaqe, aw pañqawu: Qa hiñqawlawht, put añqw yámakuu. Noqw nukpanhikwsi sinmuy amutpipo put tūvat, put añqw yama, nit pay put qa hintsana.

³⁶ Noqw puma sohsoyam kātayyuñqe nānami pañqaqwa: Is uti, pavan pas lavayi! Pas pi qananahtsopkañw, òqalat akw tuyoy'ewakw hīhikwsimuy amumi pañqawhq, puma nuhtuñaqw nõñakñwu.

³⁷ Noqw pam pep hin yukuqw, pam pantaqa put tutskwat añ ahsupoq yuaatiwa.

Jesus Heals Many People
(Mt 8.14-17; Mr 1.29-34)

³⁸ Noqw pam tsotsvalkiñaqw yámakqe Simon kīyat aw paki. Noqw Simon nõmay yuat a'nõ mukitutuya; noqw puma put eñem Jesus aw taqa'nañwtoti.

³⁹ Noqw pam put aw wunuptut, mukituyat mēwa; noqw pam put mātavi, Noqw pahsat pay pam wuhti wunuptut, pumuy amumi unañwtavi.

⁴⁰ Noqw tawat pakitoqw, sohsokmuy hihta akw tūtuyyaqamuy, puma Jesus aw tsamvanta, noqw pam pumuy sohsokmuy amumi may akw hintsanqe pumuy qalapsina.

⁴¹ Noqw nukpanhikwsim kaysiwhqamuy amuñaqw nõña, a'nõ hiñqaqwakahkañwo, nihqe pañqaqwa: Um Christ, God Tíata! Noqw pam pumuy tusoqmewaqe, pumuy hiñqaqwaniqw qa nakwhana, puma put Christ-nihqat tuwi'yunqw òviy'o.

Jesus Preaches in Judea
(Mr 1.35-39)

⁴² Pu tálawvaqw pam ahpiynihqe, haqami qayēsiwhpumii; noqw sinom put hepya, nihqe put aw òkihqe as put huruhtapnayani, pam as pumuy amuñaqw qa ahpiyniqat òviy'o.

⁴³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pas nu soon qa God moñwtunatyayat hin hintaqat aye' kitsókinawit piw yuaatinumni, pi nu pañiqw añqw ayatiwa.

⁴⁴ Nihqe pam Galileet ep haqe' tsotsvalkit añ yuaatinuma.

5

Jesus Calls the First Disciples
(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Noqw sinom God lavayiyat nanaptaniqe put aw hūrs tsovawtaqw, pam wuhkovatuphat Gennesaret yan mātsiwhqat qalaveq wunu.

² Nihqe pam lõqmuy pākihut patuphat qalaveq wúnuhqat tuwa, noqw kurs pakiwmamahkam pumuy añqw nõñakqe, pakiwmaqtutsayay tūvahomtota.

³ Noqw pam pākihut hakiy Simon himuyat aqw paki; nihqe pam tutskwat añqw híhin yūmo hóyoknaniqat aw pañqawu; noqw pam pepeq qatuptuqe, pākihut añqw sinmuy tutuqayna.

⁴ Pu òviy pam yuaataqe yukut, Simon aw pañqawu: Uma pavan hōtsit aw hóyoke', pāvakiwhtuy inhtaniqe òviy umuhtutsayay pāmiq pánani.

⁵ Noqw Simon lavayhtiye put aw pañqawu: Moñwi, itam as tōkep tumalay'tat, qa hihta kwisna, noqw pay pi um pañqawhq òviy nu tutsayat pāmiq pánani.

⁶ Noqw puma panhtiye, pahsat pu qaan'ewakw hintaqamuy pāvakiwhtuy inhta; noqw pumuy tutsáyaam tsikiwma.

⁷ Noq̄w suñwámat sukwat pākihut añq̄w tañawtaq̄w, puma pumuy amumi māmasa pumuy paan̄waniq̄at ōviy'ō. Noq̄w puma pituq̄w, puma lōqmuy pākihut akw ohpoknayaq̄w, pahsat pay puma pākihut pakito.

⁸ Noq̄w Simon Peter put aw yórikqe, Jesus tamōyat aw nātuvat pañq̄awu: Inuñaq̄w ahpiy'ō, taq̄ nu okiw qaanhinmaqa, Tutuyq̄awhqa.

⁹ Pi pam-niq̄w, pu sohsoyam put ámumyaq̄am puma pāvakiwh̄tuy inhtotaqey ep kātayyuñq̄w, ōviy pam yan lavayhti.

¹⁰ Noq̄w piw hakiy Zebedeet timat James-niq̄w pu John, Simon suñwámatnihq̄am, puma pumuy amún nātsawina. Noq̄w Jesus Simon aw pañq̄awu: Um qa tsawiniwtani, um yahpiy haqahpiy pāpu sinmuy kwīkwisnani.

¹¹ Noq̄w puma pākihuy tutskwami pitsínayaqe, sohok tatamhtotat, Jesus añkya.

Jesus Makes a Leper Clean

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

¹² Pu piw pam haqam kitsókiveniq̄w, hak tāqa ahsupoq tokoplelet tūtuya, nihq̄e pam Jesus túwahq̄e, tayway akw atpipo munukt, aw nāwaknaqe pañq̄awu: Tutuyq̄awhqa, um suhtaq'ewnen soon nuy qa powatani.

¹³ Noq̄w pam put aw māvuyaltiq̄e, aw toñokt, pañq̄awu: Pay nu suhtaq'ewa; powaltii. Noq̄w pahsat pay tokoplele put mātavi.

¹⁴ Noq̄w pam qa hakiy put āawnaniq̄at pam aw pañq̄awu. Nikañw pay um ahpiyenen God awwat moñwit aw nāmahtaknani; nen Moses hin tutaptaqat anwat um powaltiqey ep kuwahtiput távini. Um pan powaltiqey nuhtumi tuawi'tani, yan aw lavayhti.

¹⁵ Noq̄w tuwat soq pahsat pu pas ahsupoq pam hin hinhtiqa yuaatiwa, noq̄w sinom qaan'ewakw hintaq̄am Jesus aw tūqayyuñwniq̄e sūmitsovalti; pu hīhihta tūtuyyaq̄am put ahpiy qalaptuyaniq̄e ōviy put aw ōkiwta.

¹⁶ Noq̄w pay pam haqami qayēsih̄puminen, God aw nāwakintaniqey ōviy kīñaq̄w ahpiyniñwu.

Jesus Heals a Paralyzed Man

(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Pu Jesus hisat sinmuy tutuqaynaq̄w ima Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaq̄amuy amumum pep yēse. Puma Galileet añ ahsupoq kitsókkit añq̄wya, pu Judeat añq'ō, pu Jerusalem añq'ō. Noq̄w pumuy pep yesq, Jesus Tutuyq̄awhqaq̄at aw yankañw tūqalapsintaniqey ōqalay'ta.

¹⁸ Noq̄w meh, hakim hakiy tāqat ahpā' qataytaqat tūtuyhqaq̄at ahpay añ qatsqat Jesus aw wikvaya; noq̄w puma as hin put panaye', Jesus atpipo taviyaniqey tuwantota.

¹⁹ Noq̄w ep huru'pokiwtaq̄w hin puma put panayaniqey qa tutwa; nihq̄e ōviy kits'omiq wupnayaqe, tsōqa'wa kīamit póroknayaqe pañ put ahpayat enañ sinsonmi Jesus atpipo hawnaya.

²⁰ Noq̄w puma qapēvewnayaqat Jesus amumi túwahq̄e pañq̄awu: Tāqa, uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa.

²¹ Noq̄w tutavot tutuqaynayaq̄am Pharisee-sinmuy amumum put ep wūwantotaqe pañqaq̄wa: Ya i' haknihq̄e pas God qa kaptsilawu? Ya hak hakiy qaanh̄tipuyat ayo yúkuni, hal pas God-saa?

²² Noq̄w Jesus pumuy wuw̄niyamuy māmatsqe, lavayhtiq̄e amumi pañq̄awu: Ya uma hihta umuh'unāñwpeq wūwantota?

²³ Ya hak hakiy aw hinwat lavayhtiniq̄w qa pas hinta, Sen, Uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiwa kítaniqō'? sen pi wunuptut, nakwsuu, kítaniqō'?

²⁴ Noqw pay pi nu' Sinot Tiat yep qatsit ep hakiy ahpiy qaanhtipuyat ayo yúkuniqey aw ôqalat pasiwtaqat uma it akw nanaptaniqw-pu pam it hakiy ahpa' qataytaqat aw pañqawu: Oviy nu ūmi pañqawni: Wunuptut, uh'ahpay kwusut, nima.

²⁵ Noqw pahsat pay pam pumuy amutpik wunuptut, hihta añ wáökiwtagey kwusut, pañqw nima, God pas hihtatimakañwo.

²⁶ Noqw sinom sohsoyam kätayuñqe, God pas hihtatota, nihqe puma nātsawini'yuñqe pañqaqwa: Pas itam pu' hihta qatuptsiwni'ewakw aw yórikya.

Jesus Calls Levi

(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ It yantaqat atsve pam nakwsukañw, hakiy moñwit eñem sīvat ömalawhqat, Levit yan mātsiwhqat aw yori, haqam put ömalawñwuqat ep qátuq'ö, nihqe aw pañqawu: Um inuñkni.

²⁸ Noqw pam sohsok mātapt, wunuptut, put añki.

²⁹ Noqw Levi put eñem wukonovata; noqw kaysiwhqam sīvat ömalalwaqam-niqw pu hakim pumuy amumum pep nopyesva.

³⁰ Noqw Pharisee-sinom-niqw, pu pumuy amuñaqw tutavot tutuqaynayaqam, puma put aw nānatuwnayaqamuy amumi qayan unañway hiñqaqwaqe pañqaqwa: Ya uma hinoqw moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy-nikañw pu qaanhinwisqamuy amumum nōnovakahkañw hīhikwya?

³¹ Noqw Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Pay añ qahinyuñqam tūhikat qa haqni'yuñwa, nawus pi tūtuyyaqam put haqni'yuñwa.

³² Pi nu añ sūanhinwisqamuy qa pumuy wáñwayniqe öviy pitu; pi nu imuy qaanhinwisqamuy nāp tunatyay añqw lasyaniqat aw wáñwayniqe öviy pitu.

The Question about Fasting

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Noqw puma put aw pañqawu: John aw nānatuwnayaqam pas nanapwalkahkañw nānawaknañwu, noqw Pharisee-sinmuy amumi nānatuwnayaqam amún hinwisa. Noqw hintaqw öviy ūmi nānatuwnayaqam nōnovakahkañw hīhikwya?

³⁴ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya hak sen haqam mö'wit ep sinoi-wyuñqamuy, möönañwuy pumuy amumumniqw napwaltoynani? Soon'i.

³⁵ Nikañw ason hisat aw pituqw, möönañw'am pumuy amuñaqw ah-piyniqw, pep pu' puma nānapwalani.

³⁶ Noqw pam piw pumuy amumi lavayit hihta antaqat akw yuaaykuqe pañqawu: Qa haq pi hak puhuyuwisit añqw hihsaqat tukut, sakwit aw pih-takna. Taq hak panhtinik puhut sakwítani, piw pūhu soon sakwit amum sūnantani.

³⁷ Pu qa haq pi hak pukawiwkorot sakwíiwmaqat puhuovavalat kuhkuya; taq hakiy pantiniqw, puhuovavala pēke', wiwkorot patomnani, nen añ kūyiwtaga wehemhtini, noqw wiwkorot sakwítini.

³⁸ Soon pi puhuovavala qa puhuwiwkorot añ kūyiltiñwu.

³⁹ Piw qa hak pi hak oavalat hísatwaiwhput hikwt, pay pahsat pūhutwat piw nāwaknañwu; nikañw pañqawñwu: Pay hísatwat pas nukñwa, kítañwu.

6

The Question about the Sabbath

(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Noqw nasuñwintalönnit aw pituq̄w, Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum söhövos'uyit añ nõñakwisa. Noqw put aw nánatuwnayaqam söhövosit talayat mawtiwiskahkañw, put mapqölpeq murikahkañw nõnoptiwisa.

² Noqw hakim Pharisee-sinom pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nasuñwintönnit ep hihta mewniwtaqat hintsatska?

³ Noqw Jesus lavayhtiçe pumuy amumi pañqawu: Ya ura hisat David suñwámuy amumum tsönmokçe hinhtiçat uma put pantaqat pas añ qa ñas'ew tuñwáya?

⁴ Ura pam God kíyat aw pákihçe, pölavikit God aw noiwhçat ömahtat, añqw nõst, pu ámumyaqamuy put huyta; pas ura God awwat momñwit-sa put añqw nõnösañwuçat put'a.

⁵ Pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu' Sinot Tiat piw nasuñwintalönnit aw móñw'iwta.

The Man with a Crippled Hand

(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)

⁶ Pu hisat pam nasuñwintalönnit ep tsotsvalkimi pákihçe ep tütutuqayna. Noqw hak tāqa putvaq̄w málakiwtaqa pep nuhtuma.

⁷ Noqw tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum Jesus aw tunatyawyuñwa, mātaq pi kurs pam nasuñwintalönnit ep put qalaptsinaniq̄w öviy'o; nen puma hihta ep put nēveltoynayani.

⁸ Noqw pay pam pumuy tunatyayamuy amumi mātsi'taqe, lākiwtaqat may'taqat aw pañqawu: Wunuptut, sinsonve wunuwtaa. Noqw pam panhti.

⁹ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Kurs nu umuy hihta tūviñtani. Ya hak nasuñwintalönvaqat ep hihta lolmat, sen qalolmat hinhtiniq̄w pam súanta? Sen qatsit ayo táviniq̄o', sen hovalaniq̄o'?

¹⁰ Pu pam pumuy sohsokmuy amuhpa' yorikt, tāqat aw pañqawu: Uhma y tsihkwaa. Noqw pam panhti; noqw maat put ayañqwat māyat an pás powalti.

¹¹ Noqw puma itsívuhonaq̄totiçe, hin as Jesus hintsatsnaniq̄ey nānami yuaa-tota.

Jesus Chooses the Twelve Apostles

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Noqw pay ephaqam piw pam nāwaknaniçe haqami tsomomiç'a; nihçe tōkep God aw nāwakna.

¹³ Noqw tālawvaq̄w, pam put aw nánatuwnayaqamuy wánwayhçe, pumuy amuñaq̄w pakwt lõq sihkay'taqamuy namorsta; nihçe pam pumuy Ayai-wyuñqamuy yan tuñwa,

¹⁴ Imuyu: Simon, ura pam put Peter yan tūñwa, pu tupkoyat Andrewt, pu James-nit pu John, pu Philip-nit pu Bartholomewt,

¹⁵ Pu Matthewt-nit pu Thomas, pu Alpheus tiyat James-nit pu Simon, Zelotes yan tūñwantiwhçata,

¹⁶ Pu James tupkoyat Judas-nit pu Judas Iscariot Jesus momñwituy amumi kurs mātapiçata.

Jesus Teaches and Heals

(Mt 4.23-25)

¹⁷ Pu pam pumuy tsamkañw, pañq̄w hawhçe, haqam suntutskway'taqat ep wunu, kaysiwhçamuy put aw nánatuwnayaqamuy amumuma. Noqw qaan'ewakw hintaqam sinom put aw tūqayyuñwniçe, pu hihhihta tūyay añqw qalaptuyaniçe öki, Judeat añqw-nikañw, pu Jerusalem añqw sohsokivaç'ö, pu pātuwaçatsit qalaveq Tyre añqw-nikañw pu Sidon añq'ö.

18 Pu ima tuyoy'ewakw hīhikwsimuy akw okiwhinyuñqam piw ökihqe powaltoti.

19 Noqw sinom sohsoyam as put aw tónokyaniqey nānawakna, pas pi put añqw suyan öqala yámakiwtaqe sohsokmuy qalapsintaqw öviy'o.

Happiness and Sorrow

(Mt 5.1-12)

20 Noqw pam put aw nānatuwnayaqamuy amuhpa' yorikt, amumi pañqawu: Pas uma añ öokiwayaqam hahlayhpit epya, pi uma God moñwtunatyayat himuy'yuñwa.

21 Uma añ pu' tsönsoiwtaqam hahlayhit epya, pi uma nāt ööyyani; pas uma añ pu' tsaykitaqam hahlayhpit epya, pi uma nāt tsutsúyni.

22 Ason sinom nuy Sinot Tiyat atsviy umumi qa suhtaq'ewye', nahpiy umuy lālayye', umumiq hīhiñqaqwe', umuhnatñwaniy himu itséheetnihqat pan ayo tūvayaqw, uma hahlayhpit epyani.

23 Hisat panhtotiqw, uha hahlayhtote', pas hahlaytso'tinumyani, ispi meh, uma öveqatsit ep qaan'ewakw ahsatit makiwyaniqee; pi pay pan pumuy namat hapi God lavay'aymuyatuy hintsatsna.

24 Nīkañw is ókiwa, uma añ kahaksinomu, pi uma umuhhahlayhpiy pay ömahtota.

25 Is ókiwa, uma añ öyiwyuñqamu, pi uma nāt tsönso'ni; is ókiwa, uma añ pu' tsutsúyyaqamu, pi uma nāt qahahlaykahkañw tsaykitani.

26 Pas sinom sohsoyam umuy lomayuaatotaqw, umuñem is óhini; pi pay pan hapi pumuy namat hakimuy nawip'ew God lavay'aymuyatuy yuaatota.

Love for Enemies

(Mt 5.38-48; 7.12a)

27 Nīkañw nu umuy inumi tūqayyuñqamuy umumi pañqawni: Uma umuh-tuwqamuy amumi unañway'yuñwni; sinom umumi qa suhtaq'ewyaqamuy uma lolmat amuñem hintsatskani.

28 Sinom umuy qalomáyuaatotaqw, uma pumuy amumi lomayuaatotani; pu umuy qaanhintsatsanyaqw, amuñem uma nāwakinwisni.

29 Ason hak uhtayway sutsvaqw wuvahtaqw, um ayañqwat piw aw itamantani; pu hak uh'usimniy uñ nawhke', uhnaypñay enañ nāwaknaqw, um qa aw rohomnumni.

30 Hakiy ūmi hihta tūviñtaqw, um put máqamantani, pu hihta uhhimuy kímahqat um aw ahoy qa tūviñtamantani.

31 Pu sinom umuy pāsyaniqat uma nānawakne', pay uma piw pan pumuy pāsyanani.

32 Ispi kurs pay uma umumi unañway'yuñqamuy-sa amumi unañway'yuñqw, hak sen put ep umuy hahlayhtini? Pay pi qaanhinwisqam pumuy amumi unañway'yuñqamuy amumi tuwat unañway'yuñwa.

33 Pu kurs hak umuñem hihta lolmat hintsakq, uma tuwat put eñem lolmat hintsatskaqw ya sen hak put ep umuy hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw pan hintsatska.

34 Pu kurs pay um hakiy añqw hihta ömahtaniqey wūwankañw, hakiy sīvat nasimokmaqaqw hak put ep ūmi hahlayhtini? Pay pi añ qaanhinwisqam piw qaanhinwisqamuy nasimokhuylalwa, piw aw ahsatit ömahtotaniqey tuñlay'kahkañwo.

35 Tis pi uma umuh-tuwqamuy amumi unañway'yuñwni; nen lolmat hintsatskani; pu tūnasimokhuylalwani, qa hihta put ep tuñlay'kahkañwo. Nen uma qaan'ewakw ahsatit makiwyani; piw Sus'oveqnihqat tímatni. Pi pam añ qa tsúyakañwuqamuy, qalölolmatuy enañ pās'i.

³⁶ Paniqw òviy uma nun'okwatni, Umunay hin núokwaniqw pan'i.

Judging Others

(Mt 7.1-5)

³⁷ Uma qa tūovelantotani; nen uma qa pantsaniwyani. Uma hakiy qa paysoqtotani, nen qa pantsaniwyani. Ason hak umuhpe qaanhtiqlw, uma put pantaqat ep aw pōhikyamantani, noqw sinom tuwat umumi pōhikyani.

³⁸ Uma hihta kuwahtotimantani, noqw pu tuwat umumi himu kuwahtiwani. Sinom wukotuwani anqw mōo'taqat hihta kuytotat, put hūrs aqw nūnuyvut, pu wīlaniwhput, pu pas an wahohotaqat umumi o'yamantani. Pi uma hakiy enem hin tuwantotaqw, pay piw pan umuñem tuwantiwmantani.

³⁹ Noqw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat lavayhtiqe, amumi pañqawu: Ya sen hak qapostalqa hakiy qapostalqat haqami wikni? Ya puma qa nāma haqami pōvamiq posni?

⁴⁰ Pay hakiy aw tutuqayhqa put tutuqaynaqat epnihqe qa pavan pasniñwu. Nikañw ason pam pās tutuqaye', pep pu' pam put tutuqaynaqat pay antani.

⁴¹ Noqw ya um hinoqw uhtupkoy posmiq hihta hihsaq tuway'kañw, uhposveq lestavit pakiwtaqat qa aw unañwtavi'ta.

⁴² Noqw pantaqw um hin uhtupkoy aw pañqawni: Itupko, nu as uhposkiy unem hōroknani, kītani, susmataqpi uhposveq lestavi pakiwtaqō'? Um nawip'ew hinmaqa, um mohti uhposñaqw lestavit hōrokne', pahsat pu um suyan tālat taykañw, uhtupkoy poskiyat hōroknani.

A Tree and its Fruit

(Mt 7.16-20; 12.33-35)

⁴³ Pi lomasipaltsoki soon hin'ewakw sipalat himuy'vañwu; piw qalomásipaltsoki soon nukñwat sipalat himuy'vañwu.

⁴⁴ Sinom himutsokit hímunihqat aniwniyat akw tuwi'yuñwa. Soon hihta kūtay'taqat anqw nōnvospalat hak mawni; soon hak yōnōtskit anqw òvat tsovalani.

⁴⁵ Sino lolma lomatunatyawtaqa unaññaqw hihta lolmat nōñantoyñañwu; noqw pam piw hak qalolma qalomátunatyawtaqa unaññaqw hihta qalolmat nōñantoyñañwu. Pi hak hin tunatyay'te', pan hapi yuaatañwu.

The Two House Builders

(Mt 7.24-27)

⁴⁶ Uma nuy Tutuyqawhqa, Tutuyqawhqa, yan tūñwantota. Nikañw uma hinoqw ilavayiy qa an hinwisa?

⁴⁷ Inuminihqa ilavayiy aw tūqaykañw put an hinmaqa hakiy antaqat nu umuy āawnani.

⁴⁸ Pam hakiy tāqat anta. Pam hak a'nō hánwahqe owat ep kīhut yayhna. Noqw a'nō wukomunvaqw, pāhu kīhut aqw a'nō yēvantakañw, soon put wayáyaykinani, pam owat ep wunuq̄w òviy'o.

⁴⁹ Pu i' hak navotkañw put qa an hinmaqa hakiy tāqat anta. Pam hak qa qaqatspitaqat, pisave kīta. Noqw mūñañw put kīhut aqw a'nō yēvantaqw, pam āpiy sahpū; noqw pam kīhu qaan'ewakw kīqōti.

7

Jesus Heals a Roman Officer's Servant

(Mt 8.5-13)

¹ Noqw Jesus nuhtumi yuaataqe yúkut, Capernaum aqw'a.

² Noqw hakiy tsivót-sikip sunat solāwamuy amumi moñwit tumal'ayaat tūtuyhtiqe, pāpu pay mómokī. Noqw put moñwíat put pas kahkawna.

³ Nihqe pam Jesus tumalayay navotqe, Jew-sinmuy wukw'aymuyatuy put aqw ayata, okiw as pam aqwnen put tumal'ayayat qalaptsinaniqat puma put aw nānawaknaniqat ōviy'o.

⁴ Noqw puma Jesus aw ōkihqe, pahsat pay qa nātusitotaqe pañqawwa: Um put eñem yanhte', súanhtini.

⁵ Pas pam itamuy Jew-sinmuy hahlayhqe, itamuñem tsotsvalkit yuku.

⁶ Pahsat pu Jesus pumuy amumum aqw'a. Nihqe pam put kīyat aw hayiñwnaqw, i' hak solāwamoñwi kwatsmuy put aw hōnaqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay um qa pas pew ō'qalni; soon nu yan'ewakniqw um ikii aw papkini.

⁷ Paniqw ōviy nu soon yan'ewaynīkañw nāp ūminiqey antani. Pay um panis lavayhti qw, pay itumal'aya qalaptuni.

⁸ Pi pay nu sukwat amumi maqaptsi'kañw qatu; noqw solāwam inumi maqaptsi'yuñwa. Noqw nu hihtawat aw Yupa kitaqw, pam ahpiyniñwu; pu hihtawat aw Pew'i kitaqw, pam inuminiñwu; pu ituwikiy aw Yanhtii kitaqw, pam panhtiñwu.

⁹ Noqw Jesus put navotqe, put aw kātayta; nihqe namtökt, put an̄k hinnumyaqamuy amumi pañqawu: Nu umumi pas pañqawni: Pas nu qa haqam Israel-sinmuy amuhpe yan qapēvewnit tuwa, pas qae.

¹⁰ Noqw ima ayatiwyaqam ahoy kīve ōkiqw, kurs pay tumal'aya tūtuyhqa pās qalaptu.

Jesus Raises a Widow's Son

¹¹ Noqw qavoñvaqw pam haqami kitsókit Nain yan mātsiwhqat aw'i; noqw wūhaknihqam put aw nānatuwnayaqam put ámumya, pu kaysiwhqam sínomu.

¹² Noqw pam kitsókit tuhpelayat aw hötsíwmi hayiñwnaqw, pi hakim hakiy tāqat mokput tūamwisa, put yuat put-sa tiyoti'ta; noqw pam koñnalavu. Noqw sinom kaysiwhqam kīñaqw wuhtit ámumya.

¹³ Noqw Tutuyqawhqa put túwahqe put ōkwatuwhqe, aw pañqawu: Qa pakmumuyaa.

¹⁴ Pu pam mokput awnihqe, hihta akw taviwisqat aw toño; noqw put yawwisqam sun hoñva. Noqw pam pañqawu: Tiyo, nu hapi ūmi pañqawni: Qatuptuu.

¹⁵ Noqw i' hak as mokpu qatuptuqe, pahsat yuaativa. Noqw Jesus put yuyat aw put mātavi.

¹⁶ Noqw puma sohsoyam tsawinhinhtotiqe, God pas hihtatotaqe, pañqawwa: Pas hak pavan God lavay'ayaat itamumi pitsíwta; pu' hapi piw God sinomuy pohta, kitota.

¹⁷ Noqw yan pam hinhtiqe Judea-tutskwat an̄ ahsupoq yuaatiwa, pu Galilee-tutskwat an̄ ahsupoq piwu.

The Messengers from John the Baptist (Mt 11.2-19)

¹⁸ Noqw John aw nānatuwnayaqam iit sohsok John āawnaya.

¹⁹ Noqw John put aw nānatuwnayaqamuy lōqmuy nāmi wánwayhqe, amumi pañqawu: Uma Jesus awnen aw pañqawni: Ya um hak God lavay'ayaat pas pávannihqa hisat pítuniqa, hal sen pi itam hakiy sukw nuhtayyuñwa? kítani.

²⁰ Noqw ōviy puma Jesus aw pítuhqe, John amumi hin tutaptaqat pan Jesus aw pañqawu.

²¹ Noqw piw suhpahsat pam kaysiwhqamuy tūtuyyaqamuy qalaptsinta, pu hīhihta akw qa kwañwáhinyuñqamuyu; pu nukpanhihikwsimuy akw

tuyqawiwyuñqamuy powata; pu qa postalyaqamuy kaysiwhqamuy pōsiyamuy tālawna,

²² Pahsat pu Jesus lavayhtiçe, John aw nánatuwnaqamuy amumi pañqawu: Pay uma áhoynen, hihta aw yórikqey, pu navotqey John āawnani. Ima qa-postalyaqam pōsiy tālawnaya; qayaktaqam nankwusa; tokoplelet tūtuyyaqam powaltoti; nanaqsöpt nanapta; so'pum ahoy tātayya; pu añ ókiwyaqam lomat-uawit nanapta.

²³ Noqw inuhpe qa unañwmokqa hapi pas hahlayhpit epni.

²⁴ Noqw John tuaw'aymat ahpiyniqw, pahsat pu Jesus sinmuy amumi John yuaativaçe pañqawu: Ya uma qayēsiwhpumi haqami hihta aw kuyvawisa, sen pi pāqavit hūkañwuy akw wayayataqat aw'i?

²⁵ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy lomayuwsi'taqat aw'i? Meh, lolmat yuwsi'yuñqam, qarurúmyesqam pi momñwituy kīyamuy añ yēse.

²⁶ Noqw ya uma hihta aw kuyvawisa, sen hakiy God lavay'ayayat aw'i? Owi, noqw nu umumi pañqawni: Pam hapi God lavay'ayayat epñhçe pas pávani.

²⁷ It hapi pey'taqe pan lalvaya: Meh, nu hapi upyeve ituaw'aya ayatani; noqw pam uhsavo un háqe'niqat añ qenitani, yan'i.

²⁸ Pi nu umumi pañqawni: Pas momoymuy amuhpiy tihtiwyaqamuy amuñaqw John kūyit akw tūtuvoylalawhqa pas pávani. Qa hak God lavay'ayaat put epñhçe pas pávani. Noqw pay God moñwtunatyayat ep pas susqahimuni-hqa put epñhçe pas pávani.

²⁹ Pi sohsoyam put aw tūqayyuñqam, moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy amumum pay God-sa súantaqat pañqaqwa; nihçe John tuwiyat anwat kūyit akw tuvoylatoti.

³⁰ Noqw ima Pharisee-sinom, tutavot aw tuvoti'yuñqamuy amumum God tunatyayat qa kwusuyaçe, John ahpiy qa tuvoylatoti.

³¹ Noqw Jesus pañqawu: Ya sen nu pu' qatsívaptsiwyuñqamuy hihta enañ namimahtaknani? Ya puma hihta anyuñwa?

³² Puma tsātsakwmuy kihsonve yesqamuy amunyūñwa. Puma nānami pañqaqwa: Itam umuñem lēlenyaqw, uma qa tīva; itam umuñem tsaykitaqw, uma qa tsayku, kitota.

³³ Oviy pi John kūyit akw tūtuvoylalawhqa pítuhçe, pōlavikit qa tūmoyta; piw ovavolat qa hīhiko; noqw uma pañqaqwa: Pam nukpanhikwsit akw tuyqawiwta.

³⁴ Noqw nu' Sinot Tiat pítuhçe tūmoykañw, pu hīhikq, uma pañqaqwa: Is uti hunuka, wine pas qa öyñwu, moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy, pu qaanhin-wisqamuy kwatsiamu! kitota.

³⁵ Noqw pay pi suan unañwtalwuwni aniwniy ahpiy lolmat namtakni'tañwu.

Jesus at the Home of Simon the Pharisee

³⁶ Noqw haqawa Pharisee-sino Jesus tūtsama. Noqw pam put kīyat aw pákihçe, tunösvoñat aw qatuptu.

³⁷ Noqw meh, hak pep kitsókive wuhti qaanhinmaqa yaw Jesus Pharisee-sinot kīyat ep tunösvoñat aw qátuhqat navota. Pahsat pu pam tatañpi añ kwanwáhovaqtuqat wihkuyit kūyiwtaqat kwusiva. Pam tatañpi hihta al-abaster-owat añqw yukiwta.

³⁸ Noqw wuhti okiw pakkañw, put kukveq wunukañw, pahsat posvalay akw put kukyat pāhomhtivakañw hōmiy akw put añ hōnta, nit kukyat tsoht-sonat, wihkuyit akw put lelwi.

³⁹ Noqw Pharisee-sino put tūtsamqa put aw tātayhqe, unañwpeq pañqawu: Pas ka as i' tāqa God lavay'ayaatnen, i' wuhti put aw tónokqa hákiyinhqat, pu hin hak hintaqat soon qa navotni; pam pi qaanhinmaq'ö.

⁴⁰ Noqw Jesus lavayhtiqa, put tūtsamqat aw pañqawu: Simon, nu as ūmi hiñqawni. Noqw pam pañqawu: Tūtutuqaynaqa, pañqawuu.

⁴¹ Noqw pam pañqawu: Ura hak tāqa sīvat tūnasimokhuylawu. Noqw hakim lōyöm put aw hihta pōiwta; suhka put aw tsivót-sikip sunat sīvat pōiwta; noqw suhka pakwt sīvata.

⁴² Noqw puma kurs hihta sisviniqw pam pumuy lōqmuy amumi put pantaqat qe'wataqa paysoq ayo yuku. Taay, kurs nuy āawnaa, Ya unñiqw pumuy amuñaqw sen himuwa put pas pavan aw unañway'tani?

⁴³ Noqw Simon lavayhtiqa aw pañqawu: Pas nuyniqw soon ka qa pam suswuhak ayo yúkuhqat pamwani. Noqw Jesus put aw pañqawu: Um suan aw wūwa.

⁴⁴ Pu pam wuhtit aw namtökt, Simon aw pañqawu: Ya um it wuhtit aw qa tayta? Nu uhkiy aw pakiqw, um ikukuy eñem nuy qa kuyna; noqw i' pi pas posvalay akw ikukuy pāhomht, hōmiy akw añ hōna.

⁴⁵ Um nuy qa tsohtsona, noqw i' wuhti nuy pakiqw, qa sūs ikukuy tsohtsona.

⁴⁶ Um iqötöy wihkuyit akw qa lelwi; noqw i' wuhti ikukuy wihkuyit kwañwáhovaqtuqat akw lelwi.

⁴⁷ Noqw öviy nu ūmi pañqawni: Put qaantsakpiat nihtiwtāqa put ahpiy ayo yukilti, kurs pam inumi pas unañway'taqw öviy'o. Nikañw hakiy aw qa wūhak qe'watiwkañw ayo yukiltiqw, pam pay qa pas God aw unañway'tañwu.

⁴⁸ Pu pam wuhtit aw pañqawu: Pay uhqaanhtipu uhpiy ayo yukiuwa.

⁴⁹ Noqw ima put amum tunösvoñat aw yesqam pahsat unañwpeq pañqawu: Ya i' haknihqe, hikis hakiy qaanhtipuyat put ahpiy ayo yúkuniqey anta.

⁵⁰ Noqw pam wuhtit aw pañqawu: Uhqapevewni un ayo tavi. Um qa hin unañway'kañw nímani.

8

Women who Accompanied Jesus

¹ Pu it ahpiy pantaqw pam, tutskwat añ ahsupoq nakwsu, wuhkok-itsókinawita, pu pay kitsókinawita; nihqe God mönwtunatyayat ahpiy lomat-uawit nuhtumi yuaatinuma. Noqw ima pakwt lōq sihkay'taqam put aw nánatuwnayaqam put ámumya.

² Noqw hakim mó moyam piw put amum hinnumya. Pumuy amuñaqw haqawatuy amuhpiy pam qalomáhihikwsimuy ipwa, pu haqawatuy hihta akw qa pasiwyuñqw, pam pumuy qalaptina. Pu pam hakiy wuhtit Mary yan mātsiwhqat añqw tsáne'nihqamuy nukpanhihikwsimuy ipwa. Pam hak wuhti Magdala-kitsókit ep sinoiwta. Noqw pam put amum hinma.

³ Pu hak Joana, Moñwi Herod hihta himuyat aw tunatyawtaqat Chuzat nōmaata, pu hak Susana, noqw pu ahpiy wūhaknihqamu. Ima mó moyam hihta himuy akw put paañwantota.

The Parable of the Sower

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Noqw kaysiwhqam sinom put aw tsovalti; pu ahsupoq kitsókit añqw sinom put aw öki. Noqw tūwutsit hihta tuawit'atqat yuaaykuqe amumi pañqawu:

⁵ Hak tāqa tsalakin'uyto. Nihqe pam uylawhq, pēhu poshumi pōhpava yēvaya. Noqw sinom put atsmi wukukuykuyaqw, pu sūmawuy añ masay'yuñqam put soswa.

⁶ Noqw pēhu pikaqlöva yēvaya; nihqe panis kuyvat, pay tsahkwi, qa hasaminiqw öviy'o.

⁷ Noqw pēhu kutqölpa yēvaya. Noqw kūta amum añ kuyvaqe, put lakna.

⁸ Noqw pēhu lomatutskwava löhö, nihqe kükuyvaqe, tsivót-sikip sunat hōyokiwtaqat aniwnaya. Yan pam lavayhtit, pu a'nö pañqawu: Tuqayvastotaa, uma pi naqvuy'yuñwa!

The Purpose of the Parables

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Noqw put aw nānatuwnayaqam put tūviñtotaqe, aw pañqawa: Noqw ya i' tūwutsi hihta tuawi'ta?

¹⁰ Noqw pam pañqawu: Uma hapi God moñwtunatyayat ep himu tupkiwyuñqat māmatsyaniqat pam pantaqa umuñem yukiwta. Nikañw imuy pay amumi pam tūwutsit akw yuaatiwa. Puma as aw taykahkañw, soon tutwani; pu tūqaykahkañw, soon māmatsyani.

Jesus Explains the Parable of the Sower

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ Noqw tūwutsi it hapi tuawi'ta: Poshumi hapi God lavayiata.

¹² Noqw pōhpava löhökqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit as nanaptaqw, āpiy pay Nukpana pite', unañwayamuy añqw put ipwañwu, nāphisat ka puma put tūtuptsuwe', ayo nõñakniniqw öviy'o.

¹³ Noqw pikaqlöva löhökqam hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanapte', hahlaykahkañw put kwusuyañwu. Noqw pay lavayi pumuy unañwayamuy añ qa hūrs ñapkiwtaqw, puma as hihsavo tuptsiwni'yuñt, unahheppit aw öke', pay ayo lasyañwu.

¹⁴ Noqw kutqölpa löhökqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanaptaqe, pahpiy añ hinwisa. Nihqe puma yep qatist aw tunatyawkahkañw, pu hihta himuy-nikañw pu kwanwáewhpit ep hahlaykahkañw, lavayit qa aw tunatyawyuñqw, pam qa hihta aniwnañwu.

¹⁵ Noqw lomatutskwava löhökqa hapi imuy amunyuñwa. Hakim lavayit nanapte', lomaunañway'kahkañw, qa paysoq put kwusuyañwu. Noqw puma nakwhani'yuñqw, lavayi unañwayamuy epeq hihta aniwnañwu.

A Lamp under a Bowl

(Mr 4.21-25)

¹⁶ Qa haq pi hak wihqöhít úwiknat, tsaqaptat aqw kuhtañwu, pu sen puvuwphiy atpipoq put pánañwu. Pam qa panhtit, tsotsókpiyat aqw put tsokañwu, ep yuñtaqam tālat aw tāyuñwniqat öviy'o.

¹⁷ Pi qa himu tupkiwtaqa qa mātaqtini; piw qa himu tupkiwtaqa qa nanap-tiwe', añqe' kúrukni.

¹⁸ Paniqw öviy uma tunatyawkahkañw tūqayyuñwni. Pi himuy'taqat hapi aw himu noiwni; noqw pay ñastanihqqa sohsok himuy kwayhni, hikis as pay suhpan hihta himuy'taqeyu.

Jesus' Mother and Brothers

(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Pahsat pu put tupkomat yuy amum pep öki; nikañw kurs hin put aw ökini, sinom aw hūrs tsovawtaqw öviy'o.

²⁰ Noq̄w hakim put āawnayaqe pañq̄aqwa: Uhtupkom uñuy amum ihpaq hoñkahkañw, as ūmi hiñq̄aqwaniqey nānawakna.

²¹ Noq̄w pam lavayhtiqe pumuy amumi pañq̄awu: Ima hakim God lavayiyat aw tūqaykahkañw, put añ hinwisq̄am hapi itupkomu, pu ínuu.

Jesus Calms a Storm

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Noq̄w pam hisat aw nānatuwnayaqamuy amumum pākihut aq̄w pākihqe, amumi pañq̄awu: Itam kurs wuhkovatuphat ayoq̄wat aq̄w nõñakni noq̄w puma pañq̄w hoyóyoykuya.

²³ Noq̄w pumuy pāvaqe hoyóyoytotaq̄w, pam puwva. Noq̄w patuphavaqe a'nõ hukvaq̄w, amumiq̄ pāhu ohpokq̄, puma tusiewhtoti.

²⁴ Noq̄w puma Jesus awyaqe, tātaynayaqe, pañq̄aqwa: Moñwi, Moñwi, itam so'ni. Pahsat pu pam qatuptut, hūkañwuy, pāhut a'nõ hoñvantaq̄at enañ mēwa. Noq̄w pam qe'tiq̄w pas sutmakma.

²⁵ Noq̄w pam pumuy amumi pañq̄awu: Uma hinoq̄w qa tuptsiwni'yuñwa? Noq̄w puma tsātsawnaqe, kātayyuñqe nānami pañq̄awu: Is uti i' hak himu tāqa! Hikis pi pas hūkañwuy pāhut enañ mēwaq̄w, puma aw tūqayyuñwa.

Jesus Heals a Man with Demons

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Pahsat pu puma Galileet ayañq̄wat Gadaret ep sinmuy tutskwayamuy ep öki.

²⁷ Noq̄w pam tutskwat aw yamakq̄, hak tāqa kīñaq̄w put ahsawva. Pam hak wūyavo nukpanhihikwsimuy akw tuyq̄awiwtaqe qa yuwsit'a; piw qa kīve qatut, tuamtuhsöt añ ki'tinuma.

²⁸ Noq̄w pam hak Jesus túwahqe, a'nõ hiñq̄awht, put atpipo nātuvat, pas tōnay añqe' pañq̄awu: Ya um nuy hinhtiniq̄at nāwakna, Jesus, uma pas Sus'oveq̄nihq̄at God Tíata? Um okiw nuy qa hintsanni.

²⁹ (Tuyoy'ewakw hikwsit tāq̄at añq̄w yámakniq̄at Jesus aw pañq̄awhq̄, öviy yan lavayhti.) As sivanamiqlölöt akw put somyat, put hokasomyat pu tūtuwala. Noq̄w pay nukpanhihikwsi qa sūs tāq̄at tuyq̄awve', somhpiyat tutk-itat, qayēsiwhpumihaq̄ami put lālayñwu.

³⁰ Noq̄w Jesus put tūviñtaqe aw pañq̄awu: Ya um hin mātisiwa? Noq̄w pam pañq̄awu: Qaan'ewakw hintaq̄amu, yan'i. Pi kaysiwhq̄am nuhpanhihikwsim tāq̄at ahsonmi yuñā.

³¹ Nihqe pam pumuy haq̄ami a'nõ hötsit qa aq̄w lālayniq̄at puma Jesus aw nānawakna.

³² Noq̄w pep tsomot ep qaan'ewakw hintaq̄am pitsötim nōnova. Noq̄w pitsötimuy amuhsonmi yuñniq̄at pam nakwhaniq̄at öviy puma Jesus aw ö'qala. Noq̄w pam pumuy nakwhana.

³³ Noq̄w pahsat pu nukpanhihikwsim tāq̄at añq̄w nõñakt, pitsötimuy amumi yuñā; noq̄w puma pan tōnawtaq̄am a'nõ yuhtukqe, wuhpatpelat añ patuphamiq̄ tsotsó'yaqe paöysoa.

³⁴ Noq̄w pumuy nopni'yuñq̄am hiniwhitiq̄w aw yórikyaq̄e, watq̄aqe, kīve put tūawvaya, pu añqe' tutskwavaa.

³⁵ Noq̄w pahsat pu sinom hiniwhitiq̄at aw kuyvawisa. Nihqe puma Jesus aw ökihqe, tāq̄at tutwa, kurs nukpanhihikwsim put añq̄w nõñakq̄, pam yuwsit'kañw, suyan wuwni'kañw Jesus kukveq̄ qatu. Noq̄w puma pas tsātsawna.

³⁶ Noq̄w hakim hiniwhitiq̄at aw yórikyaq̄am i' hak as nukpanhihikwsimuy akw tuyq̄awiwtaqa hin qalaptuq̄at aw kuyvawisq̄amuy āawnaya.

³⁷ Pahsat pu sohsoyam Gadara-sinmuy tutskwayamuy añ ahsupoq yesqam pam pumuy amuñaqaw ahpiyniqat Jesus aw ö'qalya, puma pas pavan wuh-pukyaqe öviy pan lavayhtoti. Noqw pam päkihut aqw wüvi, haqaqaw pítuhqey aqw áhoyniqee.

³⁸ Noqw i' tãqa as nukpanhihikwsimuy akw tuyqawiwtañwuqa as Jesus ámunniqey aw ö'qala. Noqw pay pam put hõnaqe aw pañqawu:

³⁹ Um uhkiy awnen, God unem hihta qaöwíhinhtiqat lalvayni. Noqw pam ahpiynihqe, hin Jesus put añem hihta qaöwíhinhtiqat kitsókive ahsupoq tun-votna.

Jairus' Daughter and the Woman who Touched Jesus' Cloak
(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Pu Jesus ahoy pituqw, sinom hahlaykahkañw put ahsawvaya, puma put nuhtayyuñqe öviy'ö.

⁴¹ Noqw meh, hak tãqa Jairus yan mätsiwhqa, tsotsvalkive moñw'iwtaqa, Jesus aw pítuhqe, put kukmiq nãtuvat, pam kiyat awniqat put aw ö'qala.

⁴² Pam sükw manti'taqw, pam okiw mómqi. Mãna pakwt löq sihkay'taqat pahsa'haqam yahsañwñ'ta. Noqw Jesus put ámunniqw sinom put añqw hürs homimitiwisa.

⁴³ Noqw hak wuhti pakwt löq sihkay'taqat yahsañwuy añ unwáy'taqa pep nuhtuma. Okiw pam as tütuhiktuy amuhpa' sohsok hihta himuy sohsoko. Noqw qa hak put qalapsina.

⁴⁴ Noqw pam hak wuhti Jesus ahkwayñavo aw pítuhqe, yuwsiyat qalawñwayat aw toño. Noqw pahsat pay put unwáat súlawhti.

⁴⁵ Noqw Jesus pañqawu: Ya hak inumi toño? Noqw sohsoyam qa púmayaqey pañqaqwaqaw, pu Peter suñwámuy amumum put aw pañqawu: Moñwi, pi sinom kaysiwhqam ümi homimitotaqaw, pas piw hak ümi tónokqat um tūviñlawu?

⁴⁶ Noqw Jesus pañqawu: Pay pas hak inumi toño; öviy pi inuhpiy öqala yamakq, nu navota.

⁴⁷ Noqw wuhti pas kurs hin qa nãtuwiwniqey navotqe, okiw tururutikañw, awnihqe, put atpipo nãtuvat, aw pañqawu; hinoqw pam put aw tónokqey sohsokmuy sinmuy amutpik put āawna, pu hin pam suqlaptuqeyu.

⁴⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Itii, pay um hahlayhtini. Pay uhqapevewni un pās qalapsina. Um qa hin unañway'kañw nímani.

⁴⁹ Noqw nãt pam yuaataqaw, hak tsotsvalkit aw moñwit kiyat añqw pítuhqe, moñwit aw pañqawu: Pay okiw uhti mómqi; pay um Tutuqaynaqat qa aw nunuñni.

⁵⁰ Noqw pay Jesus put navotqe, aw pañqawu: Pay um qa hin unañway'tani; pay um panis-sa tuptsiwñ'tani; pay soon pam qa qalaptuni.

⁵¹ Noqw pam kīmi pákihqe, sinmuy yuñniqat pumuy mēwa. Hal pay Peter, pu James, pu John, pu mānat náat-nit pu yuat, puma aw yuñniqat pañqawu.

⁵² Noqw kīve pay yuñqam sohsoyam tsaykikahkañw ókiwlalwa. Noqw pam amumi pañqawu: Uma qa tsaykitani, Pam qa mómqi; pi pam pūwi, kita.

⁵³ Noqw puma aw tutsíwtsuyhti, suyan pi mokpuniqaw öviy'ö.

⁵⁴ Noqw pam sohsokmuy pañqaw lālayht, mānat māyat ñuat, aw pañqawu: Mãna, wunuptuu.

⁵⁵ Noqw put hikwsiat ahoy aw pituqw, pay pahsat pam qatuptu. Noqw puma hihta put nopnayaniqat pam amumi pañqawu.

⁵⁶ Noqw put naat yuyat amum kãtayta. Noqw Jesus pay puma pep hiniwh-tiqat pas qa hakiy āawnaniqat amumi qaöwítutapta.

9

Jesus Sends out the Twelve Disciples (Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Pahsat pu pam pakwt lōq sihkay'taqamuy put aw nánatuwnayaqamuy sūmi wánwayhqe, sohsokmuy nukpanhihikwsimuy amumi pumuy öqalhuyta, pumuy amumi tuyqawi'yuñwniqata; pu puma hīhihta akw tütuyyaqamuy qalapsintotaniqat pumuy pan öqala.

² Nihqe pam pumuy God moñwtunatyayat yuaatinumyaniqat añqe' ayata, pu tütuyyaqamuy qalapsintiwiwniqata.

³ Nihqe pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta hinkahkañw, añqe' nankwusani. Qa natöñpi'wisni, qa tukpuy'wisni, qa nitkay'wisni, qa sīvay'wisni; uma qa löqmuy napnay'wisni.

⁴ Pu uma haqami kīmi yuñe', pep yesmantani, nit pu pañqw ahpiyyaman-tani.

⁵ Pu hak umuy qa pās oyaqw, uma put kitsókit añqw ahpiyye', umuhkukuy añqw qöat tsatswiyamantani. Pam pumuy amunkiwakw hihta sutuawi'tani.

⁶ Noqw puma añqe' kitsókinawit nankwusaqe, lomatuwawit yuaatinumya, pu sohsovik sinmuy qalapsintiwiwisa.

Herod's Confusion (Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Noqw Jesus hīhihta hinhtiqtat Moñwi Herod navotqe, kurs hinhtini, yaw John mokiwuy añqw ahoy tātayhqat haqawat pañqaqwaqw öviy'o.

⁸ Noqw pētuyniqw yaw Elias māakti; pu pētuyniqw yaw hisat God lavay'aymuyatuy amuñaqw himuwa ahoy tātayi.

⁹ Noqw Herod pañqawu: Ura nu John qötötku; noqw ya i' hákiyniqw nu iit navota? Nihqe öviy as pam put aw yórikniqey nāwakna.

Jesus Feeds the Five Thousand (Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Noqw ayaiwyuñqam ahoy ökihqe, hihta hinhtotiqey sohsok Jesus āawnaya. Noqw pam pumuy tsamkañw kitsókit Bethsaida yan mātsiwhqat aqlavo qayēsiwhpumi haqamii.

¹¹ Noqw sinom put nanaptaqe añkya; noqw pam pumuy amumi unañwtapqe, God moñwtunatyayat amumi yuaata, pu okiw as qalaptuyaniqey tunatyawyuñqamuy qalapsina.

¹² Noqw tapkiwmaqwa ima pakwt lōq sihkay'taqam put awyaqe aw pañqaqwa: Um sinmuy añqe' hōnaqw, puma kitsókiva nankwusani, pu tut-skwavaa; nen pañqe yesve', hihta tunöstutwani; taq itam yep qayēsiwhput epya.

¹³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Huvam pumuy nopnayaa. Noqw puma pañqaqwa: Itam panis tsivot pölavikit mumriñput oyi'yuñwa, pu löqmuy pākiwhtuy. Pay panis pi as itam imuy sohsokmuy amuñem tunöstuiwise'-sa pi panhtotini.

¹⁴ Puma tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqam tahtaqtayaqw öviy'o. Noqw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Uma löp-sunat pakwt sihkay'taqamuy yesvanayani, pu aqwhaqami pañsa' uma yesvanayani.

¹⁵ Noqw puma panhtotiqe, sohsokmuy pan yesvanaya.

¹⁶ Pahsat pu pam tsivot pölavikit löqmuy pākiwhtuy enañ ömahtat, ömiq taykañw, put ep hahlaytit, yónoyhtat, put aw nánatuwnayaqamuy amumi oya; noqw puma sinmuy amuhpa' o'ya.

¹⁷ Noqw puma nōnōsaqe sohsoyam ōōya. Noqw puma añ yónoyhput akwsinqat tsovalayaqe, pakwt lōq sihkay'taqat hoaput añ opomnaya.

Peter's Declaration about Jesus
(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Noqw pay ephaqam pam put aw nánatuwnayaqamuy amumum haqam nālanikañw, God aw nāwakna. Nihqe pam yúkuhqe, pumuy tūviñtaqe amumi pañqawu: Ya sinom nuy hákiyñiqat pañqaqwa?

¹⁹ Noqw puma lavayhtotiqe pañqaqwa; Um yaw John kūyit akw tūtuvoylalahqanihqat haqawat pañqaqwa; noqw haqawatuyñiqw yaw um Elias; noqw pētu pañqaqwaqe, yaw hisat God lavay'aymatniñwuqamuy amuñaqw himuwa mokiwuy añqw ahoy tātayhqat pañqaqwa.

²⁰ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw úmuyniqw nu' hak'i? Noqw Peter lavayhtiqe aw pañqawu: Um hapi Christ, God añqw Moñw'asi'taqa.

Jesus Speaks about His Suffering and Death
(Mt 16.20-28; Mr 8.30-9.1)

²¹ Noqw pam pumuy pās mēwaqe, puma qa hakiy put āawnayaniqat amumi pañqawu.

²² Pu amumi pañqawu: Nu' Sinot Tiat pas kurs hin hīhihta añ qa kānavotni. Ima wukw'a'yat pi nuy tūvayani, God awwat mohpeq momñwituy amumum-nikañw, pu tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumuma; nen nuy nīnayani; noqw pāyis tālat ep nu ahoy tātayni.

²³ Pu pam sohokmuy amumi pañqawu: Inuñk hinmaniqey nāwaknaqa nawus soon qa nātatahtat, talōñwiwmaqat añ nahoylehtsiy ikwiltat, inuñkmantani.

²⁴ Taq hak qatsiy ayo táviniqey nāwaknaqa hapi put kwayhni; pu ason hak haqam inuñem qatsiy kwayhqa tuyqawvani.

²⁵ Puyaw as sino tūwaqatsit sohok himuy'vakañw, nāp qatsiy kwahe', pu sen tūviwe', hin pam put akw moñvastini?

²⁶ Ispi hak nuy Sinot Tiyat, pu ilavayiy hahmanqw put hapi nu hahmanni, hisat nu pite', pas hímuniqey pan namtaknee, pu Ina, qahováriwyuñqamuy hoñvia'yatuy amumum nuy pas kaptsi'taq'ō.

²⁷ Nikañw nu umumi pas súañqawni: Ima haqawat yep hoñqam soon nāt mokiwuy ep ökit, pay God moñwtunayayat aw yórikvani.

The Transfiguration
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)

²⁸ It ahpiy nanalsikishaqam talq, pam Peter-nit, John, pu James, pumuy tsamkañw, nāwaknaniqe haqami tūkwimiq'a.

²⁹ Noqw nāt pam nāwakintaqw, pitsánwaat alōnti; noqw yuwsiat qōtsatiqe pas talqaqsala.

³⁰ Noqw meh, hakim lōyöm tāqat pepeq put amum yuaata, hak Moses-niqw pu Elias;

³¹ Ima hakim lolmat tālawñwat pitsánway'kañw mātaqtique, Jesus amum yuaata. Pam hin Jerusalem-kitsókit epeq God tunatyayat aw antsane', yañqw qatsit ahpiyniqat yuaatota.

³² Noqw Peter-niqw pu put ámumyaqam pūwiwuy akw mañuiwyuñwa, nikañw puma havivokalyaqe put lolmat pitsánwayat aw yórikya, pu lōqmuy tāqatuy put amum wunuwtaqamuy amumi.

³³ Noqw puma pay put añqw nakwsuniqw, Peter Jesus aw pañqawu: Tūtutuqaynaqa, pas hapi itam yépeqyaqw pam itamuñem lolma. Himu as öviy

itam payhp kistotani sukw únem-nit, sukw Moses énem-nit, pu sukwat Elias éñemi, pam kíta, hiñqawhqey qa mātsi'kañwo.

³⁴ Noqw nāt pam yan hiñqawlawhq, ōmaw pumuy nākwapnaqw puma tsaw-iniwkahkañw, ōmawuy aw yuña.

³⁵ Noqw ōmawuy añqaw hakiy tōnaat pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii; put uma aw tuqayvahsi'wisni.

³⁶ Noqw hakiy lavayyukuqw, pay Jesus pep nālaniqw puma aw yórikya. Noqw pay puma put pas qa lavaytaqe, hin yórikyaqey pas qa hakiy āawnaya ephaqamo.

Jesus Heals a Boy with an Evil Spirit

(Mt 17.14-18; Mr 9.14-27)

³⁷ Noqw qavoñvaqw, pumuy tūkwiñaqw hanqw, kaysiwhqam sinom Jesus ahsawvaya.

³⁸ Noqw meh, hak tāqa sinmuy amuñaqw tsa'lawhqe pañqawu: Tutuqay-naqa, um as itiy tiyot ókwatuwni; taq nu pas put-sa ti'ta.

³⁹ Noqw meh, qalomáhikwsi put ñuaqw, pam pahsat pay a'nö töqtit, homimiykukañw moañaqw qötmokiwtañwu. Noqw pam put okiwsane', pēp qa mātapanwu.

⁴⁰ Noqw as ūmi nánatuwnayaqam hikwsit tiyot añqw ayo hóroknayaniqat nu amumi nāwaknaqw, pay puma kurs soon panhtotini, kita.

⁴¹ Noqw Jesus lavayhtiqe pañqawu: Is ohi, uma qatuptsiwñi'yuñqam nukushinyunqamu! Ya nu hihsavohaqam umumum yankañw umuy maq-sonlawni? Pew uhtiy wīkii.

⁴² Noqw nāt pam awniqw pay nukpanhikwsi tiyot tūvaqe, put a'nö homimiykuna. Noqw Jesus tuyoy'ewakw hikwsit mēwaqe, tsākw qalapsinat, nayat aw put ahoy tavi.

⁴³ Noqw puma sohsoyam God a'nö öqalayay ep aw kātayyuñwa.

Jesus Speaks again about His Death

(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)

Noqw nāto puma nanáp sohsok hihta Jesus hinhtiqtat ep kāuwantotaqw, pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu:

⁴⁴ Uma iit lavayit hapi u'ni'yuñwñi. Nu' Sinot Tiat hapi nāt sinmuy öqalayamuy aw mātaviwñi.

⁴⁵ Noqw pay puma it lavayit qa māmatsya. Pam pumuy amumi tupki-wtaqw, öviy kurs hin puma put mātsi'yuñwñi. Noqw puma as Jesus put tūviñtotanikañw nánahtsopya.

Who Is the Greatest?

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Noqw puma yuaatotaqe, pumuy amuñaqw haqawa pas pávanihqat ep nāñwuy'yuñwa.

⁴⁷ Noqw Jesus pumuy unañwpeq tunatyayamuy mātsi'taqe, hakiy tsākw tsöpahtat, naqlap tavi;

⁴⁸ Nit pumuy amumi pañqawu: Hak hapi inatñwaniy añ it tsākw pās távihqa nuy hapi pās távini; pu nuy pās távihqa nuy añqw távihqat hapi pās távini. Pi umuñaqw qanāhihtay'taqa hapi suspavanni.

Who Is not against You Is for You

(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Noqw John lavayhtiqe pañqawu: Moñwi, itam hakiy tāqat tutwa. Kurs pam uhnatñwaniy aw yankañw nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwanta; noqw itam put mēwaya, pam qa itamum unkw hinnanmw öviy'o.

⁵⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Uma qa mēwantotani; pay qa itamuh-pew'iwtaqa itamumniñwu.

A Samaritan Village Refuses to Receive Jesus

⁵¹ Noqw pam ōmi wīkiwniqat aw pītutoqw, pam Jerusalem aqw sutuktaniqey su'qalti.

⁵² Nihqe pam añwu tuaw'aymuy napyeve aqw ayata; noqw puma ah-piyyaqe, Samariat ep sinmuy haqam kitsókiyamuy aw öki, haqam enem qenitotaniqee.

⁵³ Noqw pay sinom put qa tsúyakyá, sumataq pam Jerusalem aqw tu-natyawmaq̄w öviy'ó.

⁵⁴ Noqw löyöm put aw nánatuwnaqam, James-niqw, pu John, puma pan yórikqe pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy pan nakwhanaqw, itam Elias anhte' pañqawhqa, ðñaqw ūwiñw hāwe' pumuy taqtsoknani.

⁵⁵ Noqw pam namtökt pumuy qöhqöyhqe, amumi pañqawu: Uma hihta hikwsit añ hinmaqey qa mätsi'ta.

⁵⁶ Pi nu' Sinot Tiat sinmuy qatsíyamuy qa hovalaniqe pitu, pi nu pumuy ayo óyanique öviy pitu, kita. Noqw puma ahpiy sutsvo kitsókimiya.

The Would-Be Followers of Jesus

(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Noqw pumuy ahpiy haqamiyaqw, hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu un haqaminiqw unkmantani.

⁵⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay ima sisikahtayht haqe' qölöy'yuñwa, pu súmawuy añ masay'yuñqam totokpi'yuñwa; noqw pi nu' Sinot Tiat haqam iqötöy nāsuñwnaniqey ñastaa.

⁵⁹ Pu pam sukwat aw pañqawu: Inuñki. Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, um nuy nakwhanaqw, nu mohti inay amht, pu' unñkni.

⁶⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay pi so'qamuy amunyuñqam ason amuñaqw so'pumuy amyani. Noqw um ahpiyten God moñwtunatyayat yuaat-inumni.

⁶¹ Pu piw suhka put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu unñk hinmani. Noqw um nuy nakwhanaqw, nu mohti ikiy ep yesqamuy amuminen öqalat, pu' unñkni.

⁶² Noqw Jesus put aw pañqawu: Hak pāsáy qöritivat, ahoy taymaqa God moñwtunatyayat aw qa ápiyniqey anta.

10

Jesus Sends out the Seventy

¹ It atsve pu' Tutuyqawhqa hakimuy payhp sunat pakwt sihkay'taqamuy namorstaqe, lölöqmuy añqe' ayata, puma kitsókinawit nankwusaniqata, pu tutskwavaa, Jesus haqaminiqey tunatyawmaqat pañsoq haqamii.

² Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pas as ūyi tukwsiwtaqa a'nöniqw, tumal'a'yat híkiyomu. Oviy uma Üyi'taqat aw pan nānawaknaqw, pam hakimuy tsovalayaniqat aw ayatani.

³ Taay, uma añqe' nankwusani. Meh, nu hapi umuy añqe' ayatani. Noqw uma mamñatuy amún hakimuy kwëkwewhtuy amúnyuñqamuy amuhpa' hin-numyani.

⁴ Uma qa sivamoki'wisni; piw qa tukpuy'wisni; qa totsmaskay'wisni. Uma qa sōwu haqam hakiy aw yuaatotamantani.

⁵ Pu umuñaqw löyöm haqam kīmi pake', mohti pañqawmantani: Nam yep kīvit kwakwhat yēsee.

⁶ Noqw ason kurs hak pan tunatyawtaqa pep qatuqw, pay umuhkwakwha pep huruhtimantani. Pu kurs qa pantaqw, pay pam umumi áhoymantani.

⁷ Nen uma pep kīve qate', hihta umuy nopnayaqw, put uma nōsmantani, pu hikwmantani. Pay tumalay'taqa ahsatiy hihkay'tañwu. Uma qa paysoq kīnawit kīkinumtinumni.

⁸ Pu uma haqami kitsókimi pakiqw, umuy pās taviye', hihta umumi tunōsvoñahotaqw, put uma nōsmantani.

⁹ Nen uma pep tūtuyyaqamuy qalapsintamantani; nen amumi pañqawmantani: God moñwtunatyaat umumi hayiñw'iwta.

¹⁰ Pu kurs uma haqami kitsókit aw pakiqw, umuy qa pās taviyaqw, pep kitpiponen pañqawmantani:

¹¹ Hikis pi umuhkitsokiy ep qōat itamumi hūrstiqat itam umunkiwakw tsatswiya. Noqw pay uma it navoti'yuñwni: Pas as God moñwtunatyaat umumi hayiñw'iwta.

¹² Noqw nu umumi pañqawni: Hisat God sinmuy amuñem hin yukuqw, pep pu' pep kitsókit ep sinmuy amuñem is óhini. Put talönvaqat ep pep kitsókit ep sinom pas kānanaptani, Sodom kitsókit ep sinmuy amuhpenihqee.

The Unbelieving Towns (Mt 11.20-24)

¹³⁻¹⁴ Nihqe pam pañqawu: Is ohi, úmaa, Chorazin ep sínomu! Is ohi úmaa, Bethsaidat ep sínomu! Nu as umuhpa' qatsá' kātatayhpit tumaltaqw, uma nāp umuhtunatyay añqw qa lasya. Oviy hisat hin yukiltiniqat aw pituqw umuñem pas is óhini! Pep pu' imuy Tyre ep sinmuy amuñem-nikañw pu Sidon ep sinmuy amuñem umuhpenihqe pay soon pas nuhtsel'ewayni. Pi nu as pumuy amuhpa' hisat kātatayhpit tumaltaqw, puma soon qa anahaat yūyaht, qōhtsapsomove yesvani. Pan puma namtaknayani, nāp tunatyay añqw lasyaqeyu.

¹⁵ Noqw úmaa, Capernaum ep sínomu, ya uma ōmiq nātsokaya? Uma nāt maskimiq tūviwyani.

¹⁶ Nihqe pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Umumi tūqaytaqa inumi hapi tūqaytani; pu umuy qahihtataqa nuy hapi qahihtatani; pu nuy qahihtataqa nuy añqw távihqat hapi qahihtata.

The Return of the Seventy

¹⁷ Noqw ima payhp sunat pakwt sihkay'taqam añqe' nankwusaqe, hahlaykahkañw ahoy ókihqe pañqaqwa: Tutuyqawhqa, hikis pi pas nuk-panhihikwsim itamumi tuqayvastota, itam uhnatñwaniy aw yankahkañw amumi pañqaqwaq'ō.

¹⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu Satan talwihpikit an ōñaqw posqw tūwā.

¹⁹ Nu hapi imuy tsūtsu'tuy-nikañw, pu putskohmokyūñqamuy amumi wukukuykuyaniqat aw umuy ōqalmaqa, pu tuwqat ōqalayāt sohsok aw'i. Noqw ōviy soon himu umuy tūhotani.

²⁰ Nikañw hīhikwsim umumi tuqayvastotaqat qa put ep uma hahlayyani. Pi umuhnatñwani ōveqatsit ep pey'yuñwa. Tis pi uma put hapi ep hahlayyani.

Jesus Rejoices

(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Noqw pahsat Jesus hikwsiy añ hahlayhtiqe, pañqawu: Kwakwhay Inaa, ōveqatsit-nikañw pu tūwaqatsit aw Tutuyqawhqa, Kwakwhat pi um iit yan-taqat añ wuwni'yuñqamuy, pu qaūnatuy amumi tupki'tat, titipostuy amun-yuñqamuy amumi mahtakta. Pantani Inaa, pam hapi uñniqw súanta.

²² Sohsoy himu Inay añqw inumi noiwa. Noqw hakiy God Tíyatnihqat qa hak navoti'ta, pas Náat-saa; pu Naat hákiyinhqat qa hak navoti'ta, pas put Tíat-saa, pu Tiat, hakiy put mahtaktaniqw pam píwu.

²³ Pu pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi namtökt, pay púmuy-sa amumi pañqawu: Hakim umuy hihta aw yórikyaqat aw yórikyaqam hahlayhpit epya.

²⁴ Pi nu umumi súañqawni: Kaysiwhqam God lavay'aymatniqw pu añ momñwit umuy hihta aw yórikyaqat as aw yórikyaniqey nānawaknakahkañw hapi qa aw yóriky, pu umuy hihta nanaptaqat as nanaptanikañw qa nanapta.

The Parable of the Good Samaritan

²⁵ Noqw meh, hak tutavot aw tuvoti'taqa wunuptut, put aw tuwan-taniqe aw pañqawu: Tütutuqaynaqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani?

²⁶ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya tutavot añ hin pey'ta? Um hin añ túñwanta?

²⁷ Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Um God Uhtutuyqawhqay sohsok uh'unañway akw aw unañway'tani, pu sohsok uhhikwsiy akw'a, pu sohsok uh'öqalay akw'a, pu sohsok uhwuwniy akw'a. Pu pas hin nāmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani.

²⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um súañqawu. Yan um hinme', soon qa qátuni.

²⁹ Noqw pay pam nēnem qenitaniqey nāwaknaqe, Jesus aw pañqawu: Noqw hak isinosñwa?

³⁰ Noqw Jesus lavayhtiqe pañqawu: Hak tāqa Jerusalem añqw Jerichot aqwniqw, hakim uuyiñt put nuaya, pu put añ yuwsiyat poswayat, õputotat, ahpiyya, hihin taytaqat mātapyaqee.

³¹ Noqw piw hak God awwat moñwi pañsoo; nihqe pam put aw yórikqe, pay put ehpeq yūmosaa.

³² Noqw hak Levit ahpiy sino piw put an pañso pítuhqe, put aw tātayht, pay piw ehpeq yūmosaa.

³³ Noqw hak Samariat añqw sino haqaminikañw, put haqam qatsqa aw pitu. Nihqe pam put túwahqe, put õkwatuwa;

³⁴ Nihqe put awnihqe, haqe' hintsanyaqat añ somhta, wihkuyit wine enañ wutskañwo; nihqe put nāp moropkoy aqw tsokat, pu yeyespimi put wīki; nihqe aw unañwtavi.

³⁵ Pu õviy qavoñvaqw pam ahpiynikañw, sunat sīvat hórokmat, ki'taqat maqat, put aw pañqawu: Um it tāqat aw tunatyaltini. Nen ason kurs um it epnihqe hóyokiwtaqat sohsokniqw, nu piw pite', put ahoy ūmi sisvini, pam kita.

³⁶ Taay, ya uñniqw imuy payhkomuy amuñaqw himuwa tāqat tūhototaqat sinosñwaata?

³⁷ Noqw pam pañqawu: Pay hapi put õkwatuwhqa. Pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Taa, Yupa, um put an hinmani.

Jesus Visits Martha and Mary

³⁸ Noqw pumuy pañ haqamiyaqw, Jesus haqami kitsókimi paki. Noqw hak wuhti, Martha yan mātsiwhqa, kiy ep put pās tavi.

³⁹ Noqw pam hakiy Mary yan mātsiwhqat tupkoy'ta. Noqw pam hak Jesus atpip qatukañw put yuaataqw aw tūqayta.

⁴⁰ Noqw Martha hihta qaa'saqalqe qa suyan unañway'taqe, Jesus awnihqe aw pañqawu: Tutuyqawhqay, pay itupko nuy mātapiq, nu nāla hihta aw

hintsaki. Noqw ya pam uñniqw qa hinta? Um òviy aw pañqawhq, inumi unañwtapni.

⁴¹ Noqw Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: Martha, Martha, pas um hìhihta pis'oqhintaqe qa suyan unañway'ta.

⁴² Pay hak sūkw hihta aw tunatyaltimantani. Noqw Mary put nukñwat namorsta. Soon pam put nawhkiwni.

11

Jesus' Teaching on Prayer

(Mt 6.9-13; 7.7-11)

¹ Noqw hisat pam haqam nāwaknaqe yukuqw, suhka put aw nānatuwnaqa aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um as itamuy hin nāwakintotaniqat itamuy tutuwnani, ura John put aw nānatuwnayaqamuy hin tutuwnaqat pan'i.

² Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma nānawakne', kitotamantani: Itanaa, òveqatsit ep qátuhqa, nam uhnatñwani pas kaptsi'tiwaa. Nam uhmoñwtunatyay aw pítuu. Nam uhtunatyā tūwaqatsit ep pasiwhtii, òveqatsit ep hin pasiwhtiqey pan'i.

³ Um okiw nāqavo itamuy itahtunōsmakiway huylawni.

⁴ Pu um okiw itahqaanhtipuy itamuhpiy ayo yúkuni; pay itam sohsokmuy itamuhpewi qaanhtotiqamuy amuhpiy put ayo yuykutiwisa. Pu um okiw itamuy unaheppit qa añ tsāmi'mat, hakiy qalolmat añqw itamuy ayo òoyhtimani, pay yan'i.

⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: As kurs haqawa umuñaqw kwātsi'te' suhtokihaq put awnen, aw pañqawni: Ikwatsi, um as payhkomuy pōlavikit nuy nasimokmaqani.

⁶ Taq ikwātsi waynumqe inuhpe pituqw, kurs nu hihta put nopnani, kítani.

⁷ Noqw pam ahpañaqw lavayhte' pañqawni: Um nuy qa soontsahtsanni. Pay ikiy uhtsiwta; noqw itim inumum tōka. Kurs nu hin uñ máqaniqe òviy qagtuptuni, kítani.

⁸ Nu umumi pañqawni: Pay soq pi pam put kwātsiatniqw, pam put qa máqani. Nikañw pam put aw qatūqayhq, nawus pam qatupte', put hihsa'haqam hintsanniqat pahsa' put máqani.

⁹ Noqw nu umumi pañqawni: Uma hihta òviy tūviñtotani; nen uma put makiwyani. Uma hihta hepyani; nen tutwani. Uma pōññōykinayani; noqw umumi hōtsiltini.

¹⁰ Pi hak hihta tūviñtaqa hihta makiwñwu; pu hepqa túwañwu; pu pōññōykinaqat aw hōtsiltimantani.

¹¹ Sen uma haqawa hakiy náatniqw, uhti ūmi pōlavikit tūviñtaqw, ya sen um put owat máqani? Sen pākiwuy òviy tūviñtaqw, ya sen um tsūat put máqani?

¹² Hal sen pi pam nōhut òviy tūviñtaqw, sen um putskohmokaqat put āawnani?

¹³ Noqw kurs pay as uma qalomáhinkahkañw umuhtimuy hihta nukñwat huytotaniqey tuwi'yuñwa. Noqw tis pas Umuna òveqatsit ep qátuhqa put aw Qahováriwtaqat Hikwsit òviy tūviñtotaqamuy soon qa máqani.

Jesus and Beelzebul

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Noqw Jesus nukpanhikwsit hakiy lavayiyat nawhkiñwuqat put añqw hórokna. Noqw nukpanhikwsi put añqw yamakq, qayuáatañwuqa yuaayku; noqw sinom kātayyuñwa.

¹⁵ Noqw pay pumuy amuñaqw haqawat pañqaqwa: Pam nukpanhihikwsimuy moñwíyamuy Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwanta.

¹⁶Noq̄w p̄etu put aw tuwantotaq̄w, pam k̄atatayh̄pit hihta tuawi'taq̄at ōnaq̄w pumuy amumi mahtaknaniq̄at put aw n̄anaw̄kna.

¹⁷Noq̄w pay pam pumuy tunatyayamuy m̄atsi'taq̄e amumi pañq̄awu: Haq̄am moñwtunatyā nehpewhtiqa soon qa kiq̄ōtini; pu k̄iv̄it nehpewhtotiqaṃ n̄ātsike', soon haq̄ami ōkini.

¹⁸Noq̄w ōviy kurs Satan nehpewhtiqa, ya hin put moñwtunatyāat w̄ununi?

¹⁹Noq̄w kurs nu Beelzebub aw yankañw nukpanhihikwsimuy ipwantaq̄w, ya umumi n̄anatuwnayaq̄am hakiy aw yankahkañw pumuy ipwantota? Ason puma umuy atsāñhkiye', umuy suhputsnayani.

²⁰Nikañw kurs pay nu God ōq̄alayāt akw nukpanhihikwsimuy ipwantaq̄w, suyan hapi God moñwtunatyāat umumi pitsiwiwta.

²¹Pi tāqa hoñvi tunipi'kañw kiy t̄uwale', hihta himuy p̄ās oyi'tañwu.

²²Nikañw ason put epnihq̄e pavan hoñvi pite', put añwute', pam sohsok naq̄ōyyuwsiyat aw taqa'nañwayat nawhke', hihta himuyat kwatsmuy huy-tañwu.

²³Qa inumumnihqa hapi inuhpewiwta; pu qa inumum tsovalantaqa tatslakinta.

The Return of the Evil Spirit (Mt 12.43-45)

²⁴Tuyoy'eway hikwsi sinot añq̄w yámak̄e', haq̄e' qa pay'taq̄at añ hin-numñwu, haq̄am n̄asuñwnaniq̄e ōviy'o; nit qa tuwe' pañq̄awñwu: Han pi pay nu ikiy añq̄w yámakq̄ey aw áhoy'i, kitañwu.

²⁵Pu pam ep pite', p̄ās maspiwkañw lomahintaq̄at túwañwu.

²⁶Pahsat pu pam ahpiyenen tsáñe'nihq̄amuy h̄ihikwsimuy nahpenihq̄e pas n̄unukpantuy aw tsamñwu. Noq̄w puma aw yuñe', ep ki'yunñwu. Noq̄w hakiy qatsiāt añknihq̄a mohtiwat epnihq̄e pu' pas qalomáhintañwu.

True Happiness

²⁷Noq̄w pam yan yuaataq̄w, hak wuhti sinmuy amuñaq̄w k̄ew hiñq̄awhqe aw pañq̄awu: Ñaspi hak uñ tihta. Piw p̄ihuy akw uñ yōyoñna.

²⁸Noq̄w pam put aw pañq̄awu: As um yan lavayhtinikañwo: Ñaspi hakim God lavayiyat aw t̄uq̄aykahkañw añ hinwisa, puma hapi hahlayhpit epyani, um kitanikañwo.

The Demand for a Miracle (Mt 12.38-42)

²⁹Noq̄w pan sinom s̄ūmi h̄ūrs tsovawmaq̄w, Jesus yuaativaq̄e amumi pañq̄awu: Ima pu' qatsiāvapsiwyuñq̄am nukpansinom. Puma k̄atatayh̄pit hihta tuawi'taq̄at aw yórikyaniq̄ey n̄anawakna, Nikañw puma soon k̄atatayh̄pit aw yórikyani, hal pas s̄ūkw k̄atatayh̄pit-saa. Pam Tutuyq̄awh̄qat lavay'ayayat Jonas qatsiyat ep hiniwhtiqaṃ an aw yukiltini.

³⁰Pi ura Nineve-kitsókit ep sinom Jonas qatsiyat ep hiniwhtiqaṃ akw hihta tuwi'vaya. Noq̄w pay ōviy hapi piw pan nu' Sinot Tiat pu' qatsiāvapsiwyuñq̄amuy amumi hihta tuawi'tani, iqatsiy ep hiniwhtiqaṃ akw'a.

³¹Hisat hin yukiltiniq̄at aw pituq̄w, tatkaq̄w moñwi-wuhti pu' qatsiāvapsiwyuñq̄amuy amumum wunupte', pumuy qatuptsiwniyamuy ep suhputsnani. Ispi pam Solomon wuwniyat aw t̄uq̄aytaniq̄e ōviy pas t̄uwaqalñahaq̄aq̄w pítu. Noq̄w meh, hak Solomon epnihq̄e pas pávannihqa yep'e.

³²Ason hin yukiltiniq̄at aw pituq̄w, Ninevet ep sinom pu' qatsiāvapsiwyuñq̄amuy amumum hoñve', pumuy qatuptsiwniyamuy ep

suhputsnayani; ispi puma Jonas lavayiyat nanaptaqe nāp tunatyay añqw lasyaqee. Noqw meh, hak Jonas epnihqe pas pávannihqe yep'e.

The Light of the Body
(Mt 5.15; 6.22-23)

³³ Qa haq pi hak wihqöhit úwiknat, haqam qamātaqpuve put tavi, sen hihta sīvut akw put kuhta. Pí pam put tsotsókpiyat ep tsokaqw, ep yuñtaqam tālat tāyuññwu.

³⁴ Hakiy pōsiat tokoyat aw talni'tañwu. Noqw öviy kurs hakiy pōsiat pasiwtaqw, pay tokoyat añ ahsupoq talñwu; pu kurs hakiy pōsiat qa pasiwtaqw, pay tokoyat añ ahsupoq qatalñwu.

³⁵ Öviy um tunatyaltiqw, uhpe tāla qa qömawvani.

³⁶ Paniqw öviy kurs uhtokoy añ ahsupoq talq, qahaqam qatālaniqw, pam sohsoy ahsupoqhaqami talni, wihqöhi suyan tālat talni'te', ūmi talni'tañwuqat pan'i.

Jesus Accuses the Pharisees and the Teachers of the Law
(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40)

³⁷ Noqw pam yuaataqw, hak Pharisee-sinom put tūtsama. Noqw pam kīyat ep pákihqe, qatuptu.

³⁸ Noqw pam mohti qa māvaqat tūmoytaqw, Pharisee-sino put aw tātayhqe, aw hin wūwa.

³⁹ Noqw Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Uma Pharisee-sinom kukyapit, pu tsatsqaptat anyuñwa. Uma suovaam kwanw'ewayhtotit tukwhanayaniqey-sa tunatyawyuñwa, pu qalomáhintsatskaniqeyu.

⁴⁰ Uma núanhihtuu, puyaw övaqenihqat yúkuhqa ahsonñaqwnihqat qa enañ yukuqw öviy'o?

⁴¹ Tis pi uma hihta himuy'yuñwe', put akw tūookwatuwyanihkahkañwo; noqw pep pu' amuhpa' ahsupoq kwanw'ewayni.

⁴² Nikañw is ohi uma Pharisee-sínomu! uma pi umuh'uyiy añqw nēnevenit pakwút-sikivo sun oyit God aw noayañwu; nikañw uma soq sinmuy amuñem suan hin yukuyaniqey qe'toti; uma God qa aw unañway'yuñwa. Uma as pávanyaqat tutavot añ ahsupoq hinwisni; pu it qa pas qatuvosnihqat añ píwu.

⁴³ Is ohi uma Pharisee-sínomu! Uma pi tsotsvalkiva mohkaqe tsotsókpit pas hahlayya, pu sinom kitpik umuy kaptsi'kahkañw umumi yuaatotaniqata.

⁴⁴ Is ohi uma tutavot tūtutuqaynayaqam, pu Pharisee-sínomu! nawip'ew hinyuñqamu! Uma pi tūtuamit qa mātaqyaqat anyuñwa; noqw sinom put atsva yaktaqam pumuy pañyaqw qa tuway'numya.

⁴⁵ Pahsat pu haqawa tutavot aw tuvoti'taqa lavayhtiye, put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um pañqawhqe itamumiq enañ hiñqawu.

⁴⁶ Noqw pam pañqawu: Pay panta. Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! uma pi soñawnen hihta a'nö putut mokahtotat, hakiy ikwiltuynayañwu; nikañw uma soq soon ñas'ew pumuy paañwayañwu.

⁴⁷ Is ohi úmaa! Uma pi God lavay'aymuyatuy tūamiyamuy aw pūhulalwa; noqw pi umanam pumuy qöqya.

⁴⁸ Pas pi öviy uma umunamuy hiniwhtipuyamuy navoti'kahkañw amún unañway'yuñqey mahtakni'yuñwa, ispi puma pumuy qöqyaq'ö; noqw uma pumuy tūamiyamuy aw pūhulalwa.

⁴⁹ Paniqw hapi öviy God suan wuwni'kañw yan lavayhti: Nu pumuy amumi ilavay'aymuy hōnani, pu ituaw'a'yatuyu. Noqw puma pētuy yūyuyhnaye' qöqyani.

⁵⁰ Noqw God pu' qatsívaptsiyuñqamuy hapi tukopnani, sohsokmuy put lavay'aymuyatuy tūwaqatsit yayhniwhqat añqaqw qöyaniwyaqat ahpiy'o,

⁵¹ It Abel qatsiyat ep'e, pu ank yesqamuy qatsíyamuy ep piwu, nit pu Zacharias qatsíyat ep'e. Ura pam God kíyat-nikañw pu hom'oyvihkat amuhtsave nñiwa. Nu umumi súañqawni: God umuy put sohsok ep tukopnani.

⁵² Is ohi uma tutavot aw tuvoti'yuñqamu! Uma pi navotit aw hõtahpit yawwisa. Uma aw qa yuñkahkañw, aw yuñtaqamuy aw u'taya.

⁵³ Noqw pam pumuy amumi yan lavayhti qw, tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum put aw pās ö'qaltivayaqe, pam hñhihta lavayhtiniqat öviy aw qa tütüqayya.

⁵⁴ Hísatniqw unahiñqawhq nanapte', put nēveltoynayaniqe öviy moqmani'yuñwa.

12

A Warning against Hypocrisy

(Mt 10.26-27)

¹ Noqw añwu sinom pas qaan'ewakw hintaqam sūmi tsovaltiqe nuñwu pay nānami wukukutotaqw, Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumi mohti pañqawu: Uma Pharisee-sinmuy pēkeniyamuy nawip'ew hintsakpit ep qa ūnaiwyuñwni.

² Pi qa himu āmiwtaqa qa mātaqtini, piw tupkiwtaqa qa nanaptiwni.

³ Pantaqw öviy hihta gamātakpuve haqawa lavayhti qw, pam tālat ep nanaptiwmantani; pu uma hihta yūyupavaqe hakiy naqvumiq sawiwiykuyaqw, pam kihkits'ova tsa'lalwiwni.

Whom to Fear

(Mt 10.28-31)

⁴ Noqw nu umumi pañqawni ikwátsimu: Uma qa sinmuy mamqasyani. Puma pi pay hakiy tokoyat-sa nñnayañwu; pu pahpiy kurs hinhtotiñwu piwu.

⁵ Nikañw uma hakiy mamqasyaniqat nu umuy āawnani. Uma God hapi mamqasyani. Pi pam hakiy nñinat, hakiy qōhit aqw tūvaniqey aw öqalay'ta. Noqw nu' piw umumi pañqawni: Uma put hapi mamqasyani.

⁶ Puyaw qa tsivot kwekwéwewhyam löq palavotōnat öviy huyiwyañwu? Noqw qa himuwa God ahpiy suhtokiwiñwu.

⁷ Hikis pi pas umuhqötöva umuhhōmi sohsoy pohtoylaniwta. Oviy uma qa nalmamqasyani; God kwekwéwewhyamuy kaysiwhqamuy amuhpenihqe umuy pas kahkawna.

Confessing Christ before Men

(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)

⁸ Pu nu piw umumi pañqawni: Hak isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu' Sinot Tiat tuwat put isinonihqat God hoñviaymuyatuy amumi pañqawni.

⁹ Nikañw hak qa isinonihqey nuhtumi pañqawhq, nu tuwat put qa isinonihqat God hoñviamuyatuy amumi pañqawni.

¹⁰ Ason kurs hak nuy Sinot Tiyat ehpewi lavayhti qw, pam pantaqa put ahpiy ayo yukiwmantani. Nikañw ason kurs hak Qahováriwtaqat Hikwsit ehpewi qakaptsilavayhti qw, pam pantaqa soon put ahpiy ayo yukiwmantani.

¹¹ Pu ason sinom umuy tsotsvalkiva, sen momñwituy, sen öqalat pasiwyuñqamuy amumi tsamvayaqw, uma hin yuaatotaniqey, sen hihta lavayhtotiniqey qa wūwantotamantani.

¹² Pay ason aw pituqw, Qahováriwtaqa Hikwsi umuy hin lavayhtotiniqat umuy tutuwnamantani.

The Parable of the Rich Fool

¹³ Noqw haqawa sinmuy amuñaqw put aw pañqawu: Tutuqaynaqa, um as ivavay aw pañqawhq, pam hihta itahmakiway añqw nuy máqani.

¹⁴ Noqw Jesus put aw pañqawu: Tāqa, ya hak nu hihta ep hin yúkuniqat, pu sen umuy hihta namqananiqat aw nuy tavi?

¹⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Uma tunatyaltote', hihta qa umuh-himuy tuñlay'yuñwniqey qe'yani. Pay sino hihta nihti'taniqe qa paniqw òviy qatu.

¹⁶ Pu pam hihta tūwutsit akw pumuy amumi yuaaykuqe pañqawu. Hakiy kahaktaqat pāsaat a'nō hihta aniwna.

¹⁷ Noqw pam unañwpeq wūwantaqe pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Kurs nu haqami inatwaniy koyotani.

¹⁸ Pu pam pañqawu: Han pi yanhti: Nu hāhaqe' ikoyokiy tsawimnat, pas wūkoq kītani. Pu nu pañso sohsok inatwaniy, pu hihta ihmuy tañatani.

¹⁹ Nit pu iunañway aw pañqawni: Iunañwa, um hihta nihtiwtatqat wūhak yahsañwuy aqw pitsiwtatqat tañata. Taa, um nāsuñwni'kañw, tūmoytani, hīhikwni; nen um hahlayni.

²⁰ Noqw pay God put aw pañqawu: Um núanhimu ñasta wuwni'taqa, it tōkilat ep nu uhhikwsi ūmi tuhtuy'ni. Noqw pahsat pu himu uhpiy na'sastiwhqa hakiy himuatni?

²¹ Noqw pan hapi i' hak nēnem-sa hihta tsovalantaqa hintani. Yep qatsit ep ka hihta nihti'tani, nīkañw òveqatsit ep God atpip pas òokiwni.

Trust in God (Mt 6.25-34)

²² Pu pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Paniqw òviy nu umumi pañqawni: Uma hin yesniqey qa nānaphin wūwantotani, hihta nōñsaniqeyu, piw umuhtokoy énem'i, hihta yuwsiyaniqeyu.

²³ Pi hakiy qatsiat nōsiwhqat epnihqe pas pavan hihkay'ta, pu hakiy tokoat yuwsit epnihqe pas pavan hihkay'ta.

²⁴ Kurs huvam aañwustuy amumi wūwayaa. Puma qa ūuyyañwu, piw qa hōqyañwu. Puma qa koyoki'yuñwa, piw qa tuoyhki'yuññwu. Noqw God pumuy nōnopna. Nihqe tis pi pam masay'yuñqamuy amuhpenihqe umuy pas kahkawna!

²⁵ Ya sen hak pan tunatyawtaqa hin nāwuñwnaniqey tuwi'ta?

²⁶ Noqw kurs uma hihta sus'ōwihintaqat kurs panhtotiniq, ya uma hinoqw pas piw ahpiy pēhut hinyaniqey tunatyawyuñwa?

²⁷ Kurs huvam sishut hin wuñw'iwwisqat aw wūwayaa. Puma qa tumalay'yuñwa; qa tontotañwu. Noqw nu umumi pañqawni: Solomon sohsok hihta nukñwat yuwsikañw qa ñas'ew imuy amumi hayawtaqat yuwsita.

²⁸ Sumataqpi God tūsaqat pās yūyuwsina, nāmahin pi pam pay hihsavo tayta. Pu' pam tutskwavanikañw, qāvo pam qōpōmiq maspiwni. Noqw ya pam tis umuy qa pavan pas yūyuwsinani, uma òwituptsiwni'yuñqamu?

²⁹ Oviy uma hihta nōñsaniqey, pu hihta hikwyaniqey qa tunatyawyuñwni, piw uma qa wiwsiyani.

³⁰ Pi sinom yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam sohsok iit hihta tunatyawyuñwa. Noqw Umuna umumi navoti'ta, uma sohsok iit hihta haqni'yuñq'ò.

³¹ Nīkañw tis pi uma God moñwtunatyayat tunatyawyuñwni; noqw sohsoy ii himu umumi noiwni.

Riches in Heaven (Mt 6.19-21)

³² Uma qa tsawiniwyyuñwni tōnawhohyamu; pi Umuna umuy moñwtunatyat máqaniqey moñwvasi'ta.

³³ Uma hihta himuy'yuñwe' put huyayani; nen akw sinmuy ōokwatuwyani. Uma umuhkahakiwuy ōveqatsit aw tañatotani. Pan uma soñawnen umuhsivamoktukpuy qa sakwíiwñwuqat nennem tutwani. Pi ōveqatsit aw uyiñwu qa pákiñwu, piw kwahya qa hihta hovalañwu.

³⁴ Pi hakiy kahakhimuat háqamniqw, hakiy unañwaat piw pepniñwu.

Watchful Servants

³⁵⁻³⁷ Hakim tahtaqt moñwiw haqam nāñuiwhqat añqw áhoyniqat nuhtayyuñqamuy amún uma kwewkahkañw, umuhqōhiy úwikni'yuñwni. Noqw ason pam ahoy pite', pōññōykinaw, puma nuhtayyuñwe', eñem súhōtaye', pas hahlayhpit epyani. Pas antsa nu umumi pañqawni: Soon pam qa hihta akw namuptat, amumi tunōsvoñahat, pumuy nopni'tani.

³⁸ Noqw kurs pam suhtokilnasavehaqam, sen talhahayiñqw pite', puma put nuhtayyuñqat tuwaqw, pas puma tumal'a'yat hahlayhpit epyani.

³⁹ Pu meh yanta, pi as ki'taqá hísatniqw uyiñwu pítuniqat navoti'te', soon qa tūwalani, nen soon put kíyat aw pákiniqw, pam pánani.

⁴⁰ Pantaqw ōviy uma piw pás moñwvas'iwyuñwni. Taq uma nāt qa pan wūwantotaqw, nu' Sinot Tiat pítuni.

The Faithful or the Unfaithful Servant

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Pahsat pu Peter put aw pañqawu: Tutuyqawha, ya um it lavayit itamumi-sa lavayhti, sen pay pas sohsokmuy amumii?

⁴² Noqw Tutuyqawhqa pañqawu: Noqw ya sen hak hakiy tumal'ayaat suan hinmaqat suan wuwni'taqá? Put moñwíat haqaminiqe sohsok hihta himuy aw tunatyawtaniqat aw put tavit, tumalsuñwamuyatuy aw put moñwtaqw, pam pumuy añsakis tunōsmakiwayamuy pumuy huytani.

⁴³ Noqw kurs put moñwiat pite', put nāt suan hinmaqaw put tuwaqw, pam tumal'aya pas hahlayhpit epni.

⁴⁴ Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas soon put moñwíat qa sohsok hihta himuy aw put moñwtaqni.

⁴⁵ Nikañw kurs pam tumal'aya moñwiat qa íts pítuniqat unañwpeq pañqawe', pahsat pay tumalsuñwamuy, tahtaqtuy, pu momoymuy wuvahtivani; pu tūmoykañw, hihikwtive', honaqkuyit akw hōnaq'iwtani.

⁴⁶ Pu pam qa hin pan wūwankañw, moñwiw qa nuhtay'taqw, pam pite', put tumal'ayay ayo tūvani. Noqw pam nawus qatuptsiwñi'yuñqamuy amumum kānavotni.

⁴⁷ Pi i' tumal'aya moñwiw tunatyayat as navoti'kañw, hintaniqey qa pantsakt, piw tunatyayat qaan hintsake', hapi nawus wūhakis wuvahtiw-mantani.

⁴⁸ Nikañw i' hak put tunatyayat qa navoti'kañw, qaan hinme', pay qa wūhakis wuvahtiw-mantani. Pi i' hak wūhaq hihta makiwhq, sinom tuwat put aw wūhaq tuñlay'yuñwni. Pu sinom hakiy aw hihta wūhaq noaye', put aw wūhaq tuhtuiyamantani.

Jesus the Cause of Division

(Mt 10.34-36)

⁴⁹ Soñawnen nu tūwaqatsit aw qōhit tūvaniqe pitu. Noqw is as pay pam uwiwitani!

⁵⁰ Nikañw nawus nu nāt soñawnen hihta akw tuvoylatiwñi. Nikañw nu nāt put qa añ kuyve', pas pavan sóontsaniwñi.

⁵¹ Ya uma inumi yan wūwantota: Pam ka sinmuy qa hin unañwat yesniqat òviy pitu, pan'i? Uma qa pan wūwantotani. Pi sinom qa súnahpa'yaníqat òviy nu pitu.

⁵² Pi yahpiy haqahpiy hapi haqam sūkw kīve tsívotnihqam nātsikiwtamantani. Pahyom lōqmuy amuhpewiniq̄w, pu lōyōm payhkomuy amuhpewii.

⁵³ Hakiy naat tiy ehpehwtimantani; pu tiat nay ehpehwtimantani. Yuat tiy mānat ehpehwtimantani; pu māna yuy ehpehwtimantani. Pu mö'wi'taq̄a mö'wiy ehpehwtimantani, pu' mö'wi puwsuñway yuyat ehpehwtimantani.

Understanding the Time

(Mt 16.2-3)

⁵⁴ Pu piw pam sinmuy amumi pañqawu: Uma tāvañq̄w òmawuy kuyvaq̄w tutwe', āpiy pay pañqaq̄wañwu: Añq̄w yōyañ'u, kitotañwu; noq̄w antsa pan-tañwu.

⁵⁵ Pu tatkaq̄w hūhukq̄ uma pañqaq̄wañwu: Kurs utuhuuni, kitotañwu; noq̄w antsa pantañwu.

⁵⁶ Uma nawip'ew hinyuñq̄amu, pay as uma tokpelat añ-nikañw, pu tūwaq̄atsit añ hin sóniwhq̄at māmatsyañwunikañw, ya hintaq̄w òviy haq̄e' qalaw-maq̄at uma qa māmatsya?

Settle with Your Opponent

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Pu ya hinoq̄w uma hihta umuhhintsakpiy qa aw suan wūwaya?

⁵⁸ Um hakiy uhpew'iwtaq̄at amum moñwit awnen, nāt umuy awniq̄w um hin put amum namivōhikniq̄ey qanātusi'tamantani; taq̄ ka pam hakiy hin yukunañwuq̄at aw uñ lölökintaq̄w, pam uñ solāwamoñwit aw noaq̄w, pam uñ sivikimi pánani.

⁵⁹ Nu ūmi pañqawni: Pas um soon pañq̄w yámakni; pas ason um hisat uhpöiy sohsok ep sisve', pep pu' pañq̄w yámakni.

13

Change Your Ways or Die

¹ Noq̄w ephaq̄am hakim Jesus awyaq̄e, aw pañqaq̄wa: Yaw hakim Galileet añq̄w God eñem kanēlot nīnayaq̄w, Pilate solāwamat pumuy qōq̄yaq̄w, uñwaam kanēlot uñwáyat enañ namiq̄wrikti.

² Noq̄w Jesus lavayhtiye pumuy amumi pañqawu: Ya uma wūwantotaq̄w, ima Galileet añq̄w sinom sohsokmuy Galileet añq̄w sinmuy amuhpenihq̄e pas sus qaanhinwisq̄e, òviy pas panhaq̄am hintsaniwya?

³ Nu umumi pañqawni: Qae. Pi uma umuhtunatyay qa añq̄w lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún sūlawhtini.

⁴ Ura Siloam ep wupaki sahpukq̄e, hakimuy pakwt nanal sihkay'taq̄amuy sinmuy qōya. Noq̄w ya úmuyniq̄w puma Jerusalem ep ki'yūñq̄amuy sohsokmuy amuhpenihq̄e pas sus qaanhinwisa?

⁵ Nu umumi pañqawni: Qae. Pi uma umuhtunatyay qa añq̄w lasye', soon qa sohsoyam pumuy amún sūlawhtini.

The Parable of the Unfruitful Fig Tree

⁶ Pu Jesus piw tūwutsit hihta tuawi'taq̄at lavayhtiye nuhtumi pañqawu: Hak tāqa ūyiy ep nōnvospaltsokit ūyi'ta. Nihq̄e pam as aw sipalat hept, qa hihta tuwa.

⁷ Nihq̄e pam ūyit aw tunatyawtaq̄at aw pañqawu: Meh, pu' hapi pāyis yahsañwuy añ nu it nōnvospaltsokit aw sipalhept, qa hihta tuwa. Tsahq̄aa. Pam paysoq tutskwat hovalni'ta.

⁸ Noqw ūyit aw tunatyawtaqa lavayhtiqa put aw pañqawu: Moñwi, pay hāk pam piw it yahsañwuy ep pantani. Noqw nu aňhqe hañwe', aňhqe kwitatoynani.

⁹ Noqw ason kurs pam himuy'vaqw, pay lolmani. Kurs qa hihta himuy'vaqw, pay pi nu tsahqani, kita.

Jesus Heals a Crippled Woman on the Sabbath

¹⁰ Noqw Jesus nasuñwintalönnit ep háqamwat tsotsvalkive tütutuqayna.

¹¹ Noqw meh, hak wuhti himu hikwsit hakiy õputañwuqat akw tuyqawiwtaqa pep nuhtuma. Okiw pam pakwt nanal sihkay'taqat yahsañwuy aň tütuyhqe, hürs moto'taqe pas kurs hin kwuhpukni.

¹² Noqw Jesus put túwahqe, put wañwayhqe, aw pañqawu: Wuhti, pay um uhtuyay aňqw mātaviwni, kita.

¹³ Noqw pam may akw put aw toñokq, pahsat pay wuhti tsikqe, pas God hihtata.

¹⁴ Noqw Jesus nasuñwintalönnit ep put qalapsinaqw, õviy tsotsvalkive moñwi itsívutiqa, sinmuy amumi pañqawu: Sinom hapi navaysikis talönnit aň tumalay'yuñwni. Oviy uma put aň pewye', qalaptuyani; nen qa nasuñwintalönvaqat epyani.

¹⁵ Noqw Tutuyqawhqa pahsat put aw lavayhtiqa pañqawu: Um nawip'ew hintaqa! Ya uma qa nanap nasuñwintalönnit ep umuhwakasvohkoy, sen umuhmoropkoy haqam pakiwtaqat aňqw mātapye', put hikwnawisñwu?

¹⁶ Noqw meh, Satan it wuhtit, Abraham tiyatnihqat pay pakwt nanal sihkay'tasikis yahsañwuy aň it tūyat akw sōma. Noqw puyaw nu nasuñwintalönnit ep put mātapqe, õviy pas qalomáhinhti?

¹⁷ Noqw pam yan lavayhtiqa, put ehpew'iwyuñqam sohsoyam hamanhtoti. Noqw sinom sohsoyam pas hinhaqam hahlayhtoti, pam sohsoy hīhihta qaöwítumaltaqat ep'e.

The Parable of the Mustard Seed

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Pu Jesus pañqawu: Ya God moñwtunatyat hihta anta? Ya sen pam hihta antaqat nu pañqawni?

¹⁹ Pam mustard-ūyit pōsiyat anta. Put hak tāqa kwúsuhqe, pāsai ep ūya. Noqw pan wuñwqe, pas wukotskiniwhti. Noqw masay'yuñqam put nantaqat aň yesva.

The Parable of the Yeast

(Mt 13.33)

²⁰ Pu piw pam pañqawu: Ya nu God moñwtunatyat hihta antaqat pañqawni?

²¹ Pam pēkenit anta. Put hak wuhti kwúsuhqe payhp tuwanit ñumnit enañ namiqwrilaqw, pam sohsoy pēke, kita.

The Narrow Door

(Mt 7.13-14, 21-23)

²² Pu pam kitsókinawit hinmakañw, sinmuy tutuqaynatima, Jerusalem aqw hoyhtakañwo.

²³ Pahsat pu hak put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya pay pas híkiyom ayo nõñakni? Noqw pam pumuy amumi pañqawu:

²⁴ Uma hihsa' qenit hötsiwat aň yuñniqey qa nātusitotani. Taq nu umumi pas pañqawni: Pay as kaysiwhqam aw yuñniqey tuwantotanikañw, pay kurs hinyani.

²⁵ Hisat ki'taqqa wunupte', hötsiwmiq uhtaqw, pahsat pu as uma ihpaqw hoñkahkañw, uutspit pönöñöytoynayani, pañqawkahkañwo: Tutuyqawhqa,

Tutuyqawhqa, itamumi hōtaa, kitotani. Noqw pam lavayhte', umumi pañqawni: Umuy háqaqwyaaqat nu qa navoti'ta.

²⁶ Pahsat pu uma pañqawtivayani: Ura itam utpip nōnōsa, pu hikwya; pu um itahkitpik itamuy tutuqayna.

²⁷ Noqw pay pam pañqawni: Pay nu umumi pañqawu: Nu umuy háqaqwyaaqat qa navoti'ta. Huvam inuñaqw ahpiyyaa, sohsoyam nukpantuwit hintsatskaqamu.

²⁸ Pep pu' uma tsaykitani, umuhtamay ñuritotani. Noqw Abraham, pu Isaac, pu Jacob, pu sohsoyam God lavay'aymat, puma God moñwtunatyayat ep tañawtaqw uma amumi yórikyani. Nikañw úmawat ihpoq maspiwyani.

²⁹ Pu sinom hōpaqw ökiní, pu tavañq'ö, pu kwiniñaq'ö, pu tatkaq'ö; nen God moñwtunatyayat ep yesvani.

³⁰ Noqw meh, haqawat nuhtuñkyaqam mohti'wisni, pu mohti'wisqam nuhtuñkyani.

Jesus' Love for Jerusalem (Mt 23.37-39)

³¹ Noqw ép tawat ep hakim Pharisee-sinom Jesus aw ökihqe, aw pañqaqwa: Um yámake', yañqw ahpiyni. Taq Herod un ñinaniqey nāwakna.

³² Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Yúpave, awye' put ísawuy aw pañqaqwaa: Meh, nu hapi nukpanhihikwsimuy nuhtuñaqw ipwanta, pu tūqalapsinta, pūu, pu piw qāvoo, pu pāyis talqat ep imakiway añ nu kuyvani.

³³ Nikañw pay nu nawus pu' Jerusalem aqw hoyhtani, pu qāvoo, pu lōtoki. Ispi soon God lavay'ayaat Jerusalem añqw nāp haqam sūlawhtini.

³⁴ Is ohi uma Jerusalem ep sínomu! Is ohi umuñemi! Uma pi God lavay'aymuyatuy qōyantota, pu umumi ayatiwyaqamuy tatatupqōyantota. Pas as nu hihsakishaqam umuy tsovalani, kowākowuhti timuy masay at-pikaqe tañatañwuqat pan'i; noqw uma hapi qa nānawakna.

³⁵ Meh, God umuhkiy pay tatamhta. Noqw nu umumi pas antsa pañqawni: Pay uma yahpiy haqahpiy soon inumi yórikyani. Nikañw hisat aw pituqw, uma pañqaqwani: Tutuyqawhqaqat natñwaniyat añ pitutoqa nam tayawintiwa, kitotani. Noqw pep pu' uma inumi piw yórikyani.

14

Jesus Heals a Sick Man

¹ Pu hisat nasuñwintalōñnit ep Jesus Pharisee-sinmuy amuñaqw hakiy pas mohpeqnihqat kīyat ep tūmoyta. Noqw puma put aw pás tunatyawyuñwa.

² Noqw meh, hak tāqa pāmoktuyat tūtuyhqa Jesus apyeve qatu.

³ Noqw Jesus lavayhtiqe tutavot aw tuvoti'yunqamuy-nikañw pu Pharisee-sinmuy amumi pañqawu: Ya pay hak nasuñwintalōñnit ep hakiy qalapsinaniqpw pam sūanta?

⁴ Noqw puma qa hiñqaqwa. Noqw Jesus put ñuahqe, qalapsinat, mātavi;

⁵ Nit pumuy amumi pañqawu: Kurs uma haqawa moropkoy'tani, sen wakasvokoy'tani. Noqw kurs pok'at nasuñwintalōñnit ep hōtsit aqw posni. Ya sen put pohkoy'taqa qa āpiy pay pañqw pu hóroknani, nāmahin pi nasuñwintalōñniniq'ö.

⁶ Noqw puma kurs hiñqaqwani.

Hospitality and Humility

⁷ Pu pam tūtsamiwyaqamuy amumi tātayhq, kurs puma núnukñwat qenit namorstotaqw, pam amumi tutaptaqe, amumi pañqawu:

⁸ Ason hak nānuiwhqat ep nōviwhqat ep uñ tūtsamq, um qa pas susnukñwat qenit ep qátuptuni, taq nāp hisat pi sen uñ tūtsamqa uhpenihqe hakiy pas pavan sinot tūtsamht,

⁹ Uminen ūmi pañqawni: It qenitoynaa, kítani. Noqw pahsat pu um hamantini, susqalaveq qatuptunigee.

¹⁰ Um qa panhtiqw, ason hak uñ tūtsamq, um susqalaveq qatuptumantani. Noqw uñ tūtsamqa pite', ūmi pañqawni: Ikwatsi, um pavan ayo nukñwat aw hōyokni, kítani. Noqw pep pu' umum nōnovaqam uñ kaptsi'yuñwni.

¹¹ Taq haqawa pavan nāhihtataqa hapi qahimuniwhtini; pu nāqahihataqa hapi a'nō hímuniwhtini.

¹² Pu Jesus piw put tūtsamqat aw pañqawu: Um wukonovate', qa uhkwatsmuy tūtsammantani, piw uhsinomuyu, piw uqlaq kahaksinmuyu; taq ka puma soon qa uñ tūtsamyaqw, pay pam ūmi ahoytiwni.

¹³ Ason um tūnopnanik, añ ōokiwyaqamuy tūtsammantani, pu qapasiwyuñqamuyu, pu qayaktaqamuyu, pu qapostalyaqamuyu.

¹⁴ Nen um hahlayhpit epni. Pi puma kurs hin ūmi put añ ahoytotaniq'ō. Pay ason añ súanyuñqam ahoy yesvaniwhq, pep pu' God ūmi put ep ahoytani.

The Parable of the Great Feast

(Mt 22.1-10)

¹⁵ Noqw put amum nōnovaqamuy amuñaqw haqawa it navotqe, put aw pañqawu: Pas hak God moñwtunatyayat ep nōsniqa hahlayhpit epni.

¹⁶ Noqw pam put aw pañqawu: Hak tāqa wukonovataqe, kaysiwhqamuy tūtsama.

¹⁷ Nihqe nonopsattiqw, tūtsamiwyaqamuy amumi tumal'ayay hōnaqw, pam amumi pañqawu: Huvam pewyaa; pay sohsoy himu yukiwta.

¹⁸ Noqw puma sohsoyam sun hihta akw qe'yanigey pan unañwtoti. Noqw mohti'maqa put aw pañqawu: Piw nu hihsaq tutskwat túihqe, pas soon qa aw kuyvatoni. Himu nu as pay qa awni.

¹⁹ Noqw suhka pañqawu: Piw nu tsivót-sikip nanasñwamuy tumalwawakas-tuy túihqe, pas piw soon amumi qa pohtani. Himu nu as pay qa awni.

²⁰ Noqw suhka pañqawu: Piw nu nōmataqe, ōviy kurs hin awni.

²¹ Noqw ōviy pam tumal'aya pítuhqe, ïit moñwiw āawna. Pahsat pu ki'taqa itsívutiqe, tumal'ayay aw pañqawu: Yupa kaktayii, kímii, kihkisonva, pu kíkiskat aw'i; nen um añ ōokiwyaqamuy, pu hihta akw qapasiwyuñqamuy, pu qayaktaqamuy, pu qapostalyaqamuy añqw tsamni.

²² Noqw tumal'aya panhtiqe pañqawu: Moñwi, pay um hintaniqat pañqawhq, nu as anhti; noqw pay nāt ep qeni.

²³ Noqw moñwi tumal'ayay aw pañqawu: Yupa, kurs pōnawita, pu kwiyauy'uhtsit aw'i, nen um añqw sinmuy tusoqtsamhq, ikiy ep ohpokni.

²⁴ Pi nu ūmi pañqawni: Imuy tahtaqtuy as tūtsamiwyaqamuy amuñaqw qa haqawa inovay añqw nōsni.

The Cost of Being a Disciple

(Mt 10.37-38)

²⁵ Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus ámumya. Noqw pam namtökqe amumi pañqawu:

²⁶ Inuminihqa nawus nay, pu yuy, pu nōmay, pu timuy, pu pāvamuy, pu tupkomuy, pu qōqamuy, pu siwamuy, pu hikis pas nāp qatsiy enañ aw qa suhtaq'ewni. Hak qa panhtinik, soon inuñk wīsiwtani.

²⁷ Pu nahoylehtsiy qa yankañw inuñknihqa pas soon inuñk wīsiwtani.

²⁸ Kurs uma haqawa ōmi wupakitanıqey tunatyawte', ya sen pam qa mohti qatupte', hin hihkayat añ wūwani, sen aw aptsi'nitaqeyu?

²⁹ Nāphisat pi pam as qaqatspiyat yukut, pay kurs hin put aw yúkuniniqw, aw yorstotaqam sohsoyam akw tututsiwıwıvaye',

³⁰ Pañqaqwani: I' as kīvat, pay kurs hin aw yúkuni.

³¹ Hal kurs hak haqam moñwi sukwat moñwit aqw kihpakte', ya sen pam qa mohti qatupte' añ wūwani, sen pay pam pakwút-sikip sōmorit pahsa' sinoy'kañw, put ahsawvatoqat áñwutaniqeyu, pam sunát-sikip sōmorit pahsa' sinoy'taq'ö?

³² Noqw kurs pay hinniniqw, nāt mi' pas yāvaqwniqw, pam aqw hakiy tuaw'ayhte', pay hintaqat akw puma qa nāmi may'taniqat aw tūviñtani.

³³ Noqw ōviy pay pan hapi kurs uma haqawa sohok hihta himuy qa tatamhte', pas soon inuñk wīsiwtani.

Worthless Salt
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ Ōña as lolma; nikañw kurs pam suhuviwe', sen hihta akw suhutiwni?

³⁵ Pam tutskwat aw qa nukñwa, piw kwitatsvalnit aw'i. Pay pánis-sa pi hakim put maspayañwu. Tuqayvastotaa! Uma pi naqvuy'yuñwa.

15

The Lost Sheep
(Mt 18.12-14)

¹ Pahsat pu moñwit eñem sīvat ōmalalwaqam, qaanhinwisqamuy amumum sohsoyam put aw tūqayyuñwnıqıe aw hóyokya.

² Noqw Pharisee-sinom, tutavot tutuqaynayaqamuy amumum Jesus aw qayan unañway'yuñqıe pañqaqwa: Tuwat i' tāqa qaanhinwisqamuy pas amu'puñalkañw, amumum tunöshomhta.

³ Noqw pam tūwutsit hihta tuawi'taqat akw amumi lavayhtiıqıe pañqawu:

⁴ As kurs umuñaqw haqawa tsivót-sikip sunat kanelvokmuy'taqw suhka kurs haqamini. Ya pam nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqamuy haqam tutskwave qa mātapt, pu haqaminihqat heptoni, pas túwaniıqıe pahsavoo?

⁵ Pu pam put tuwe', hahlaykañw sukpa' tsoki'kañw,

⁶ Kiy ep pite', kwatsmuy, pu kishwamuy tsovale', amumi pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa, nu ikanelvohkoy kurs haqaminihqat tuwa, kitani.

⁷ Nu umumi pañqawni: Noqw pan hapi hak sūka qaanhinmaqa tunatyay añqw lasq, put ep ōveqatsit ep yesqam hahlayhtotiñwu; sinom nālöp sunat pakwt pept sihkay'taqam súanhinwisqam kurs hihta añqw lasyaniqw, puma pumuy amuhpe qa pan hahlayhtotiñwu.

The Lost Coin

⁸ Pu sen kurs hak wuhti pakwt qötsásivat himuy'kañw, sukw haqami hintsanni. Puyaw pam wihqöhit qa úwiknat, ahpave maspe', pás hepni, pas ason put túwaniıqıe pahsavoo.

⁹ Pu pam put tuwe', kwatsmuy, pu kishwamuy tsovale', pañqawni: Huvam inumum hahlayyaa; nu sivat haqami hintsanıqıe ahoy tuwa, kitani.

¹⁰ Nu umumi pañqawni: Noqw pan hapi hak suhka qaanhinmaqa tunatyay añqw lasq, put ep God hoñviaymat pas hahlayhtotiñwu.

The Lost Son

¹¹ Pu pam pañqawu: Hak tāqa löqmuy tiyotimuy'ta.

¹² Noqw tsāywa nay aw pañqawu: Inaa, as um hihta úhimuy añqw imakiway nuy máqani. Noqw pam hihta akw qátuhqey tiyotimuy namqana.

¹³ Noq̄w ahpiy qa wūhakis talq, pay tsāywa sohsok hihta himuy tsovalat, yāvoqhaqamii; nihqe pepehaq qahopqatuhqe, hihta himuy paysoq hintsana.

¹⁴ Nihqe pam put sohsokq, pep tutskwat ep wukotönösti; noq̄w put ahpā' himu sūlawhti.

¹⁵ Noq̄w pam pep tutskwat ep hakiy sinot aw nātuwikta. Noq̄w pam haqe' pāsāy aw put hōnaq̄w, pam pitsōtivokmuyatuy lālayi.

¹⁶ Noq̄w pitsōtim hihta pahpuyat nōnovaq̄w, as pam put öyniqe amumi kwañwáy'tuswaq̄w, pas qa hak put hihta maqa.

¹⁷ Noq̄w pam unañwtalawvage pañqawu: Istáthihi! Kaysiwhqam inay eñem hihta öviy tumalay'yunqam nōsiwhqat qarūrumnayaqe, akwsiñwni'yunq̄w, nu yephaqam tsöñmomoki.

¹⁸ Han pi inay aqwnen, aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, piw uhpewii.

¹⁹ Nihqe soon nu yan'ewaynīkanw uhtinihqe pan túñwantiwni. Pay um nuy tumal'ayatani, nu kítani.

²⁰ Pu öviy pam wunuptut, nay aq̄w'a. Noq̄w pam nāt yāvaqniq̄w, naat put túwahqe, ehpewi wárikqe, kwapkaqe sūmavoktat, put tsohtsona.

²¹ Noq̄w tiat put aw pañqawu: Inaa, pas nu Oveqatsit ep Qátuhqat ehpewi qaanhti, pu uhpewii, nihqe soon nu yan'ewaynīkañw uhtinihqe pan túñwantiwni.

²² Noq̄w pay naat tumal'aymuy amumi pañqawu: Uma pew yuwsit susnukñwat yawwise', put yuwsinayani. Pu uma tañapsomnayāt, totsvaknayani.

²³ Nen uma wakashoyat wívakiwtaqat pew wikye', nīnayani; noq̄w itam nōnove', hahlayyani.

²⁴ I' iti as soñawnen mōkt ahoy tātayi; i' as kurs haqaminit ahoy nātuwiwa. Noq̄w pahsat pu puma hahlayhtivaya.

²⁵ Noq̄w tiat wūyoq̄wa pasvehaqam tumalay'ta. Nit pam kīmi hayiñwnaq̄w, ep lēlenyaqat, pu tīvaq̄w, pam navota.

²⁶ Nihqe pam sukwat tumal'ayat wánwayhqe, puma hinoq̄w pantsatskaqat put tūviñta.

²⁷ Noq̄w pam put aw pañqawu: Uhtupko pitu; noq̄w una wakashoyat wívakiwtaqat put eñen nīna, pam put qahintaqat suphelawtaqat pitsínaqe öviy'o.

²⁸ Noq̄w pay pāvaat itsívutiqe, aw pákiniqey qa nakwha. Noq̄w öviy naat aw yámakqe, aw kuwawayku.

²⁹ Noq̄w pam lavayhtiqe nay aw pañqawu: Istáthihi! Nu hihsa'haqam yahsañwuy añ unem tumalay'ta; piw nu qa hisat uhtutavoy hihtawat qaanhti. Noq̄w nu ikwátsmuy amumum hahlayniniq̄w, um qa hisat nuy kapireshoyat maqa.

³⁰ Noq̄w i' uhti tuwat nāhuhyayaqamuy amuhpa' un hihta akw qátuhqat sohsok'o. Noq̄w pam ahoy pituq̄w, āpiy pay um put eñem wakashoyat wívakiwtaqat nīna.

³¹ Noq̄w naat put aw pañqawu: Itii, pay pi um sutsep inumum yanta; noq̄w sohsok himu ihimu úhimuu.

³² Pay pi tatam itam qatsítote', hahlayyani. Pi i' uhtupko as soñawnen mōkt, ahoy tātayi, kurs haqaminit ahoy nātuwiwa.

¹ Pu piw pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Hak kahaktaqa hakiy put eñem hihta himuyat aw tunatyawtaniqat aw tavi. Noqw yaw put himuyat aw tunatyawtaqa put himuyat hovalantaqat moñwíyat áawnaya.

² Noqw pam wánwayhqe, put aw pañqawu: Ya nu it hihta navota? Um hin hihta ihmuy as tunatyawtaqey nuy áawnani; pay um soon pápu hihta ihmuy aw tunatyawtani.

³ Pu pahsat pam hak hihta aw tunatyawtaqa unañwpeq pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Imoñwi itumalay nuy nawhkiniq'ö. Kurs nu hin pasva tumalay'tani; nu hihta tuñlay'taniqey hahmana.

⁴ Hal kurs nu yanhtini. Noqw hisat nu itumalmakiway añqw ayo tūviwhq, sinom nuy kiy ep pás taviyani.

⁵ Kítahqe, öviy pam moñwíyat aw pöiwyuñqamuy nānap wánwayhqe, mohti'maqat aw pañqawu: Um hihsa'haqam imoñwiy aw pöiwta?

⁶ Noqw pam pañqawu: Pay tsivót-sikip sunat tuwanit wihkuyita. Noqw pam put aw pañqawu: Uhpöiy pey'taqat kwusut, ayam suqtuptut, löq sunat pakwt sihkay'taqat pēnaa.

⁷ Pahsat pu pam piw sukwat aw pañqawu: Noqw umwa hihsa'haqam pöiwta? Noqw pam pañqawu: Pay tsivót-sikip sunat tuwanit söhövosita. Noqw pam put aw pañqawu: Uhpöiy pey'taqat kwusut, nälöp sunat pēnaa.

⁸ Noqw put moñwíyat put ep put aw tayawinlavayhti, pas pam tuhishinhtiqw öviy'ö, nāmahin pi as pam qa súan hinhtiq'ö. Pi yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam nāp sinomuy amumiwat pas qa ūunatu. Noqw pay tālat añ hinwisqam qa pumuy amún tutuhistu.

⁹ Noqw nu umumi pañqawni: Uma yep qatsit ep hihta umuhimuy akw nenñem tūkwatslalwani; noqw ason umuhimu súlawhtiqw, puma umuy haqam sutsep yesniqat aw ökinayani.

¹⁰ Hak sustsa' ep qa paysoq hintsakqa piw nihtiwtaqat ep qa paysoq hintsakñwu; pu sustsa' ep paysoq hintsakqa piw nihtiwtaqat ep paysoq hintsakñwu.

¹¹ Paniqw öviy kurs uma yep qatsit ep hímuy'tiwhqat paysoq hintsatsne', ya sen hak hihta hihkay'taqat pas antsanihqat umumi nóani?

¹² Pu uma hihta qa umuhimuy aw qa suan tunatyawwisq, ya sen hak hihta pas umuhimuyniniqat umumi nóani.

¹³ Kurs hin tumal'aya löqmuy moñwímuy amuñem tumalay'tani; ispi soon pam qa sukwat aw pay qa yan unañway'kañw, súkwat-sa pas hahlayni; sen pay hihtawat-sa aw pas yuki'kañw, pu sukwat pay qa hímuni. Kurs hin uma kähakiwuy öviy tumalay'kahkañw, piw God eñem tumalay'yuñwni.

Some Sayings of Jesus

(Mt 11.12-13; 5.31-32; Mr 10.11-12)

¹⁴ Noqw Pharisee-sinom sīvat tuñlay'yuñqam sohsok it nanapta; nihqe put aw tututsiwyā.

¹⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma pi sinmuy amumi lolmat nālavaytañwu; noqw pi God umumi umuh'unañway navoti'ta. Pi himu sinmuyniqw pas hímunihaq God-niqw tuyoy'eway'ö.

¹⁶ Hisat John pítuhqat aw pahsavo hin hinwisniqa tutavo yuaatiwa, pu God lavay'aymuyatuy lavayiam piwu. Noqw pahpiy pu' God moñwtunatyayat yuaatiwhq, sinom sohsoyam aqw nānaqasya.

¹⁷ Pay tokpela, pu tūwaqatsi tūwayaniqw, pam pantaqa qa pas hinta; noqw pay tutavot ep sushisay pey'taqā alöntiniqw, pam pantaqa pas qatuvosi.

¹⁸ Nōmay mātapqa piw sukw amum qatupte', tokot sokoptañwu; pu puw-suñway añqw mātaviwhqat amum qatuptuqa tokot sokoptañwu.

The Rich Man and Lazarus

¹⁹ Hak kahaktaqa tsatsákwmötsaput a'nö hihkay'taqat yuwsikañw, nāqavo hihta nasani'tañwu.

²⁰ Noqw pu piw hak okiw hihta nuhtumi tuñlay'taq, Lazarus yan mātsiwhqa put hōtsíwat epeq taviwa, u'yasanikañwo.

²¹ Nihqe pay okiw as ñas'ew pam kahaktaqat nōnōspiyat añqw hihta piñput tūmoytaniqey nāwakna. Noqw popkot öke', okiw put uyayat añ leñitsmitotañwu.

²² Noqw ahpiy pantaqw, i' okiwsino mōki, Noqw God hoñviaymat put òmiq wikyaqw, pam Abraham aqlap qatuptu. Noqw pu tuwat kahaktaqa mokqe āmiwa.

²³ Nihqe maskiveq kānavoti'kañw, kwuhpukqe, Abraham yāvoq tuwa, pu Lazarus put aqlap qátuhqata.

²⁴ Pu pam tsa'lawhqe pañqawu: Inaa, Abraham, um okiw nuy ökwatuwe', peqw Lazarus hōnaqw, pam malatsiy tsukuyat kūyit aqw mórokmat, ileñiy huknani; taq nu yepeq ūwiñwuy ep pas okiw kānavoti'ta.

²⁵ Noqw Abraham pañqawu: Iti, pay ura um uhqatsiy ep hihta úhimuy lolmat ömahta; noqw pu pan piw Lazarus hihta qalolmat ömahta. Nit pu' pam suyan unañwtiqw, umwa tuwat kānavoti'ta.

²⁶ Pu piw pi itamuhtsave a'nö tupqa yukilti; pantaqw òviy as yañqw umumiqyaniqam kurs hinyani; pu piw as umuñaqw peqwyaniqam kurs hinyani.

²⁷ Pahsat pu pam pañqawu: Inaa, um as turs inay kīyat aw put hōnani.

²⁸ Taq nu tsivot tupkomuy'ta. Noqw pam hin yórikqey pumuy āawnaqw, puma qa tuwat peqw kānanvotpit aqwyani.

²⁹ Noqw Abraham put aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'ayamuyatuy lavayiyamuy oyi'yuñwa. Pay ason pumuy amumi tūqayyuñwni.

³⁰ Noqw pam pañqawu: Qae, Ina Abraham, pay hak so'pumuy amuñaqw amuminiqw, soon puma tunatyay añqw qa lasyani.

³¹ Noqw pam put aw pañqawu: Pay pi puma Moses-nikañw pu God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy qa aw tūqayyuñwe', nāmahin pi hak so'pumuy amuñaqw ahoy tātayhq soon tūtuptionsiwani.

17

Sin

(Mt 18.6-7, 21-22; Mr 9.42)

¹ Pahsat pu Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Pas soon sinmuy lomavöhut añqw lasnayaqam haqami peveltini. Nikañw pumuy amuñem pas is'ohini.

² Kurs hak imuy tsātsakwmuy hihtawat ayo lasnaqw, put eñem pas is'ohini. Pay pi tatam māta put kwapkaqe hāyiltiqw pam wuhkovatuphamiq tūviwhq, pam put eñem lolmani.

³ Uma nānami tunatyaltotini, kurs uhpava, sen uhtupko ūmi qaanhtiqw, um put u'nanani. Noqw kurs pam qaanhtipuy ep qahahlayhtiqw, pay um put pantaqat put ahpiy ayo yúkuni.

⁴ Pu kurs pam tāwat ep tsañe'sikis ūmi qaanhte' put tāwat ep tsañe'sikis ūminen, qahahlayhtiqey pañqawhq, um hapi put pantaqat put ahpiy ayo yúkumantani.

Faith

⁵ Noqw ayaiwyuñqam Tutuyqawhqat aw pañqawu: Um okiw itahtuptionsiwani aw hōyoknani.

⁶ Noq̄w Tutuyq̄awhqa pañq̄awu: Kurs uma pay hihin tuptsiwni'yuñwe', nāmahin pi pam mustard-uyit pōsiyat an tsāyniqw, uma it sycamine-tsokit ñáipwaniwe', wuhkovatuphaveq̄ kwihpiwniq̄at pañq̄aq̄awq̄w, soon pam umuhlavayiy qa anhtini.

A Servant's Duty

⁷ Kurs uma haq̄awa tumal'ayay'taq̄w pam haq̄am tutskwat q̄oritani, sen wāwakastuy nopni'tani. Ason pam pasñaq̄w pituq̄w, ya um put aw yan lavayhtini: Taay, um tunōsvoñat aw qatuptuni, aw kítani?

⁸ Sóoni. Um yanwat put aw layayhtini: Um namuptat inuñem nōvatat, nuy nopnani. Noq̄w nu tūmoytani, pu hikwni. Ason pay um inuñk nōsni, pu hikwni, kítani.

⁹ Ya sen um put aw kwakwhatani, pam hin ayatiwhq̄ey anhtiq̄at ep'e? Pay ka sóon'i.

¹⁰ Noq̄w pay pan hapi òviy piw uma tuwat hin ayatiwye', sohsok anhtote' pañq̄aq̄awani: Pay itam okiw qa hihta apitoti. Pi pay itam itah'ayaway-sa anhtoti, kitotani.

Jesus Makes Ten Lepers Clean

¹¹ Noq̄w pam Jerusalem aq̄wnihq̄e, Samaria-tutskwat, pu Galileet-tutskwat pañ q̄aqlavaqa pañsoq'a.

¹² Nihq̄e pam haq̄am kitsókimi pituq̄w, hakim pakwt tahtaqt tokoplelet tūtuyyaq̄am put ahsawvayaq̄e yāvaq̄w hōñi.

¹³ Nihq̄e puma pañq̄w tsa'lalwaq̄e pañq̄aq̄a: Jesus, Moñwi, um okiw itamuy òkwatuwni.

¹⁴ Noq̄w pam pumuy túwahq̄e, amumi pañq̄awu: Huvam God awwat momñwituy amumi nāmahtaknawisaa. Noq̄w puma nāto aq̄wyakahkañw, pay powaltoti.

¹⁵ Noq̄w pumuy amuñaq̄w sūka q̄alaptuq̄ey navotq̄e, ahoy namtōkt, pu pas tōnay añq̄e' God pas hihtata.

¹⁶ Nihq̄e pam Jesus kukmiq̄ nātuvage put aw put ep hahlayhti. Noq̄w pam hak Samariat añq̄w sino.

¹⁷ Noq̄w Jesus lavayhti q̄e pañq̄awu: Ya qa pakwt nihq̄am powaltoti? Noq̄w ya ima peptnihq̄am haq̄amiya?

¹⁸ Ya pay qa hak God pas hihtatani q̄e pitu, hal pay i' qa-Jew-sino-saa? kita.

¹⁹ Pu pam put aw pañq̄awu: Wunuptut, aq̄whaq̄amii. Pay um q̄apēvewnaq̄e q̄alaptu.

The Coming of the Kingdom

(Mt 24.23-28, 37-41)

²⁰ Noq̄w hisat God moñwtunatyayat aw pítuniq̄at ima Pharisee-sinom Jesus tūviñtota. Noq̄w pam umumi pañq̄awu: Pi God moñwtunatyat qa sus-mataq̄puva pítuni.

²¹ Soon hak pañq̄awni: Meh, pam ep'e, sen Meh, pam ayamo, kítani. Ispi meh, God moñwtunatyat yep umuhsonveni q'ò.

²² Pu pam put aw nānatuwnayaq̄amuy amumi pañq̄awu: Pay uma nāto nuy Sinot Tiyat as ñas'ew sūs talōnvaq̄at ep umumunniq̄at nānawaknaniq̄w, soon pam antani.

²³ Noq̄w ephaq̄am sinom umumi pañq̄aq̄awani: Meh, pam yep'e! sen Meh, ayamo! kitotani. Noq̄w uma hapi qa aq̄wyani; piw qa amuñkyani.

²⁴ Pi talwihpiki tokpelat añ ahsupoq̄ tālawañwu. Noq̄w pay hapi pan piw nu Sinot Tiat italōniy ep hinhtini, hisat pítee.

²⁵ Nikañw pay mohti pu' qatsívaptsiwyuñqam nuy hīhihta akw okiwsas-nayani, pu nuy tūvayani.

²⁶ Noqw ura Noat qatsíyat ep hin yēsiwhq, pay hapi pan piw hintani, hisat nu' Sinot Tiat ahoy pítuq'ō.

²⁷ Ura puma nōnova, hīhikwya, nōmalalwa, puwsuñwlalwa, hisat Noa pākihut aqw pákihqat aw pahsavoo. Noqw pātsikq, puma sohsoyam súlawhti.

²⁸ Pu pay ura piw pan Lot qatsíyat ep hinta. Sinom nōnova, hīhikwya, hihta tuhtuy'ya, hihta huyalalwa, uylalwa, pu kīlalwa.

²⁹ Noqw ura hisat Lot Sodom añqw ahpiyniqw, ep tāwat ep ūwiñw hihta sikañpik owat enañ òñaqw lōhōhōykuqe sohsokmuy kīqōta.

³⁰ Noqw nāt hapi pantani, hisat nu' Sinot Tiat mātaqtiq'ō.

³¹ Put talōnvaqat ep kits'oveqñihqa pañqw hāwe', nawus soon hihta himuy ōviy ahpami papkini, súwayaniqe ōviy'ō. Pu piw pasvenihqa qa kīmii.

³² Uma Lot nōmayat u'ni'yuñw.

³³ Qatsiy ayo táviniqey tunatyawtaqa put kwayhni; pu qatsiy kwayhqa hapi put ayo távini.

³⁴ Nu umumi pañqawni: Put tōkilat ep hakim lōyōm sūkw puvuwHPit añ qatsni. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñw.

³⁵ Hakim lōyōm wuhtit nāma nūmantani. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñw.

³⁶ Hakim lōyōm pasve hinnumni. Suhka wīkiwhq, suhka akwsiñw.

³⁷ Noqw puma lavayhtotiqe put aw pañqaw: Háqamni, Tutuyqawhqa? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay haqam himu mokputniqw, pañso hapi wiwisokt sumitsovaltiñwu.

18

The Parable of the Widow and the Judge

¹ Noqw sinom sutsep nānawakne', qa nan'eknayaniqat Jesus pumuy tu-tuqaynaniqey nāwakna. Nihqe ōviy pam it tūwutsit akw umumi lavayhtiqe,

² Pañqawu: Haqam kitsókit ep hak tāqa qatu. Pam hak sinmuy amuñem hin yuykuñwu; nikañw God qa mamqasi, piw sinmuy qa kaptsi'ta.

³ Noqw pu piw pay pep hak koñnalavu qatu. Noqw pam hak wuhti tāqat aw pítuq'ē aw pañqawu: Um inuñem ituwqay aw nāoyini.

⁴ Noqw pay as pam hihsavo qa nakwha; nit pay unañwpeq pañqawu: Pay as pi nu God qa mamqasi, piw sinmuy qa kaptsi'ta.

⁵ Noqw i' koñnalavu inumi sus'itsq, pay ōviy nu eñem nāoyini. Taq pam añk sasqe, nuy puhtsemoknani, kita.

⁶ Pu Tutuyqawhqa pañqawu: Taay, kurs huvam sinmuy amuñem hin yuykuñwuqa qa súanhinmaqa hin lavayhtiqat nanaptaa.

⁷ Noqw puyaw God pas añ nāp namoramuy put aw tälö'nikañw, pu tōkilat añ tsaykitaqamuy amuñem qa nāoyini? Ya pam sōwuni?

⁸ Nu umumi pañqawni: Pas soon pam pumuy amuñem qa súnaoyini. Noqw pay pi as pantaqw ason nu' Sinot Tiat hisat pite', ya nu sinmuy qapēvewni'yuñqamuy túwani?

The Parable of the Pharisee and the Tax Collector

⁹ Noqw haqawat suan hinyuñqey qanāvevewnayaqam ayam pētuy qahih-tay'yuñwa. Noqw Jesus pumuy amumi it tūwutsit lavayhti:

¹⁰ Hakim lōyōm tāqat nāwaknaniqe God kīyat aw paki. Suhka Pharisee-sínoniqw, pu suhka moñwit eñem sīvat ōmalawhqa.

¹¹ Noqw Pharisee-sino wunuwkañw, nāwaknaqe yan nāyuaata: Kwakwhay God. Kwakwhat pi nu sinmuy qa amunta-hihta tukwhantota, qa suan

hinyuñwa, qa nāp himuy amum hinwisa, hal hikis yep moñwit eñem sivat òmalawhqat an'i.

¹² Nu tsañe'sikis talõnwintiwqhcat añ lõs napwalañwu. Nu sohsok hihta ihmuy pakwút-sikivo sun oyiwtatqat añqw sūp oyit ūmi nóañwu, kita.

¹³ Noqw moñwit eñem sivat òmalawhqca pay ayam haqam wunuwkañw, soon ñas'ew õmi kwuhpukniqca okiw tawitsqay wuvahtikañw pañqawlawu: God, um okiw nuy qaanhinmaqat òkwatuwni, kita.

¹⁴ Nu umumi súañqawni: I'wa qenive wunuwkañw, nima; noqw mi'wa qa pankañw ahpiy'o. Pi nāhihtataqa qahimuniwhtini; noqw nāqahihtataqa pas pavan hímuniwhtini.

Jesus Blesses Little Children
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Noqw sinom Jesus aw titipostuy tsamvaya, pam amumi tónokniqat õviy'o. Noqw put aw nānatuwnayaqam amumi yórikyaqca, pumuy mēwa.

¹⁶ Noqw pay Jesus pumuy wáñwayhqe pañqawu: Uma tsātsakwmuy in-umiyaniqat nakwhanayani, nen qa mēwantotani. Pi puma hapi God moñwtunatyayat aw yuñni.

¹⁷ Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas God moñwtunatyayat tsākw qa an kwúsuhqa soon pañso pákini.

The Rich Man
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Noqw hak pavansino Jesus tūviñtaqca aw pañqawu: Lolma Tutuyqawhqa, ya nu hihta hinhte', qatsit qaso'taqat himuy'vani?

¹⁹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya hinoqw um nuy lolmalawu? pi qa hak lolma, pas sūkaa, God.

²⁰ Pay um hin hinwisniqat tutavot navoti'ta: Um tokot qa sokoptani; um qa hakiy nīnani; um qa hihta ūuyuni; um hakiy qa atsátoynani; um unay, pu uñuy pumuy kaptsi'tani, it'a.

²¹ Noqw pam pañqawu: Pas nu itsákoy añqaqw ñit añ ahsupoq hinma.

²² Noqw Jesus it navotqca, put aw pañqawu: Nikañw um sūpwat qaanma. Um hihta úhimuy sohsok huye', añ òkiwyaqamuy put huytani. Nen um òveqatsit ep hihta nukñwat soon qa himuy'vani. Nit um añqwnen inuñkni.

²³ Noqw pam it navotqca, pas qahahlayhti, pas pam qaan'ewakw kāhaknihqca õviy'o.

²⁴ Noqw Jesus put pas qahahlayhti qw navotqca pañqawu: Pas añ hihta akw kāhak'iwyuñqam God moñwtunatyayat aw yuñwniniqw amuñem qa tūvoshinta.

²⁵ Pay himu pohko pōlay'taqca tsakomostat añ pórokput añ pákiniqw, pam pantaqa pas qa tūvosi. Nikañw kahaktaqa God moñwtunatyayat aw pákiniqw, pam put epnihqca pas qa tūvosi.

²⁶ Noqw hakim put nanaptaqam pañqawu: Noqw pantaqw hak sen ayo yámakni?

²⁷ Noqw pam pañqawu: Pay añ himu sinmuyniqw pas kurs hin pasiwtaniqa pay God-niqw pasiwta.

²⁸ Pahsat pu Peter pañqawu: Meh, itam hapi sohsok hihta tatamhtotat uñk nankwusa.

²⁹ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawni: Pas qa hak haqam paysoq God moñwtunatyayat õviy kiy, sen nay, sen yuy, sen pāvamuy, sen tupkomuy, sen qōqamuy, sen siwamuy, sen nōmay, sen timuy tatamhta.

³⁰ Pi pam yep qatsit ep pay a'nö hóyokput ömahtani, pu qatsit nātoniqat ep qatsit qaso'taqata.

Jesus Speaks about His Death a Third Time

(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Pahsat pu pam pakwt lōq sihkay'taqamuy nāmi tsovalaqe, amumi pañqawu: Meh, itam hapi Jerusalem aqwya. Noqw God lavay'aymat Sinot Tiyat hin pēnayaqw, pam pantaqa sohsoy aw antsaniwni.

³² Pi nu qa-Jew-sinmuy amumi mātaviwhq, puma nuy tututsiwnayani; nuy okiwsasnani; pu inumi töhtotani;

³³ Pu puma nuy wuvahtotani; pu nuy nīnani. Noqw pāyis talq nu ahoy tātayni.

³⁴ Noqw pam hiñqawhqat puma qa mātsi'yuñwa, put lavayiat pumuy amumi tupkiwtaqw öviy'o. Pu pam hihta pañqawhqat puma qa māmatsya.

Jesus Heals a Blind Beggar

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Pu ahpiy pantaqw pam Jericho-kitsókit aw hayiñwnaqw, hak qapostalqa pöhut qalave qatukañw, okiw hihta nuhtumi tuñlay'ta.

³⁶ Noqw sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy pañ haqamiyaqe mowawati-wisq, pam navotqe, put tūviñta.

³⁷ Noqw yaw Jesus Nazareth añqw sínonihqa haqaminihqat puma put āawnaya.

³⁸ Noqw pam tsa'lawhqe pañqawu: Jesus, um David Tíat, um okiw nuy ökwatuwni.

³⁹ Noqw ima mohti'wisqam put mēwayaqe, pay qa hiñqawlawniqat aw pañqaqwa. Noqw pahsat pu pas pam tuwat pavan kēew pañqawu: Um David Tíat, um okiw nuy ökwatuwni.

⁴⁰ Noqw Jesus huruhtiqe puma put aw wikyaniqat pañqawu. Noqw pam put aw pituqw, Jesus put tūviñtaqe,

⁴¹ Aw pañqawu: Ya nu uñ hintsanniqat um nāwakna? Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, um as okiw ivosiy tälawnani.

⁴² Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay nam uhposiy tälawnaa. Pay um qapēvevnaqe ayo taviwa.

⁴³ Noqw pahsat pay pam pōsiy tälawna; nihqe Jesus añki, God pas hihtati-makañwo. Noqw sinom sohsoyam put aw yórikyaqe, God pas tayawnaya.

19

Jesus and Zacchaeus

¹ Noqw Jesus Jerichot aw pítuhqe, añ yámakto.

² Noqw hak tāqa Zacchaeus yan mātsiwhqa pep qatu. Pam hak moñwit eñem sīvat ömalalwaqamuy amuñaqw mohpeq'a; nihqe kāhak'i.

³ Noqw pam Jesus hákiynihqat as aw yórikniqey tuwanta; noqw sinom hūrs hintaqw, pay pam kurs hin aw yórikni, hak tsāvanihqe öviy'o.

⁴ Nihqe öviy pam amupyeye wárikqe, pas pay aw yórikniqe sycamore-tsokit añ wūvi, pam pañniniqw öviy'o,

⁵ Noqw Jesus put háqamniqw aw pítuhqe, ömi tātayht, put túwahqe, aw pañqawu: Zacchaeus, pis'oqtit hāwii, taq nu pu' pas pay soon uhkiy ep qa huruhtini.

⁶ Pu pam pis'oqtiqe, pañqw hawht, hahlaykañw, kiy aw put pitsína.

⁷ Noqw sinom put aw yórikyaqe, sohsoyam qayan unañway pañqaqwa: Yaw pam hakiy tāqat qaanhinmaqat kiyavaqwviatniqe öviy ámunnihqat pañqaqwa.

8 Noq̄w Zacchaeus wunuptoqe, Tutuyqawhqat aw pañqawu: Tutuyqawhqa, nu hihta ihimuy nāsamiq yantaqat ōokiwyaqamuy huytani. Pu kurs nu hakiy sivit ep hihta paysoq nawhke', nu nālōs hōyokiwtaqat put aw ahoytani.

9 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pu' hapi it talōnvaqat ep um, pu umum yesqam ayo nōña, pay pi um Abraham ahpiy aniwhtiqw ōviy'o.

10 Pi nu' Sinot Tiat haqami hiniwhtotiqamuy hēve', ayo ōyaniqe pitu.

The Parable of the Gold Coins
(Mt 25.14-30)

11 Noq̄w pumuy iit nanaptaqw, Jesus qa lavayyukut, pumuy amumi hihta tūwutsit akw yuaayku, pam Jerusalem aqw pitutoqe ōviy'o. Noq̄w ka God moñwtunatyat āpiy pay mātaqtiniqat sinom pan wūwantota.

12 Noq̄w ōviy pam pañqawu: Hak pavansino moñwtunatyat makiwniqe ōviy yāvoqhaqamii, pay nāt piw ahoy pítunikañwo.

13 Nihqe pam tumal'aymuy pakwtnihqamuy wánwayht, amumi pakwút-sikip sunat sīvat oyat, amumi pañqawu: Uma inuhsavo it apitoyni'yuñwni.

14 Noq̄w put amum sinoiwtaqam put aw qa suhtaq'ewyage añk hakiy hōnaqe pañqaqwa: Itam it itamumi moñw'iwtaniqat qa nānawakna.

15 Noq̄w ahpiy pantaqw pam moñwtunatyat makiwhqe, ahoy pitu. Nihqe pahsat pu imuy tumal'a'yatuy amumi sīvat ōyahqey pumuy wánwayniwyaniqat pam pañqawu, puma huhyayaqw, hihsa'haqam pi hak aw hōyoknañwuqat navotniqe ōviy'o.

16 Noq̄w pahsat pu mohti'maqa pítuhqe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sīvat noaqw, nu put aw pakwút-sikip sunat sīvat hōyokna.

17 Noq̄w pam put aw pañqawu: Um súanhti, lomatumal'aya. Um hihta qa hímunihqat ep qa paysoq hintsana, ōviy um pakwút-sikip wuhkokitsokit aw moñw'iwtani.

18 Pahsat pu añkniha pítuhqe aw pañqawu: Moñwi, ura um inumi sunat sīvat noaqw, nu put aw tsivót-sikip sunat hōyokna.

19 Noq̄w moñwi put aw piw an lavayhtiqe pañqawu: Pay ōviy piw um tsivót-sikip wuhkokitsokit aw moñw'iwtani.

20-21 Pu piw suhka pítuhqe put aw pañqawu: Moñwi, taay, yep uhsiva. Nu un mamqasqe, ōviy nu it hōhōnpit ep put mōki'ta. Um pi a'nō unañway'taqe, haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu; pu um hihta qa uyht put hōqñwu.

22 Noq̄w moñwi put aw pañqawu: Nu nāp uhlayayiy akw un hin yukunani, um nukpantumal'aya. Kurs um nuy a'nō unañway'taqw put navoti'ta. Kurs nu haqam hihta qa tavit ep kwúsuñwu, pu hihta qa uyht put hōqñwu.

23 Ya hinoq̄w um nuy pantaqw tis nāpi isivay sivakimi qa pana? Pi um panhtiqw, nu pite', ihimuy-nikañw pu put ep ahsatit enañ ōmahtani.

24 Pu pam aqlaq hoñqamuy amumi pañqawu: Uma put sīvayat nawhkiyat pakwút-sikip sunat sīvat himuy'taqat put maqayani.

25 Noq̄w puma put aw pañqawu: Moñwi, pay pam pakwút-sikip sunat sīvay'ta.

26 Noq̄w pam amumi pañqawu: Nu umumi pañqawni: Añ himuy'yuñqam piw hihta makiwyani. Pu nāstaniha hikis as pay hihta himuy'taqey kwayhni.

27 Pu imuy ituwqamuy nu amumi moñw'iwtaniqat qa nānawaknaqamuy uma pew tsamye', inutpip qōqyani,

The Triumphant Entry into Jerusalem
(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

28 Noq̄w Jesus yan lavayhtit, sinmuy amupyeve Jerusalem aqwat nakwsu.

²⁹ Nihqe pam haqam tsomot, Olivet yan mātsiwhqat, aw pitu, Bethphage-kitsókit-nikañw, pu Bethanyt-kitsókit, pumuy hayiñwnaqee. Nihqe pam lōqmuy put aw nánatuwnaqamuy ayataqe,

³⁰ Amumi pañqawu: Uma umupyeve kitsókit awni. Nen uma ep pake', morohyat sómiwtaqat túwani. Nāt pas qa hisat hak aqw wūvi. Uma put naht, añqw wikni.

³¹ Noqw ason kurs hak umuy hinoqw put náñahqat tūviñtaqw, uma yan lavayhtini: Tutuyqawhqa it nāwaknaqw ōviy'o.

³² Noqw ima ayaiwhqam ahpiyñihqe, hin pam pumuy amumi lavayhtiqat an yori.

³³ Noqw puma morohyat náñahq, pohkoy'yuñqam amumi pañqawu: Ya uma hinoqw morohyat náñaha?

³⁴ Noqw puma pañqawu: Itahtutuyqawhqa it nāwaknaqw ōviy'o.

³⁵ Nihqe puma put Jesus aw wikvaqe, yuwsiy morohyat aqw ahpatat, put aqw Jesus tsoka.

³⁶ Pu pam pañ nakwsuqw, sinom pōnawit yuwsiy ahpatota.

³⁷ Pu ōviy pam kitsókimi hayiñwnaqe, pāpu pay tsomot Olivet añ pihpoqniqw, pahsat pu sohsoyam put añk wīsiwtaqam pas tōnay añqe' God tayawintivaya, pu pam sohsoq hihta qaöwítumaltaqw, put ep puma put pas hihtativaya;

³⁸ Nihqe pañqawtiwisa: Nam Moñwi, Tutuyqawhqat natñwaniyat añ pitútoqa tayawintiwaa. Nam ōveqatsit ep kwakwhat yēsiwaa. Nam Sus'ovenihqa, kaptsiwaa.

³⁹ Noqw haqawat Pharisee-sinom sinsonñaqw Jesus aw pañqawu: Tutuqaynaqa ūmi nánatuwnayaqamuy mēwaa.

⁴⁰ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Nu umumi súañqawni: Pas imuy qa hiñqawaniqw, soon yañ o'wa qa sáakmani.

Jesus Weeps over Jerusalem

⁴¹ Noqw pam Jerusalem aw hayiñwnaqe aw tātayhqe, put ep paklawu, pañqawkañwo:

⁴² Is as uma yepahaq pu' kwakwhat yēsiwniqat haqe' qatsqat māmatsyani! Noqw núnwupi umuhposi qatālawva.

⁴³ Pi nāt hisat aw pituqw, umuhtuwqam namurulnit akw umuhkitsokiy pónokni, nānan'ivaqw put uhtayani.

⁴⁴ Nen put tutskwami sahpuknayani, uma pep ki'yuñqamuy énaña. Noqw pep qa haqam owa nāp qeniye ep akwsiñwani, ispi Sus'oveqñihqa umumi pohtaqw, uma put qa mātsi'yuñq'ō.

Jesus Goes to the Temple

(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Pu pam God kīyat aw pákihqe, pep hihta huhyayaqamuy, pu tuh-tuy'yaqamuy pañqw ipwanva;

⁴⁶ Nihqe amumi pañqawu: Ikiy ep nāwakintotamantani. Noqw uma soq put uuyiñtuy kivatoyñaya.

⁴⁷ Pu pam nāqavo God kīyat ep tūtutuqayna. Noqw pay God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tūtutuqaynayaqam-niqw, pu sinmuy amuñaqw pavansinom, puma hin as put nīnayaniqey hēvi'yuñwa;

⁴⁸ Nit hinhtotiniqey qa tutwa, sinom sohsoyam put aw pās tūqayyuñqw ōviy'o.

20

The Question about Jesus' Authority

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Pu hisat pam God kīyat ep sinmuy tutuqaynaqe lomatuawit yuaata. Noqw God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tūtutuqaynayaqam, wukw'a'yatuy amumum put aw ökihqe,

² Aw pañqawwa: Kurs itamuy hihta āawnaa. Ya um hihta öqalat aw yankañw ïit hintsaki? Ya hak un it öqalat maqa?

³ Noqw pam lavayhtiğe amumi pañqawu: Kurs nu tuwat umuy sūkw hihta tūviñtani. Noqw uma nuy āawnayani.

⁴ Ura John kūyit akw tūtuvoylalawu. Ya pam haqaww put makiwa? Sen öveqatsit añqö'? Sen sinmuy amuñaqö'?

⁵ Noqw puma put nānami yuaatotaqe pañqawwa: Ya sen itam Oñaq'ö, kitotani? Soon qa pam itamumi pañqawni: Noqw hinoqw uma put aw qa tūtuptsiwa?

⁶ Ya sen itam Sinmuy amuñaq'ö kitotani? Noqw soon sinom sohsoyam itamuy qa tatatupqöqyani. Pi pūmuyniqw John pas antsa God lavay'ayaata.

⁷ Noqw öviy puma lavayhtotiğe aw pañqawwa: Pay kurs pi hin put háqawñihqat itam pañqawwani.

⁸ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay öviy nu piw soon hihta öqalat aw yankañw ïit hintsakqey umuy āawnani.

The Parable of the Tenants in the Vineyard

(Mt 21.33-46; Mr 12.1-12)

⁹ Pahsat pu pam tūwutsit hihta tuawi'taqat sinmuy amumi yuaativaqe amumi pañqawu: Hak tāqa övat uyht, tumalay'yuñqamuy amumi put mātapt, wūyavo yāvoqhaqamii.

¹⁰ Pu övat kwañwtinisavotiqw, pam ovauyit tumalay'yuñqamuy amumi hoñviayay hōna, puma aniwniyat añqw put maqayaniqat öviy'o. Noqw tuwat soq ovauyit tumalay'yuñqam put wuvahtotat, qa hihta hintaqat pañqw hōnaya.

¹¹ Pu piw pam sukw hoñviayay pumuy amumi hōna. Noqw pay puma piw put wuvahtotat, hamanhintsatsnat, qa hihta hintaqat pañqw lālayya.

¹² Pu amuñk pu' pam piw sukw pumuy amumi hōna. Noqw piw pay puma put öputotat, qalavohaqami tūvaya.

¹³ Pahsat pu ovauyit himuy'taqa pañqawu: Ya sen nu hinhtini? Han pi amumi pas aw iunañway itiy tavi. Pay ka as puma put aw yórikye', kaptisitotani.

¹⁴ Noqw ovauyit tumalay'yuñqam put tutwaqe, nānami lavayhtotiğe pañqawwa: I' hapi nay akpetani. Taay, itam nīnayaqw, himu himuatniqa itahhimuniwhtini, kitota.

¹⁵ Pu öviy puma ovauyit añqw qalavohaqami put wikyat, nīnaya. Taay, noqw ya ovauyi'taqa it ep sen pumuy hintsanni?

¹⁶ Pam pite', imuy tumalay'yuñqamuy qöye', pas pētuy amumi ovauyit noani, pam kita. Noqw puma put nanaptaqe pañqawwa: Soon pantani.

¹⁷ Noqw pam pumuy amumi tātayht, pañqawu: Ura yan pey'ta: Owa kīlalwaqamuy amuhpiy qalavo tūviwhqa hapi tuyqaatniwhiti, yan'i. Noqw ya pam lavayi hihta lavayhti?

¹⁸ Put owat ep yēvaqa yoyhni. Nikañw ason pam hakiy aw yēve', tostani.

The Question about Paying Taxes

(Mt 22.15-22; Mr 12.13-17)

19 Noq̄w God awwat mohpeq̄ momñwit, tutavot tūtutuqaynayaqamuy amumum put lavayiyat māmatsya, suyan pi pam pumuy amunkiwakw sōmokyuaaykuq'ō; nihqe ōviy puma āpiy put űuayaniqey anhtotikañw, sinmuy mamqastoti.

20 Noq̄w ōviy puma put aw pās tūqayyuñwa, piw hakim put mokmani'yuñwniqat put aw hōnaya, puma hakim suan hinyuñqey as nawip'ew hinyuñq'ō. Nen puma put lavayiyat unahepeye', pep tutskwat ep ōqalayay, pu tunatyayat aw put mātapyani.

21 Noq̄w puma put tūviñtotaqe aw pañqawwa: Tutuqaynaqa, itam ūmi navoti'yuñqw, um suan yuaatakañw hihta sūantaqat sinmuy tutuqayna. Pu um qa hakiy pas hihtay'kañw, pas qa atsat God tunatyayat tūtutuqayna.

22 Ya pay itam hihta añ sivit Caesar aw ōoyyaniqw, pam sūanta, sen qa sūanta?

23 Noq̄w pay pam pumuy unatwiyamuy māmatsqe, amumi pañqawu: Ya uma hinoqw nuy unaheptota?

24 Kurs inumi votōnat mahtaknayaa. Ya i' hakiy pitsañwaat ep pey'ta? Pu hakiy tuñwniat añ pey'ta? Noq̄w puma lavayhtitiqe, pañqawu: Caesar pitsañwaata.

25 Noq̄w pam pumuy amumi pañqawu: Turs uma hihta Caesar himuyat Caesar aw noayani. Pu God himuyat uma God aw noayani.

26 Noq̄w pay puma kurs hin sinmuy amutpip put lavayiyat ep hintsatsnani. Nihqe puma put lavayiyat ep kātayuñqe, pay qa hiñqawwa.

The Question about Rising from Death

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

27 Pahsat pu hakim Sadducee-sinom, yaw so'pum pay ahoy qa yesvaniqat pañqawwaqam put aw ōki; nihqe put tūviñtotaqe,

28 Aw pañqawwa: Tutuqaynaqa, Moses itamumi tutaptaqe yan pēna: Kurs tāqa nōmay'taqa qa tímuy'kañw mokq, put pāvaat, sen tupkoat put nōmayatniñwuqat amum qatupte', put eñem tíoymantani.

29 Noq̄w ura as hakim tsáne'nihqam nānatupkom yēse. Noq̄w amuñaqw suspavaam as nōmatat, qa tímuy'vat pay mōki.

30 Noq̄w añkniha put nōmayatniñwuqat amum qatuptut, tuwat qa tímuy'kañw mōki.

31 Noq̄w pu amuñkniha pay piw amunhti. Noq̄w puma as tsáne'nihqam put nōmatotaqw, qa hihtawat eñem wuhti ti'va.

32 Noq̄w nuhtuñk pu' wuhti tuwat mōki.

33 Noq̄w ya ōviy sinmuy ahoy yesvaqw, pam hihtawat pumuy tsáne'nihqamuy nōmaatni? Pi puma sohsoyam put nōmatota?

34 Noq̄w Jesus lavayhtiqe amumi pañqawu: Sinom yep qatsit ep nōmalalwa, piw puwsuñwlalwa.

35 Noq̄w pay ima hakim mokiwuy añqw ahoy yesve', qatsit nātoniqat ep ōkiniqey pay ep pávanyaqamuy qa nōmalalwani, piw qa puwsuñwlalwani.

36 Piw soon puma pāpu so'ni. Pi puma God hoñvi'aymuyatuy pas amunyuñwni. Puma ahoy yesve', God tímatni.

37 Noq̄w kurs uma so'qam ahoy yesvaniqat ep tūviñtotaniqw-ya Moses himutskit lavayhtiqe hin pēnaqe hihta lavayhti? Ura God Abraham Tutuyqawhqaatnihaqat pañqawu, pu Isaac Tutuyqawhqaata, pu Jacob Tutuyqawhqaata,

38 Ispi pam qa so'pumuy Tutuyqawhqaamu, pi yesqamuyu; pi putniqw sohsoyam yēse.

³⁹ Pahsat pu tutavot tūtutuqaynayaqamuy amuñaqwa haqawa lavayhtiqe pañqawu: Tutuyqawhqa, pas um súañqawu.

⁴⁰ Pahpiy pāpu puma put hihta tūviñtotaniqey aw qa unahintsatska.

The Question about the Messiah

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ya hintaqw òviy uma Christ David tíatnihqat pañqawu?

⁴² Noqw pi David Tātawit pey'taqat ep nāp pañqawu: Tutuyqawhqa, Imoñwiw aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qatuqwa

⁴³ Nu uhtuwqamuy áñwutaqwa, puma ūmi maqaptsi'yuñwiniqat pahsavoo.

⁴⁴ Noqw òviy hapi David put Moñwílawu; noqw hin pam put tíata?

Jesus Warns against the Teachers of the Law

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40)

⁴⁵ Pahsat pu sinom sohsoyam tūqayyuñqwa, pam put aw nānatuwnayaqamuy amumi pañqawu:

⁴⁶ Uma tutavot tūtutuqaynayaqamuy amuhpe qa nāunay'yuñwini. Puma wupausit usnumyaniqey nānawakna, pu kitpik amumi hahlaykwa yuaatiwiniqata; pu tsotsvalkiva mohkaqey tsotsókpit tuñlay'yuñwa, pu nōviwhqat añ nukñwat qeqnita.

⁴⁷ Ima hapi koñnalvutuy kíyamuy tusoqkwahanni'yuñwa. Puma nawip'ew hinkahkañw, nānawakne' sutsépyuaativayañwu. Puma hapi pas pavan qaöwíhintsaniwyani.

21

The Widow's Offering

(Mr 12.41-44)

¹ Pu pam kwuhpukqey kahksinmuy kuwahtipuy sivatatañpit aqwa tañalalwaqamuy amumi yori.

² Noqw pu piw pam hakiy òkiwhqat koñnalavut pañsoq lōqmuy palavotōnat pahpañqwa tuwa.

³ Nihqey pam pañqawu: Pas antsa nu umumi pañqawu: I' òkiwhqat koñnalavut imuy sohsoqmuy amuhpenihqey hóyokiwtat pañsoq pana.

⁴ Ima pi pay sohsoyam qarūrumnayakahkañw, hihta akwsinqat añqwa God eñem kuwahtiput pañsoq tañatota. Noqw i' pi okiw hihta rūrumnakañw, pas hihta akw qátuhqey sohsoq pañsoq pana.

Jesus Speaks of the Destruction of the Temple

(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Noqw haqawat God kíyat yuaatotaqey pañqawu: Is uti! pam lomao'wat akw lomasniwa, pu híhihta kuwahtiput akw'a. Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu:

⁶ Ya uma íit yañ o'wat aw táyuñwa? Pay nāt hisat aw pituqwa, pep pu' qa haqam owa nāp qeniy ep akwsinwini. Pam sohsoy sahpumhtini.

Troubles and Persecutions

(Mt 24.3-14; Mr 13.3-13)

⁷ Noqw puma put tūviñtotatqey aw pañqawu: Tutuqaynaqa, noqw ya íi hisat yaniwhitini? Pu hisat paniwhitiniqwa himu put tuawi'tani?

⁸ Noqw pam pañqawu: Uma tunatyaltote' qa ūnatoyniwyani. Taq kaysiwhqam inatñwaniy añ öke' pañqawu: Nu' Christ, kitotani; pu piw Aw hayinwti, kitotani. Noqw òviy hapi uma qa amuñkyani.

⁹ Sinom nāqöytivayani, piw qanamítuqayvahsi'yuñwni. Noqw pay uma put nanapte' qa tsawiniwyuñwni. Pi ïi yantaqa pas soon qa mohti yaniwhtini. Nikañw hapi pay nāt qa pep so'ñwamiq pítuni.

¹⁰ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Haqam hihtuwat sinom hihtuywatuy sinmuy amumum nehpewi hoñvani. Pu moñwtunaty sup moñwtunatyat ehpewhtimantani.

¹¹ Pu hāhaqe' tutskwa a'nō tayayaykuni; pu tsōñöstini; pu hīhimu wukotuyani; pu sinom hīhihta nuhtsel'e'wakw aw yórikyani; noqw tokpelat añ hīhimu hihta tuawi'taqat mātaktotini.

¹² Nikañw hapi nāt ïit qa yayhniwhq, sinom umumi may'yuñwe', umuy okiwsahsantivayani, tsotsvalkiva momñwituy amumi umuy mātaplalwani; pu sivikimi umuy tañalalwani. Noqw uma kitsókimi moñw'iwyuñqamuy amumi-nikañw pu tutskwat aw moñw'iwyuñqamuy amumi tsamvaniwyani, uma isinomnihqe òviy'o.

¹³ Noqw uma umuhtuptsiwniy tunvotnayaniqat aw umuñem qenitiwman-tani.

¹⁴ Paniqw òviy uma pep hin lavayhtotiniqey añwu pay wūwantotaniqey qe'yanigey umuh'unañwpeq yuki'yuñwni.

¹⁵ Pay ason nu hapi umuy lavaymaqamantani, pu súanwunitoynamantani. Noqw sohsoyam umuhpew'iwyuñqam soon put ep umuy yumoñwaltotani, piw áñwuy'yuñwni.

¹⁶ Pu umunam, umuñum, umuhpavam, umuhtupkom, pu umuñaqwvim, pu umuhkwatsim umuy nuhtumi mātaplalwaqw, puma umuy haqawatuy qōqyani.

¹⁷ Pu sinom sohsoyam umumi qa suhta'ewyani, uma isinomnihqat òviy'o.

¹⁸ Nikañw hapi pay pas soon umuhqötöva umuhhömi himuwa sūlawhtini.

¹⁹ Uma qa nañ'eknaye', qatsit himuy'vayani.

Jesus Speaks of the Destruction of Jerusalem

(Mt 24.15-21; Mr 13.14-19)

²⁰ Pu ason Jerusalem solāwamuy akw nōyakiwtaqw, uma aw yórikye', pahsat uma put kīqōtiwhqat aw hayiñtiqw uma nanaptani.

²¹ Pep pu' ima Judeat ep yesqam tuhtukwimi q watqani, pu kīveyaqam pañqw ahpiyyani, pu haqe' tutskwava hinnumyaqam qa pañso ahoy yuñni.

²² Pi ep hapi God sinmuy amumi nāoyni. Noqw tutuvenit añ hin pey'taqat sohsok añ aw antsaniwni.

²³ Nikañw hisat aw pituqw añ nō'iywyuñqamuy, pu añ yōyoñnayaqamuy kurs hin watqaniqamuy amuñem pas is óhini! Taq sinom pavan pas kānanaptani. Pi God itsívuat pumuy amumi hūrs tōñaniwtani.

²⁴ Noqw puma sipwuvahpit qalayatsit aw sūlawhtini. Noqw tuwqaam pumuy tūwiktote', hāhaqe' tutskwat aw pumuy tsamyani. Noqw qa-Jew-sinom Jerusalem atsva wukukuykuyani, pumuy paptsiy añ kükuyvaniqat aqw pahsavoo.

The Coming of the Son of Man

(Mt 24.29-31; Mr 13.24-27)

²⁵ Pu tāwat, mūyawuy, pu sōtuy añ himu hihta tuawi'yuñwni. Noqw hīhihtu sinom sóonhtote', kurs hin wūwantotani, pātuwaqatsi a'nō hoñvantakañw sōykitaqw òviy'o.

²⁶ Noqw sinom hihta tūwaqatsit aw pítuniqat aw-sa tāyuñwe', tsawiniwkañw, unañwso'ni, pi òvaqe òqala tayayaykuniqw òviy'o.

27 Pep pu nu' Sinot Tiat öqalat pasiwkañw, qaan'ewkw tälawnway'kañw ömawuy akw hawtoqw, sinom inumi tätayyani.

28 Noqw ason iï yantaqa hiniwmaqw, uma kwuhpukye', ömiq täyuñwni; ispi uma soon pas hisat ayo nõñakiwtaniqee.

The Lesson of the Fig Tree
(Mt 24.32-35; Mr 13.28-31)

29 Pu pam pumuy amumi himu hihta antaqat lavayit akw yuaaykuqe pañqawu: Uma nõnvospaltsokit aw wüwayani, pu hïhihta himutsotskita.

30 Puma sipölöy'vayaqw, uma aw tätayye', pay tal'añwhayiñwiwtaqat nanap-tañwu.

31 Noqw pay pan hapi öviy uma ason iït yantaqat hiniwmaqw aw tätayye', pay God moñwtunatyaaat aw pitsíwtaqat nanaptani.

32 Pas antsa nu umumi pañqawni: Yep sinom pas soon tütuwayaqw, pay sohsoy it yaniwhtini.

33 Pay as tokpela, pu tūwaqatsit tūwayani. Noqw ilavayi hapi pas soon tūwayani.

The Need to Watch

34 Nikañw uma nānami tunatyaltotini. Taq ka uma hihta nasani'yuñwe', pu honaqkuyit akw hōnaq'iwyuñwe', yep qatsit ep hihta tunatyat-sa aw tunatyawyuñwe' qa unañwtalawvayani. Nen uma qa navoti'kahkañw, put talöñnit aw suy'kini.

35 Pi sokkawtaqam sinom tūwaqalvoqhaqami yesqam put aw öke', soñawnen wivosit aqw kwisyani.

36 Paniqw öviy uma tunatyawkahkañw, yūmosa nāwakinwisni. Nen uma iït yaniwhtiniqat añqw ayo nõñakniqey aw öqawi'kahkañw, nuy Sinot Tiyat inutpip hoñni.

37 Noqw Jesus nāqavo God kīyat ep sinmuy tutuqayna; nit mihikq pañqw yámake' tsomot, Olivet yan mātsiwhqat aqwnen, epeq talöñnañwu.

38 Noqw qavoñvaqw sinom sohsoyam suits God kīyat ep put aw öki, aw tūqayyuñwniqe öviy'o.

22

The Plot against Jesus
(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Jn 11.45-53)

1 Noqw qa peken'oyvut pölavikit nõviwniqat, Amutsva Yūmosanihqa yan tūñwantiwhqat aw pituto.

2 Noqw God awwat mohpeq momñwit tutavot tutuqaynayaqamuy amumum hin as Jesus nīnayaniqey hēvi'yuñwa, Nikañw puma sinmuy mamqasya.

Judas Agrees to Betray Jesus
(Mt 26.14-16; Mr 14.10-11)

3 Noqw pahsat pu Satan, Judas Iscariot yan piw tūñwantiwhqat, imuy pakwt löq sihkay'taqamuy amumum tōnawtaqat pan unañwtoynaqw,

4 Pam ahpiynihqe, God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu solāwamomñwituy amumum pasiwna, hin as pam pumuy amumi Jesus mātapniqey öviy'o.

5 Noqw puma hahlayhtotiqe, put sīvat maqayaniqey aw pasiwñaya.

6 Noqw pam panhtiniqey pañqawhqe, hisat sinom Jesus qa ámumyaqw, momñwituy amumi put mātapniqey qenihevi'ta.

Jesus Prepares to Eat the Passover Meal
(Mt 26.17-25; Mr 14.12-21; Jn 13.21-30)

⁷ Pahsat pu ōviy qa peken'oyvut pōlavikit ep nōviwniqat aw pitu. Ep hapi pu' Jew-sinom Amutsva Yūmosanihqat ep mañat nīnayañwu.

⁸ Noqw Jesus Peter-nit, pu John, pumuy ayatage, amumi pañqawu: Uma ahpiynen, Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwniqat hin hintañwuqat itamuñem aw hintsanni. Noqw itam nōñösani.

⁹ Noqw puma put aw pañqawu: Ya itam haqam put aw hintsanniqat um nāwakna?

¹⁰ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Meh, uma kīmi pakiqw, pep hak tāqa kuysivut akw kūyi'kañw umuhsawvani. Uma put haqami kīmi pakiqw, añk aw pákini.

¹¹ Pu ason uma ki'taqat aw pañqawni: Itamuy tutuqaynaqa ūmi pañqawu: Ya haqam yeyespi? Pep nu as inumi nánatuwnayaqamuy amumum Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat nösni.

¹² Noqw pam tupatsveq wukoahpavit ep pās himu yukiwtaqat umumi mahtaknani. Pep uma hihta aw hintsanni.

¹³ Noqw puma ahpiynihqe, Jesus amumi hin lavayhtiqt an yori. Nihqe puma Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat hin hintañwuqat aw hintsana.

The Lord's Supper

(Mt 26.26-30; Mr 14.22-26; 1 Co 11.23-25)

¹⁴ Pu ōviy aw pituqw, pam tunösvoñat aw qatuptu; noqw ima pakw lōq sihkay'taqam ayaiwyuñqam put ámumya.

¹⁵ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu it Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat umumum nösniqey pas nāwakna, nu nāt qa kānavotat'a.

¹⁶ Pi nu umumi pañqawni. Pay nu soon put añqw piw nösni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat ep pam aw antsaniwhq, pep pu' nu piw nösni, pam kita.

¹⁷ Pu pam kuyapkuyit kwusut, put ep hahlayhtit, pañqawu: Huvam it kwusuyat nāhuyvaa.

¹⁸ Pi nu umumi pañqawni: Pas nu soon pāpu ovauyit aniwniyat añqw hikwni, pay ason pas hisat God moñwtunatyayat aw pītuniqt aw pahsavoo.

¹⁹ Pu pam pōlavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōhat, pumuy put maqa pañqawkañwo. I' hapi itoko umuñem taviwa. Yan uma hintsak-wise', akw nuy u'ni'yuñwni.

²⁰ Pu pay piw an pumuy nōñösaqw, pam kuyapkuyit kwusut pañqawu: I' kuyapkuyi hapi iuñwa. Pam umuñem puhuvasiwnit pasiwnaniqe ōviy munvaniwni.

²¹ Nikañw meh, hak momñwituy amumi nuy mātapniqa inumum tunösvoñat aw may'ta.

²² Noqw pay pi pas antsa Sinot Tiyat eñem hin yukiwhqat pan nu yañqw ahpiyni. Noqw i' hak momñwituy amumi nuy mātapniqt eñem pas is óhini.

²³ Pahsat pu haqawa puma yanhaqam hinhtiniqt puma nātuvintivaya.

The Argument about Greatness

²⁴ Noqw puma pi piw nāñwuy'yuñwa, haqawa pa pas suspavanniqey mātaqtiniqt ep'e.

²⁵ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Qa-Jew-sinmuy moñwímat pi pumuy amumi pas tutuyqawya; noqw pu ima pumuy amumi moñw'iwyuñqam pumuy amumi unañwtavi'yuñqey pan túñwantiwya.

²⁶ Noqw uma hapi qa panyuñwni. Pay umuñaqw pas suspavannihqa sustsākwnihqat pantani; pu i' moñw'iwtaqa suñwámuy amuñem tumalay'tani.

²⁷ Ya himuwa pas pávanniqö', sen tunösvoñat aw qátuhqa, sen nopni'taqa? Soon qa tunösvoñat aw qátuhqaniñwu. Noqw pi nu nuhtuñem hihta hintsakqey pankañw umumum yanta.

²⁸ Inumi tuwantiwhq, uma hapi inumum añ kūkuyva.

²⁹ Noqw öviy nu hapi umuy moñw'oyni, Ina nuy moñw'tapqat pan'i.

³⁰ Noqw uma inumum tunösvoñat aw yesve', inumum nōnovat, hīhikwyani. Pu uma moñw'atsvewat añ yeskahkañw, Israel-sinmuy pakwt lōq sihkay'tasikip sinoiwtaqamuy amumi moñw'iwyuñwni.

Jesus Predicts Peter's Denial

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Pu Tutuyqawhqa pañqawu: Simon, Simon, meh, Satan as umuy tuñlayhti, umuy söhövosit an tsātsayaniqe öviy'o.

³² Noqw pay nu uñem nāwakna, uhtuptsiwni qa sóonhtiniqat öviy'o. Noqw ason um ahoy inumi namtöke', uhtupkomuy öqalani.

³³ Noqw pam put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay nu umum sivikimi pákiniqey pas suhta'ewa, hikis nu umum mokniqeyu.

³⁴ Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi súañqawni, Peter: Pay ason pas um pāyis nuy qa tuwi'taqey pañqawhqa, pu' taqakowāko töqtini.

Purse, Bag, and Sword

³⁵ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Ura nu umuy sīvat-nit, pu tukput-nit, pu totsit qa kiwiskahkañwyaniqat añqe' ayata. Noqw uma hihta haqtota? Noqw puma pañqaqwa: Qa hihtaa.

³⁶ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Taay, nīkañw pu' hapi siva-moktukpuy'taqa put yawmani, pu pay tukpuy'taqa piw put yawmani. Pu sipwuvahpit ñastanihqa pay pi pösālay huye', sipwuvahpit túini.

³⁷ Pi nu umumi pañqawni: Ura yan pey'ta: Pam qaanhinwisqamuy amumum pohtoylaniwta, yan'i. Noqw soon pam tutuveni qa iqatsiy añ aw antsaniwni. Pas antsa. Noqw tutuvenit añ hin nuy lavayhtiqa soon pas hisat yukiltini.

³⁸ Noqw puma pañqaqwa: Tutuyqawhqa, itam lōqmuy sipwuvahpi'yuñwa. Noqw pam pañqawu: Pay pahsa'ni.

Jesus Prays

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Pu pam pañqaw yamakt, pay hin hinhtiñwuqey anhtiqa, tsomot Olivet aqw'a. Noqw put aw nānatuwnayaqam piw put ámumya.

⁴⁰ Pu pam epeq pítuhqe, pumuy amumi pañqawu: Uma nānakawne', qa unaheviwyani.

⁴¹ Pu pam hihsavohaqami hak owat tūvañwuniqat, pam pahsavohaqami pumuy amuñaq ahpiynihqe, pep tamötswunuptut, nāwaknaqe pañqawu:

⁴² Inaa, pay pi um kurs nāwakne', um it kānavotpit inuñaq ayo távini. Nīkañw pay qa itunatyay annit, uhtunatyay an um hinhtini.

⁴³ Noqw öveqatsit añqw hoñviaya put aw mātaqtiqe, put öqalmaqa.

⁴⁴ Noqw pas pam kānavoti'taqe, pahsat pu pas pavan nāwaknaqw, pālaat uñwat añ tutskwami wukotsölölöta.

⁴⁵ Pu pam nāwaknaqe, wunuptut, put aw nānatuwnayaqamuy amumi pítu. Noqw puma qahahlayhpit akw māmañwuy'qe kurs tokva.

⁴⁶ Noqw pam amumi pañqawu: Ya uma hinoqw tōka? Uma yesvat nāwakintotani, taq uma unaheviwyani.

*The Arrest of Jesus**(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.3-11)*

⁴⁷ Noqw pam nāt yuaataqw, pay kaysiwhqam sinom amumi öki. Noqw i' hak Judas yan mätsiwhqa sinmuy amutpipo pítuhqe, Jesus awnihqe, tsohtsona. Ura as pam imuy pakwt löq sihkay'taqamuy amumum tōnawta.

⁴⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Judas, ya um nuy tsohtsonaqe, pan nuy Sinot Tiyat nuhtumi mātapni?

⁴⁹ Noqw ima Jesus ámumyaqam hiniwhitiqat nanaptaqe, put aw pañqaqwa: Tutuyqawhqa, ya itam sipwuvahpit akw rohomhtotini?

⁵⁰ Noqw pumuy amuñaqw haqawa God awwat mohpeq moñwit tūwikipat wuvahtaqe, putvaqwat naqvuyat tuku.

⁵¹ Noqw Jesus lavayhtiqe pañqawu: Hapi, pay pahsa'ni. Pu pam put naqvuyat aw tónokqe qalapsina.

⁵² Pahsat pu Jesus God mohpeq momñwituy amumi pañqawu, pu God kiyat ep solāwamomñwituy amumi-nikañw, pu wukw'a'yatuy put aw ökihqamuy amumii: Ya uma añqaqw hakiy uyiñwut awyaqe, öviy pas piw sipwuvahpi'kahkañw, pu murikhoy'wisa? kita.

⁵³ Himu pi nu nāqavo God kiyat ep umumum hinnuqaw, uma nuy qa ñuaya? Noqw pay pu' hapi uma qatalpuve hintsatskiwhqat hinhtotiniqw umuñem qeniti.

*Peter Denies Jesus**(Mt 26.57-58, 69-75; Mr 14.53-54, 66-72; Jn 18.12-18, 25-27)*

⁵⁴ Pahsat pu puma put ñuayaqe, pahpiy wikyaqe, God awwat susmohpeq moñwit kiyat ep wikvaya. Noqw Peter yāvaq put añk hinma.

⁵⁵ Noqw puma ihkaqe aw nōyakiwtaqat nāsave qōhyaqe aw yesvaqw, Peter amumum qatuptu.

⁵⁶ Noqw hak māna tūwiki put qōhit aqlap qatuqw túwahqe, put aw taynumt pañqawu: I' tāqa piw put ámuma.

⁵⁷ Noqw pam put qa nakwhaqe pañqawu: Wuhti, nu put qa tuwi'ta.

⁵⁸ Pu ahpiy hihsavoniqw, piw suhka put túwahqe pañqawu: Pay um piw pumuy amumi tōnawta. Noqw Peter pañqawu: Tāqa, qa hin pi.

⁵⁹ Noqw ahpiy ka tāwat añqe' sūs qōniltiqw, piw suhka pas qa nánahtsopkañw pañqawu: Pay pi pas suyan i' piw put ámuma. Oviy pi pam Galileet añqw sino.

⁶⁰ Noqw Peter pañqawu: Tāqa, nu un hiñqawhqa qa māmatsi. Noqw pahsat pay nāt pam yuaataqw, taqakowāko tōqti.

⁶¹ Noqw Tutuyqawhqa namtōkt, Peter aw tātayi. Noqw Peter Tutuyqawhqaqat lavayiyat u'na, ura pam put aw pañqawu: Nāt taqakowāko qa tōqtiqw, um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawni.

⁶² Noqw Peter pañqaw yámakqe nāvakhuruhta.

*Jesus Mocked and Beaten**(Mt 26.67-68; Mr 14.65)*

⁶³ Noqw tahtaqt Jesus ñuy'yuñqam put aw tututsiwy, pu wuvalalwa.

⁶⁴ Pu puma hihta akw put pos'uhtayaqe taywayat wuvalalwakahkañw, tūviñlalwaqe pañqaqwa: Kurs pañqawuu. Ya hak un wuvahta?

⁶⁵ Pu puma hihin pu ehpewi qalomáyuaatota.

*Jesus before the Council**(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)*

⁶⁶ Pu öviy panis tālawvaqw, sinmuy amuñaqw wukw'a'yat-niqw, pu God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu tutavot tutuqaynayaqam sumitsovaltiqw, Jesus pumuy amumi wīkiwa.

⁶⁷ Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Kurs itamuy āawnaa. Ya um pas antsa God añqw moñw'asi'taqqa? Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Nu umuy āawnaqw, soon uma tūtuptsiwani.

⁶⁸ Pu kurs nu as piw tuwat umuy hihta tūviñtaqw, soon uma nuy āawnayani, piw soon uma nuy mātapyani.

⁶⁹ Noqw yahpiy haqahpiy nu' Sinot Tiat God Sus'öqaltutuyqawhqat putvaqe qátuni.

⁷⁰ Pahsat pu puma sohsoyam pañqaqwa: Um pa God Tíata! Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Uma súañqaqwa.

⁷¹ Pahsat pu puma pañqaqwa: Ya hinoqw pas nāto piw hak hin hihta tsokanani? Pi itam hapi pas nāp moayat ahpiy put nanapta.

23

Jesus before Pilate

(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Pahsat pu pep tsovawtaqam sohsoyam hoñvaqe, pep tutskwat ep moñwi Pilate yan mātisiwhqat aw Jesus wikya.

² Pu puma put hīhihta nēveltotoynayaqe pañqaqwa: Itam it aw nanaptaqw, itamuy Jew-sinmuy nukushintsahsana; pu itam hihta añ sivit Caesar aw qa öoyyanıqat itamumi pañqawlawu, yaw pam pas nāp moñw'asi'taqey pañqawlawhqe öviy'ö.

³ Noqw Pilate put tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um Jew-sinmuy moñwiam? Noqw pam hu'waqe, aw pañqawu: Üm súañqawu.

⁴ Pahsat pu Pilate God awwat mohpeq momñwituy-nikañw pu sinmuy amumi pañqawu: Pay kurs i' qa haqam hihta ep qaanhti.

⁵ Noqw pahsat pu pas puma qa tūtuqayyaqe pañqaqwa: Noqw pi pam sinmuy hin u'nañwna, nihqe ahsupoq Jew-sinmuy amuhpa' tūtutuqaynatinuma, Galileet añqw hoyóyoykukañw pew pahsavoo.

Jesus before Herod

⁶ Noqw Pilate put navotqe, tūviñta sen pam Galileet añqwnihqata.

⁷ Noqw kurs pam Herod moñwvıhkayat añqwnihqat navotqe, āpiy pay Herod aw put hōna, pam piw ephaqam Jerusalem ep qatuqw öviy'ö.

⁸ Noqw Herod Jesus aw yórikqe, pas hinhaqam hahlayhti, pam as hisat put aw yórikniqey nāwaknaqe öviy'ö. Pam pi put hīhihta hintsakq navotqe, sakiqw as pam hihta kātumaltaqw aw yórikniqey wūwanta.

⁹ Pahsat pu pam put hīhihta tūviñlawu. Noqw pay Jesus pas qa lavayhti.

¹⁰ Noqw God awwat mohpeq momñwit, tutavot tutuqaynayaqamuy amum añ hoñkahkañw, a'nö put hihta nēveltotoynaya.

¹¹ Noqw Herod-niqw pu sōlawamat put qahihtatotaqe, aw tututsiwya; nihqe hihta lolmat yuwsinayat, ahoy Pilate aw lālayya.

¹² Noqw ep talōñnit ep Pilate Herod amum nākwatsta, puma as hihta ep nehpew'ıwtage öviy'ö.

¹³ Noqw Pilate God awwat mohpeq momñwituy, pu sinmuy amumi moñw'ıwyuñqamuy-nikañw, pu sinmuy sohsoqmuy tsovalaqe,

¹⁴ Amumi pañqawu: Uma as it tāqat inumi wikvaya; nihqe yaw pam sinmuy nukushintsahsanqat inumi pañqaqwa. Noqw meh, nu umutpik put puprikq, kurs uma put hīhihta nēveltoynayaqw pas qa panta.

¹⁵ Pas qae, pu Herod pıw pan tuwa. Pi nu umuy put aw hōna. Noqw meh, pay kurs pam qa haqam hihta mokiwy hıhkay'taqat hinhti.

¹⁶ Pay nu öviy put a'nö wuvahtat, mātapni.

17 Put nōviwhqat ep pam pas pay soon hihtawat pumuy amumi qa mātapñwunihqe ōviy pan lavayhti.

18 Noqw puma sūsaq sáakmaqe pañqaqwa: It ayo tūvat, itamumi Barabbas mātavii, kitota.

19 (I' Barabbas as kīve sinmuy qaunánwtalawnaqe, hakiy nīna. Nihqe ōviy sivikimi tūviwa.)

20 Pahsat pu ōviy Pilate as Jesus mātapniqey nāwaknaqe, piw sinmuy amumi yuaayku.

21 Noqw puma sáakmaqe pañqaqwa: Nahoyehtsit aw múaa, nahoyehtsit aw nūaa.

22 Noqw pam pumuy amumi pu' pāyis pañqawu: Ya hínoq'ö? Ya pam hihta qalomáhinhtiqw ōviy'o? Pay pi nu qa hihta mokiwyuy hihkay'taqat put aw tuwa. Pay nu ōviy wuvahtat mātapni.

23 Noqw pay puma pas tōnay añqe' sa'taqe, pay pam pas nahoyehtsit aw muiwniqat nānawakna. Noqw sinom God awwat mohpeq momñwituy amumum sáakmaqe, nawis'ew tūtuyqawvaya.

24 Noqw pahsat pu ōviy pumuy hin nānawaknaqw pantaniqat Pilate pan yuku.

25 Pahsat pu pam it hakiy sinmuy qaunánwtalawnaqe hakiy nīnaqe sivikimi tūviwtaqat mātavi, sinmuy hin nānawaknaqat pan'i. Nit pam Jesus pumuy tunatyayamuy anhtiniqe amumi put noa.

Jesus Nailed to the Cross

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

26 Noqw puma Jesus pahpiy wikkahkañw, hakiy Simon Cyrene añqw sino tutskwañahaqawq pitutoqat ñuayaqe, put nahoyehtsit ikwiltoynaya, Noqw pam Jesus añk put ikwiwta.

27 Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam Jesus añkya, pu hakim momoyam put añk ókiwa kitiwiskahkañw, tsaykiwisa.

28 Noqw Jesus pumuy amumi namtökt pañqawu: Uma Jerusalem añqw moyamu, uma qa inuñem tsaykitani; uma nenñem, pu umuhtimuy amuñem tsaykitanikahkañwo.

29 Taq meh, nāto aw pituqaw, pu' sinom pañqaqwani: Naspi haqawat añ qa tīlalwaqamu; pu ñaspi haqawat qa hisat nö'yiltotiqamu, pu pīhuy akw qa hakiy yōyoñnayaqamu.

30 Pep pu sinom tuhtukwimi pañqawtivayani: Itamumi sahpukuu; pu tsotsmot aw pañqaqwani: Itamuy āmaa, kītotani.

31 Kurs puma soñawnen himutskit nāto qehput yan hintsatsnat, puyaw tis lakput hintsatsnani?

32 Noqw hakim löyöm hihta ep qaanhtiqam nīniwniqe put amum wīkiwa.

33 Pu ōviy puma haqami, Calvary yan mātsiwhqat, aw ökihqe, pep put nahoyehtsit aw muaya, pu hihta ep qaanhtiqamuy pīwu, suhka put putvaqewatniqw pu suhka put suyvaqewata.

34 Pahsat pu Jesus pañqawu: Inaa, pay um okiw it yantaqat pumuy amuhpiy ayo yūkuni, puma hintsatskaqey qa mātsi'yuñqw ōviy'o. Noqw puma put yuwsiyat nāhoy o'yaqe, put ōviy nanavō'ya.

35 Noqw sinom honkahkañw aw tāyuñwa. Noqw momñwit nuhtum put aqw tutsiwhiñqaqwaqe pañqaqwa: Pam pētuy ayo oya, pu' pi nāp ayo nātapnikañwo. Kurs pas pay pam God añqw moñw'asi'taqa namorstiwhqanen ayo nātapni.

36 Noqw solāwam piw nuhtum put aw tututsiwyakahkañw put awyaqe vinegar put mamqaya,

³⁷ Pañqawkahkañwo: Kurs pay um pas Jew-sinmuy moñwíamnen um ayo nātapni.

³⁸ Noqw put atsva himu pey'ta, Greek-sinmuy-nikañw, pu Latin-sinmuy-nikañw, pu Hebrew-sinmuy penhtuwiyamuy akw'a. Noqw yan hapi pey'ta: I' HAPI JEW-SINMUY MOÑWIAMU.

³⁹ Noqw qaanhtişam put amum hāyiwtāqamuy amuñaqw suhka put aw tutsíwhiñqawlawhqe pañqawu: Kurs pay pas um Christ-nen, um ayo nātapni, pu itamuyu.

⁴⁰ Noqw pay suhkawa put u'nanaqe aw pañqawu: Puyaw pay um God pas qa mamqasi? Susmataq pi um pay put an mokniqat uñem yukuya.

⁴¹ Itam pi pay a'tsipnaqe pay itahhintsakpiy ahsatiyat ömahta. Noqw i' tāqa pas qa haqam hihta ep qaanhti.

⁴² Pu pam Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ason um moñw'iwkañw ahoy pite', okiw nuy u'nani.

⁴³ Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu ūmi pas antsa pañqawni: Pay pu' it tālat ep um inumum lomaqatsit ep nātuwiwni.

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30)

⁴⁴ Noqw tāwanasavehaqam tūwaqatsit añ ahsupoq qatālawva, tāwat atvelpe-tiqat aw pahsavoo.

⁴⁵ Noqw tāwa qatālawva, noqw God kīyat ep mötsáp'uhtsi nāsavaqe tsīki.

⁴⁶ Noqw Jesus a'nö hiñqawhqe pañqawu: Inaa, nu ihikwsiy uhmapqölmig mātavi. Yan pam hiñqawht, sohsok hikwsu.

⁴⁷ Noqw solāwamoñwi hin hiniwhtişam aw yórikqe, God pas hihtataqe pañqawu: Pay kurs pas as antsa i' tāqa súanta.

⁴⁸ Noqw sohsoyam sinom pep hiniwhtişam aw yórikyaqe, tawitsqay wu-vahtiwiskahkañw, pañqaw ahoy ninma.

⁴⁹ Noqw sohsoyam put tuwimat-niqw pu momoyam Galileet añqw put ámumyaqam yāvaqw hoñkahkañw, iit aw tāyuñwa.

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Noqw piw hak tāqa, Joseph yan mātsiwhqa, Aramathaea-kitsókit ep ki'taqa, sinmuy amumi moñw'iwta. Pam hak tāqa lolma, piw súantaqe, nuhtum God moñwtunatyayat kwañwtoynakañw nuhtayta. Pam hak momñwituy pasiwniyamuy, pu hintsakpiyamuy ep qa amumum pan yuki'ta.

⁵² I' hak Pilate awnihqe Jesus tokoyat put aw tuhtui.

⁵³ Nihqe pam put hawnaqe, tusaqtontsatsakwmötsaput akw put mokahta; nit put haqam owatpelpe tuamqölot ep put tavi. Pay qa hak hisat pep tuamhqölöt ep nāto taviwa.

⁵⁴ Noqw ep nasuñwintalönnit aw totokay'yuñwa.

⁵⁵ Noqw piw ima momoyam Jesus amum Galileet añqw ökihqam put añkyaqe, tuamhqölöt aw yórikye, pu put tokoyat hin taviwhqata.

⁵⁶ Pu puma ninmaqe, hihta hovaqtuqat, pu ñañhut na'sastota; nit nasuñwintalönnit ep nāsuñwini'yuñwa, Moses nuhtumi hin tutaptaqat pan'i.

24

The Resurrection

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Noqw Sundayt aw pituqw ima momoyam suits talavay tūamit aqwyā hīhihta kwañwáhovaqtuqat na'sastotaqey kiwiskahkañwo. Noqw haqawat pumuy amumumya.

² Noqw kurs tūamit añqw owa ayo mūmanihq, puma pantaqat tutwa.

³ Noqw puma aqw yuñqe, Tutuyqawhqat Jesus tokoyat qa tutwa.

⁴ Noqw puma kurs hinhtotiniqw nāto panyuñqw, hakim lōyōm tāqat tālawnway'taqat yuwsikañw pumuy amuqlap wunuwta.

⁵ Noqw puma tsātsawnaqe, tutskwami yōkoltotiqw, tāqat pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw so'pumuy amuhpa' hakiy taytaqat hepnumya?

⁶ Pam qa yep'e, pam tātayhqe, ahoy qatuptu. Pay ura pam nāt Galileet epnihqe umumi pan lavayhtiqe,

⁷ Pañqawu: Nu' Sinot Tiat hapi pas pay soon qa qaanhinwisqamuy öqalayamuy aw noiwni, nen nahoylehtsit aw muiltini. Nit pāyis tālat ep nu ahoy tātayni.

⁸ Noqw puma put lavayiyat u'naya,

⁹ Nihqe tūamit añqw áhoyyaqe, pakwt sūkw sihkay'taqamuy Jesus aw nānatuwnayaqamuy sohsok iit āawnaya, pu ahpiy put kwātsmuyatuy sohsokmuyu.

¹⁰ Noqw i' Mary Magdala-kitsókit añqwnihqa, pu Joana-niqw, pu James yuat Mary-niqw pu haqawat momoyam pumuy amumumyaqam ayaiwyuñqamuy iit āawnaya.

¹¹ Noqw púmuyniqw pumuy lavayiam an'eway hímuu. Noqw pumuy lavayiyamuy qa tūtuptionsiwa.

¹² Pahsat pu Peter wunuptut, tuamit aw wari; nihqe aqw motoltiqe, tusaqtonsatsakwmötsaput pay nāp sup óyihqat tuwa. Nihqe pam pañqw ahpiynihqe, pep hin hiniwhtiqat aw wūwanma.

The Walk to Emmaus (Mr 16.12-13)

¹³ Noqw ep talōñnit ep pumuy amuñaqw hakim lōyōm Emmaus-kitsókit aqw'a. Pam Jerusalem añqw navay tutskwatuwanit pahsavohaqamo.

¹⁴ Noqw puma sohsok iit hiniwhtiqat nāmi yuaatima.

¹⁵ Noqw öviy nāto puma nāmi yuaatimaqe añ wūwanmaq, Jesus pas nāp pumuy amumi pítuhqe, pahpiy pumuy amumuma.

¹⁶ Noqw pay puma put qa māmatsniqat öviy puma pos'uhtsiltiqat panta.

¹⁷ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hihta pas nāmi yuaatimaqe, pas qahahlaykañw kwilalata?

¹⁸ Noqw suhka, Cleopas yan mātsiwhqa, put hu'waqe aw pañqawu: Pas um ka nāla Jerusalem ep kiyavaqvinihqe pep pu' hiniwhtiqat qa navoti'ta.

¹⁹ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya himu hiniwhti? Noqw puma put aw pañqawu: Itam hakiy Jesus Nazareth añqwnihqat yuaatima. Pas as pam God lavay'ayaata; God atpip-nikañw pu sohsokmuy sinmuy amutpik hihta qaöwíhintsaki, piw a'nō lay'taqat lavayi'ta.

²⁰ Noqw ima God awwat mohpeq momñwit-niqw, pu itahmomñwit put mokiwyuy hihkay'taqat pañqaqwaqe, tutskwat ep moñwit aw put noayaqw, nahoylehtsit aw put muaya.

²¹ Noqw itam put aw yanyuñqw, sakiqw pay ka as pam hak ura Israel-sinmuy Rome-sinmuy amuñaqw mātapniqat itam pan wūwantota. Noqw piw pi it yaniwhtiqat atsva pu' pāyis tāla.

²² Pu piw pi öviy hakim itamuñaqw momoyam pas itamuy hin unañwtoynaya. Puma suits talavay pam haqam taviwhqat ep ökihqe,

²³ Yaw put tokoyat qa tutwaqey itamuy āawnaya. Pu yaw puma ōñaq w hoñvia'yatuy tūawtotaqw, yaw pam qátuhqat puma pumuy amumi pañqawu.

²⁴ Noqw haqawat itamuñaqw tūamit aw haqamiyaqe momoyam hin lavaytaqat pan yórikya, Nikañw Jesus pay puma qa aw yórikya.

²⁵ Pahsat pu pam pumuy amumi pañqawu: Is uma ñasta wuwni'taqamu. Uma sōwu God lavay'aymuyatuy lavaiyamuy sohsok tuptsiwni'taniqey qa pan unañwti!

²⁶ Puyaw pay nawus Christ soon qa mohti iit hihta añ kānavot, pep pu' pas hímuniwhtini?

²⁷ Pu pam Moses lavaiyat añqw hoyóyoykuqe, God lavay'amuyatuy lavaiyamuy pumuy navotna. Pu tutuvenit añ pam hin lavayhtiwhqey sohsok pam pumuy amumi namtōminta.

²⁸ Noqw puma haqami kitsókit awyaqey aw hayiñwnayaqw, pay pam yūmosaniqey anhti.

²⁹ Noqw puma put aw öqaltiqe, aw pañqawu: Pay um itamum huruh-tinikañwo. Taq pi pay tapkiwmaq w nuñwu pay pas hísatniqti. Noqw pam amumum huruhtiniqe aw paki.

³⁰ Noqw öviy pam pumuy amumum tunösvoñat aw qatuptut, pölavikit kwusut, put ep hahlayhtit, yōhat, pumuy maqa.

³¹ Noqw pumuy pōsiam tālawvaqw, puma put māmatsi. Noqw pay pam pumuy amuhpiy haqami kurs hiniwhti.

³² Noqw puma nāmi pañqawu: Pi öviy itamuy añqwyaqw pam itamumi yuaatimaqe, itamumi tutuvenit namtōminmaq w, pas itam hin unañway'ma!

³³ Noqw puma pahsat pay wunuptut, ahoy Jerusalem aqwnihqe pakwt sūkw sihkay'taqamuy tsovawtaqw, pumuy amumi pitu, pu hakimuy pumuy amumunyaqamuy amumii.

³⁴ Noqw puma pumuy amumi pañqaqwa: Pay kurs Tutuyqawhqa pas antsa ahoy tātayhqe, Simon aw namtakna.

³⁵ Noqw pahsat pu ima löyöm tuwat pumuy Emmaus aqwniqw, hin hiniwhtiqat pumuy āawna, pu hin puma Jesus māmatsqeyu, pam pölavikit yōhaq'ö.

Jesus Appears to His Disciples

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23; Acts 1.6-8)

³⁶ Noqw pumuy nāt yan yuaatotaqw, Jesus pas nāp pumuy amuhsonve wunuptuqe, amumi pañqawu: Nam uma kwakwhat yēsee.

³⁷ Noqw puma wuhpukyay, tsātsawnaqe, pay tūawtotaqey wūwaya.

³⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Ya uma hinoqw hin unañway'yuñwa? Uma hinoqw umuh'unañwpeq hin wūwantota?

³⁹ Huvam imay, ikukuy enañ aw yórikya. Pi pay nūu. Inumi hintsatsnat nanaptaa. Hakiy hikwsiat pi qa tokoy'tañwu, piw qa öqay'tañwu. Noqw uma nuy pantaqat aw tāyuñwa.

⁴⁰ Yan pam lavayhtit, amumi lövaq may, pu kuhkuy mahtakna.

⁴¹ Noqw nāt puma hahlayhtotiqe qa tütuptsiwaqe wūwantotaqw, pam pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta yep nōvay'yuñwa?

⁴² Noqw puma hihsakw pakiwhtuhpet momospalat enañ put maqaya.

⁴³ Noqw pam put kwúsuhqe, pumuy amuhpewi put tūmoyta.

⁴⁴ Pahsat pu pumuy amumi pañqawu: Ura nu nāto umumumnihqe yan umumi lavayhti: Moses tutavoyat añ hin nuy lalvayhqa soon qa antani, pu God lavay'aymuyatuy lavaiyamuy añ'a, pu Tātawit añ'a, ura nu kita. Noqw yan hapi ilavayi aw antsaniwa.

⁴⁵ Pahsat pu pam pumuy wūwniyamuy tālawnaqe, tutuvenit pumuy māmatsna;

⁴⁶ Nihqe amumi pañqawu: Yan hapi pey'ta. Noqw òviy pay Christ nawus soon qa pan kãnavot, pu mukt, pu pãyis talq mokiwuy añqw ahoy tãtayni.

⁴⁷ Noqw uma soon qa sinmuy amumi yuaatinumyani amumi pañqawkahkañwo: Uma umuhtunatyay añqw lasyaqw, umuhqaanhtipu umuhpiy ayo yukiwni, Jesus Christ natñwaniyat añ'a, kitotani, Uma Jerusalem añqw hoyóyoykuyakañw sohsokmuy hihtuy sinmuy amumi yan yuaatiwisni.

⁴⁸ Pi uma hapi pas iit aw yóriki'yuñwa.

⁴⁹ Noqw meh, Ina umumi hakiy awini'taqat nu añqw távini. Nikañw pay uma hãk yep kitsókit ep yesni, hisat òñaqw öqalat makiwyaniqey pahsavoo.

Jesus is Taken up to Heaven

(Mr 16.19-20; Acts 1.9-11)

⁵⁰ Pu pam pumuy Bethanyt pahsavo tsamht, mãvuyaltit, amuñem nãwakna.

⁵¹ Nihqe nãto pam pumuy amuñem nãwakinkanw pumuy amuñaqw tuki-whqe, òmiqatsit aw wíkiwa.

⁵² Noqw puma put pas hihtatotat, pas hinhaqam hahlaykahkañw ahoy Jerusalem awya.

⁵³ Nihqe puma sutsep God kiyat ep hinnumya, God tayawinkahkañw aw hahlaykahkañwo.

LOMATUAWI JOHN AHPIY'O

The Word of Life

¹ Ayáq yayhniwhqat epeq God Lavayiat pay ep'e; pu Lavayi God ámuma; pu pay Lavayi God.

² Pu pay pam hak piw yayhniwhqat epeq God amum yanta.

³ Sohsoy himu put ahpiy yukilti; pu qa himu yukiwtaqa put qa ahpiy yukilti.

⁴ Pam nāp nahpiy qatsit pasiwta; pu pay pam qatsi sinmuy amumi tālat anta.

⁵ Noqw tāla qatālat ep tālawva; noqw qatāla put qa tōka.

⁶ Noqw hak tāqa God añqw ayatiwa; nihqe John yan mātsiwa.

⁷ Pam hak hihta tuawi'taniqe ōviy pitu, Tālat tuawi'taniqee, sohsoyam put ahpiy tūtuptionsiqat ōviy'o.

⁸ Pay pam qa pas pas pām himu Tāla; pam put Tālat tuawi'taniqe ayatiwa.

⁹ I' Tāla pas antsanihqa sohsoymuy sinmuy amumi talni'taniqe it tūwaqatsit aw pituto.

¹⁰ Pam as pay tūwaqatsit ep sinmuy amuhpe hinnuma; pu sinom put ahpiy yukiltoti; noqw sinom put qa tuwi'yuñwa.

¹¹ Pam as pas nāp sinomuy amumi pituqw, sinomat put qa kwusuya.

¹² Nikañw hakim hihsa'nihqam put kwusuyaqam put aw tūtuptionsiqam God tīmatniqat pam pan pumuy amuñem yuku.

¹³ Puma hakim qa sinot ahpiy pu' pas tihtiwya, piw qa tokot tuñlayiyat ahpiy'o, piw qa tāqat tunatyayat ahpiynit pas God ahpiy'o.

¹⁴ Noqw Lavayi sínoniwhitiqe, itamuhsonve qatuptu; noqw itam lolmat qatsiyat aw yórikya, pas Nay sūkw Tíatnīhqat pan lolmat qatsiyat aw'i. Pas pam itamuy ōkwatuwa, nihqe itamumi qaatsat lalvaya.

¹⁵ John put hákiyinihqat tuawi'taqe, pan tsahtsa'lawu: Ura nu it tāqat hapi lavayhtiye pañqawu: Tāqa añqw inuñkniha inuhpenihqe pas pávani, sam pi pam inuhpenihqe mohtinihqe ōviy'o.

¹⁶ Noqw itam sohsoyam put qarūrumniyat añqw ōmahtota, pu nānañumo núokwayata.

¹⁷ Pi itamuy hin hinwisniqat God Moses ahpiy itamumi tutapta; noqw Jesus Christ núokwat, lavayit pas antsanihqat enañ itamumi kwusiva.

¹⁸ Qa haq hapi hak sino God aw yori. Nay pas sūka Tiat put aw unañwaat hapi put tunvotna.

John the Baptist's Message

(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Lk 3.1-18)

¹⁹ Noqw Jew-sinom hakim God awwat momñwituy, Levit ahpiyviyatuy enañ Jerusalem añqw ayatota. Noqw puma John aw ókihqe yan put tūviñtota: Ya um hak'i? kitota. Noqw John yan nālavayhtiye,

²⁰ Haknihqey súañqawhqe, qa tupki'tat pañqawu: Nu' qa Christ.

²¹ Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqawu: Noqw hinta? Ya um Elias? Noqw pam pañqawu: Nu qa pam'i. Noqw ya um God lavay'ayaat pas pávannihqa? Noqw pam lavayhtiye pañqawu: Qae.

22 Pahsat puma put aw pañqaw: Noqw um hak'i? taq as itam itamuy ayatotaqamuy amumi soon qa hin tūawvayani. Ya um hímunihqey nāmi wūwanta?

23 Noqw pam pañqawu: Nu hapi Tsahtsa'lawhqa, nihqe qayēsiwhpuve yan tsa'tinuma: Tutuyqawhqa añqw pituto. Soñawnen put eñem pöhut súwiptotani. Pan ura God lavay'ayaat Esaias lavayhti.

24 Noqw ima hakim ayatiwyaqam Pharisee-sinmuy amumum tōnawtaqamu.

25 Noqw puma put tūviñtotaqe aw pañqaw: Noqw kurs as um qa Christ-nikañw, pu piw qa Elias-nikañw, pu piw qa God lavay'ayaat pas pavannihqat-nikañw, ya um hinoqw sinmuy kūyit akw tuvoylalawu?

26 Noqw John lavayhtiqa amumi pañqawu: Nu sinmuy kūyit akw tuvoylalawu; nikañw suhka umuhsonve wunuwtaqw, uma put qa tuwi'yuñwa.

27 Pam as inuñk pítukañw, inuhpenihqe pas pávani; noqw soon nu yan'ewaynīkañw nas'ew put tots-sosompiyat ñahni.

28 Noqw John Bethabarat ep sinmuy kūyit akw tuvoylalawhqa, i' yaniwhti, Jordan pāyut yupqöyveq'a.

The Lamb of God

29 Qavoñvaqw John Jesus put awniqw túwahqe pañqawu: Meh, i' hapi mañat God aw taviwhqat anta, pam sinmuy qaanhtipuyamuy ayo yúkuni.

30 Ura nu it tāqat lavayhtiqa pañqawu: I' tāqa añqw inuñknihqa inuhpenihqe pas pávani, pam inuhpenihqe mohtinihqe öviy'o.

31 Noqw nu as put qa tuwi'ta; nikañw as pam Israel-sinmuy amumi mātaqtiniqat öviy nu pítuhqe, sinmuy kūyit akw tuvoylalawu.

32 Noqw John hin yórikqey tuawi'taqe pañqawu: Hikwsi höwit antaqa öñaqw hawhqe, put ep qatuptuqw, nu aw yóri.

33 Noqw nu as put qa tuwi'ta; noqw i' hak nuy sinmuy kūyit akw tuvoylatañiqat aw ayataqa inumi yan lavayhti: Hikwsi hawte' hakiy ep qatuptuni. Ason um pan tuwe' navoti'taqw, pam hapi sinmuy Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuvoylalawni. Yan hapi God inumi lavayhti.

34 Noqw nu hapi aw yórikqe, öviy pay pas pam hapi God Tíatnihqat yan tuawi'ta.

The First Disciples of Jesus

35 Pu piw qavoñvaqw John löqmuy put aw nánatuwnaqamuy amumum wunuwkañw,

36 Jesus pañ waymaq, pam aw taytaqe pañqawu: Meh, i' hapi mañat God aw taviwhqat anta.

37 Noqw put aw nánatuwnaqam put pañqawhqa navotqe, Jesus añk'i.

38 Pahsat pu Jesus namtökqe, puma put añkniqw túwahqe, amumi pañqawu: Ya uma hihta nāwakna? Noqw puma aw pañqawu: Rabbi, (pam Tutuqaynaqa i'nihqe pam'i) ya um haqam qatu?

39 Noqw pam amumi pañqawu: Uma inumumnen, aw yórikni; noqw öviy puma ep pítuhqe, put haqam qátuhqat aw yórikqe, put amum huruhti, pay tāwa pas atkaqtiqw öviy'o, (tāwa pakwút-sikishaqam añhqe qöniltiq'ö).

40 Noqw ima löyöm John hiñqawhqa navotqe Jesus añknihqamuy amuñaqw suhka Andrew yan māsiwa, Simon Peter tupkoata.

41 Noqw pam mohti pāvay Simon túwahqe, aw pañqawu: Itam Messias tuwa; (pam moñw'asi'taqa, i'nihqe pam'i).

⁴² Nihqe pam put Jesus aw wikva; noqw Jesus put aw tātayhqe aw pañqawu: Um Simon Jonat tíata; um yahpiy haqahpiy Cephas yan túnwantiwni, pam Owa, i'nihqe pam'i.

Jesus Calls Philip and Nathanael

⁴³ Qavoñvaqw Jesus Galileet aqwniqey unañwtiqe, Philip túwahqe, aw pañqawu: Um inuñkni.

⁴⁴ Noqw Philip pi Bethsaidat añqw sino, imuy Andrew nit pu Peter pumuy kitsókiyamuy añq'ō.

⁴⁵ Noqw Philip Nathanael túwahqe, aw pañqawu: Itam Messias tuwa, hakiy Jesus, Joseph tiyat, Nazareth añqw tāqata. Ura Moses tutavot ep put pēna, pu ima God lavay'aymat lavaiyamuy añ piw put pēnaya.

⁴⁶ Noqw Nathanael put aw pañqawu: Ya sen himu nukñwa Nazareth añqw yámakni? Noqw Philip aw pañqawu: Um inumumnen aw yórikni.

⁴⁷ Noqw Nathanael añqwniqw, Jesus túwahqe put yan lavayhti: I' hapi pas antsa Israel-sino; it ep unatwi súlauw.

⁴⁸ Noqw Nathanael put aw pañqawu: Ya um haqam nuy tuwi'va? Noqw Jesus lavayhtiye aw pañqawu: Nāt Philip un qa wáñwayhq, um nōnvospaltsokit atpipniqw, nu un tuwa.

⁴⁹ Nathanael lavayhtiye aw pañqawu: Rabbi, um kurs God Tíata, um Israel-sinmuy moñwiamu.

⁵⁰ Jesus lavayhtiye aw pañqawu: Um nōnvospaltsokit atpipniqw, nu un túwahqey pañqawhq, ya um paniqw tuptsiwa? Um nāt it epnihqe pas pávanyaqat aw yórikni.

⁵¹ Pu pam put aw pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Yahpiy hapi ōveqatsit aw hōtsíltiqw, uma aw tāyuñwni. Noqw God hoñviaymat nuy Sinot Tiyat ep ōmi yayvantakañw aw hantani.

2

The Wedding at Cana

¹ Ahpiy pāyis talq hakim Galilee-tutskwat ep kitsókit Canat ep nāñuani; noqw Jesus yuat pep nuhtuma.

² Noqw Jesus put aw nānatuwnayaqamuy amumum nāñuiwniqat aw tūtsamiwa.

³ Noqw oवालत súlawhtiqw, Jesus yuat put aw pañqawu: Puma okiw oवालत ñastaya.

⁴ Noqw Jesus yuy aw pañqawu: Wuhti, ya um hinoqw hiñqawlawu? Pay ituwaniy nāto qa aw pitu.

⁵ Noqw put yuat tumal'a'yatuy amumi pañqawu: Umumi hiñqawhq, uma anhtotini.

⁶ Noqw pep navay owakuyhpi oyi, nanap lōp sen payhp wukokuyhpit añ ohpokit pan tūtukwa. Sinom kūyit akw nākwañ'ewakwtotaniqat ōviy pāvam pep oyi, imuy Jew-sinmuy hapi pam tuwiamu.

⁷ Noqw Jesus tumal'a'yatuy amumi pañqawu: Uma kuyhpit añ kūyit opom-nayani. Noqw puma put añ tsīkilaya.

⁸ Pu pam pumuy amumi pañqawu: Taa, uma añqw kukye', tūnopni'taqat aw kūyi'wisni; noqw puma aw kūyi'wisa.

⁹ Noqw tūnopni'taqa kūyit oवालaniwhtiqat añqw hikwt, put háqamyaaqat qa navoti'ta. Pay tumal'a'yat put kukyaqam-sa navoti'yuñwa. Noqw ōviy tūnopni'taqa mööñañwuy wáñwayhqe,

¹⁰ Aw pañqawu: Pas hapi as soon hak qa nukñwat ovavalt tūnopnañwu, nen ason pay sinmuy pavan õöyaqw, pahsat pu pay hin'ewakwniñwu; noqw kurs um tuwat pas nukñwat ovavalt waranhta.

¹¹ Yan Jesus Galileet ep Canat ep kätatayhpit pas susmohti tumaltaqe, a'nö hímuniñqey pan namtakna; noqw put aw nánatuwnayaqam put aw tütuptsiwa.

¹² Yantaqat atsve pu' pam Capernaum aqw'a; pam-niqw, pu yuat-niqw, pu tupkomatu, noqw pu put aw nánatuwnayaqamu, nihqe puma pepeq pay qa wūhakis yēse.

Jesus Goes to the Temple

(Mt 21.12-13; Mr 11.15-17; Lk 19.45-46)

¹³ Noqw Jew-sinmuy hintsakpam amutsva yūmosaniñqat ep nōviwhqat aw pitsíwta, noqw Jesus Jerusalem aqw'a.

¹⁴ Nihqe God kīyat ep pakit, wāwakastuy, pu kanelmuy, pu hōwihtuy huhyayaqamuy pepeq tuwa, pu sīvat nāhoyñwantotaqamuy pep yesqamuyu.

¹⁵ Nihqe pam sosompihohyat wuvahpitat, pumuy sohsokmuy God kīyat añqw ihpoq lālaya, pu kanelmuyu, pu wāwakastuyu; nit pu sīvat nāhoyñwantotaqamuy sīvayamuy siwumnat, huhyanpiyamuy takumna;

¹⁶ Nit hōwihtuy huhyayaqamuy amumi pañqawu: Uma imuy ayo'haqami tsamyani; uma Inay kīyat qa huhyankitotani.

¹⁷ Noqw put aw nánatuwnayaqam u'nayaqw, ura yan pey'ta: Nu uhkiy eñem qanātusi'taqey ep nīnaniwni.

¹⁸ Pahsat pu Jew-sinom lavayhtotiqe put aw pañqaqwa: Noqw um hihta aw yankañw iit hintsaki; um hihta akw uh'õqalay itamumi poñahtani?

¹⁹ Jesus lavayhtiçe amumi pañqawu: Uma it God kīyat sahpuknayaqw, nu pāyis tālat añ put ahoy wunuptsinani.

²⁰ Pahsat pu Jew-sinom pañqaqwa: Lõp sunat añqw navay sihkay'taqat yahsañwuy añ i' kītiwhq, ya um pāyis tālat añ put aw ahoy wunuptsinani?

²¹ Noqw pay pam nāp tokoy God kīyatniñqat pañqawu.

²² Noqw õviy pam mokiwy añqw ahoy tātayhq, ura pam yan amumi lavayhtiçat put aw nánatuwnayaqam u'naya; nihqe puma hin pey'taqat tütuptsiwa, pu Jesus yan amumi hin lavayhtiçata.

Jesus Knows All Men

²³ Noqw Amuhtsva-yūmosaniñqat ep nōviwhq, Jesus Jerusalem epniqw, sinom hīhihta kätutmalayat aw yórikyaqe, put aw tütuptsiwa.

²⁴ Noqw pay Jesus pumuy amumi qa tuptsíwa, sohsokmuy amumi navoti'taqe õviy'o.

²⁵ Noqw soon pas piw hak Jesus put āwintani; pi himu sinot unañwpeqniqw pam navoti'tañwu.

3

Jesus and Nicodemus

¹ Pu hak Pharisee-sinmuy amuñaqw tāqa Nicodemus yan mātsiwhqa qatu, Jew-sinmuy amuñaqw moñwi.

² I' hak mīhikpuva Jesus aw pítuhqe, aw pañqawu: Rabbi, itam hapi pas suyan uñ God añqw sinmuy tutuqaynaniçe pítuhqat mātsi'yuñwa; ispi kurs God qa úmumniqw, um kätatayhpit hintsaqey kurs hin hintsakniq'õ.

³ Noqw Jesus lavayhtiçe put aw pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Pas qa piw tihtiwhqa soon God moñwtunatyayat aw yórikni.

⁴ Noqw Nicodemus put aw pañqawu: Noqw hak wuynīkañw hin piw tihtiwmantani? Ya sen pam yuy ponoyat aqw pake', piw tihtiwmantani?

⁵ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Hak kūyit-nikañw pu piw Qahováriwtaqat Hikwsit qa akw tihtiwhqa pas soon God moñwtunatyayat aw pákini.

⁶ Sinot ahpiy tihtiwhqa sinoniñwu; pu Hikwsit ahpiy tihtiwhqa put ahpiy qatsit himuy'ta.

⁷ Pas uma soon qa pu' piw tihtiwyaniqat nu ūmi pañqawhqaqat um ep qa pas hin wūwantani.

⁸ Hūkañw haqami hūhuknik pañsoq hūhukñwu, noqw as um sōykitaqw navotñwu; nīkañw háqaqwnikañw pu haqaminihqaqat um qa mātsi'tañwu; noqw pan hapi Qahováriwtaqa Hikwsi put ahpiy tihtiwyaqamuy unañwayamuy ep tumalay'tañwu.

⁹ Noqw Nicodemus lavayhtiqa put aw pañqawu: Noqw īi hin pasiwtani?

¹⁰ Noqw Jesus lavayhtiqa put aw pañqawu: Ya um as Israel-sinmuy tutuqay-naqanikañw īit qa navoti'ta?

¹¹ Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Itam hihta navoti'yuñqey yuaa-tota, pu hihta aw yórikyaqey tuawi'yuñwa, noqw uma itahtuawiy qa ōmahtota.

¹² Noqw kurs nu pay yep qatsit ep hihta hinyuñqat umuy āwintaqw uma qa tūtuptsuwe', puyaw tis nu ōveqatsit ep hihta hinyuñqat umuy āawnaqw uma hin put tūtuptsiwani?

¹³ Qa hak hapi hisat ōmiqatsit aw wūvi, pas ōveqatsit añqw hawhqa-saa, i' Sinot Tiat ōveqatsit ep qátuhqa.

¹⁴ Noqw ura Moses qayēsiwhpuve tsūat himutsokit ep hāyaqw, pan hapi Nu Sinot Tiat pas soon hihta ep qa hāyiwni.

¹⁵ Noqw nāp hak inumi tuptsiwihqa qa hovalniwht qatsit qaso'taqat makiwni.

¹⁶ Pi God sinmuy amumi pas unañway'kañw kahkawnaqe, ōviy pas sūkw tiy tavi, nāp hak put aw tuptsiwihqa qa hovalniwht, qatsit qaso'taqat himuy'vani.

¹⁷ Pi God Tiy sinmuy ayo óyaniqat ōviy put añqw tavi, sinmuy hin yukunaniqat qa paniq'ō.

¹⁸ Pi God put Tiyat aw tūtuptsiwāqamuy amuñem qa hinwat yukut, pumuy mātavi; nīkañw pam put qa aw tūtuptsiwāqamuy sivintoyniwyaniqat pay pan amuñem yuku, puma put sūkw Tiyat qa aw tūtuptsiwihq ōviy'ō.

¹⁹ Pay i' Tāla tūwāqatsit aw pituqw, sinom put qa nānawaknat, soq qatālat ep hahlayya, puma qalomáhintsatskaqe ōviy'ō. Noqw paniqw hapi ōviy God pumuy sivintoynaniqey amuñem yuku.

²⁰ Pi haqam qalomáhintsakqa tālat qa hahlayñwu, piw tālat qa awniñwu, taq nāphisat ka hintsakpiat suhputsniwñiqw ōviy'ō.

²¹ Noqw pi i' hak pas qaatsat hinmaqa tālat awniñwu; nihqe pam God ōqalayāt ahpiy tumaltaqey tunvotnañwu.

Jesus and John

²² Iit atsve pu' Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumum Judea-tutskwat ep pitu; nihqe pep pumuy amumum qátuhqe, sinmuy kūyit akw tuvoylalawu.

²³ Noqw Salem ahayhp Aenon ep a'nō pāhuniqw, ōviy John pep piw sinmuy kūyit akw tuvoylalawu,

²⁴ Pam nāt sivikimi qa tūviwhqe ōviy'ō.

²⁵ Noqw John aw nánatuwnayaqam hakiy hin kwañw'ewayhtiniqat ep Jew-sinmuy amumum nāñwuy'yuñwa.

²⁶Noq̄w puma John aw ökihqe, aw pañq̄aq̄wa: Rabbi, ura i' Jordan yuṗq̄öyve úmum̄nihqa sinmuy kūyit akw tuvoyl̄alawu; noq̄w sinom sohsoyam put aw ökiwta. Ura um put hakiy lalvaya.

²⁷Noq̄w John lavayhtiqe pañq̄awu: Kurs hak öq̄alat makiwhqa kurs hin qa öñaq̄w put makiwni.

²⁸Pi uma nāp inumi navoti'yun̄q̄w ura nu pañq̄awu: Nu' qa Christ, pay ura nu put apyewe ayatiwa.

²⁹Kwusi'taqa hapi möönañwniñwu; nopw put kwātsiat wunukañw aw tūq̄ayte', put tōnaȳat ep pas hinhaq̄am hahlayhtiñwu. Noq̄w öviy hapi ihahlayhpi pas hin hintaniq̄ey anhti.

³⁰Pam soon qa suyhtsepñwat öq̄awi'mani; noq̄w nu pay soon qa pevew-mani.

He who Comes from Heaven

³¹Pi öñaq̄w pítuhqa hapi pas sohsokmuy amupyevee, noq̄w i' tūwaq̄atsit añq̄wnihqa yep q̄atsit tunatyawta, nihqe yep q̄atsit tunatyayat yuaatañwu. Öñaq̄w pítuhqa hapi pas sohsokmuy amupyevee.

³²Nihqe pam hihta aw yórikkañw, pu navotq̄ey put yuaata; noq̄w qa hak put tuawiyat kwusu.

³³Tuawiyat kwúsuhqa put hapi akw God pas antsanihq̄at pañq̄awu.

³⁴Pi God añq̄w ayatiwhqa God lavaiyat yuaata; pi God put pas qa tuwanit Hikwsit maki'taq'ö.

³⁵Pi Naat Tiy aw unañway'taqe, öviy sohsoq hihta aw put öq̄almaqa.

³⁶God Tiyat aw tuṗtsiwhqa hapi pay q̄atsit q̄aso'taq̄at himuy'ta; pu God Tiyat aw qa tuṗtsiwhqa hapi pas soon q̄atsit aw yórikni; pánis-sa pi God itsívuat put aw huruiwta.

4

Jesus and the Woman of Samaria

¹Noq̄w ima Pharisee-sinom nanaptaq̄w, yaw Jesus John epnihqe wūhaq̄nihq̄amuy sinotakañw, pumuy kūyit akw tuvoyl̄alawu.

²Pay as pi Jesus qa nāp sinmuy kūyit akw tuvoyl̄alawu, pay put aw nánatuwnayaq̄am pantsatska.

³Noq̄w yaw pumuy yan nanaptaq̄at Jesus navotq̄e, Judea-tutskwat mātapt, pu Galilee-tutskwat aq̄w'a.

⁴Noq̄w pas pam kurs hin qa Samaria-tutskwat añni.

⁵Nihqe öviy pam Samariat ep kitsókit Sycar yan mātsiwhq̄at aw pitu, ura Jacob tiy Joseph hihsaq tutskwat máq̄ahq̄at áhayhpnihq̄at aw'i.

⁶Noq̄w Jacob nōñanvatñiat pep'e. Noq̄w Jesus waynumqe māñuiwkañw, patñive q̄atuptu tāwanasavehaq̄amo (tāwa navaysikishaq̄am añhqe q̄öniwmaq'ö)

⁷Noq̄w hak Samariat ep wuhti kuytoqe ep pitu, noq̄w Jesus put aw pañq̄awu: Okiw nuy kuynaa.

⁸(Put aw nánatuwnayaq̄am kīmihaq̄ami tunöstuiwisa.)

⁹Noq̄w pahsat pu Samariat ep wuhti put aw pañq̄awu: Ya hintaq̄w öviy um Jew-sinonikañw inumi kuyhtuviñlawu, susmataq̄pi nuy Samariat ep wuhtiniq̄ö'? Ima Jew-sinom pi Samariat-sinmuy amumum qa hintsatskaq̄w öviy'o.

¹⁰Noq̄w Jesus lavayhtiqe put aw pañq̄awu: As um God kuwahtipuyat mātsi'te', pu hak ūmi kuyhtuviñtaq̄at hákiynihq̄at tuwi'tani. Nen um put aw tūviñtaq̄w, soon pam un̄ kūyit taytaq̄at qa máq̄ani.

11 Noq̄w wuhti put aw pañqawu: Meh, t̄aqa, noq̄w pi um hihta akw kuyniqey ñastaa, noq̄w patñi hinurs hōtsi. Noq̄w um put kūyit taytaqat háqamnihqe ōviy'o?

12 Ya um itanay Jacob epnihqe hak pas pávani? Pam pi ura itamuy pay hísathaqam it patñit maqa; nihqe ura nāp put añqw hīhiko, pu tímatu, pu pokmatu.

13 Jesus lavayhtiqe put aw pañqawu: It pāhut añqw hikwqa pay piw pānaqmokmantani.

14 Nīkañw ason nu' hakiy kūyit maqaqw, put añqw hikwqa soon hisat pānaqmokni; noq̄w nu' hakiy kūyit maqaqw, pam kūyi hakiy ahsonve pāhut yamamataqat antani, nen qatsit qaso'taqat aaniwnani.

15 Noq̄w wuhti put aw pañqawu: Meh, t̄aqa, himu as um nuy it kūyit maqaqw, nu pāpu qa pānaqmokni, piw qa añqw kuytomantani.

16 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Yupa uhpuwsuñway wiktoo, noq̄w uma añqwni.

17 Noq̄w wuhti lavayhtiqe put aw pañqawu: Nu ñasta puwsuñway'ta. Noq̄w Jesus aw pañqawu: Pas um súañqawhqe Nu ñasta puwsuñway'ta, kita.

18 Pi um as tsívothiqamuy puwsuñwta; noq̄w i' pu' umum qátuhqa pay qa uhpuwsuñwa. Um pañqawhqe súañqawu.

19 Noq̄w wuhti put aw pañqawu: Meh t̄aqa, kurs um hak God lavay'ayaata.

20 Noq̄w itanam pi it tūkwit ep God aw nānawakna; noq̄w úmuyniqw pi as sinom soon qa Jerusalem ep God aw nānawaknani.

21 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Wuhti, um nuy tuptsiwni, pay nāt uma qa it tūkwit, piw qa Jerusalem ep Inay aw nānawaknaniqat aw pituto.

22 Uma hihta aw nānawaknaqey haknihqat qa navoti'yuñwa; itam pi hakiy aw nānawaknaqey navoti'yuñwa, pi God Jew-sinmuy amuhpiy sinmuy ayo ōyaq̄w ōviy'o.

23 Nīkañw pay nāt aw pituto, híkispi pas aw pitsíwta, pep pu' hakim añ pas antsa Inay aw nāwakinwisqam unañway añqw pas antsay'kahkañw put aw nāwakinwisniqat aw'i. Pi pan hapi hakim Inay aw nāwakinwisnihqamuy pam tuñlay'ta.

24 Pi God hapi Hikwsi; noq̄w put aw nāwakinwisqam pas soon qa unañway añqw pas antsay'kahkañw put aw nāwakinwisni.

25 Noq̄w wuhti put aw pañqawu: Antsa yaw hak Messias Christ yan tūñwantiw̄hqa God añqw pítuniqat nu navoti'ta; ason yaw pam hak pite', itamuy sohsok hihta āawnani.

26 Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pay nu ūmi yuaataqa hapi pam Messias.

27 Noq̄w pahsat pu put aw nānatuwnayaqam ōkihqe, pam wuhtit amum yuaataqw aw kāwuwaya; noq̄w qa haqawa put hihta tūviñtaqat, pu sen pam hinoq̄w put aw yuaataqat put tūviñta.

28 Noq̄w pahsat pu wuhti wikoroy pep mātapt, kīminihqe, ep sinmuy amumi pañqawu:

29 Kurs huvam inumum pāmiye', it hakiy t̄aqat nuy añqaqw hihta hinhtiqat sohsok nuy āawnaqat aw uma yórikyani; ya sen qa i' hak Christ?

30 Pahsat pu puma kīñaqw nõñakqe, put aw ōki.

31 Noq̄w put ahkwayñap Jesus aw nānatuwnayaqam put aw ō'qalyaqe pañqaqwa: Nōsaa, Tutuqaynaqa.

32 Noq̄w pam umumi pañqawu: Pay nu nōvat nōsniqey himuy'taqw, uma put qa tuwi'yuñwa.

33 Noq̄w ōviy put aw nānatuwnayaqam nānami pañqaqwa: Ya sen pay hak eñem nōvay'va?

³⁴ Noq̄w Jesus amumi pañqawu: Nu hakiy nuy añqw távihqat tunatyayat hintsake', put tumalayayt yúkiniqw pam pantaqa inuñem nōsiwhqat anta.

³⁵ Noq̄w ya uma qa pañqaqwa: Pay nāt nālōq mūmuyawhtuy ep pu' natwani tsovalniwni, kitota? Meh, nu umumi pañqawni: Kurs huvam kwuhpukye', pāvasat añ yórikyaa; pi pay tukwsiwyuñqe tsovalniwniqat aw pitsíwta.

³⁶ Noq̄w hōhōkqa ahsalawñwu, nihqe soñawnen sinmuy tsovalaqw, puma qatsit qa so'taqat himuy'vayani. Noq̄w uyhqaniqw, pu hōkqa puma nāma hahlayhtiñwu.

³⁷ Noq̄w yep hapi yan yuaatiwhqa pas antsa: Suhka uyhq, pu suhka hōqō, ii.

³⁸ Uma haqe' qa maqsontotat añ hōqyaniqat nu aw umuy ayata. Pay pētū añ tumaltotaqw, uma amumum sumitumalay'yuñwni.

³⁹ Noq̄w kaysiwhqam Samariat ep sinom pep kīve yesqam wuhtit lavayiyat ahpiy Jesus aw tūtuṭsiwa, ura pam pañqawu: Pas nu añqaqw hihta hinhtiqat pam nuy sohsok āawna.

⁴⁰ Noq̄w ōviy Samariat ep sinom Jesus aw ōkihqe, pam pumuy amumum huruhtiniqat put aw nānawakna; noq̄w pam lōs tāwat añ pep qatu.

⁴¹ Noq̄w piw nāt pētū kaysiwhqam pas nāp lavayiyat ahpiy put aw tūtuṭsiwa;

⁴² Nihqe wuhtit aw pañqawu: Pu' hapi itam tūtuṭsiwa, qa uhlayiy ahpiy'o, pi itam pas nāp aw tūqayyuñqe, pas suyan i' hak sinmuy ayo ōoyhqa Christni-hqat itam nanapta.

Jesus Heals an Official's Son

⁴³ Noq̄w ahpiy lōs talq pam pañqw ahpiynihqe, Galileet aqw'a.

⁴⁴ Pi God lavay'ayaat nāp tutskwat ep qa kaptsiwtañwuqat Jesus nāp pañqawu.

⁴⁵ Noq̄w pam Galilee-tutskwat ep pituqw, Galilee-sinom put pās taviya, puma pi nuhtum Jerusalem ep nōviwhqat épeqyaqe, put hihta hinhtiqat sohsok aw yórikyaqe ōviy'o.

⁴⁶ Noq̄w Jesus Galileet ep Canat aw piw pitu; pep ura pam kūyit añqw ovavalaat yuku. Noq̄w hak pas pavan sinot tiat tiyo Capernaum ep tūtuya.

⁴⁷ Noq̄w yaw Jesus Judeat añqw Galileet ep pítuhqat naat navota; noq̄w pam as put ámunnen tiyotiyat qalapsinaniqat pam aw nāwakna, pam okiw mokíwuy aqw pitsíwtaqw ōviy'o.

⁴⁸ Pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Pas uma añ kātatyhpit hihta tu-awi'yuñqat aw qa yórike' soon tūtuṭsiwani.

⁴⁹ Noq̄w pas pavan tāqa put aw pañqawu: Tāqa, um okiw itiy nāt qa mokq aqwni.

⁵⁰ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pay um aqwni, pay uhti qatu. Noq̄w Jesus put aw hin lavayhtiqat tāqa tuṭsiwhqe, pañqw ahpiy'o.

⁵¹ Nihqe ōviy pam pahsat atkamiqniqw, tumal'aymat ahsawvayaqe āawnayaqe aw pañqaqwa: Pay uhti qa mokqe qatu.

⁵² Pahsat pu pam hísatniqw añqwtiqat pam pumuy tūviñta; noq̄w puma pañqaqwa: Tāvok tāwanasaproyaqw (tāwa añhqe tsañe'sikis qōniwmaq̄w) pam mukihoya.

⁵³ Noq̄w naat navoti'taqw, ura pahsat Jesus put aw pañqawu: Pay uhti qatu, kita. Nihqe ōviy pam nāp tuṭsiwa, pu kīyat sohsyam ep yesqamu.

⁵⁴ Noq̄w Jesus Judeat añqw Galileet ep pitut yan kātatyhpit tumaltaqe pas hímunihqey pahsat lōs namtakna.

5

The Healing at the Pool

¹ It atsve pu Jew-sinmuy nōviwhqayamuy aw pitu; noqw Jesus Jerusalem aqw'a.

² Noqw Jerusalem epeq haqam kanelhötsiwat yan tūnwantiwhqat aqlap patuphaiwta; pam Hebrew-sinmuy amuhkwa Bethesda yan mātsiwhqa; noqw pam tsivót-sikivo tuhööy'ta.

³ Noqw okiw hakim ööyput, pu qapostalyaqam, qayaktaqam pu amuhpa' sūmokput tūtuyyaqam qaan'ewakw hintaqam pañ qatsya, pāhut poniniyku-niqat maqaptsi'kahkañwo.

⁴ Pi haqe' qalawmaq, öveqatsit añqw hoñviaya pāmiq hāwe', put poniniy-inañwuniqw öviy'o; noqw pāhut poniniykuqw, hak aqw mohti pake' tūyay qalaptuñwu.

⁵ Noqw hak tāqa sunat pakwt nanal sihkay'taqat yahsañwuy añ hihta tūtuyhqa okiw pep qatu.

⁶ Noqw pam wāökiwtaqw Jesus tūwahqe, pam hisat pantaqw navoti'taqe aw pañqawu: Ya um qa qalaptuniqey nāwakna?

⁷ Noqw tūtuyhqa lavayhtiqe put aw pañqawu: Tāqa, pi pāhu poniniykuqw, kurs hak okiw nuy aqw pānañwu. Okiw nāt nuy aqw hoytaqw, pay haqawa inupyeve aqw pákiñwu.

⁸ Noqw Jesus put aw pañqawu: Wunuptut, uh'ahpay ömahtat, nakwsuu.

⁹ Noqw pahsat pay tāqa qalaptuqe, ahpay ömahtat, nakwsu. Noqw ép nasuñwintalönwiwta.

¹⁰ Noqw öviy Jew-sinom qalaptuqat aw pañqawu: Pu' hapi nasuñwintalönni, um uh'ahpay kinumniqw pam qa sūanta.

¹¹ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Pi hak nuy qalapsinaqa inumi pañqawu: Uh'ahpay ömahtat, nakwsuu, kita.

¹² Pahsat pu puma put tūviñtotaqe, aw pañqawu: Noqw ya hak um uh'ahpay ömahtat nakwsuniqat ūmi pañqawu?

¹³ Noqw i' hak qalaptuqa put hákiyniqw qa navoti'ta; sinom pep suhpan-taqw Jesus pay ahpiyniqw öviy'o.

¹⁴ Ahpiy pantaqw Jesus God kīyat ep put tūwahqe aw pañqawu: Meh, um hapi qalaptu; um pāpu qaanhtiput qaan hinmani, taq nāp hisat ka um hihta pas pāpu qalolmat aw pītuni.

¹⁵ Noqw tāqa ahpiynihqe kurs Jesus put qalapsinaqat Jew-sinmuy āawna.

¹⁶ Noqw paniqw öviy Jew-sinom Jesus aw wuktota; nihqe aw put haqami hintsanyaniqey tunatyawyuñwa, pam nasuñwintalönnit ep it tumaltaqw öviy'o.

¹⁷ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Nāt Ina pew pahsavo tumalay'ta, noqw öviy nu' piw tumalay'ta, kita.

¹⁸ Yantaqat ahpiy Jew-sinom Jesus nīnayaniqey pas pāpuwat tunatyawyuñwa, pam nasuñwintalönnit qa hihtata; nit qa put-saa, pas piw pam God put náatnihqat pañqawhqe pas God-nihqey pañsoq nātsoka.

The Authority of the Son

¹⁹ Pahsat pu Jesus lavayhtiqe, amumi pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawu? Pas soon Tiat hihta nāp nahpiy hintsakñwu, pas Naat hihta hintsakq, aw tayte' pam put hintsakñwu; pi pam hihta hintsakq Tiat piw put an hintsakñwu.

²⁰ Pi Naat Tiy aw unañway'ta, nihqe hihta hintsakqey sohsok put aw mahtakinta; nihqe pam iit tutmalat epnihqe nāt pas pávanyaqat put aw mahtaknaqw, uma kātayyuñwini.

21 Pi Ina so'pumuy ahoy tātaynañwu, pu qatsíhuytañwu; noq̄w pan hapi piw nu' put Tiat hakiy tātaynanik panhtiñwu.

22 Pi Ina qa hakiy hinwat yuykuna; pam put sohsok pantaqat nuy put Tiy aw mātavi,

23 Sohsoyam nuy kaptsi'yuñwniqat ōviy'o, pas Inay hin kaptsi'yuñqey pan'i; hak nuy qa kaptsi'taqa piw Inay nuy añqw távihqat qa kaptsi'tañwu.

24 Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Ilavayiy navotqa, pu Inay nuy añqw távihqat aw tuptsiwhqa hapi qatsit qaso'taqat himuy'ta; noq̄w God pas soon put hinwat yukunani; pi pam mokiwuy añqw qatsit aw yámakiwtaq'ō.

25 Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Ima so'pum God Tiyat tōnayat nanaptaniqat aw pituto, hikis pi pay aw pitsíwta; noq̄w nanaptaqam yesvani.

26 Pi Ina pas nāp nahpe qatsit pasiwtage, pan piw nu put Tiat pas nāp nahpe qatsit pasiwtaniqat pam inuñem yuku.

27 Nihqe nu hin hihta ep yúkumantaniqat nuy ōqalmaqa, nu hapi Sinot Tíatniqw ōviy'o.

28 Uma it aw qa pas kāwuwantotani; nāt tūamit añ tañawtaqam sohsoyam itōnay nanaptaniqat aw pituto.

29 Noq̄w puma pañqw nõñakni; ima lolmat tumaltotaqam qatsit aw yesvani; noq̄w pu qalolmat tumaltotaqam hovalniwyaniqey aw yesvani.

Witnesses to Jesus

30 Soon nu nāp nahpiy hihta hintsakni; nu hin navote', put ahpiy hin yúkuñwu, noq̄w nu hihta suan yúkuñwu, ispi nu qa itunatyay hinhtiniqey tunatyawtat, pas nuy añqw távihqat Inay tunatyayat nu hinhtiniqey tunatyawtañwuniqee.

31 Kurs nu pay nāp nātuawi'taniqw, ituawi hapi qa antsani.

32 Pay nuy hákiyñiqat pas suhka tuawi'ta; noq̄w nu navoti'taqw pam nuy suan tuawi'ta.

33 Ura uma John aw hakimuy ayatota; noq̄w pam nuy súan tuawi'ta.

34 Nikañw pay nu sinot nuy hin tuawiyat qa pas antsatañwu; noq̄w pi as uma ayo nõñakniqat ōviy nu yan lavayhti.

35 John pi as pas kopitsoki uwiwitaqa talni'taqat panta; noq̄w as uma put talniyat ep hahlayyaniqey hihsavo suhtaq'ewya.

36 Nikañw pay John tuawiyat epnihqe himu pas pávannihqa nuy tuwi'ta. Itumala nuy Inay añqw taviwhqat mahtakna. Ina nuy hihta hinhtiniqey yúkuniqat ōviy ayataqw, nu put hapi tumalay'ta.

37 Ina nuy añqw távihqa pas nāp nuy hákiyñiqat pañqawu: Uma pi qa hisat put tōnayat nanapta, piw hin son'iwhqat aw yórikya.

38 Noq̄w put lavayiat umuh'unañway qa aw tuyqawi'ta, ōviy pi pam hapi añqw taviqw, uma put aw qa tūtuptsiwa.

39 Uma tutuvenit ahpiy qatsit qa so'taqat tuway'yuñqey wūwantotaqe, ōviy put añ puritota; noq̄w pi pam nuy hákiyñiqat tuawi'ta.

40 Noq̄w uma inumiye' qatsit makiwyaniqey qa nānawakna.

41 Nu sinmuy tayawinpiyamuy qa nāwakna.

42 Pi nu umumi navoti'taqw uma umuh'unañwpeq God aw qa unañway'yuñwa.

43 Nu Inay tuñwniyat aw yankañw pituqw, uma nuy qa kwusuya; pay ason hak pas nāp tuñwniy aw yankañw pituqw uma pay soon put qa kwusayani.

44 Ya uma hin tūtuptsiwani? Oviypi uma nānañaqw tayawinpit tuñlay'kahkañw tayawinpit God-sa añqwnihqat qa tunatyawyuñwa.

45 Uma umuh'unañwpeq qa pan wūwantotani: Pam Nay aw itamuy qaantaqat ep tūkopanani. Pay suhka umuy pantsakni, aw umuhtaqa'nañwa, Moses.

⁴⁶ Pi uma as Moses tūtuptionsiwe', soon nuy qa tūtuptionsiwani, pi pam nuy pēna.

⁴⁷ Nīkañw kurs uma put pēniyat qa tūtuptionsiwe', ya uma hin ilavayiy tūtuptionsiwani?

6

Jesus Feeds the Five Thousand

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Lk 9.10-17)

¹ Iit atsve pu' Jesus Galileet ep wuhkovatuphat Tiberias yan piw tūñwantiwhqat ayoqwat yama.

² Noqw sinom qaan'ewakw hintaqam put añkya, pam tūtuyyaqamuy amuhpa' kātatahpiy tumaltaqw aw yórikyaqe òviy'ò.

³ Noqw Jesus tsomomiq wupqe, put aw nánatuwnayaqamuy amumum pepeq qatuptu.

⁴ Noqw Jew-sinmuy tuiwiam Amutsva-Yūmosanihqat ep nōviwhqat aw hayiñwiwta.

⁵ Noqw Jesus kwuhpukqe, sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy put aw òkiwtaqamuy amumi yórikqe, Philip aw pañqawu: Ya itam sen haqam tunòstuiyaqw ima nōnòsani?

⁶ Noqw pay pam put aw hin hepqe òviy kita, pay pi as pam hinhtiniqey nāp navoti'taqe òviy'ò.

⁷ Noqw Philip put aw pañqawu: Pay as pi kurs itam lōp sunat sīvat akw pōlavikit tuiye', itam nāto kurs hin pumuy sohsokmuy hiñsakw nopnayani.

⁸ Noqw suhka put aw nánatuwnaqa Andrew, it Simon Peter tupkoat, Jesus aw pañqawu:

⁹ Hak yep tiyohya tsivot sōhōvosvōlavikit nitkay'va, pu lōqmuy tsākw pākiwhtuyu; noqw ya pam sinmuy kaysiwhqamuy amumi hímuu?

¹⁰ Noqw Jesus pañqawu: Uma sinmuy yesvanayani. Noqw pep a'nō tūsaqa; noqw òviy sinom pañ yesva, tsivot-sikip sōmorit pahsa'haqam tahtaqtu.

¹¹ Pu Jesus pōlavikit òmahtaqe, put ep hihlayhtit, put aw nánatuwnayaqamuy amumi put oya; noqw puma añ yesqamuy amuhpa put o'ya, pu pākiwhtuy pīwu, hihsa'haqam nānawaknaqat pahsa.

¹² Noqw pumuy òōyaqw, pam put aw nánatuwnayaqamuy amumi pañqawu: Uma yónoyhput akwsiñwqat tsovalayani, noqw qa himu hovalniwni.

¹³ Noqw òviy puma tsivot sōhōvosvōlavikit añqw yónoyhput nōnòsaqamuy akwsiñwpuyamuy tsovalayaqe, pakwt lōq sihkay'taqat tutsáysivut añ opomnaya.

¹⁴ Noqw Jesus kātatahpiy tumaltaqw, sinom aw yórikyaqe, pañqawu: Pay kurs pas antsa i' tāqa God lavay'ayaat tūwaqatsit aw pitúniqa.

¹⁵ Noqw puma put awye', pas òqalay akw put moñwtapyaniqat Jesus māmatsqe pay nāla piw tsomot aqwhaqamii.

Jesus Walks on the Water

(Mt 14.22-33; Mr 6.45-52)

¹⁶ Noqw tapkiqw put aw nánatuwnayaqam wuhkovatuphat aw hanhqe,

¹⁷ Pākihut aqw yuñt pāvaqe Capernaum aqwya; noqw nuñwu qatālawvaqw, nāt Jesus qa pitu.

¹⁸ Noqw pumuy panwisq, a'nō hukvaqw pāhu a'nō hoñvanta.

¹⁹ Noqw òviy puma pāhut añqe' kwetstiwisqe payhp, sen nālōp tutskwatuwanit pahsavohaqami hoyóyokuyaqw, Jesus pāvaqe waymakañw pākihut aw hayiñwna. Noqw pam panmaq, puma put tutwaqe pas tsātsawna.

²⁰ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay nūu, uma qa tsawiniwyuñwni.

21 Pahsat pu puma hahlayhtotiḡe, put pākihut aḡw panaya; noḡw pahsat pay pākihu pumuy haḡami hoyóyototaḡat aḡw pitu.

The People Seek Jesus

22 Noḡw ḡavoñvaḡw sinom wuhkovatuphat ayaḡwat huruhtotiḡam ura pay suhka pākihu pápiḡniḡw put u'naya; noḡw ura Jesus aw nánatuwnayaḡam put aḡw yuñḡw, pay ura Jesus pumuy ḡa amumum put aḡw paki, noḡw pay puma nanalt ahpiyya.

23 Noḡw pay pētu pākihu Tiberius añḡwyaḡam pañso öki, ura Tutuyḡawhḡa haḡam pölavikit ep hahlayhtit tünopnaḡat pañsoo.

24 Noḡw sinom Jesus-nikañw pu put aw nánatuwnayaḡamuy pep ḡa tutwaḡe, pākihut añ yuñt, Jesus hepwisḡe Capernaum ep öki.

Jesus the Bread of Life

25 Nihḡe puma wuhkovatuphat yupḡöyveḡ put tutwaḡe, aw pañḡaḡwa: Tutuḡaynaḡa, ya um hisat peḡw pitu?

26 Jesus lavayhtiḡe pumuy amumi pañḡawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañḡawni: Uma kātutmalat aw yóriḡyaḡey ḡa paniḡw nuy hepnumya, pi uma pölavikit nōnösḡe ööyaḡe öviy'o.

27 Uma nōsiwhḡat pay súlawhtiñwuḡat ḡa put öviy tumalay'yuñwni. Uma nōsiwhḡat ḡatsit ḡaso'taḡat aniwnaḡat öviy tumalay'yuñwni; put hapi nu' Sinot Tiat umuy máḡani. Pi Ina God öḡalay akw nuy tuvoylata.

28 Noḡw puma put aw pañḡaḡwa: Noḡw itam hihta tumalat hintsatske' God tayawnayani?

29 Jesus lavayhtiḡe amumi pañḡawu: Uma hapi hakiy God añḡw távihḡat aw tütuptsiwe', yan God tayawnayani.

30 Pahsat pu puma put aw pañḡaḡwa: Noḡw ya um hihta akw put pan-taḡat itamumi mahtaknaḡw itam aw yóriḡye' ūmi tütuptsiwani? Um hihta tumalay'ta?

31 Itanam pi ura ḡayēsiwhpuve hihta mennat nōnova; öviy pi yan pey'ta: Pam öveḡatsit añḡw pumuy tunösmaḡa, yan'i.

32 Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañḡawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañḡawni: ḡa Moses pút pölavikit öveḡatsit añḡw umuy maḡa; noḡw Ina hapi pas antsa pölavikit öveḡatsit añḡwnihḡat umuy maḡa.

33 Pi öveḡatsit añḡw hawhḡa hapi God añḡw pölavikit anta, pam hapi sinmuy ḡatsit huylawu.

34 Pahsat pu puma put aw pañḡaḡwa: Tutuyḡawhḡa, um okiw sutsep itamuy it pölavikit huylawni.

35 Noḡw Jesus amumi pañḡawu: Nu hapi pölaviki hakiy ḡatsit máḡañwuḡa; inumi pítuhḡa soon hisat tsōnmokni, pu inumi tuptsiwhḡa soon hisat pānaḡmokni.

36 Noḡw pi nu ura umumi pañḡawu: Uma as inumi yóriḡyakahkañw ḡa tütuptsiwa.

37 Sohsoyam Inay añḡw inumi noiwyāḡam inumiyani, noḡw ason hak inuminiḡw, soon nu put ayo tūvani.

38 Nu ḡa nāp itunatyay hintsakniḡe öveḡatsit añḡw hāwi, nu Inay nuy añḡw távihḡat tunatyayat hintsakniḡe öviy'o.

39 Noḡw i' hapi Inay nuy añḡw távihḡat tunatyāata: Nu sohsokmuy hakimuy put ahpiy inumi noiwyāḡamuy ḡa hihtawat kwayht, nuhtuñk talōñvaḡat ep pumuy ahoy tātaynani.

40 Noq̄w i' hapi nuy ańq̄w távihqat tunatyaata: Sohsoyam Tiyat aw yórikyakahkańw, put aw tūtuptsiswaqam qatsit qaso'taqat makiwyani; noq̄w nu nuhtuńk talōńvaqat ep pumuy ahoy tātaynani.

41 Pahsat pu Jew-sinom put aw qayan unańway hińqaqwa, pam pōlaviki ōveqatsit ańq̄w hawhqeý ura pańqawhq ōviy'ō.

42 Nihqe puma pańqaqwa: Ya qa i' Jesus, it Joseph tíata? Itam put náyat-nikańw pu yuyat pumuy tuwi'yuńwa. Noq̄w ya hintaqw ōviy pam ōveqatsit ańq̄w hawhqeý pańqawlawu?

43 Noq̄w ōviy Jesus lavayhtiye amumi pańqawu: Uma qa nānahpa' qaán umuh'unanway hińqaqwani.

44 Pas Ina nuy ańq̄w távihqa hakiy pan unańwtoynaq̄w, pam-sa inumini; noq̄w nu nuhtuńk talōńvaqat ep put ahoy tātaynani.

45 Pi ura God lavay'aymuyatuy pēniyamuy ań yan pey'ta: Pu puma sohsoyam God ańq̄w tutuqayyani, yan'i. Paniq̄w ōviy sohsoyam Inay ańq̄w nanaptakańw pu tūqayyaqam inumi ōkiwta.

46 Pay ka hak hisat Inay aw yórikqat nu qa pańqawu, hal i' hak God ańq̄w pítuhqa, pam-sa Inay aw yóriki'ta.

47 Pas antsa, pas antsa nu umumi pańqawni: Inumi tuptsiwqhqa hapi qatsit qaso'taqat pay makiway'ta.

48 Nu hapi pōlaviki sinmuy qatsit máqańwuqa.

49 Pay as pi umanam qayēsiwhpive hihta mennat nōńōsat, pay qa yēse.

50 Nu hapi i' pōlaviki ōveqatsit ańq̄w hawhqa, it pōlavikit ańq̄w nōsq̄a qa mokniqat ōviy'ō.

51 Nu hapi taytaqa pōlaviki ōveqatsit ańq̄w hāwi; it pōlavikit ańq̄w nōsq̄a sutsep qátuni. Noq̄w nu pōlavikit lavayhtiye itokoy pańqawu; put hapi nu sinmuy amuńem távini, puma yesniqat ōviy'ō.

52 Noq̄w ōviy Jew-sinom put ep nāńwuy'yuńqe, pańqaqwa: Ya sen i' hin itamuy tokoy nopnani?

53 Pahsat pu Jesus amumi pańqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pańqawni: Pas uma Sinot Tiyat tokoyat qa nōńōsakańw, pu put unwáyat qa hikweye' uma umuh'unanwpeq qatsit nastayani.

54 Itokoy tūmoytakańw, pu iuńway hīhikwqa hapi qatsit qa so'taqat pay himuy'ta, noq̄w nu nuhtuńk talōńvaqat ep put ahoy tātaynani.

55 Pi itoko pas antsa nōsiwhqa, pu iuńwa pas antsa hīhikwqa.

56 Itokoy tūmoytakańw pu iuńway hīhikwqa inuhpe qatu; noq̄w nu put ep qatu.

57 Pi Ina qátuhqa nuy ańq̄w tavi; noq̄w nu put ahpiy qatu; noq̄w pay pan hapi hak nuy tūmoytaqa nuy akw qátuni.

58 I' hapi pám himu pōlaviki ōveqatsit ańq̄w hāwi; pam it mennat umunamuy amuhpiy nōsiwhqat qa panta; ura puma put ańq̄w nōńōsat, pay qa sutsep yēse. It pōlavikit ańq̄w nōsq̄a hapi pas sutsep qátuni.

59 Pam Capernaum ep tsotsvalkive sinmuy tutuqaynakańw, yan lavayhti.

The Words of Eternal Life

60 Noq̄w ōviy kaysiwqhgam put aw nánatuwnayaqam it nanaptaqe pańqaqwa: Pam hihta pas nuhtsel'ewakw itamuy tutuqayna; ya sen hak ań kuytani? kitota.

61 Noq̄w put aw nánatuwnayaqam it ep qaan'unanway hińqaqwaq̄w, Jesus unańwpeq navoti'taqe, amumi pańqawu: Ya i' umumi qalomátōqti?

62 Noq̄w tis kurs ka nu Sinot Tiat ōveqatsit ep qátuńwuqey aq̄w wuptoq̄w, uma aw yórikye', pahsat uma hin wūwayani?

⁶³ Pi Hikwsi hapi hakiy taytoynañwu; hakiy tokoat qa hihta ápiniñwu; nu umumi hihta lavayhtiqw, pam pantaqa hikwsit añqwnihqe sinmuy qatsíhuylawu.

⁶⁴ Noqw pi uma haqawat qa tütuptsiwa. Pi hakim put aw qa tuptsiwni'yuñqat Jesus pay navoti'ta, pu hak momñwituy amumi put mātapiñqata. Pam sinmuy tutuqaynativagey añqaqw pūvut sohsok navoti'ta.

⁶⁵ Pahsat pu pam pañqawu: Paniqw hapi òviy nu ura umumi pañqawu: Pas Ina hakiy qa pan unañwtoynaqw, soon pam hak inumini.

⁶⁶ Yantaqat atsve put aw nánatuwnayamuy amuñaqw wūhaqnihqam put mātatve; nihqe pāpu qa amum hinnumya.

⁶⁷ Noqw pahsat pu Jesus imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumi pañqawu: Noqw ya uma nuhtum inuñaqw ahpiyyani?

⁶⁸ Noqw pahsat pu Simon Peter lavayhtiqe pañqawu: Tutuyqawhqa, noqw itam hakiy awyani? Pi um pi lavayit qatsit qaso'taqat aniwnaqat lalvaya.

⁶⁹ Noqw pay itam tütuptsiwaqe, um pas pam hak Christ God qátuhqat Tíatnihqat qapēvewnaya.

⁷⁰ Noqw Jesus amumi pañqawu: Ya nu umuy pakwt lōq sihkay'taqamuy qa namorsta? Noqw uma haqawa Nukpanat akw tuyqawiwa.

⁷¹ Pam hakiy Simon tiyat Judas Iscariot pañqawu. Pam hapi as imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amumum tōnawkañw Jesus momñwituy amumi mātapiñiqw òviy'o.

7

Jesus and His Brothers

¹ Yantaqat atsve pu' Jesus Galileet ep hinnuma, Jew-sinmuy put nīnayaniqey tunatyawyuñqaw, òviy pam Judeat ep qa hinnumniqee.

² Noqw Jew-sinom hisat nanalt talōñvaqat añ kihsit añ yesñwuqat aw pituto.

³ Noqw òviy Jesus tupkomat put aw pañqaqwa: Yupa, Judeat aqw'a, noqw ūmi nánatuwnayaqam uñ hihta hintsakqat aw nuhtum tāyuñwini.

⁴ Qa haq pi hak nātuwiwniqey nāwaknaqa nanauyve tumalay'tañwu. Kurs um pas antsa ñit hintsake', um nuhtumi nāmahtaknani.

⁵ Hikis pi put tupkomat put aw qa tuptsiwni'yuñqe òviy yan aw lavayhtoti.

⁶ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nāt ituwaniy aw qa pitu; nawus pi umuhtuwaniy aw sutsep pitsíwta.

⁷ Pay yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam soon qa umumi unañway'yuñwini; inumi pi qayan unañway'yuñwa, puma qalomáhintsatskaqat nu pañqawlawhq òviy'o.

⁸ Pay pi uma nōviwhqat aqwyani, nu' pay nāt qa aqwni, nāt ituwaniy aw qa pas pas pitu.

⁹ Yan pam pumuy amumi lavayhtit, pay hāk Galileet ep huruhti.

Jesus at the Feast of Tabernacles

¹⁰ Nikañw ason put tupkomat pas aqwyaqw, pahsat pu pam tuwat nōviwhqat aqw'a, nikañw pay qa nuhtumnit pay hihin nanauyvee.

¹¹ Noqw òviy Jew-sinom nōviwhqat epeq put hepnumyaqe pañqaqwa: Ya pam háqamo?

¹² Noqw sinom put hihin lavayta; noqw haqawat pañqaqwa: Pas as pam lolma; noqw pētu pañqaqwa: Qae, pam nuhtumi yēlawu.

¹³ Noqw pay puma nanayuve put lavayta, puma Jew-sinmuy mamqasyaqe òviy'o.

14 Noq̄w nōviwhqat nālōs talōnni'maq̄w, Jesus God kīyat awnihq̄e, pep sinmuy tutuqayna.

15 Noq̄w Jew-sinom kātayyuñq̄e pañq̄aq̄wa: Ya i' qa tutuqayñwunikañw hin tutuvenit tuwi'ta?

16 Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e pumuy amumi pañq̄awu: Pay itutuqayhpi qa inuhpiy'o, pam nuy añq̄w távihqat ahpiy'o.

17 Put tunatyayat hinmaniq̄ey tunatyawtaqa itutuqayhpiy háq̄aq̄wnihqat māmatsni, sen pam God añq̄wnihqata, sen pay nu nāp nahpiy yuaataqata.

18 Kurs nu nāyuaate', ka nu tayawniwniq̄ey tuñlay'tani; nikañw kurs nu Inay nuy añq̄w távihqat tayawniwniqat tunatyawte', pahsat pu nu pas soon atsātani, noq̄w himu q̄asantaq̄a inuhpe súlawni.

19 Puyaw umuy hin hinwisniqat Moses umumi qa tutapta? Noq̄w uma qa haq̄awa put tutavoyat an hinma. Uma pi nuy nīnayaniq̄ey anyuñwa.

20 Noq̄w sinom lavayhtotiq̄e aw pañq̄aq̄wa: Kurs um nukpanhikwsit akw tuyq̄awiwta. Ya hak uñ nīnaniq̄ey anta?

21 Jesus amumi pañq̄awa: Ura nu sūs nasuñwintalōnnit ep hihta tumaltaq̄w, uma sohsoyam kātayyuñwa.

22 Pu ōviy pi piw tiyohya poñotkiwmantaniqat Moses umumi tutapta. (Pam qa Moses ahpiy panta, pas itanamuy amuhpiy pan yukiwta.) Noq̄w uma nasuñwintalōnnit ep hakiy poñotkuyañwu.

23 Noq̄w uma Moses tutavoyat anhtotiniq̄ey nānawaknaq̄e, nasuñwintalōnnit ep hakiy poñotkuyanik pantsatsnañwu. Noq̄w kurs uma pantotiniq̄e, uma hinoq̄w inumi tu'q̄awyuñwa, nu nasuñwintalōnnit ep hakiy q̄alaptisinaq'ō?

24 Uma pay hihta hin son'iwhqat pan put hin yukunayañwu, as uma pam hin pas antsa hintaqat pan put yukunayanikahkañwo.

Is He the Messiah?

25 Pahsat pu haq̄awat Jerusalem ep ki'yuñqam pañq̄aq̄wa: Ya puma qa it nīnayaniq̄ey tunatyawyuñwa?

26 Noq̄w meh, pam qa tuhtuskañw yuaataq̄w, puma aw qa hiñq̄aq̄wa. Ya sen momñwit pay it Christnihqat suyan navoti'yuñwa?

27 Qae. Pi itam it tāqat háq̄aq̄wniq̄w navoti'yuñwa; noq̄w pi Christ pituq̄w, qa hak put haq̄aq̄w pituq̄w navoti'tani.

28 Pahsat pu Jesus God kīyat ep sinmuy tutuqaynakañw, kēew pañq̄awu: Uma nuy tuwi'yuñwa, pu nuy háq̄aq̄wnihqat navoti'yuñwa. Noq̄w nu' hapi qa nāp itunatyay pitu. Pi i' hak pas antsanihqa nuy añq̄w tavi. Noq̄w put hakiy uma qa tuwi'yuñwa.

29 Noq̄w nu' pi put tuwi'ta; pi nu' put añq̄w pítuhq̄e; noq̄w pam nuy añq̄w tavi.

30 Pahsat puma as put nuayaniq̄ey anhtoti. Noq̄w pay qa hak aw may'ta, nāt tuwaniyat aw qa pituq̄w ōviy'o.

31 Noq̄w pay sinmuy amuñaq̄w kaysiwhqam put aw tūtuptsiwaq̄e pañq̄aq̄wa: Ya sen Christ hisat pite', it tāqat tutmalayat epnihq̄e pas pavan kāhintsakni?

Guards Are Sent to Arrest Jesus

32 Noq̄w yaw sinom nānahpa' nauyhiñq̄aq̄waqat Pharisee-sinom nanaptaq̄e, God awwat mohpeq momñwituy amumum hoñviaymuy put aw hōnaya, put nuayaniqat ōviy'o.

33 Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañq̄awu: Pay nāt nu hihsavo umumum yantat, nuy añq̄w távihqat awni.

34 Noq̄w uma as nuy hepyat, soon nuy tutwani; pu nuy haq̄aminiq̄w uma kurs hin pañsoyani.

³⁵ Pahsat pu Jew-sinom nānami pañqawwa: Ya sen i' haqamini? Ya hintaqw itam kurs hin put tutwani? Ya sen pam pay qa-Jew-sinmuy amuhpa' itahsinmuy ahtsawaliwtaqamuy amuminen, qa-Jew-sinmuy tutuqaynani?

³⁶ Ya sen hiñqawhqe pañqawu: Uma as nuy hepyanikahkañw, soon nuy tutwani; pu piw nuy haqaminiqw uma kurs hin pañsoyani, kita?

Streams of Living Water

³⁷ Noqw nōviwhqat ep nuhtuñk wukotalōñvaqat ep Jesus wunuptut, pas kēew pañqawu: Pānaqmokiwtāqa inuminen hikwni.

³⁸ Inumi tuptsiwni'taqat ahsonñaqw kūyi taytaqa munvamantani; tutuvenit hin lavayhtiqtat pan'i, pam kita.

³⁹ Pam yan lavayhtiqtat it Hikwsit pañqawu, put hapi hakim Jesus aw tuptsiwyaqam ason makiwyani. Qahováriwtaqa Hikwsi nāt nuhtumi qa noiwa, nāt Jesus qa pas pas hímuniwhitiqw ōviy'o.

Division among the People

⁴⁰ Noqw ōviy kaysiwhqam sinom it yan lavayit nanaptaqe pañqawwa: Pay kurs pas antsa i' hapi God lavay'ayaat pas pávannihqa.

⁴¹ Noqw pētu pañqawwa: Pay i' pas pam Christ. Noqw haqawat pañqawwa: Ya Christ yaw Galileet añqw yámakni?

⁴² Puyaw tutuveni qa pan lalvaya: Ura Christ David ahpiy aniwhitini, pu Bethlehem kitsókit añqw yámakni, ura David haqam qátuñwuqat añqö'?

⁴³ Noqw ōviy sinom Jesus ep nātsiki.

⁴⁴ Noqw haqawat as put nuayaniqey nānawaknaqw, pay qa hak put aw may'ta.

The Unbelief of the Jewish Leaders

⁴⁵ Pahsat pu ima hoñvia'yat God awwat mohpeq momñwituy amumi-nikañw, pu Pharisee-sinmuy amumi ōkiqw, puma pumuy amumi pañqawwa: Ya uma hinoqw qa wikvaya?

⁴⁶ Noqw hoñvia'yat pañqawwa: Pas qa hak tāqa hisat it tāqat an yuaata.

⁴⁷ Pahsat pu Pharisee-sinom pumuy amumi pañqawwa: Noqw ya uma nuhtum ūnatoti?

⁴⁸ Ya hakim momñwituy sen Pharisee-sinmuy amuñaqw put aw tūtuptsiwa?

⁴⁹ Ima sōqavuñwsinom tutavot qa tuwi'yuñqam pi pay qalolmat makiway'yuñwa.

⁵⁰ Noqw Nicodemus, ura Jesus aw mihikq pítuhqa, pumuy amumum sinoi-wtaqa amumi pañqawu:

⁵¹ Hakim nāt hakiy aw qa tūqayyuñwt, pu put hihta hinhtiqtat nāt qa nanaptat, pay eñem hin yukuyamantaniqtat ya itahtutavo pan yukiwta?

⁵² Noqw puma lavayhtotiqe put aw pañqawwa: Noqw ya um piw Galileet añqw sino? Tutuvenit añ pupre', um navotni, qa hak God lavay'ayaat Galileet añqw yámakni.

⁵³ Noqw sohsoyam nanap kiy añqe'ya.

8

The Woman Caught in Adultery

¹ Noqw Jesus tsomot Olivet yan mātsiwhqat aw'i.

² Pu suits talavay pam piw God kiyat aw paki, noqw sinom sohsoyam put aw ōkiqw, pam qatuptuqe pumuy tutuqayna.

³ Noqw tutavot tutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amumum hakiy wuhtit qa nāp himuy amum hintsakkañw núansaniwhqat put aw wikvaya; nihqe puma put nāsave taviyat,

⁴ Jesus aw pañqawwa: I' wuhti qa nāp himuy amum hintsakkañw nūansaniwa, nāt pas hintsakkañwo.

⁵ Noqw Moses hapi tutavot ep itamuy pas ayataqe, hakim hakiy pan hintsakqat tatatupninayaniqat pañqawu. Noqw uñniqw hintani?

⁶ Pay puma Jesus aw hin hepyaqe, aw put hihta nēveltoynayaniqey òviy yan lavayhtoti. Noqw pay Jesus motoltit, malatsiy akw tutskwava penta, suhpan qa navotqey pan'i.

⁷ Noqw òviy puma put pas tūviñlalwaqw, pam kwuhpukqe amumi pañqawu: Pay pi haqawa umuñaqw pas qa hihtakw hintaqa put mohti owat aw tūvani, kitat,

⁸ Pu piw motoltiqe, tutskwava penta.

⁹ Noqw nanaptaqam qaanhinwisqey unañwpeq sunvoti'kahkañw, nānap pañqw nōñantiva, suswukoqw añqw hoyoyoykuyakañw nuhtuñknihqat aqw pahsavoo, noqw Jesus wuhtit nāsava wūnuhqat amum nāla akwsiñwu.

¹⁰ Noqw Jesus kwuhpukqe, pay wuhtit nāla epniqw, pam put aw pañqawu: Wuhti, ya uñ hihta nēveltoynayaqam haqamiya? Ya qa hak uñ mokniqat uñem hin yuku?

¹¹ Noqw pam put aw pañqawu: Pay qa hak'i, Tutuyqawhqa. Noqw Jesus aw pañqawu: Pay nu piw uñem qa pan yuku; um ahpiyenen, pāpu qaanqatsit qe'ni.

Jesus the Light of the World

¹² Pahsat pu Jesus piw pumu amumi pañqawu: Nu hapi sinmuy amumi tāla; inuñk hinmaqa qatalpuva soon hinmani; pam qatsit aw tālat añ hinmani.

¹³ Noqw òviy Pharisee-sinom put aw pañqawwa: Um nātuawi'ta; uhtuawi qa sūanta.

¹⁴ Jesus lavayhtiqa amumi pañqawu: Pay as pi nu nāp nātuawi'taqw, pay ituawi sūanta; pi nu haqaww pítukañw pu haqaminiqey navoti'ta. Noqw uma pi nuy haqaww pítuhqat, pu nuy haqaminiqat qa navoti'yuñwa.

¹⁵ Uma pay sinmuy amún hihta hin yukuyañwu, nu qa hakiy eñem hin yuyku.

¹⁶ Pu nāmahin pi as kurs nu hakiy eñem hin yuke', nu suan yúkuñwu, pi nu qa nālaa, Inay nuy añqw távihqa inumuma.

¹⁷ Noqw ura kurs pi lōyōm hihta tuawi'taqw, tuawiam sūantañwuqat umuh-tutavoy añ pan pey'ta.

¹⁸ Noqw nu suhka nātuawi'ta, noqw pu Ina nuy añqw távihqat nuy hákiynihqat tuawi'ta.

¹⁹ Pahsat pu puma put aw pañqawwa: Noqw una háqamo? Noqw Jesus amumi pañqawu: Uma itamuy qa tuwi'yuñwa-nūyu, pu Inayu; pi as uma nuy tuwi'yuñwe', soon piw Inay qa tuwi'yuñwani.

²⁰ Yan Jesus sivatatañpit ep yuaayku, God kíyat ep sinmuy tutuqaynakañwo; noqw qa hak put aw may'ta, nāt tuwaniyat aw qa pituqw òviy'o.

You Cannot Go Where I Am Going

²¹ Pahsat pu Jesus piw amumi pañqawu: Nu ahpiyini; noqw uma as nuy hepyani, nikañw uma umuhqaanhtipuy añ hinwiskahkañw so'ni. Nuy haqaminiqat uma kurs hin pañsoyani.

²² Pahsat pu Jew-sinom pañqawwa: Ya pam hinoqw itam kurs hin put haqaminiqat pañsoyaniqat pañqawu? Ya sen pam nāninani? kitota.

²³ Pu pam amumi pañqawu: Uma yañqw tūwaqatsit añqwya; nu òñaq'ö; uma yep qatsit ahpiyya, nu qa yep qatsit ahpiy'o.

²⁴ Paniq̄w hapi ōviy nu umumi pañqawu: Uma umuhqaanhtipuy añ hinwiskahkañw so'ni; pi uma nuy haknihqey pañqawhqat qa tūtuptsuwe', uma umuhqaanhtipuy añ hinwiskahkañw so'ni.

²⁵ Pahsat pu puma put aw pañqaqwa: Ya um hak hímuu? Noq̄w Jesus amumi pañqawu: Pay nu ura mohtihq̄ umuy put āawna.

²⁶ Nu as nihtiwhtaqt hihta ep umuy hin lavayhtini, pu umumiq̄ hiñqawni; noq̄w i' hak nuy añq̄w távihqa pas qa atsa; noq̄w nu put añq̄w hihta navotqey nuhtumi yuaata.

²⁷ Pam pumuy amumi Nay lavayhtiq̄at puma qa māmatsya.

²⁸ Pahsat pu Jesus amumi pañqawu: Ason uma nuy Sinot Tiyat nahoylehtsit ep hahye', pep pu' uma nuy hákiyñiq̄at nanaptani, pu nu qa nāp nahpiy hihta hintsakqata; Ina inumi hin tutaptaqt nu pan hintsaki.

²⁹ Pu nuy añq̄w távihqa inumuma. Ina nuy qa naltavi, nu yūmosa unañwve hinmaq̄w ōviy'o.

³⁰ Yan pam lavayhtiq̄w, kaysiwhq̄am put aw tūtuptsuwa.

Free Men and Slaves

³¹ Pahsat pu Jesus Jew-sinmuy put aw tūtuptsuwaq̄amuy amumi pañqawu: Uma ilavayiy añ hinwise', pep pu' uma pas antsa inumi nānatuwnayaq̄amyani.

³² Nen uma navotit pas antsanihq̄at tuwi'yuñwñi, noq̄w pam navoti umuy qenivo óyani.

³³ Puma lavayhtotiq̄e put aw pañqaqwa: Itam Abraham tímatu; nihq̄e itam qa hisat hakiy aw tūwik'iwyuñwa; noq̄w hintaq̄w ōviy itam qenive oyiwyuñwñiq̄at um pañqawu?

³⁴ Jesus lavayhtiq̄e amumi pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Qaantsakqa hapi qaanhtiput aw tūwikiniñwu.

³⁵ Noq̄w tūwiki pi qa sutsep kīve ki'tañwu, pi ki'taq̄at tiat pep pas sutsep ki'tañwu.

³⁶ Noq̄w ōviy kurs Tiat umuy qenivo oyaq̄w, uma hapi pas antsa qeniveyani.

³⁷ Pas as pi uma Abraham tímatniq̄w nu navoti'ta; noq̄w pi uma nuy nīnayaniqey tunatyawyuñwa, ilavayi umuh'unañwpeq qa haq̄am qeni'taq̄w ōviy'o.

³⁸ Pi nu Inay amum qátuhq̄e, hihta aw yórikqey umumi yuaata; noq̄w pu uma umunay amum yeskañw pam hihta hintsakq̄at uma aw yórikyaqey put tuwat hintsatska.

³⁹ Puma lavayhtotiq̄e aw pañqaqwa: Abraham itanaa. Jesus amumi pañqawu: Pi as uma Abraham tímatnen, soon qa Abraham hintsakpiyat hintsatskani.

⁴⁰ Noq̄w uma soq̄ tuwat nuy nīnayaniqey tunatyawyuñwa, ispi nu God añq̄w lavayit pas antsanihq̄at navotqey umuy āawnaq'ō. Abraham pi qa pan hinhti.

⁴¹ Uma umunay hintsakpiyat hintsatska. Pahsat pu pumuy put aw pañqaqwa: Itam qa tuskapq̄atsit ahpiy tihtiwyā, itam sūkw nay'yuñwa, it God.

⁴² Noq̄w Jesus amumi pañqawu: Pi as God umunayniq̄w soon uma inumi qa unañway'yuñwñi, pi nu God añq̄w yámakq̄e put añq̄w pitu; pi nu qa nāp itunatyay añq'ō; pi God nuy añq̄w tavi.

⁴³ Ya uma hinoq̄w ilavayiy qa māmatsya? Ispi kurs hin uma ilavayiy aw tuq̄ayvastotaniq̄ee.

⁴⁴ Uma umunay Nukpanat ahpiy aniwhti, nihq̄e uma umunay tunatyayat hintsatskaniqey nānawakna. Pam yayhniwhq̄at añqaq̄w tuq̄wyanta; himu pas antsanihq̄a put ep súlawniq̄w, ōviy pam antsanihq̄at ep qa huruhti; pam atsáte', nāp himuy lavayhtiñwu; pam a'nō átsanihq̄ee, pas atsat aaniwnaqa.

⁴⁵ Noq̄w pay soq̄ pi nu umumi pas qa atsat lavayhtiq̄w, òviy uma nuy qa tūtuṗtsiwa.

⁴⁶ Haq̄awa uma nuy hihta ep qaanh̄tiq̄at pas súaṅq̄awni? Noq̄w kurs nu pas qa atsat umumi lavayhtiq̄w, ya hinoq̄w uma nuy qa tūtuṗtsiwa?

⁴⁷ God ahpiȳnihqa God lavayiyat navot̄ñwu', noq̄w paniq̄w òviy uma put qa nanapta, uma qa God ahpiȳ aniwhtiq̄e òviy'o.

Jesus and Abraham

⁴⁸ Pahsat pu Jew-sinom lavayhtotiq̄e put aw paṅq̄aq̄wa: Noq̄w pay itam súaṅq̄aq̄waqe, um Samariat aṅq̄w sínoniq̄e nukpanhikwsit akw tuyq̄awiw-taq̄at paṅq̄aq̄wa.

⁴⁹ Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e amumi paṅq̄awu: Nu qa nukpanhikwsit akw tuyq̄awiwta; nu Inay kapt̄si'taq̄w uma nuy qa kapt̄si'yuṅwa.

⁵⁰ Pu nu inumi k̄atayyuṅwniq̄at qa tunatyawta; pay ason pas suhka put tunatyawta; nihq̄e pam itamuhtsave hinwat yúkuni.

⁵¹ Pas antsa, pas antsa nu umumi paṅq̄awni: Ilavayiy an hinmaqa soon mokiwuy ep pítuni.

⁵² Pahsat pu Jew-sinom put aw paṅq̄aq̄wa: Pu' hapi itam pas suyan nanaptaq̄w um nukpanhikwsit akw tuyq̄awiwta. Abraham mōki; pu God lavay'aymat piw soa; noq̄w um piw nāt paṅq̄awu: Ilavayiy an hinmaqa soon mokiwuy ep pítuni.

⁵³ Ya um itanay Abraham epnihq̄e hak pas pávani? Pam pi pay qa qatu; pu God lavay'aymat piw qa yēse. Ya um hak hímuniq̄ey nāmi wūwanta?

⁵⁴ Noq̄w Jesus lavayhtiq̄e paṅq̄awu: Kurs nu pay nāp nātsokananiq̄w pay pam qa hihta hihkay'tani; noq̄w pi Ina nuy tsokanañwu; noq̄w uma put aw yanyuṅq̄ey paṅq̄aq̄wa.

⁵⁵ Noq̄w pi uma put qa tuwi'yuṅwa; noq̄w nu put tuwi'ta; nihq̄e òviy kurs nu put qa tuwi'taq̄ey paṅq̄awe', nu umún átsani; noq̄w pi nu put tuwi'taq̄e, put lavayiyat an hinma.

⁵⁶ Umuna Abraham iqatsiy aw yórikniq̄ey put ep hahlayi; nihq̄e pam aw yórikq̄e hahlayhti.

⁵⁷ Pahsat pu Jew-sinom put aw paṅq̄aq̄wa: Um nāt qa lōp sunat pakwt sihkay'taq̄at yahsañwni'kañw, ya pay um Abraham aw yori?

⁵⁸ Jesus amumi paṅq̄awu: Pas antsa, pas antsa nu umumi paṅq̄awni: Nāt Abraham qa háqamniq̄w pay nu qatu, kita.

⁵⁹ Pahsat pu puma put tatatupyaniq̄e o'wat ömahtota; noq̄w pay Jesus nauyhtaq̄e God kīyat aṅq̄w yámakq̄e pumuy amuhsonñaq̄w hinmakañw paṅq̄w ahpiy'o.

9

Jesus Heals a Man Born Blind

¹ Noq̄w Jesus haq̄aminikañw, hakiy tāq̄at pas tihtiw̄h̄q̄ey aṅq̄aq̄w q̄apostalq̄at aw tātayi.

² Noq̄w Jesus aw nánatuwnayaq̄am put tūviñtotaq̄e aw paṅq̄aq̄wa: Tutuq̄ay-naqa, ya hakiy qaanh̄tiq̄w, òviy i' q̄apostalkañw tihtiwa, sen ii, sen náata, sen yúata?

³ Noq̄w Jesus paṅq̄awu: Pay i' qa hakiy qaanh̄tipuyat ep pankañw tihtiwa, qa nāp qaanh̄tiq̄ey ep'e, pu qa nay, yuy qaanh̄tipuyamuy ep'e; pi pay God tumalaat put ep mātaktiniq̄w òviy pam pankañw tihtiwa.

⁴ Nāt tälö'niq̄w nu soon nuy aṅq̄w távihq̄at tumalaȳat qa tumalay'tani; taq̄ mihikq̄ soon hak tumalay'tañwu.

⁵ Nu nāt tūwaqatsit ep hinnumqe nu hapi sinmuy amumi tāla.

⁶ Yan pam lavayhtit, tutskwami tōhakqe, tutsvalay akw tsōqataqe, put qapostalqat pōsiyat aňhqe lelwi;

⁷ Nit put aw pañqawu: Yupa, nen um patuphat Siloam aqw posimavaqtani, kita. (Siloam hōniwa, i'nihqe pam'i.) Noqw ōviy pam awnihqe, aqw posimavaqtaqe, tālat taykañw ahoy pitu.

⁸ Noqw ōviy kisñwamat-niqw pu haqawat put qapostalñwuniqw aw yorsto-taqam pañqaqwa: Ya qa i' haqam qátukañw hihta tuñlay'tañwuqa?

⁹ Noqw haqawat pañqaqwa: Pay i' pam'i; noqw pētu pañqaqwa: Pay i' put an sóniwa. Noqw pam tāqa pañqawu: Pay nu' pam'i.

¹⁰ Noqw ōviy puma put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Noqw uhposi hin tālawva?

¹¹ Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Pay hak tāqa Jesus yan mātsiwhqa tsōqataqe, ivosvaqe put lelwit, inumi pañqawu: Um patuphat Siloam awnen, aqw posimavaqtani; noqw ōviy nu awnihqe posimavaqtaqe, ivosiy tālawna.

¹² Pahsat puma put aw pañqaqwa: Noqw pam hak háqamo? Noqw pam pañqawu: Piyi.

The Pharisees Investigate the Healing

¹³ Pahsat pu puma qapostalñwuqat Pharisee-sinmuy amumi wikya.

¹⁴ Noqw piw nasuñwintalōñnit ep Jesus tsōqataqe put pōsiyat tālawna.

¹⁵ Pahsat pu Pharisee-sinom pam hin pōsiy tālawnaqat tuwat put tūviñtota. Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pam ivosiy aňhqe tsōqat lelwi; noqw nu posimavaqtaqe, ivosiy tālawna.

¹⁶ Pahsat pu ōviy haqawat Pharisee-sinom pañqaqwa: Pay pi i' tāqa qa pas God aňq'ō, ōviy pi nasuñwintalōñnit qa kaptsi'ta. Noqw pētu pañqaqwa: Pas soon hak qaanhinmakañw yanhaqam kātutmalat hintsakni. Noqw yan puma nātsiki.

¹⁷ Pahsat pu puma qapostalñwuqat aw piw pañqaqwa: Ya uhposiy tālawnaqa uñniqw hak hímuu? Noqw pam amumi pañqawu: Pam God lavay'ayaata.

¹⁸ Noqw as qapostalñwuqa pōsiy tālawnaqat Jew-sinom qa tūtuqtsiwa. Noqw ōviy puma put nayat yuyat enañ wáñwayyaqe,

¹⁹ Tūviñtotaqe amumi pañqaqwa: Ya pas pay i' umuhti qapostalkañw tihti-whqat uma pañqawlawu? Noqw pam pantañwunikañw hin pu' tālat tayta?

²⁰ Noqw put naat yuyat amum lavayhtiqe amumi pañqawu: Pay pi i' pas itahtinihqat itam navoti'ta, pu i' qapostalkañw tihtiwhqata.

²¹ Nikañw hin pi pam pu' tālat taytaqw itam qa navoti'ta; piw hak put pōsiyat tālawnaqat itam qa navoti'ta; pi wūyoq'a; uma tūviñtotani; pam pi nēnem hin lavayhtini.

²² Put naat yuyat amum Jew-sinmuy mamqasqe ōviy yan lavayhti; yaw kurs hak Jesus pas Christ-nihqat pañqawhq, Jew-sinom aw tōnawtaqamuy aňqw put ayo tūvayaniqey pasiwni'yunqw ōviy'ō.

²³ Paniqw ōviy puma pañqawu: Pay wūyoq'a, uma tūviñtotani, kita.

²⁴ Pahsat pu piw ōviy puma qapostalñwuqat wáñwayyaqe aw pañqaqwa: Um God pas hihtatani; itam navoti'yunqw, i' tāqa qaanhinma.

²⁵ Noqw pam lavayhtiqe pañqawu: Pay ka pi as sen pam qaánhinma, sen pay qa panmaq, nu put qa navoti'ta; pay it-sa pi pas sūkw nu suyan navoti'ta, nu as ura qapostalñwu, nikañw nu pu' tālat tayta.

²⁶ Pahsat pu puma piw put aw pañqaqwa: Ya pam uñ hintsana? Hin pam uhposiy tālawna?

²⁷ Noqw pam lavayhtiqe amumi pañqawu: Pay pi nu umuy āawnaqw uma qa nanapta. Ya uma hinoqw pas pu' piw put nanaptaniqey nānawakna? Ya uma tuwat put aw tutuqayyaniqe ōviy'o?

²⁸ Pahsat pu puma pas tutsíw'unanway hiñqawaqe put aw pañqawu: Um pi put aw tutuqayi, itam pi Moses aw tutuqayya.

²⁹ God pi pas suyan Moses aw yuaaykuqat itam navoti'yuñwa; i' pi pay hak tuwat háqaq'ö.

³⁰ Noqw tāqa lavayhtiqe amumi pañqawu: Is uti pas as uma put háqaqwniqw qa navoti'yuñqw, piw pam ivosiy tālawna.

³¹ Noqw pi itam navoti'yuñqw God qaanhinwisqamuy lavayiyamuy qa navotñwu; pi hak haqam God kaptsi'kañw tunatyayat hinmaq w put pam navotñwu.

³² Hisat qatsit yayhniwhqat añqaww qa hak haqam hakiy qapostalkañw tihtiwhqat posiyat tālawniqat itam navoti'yuñwa.

³³ Pi as i' tāqa qa God añqwnen soon hihta hintsakni.

³⁴ Puma lavayhtotiqe aw pañqawu: Pas as um qaanhtiput añ tihtiwhqañw, ya pas piw um itamuy tutuqayna? kitotaqe put pañqw ayo tūvaya.

Spiritual Blindness

³⁵ Noqw yaw put tūvayaqat Jesus navotqe put tūwahqe aw pañqawu: Ya um God Tiyat aw tuptsiwni'ta?

³⁶ Noqw pam lavayhtiqe aw pañqawu: Ya pam hak'i, tāqa? Nu hakiy aw tuptsiwni?

³⁷ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay um aw yori; noqw pam hapi ūmi yuaata.

³⁸ Noqw pam pañqawu: Tutuyqawhqa, nu tuptsiwa; pam kitat put aw naokiwhta.

³⁹ Noqw Jesus pañqawu: Nu hapi yep hin hintaniqat ōviy pew tūwaqatsit aw pitu, ima añ qa tayyuñqam pōsiy tālawnyaniqat ōviy'o, pu añ tālat tayyuñqam pōsiy qatālawnyaniqat ōviy'o.

⁴⁰ Noqw haqawat Pharisee-sinom put ámumyaqam iit nanaptaqe put aw pañqawu: Noqw itam piw qapostalya?

⁴¹ Noqw Jesus amumi pañqawu: Pay pi as uma qapostalye', soon qaanhtiput hinyuñwani; noqw pi uma postalyaqey kitotaqw, ōviy umuhqaanhtipu umuhpe hūrsti.

10

The Parable of the Sheepfold

¹ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawu: Hak qa hötsíwhpa kanelkimi pakit, pay nāp haqe' aqw pákihqa hapi uyiñwuniñwu, pu hakiy hihta tusoq-nawhkiawhqañwu.

² Hötsíwhpa pákihqa hapi kanelmuy tumalay'taqaniñwu.

³ Noqw hötsíwat aw tunatyawtaqa put aw hōtañwu, noqw kanēlom tōnayt nanaptañwu; noqw pam pumuy tūñwniyamuy akw wánwaylawñwu, nen pumuy pañqw haqami tsamñwu.

⁴ Pu pam pokmuy nõnakne' amupyeve hinmañwu; noqw kanēlom tōnayt tuwi'yuñqe ōviy put añkyañwu.

⁵ Nikañw puma a'lōntuy tōnayamuy qa tuwi'yuñqe ōviy hakiy alōñōt qa añkyat, tuwat soq put apyeve watqañwu.

⁶ Yan Jesus tūwutsit añ pumuy amumi hihta mahtakna; noqw puma put hihta lavayhtiqat qa māmatsya.

Jesus the Good Shepherd

⁷ Pahsat pu Jesus piw amumi pañqawu: Nu hapi kanelkimi q hōtsíwat anta.

⁸ Inupyeve mohti ökihqam sohsoyam uuyiñwtu, pu hihta tūnawhkilalwaqamu; noqw ikanelvohkom pumuy amumi qa tūqayyuñwa.

⁹ Nu hapi hōtsíwa; inuhpa' pákihqqa hapi ayo yámakni, nen aw papkikañw pu piw añqw yaymakañw nōsiwhqey tuway'numni.

¹⁰ Pi uyiñwu ūuyniksa pítuñwu, pu hihta nīnaniksaa, pu hihta hovalaniksaa; noqw nu tuwat pumuy yesniqat öviy pitu, puma nukñwat qatsit qaöwíhinyuñwniqat öviy'o.

¹¹ Nu hapi kanelmuy amumi suan tunatyawmaqa. Suan kanelmuy amumi tunatyawmaqa hapi pumuy amuñem qatsiy táviñwu.

¹² Náwuspi i' ayaiwtaqa, kanelmuy qa pokmuy'taqe amumi qa suan tumalay'tañwu; nikañw haqaqw kwéwuniqw put tuwe', kanelmuy tatamhtat, wāyañwu; noqw kwewu kanelmuy qöyañwu, pu piw tatslaknañwu.

¹³ Ayaiwtaqa wāyañwu, pam pi pay ahsatiy öviyiniñwunihqe kanelmuy qa hin amumi tunatyawtañwu.

¹⁴ Nu hapi kanelmuy amumi suan tunatyawmaqa; nihqe nu ikanelvokmuy tuwimuy'ta; noqw ivokom nuy tuwi'yuñwa.

¹⁵ Pas Ina nuy hin tuwi'taqw nu pan piw Inay tuwi'ta, nihqe nu ikanelvokmuy amuñem iqatsiy távini.

¹⁶ Pu nu piw nāt pētuy kanelmuy qa it kanelkit ep yesqamuy pokmuy'ta; pumuy nu soon qa tsamni, noqw puma itönay nanaptani; noqw puma sūp tönawtaqw sūka pumuy amumi tunatyawtani.

¹⁷ Noqw nu hapi iqatsiy tave' put ahoy kwúsuniqat öviy Ina inumi unañway'ta.

¹⁸ Soon hak nuy iqatsiy nawhkini, nu nāp put távini; nu put táviniqey aw öqalat pasiwta, pu nu put ahoy kwúsuniqey aw'i; yan hapi Ina imumi tutapta.

¹⁹ Noqw yan it lavayit ep pay piw Jew-sinom nātsiki.

²⁰ Noqw kaysiwhqam pañqaqwa: Pam nukpanhikwsit akw tuyqawiwtaqe öviy pas qa navoti'numa. Ya uma hinoqw aw tūqayyuñwa?

²¹ Noqw pētu pañqaqwa: Nukpanhikwsit akw tuyqawiwtaqqa qa yan yuaatañwu. Ya sen nukpanhikwsi qapostalyaqamuy pōsiyamuy tälawnani?

Jesus Is Rejected by the Jews

²² Noqw Jew-sinom Jerusalem epeq ura hisat namat God kíyat powatotaqat éphaqam u'nantota, tōmōhaqamo.

²³ Noqw Jesus God kíyat ep haqam Solomon tuhöoyat añ waynuma.

²⁴ Noqw Jew-sinom put aw tsovaltíqe aw pañqaqwa: Taay, ya hihsavo-haqam itam ūmi a'nö wūwantotani? Kurs pay um pas Christ-nen itamuy suyan put āawnani.

²⁵ Noqw Jesus amumi pañqawu: Pay pi nu umuy āawnaqw uma qa tūtuptionsiwa. Nu Inay tuñwniyat aw yankañw iit tutmalat hintsakq, pam nuy hákiyinihqat tuawi'ta.

²⁶ Noqw uma qa tūtuptionsiwa, ispi uma qa nuhtum ikanelvohkomyaqee; pay pi nu ura umumi pañqawu.

²⁷ Ikanelvohkom itönay nanaptañwu; noqw nu pumuy tuwimuy'ta; noqw puma inuñk hinwisa.

²⁸ Noqw nu pumuy qatsit qaso'taqat huylawu; noqw soon puma hovalniwyani, piw soon hak pumuy imapqölnaqw tusoq'ipwani.

²⁹ Ina nuy pumuy máqahqa sohsokmuy amuhpenihqe pas pávani; noqw qa hak pumuy Inay mapqölnaqw tusoq'ipwaniqey aw öqala.

³⁰ Ina-niqw pu nūu, itam sūkaa.

³¹ Pahsat pu Jew-sinom put tatatupyaniqe pay piw o'wat ömahtota.

³² Noqw Jesus lavayhtiçe amumi pañqawu: Nu nihtiwtatqat lolmat tumalat Inay añqw umumi mahtakna. Noqw ya uma hihtawat tumalat ep nuy tatatupyani?

³³ Noqw Jew-sinom put aw pañqaqwa: Pay itam lolmat tumalat qa ép un tatatupyani, pi um God qakaptsi'lavayhtiç'ö; pu um pay sínonikañw pas God-nihqey pañqawhçat öviy'o.

³⁴ Noqw Jesus amumi pañqawu: Puyaw umuhtutavoy ep qa yan pey'ta: Nu pañqawu: Uma pas hihtuya, yan'i? (Noqw pas soon tutuveni alöntini.)

³⁵ Noqw pep hapi pam hakimuy put lavayiyat ömahtotaqamuy pas hihtuyaçat amumi pañqawu.

³⁶ Noqw hintaqw öviy uma nuy qakaptsi'lavayhtiçat pañqaqwa, nu Pas Hímuniçat Tiatnihqey lavayhtiçö'? Pi Ina pas nāp nuy supwataçe tūwaçatsit aw tavi.

³⁷ Ason pi nuy qa Inay tumalayay hintsakç, uma nuy qa tūtuçtsiwani.

³⁸ Nikañw kurs pay nu pas put hintsakç, nāmahin pi as uma nuy qa tūtuçtsiwaniçahkañw uma hihihta tumaltiwhçat tūtuçtsiwani; nen Ina inuh-peniçw, pu nu put epniçat uma māmatsye' tūtuçtsiwani.

³⁹ Yantaçat ep pu as öviy piw puma put nuayaniçey antotiçw, pam pumuy māyamuy añqw ayo yāmakçe,

⁴⁰ Jordan yupçöymi pañsonihçe huruhti, ura John pay mohti kūyit akw tūtuçtsiwaniçahçat pañsoo.

⁴¹ Noqw kaysiwhçam put aw ökiwtaçe nānami lavayta: John pi qa hihta kātumalta; nikañw John pi it tāçat hin lavayhtiçw pas pam soçsoy antsa.

⁴² Noqw pepeç kaysiwhçam put aw tūtuçtsiwa.

11

The Death of Lazarus

¹ Noqw hak tāça Lazarus yan mātsiwhça Bethany kitsókit ep ki'ta, it Maryt-nikañw pu qōqayat Marthat kitsókiyamuy ep'e; noqw pam hak okiw tūtuyhti.

² (I' Mary hapi put atsve hihta kwanwáhovaçtuçat wiçkuyit akw Tutuyçawhçat lelwit, pu hōmiy akw kukyay añ hōna; noqw put tupkoat Lazarus tūtuya.)

³ Paniçw öviy put qōçamat hakiy Jesus aw ayataçw, pam pañqawu: Tutuyçawhça, meh, pas aw uh'unañwa okiw tūtuya.

⁴ Noqw Jesus put navotçe pañqawu: I' tūya put mokniçat qa pániç'ö, pi God pas a'nö hímuniwhçiniçat öviy'o, noqw God Tiat put ahpiy pas pavan hímuniwhçini.

⁵ Noqw Jesus Marthat aw unañway'ta, pu tupkoyat Maryt-nikañw pu Lazarus pumuy amumii.

⁶ Noqw öviy pam put navotçe pay hāk pepeç lōs talōnna.

⁷ Nit it atsve pu' pam put aw nānatuwnayaçamuy amumi pañqawu: Tuma piw Judeat aqçya.

⁸ Noqw puma put aw pañqaqwa: Tutuçaynaça, nāt pūnat pu' Jew-sinom un tatatupninayaniçey anhtotiçw, ya um pay piw aqwni?

⁹ Noqw Jesus lavayhtiçe pañqawu: Ya talōnvaçat ep tāwa añhçe qa pakwt lōç siçkay'tasikis qōniltiñwu? Tālō waynumça qa wíwakñwu, pam çatsit aw tālat aw taymañwuniççe öviy'o.

¹⁰ Mihikç waynumça hihta ep wíwakñwu, put ep tāla sūlawniñwuniççe öviy'o.

11 Yan pam lavayhtit amumi pañqawu: Itahkwatsi Lazarus pūwi, noqw pay nu aqwnen tātaynani.

12 Pahsat pu put aw nánatuwnayaqam put aw pañqaqwa: Tutuqaynaqa, pay pi pūwe' soon qa öqawhtani.

13 Noqw pam mokqat Jesus pañqawhq, suhpan as pay pam puwhqe nāsuñwni'taqw put pañqawhqat puma wūwaya.

14 Pahsat pu Jesus pumuy amumi pas suyan pañqawu: Lazarus mōki.

15 Noqw nu qa épeqniqw pam panhtiqw pas nu put ep umuñem hahlayhti, uma nuy hinhtiniqat aw yórikye' inumi tūtuptionsiwaniqat öviy'o. Pay itam aqwyani.

16 Pahsat pu Thomas, Didimus yan tūnwantiwhqa, suñwámuy amumi pañqawu: Itam amum aqwy'e, amum so'ni.

Jesus the Resurrection and the Life

17 Noqw Jesus pepeq pituqw, pay kurs pam āmiwhqe, nālōs talni'ta.

18 Noqw Bethany Jerusalem áhayhpo, sukwa añqw nāsamiq tutskwatuwanit pahsaphaqamo.

19 Noqw Jew-sinom kaysiwhqam Marthat pu Maryt pumuy tupkoyamuy ep pumuy qahahlayhpiyamuy ep amumi unañwtapyaniqe kurs ep öki.

20 Noqw yaw Jesus añqwnihqat Martha navotqe, pañqw nakwsuqe put ahsawva, noqw Mary pay nāt kiy ep qatu.

21 Pahsat pu Martha Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pas as um yepniqw soon itupko mokni.

22 Noqw pay nu navoti'taqw nāmahin pi yahsathaqam um God aw hihta tūviñtaqw soon pam uñ qa máqani.

23 Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay uhtupko ahoy tātayni.

24 Noqw Martha put aw pañqawu: Antsa nu navoti'taqw nuhtuñk talönvaqat epeq sinom ahoy yesvaniqw pam nuhtum ahoy tātayni.

25 Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu hapi hakiy mokiwuy añqw ahoy tātaynañwuqa, pu qatsíhuytañwuqa; inumi tuptionsiwhqa as nāmahin mokni, nīkañw pay pam qátuni.

26 Pu hak qatukañw inumi tuptionsiwni'taqa pas soon hisat mokni. Ya um it tūptionsiwa?

27 Noqw pam put aw pañqawu: Owi, Tutuyqawhqa, pay um pas Christ, God Tíatnihqat nu tuptionsiwa; ura kurs pi pam hak tūwaqatsit aw pítuni.

Jesus Weeps

28 Yan pam lavayhtit ahipyinihqe tupkoy Maryt nauywañwayhqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa pitu, nihqe uñ wánwaylawu.

29 Noqw panis pam put navot suñwnuptut, put aw'i.

30 Noqw Jesus nāt kimi qa pítuhqe, haqam Martha put ahsawvaqat pay nāt pep'e.

31 Noqw Jew-sinom Maryt amum ahpave tañawkahkañw put aw unañwtavi'yuañqam put suñwnuptut yámakmaq aw tayyuñqe añkya pañqawkahkañwo: Pam sumataq tūamit ep pakmumuyniqe öviy pañsoo, kitota.

32 Pahsat pu Mary nāt Jesus haqam wunuqw túwahqe aw pitu, nihqe put atpipo tamötswnuptut aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pas as um yepniqw soon itupko mokni.

33 Noqw pam pakmumuyhq, pu Jew-sinom put amum ökihqam piw tsayk-itaqw Jesus amumi yórikqe unañwpeq ökwavakqe,

³⁴ Pañqawu: Uma haqam put taviya? Noqw puma pañqaqwa: Tutuyqawhqa, um awnen aw tātayni.

³⁵ Noqw pahsat pu Jesus paklawu.

³⁶ Pahsat pu Jew-sinom pañqaqwa: Meh, pas kurs aw unañway'ta.

³⁷ Noqw haqawat pañqaqwa: Ya sen i' qapostalqat pōsiyat tālawnaqa soon hinwat yukuqw soon as ka mokni?

Lazarus Brought to Life

³⁸ Pu ōviy Jesus nāt qa suyan unañway'kañw tūamit aw pitu. Noqw tuhsōñaqw tūamiwta, noqw aqw owa uhtsiwta.

³⁹ Noqw Jesus pañqawu: Uma owat ayo taviyani. Noqw mokqat qōqaat Martha put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay soon pi okiw qa hovaqtuni; pi pay nālōs talōnni'ta.

⁴⁰ Noqw Jesus put aw pañqawu: Ya ura um tuptsiwe', God ōqalayāt lolmat aw yōrikniqat nu ūmi qa pañqawu?

⁴¹ Pahsat pu mokpu haqe' qatsqat añqw puma ayo owat taviya. Noqw Jesus ōmiq tātayht pañqawu: Inaa, kwakwhay um nuy navota.

⁴² Pay pi as um sutsep nuy navotñwuniqw nu put navoti'ta; nīkañw pay ima sinom yañ hoñqam um nuy añqw távihqat tūtuptionsiwaniqw ōviy nu pañqawu.

⁴³ Yan pam lavayhtit, pahsat pu a'nō pañqawu: Lazarus, yámakuu!

⁴⁴ Noqw i' mokqa pañqw yama; noqw maat kukyat amum masyuwsit akw tōnaniwta, pu taywaat hōhōnpit akw nōmiwta. Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma ñahyat mātapyani.

The Plot against Jesus

(Mt 26.1-5; Mr 14.1-2; Lk 22.1-2)

⁴⁵ Pahsat pu kaysiwhqam Jew-sinom Maryt aw ōkihqam Jesus hihta tumaltaqat aw tātayyaqē put aw tūtuptionsiwa.

⁴⁶ Noqw pay pumuy amuñaqw haqawat Pharisee-sinmuy amumiyaqē, Jesus hīhihta tumaltaqat pumuy āawnaya.

⁴⁷ Pahsat pu God awwat mohpeq momñwit Pharisee-sinmuy amumum yuaatotaniqē tsovaltī, nihqē pañqaqwa: Ya itam hinhtotini? pas hapi i' tāqa hīhihta kātutmalat hintsaki.

⁴⁸ Pas itam qa aw hintsatskaqw, pam pantsakq kurs hin qa sohsoyam put aw tūtuptionsiwani; noqw Rome añqw sinom ōke' itahkiy kīqōtotani, pu itamuy sinmuy haqami hintsatsnani.

⁴⁹ Noqw pumuy amuñaqw haqawa Caiphas yan mātsiwhqa put yahsañwuy ep God awwat mohpeq moñw'iwtaqē pumuy amumi pañqawu: Uma qa hihta navoti'yuñwa;

⁵⁰ Piw it añ qa wūwaya: Pay hak sūka tāqa sinmuy amuñem mokniniqw pam itamuñem lomahintani. Noqw pep pu' sinom soon pas sohsoyam sūlawhtotini.

⁵¹ Pam qa nāp nahpiy yan lavayhti; nīkañw pam ephaqam God awwat mohpeq moñw'iwtaqē hihta nātoniqat pañqawu. Pam yan lavayhti qē Jesus pep tutskwat ep sohsokmuy sinmuy amuñem mokniqat añwu pay lavayhti;

⁵² Nīkañw pep tutskwat ep sinmuy qa pūmuy-sa amuñem-nit, pas sohsokmuy God tímuyatuy añqē' ahtsawaliwyuñqamuy piw amuñem mokni, pam pumuy sohsokmuy sūmi tsovalaniqē ōviy'ō.

⁵³ Pahpiy pu puma put hin nīnayaniqey nanawinya.

⁵⁴ Noqw ōviy Jesus Jew-sinmuy amuhpa' pāpu qa pas mātaqpuva hinnuma; nihqē pam pañqw haqami kitsókit Ephraim yan mātsiwhqat aqw'a, tutskwat qayēwiwhpuve qalavoq'a. Nihqē pam put aw nānatuwnayaqamuy amumum pepeq gatu.

⁵⁵ Noqw Jew-sinmuy nōviwhqaam Amutsva Yūmosanihqat yan tūnwantiwhqat aw pituto. Noqw nāto nōviwhqat aw qa pituqw, kaysiwhqam ań tutskwava yesqam napwatotaniqe Jerusalem ep öki.

⁵⁶ Nihqe puma Jesus öviy taynumyaqe God kīyat ep hońkahkańw nānami pańqaqwa: Ya uma hin wūwantota? Ya sen pam nōviwniqat qa awni?

⁵⁷ Noqw ima God awwat mohpeq momńwit Pharisee-sinmuy amumum put nuayaniqey anhtoti; nihqe öviy kurs hak put háqamnihqat tuway'te' pańqawniqat pan yukuya.

12

Jesus Anointed at Bethany (Mt 26.6-13; Mr 14.3-9)

¹ Noqw pu Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwniqat aw navaysikis tālat pētiqw, Jesus Bethany ep pitu; pep Lazarus ura as mokqa qatu; ura Jesus put mokqat ahoy tātayna.

² Noqw Lazarus sinomat pep Jesus eńem tapkiqw nōvatota; noqw Martha tūnopni'ta; noqw Lazarus nuhtum put amum tunösvońat aw qatu.

³ Pahsat pu qōqaat Mary wihkuyit kwańwáhovaqtuqat sūp tuwanit pan putu kwusut, Jesus kukyat lelwi, nit hōmiy akw put kukyat hōna. Pam wihkuyi nard yan tūnwantiwhqe a'nō hihkay'ta. Noqw pam pantsakq kīve wihkuyit hovalańwuat tuyqawva.

⁴ Pahsat pu suhka put aw nánatuwnaqa, momńwituy amumi put mātapniqa, Judas Iscariot, it Simon tiat pańqawu:

⁵ Ya hinoqw tis nāpi kwańwáhovaqtuqa wihkuyi qa payhp sunat sīvat öviy huyiwhqe öokiwyaqamuy amumi qa noiwa?

⁶ Yan pam hińqawu, qa pas pi pas antsa öokiwyaqamuy tunatyawkańwo, pi pam uyińwunikańw sivamokit aw tunatyawtaqe, hihta pańsoq tańatiwhq put kímańwunike öviy'o.

⁷ Noqw öviy Jesus pańqawu: Uma qa wuhtit aw hińqaqwani; pam nuy hisat tūamiwniqat aw it warani'ta.

⁸ Himu pi ań öokiwyaqam umumum sutsep yanyuńwa; noqw pay nu qa sutsep umumum yantani.

The Plot against Lazarus

⁹ Noqw öviy kaysiwhqam Jew-sinom yaw Jesus pep qátuhqat nanapta; nihqe puma qa Jesus-sa öviy ep öki, puma it Lazarus ura pam mokiwyu ańqw ahoy tātaynaqat aw yórikyaniqey öviy piwu.

¹⁰ Noqw öviy God awwat mohpeq momńwit pay Lazarus piw enań nīnayaniqey nānami yuaatota,

¹¹ Yaw put atsviy kaysiwhqam Jew-sinom lasyaqe Jesus aw tūtuptionsiwaqw öviy'o.

The Triumphant Entry into Jerusalem (Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Lk 19.28-40)

¹² Noqw qavońvaqw sinom qaan'ewakw hintaqam nōviwhqat ep ökihqam yaw Jesus Jerusalem aw pitutoqat nanaptaqe,

¹³ Puma palm-tsotskit nantaqayat ūyitotaqe, pankahkańw put ahsawvaw-isa pańqawkahkańwo: Öqawmańwu! Israel-sinmuy mońwíam Tutuyqawhqat natńwaniyat ań pitutoqa pas kaptsitiwaa.

¹⁴ Noqw Jesus mōrot puhuwuńwiwtaqat túwahqe, epeq evetskilti; pi ura pan pey'ta:

¹⁵ Uma qa tsawiniwyyuñwni, Zion ep sínomu; meh, umuhmoñwi mōrot tiyat akw tsokiwmakañw añqw pituto, yan'i.

¹⁶ Noqw put aw nánatunwyaqam as mohti iit qa māmatsya; nikañw Jesus a'nō hímuniwhitiqw pahsat pu puma ura pam yan pēniwhqat u'naya, pu yan put yukunayaqata.

¹⁷ Noqw sinom put ámunyayaw pam tūamit aqw Lazarus wánwayhqe moki-wuy añqw ahoy tātaynaqw aw tayyuñqam put tuawi'yuñwa.

¹⁸ Pañiqw òviy sinom piw put ahsawvawisa, yaw pam it kātumalat tumal-taqat nanaptaqe òviy'o.

¹⁹ Noqw òviy Pharisee-sinom nānami pañqawwa: Meh, itam qa hihta ani-wni'wisa; sinom sohsoyam put añkya.

Some Greeks Seek Jesus

²⁰ Noqw hakim Greek-sinom okiwlalwaniqe nuhtum nōviwhqat ep öki.

²¹ Nihqe puma Philip Galileet ep kitsókit Bethsaidat añqwnihqat aw ökihqe pañqawwa: Tāqa, itam as Jesus aw yórikyaniqey nānawakna.

²² Noqw Philip Andrew awnihqe put āawna; noqw Andrew Philip amum Jesus put āawna.

²³ Noqw Jesus lavayhtiye amumi pañqawu: Nu Sinot Tiat pas hímuniwhitiqat hapi aw pitu.

²⁴ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Pas söhövosi tutskwami qa pohse', qa hovare', sutsep sūkaniñwu; pas pam hovare', pep-sa a'nō aniwnañwu.

²⁵ Qatsiy kahkawnaqa put kwayhni; pu yep qatsit ep pas nāp qatsiy aw qa suhta'ewnihqa hapi qatsit qaso'taqat himuy'vani.

²⁶ Inuñem tumalay'taniqey nāwaknaqa pas kurs hin qa inuñkni, nen nuy háqamniqw itumal'aya piw pepni. Pu inuñem tumalay'taqa Inay ahpiy kaptsi'tiwni.

Jesus Speaks about His Death

²⁷ Pas nu hin unañwiti. Ya sen nu hiñqawni? Inaa, um it tuwanit añqw nuy ayo távini, sen nu kítani? Noqw pi nu yañiqw it tuwanit aw pitu.

²⁸ Inaa, um pas hímuniwhitiqey namtaknani, nu kítani. Pahsat pu òveqatsit añqw hakiy tōnaat pañqawu: Nu pas hímuniwhitiqey pay namtakna, nihqe nāt nu piw panhtini.

²⁹ Noqw òviy sinom pep hoñqam put nanaptaqe úmukqat pañqawwa; noqw haqawat pañqawwa: God hoñviayaat put aw yuaayku, kitota.

³⁰ Noqw Jesus lavayhtiye pañqawu: I' hakiy tōnaat qa inuñem töqti, pi umuñem'i.

³¹ Pu' hapi it qatsit tunatyayat añ hinwisqamuy amuñem hin yukiltini; pu' hapi yep qatsit aw moñwi ayo tūviwni.

³² Noqw nūu, ason nu nahoylehtsit ep hāyiwe', nu sinmuy sohsokmuy nāmi tsovalani.

³³ Yan pam hin mokniqey lavayhtiye pañqawu.

³⁴ Noqw sinom lavayhtotiye put aw pañqawwa: Pi itam tutavot añqw nanaptaqw yaw Christ sutsep qátuni; noqw hinoqw Sinot Tiat pas kurs hin qa nahoylehtsit ep hāyiltiniqat um pañqawu? Ya i' Sinot Tiat hak hímuu?

³⁵ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Pay nu tālat ankañw umumum hihsavo yantani; nāt tālat umumum yantaqw uma kwilalatotani, noqw qatāla umuy qa wihkini; taq qatalpuva kwilalataqa haqaminihqe qa navoti'tañwu.

³⁶ Nu nāt umumum yantaqw uma inumi tütuptsiwe', talpuva hinwisni; nen uma tālat ep sinoiwyyuñwni.

The Unbelief of the Jews

Yan Jesus lavayhtit ahpiynihqe pumuy amuñaqw nātupka.

³⁷ Noqw pay as pi nāmahin pam pumuy amutpik nihtiwtat hihta kātumalat mahtaknaqw puma put aw qa tūtuksiwa.

³⁸ Yan God lavay'ayaat Esaias hin lavayhtiqat aw antsaniwa. Ura pam pañqawu: Tutuyqawhqa, ya hak itahtuawiy tuksiwa? Ya Tutuyqawhqa hakiy aw oqalay mahtakna.

³⁹ Yanta; noqw oviy soon put tūtuksiwani, ura Esaias piw pañqawhqa oviy'o.

⁴⁰ Pam pumuy pōsiyamuy qatālawna, pu pumuy unañwayamuy owata, taq ka puma pōsiy akw tutwakahkañw, pu unañway akw māmatsye', ahoy nānamtōkyaqw, nu pumuy qalapsinani.

⁴¹ Yan ura Esaias lavayhti God pitsañwayat lolmat aw yórikqee, nihqe put hakiy lavayhti.

⁴² Noqw pay as pi nāmahin yantaqw pay imuy mohpeq momñwituy amuñaqw kaysiwhqam nuhtum put aw tūtuksiwa; nikañw pay Phariisee-sinmuy amutsviy put qa pañqawu, hakton sen puma tsotsvakikimi pumuy amumi uhtayaniq'o.

⁴³ Puma pi sinmuy amuñaqw tayawinpit nānawaknaqe, God añqw tayawinpit qa hihtatota.

Judgment by Jesus' Word

⁴⁴ Noqw pu' Jesus tsa'lawhqe pañqawu: Inumi tuksiwni'taqa hapi qa inumi tuksiwni'tat, hakiy añqw nuy távihqat aw tuksiwni'tañwu.

⁴⁵ Pu inumi taytaqa hapi nuy añqw távihqat aw tayma.

⁴⁶ Nu tāla sinmuy amumi pitu, inumi tuksiwni'taqa haqe' qatālat qa añ hinmaniqtat oviy'o.

⁴⁷ Nu sinmuy amuñem hin yukunaniqe qa paniqw pew pitu, pi nu sinmuy ayo óyaniqe pitu. Nihqe oviy nāmahin pi hak ilavayiy navotkañw put qa tuksiwhq nu qa put hinwat yúkuñwu.

⁴⁸ Hak nuy qa nakwhakañw ilavayiy qa ömahtaqa hihta akw hinwat yukuniwni. Ilavayi hapi so'ñwamiq put hin yukunani.

⁴⁹ Pi nu qa nāp nahpiy yuaata. Ina nuy añqw távihqa hapi pas nāp nuy hihta hiñqawniqat inumi tutapta, pu hihta hin lavayhtiniqtat piwu.

⁵⁰ Noqw nu navoti'taqw Ina hihta tutaptaqe sinmuy qatsit qaso'taqat himuy'vayaniqtat oviy put tutapta. Noqw paniqw hapi oviy pam inumi hin tutaptaqtat nu panwat sohsok yuaayku.

13

Jesus Washes His Disciples' Feet

¹ Noqw Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwniqat nāt aw qa pituqw, Jesus yep it qatsit añqw Nay awniqey navoti'ta; nihqe sinomat it qatsit ep hinnumyaqamuy amumi unañway'taqa pam yūmosa so'ñwamiq pumuy amumi unañway'ta.

² Noqw tapkiqw pumuy nōnōsaqw, Nukpana Simon tiyat Judas Iscariot Jesus momñwituy amumi mātapniqtat pan unañwtoyna.

³ Noqw Jesus navoti'taqw, Naat sohsok hihta aw oqalat put aw noa; noqw pam God añqw pítuhqe piw God aw áhoyniqey navoti'kañw,

⁴ Tunösvoñat añqw wunuptut, napnay tavi; nit höhönpit kwusut, put kwe-wha;

⁵ Nit pu tsaqaptat aqw kuyht, pahsat pu put aw nānatuwnayaqamuy kukyamuy pāhomhtivat, nihqe höhönpit kwewhtaqa akw kukyamuy hönhhta.

⁶ Pu òviy pam Simon Peter aw pituq̄w, Peter put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya pas pay um ikukuy pāhomni?

⁷ Noq̄w Jesus lavayhtiye aw pañqawu: Pay nu hihta hintsakq um nāt qa mātsi'ta; pay ason um soon qa māmatsni.

⁸ Noq̄w Peter put aw pañqawu: Pay um pas soon hisat ikukuy pāhomni. Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pas nu uhkukuy qa pāhomq̄w pay nawus um qa isinoni.

⁹ Simon Peter put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, turs qa ikukuy-sa-nit imay iqōtoy enañ pīw um pāhomni.

¹⁰ Noq̄w Jesus put aw pañqawu: Pay pāhom'iwhqa soon pas sohsovik pāhom'iwni, pay kuk'at-sani, pi pay sohsovik kwañw'eway'o. Noq̄w uma hapi kwañw'e'wayomu, nīkañw pay qa sohsoyamu.

¹¹ Pam hakiy momñwituy amumi put mātapniqat navoti'taqe òviy pañqawu: Uma qa sohsoyam kwañw'e'wayomu, kita.

¹² Pu òviy pam pumuy kukyamuy pāhomt, pu napnay añ pakit, pu qatuptut, amumi pañqawu: Ya nu umuy hintsanqat uma māmatsya?

¹³ Uma nuy Tutuqaynalalwakahkañw pu Tutuyqawhqaalalwa; nihqe uma súañqawa, pi nu' pam'i.

¹⁴ Noq̄w kurs nu umumi tutuyqawhqa, pu umuy tutuqaynaqa umuhkukuy pāhomq̄w, soon tis uma umuhkukuy nāhoq̄w qa nāvahomnayamantani.

¹⁵ Pi nu umuy hinyaniqat umumi mahtakna, nu umuy hin yūkunaq̄w pan uma hinwisni.

¹⁶ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Pay tūwiki moñwiye epnihqe qa pavan pasniñwu, pu ayatiwhqa put ayataqat epnihqe qa pavan pasniñwu.

¹⁷ Noq̄w uma iit navoti'kahkañw añ hinwise' hahlayyani.

¹⁸ Nu umuy qa sohsokmuy lavayhti; nu hakimuy namorstaqey tuwimuy'ta. Noq̄w pay pi tutuvenit anhtiniq̄w òviy i' hak inumum tūmoq̄wtaqat inumi nukpanhtini.

¹⁹ Noq̄w nāt put qa aw pituq̄w nu añwu pay umuy āawna. Noq̄w hisat put paniwhitiq̄w, nu Christ-nihqat uma tuptsiwyani.

²⁰ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Ason nu hakiy haqami ayataq̄w, hak put pās távihqa hapi nuy pās távini; pu nuy pās távihqa hapi nuy añq̄w távihqat pās távini.

Jesus Predicts His Betrayal

(Mt 26.20-25; Mr 14.17-21; Lk 22.21-23)

²¹ Yan Jesus lavayhtit, qahahlayhtiye pañqawu: Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Uma haqawa momñwituy amumi nuy mātapni.

²² Pahsat pu put aw nānatuwnayaqam haqawat pa pam pañqawhqaqat wūwantotaq̄w nānahpa' yoyrikya.

²³ Noq̄w suhka put aw nānatuwnaqa pep Jesus tawitsqayat aw tahtsikiwta, pas Jesus aw unañwaata.

²⁴ Noq̄w Jesus hakiy pañqawhqaqat pam put tūviñtaniqat Simon Peter put aw māmasa.

²⁵ Pu òviy pam Jesus tawitsqayat aw tahtsikiwkañw put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya hakni?

²⁶ Jesus hu'wage aw pañqawu: Pay nu nōvat mórok̄nat, hakiy put maq̄aq̄w pamni. Pu pam nōvat mórok̄naq̄e, Simon tiyat Judas Iscariot put maq̄a.

²⁷ Noq̄w pam panhtiq̄w, pahsat pu Satan put unañwmiq̄w paki. Noq̄w pahsat pu Jesus put aw pañqawu: Um hihta hinhtiniq̄w iñs panhtini.

²⁸ Noq̄w qa haqawa tunōsvoñat aw qátuhqa put hinoq̄w pan lavayhtiqaqat māmatsi.

29 Judas pi sivamokit tavi'ta; noqw suhpan pam pumuy nōviwhqat ep hihta hinhtotiniqat Jesus put aw pañqawhqat haqawat wūwaya, pu sen pam ōkiwyaqamuy hihta huytaniqat pañqawhqata.

30 Noqw ōviy pam nōvat mōrokput sowat, pahsat pay pañqw yama. Noqw mīhikiwta.

The New Commandment

31 Pu ōviy pam yámakmaq, Jesus pañqawu: Pu' hapi nu' Sinot Tiat pas pavan hímuniwhtini; noqw God piw inuhpiy panhtini.

32 Noqw kurs God inuhpiy hímuniwhte', pay soon pam tuwat qa nahpiy nuy pas pavan hihtatani; nihqe soon qa pay put panhtini.

33 Itimu, nāt nu hihsavo umumum yantani. Noqw uma as nuy hepyani; noqw ura nu Jew-sinmuy amumi hin lavayhtige pay nu hapi piw pan umumi lavayhtini: Nuy haqaminiqw soon uma pañsoyani, ura nu kita.

34 Nu umumi pūhut tutaptani: Uma nānami unañway'yuñwni; nu umumi hin unañway'taqat pan piw uma nānami unañway'yuñwni.

35 Umuy nānami unañway'yuñqw pantaqat ahpiy sinom sohsoyam uma inumi nānatuwnayaqat nanaptani.

Jesus Predicts Peter's Denial

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Lk 22.31-34)

36 Simon Peter put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya um haqamii? Jesus lavayhtige aw pañqawu: Pay nuy haqaminiqw um kurs hin nāt inuñkni; nīkañw pay ason um soon qa inuñkni.

37 Peter put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya hinoqw nu soon pay pu' uñkni? Nu uñem iqatsiy táviniqey suhta'ewa.

38 Jesus lavayhtige aw pañqawu: Haw um inuñem uhqatsiy táviniqey suhta'ewa? Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Pay ason pas um nuy qa tuwi'taqey pāyis pañqawhq pu' taqákowāko tōqtini.

14

Jesus the Way to the Father

1 Uma qa hin unañway'yuñwni, uma God aw tuptsiwni'yuñwa; uma piw inumi tuptsiwni'yuñwni.

2 Inay kīyat ep yeyespi qaōwíewa, pi as qa pantaqw soon nu umuy qa āawnani. Nu umuñem qenitato.

3 Noqw nu ahpiyenen umuñem qenite', nu piw añqwni; nen umuy nāmi ōkínani; noqw nuy háqamniqw uma piw pepyani.

4 Pu nuy haqaminiqw uma navoti'yuñwa; pu uma aqw pōhut tuwi'yuñwa.

5 Thomas put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um haqaminiqw itam qa navoti'yuñwa; noqw ya itam hin aqw pōhut tuwi'yuñwni.

6 Noqw Jesus put aw pañqawu: Nu hapi God aqw pōhu, pu navoti pas antsanihqa, pu qatsi. Soon hak Inay awni, pas inuhpanen-saa.

7 Pi as uma nuy tuwi'yuñwe' soon uma Inay piw qa tuwi'yunwni; noqw yahpiy haqahpiy uma put tuwi'yuñwa; nihqe uma aw yórikya.

8 Noqw Philip put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, um Unay itamumi mahtak-naq, itam pañso uyiwaltotini.

9 Noqw Jesus put aw pañqawu: Pas as nu wūyavo umumum yantaqw, ya um nāto nuy qa tuwi'ta, Philip? Inumi yórikqa hapi Inay aw yori; noqw piw um nuy umumi Inay mahtaknaniqat inumi pañqawu.

¹⁰ Ya nu Inay amum sūkanihqat um qa tuptsiwa? Soñawnen pi nu put epniqw pu pam inuhpee. Nu umumi hihta lavayhte', qa nāp nahpiy lavayhtiñwu; pi Ina inuhpe qátuhqa tumalat hintsaki.

¹¹ Nu Inay epniqw pu Ina inuhpenihqat uma tūtuptsiwani; hal kurs uma qa pantotini, nās'ew uma itumalay ahpiy inumi tūtuptsiwani.

¹² Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Inumi tuptsiwhqa nuy hihhihta hintsakqat piw hintsakni, pu iit epnihqe pas pávanyaqat pam hintsakni, nu Inay awniniqw ōviy'o.

¹³ Pu uma ituñwniy aw yankahkañw nāphihta ōviy tūviñtotaqw, nu put panhtimantani; noqw Ina Tiy ahpiy pas pavan hímuniwhtini.

¹⁴ Uma ituñwniy aw yankahkañw nāphihta ōviy tūviñtotaqw nu put panhtimantani.

The Promise of the Holy Spirit

¹⁵ Kurs uma inumi unañway'yuñwe', itutavoy añ hinwisni.

¹⁶ Pu nu Inay aw nāwaknani, noqw piw pam sukw umumi unañwtavi'taqat umumi távini, it Qahováriwtaqat Hikwsita. Noqw pam umumum sutsep yante',

¹⁷ Umuy hihta pas antsanihqat tutuqaynani. Put hapi ima yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam kurs hin kwusuyani, puma put qa tuway'yuñqe ōviy'o, piw qa tuwi'yuñwa. Noqw uma pi put tuwi'yuñwa, pam umumum yantaqw ōviy'o, nihqe nāt pam umuh'unañwpeq qátuni.

¹⁸ Pay nu soon umuy nal'oyni; pay nu nāt piw añqw umumini.

¹⁹ Nāt hihsavoniqw pay yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam inumi qa yórikyani, nikañw uma inumi yórikyani. Pi nuy qatuqw ōviy piw uma yesni.

²⁰ Noqw pep pu' uma nuy Inay epnihqat nanaptani; pu pan piw uma inuhpeyani, pu nu umuhpeni.

²¹ Itutavoy oyi'kañw añ hinmaqa hapi inumi unañway'tani; pu inumi unañway'taqat aw Ina unañway'tani; noqw nu put aw unañway'tani, nen aw namtaknani.

²² Noqw suhka Jesus aw nánatuwnaqa Judas yan mātsiwa. Qa pam momñwituy amumi Jesus mātavi. Noqw pam Jesus aw pañqawu: Tutuyqawhqa, ya hintaqw ōviy um itamumi namtaknat, yep qatsit tunatyayat añ hinwisqamuy amumi qa namtaknani?

²³ Noqw Jesus lavayhtiye put aw pañqawu: Pay inumi unañway'taqa soon ilavayiy qa añ hinmani; noqw Ina put aw unañway'tani; noqw itam put awnen unañwayat ep qátuni.

²⁴ Inumi qa unañway'taqa hapi soon ilavayiy añ hinmani. Noqw nu umumi lavayit yuaataqw pam qa inuhpiy'o, pam nuy añqw távihqat Inay ahpiy'o.

²⁵ Noqw nu nāt umumumnikañw iit umumi yuaayku.

²⁶ Noqw nu pan Inay aw nāwaknaqw, pam umumi unañwtavi'taqat Qahováriwtaqat Hikwsit umumi távini. Noqw pam umuy sohsok hihta tutuqaynani; nen nuy hihta umumi lavayhtiye umuy sohsok ahoy u'nanani.

²⁷ Uma suyan unañway'yuñwni, nuy suyan unañway'taqat pan'i. Yep qatsit tunatyayat hinwisqam hakiy suyan unañway'taqat paysoq lavaytañwu; noqw nu qa panwat umumi yuaata. Uma qa hin unañway'yuñwni, piw umuh'unañwa qa tsawiniwyuñwni.

²⁸ Uma nanaptaqw ura nu umumi pañqawu: Nu ahpiynit piw añqw umumini. Pi uma inumi unañway'yuñwe' soon inumum qa hahlayhtotini, nu Inay awniqey pañqawhqa ep'e, pi Ina inuhpenihqe pas pávani.

²⁹ Noqw nāt hapi aw qa pituqw, pay nu añwu umuy āawna, hisat aw pituqw uma tūtuptsiwaniqat ōviy'o.

³⁰ Yahpiy hapi nu pāpu soon pas umumi yuaatani, taq Nukpana, yep qatsit ep moñw'iwtaqa añq'ö, noqw pam qahaqam hihta ep inumi tuyqawi'ta.

³¹ Noqw Ina inumi hin tutaptaqw nu pan hinma. Noqw put pantaqat akw yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam nu Inay aw unañway'taqat nanaptani. Huvam hoñvaa; itam yañqw ahpiyyani.

15

Jesus the Real Vine

¹ Nu hapi ovauyit pas antsanihqat anta, Noqw Ina hapi üyi'taqa.

² Inuhpiy hohtakiwtaqa qa himuy'vañwuqat pam ayo túkuñwu; pu pölöy'vañwuqat pam papsiñwu, noqw pahsat pu pam wūhaq aniwnañwu.

³ Noqw uma hapi it lavayit nu umumi lavayhtiqaq akw kwañw'e'way'iwyuñwa.

⁴ Uma inumi wiwyuñwni, noqw nu umumi wiwtani; soon ovauyit ahpiy hohtakiwtaqa nāp natsviy hihta himuy'vañwu, pas pam kopölvuy aw wiwte'sa hihta aniwnañwu; noqw pan hapi uma inumi qa wiwyuñwe', soon hihta aniwnayani.

⁵ Nu hapi ovauyi; noqw uma hapi ahpiy hohtakiwyuñqamu. Nu hakiy aw wiwtaqw pam inumi wiwte' a'nö himuy'vamantani; pi uma qa inutsviye', soon hihta apitotini.

⁶ Inumi qa wiwtaqa lakput hohtakiwtaqat an ayo tūviñwu; noqw sinom put tsovalaye', qōhit aqw maspaye', put taqtsokyañwu.

⁷ Kurs uma inumi wiwyuñwe', piw ilavaiy umuh'unañwpeq pani'yuñwe', pep pu' uma hihta nānawakne', put öviy tūviñtotamantani; noqw pam umumi antsaniwmantani.

⁸ Uma a'nö aniwnaye', yan Inay pas pavan mātaktotani; pu piw yan uma pas antsa inumi nānatuwnayaqamyani.

⁹ Nu hapi pas Inay inumi hin unañway'taqat pan nu umumi unañway'ta; uma suan hinwisq nu umumi unañway'tani.

¹⁰ Uma itutavoy añ hinwisq pan nu umumi unañway'tani, pas nu Inay tutavoyat añ hinmaq pw pam inumi unañway'taqat pan'i.

¹¹ Noqw uma pas hinhaqam hahlayhtotiniqat öviy nu umumi yan lavayhti; nu pas hinhaqam hahlayhtiqaq pan'i.

¹² Noqw nu yan umumi tutaptani: Uma nānami unañway'yuñwni, pas nuy hin umumi unañway'taqat pan'i.

¹³ Kurs hak tāqa kwatsmuy amuñem qatsiy tave' suyan pi pam pumuy amumi pas pavan unañway'taqe öviy panhtini. Noqw qa hak put tāqat epnihqe pas pavan nuhtumi unañway'ta.

¹⁴ Uma nuy umumi hin tutaptaqat añ hinwise' ikwátsimyani.

¹⁵ Yahpiy hapi nu pāpu umuy qa tūwiktuñwantani, taq tūwiki moñwiyy hihta hintsakq put qa navoti'tañwu. Nikañw nu umuy ikwátsimyaqat pan tūñwanta; pi nu Inay añqw hihta navotqey umuy sohsok āawna.

¹⁶ Qa uma hapi nuy namorstota, pi nu hapi umuy namorstaqe umuy sinmuy tsovalayaniqat öviy ayata; noqw tsovalniwyaqam qa hovalniwyani; noqw uma ituñwniy aw yankahkañw Inay aw hihta tūviñtotaqw pam umuy put máqamantani.

¹⁷ Nu umumi yan tutaptani: Uma nānami unañway'yuñwni.

The World's Hatred

¹⁸ Kurs yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam umumi qa suhtaq'ewyaqpw pay ura puma inumi mohti qa suhtaq'ewyaqat uma u'ni'yuñwni.

¹⁹ Pi as uma yep qatsit tunatyayat añ hinwisq, pay put añ hinwisqam soon umuy qa hahlayyani; noqw uma pi yep qatsit tunatyayat qa añ hinwisq nu umuy put añqw namorsta; noqw òviy yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam umumi qa suhtaq'ewya.

²⁰ Ura nu umumi lavayhtiqw uma put u'ni'yuñwni; pay tūwiki moñwiq epnihqe qa pavan pasniñwu; noqw kurs sinom nuy okiwsasne' soon umuy piw qa okiwsasnani; kurs ilavayiy añ hinwise' pay soon piw umuhlavayiy qa añ hinwisni.

²¹ Nikañw pay uma isinomniqw òviy puma umuy yan hintsatsnani, nuy añqw távihqat qa tuwi'yuñqe òviy'o.

²² Pay nu pítuhqe pumuy amumi yuaaykuqw puma inumi qa tuptsiwyaqe qaanhtoti. Kurs puma ilavayiy qa nanapte' pay soon pas qaanhtotini. Nihqe pu' hapi puma kurs hihta akw qaanhtipuy tupkayani.

²³ Inumi qa suhtaq'ewnihqa hapi piw Inay aw qa suhtaq'ewa.

²⁴ Nu pumuy amutpik nihtiwhtaqat kātutmalat hinhti. Qa hak inuhpenihqe hihta kātumalta. Kurs puma itutmalay aw qa yórikye' pay soon pas qaanhtotini; noqw pi as puma put aw yórikyakahkañw inumi qa suhtaq'ewya, pu Inay piw aw'i.

²⁵ Ura pumuy tutuveniyamuy añ yan pey'ta: Nuy qa hinhtiqw puma inumi qa suhtaq'ewya, yan'i. Noqw puma hin pey'taqat anhtoti.

²⁶ Nikañw ason nu umumi unañwtavi'taqat Qahováriwtaqat Hikwsit Inay añqw ayataqw, pam hihta pas antsanihqat umuy tutuqaynat, nuy hákiyinihqat sinmuy āawnani.

²⁷ Pu uma piw pas nāp hihta aw yórikyaqey tuawi'yuñwni, uma yayhniwhqat añqaqw inumum hinnumyaqe òviy'o.

16

¹ Uma qa hin unañwtotiniqat òviy nu umumi yan lavayhti.

² Nāt sinom hihta aw tōnawyuñqey añqw umuy ayo ipwayani; tis pi nāt òviy puma umuy qōqyaniqat aw pítuni; noqw panhtiqa God eñem tumaltaqey wūwamantani.

³ Puma hapi Inay nuy enañ qa tuwi'yuñqe òviy umuy panhtotini.

⁴ Nikañw ason hisat aw pituqw ura nu umuy añwu pay put āawnaqat uma u'nayaniqw òviy nu umumi yan lavayhti, nāwuspi nāt nu umumumnihqe òviy qa mohtihaq umumi iit yuaayku.

The Work of the Holy Spirit

⁵ Noqw pu' hapi nu Inay nuy añqw távihqat ahoy awni. Noqw uma qa haqawat nuy haqaminiqat tūviñta.

⁶ Noqw pay pi nu umumi iit lavayhtiqw òviy umuh'unañwa pas qa hahlayhtoti.

⁷ Noqw pay nu umumi pas qaatsat pañqawni: Pas nuy ahpiyniniqw pam umuñem lomahintani; pi nuy qa ahpiyniqw umumi Unañwtavi'taqa soon umumi pítuni, pi nu ahpiyen añqw put umumi távini.

⁸ Ason pam pite' yep qatsit tunatyayat añ hinwisqamuy qaanhtotiqat pumuy navotnani, pu hakiy hin suan hinmaqat pumuy māmatsnani, pu God sinmuy hin yukunaniqat amumi mahtaknani.

⁹ Pam pumuy inumi qa tuptsiwyaqe qaanhtotiqat pumuy navotnani.

¹⁰ Piw nuy suan hinmaqat pumuy māmatsnani, Inay awnihqat akw'a; noqw uma pāpu inumi qa yórikyani.

¹¹ Piw God sinmuy hin yukunaniqat amumi mahtaknani, pi pam yep qatsit aw moñwit pay eñem yúkuqe pas qahihtata.

¹² Nāt nu nihtiwhtaqtat hihta umumi yuaaykuniqw, uma kurs hin nāt put sohsok ömahtotani.

¹³ Nīkañw ason i' Hikwsi pas antsanihqat pite', pam sohsok antsanihqat umuy māmatsstoytani; pam qa nāp nahpiynihqat yuaataniqee. Pam hihta navote' put yuaaykumantani, pu pam hīhihta nāttoyaniqat umuy āwintani.

¹⁴ Ason pam nuy pas pavan hihtatani, pi pam itutuqayhpiy ömahtat, put umuy āwintani.

¹⁵ Inay tutuqayhpiat sohsoy piw itutuqayhpi, paniqw öviy nu pañqawu: Pam ason itutuqayhpiy ömahtat, put umuy āwintani.

Sadness and Gladness

¹⁶ Nāt hihsavoniqw pay uma inumi qa yórikyani, pu piw pay hihsavoniqw uma inumi yórikyani, nu Inay awniniqw öviy'ö.

¹⁷ Pahsat pu put aw nānatuwnayaqam haqawat nānami pañqaqwa: Ya sen pam hihta itamumi lavayhtiye pañqawu: Nāt hihsavoniqw pay uma inumi qa yórikyani, pu piw pay hihsavoniqw uma inumi yórikyani, pu Nu Inay awniniqw öviy'ö, kita?

¹⁸ Noqw öviy puma pañqaqwa: Ya sen pam hihta pañqawhqe Hihsavoniq'ö, kita? Itam hihta pañqawhqtat aw māmatsya.

¹⁹ Noqw puma as put tūviñtotaniqey nānawaknaqw Jesus navoti'taqe amumi pañqawu: Ya nu umumi Pay hihsavoniqw uma inumi qa yórikyani, pu piw pay hihsavoniqw uma inumi yórikyani, kítahqtat uma nātuvññlalwa?

²⁰ Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Nāt uma tsaykitani, pu pas hihta ep qahahlayhtotiqey pan hiñqawani; noqw tuwat yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam hahlayyani, noqw úmawat qahahlayyani; nīkañw pay umuhqahahlayhpi hahlayhpiniwhtini.

²¹ Wuhti tihtatutuyne' qahahlayñwu, tuwaniyat aw pítuñwuniqw öviy'ö; nīkañw ason pam tihte' pahsat kānavotpiy pāpu qa u'ni'tañwu, sino tūwaqatsit aw tihtiwhtat put ep hahlayñwunihqe öviy'ö.

²² Noqw pan uma qahahlayyani; nīkañw pay nu nāt piw umumi pohtani, noqw umuh'unañwa hahlayhtotini, pu umuhhahlayhpiy soon himu sohtapanani.

²³ Pu hisat aw pituqw uma soon pāpu nuy hihta tūviñlawni. Pas antsa, pas antsa nu umumi pañqawni: Uma ituñwniy aw yankahkañw Inay aw nāp hihta öviy tūviñtotaq pam umuy put máqamantani.

²⁴ Yuk pahsavo hapi uma qa hisat nāt ituñwniy aw yankahkañw hihta öviy tūviñtota. Uma aw tūviñtote' ömahtotani, nen pas hinhaqam hahlayhtotini.

Victory over the World

²⁵ Yan nu pay tupkiwtaqtat umumi yuaayku; ason hisat aw pituqw pep pu' nu soon pāpu ilavayiy tupkitat, umuy Inay pas suyan āawnani.

²⁶ Ason pep pu' uma ituñwniy aw yankahkañw hihta öviy tūviññlalwani. Noqw nu umuñem Inay aw tūviñtaniqey hapi qa pañqawu;

²⁷ Pi Ina pas nāp umumi unañway'taqw öviy'ö, ispi uma inumi unañway'yuñq'ö, nihqe nu God añqw pítuhqtat uma tūtuptsiswa.

²⁸ Nu Inay añqw yámakqe, tūwaqatsit aw pitu; nit pu' nu tūwaqatsit mātapt, Inay awni.

²⁹ Noqw put aw nānatuwnayaqam put aw pañqaqwa: Meh, pu' hapi um pas suyan yuaaykuqe, pāpu qa sómokit lavayhti.

³⁰ Pu' hapi itam uñ sohsok hihta navoti'taqat tūtuptsiswa; noqw soon kurs pas hak sōwu hihta tūviñlawni. It akw pu' itam uñ God añqw pítuhqtat tūtuptsiswa.

³¹ Noqw Jesus lavayhtiye pumuy amumi pañqawu: Ya uma pu' tūtuptsiswa?

³² Meh, aw hapi pituto, híkis pay aw pitsíwta, uma tatslake', nanāp umuhkiy ańhqe nankwuse', nuy nalmatapyaniqat aw'i. Nikańw pay nu qa nālaa, pi Ina inumuma.

³³ Uma inuhpe kwakwhaiwyuńwniqat ōviy nu umumi yan lavayhti. Uma tūwaqatsit ep kānanvotyani; nikańw pay uma su'qawyuńwni, nu hapi yep qatsit áńwuta.

17

Jesus Prays for His Disciples

¹ Yan Jesus lavayhtit, ōmiq tātayht, pańqawu: Inaa, aw hapi pitu; um Uhtiy pas hímunihqat pan nuhtumi mātaktani, noq̄w Uhti tuwat uń pan mātaktani.

² Pi um Uhtiy sohsokmuy sinmuy amumi ōqalat maqa, nihqe hakimuy hihsa'nihqamuy put aw noaq̄w, pam qatsit qaso'taqat amumi nóaniqat um pan put eńem yuku.

³ Noq̄w hak uń pas suhka antsa God-nihqat tuwi'te' pu Jesus Christ uhpiy taviwhqat piw tuwi'te' qatsit qaso'taqat himuy'vani.

⁴ Nu tūwaqatsit ep uń pas hímunihqat nuhtumi mātakta; um nuy hihta tumalat ayataqat hapi nu yuku.

⁵ Noq̄w taay, Inaa, ura tūwaqatsit nāt qa háqamniq̄w nu úmumnihqe lolmat tālawńwat pitsáńway'ta. Noq̄w ōviy nu ūmi pituq̄w um piw pan nuy lomavit-sańwtoynani.

⁶ Um sinmuy amuńaq̄w hakimuy inumi noaq̄w nu uń hákiynihqat pumuy āawna; puma as úhimumyaq̄w um pumuy inumi noa, noq̄w puma uhlayayiy ań hinwisa.

⁷ Nihqe um hihta inumi noaq̄w pam sohsoy ūńaq̄wnihqat puma nanapta.

⁸ Pi um it lavayit inumi mātapq̄ nu amumi put mātavi; noq̄w puma put ōmahtota, nihqe nu ūńaq̄w yámakqat pas suyan nanaptaqe pay um pas nuy ańq̄w távihqat tūtupsiwa.

⁹ Nu pumuy amuńem okiw nāwakinta; nu yep qatsit tunatyayat ań hinwisqamuy qa pumuy amuńem nāwakinta; um hakimuy inumi noaq̄w nu pumuy amuńem nāwakinta, puma uhsinomniq̄w ōviy'o.

¹⁰ Noq̄w sohsoyam isinom uhsinomu, pu sohsoyam uhsinom isinomu, noq̄w nu amuhpiy pas hímunihqat.

¹¹ Noq̄w nu hapi pāpu qa tūwaqatsit ep hinnuma, noq̄w ima nāt tūwaqatsit epya; noq̄w nu yańq̄w ūmii. Qahováriwhpu Inaa, um hakimuy inumi nóahqey pumuy pas nāp uhtuńwniy ōqalayay akw oyi'tani, noq̄w puma sūkayani, itamuni.

¹² Nu nāt tūwaqatsit ep pumuy amumum hinnumqe uhtuńwniy ań pumuy oyi'ta; um hakimuy inumi noaq̄w nu pumuy pās oyi'taq̄w qa himuwa haqami hiniwhti, pay i' sūlawhtiniqey namorstiwhqa-saa, hin pey'taqat anhtiniqat ōviy'o.

¹³ Noq̄w nu yahsatniq̄w yańq̄w ūmii, nihqe okiw pas pay imuy unańwpeq ihahlayhpiy aniwni'yuńwniqat ōviy nu tūwaqatsit ep yan hińqawlawu.

¹⁴ Nu amumi uhlayayiy mātavi, noq̄w yep qatsit tunatyayat ań hinwisqam pumuy amumi qa suhtaq'ewya, puma qa yep sinoiwyuńq̄w ōviy'o, nuy qa pep sinoiwtaqat pan'i.

¹⁵ Um as tūwaqatsit ańq̄w pumuy ipwaniqat nu qa pan ūmi tūvińlawu, um qalolmat ańq̄w okiw pumuy ayo oyi'taniqat pan'i.

¹⁶ Puma inún qa yep qatsit ep sinoiwyuńwa.

¹⁷ Um uhlayayiy pas antsanihqat akw pumuy nēńem qenivo ōyani; uhlayayiy pas antsa.

¹⁸ Um nuy sinmuy amumi tavi, noqw òviy pay hapi nu piw pan nuhtumi pumuy ayata.

¹⁹ Nihqe nu pumuy tunatyawkañw qenivo nātavi, puma as pas antsa piw qenivo oyiwyuñwniqat òviy'ò.

²⁰ Pu nu qa ímuy-sa amuñem tūviñlawu, nāt hakim pumuy lavayiyamuy ahpiy inumi tūtuptionsiwaniqamuy amuñem pīwu.

²¹ Okiw as puma sohsoyam sūkayaniqat nu tūviñlawu, um Ina inuhpeniqw pu nu uhpenihqat pan piw itamuhpe sūkayaniqata; noqw pep pu' tūwaqatsit ep sinom um nuy añqw távihqat tūtuptionsiwani.

²² Noqw um hin nuy kaptsi'taqw pan piw nuy pumuy kaptsi'ta, puma itamun sūkayaniqat òviy'ò.

²³ Nu pumuy amuhpeniqw pu um inuhpee, noqw puma itamuhpe pās pasiwyuñwni, noqw sinom nanaptaqw um nuy añqw tavi, nihqe pas hin inumi unañway'taqey pan piw amumi unañway'ta.

²⁴ Inaa, um imuy hakimuy nuy maqaqw puma as nuy háqamnihqat pep inumumyaniqat nu nāwakna, nen it lolmat tālawñwat um nuy máqahqat puma aw tayyuñwni, pi um nāt tūwaqatsit qa yukiwhq pay pepeq inumi unañway'ta.

²⁵ Súantaqa Inaa, yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam uñ qa tuwi'yuñwa, noqw nu uñ tuwi'ta, noqw ima hapi um nuy añqw távihqat navoti'yuñwa.

²⁶ Noqw nu hapi uñ pumuy āawna. Noqw okiw as um inumi hin unañway'taqw pan hapi pumuy nānami unañway'yuñwniqat òviy nu soon nāt qa uñ pumuy āwintani. Nen nu pas antsa amuhpe yantani.

18

The Arrest of Jesus

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Lk 22.47-53)

¹ Yan Jesus lavayhtit put aw nānatuwnayaqamuy tsamkañw pahpiy nakw-suqw, puma haqe' sika Cedron yan mātswihqat yupqöymi nõña; noqw pam haqami olive qölmi pítuhqe, put aw nānatuwnayaqamuy amumum pañso paki.

² Noqw put momñwituy amumi mātapaqa Judas piw put háqamnihqat tuwi'ta, Jesus put aw nānatuwnayaqamuy tsamkañw qa sūs pañsoniñwuniqw òviy'ò.

³ Noqw God awwat mohpeq momñwit Pharisee-sinmuy amumum tuwalañ'a'yatuy hoñvia'yatuy enañ Judas aw mātavi; noqw puma wihqöhi'wiskañw, kopitsoki'wiskañw, tunipi'wiskahkañw put amum pañsoya.

⁴ Noqw òviy Jesus hin hintsaniwniqey sohsok navoti'taqe amumi nakw-suhqe pañqawu: Ya uma hakiy hepnumya?

⁵ Noqw puma lavayhtotiqe aw pañqaqwa: Itam hakiy Nazareth añqw tāqa Jesus hepnumya. Noqw Jesus amumi pañqawu: Nu' pam'i. Noqw Judas amumi put mātapaqa pumuy amumum wunu.

⁶ Noqw pam panis pamnihqey amumi pañqawhq pahsat pay puma áhoywat hohyokat, tutskwami patañmunumhti.

⁷ Pahsat pu piw pam pumuy tūviñtaqe amumi pañqawu: Ya uma hakiy hepnumya? Noqw puma pañqaqwa: Itam hakiy Nazareth añqw tāqat Jesus hepnumya.

⁸ Jesus lavayhtiqe pañqawu: Pay pi nu pamnihqey umumi pañqawu; noqw òviy kurs uma nuy hepnumye', uma imuy mātapyani.

⁹ Ura pam hiñqawhq put anhtiniqw òviy'ò, ura pam pañqawu: Imuy hakimuy um inumi noaqw nu qa hihtawat kwahi, it'a.

¹⁰ Pahsat pu Simon Peter sipwuvahpi'taqe put hórokmat, God awwat mohpeq moñwit tūwikiyat wuvahtaqe, putvaqw naqvuyat ayo tuku. Noqw i' hak tūwiki Malchus yan mātsiwa.

¹¹ Pahsat pu Jesus Peter aw pañqawu: Uhsipwuvahpiy tukpuyat aqw pánaa. Ina inuñem okiwsanhpit kuyapkuyhq pay nu soon qa put hikwni.

Jesus before Annas

¹² Pahsat pu sohsoyam tuwalan'a'yam-niqw pu moñwíam, hoñviaymuyatuy amumum Jesus nuayaqe put somya;

¹³ Nit mohti Annas aw put wikya, pam pi Caiphas möönañwuy'ta; noqw Caiphas put yahsañwuy ep God awwat mohpeq moñw'iwta.

¹⁴ I' Caiphas hapi ura Jew-sinmuy amumi pañqawu pay ura hak sūka sinmuy amuñem mokq pam ñas'ewniqata.

Peter Denies Jesus

(Mt 26.69-70; Mr 14.66-68; Lk 22.55-57)

¹⁵ Noqw Simon Peter Jesus añki, pu suhka put aw nánatuwnaqa; pamwat God awwat mohpeq moñwit tuwi'ta; nihqe pam Jesus amum God awwat mohpeq moñwit kīyat aw paki.

¹⁶ Noqw Peter pay hötsíwat ihpaq wunu. Noqw pahsat pu suhka Jesus aw nánatuwnaqa God awwat mohpeq moñwit tuwi'taqa yámakqe, hötsíwat aw tunatyawtaqat mānat aw yuaaykuqe Peter pana.

¹⁷ Pahsat pu māna hötsíwat aw tunatyawtaqa Peter aw pañqawu: Ya qa um piw it tāqat aw nánatuwnaqa? Noqw pam pañqawu: Qae.

¹⁸ Noqw iyohooniqw, òviy tūtuwikt hoñvia'yatuy amumum tövumsit hov-eyelayaqe aw hoñkahkañw nāmukintota. Noqw Peter pumuy amumum aw wunuwkañw nāmukinta.

The High Priest Questions Jesus

(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Lk 22.66-71)

¹⁹ Pahsat pu God awwat mohpeq moñwi Jesus tūviñtaqe put aw nánatuwnayaqam hákimyaqat put tūviñta, pu hihta pam pumuy tutuqaynaqata.

²⁰ Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Nu nuhtumi susmataq yuaata. Nu tsotsvalkive sutsep tutuqayna, pu God kīyat ep'e, pañso Jew-sinom sutsep tsotsvalya; nu qa hihta nanauyve lavayhti.

²¹ Noqw um hinoqw nuy tūviñlawu? Nu hihta yuaaykuqat um inumi tūqayyuñqamuy tūviñtanikañwo; meh, puma nuy hiñqawhq navoti'yuiñwa.

²² Noqw yan pam lavayhti qw, pu suhka hoñiaya put aqlap wúnuhqa mapqölöy akw Jesus wuvahta, pañqawkañwo: Ya um hinoqw God awwat mohpeq moñwit aw panhaqam hiñqawu?

²³ Noqw Jesus put aw pañqawu: Pay pi kurs nuy qalolmat lavayhti qw um put pañqawni; kurs pay nuy súañqawhq ya um hinoqw nuy wuvahta?

²⁴ Noqw Annas put somt, God awwat mohpeq moñwit Caiphas aw hōna.

Peter Denies Jesus again

(Mt 26.71-75; Mr 14.69-72; Lk 22.58-62)

²⁵ Noqw Simon Peter pep wunuwkañw nāmukinta; noqw haqawat pep hoñqam put aw pañqawu: Ya qa um piw put aw nánatuwnaqa? Noqw pam qa nakwhaqe pañqawu: Qae.

²⁶ Noqw haqawa God awwat mohpeq moñwit tūwkiat Peter aw pañqawu: Puyaw qa um oliveqölpe put ámunniqw nu ūmi qa tātayi? Pam hapi Malchus añqwi, it hakiy naqvuyat Peter ayo tukuqw put'a.

²⁷ Pahsat pu Peter piw nāt qa nakwha, noqw pahsat pay taqakowako töqti.

*Jesus before Pilate**(Mt 27.1-2, 11-14; Mr 15.1-5; Lk 23.1-5)*

²⁸ Pahsat pu puma Caiphas aňqw Jesus haqami Rome aňqw moňwit kiyat aw wikya; noqw súitsi; noqw puma pay moňwkimi qa yuňa, taq ka Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat aňqw nōnōsaniqey qa hu'waniwyani.

²⁹ Pahsat pu Rome aňqw moňwi Pilate yan mātsiwhqa yámakqe amumi paňqawu: Ya uma hihta it nēveltotoynaya?

³⁰ Noqw puma lavayhtotiqe aw paňqaqwa: Pay pi as i' tāqa qa nukpananiqw soon itam ūmi put wikvayani.

³¹ Pahsat pu Pilate amumi paňqawu: Pay pi uma put wikye' umumi hin tutavot an put yukunayani, kita. Noqw ōviy Jew-sinom put aw paňqaqwa: Itam hakiy nīnayaniqey mewniwta.

³² Ura Jesus hin mokniqey lavayhtiqat anhtiniqw ōviy puma paňqaqwa.

³³ Pahsat pu Pilate piw pavasiwhkimi pakit, Jesus wánwayhqe aw paňqawu: Ya um Jew-sinmuy moňwiamu?

³⁴ Noqw Jesus lavayhtiqe put aw paňqawu: Ya pay um pas nāp it lavayhti? sen pay hakim nuy pamnihqat un āawnaya?

³⁵ Noqw Pilate lavayhtiqe aw paňqawu: Ya nu Jew-sino? Pi nāp uhsinom God awwat mohpeq momñwituy amumum un inumi mātapyā. Ya um hihta hinhti?

³⁶ Jesus lavayhtiqe aw paňqawu: Pay imoňwtunatya qa yep qatsit ahpiy'o, pi as imoňwtunatya it qatsit ahpiyniqw soon itumal'a'yam as qa rohomhtotini; noqw nu Jew-sinmuy amumi qa noiwni; noqw pi imoňwtunatya qa yaňq'ō.

³⁷ Noqw ōviy Pilate put aw paňqawu: Noqw um moňwi? Jesus lavayhtiqe aw paňqawu: Um súaňqawu. Pi nu yaniqw tihtiwa; nihqe nu it hihta pas antsanihqat tuawi'taniqe ōviy tūwaqatsit aw pitu. Pas antsanihqat añ hinwisqam sohsoyam itōnay nanaptañwu.

³⁸ Noqw Pilate put aw paňqawu: Ya himu pas antsaā?

*Jesus Sentenced to Death**(Mt 27.15-31; Mr 15.6-20; Lk 23.13-25)*

Pam kitat, piw Jew-sinmuy amumi yámakqe, amumi paňqawu: Pas nu qa haqam qaanhitiqat put aw tuwa.

³⁹ Noqw pay pi Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwhqat aw pituqw nu hakiy umumi mātāpmananiqat uma pan tuwi'yuña. Noqw nu Jew-sinmuy moňwiyamuy umumi mātāpniqat uma nānawakna?

⁴⁰ Pahsat pu puma sohsoyam piw nāt sáakmaqe paňqaqwa: Qa i'ni, Barabbasni. Noqw i' Barabbas pi hihta tūnawhkilawu.

19

¹ Pahsat pu Pilate solāwamuy pan ayataqw puma Jesus haqami wikyaqe wuvahpit akw put qa sūs wuvahtota.

² Pahsat pu puma hihta kūtay'taqat kwitetotaqe put wihkat yukuyat put Jesus qōtōsomtoynaya, nit pu hihta palasakwat usimnit put usihtoyayaqe,

³ Aw paňqaqwa: Ōqawmañwu, Jew-sinmuy moňwíamu! Pu puma may akw wuvalalwa.

⁴ Pu ōviy Pilate piw yámakqe sinmuy amumi paňqawu: Meh, nu hapi qa haqam qaantaqat it aw túwahqe umuy navotnaniqey ōviy nu umumi put hórokna.

⁵ Pahsat pu Jesus kūtāt akw qōtōsomiwkañw palasakwat usimnit uskañw paňqw yama. Noqw Pilate umumi paňqawu: Taa, yep tāqa.

⁶ Noqw òviy God awwat mohpeq momñwit hoñvia'yatuy amumum put aw yòrikyaqe sáakmaqe pañqawu: Nahoyehtsit aw múaa! Nahoyehtsit aw múaa! Noqw Pilate amumi pañqawu: Uma pi wikye' put nahoyehtsit aw muayani, nu pi qa hihta qaantaqat put aw tuwa.

⁷ Noqw Jew-sinom lavayhtotiqe pañqawu: Itam hihta ep yukuyaman-taniqe tutavot pasiwyuñwa; noqw itahtutavoyniqw pi soon pam qa mokni, pam God Tíatnihqey pañqawhqe òviy'o.

⁸ Noqw òviy Pilate pan lavayit navotqe pu' pas maqasti.

⁹ Nihqe pavasiwhkimi piw pákihqe Jesus aw pañqawu: Ya um hak háqaqö'? Noqw Jesus aw qa hiñqawu.

¹⁰ Pahsat pu Pilate put aw pañqawu: Noqw ya um inumi qa hinwat lavayhtini? Nu uñ mātapiñqey, sen nahoyehtsit aw muiwniqat uñem yúkuniqey aw öqalat pasiwta. Ya um qa it navoti'ta?

¹¹ Noqw Jesus lavayhtiqe aw pañqawu: Pay as öqalat qa òñaqw ūmi noiwhq soon um inumi öqalani. Pantaqw òviy i' hak nuy ūmi mātappa uhpenihqe pas wukoqaanhti.

¹² Pahpiy pu Pilate as put mātapiñqey tunatyalti; noqw Jew-sinom sáakmaqe pañqawu: Um it tāqat mātave' pay Caesar qa kwātsiatni, hak haqam nāmoñwlawhqa pan Caesar aqw hiñqawñwu.

¹³ Noqw òviy Pilate it navotqe Jesus wikkañw ihpo yama, nit pu haqam Owaqantupha yan túñwantiwhqat ep moñw'atsvewat ep qatuptu, haqam Hebrew-sinmuy amuhkwanihqe Gabatha yan mātsiwhqat ep'e.

¹⁴ Noqw Amutsava Yūmosanihqat ep nōviwniqat totokay'yuñwa, noqw tāwanasavehaqamo. Noqw Pilate Jew-sinmuy amumi pañqawu: Taay, yep umuhmoñwi!

¹⁵ Noqw puma sáakmaqe pañqawu: Tūvaay, tūvaay! Nahoyehtsit aw múaay! Noqw Pilate amumi pañqawu: Noqw ya nu umuhmoñwi nahoyehtsit aw muiwniqat eñem yúkuni? Noqw God awwat mohpeq momñwit pañqawu: Itam qa hakiy moñwí'yuñwa, pas Caesar-saa.

Jesus Nailed to the Cross

(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Lk 23.26-43)

¹⁶ Pahsat pu puma put nahoyehtsit aw muayaniqat òviy pam amumi put mātavi; noqw puma nuayaqe ahpiy wikya.

¹⁷ Noqw pam nahoyehtsiy ikwiwkañw haqami Masqötviñka yan túñwantiwhqat aw'i; pam Hebrew-sinmuy amuhkwa Golgotha yan túñwantiwa.

¹⁸ Pep pu' puma hakimuy lōqmuy put enañ nahoyehtsit aw muaya, nan'ikaqee, noqw Jesus amuhtsavee.

¹⁹ Noqw pam hak hímuniñqat Pilate pēnaqe nahoyehtsit atsve mua; noqw yan pey'ta: JESUS NAZARETH ANQWNIHQ JEW-SINMUY MOÑWIAMU.

²⁰ Noqw Jesus haqam nahoyehtsit aw muiwhq pam kññaqw qa yāpo; noqw òviy kaysiwhqam Jew-sinom it atsva yan pey'taqat añ tuñwáya. Noqw pam Hebrew-sinmuy amuhkwa pey'ta, pu Greek-sinmuyu, pu Latin-sinmuyu.

²¹ Pahsat pu Jew-sinmuy amuñaqw God awwat mohpeq momñwit Pilate aw pañqawu: Jew-sinmuy moñwíamu, um qa yan pēnat, pam Jew-sinmuy moñwíamniñqey pam kítañqat um pēnani.

²² Noqw Pilate lavayhtiqe pañqawu: Pay pi nu hin pēnaqw pay pi pantani.

²³ Pahsat pu solāwam Jesus nahoyehtsit aw muayaqe yuwsiyat nālōvo o'yaqe nāhuyva; noqw ahtöqö'napnaat qa tūhiwtaqe ahsupoq pöqniwta.

²⁴ Noqw òviy puma nānami pañqawu: Itam qa tsíkayat, put òviy nanavö'yani, mātaqpi hak putni, kitota. Yan puma tutuvenit antsanhtota,

ura pan pey'ta: Puma iyuwsiy nāhuyvayaqe inapnay ōviy nanavö'ya. Noqw ōviy solāwam panhtoti.

²⁵ Noqw pep Jesus nahoylehtsiyat aqlap put yuat wunuwta, pu yuyat tupkoat Mary, hakiy Cleopas nōmaata, noqw pu Mary Magdalene.

²⁶ Noqw Jesus yuy tuwa, pu put aw nānatuwnaqat pas aw unañway pep wūnuwtaqata, nihqe yuy aw pañqawu: Wuhti, ayam uhtii.

²⁷ Pahsat pu pam put aw nānatuwnaqat aw pañqawu: Ayam únuu. Noqw pahpiy put aw nānatuwnaqa put kiy aw wīki.

The Death of Jesus

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Lk 23.44-49)

²⁸ Yantaqat atsva pu' Jesus tumalay pay sohsok yúkuhqey navoti'taqe pañqawu: Nu pānaqmoki, kita, hin pey'taqat antaniqw ōviy'o.

²⁹ Noqw pep tsaqaptat añqw ovavala a'nö sika kūyiwta; noqw puma hihta sōyatkot put aqw móroknayat, pu himu hisop yan mātsiwhqat kohoyat epeq sōnnayat put moami itaya.

³⁰ Pu ōviy Jesus ovavalat añ yúkuhqe pañqawu: Yukilti, kitat yōkoltit sohsok hikwsu.

Jesus' Side Pierced

³¹ Noqw ép nasuñwintalōnnit pas kaptsiwhqat ep totokay'yuñwa. Noqw pumuy tokoam nāt nasuñwintalōnnit ep nahoylehtsit añ hāyiwyuñwniqat ima Jew-sinom qa nānawakna. Noqw ōviy puma Pilate awyaqe aw pañqaqwa: Um as solāwamuy ayataqw, puma hokayamuy qōqhitote' pumuy haqami hintsatsnani.

³² Pahsat pu ōviy solāwam ōkihqe mohti'maqat-nikañw pu mitwat put amum nahoylehtsit aw multiqat pumuy lōvaq hokayamuy qōqhitota.

³³ Nit puma Jesus aw ōkiqw pay kurs pam mōki, noqw ōviy pay puma put hokayat qa qōhiknaya.

³⁴ Nikañw suhka solāwa lansay akw put suyvaqewat sōhkwiknaqw pahsat añqw uñwa kūyit enañ munva.

³⁵ Noqw nu hapi it aw yori, nihqe hihta navoti'taqey pas suyan tuawi'ta; nu qa atsálawu, noqw uma kurs hin qa tūtuptionsi wani.

³⁶ Hin pey'taqat hapi anhtiniqw ōviy īi yaniwhti, ura yan pey'ta: Qa himuwa put ōqaat qōhikiwni, yan'i.

³⁷ Pu piw sutske' yan pey'ta: Puma hakiy sōhkwiknayaqey aw yórikyani, yan'i.

The Burial of Jesus

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Lk 23.50-56)

³⁸ Yantaqat atsva pu' hak tāqa Aramatheat añqwnihqa Joseph yan mātsiwhqa Pilate awnihqe Jesus tokoyat haqami hintsanniqey put aw maqaptsi'ta; noqw Pilate put hu'wa. Noqw ōviy pam pítuhqe Jesus tokoyat haqami yawma. Pam hak as nuhtum Jesus aw tuptsiwa; nikañw Jew-sinmuy mamqasqe ōviy qa hakiy put āawna.

³⁹ Noqw pu piw Nicodemus hihta myrrh aloes enañ namiqwriwtaqat tsivót-sikip sunat pututuwanit pahsa'haqam kimakañw ep pitu. Ura pam hak mohtihaqam mihikiwtaqw Jesus aw pitu.

⁴⁰ Pu ōviy puma Jesus tokoyat haqami távihqe kwanwáhovaqtuqat tōsit atsva put siwuwuykinat tsatsákwmōtsaput linen yan mātsiwhqat akw put mokahta, hin Jew-sinom hakiy masyuwsinayañwuqat pan'i.

⁴¹ Noqw pam haqam nahoylehtsit ep multiqat ep himuqölö; noqw pep puhutuamtusö; noqw nāt pas qa hak hisat pañsoq tawiwa.

⁴² Noqw Jew-sinom totokay'yuñqw òviy puma pep Jesus tavi, pam tuam-tuhsö áhayhpniqw òviy'ò.

20

The Empty Tomb

(Mt 28.1-8; Mr 16.1-8; Lk 24.1-12)

¹ Noqw Sundayt aw pituqw, suits talavay nāt qa talq, Mary Magdalene tūamit aw'i; noqw kurs owa tūamit aqw ūtsiwtahnwuqa ayo taviwa.

² Pahsat pu pam wárikqe, Simon Peter-nit pu nuy, Jesus aw unañwayat yan tūñwantiwahqat, itamumi pañqawu: Taq kurs Tutuyqawhqat tūamit añqw hóroknaya; nihqe haqami pi put hintsatsna.

³ Pu òviy nu Peter amum tūamit aqw wari.

⁴ Noqw nu Peter ehpeqtage pay mohti pañso pitu.

⁵ Nihqe nu motoltiqe ahpamiq tātayhqe tsatsákwmötsaput ep oyiqw tuwa; nīkañw pay nu qa aqw paki.

⁶ Pahsat pu Simon Peter inuñk pitu; nihqe tūamit aqw pákihqe, tsatsákwmötsaput ep oyaqw tuwa.

⁷ Pu hōhōnpi put qōtōyat akw as mōkiwtaqa pay tsatsákwmötsaput qa enañ qatskañw pay nāla suphaqam qātsi.

⁸ Pahsat pu nu tuwat aqw paki, nihqe nu yórikqe tuptsiwa.

⁹ Pam mokiwuy añqw pas soon ahoy qa tātayniqat pan pey'taqat nāt itam qa mātsi'yuñqe òviy'ò.

¹⁰ Pahsat pu itam ahoy pañqw nima.

Jesus Appears to Mary Magdalene

(Mt 28.9-10; Mr 16.9-11)

¹¹ Noqw Mary tūamit ihpaq wunuwkañw okiw pakmumuya; nihqe òviy pam pan hiñqawkañw, motoltit, tūamit aqw yori;

¹² Nihqe hakimuy lōqmuy hoñviayatuy qōtsat yuwsit'atagamuy pepeq qatuqw tuwa, haqe' Jesus tokoat as qatsqat pep suhka qōtōveniñw, pu suhka kukveq'a.

¹³ Noqw puma hakim put aw pañqawu: Wuhti, ya um hinoqw pakmumuya? Noqw pam amumi pañqawu: Ispi kurs puma Itutuyqawhqay haqami hintsat-snaqe, haqam put taviyaqw nu qa navoti'taqe òviy'ò.

¹⁴ Yan pam hiñqawht, ahoy namtōkkañw Jesus pep wunuqw tuwa; nit pam Jesus-niqw qa māmatsi.

¹⁵ Noqw Jesus put aw pañqawu: Wuhti, ya um hinoqw pakmumuya? Ya um hakiy hepnuma? Noqw pay pam ūyit tumalay'taqanihqat pam wūwahqe aw pañqawu: Tāqa, kurs um put haqami hintsane', um haqam put távihqey nuy āawnani; noqw nu haqami hintsanni.

¹⁶ Noqw Jesus put aw pañqawu: Mary. Noqw pam aw namtōkt, put aw pañqawu: Rabboni, kita. (Pam Tūtutuqaynaqa i'nihqe pam'i.)

¹⁷ Jesus put aw pañqawu: Um nuy qa ñuñ'ani, taq nu nāt Inay aw qa wūvi. Um itupkomuy amuminen amumi pañqawni: Nu God Inay aw wupni, pu pay pam piw Umunaa, pu Umuhtutuyqawhqa.

¹⁸ Noqw Mary Magdalene Tutuyqawhqat aw yórikqey put aw nánatuwnayaqamuy amumi tūawva, pu pam yan put aw lavayhtiqa.

Jesus Appears to His Disciples

(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Lk 24.36-49)

¹⁹ Noqw ép Sundayt ep tapkiqw put aw nánatuwnayaqam haqam tsovawtaqe, okiw Jew-sinmuy mamqasyaqe òviy hōtsíwhpa' uhtsi'yuñqw,

Jesus pítuhqe, amuhsonve wunuwkañw pañqawu: Uma kwakwhat unañway'yuñwni.

²⁰ Yan pam lavayhtit, tokoy haqami söhkwiknayaqat pumuy amumi mah-takna may énaña. Noqw put aw nánatuwnayaqam Tutuyqawhqat aw yórikyaqe hahlayhtoti.

²¹ Pahsat pu Jesus piw amumi pañqawu: Uma kwakwhat unañway'yuñwni. Nu hapi hin Inay nuy ayataqat pan piw tuwat umuy añqe' ayata.

²² Yan pam lavayhtit, amumi hikwsut pañqawu: Huvam Qahováriwtaqat Hikwsit kwusuyaa.

²³ Uma hakiy qaanhtipuyat ayo yukuyaqw pam ayo yukiwñwu; pu uma hakiy qaanhtipuyat qa ayo yukiwñiqat pañqaqwaqw pam qa ayo yukiwñwu.

Jesus and Thomas

²⁴ Noqw imuy pakwt lōq sihkay'taqamuy amuñaqw hak Thomas, Didimus yan túñwantiwhqa, qa amumumniqiw Jesus pitu.

²⁵ Noqw öviy mímawat Jesus aw nánatuwnayaqam put aw pañqaqwa: Itam Tutuyqawhqat aw yórikyaa. Noqw pam amumi pañqawu: Pas nu māyat ep muahpit akw pey'vaqat aw qa yórikkañw pu imalatsiy akw put aw qa hintsankañw, pu put tokoyat haqam söhkwiknayaqat aqw imay qa pane' soon tuptsiwni.

²⁶ Noqw ahpiy nanalsikis talq put aw nánatuwnayaqam piw haqam ahpave tsovawta, noqw Thomas pumuy amumuma. Noqw hōsíwa uhtsiwtaqw Jesus pítuhqe amuhsonve wunukañw pañqawu: Uma kwakwhat unañway'yuñwni.

²⁷ Pahsat pu pam Thomas aw pañqawu: Kurs uhmalatsiy aqw pew hintsanaa, pu imay aw yórikuu; pu pew māvuyalte', itokoy haqam söhkwiknayaqat aqw uhmey pánaa, nit um pāpu qapēvewnat tuptsiwni'tani.

²⁸ Noqw Thomas put aw pañqawu: God, Itutuyqawhqaa.

²⁹ Noqw Jesus put aw pañqawu: Thomas, paysoq pi um inumi yórikqe öviy tuptsiwa; inumi qa yórikyat tūtuptsiwaqam pas hihlayhpit epyani.

The Purpose of this Book

³⁰ Noqw Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumumnikañw pas qa tsa' kātataypit hihta tuawi'taqat tumalta; noqw pāvam qa sohsoy it tutuvenit añ pey'ta.

³¹ Noqw pay hapi pas Jesus Moñw'asi'taqanihqat, pu God Tíatnihqat uma tūtuptsiwaniqiw öviy ñi yantaqa pēniwa, pu uma tūtuptsiwe' put ahpiy qatsit tutwani.

21

Jesus Appears to Seven Disciples

¹ Iit atsve pu Jesus wuhkovatuphat Tiberias yan mātsiwhqat ep put aw nánatuwnayaqamuy amumi piw namtakna; noqw pam hin namtaknaqat nu umuy āawnani.

² Ima yahsa'hakim haqam sūpya: Simon Peter, pu Thomas, Didimus yan túñwantiwhqa, pu Galileet ep Canat añqw tāqa Nathanael, pu Zebedeet tímat-niqw, pu hakim lōyöm piw put aw nánatuwnayaqamu.

³ Noqw Simon Peter pumuy amumi pañqawu: Nu pakiwmaqto; noqw puma aw pañqaqwa: Itam úmumyani. Noqw öviy puma ahpiyyaqe āpiy pākihut aqw yuña, nit ep mihikq puma qa hihta kwisnaya.

⁴ Noqw qavoñvaqw talavay Jesus patuphat qalaveq wunu; noqw put aw nánatuwnayaqam put Jesus-niqw qa māmatsya.

⁵ Pahsat pu Jesus pumuy amumi pañqawu: Tōtimu, ya uma qa hihta kwisnaya? Noqw puma put aw pañqawu. Qae.

⁶ Pu pam amumi pañqawu: Uma pākihut putvaqewat umuhtutsayay pāmiq tūvaye' tutwani. Noqw puma panhtotiqe, pas antsa pāvakiwhtuy qaan'ewakw hintaqamuy intotaqe qa kātoti.

⁷ Paniqw ōviy nu Jesus pas aw unañwayat yan tūnwantiwhqa Peter aw pañqawu: Taq Tutuyqawhqa. Noqw Simon Peter Tutuyqawhqa-nihqat navotqe, napnay añ paki, qa yuwsit'atqe ōviy'o, nit pu pāmiq tsoo.

⁸ Noqw mímawat put aw nánatuwnayaqam tutsáyat ep pāvakiwhtuy íniwuñqamuy pay pākihut akw lölökinkahkañw öki, puma tutskwat añqw qa yāpyaqe ōviy'o, pay tsivót-sikip sunat kwílakit pahsaphaqamo.

⁹ Pu ōviy puma panis tutskwami ökit, pep tövut hoveyeliwtaqat tutwa. Noqw pāvakiwht put añ oyi. Pu pölavikit piw tutwa.

¹⁰ Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Uma pāvakiwhtuy umuhtunimuy añqw pew kiwisni.

¹¹ Noqw Simon Peter put aqw wupqe yañsakoqmuy pāvakiwhtuy tutsáyat ep íniwtaqamuy tutskwami lölökinta, tsañe'sikip sunat-sikañw añqw pakwt payhkomuy sihkay'taqamuyu (153); noqw pas as qaan'ewakw hintaqw piw tutsaya qa tsiki.

¹² Noqw Jesus pumuy amumi pañqawu: Huvam pewye' nōnösaa. Noqw soon kurs haqawa put aw nánatuwnayaqam pam haknihqat tūviñtani, suyan pi pam Tutuyqawhqañqw ōviy'o.

¹³ Pahsat pu Jesus amuminihqe pölavikit kwusut, pumuy put huyta, pu pāvakiwhtuy piwu.

¹⁴ It akw hapi pu' Jesus put aw nánatuwnayaqamuy amumi pāyis nāmahtakna, mokiwuy añqw ahoy tātayht'a.

Jesus and Peter

¹⁵ Pu ōviy pumuy nōnösat, Jesus Simon Peter aw pañqawu: Simon Jonas tíata, ya um imuy amuhpenihqe inumi pas unañway'ta? Noqw pam put aw pañqawu: Owi, Tutuyqawhqa, pay nu un hahlayhq um navoti'ta. Noqw pam put aw pañqawu: Imamñatuy nopni'taa.

¹⁶ Pu añqw piw pam put aw pañqawu: Simon, Jonas tíata, ya um inumi unañway'ta? Noqw pam pañqawu: Owi Tutuyqawhqa, pay nu un hahlayhq um navoti'ta. Noqw pam pañqawu: Ikanelvokmuy amumi tunatyawtaa.

¹⁷ Pu pam pāyisni'makañw put aw pañqawu: Simon, Jonas tíata, ya um nuy hahlayi? Noqw pahsat pu Peter pas qahahlayhti, pam pu' Ya um nuy hahlayi put aw kítaqw ōviy'o. Noqw pam put aw pañqawu: Tutuyqawhqa, pay pi um sohsok hihta navoti'ta; nu un hahlayhq um navoti'ta. Jesus put aw pañqawu: Ikanelvokmuy nopni'taa.

¹⁸ Pas antsa, pas antsa nu ūmi pañqawni: Um tsaynihqe nāyuwsinat haqami unañwte' pañso haqaminiñwu; nikañw pay ason um wúyokte' uhmay hohtaknani; noqw pu suhka un yuwsinani, nit pu un haqami qa nāwaknaqw un pañso wikni.

¹⁹ Pam yan lavayhtiqe put hin mokniqat pañqawu. Noqw pam mokiwuy akw God pas pavan mātaktani. Pu pam yan lavayhtit put aw pañqawu: Um inuñk hinmani.

Jesus and the Other Disciple

²⁰ Noqw Peter namtökqe nuy pumuy amuñkniqw tuwa. Nu hapi Jesus aw unañwayat tūnwantiwhqe ura tapkiqw nōnovaqw put tawitsqayat aw taht-sikiwkañw aw pañqawu: Ya hak un momñwituy amumi mātapni?

²¹ Noq̄w Peter nuy túwahq̄e Jesus aw pañq̄awu: Tutuyq̄awhqa, noq̄w i' tuwat hinhtini?

²² Noq̄w Jesus aw pañq̄awu: Pay pi as pas nuy hisat pítuniq̄at aw pahsavo pam q̄átuniq̄at nu nāwaknaniq̄w, ya um put hintsanni? Um inuñk hinmani.

²³ Pantaq̄at ahpiy pu' yaw nu pay qa mokniq̄at mímawat nánatuwnayaq̄am yan lavayta. Noq̄w pi Jesus put aw qa pañq̄awu: Pam qa mokni, qa kita; nīkañw Pay pi as pas nuy hisat pítuniq̄at aw pahsavo pam q̄átuniq̄at nu nāwaknaniq̄w, ya um hintsanni? kita.

²⁴ Nu hapi put aw nánatuwnaqa ïit tuawi'ta, nihq̄e ïit pēna. Noq̄w uma navoti'yuñq̄w ituawi pas qaatsa.

Conclusion

²⁵ Pu piw pas as nihtiwtaq̄at Jesus tumalta; noq̄w ka as pam sohsoy pēniwniniq̄w hikis pi ka tūwaq̄atsit ep soon tutuvenit pēniwniq̄at eñem q̄énini. Pas antsa.

Jesus Ayamuyatuy Hiniwhtipuamu

Jesus Promises to Send the Holy Spirit

¹ Ura nu mohtihagam pēna, Theophilus; nihqe ura Jesus sohsok hihta hintsaktivaqat, pu tūtutuqaynativaqat nu yuaata,

² Hisat ōmi wīkiwhqat pahsavoo. Ura pam ayaiwyuñqamuy namorstaqey amumi Qahováriwtaqat Hikwsit añ tutaptat, pañso wīkiwa.

³ Pu piw pam kānavot, put atsve hīhihta qaōwihintaqat akw pumuy amumi pas suyan taytaqey mahtakna; lōp sunat tālat añ pumuy amumi nāmataqlawu; nihqe God moñwtunatyat hin hintaqat pumuy amumi yuaata.

⁴ Noqw ura pam pumuy amumum tsovawtaqe, puma Jerusalem añqw qa ahpiyyaniqat amumi tutaptaqe, Nayat añqw pumuy amumi hakiy awinit ōviy maqaptsi'yuñwniqat pañqawu. Ura uma inuhpiy put nanapta, pam kita.

⁵ Pay as pi John pas antsa kūyit akw tūtuvoylalawu; nīkañw uma hapi yahpiy qa wūhakis talq Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuvoylatiwyani.

Jesus is Taken up to Heaven

⁶ Noqw ōviy puma tsovaltqe, put tūviñtotaqe aw pañqaqwa: Tutuyqawhqa, ya um pu'haqam Israel-sinmuy amumi moñwtunatyat ahoy pitsinani?

⁷ Noqw pam amumi pañqawu: Pay pam hísatniqat, pu haqe' qalawmaqaw aw pítuniqat Ina pas nāp ōqalay akw yuki'taqat pay qa uma put navoti'yuñwni.

⁸ Pay ason uma ōqalat makiwyani, Qahováriwtaqat Hikwsit umumi pítuq'ō; nen uma nuy hin navoti'yuñqey tuawi'yuñwni Jerusalem ep'e, pu sohsovik Judeat añ'a, pu Samariat añ'a, pu ahpiy tūwaqalavoqhaqamii.

⁹ Yan pam lavayhtiqlw, puma aw tāyuñqw, pam ōmi wīkiwa; noqw ōmaw put wikqe, pumuy amutpik tupka.

¹⁰ Noqw pam ōmi wuptoqw, puma añk-sa tāyuñqw, hakim lōyōm tāqat qōtsat yuwsī'kañw pumuy amumi suptuqe, amuqlap wunuptu;

¹¹ Nihqe pañqawu: Uma Galileet añqw tahtaqtu, ya uma hinoqw pas ōmiq-sa taykahkañw hōñi? Pay hapi i' Jesus umuñaqw ōmi wīkiwhqat uma aw tāyuñqw, hin pam ōmi wupqey pan piw ahoy pítuni.

Judas' Successor

¹² Pahsat pu puma tsomot Olivet yan mātsiwhqat añqw ahoy Jerusalem awya. (Pam tsomo Jerusalem añqw hak nasuñwintalōñnit ep haqami pahsavo nakwsumantaniqat pahsaphaqamo.)

¹³ Noqw puma ep ōkihqe, tupatsveq ahpami yuña; pepeq ima yēse: I' Peter, pu James, pu John, pu Andrew, pu Philip, pu Thomas, pu Bartholomew, pu Matthew, pu James, hakiy Alphaeus tiata, noqw pu Simon Zelotes, noqw pu Judas it James tupkoata.

¹⁴ Ima sohsoyam sun unañway nāwakintota; pu pas okiwlalwa qa qé'iwwiskahkañwo, hakimuy momoymuy amumuma, pu Jesus yuyat Maryt-nikañw pu Jesus tupkomuyatuy amumuma.

¹⁵ Noqw ephaqam Peter tuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw wunuptu, (ima tsovawtaqam navaysikip sunat pahsa'haqamya)

¹⁶ Nihqe amumi pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, ura Qahováriwtaqa Hikwsi David moayat ahpiy tutuvenyukit añ añwu pay hin lavayhtiqlw pas soon pam qa antani; pam Jesus nuawisqamuy put aw tsamqat Judas pañqawu.

¹⁷ Pam as ura itamum tōnawta; nihqe itamum it yan tumalat aw taviwa.

18 Noqw i' tāqa ura qalomáhinhtiqe, ahsatuy akw tutskwat tui; nihqe kopañvosqe nāsavaqe pahtokq, sohsoy sīsihuat nōñañayku.

19 Noqw sohsoyam Jerusalem ep ki'yuñqam put nanapta; noqw ōviy pep tutskwa pumuy amuhkwa Aceldama yan tūñwantiwa; pam tutskwa uñwat akw tuiwhpu i'nihqe pam'i.

20 Pay ura Tātawit añ yan pey'ta: Nam kīat kīqōtiwaa; nam qa hak añ qátuu, yan'i; pu piw yan'i: Nam tumalmakiwaat pas suhka makiwaa.

21-22 Imuy yep yesqamuy amuñaqw haqawat Jesus qatsiyat añ ahsupoq itamum hinnumya, John hisat Jesus kūyit akw tuvoylataqat ahpiy'o, pu put itamuñaqw ōmiq wīkiwhqat aw pahsavoo. Noqw ōviy itam pumuy amuñaqw haqawat namorstotaqw, pam itamum Jesus mokiwuy añqw ahoy tātayhqat yuaatani.

23 Noqw ōviy puma hakimuy lōqmuy taviya, hakiy Joseph, Barsabas yan tūñwantiwhqat, pam hak piw Justus yan mātsiwhqat, nikañw pu hakiy Matthias pīwu.

24 Nit puma nānawaknaqe pañqaqwa: Taay, Tutuyqawhqa, um sohsokmuy amumi unañwayamuy navoti'ta; um imuy tāqatuy himuwat namorstaqey mahtaknani.

25 Noqw pam it tumalat ep wúnupte', itamun añqe' ayaiwtani. Ura Judas qaanhtiqe put añqw ayo yama, pas nāp qeniy awniqee, kitota.

26 Pu puma pumuy amuhpe hihta akw tuwantotaqw, pam Matthias ep yēva. Noqw pam pakwt sukw sihkay'taqamuy ayaiwyuñqamuy amumum pohtoylaniwa.

2

The Coming of the Holy Spirit

1 Noqw talōñnit Pentecost yan mātsiwhqat aw pituqw, tuptsiwni'yuñqam sohsoyam sun unañway haqam sūp tsovawta.

2 Noqw nāt pumuy panyuñqw, pahsat pay himu wukohukañwuy an sōykitaqa ōñaqw pítuhqe, pumuy haqam kīve tañawtaqw, pep pās ohpo.

3 Noqw pep himu ūwiñwuy antaqa amumi mātaqtique, nāhoy tsihtsiktique, leñit anhtiqe nānap amuhpa' kwāvilti.

4 Noqw puma sohsoyam Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwyuñqe, pahsat pu hīhihtuy amuhkwa yuaaykuya, hin Hikwsi pumuy lavayhuytaqat pan'i.

5 Noqw ephaqam kaysiwhqam Jew-sinom God pas kaptsi'yuñqam Jerusalem ep tsovawta. Puma nānan'ivaqw tutskwat añqw ōki.

6 Noqw i' yantaqa añqe' nanaptiwhq, sinom qaan'ewakw hintaqam sūmi tsovaltique, hin kurs wūwaya, puma nanāp amumi tūqayyuñqw, amuhkwa yuaatotaqw ōviy'o.

7 Noqw puma sohsoyam pas hin unañwtotique kātayuñqe nānami pañqaqwa: Meh, ya ima yuaatotaqam qa sohsoyam Galileet añqw sinomu?

8 Noqw hintaqw ōviy itam nanāp hin lavaymakiway'kahkañw, tihtiwyaqey pan pumuy yuaatotaqw nanvotya?

9 Parthian-sínomu, Mede-sínomu, Elamite-sínomu, pu Mesopotamiat añ yesqamu, pu Judeat añ'a, pu Cappadociat añ'a, pu Pontus añ'a, pu Asiat añ'a,

10 Pu Phrygiat añ'a, pu Pamphylat añ'a, pu Egypt añ'a, pu Cyrenet ánan'ik Lybiat añ hāhage' yesqamu, pu Rome añqw yaktaqamu, Jew-sínomu, pu Jew-sinmuy amún tuptsiwni'yuñqamu,

11 Crete-sínomu, pu Arabia-sínomu, puma God kātutmalayat itamuhkwa yuaatotaqw, itam sohsoyam nanvotya, kitota.

12 Nihqe puma sohsoyam pas hin unañwtotiqe hin kurs hinhtotiniqe pañqaqwa: Hin pa i' hintani?

13 Noqw pētu tututsiwyaqe pañqaqwa: Ima puhut wine akw hōnaq'iwyuñwa.

Peter's Message

14 Noqw Peter pakwt sukw sihkay'taqamuy amumum wunukañw, lavayhtiqe sinmuy amumi pañqawu: Uma Judeat ep yesqamu, pu sohsoyam Jerusalem ep ki'yuñqamu, nu umuy it āawnani; uma ilavayiy aw tuqayvastotani.

15 Itam qa hōnaq'iwyuñqw uma pan itamumi wūwantota, nāt pu' tōñva.

16 Pi i' hapi God lavay'ayayat Joel añ lavayhtiwa, ura pañqawu:

17 Pu so'ñwamiq hapi yantani, kita God, nu sohsokmuy sinmuy amumi Ihikwsiy wūtani. Noqw umuhtim tōtim pu mamant inuñem yuaatotani; pu umuhtahtaqt su'peyaqam tuawyorstotani, pu umuhwuwuyom tahtaqt tumokyorstotani.

18 Pu ep nu imuy itutuwiqtuy tahtaqtuy pu momoyamuy amumi Ihikwsiy wūtani. Noqw puma inuñem yuaatotani.

19 Pu nu ōvaqe tokpelat añqe' kātatayhpit poñalawni, pu atpik tūwaqatsit añ hihta tuawi'yuñqata, únwata, pu ūwiñwuy, pu kwits'ohpokita.

20 Tāwa qatālawvani, pu mūyaw unwat anhtini nāt Tutuyqawhqat wukolōnniyat pas qaōwíhintaqat aw qa pítuq'ō.

21 Pep pu' ason hak Tutuyqawhqat aw taqa'nanwtiqa ayo yámakmantani, kita úrai.

22 Uma Israel-sinom tahtaqtu, uma it lavayit aw tuqayvastotani. I' Nazareth añqw tāqa Jesus God añqw hahlaywa. Noqw God ōqalay akw put ahpiy kātumalat, pu kātatayhpit hihta tuawi'yuñqat tumalta. Yan pam put hahlayhqey umumi mahtakna. Noqw uma hapi pas nāp put navoti'yuñwa.

23 Put hapi uma God pasiwniyat, pu añwu pay hihta navotiyat akw put nuayaqe, qaanhinwisqamuy amumi put mātaveqw, puma nahoyehtsit aw put muayaqe, nīnaya.

24 Noqw God put ahoy tātayna, mokiwuy ōqalay atañqw put mātapqee, kurs hin pam put ñui'taniqw ōviy'o.

25 Pi David ura put yan lavayhti: Pas nu sutsep inutpipo Tutuyqawhqat tuway'ta; pi pam iputvaqe wúnuq'ō. Noqw ōviy soon nu hin unañway'tani.

26 Paniqw ōviy iunañwa hahlayhti, pu ileñi pas hahlayhti, pu ōviy piw itoko ūmi yankañw nāsuñwni'tani.

27 Ispi um soon ihikwsiy maskiveq mātapniq'ō; piw um soon uhtumal'ayay Qahováriwtaqat hovahtiniqw nakwhani.

28 Um qatsit haqe' qatsqat nuy āawna; um inumum yantakañw nuy hahlayhtapnani, kita úrai.

29 Tahtaqtu, isinomu, kurs nu pas qatuhtuskañw umumi itahwu'yay David lavayhtini; ura pam mokqe āmilti, noqw put tūamiat nāt itamum yanta.

30 Ura David God lavay'ayaatnihqe navoti'taqw, ura God put aw qaōwívasiwnaqe, pam put aniwniyat añqw Christ wunuptsinat, put moñw'atsvewayat ep qatuptsinaniqey yan lavayhti.

31 Noqw pam it yantaqat añwu pay tuway'taqe, Christ ahoy tātayniqat lavayhti, pu put hikwsiat maskiveq qa mātaviwa, piw tokoat qa hovahti.

32 It Jesus hapi God ahoy tātayna, noqw itam hapi pas nāp put aw yóriki'yuñwa.

33 Noqw God hapi put momi távihqe, putvaqe put qatuptsina; nihqe it awinit Hikwsit put aw noa. Noqw pam it wūtaqw, uma put pantaqat hapi pu' aw yóriky, pu nanapta.

³⁴ David pi ōmi qa wūvi, nīkañw pam ura pas nāp pañqawu: Tutuyqawhqa Imoñwiy aw pañqawu: Um hāk iputvaqewat qátuni,

³⁵ Nu hisat uhtuwqamuy áñwutaqw, puma ūmi maqaptsi'yuñwniqat pah-savoo.

³⁶ Noqw ōviy Israel-sinom sohsoyam it pas suyan nanaptani: Uma hapi it Jesus nahoylehst aw muaya. Noqw God hapi put Tutuyqawhqanihqat pan yuku, piw put Christ, yan tuñwa. (Pam Moñw'asi'taqa i'nihqe pam'i.)

³⁷ Noqw puma it yantaqat nanaptaqe pavan pas unañwmokyaqe, Peter-nikañw pu mimuy ayaiwyuñqamuy amumi pañqaqwa: Tahtaqtu, itah-pavamu, noqw itam hinhtotini?

³⁸ Pahsat pu Peter amumi pañqawu: Uma umuhtunatyay añqw lasyani. Nen uma sohsoyam Jesus Christ natñwaniyat añ kūyit akw tuvoylatotini, umuhqaanhtipu ayo yukiltiniqat ōviy'o; nen uma Qahováriwtaqat Hikwsit kuwahtiwhqat makiwyani.

³⁹ Pi awini hapi umuñemi; pu umuhtimuy amuñemi, pu sohsoqmuy yāvaqyaqamuy amuñemi, hihsa'nihqam hakimuy Itahtutuyqawhqa God wánwayniqamuy amuñemi.

⁴⁰ Pu pay wūhaq lavayit akw pam amumi hin hintaqat yuaataqe, amumi ō'qalqe pañqawu: Uma pu' qatsívaptsiwyuñqamuy nukusyesqamuy qa amumum hinwisni; taq ka uma amún súlawhtini.

⁴¹ Pahsat pu kaysiwhqam hahlaykahkañw, put lavaiyat kwusuyaqe, kūyit akw tuvoylatoti; noqw put tāwat ep payhp sōmorit pahsa'haqam sinom pumuy amumi tōnalti.

⁴² Nihqe puma su'qawkahkañw, yūmosa ayaiwyuñqam pumuy hin tutuqay-nayaqat añ tutuqayya, pu sūp hinwiskahkañw, Jesus u'nikahkañw pōlavikit yónoylalwa, piw nāwakinwisa.

Life among the Believers

⁴³ Noqw sinom sohsoyam maqastoti; noqw God ayaiwyuñqamuy amuhpiy hīhihta kātatayhpit hihta tuawi'yuñqat nihtiwtatqat hintsaki.

⁴⁴ Noqw ima tuptsiwni'yuñqam sūp hinnumya; nihqe sohsoq hihta sūmi himuy'yuñwa.

⁴⁵ Nihqe puma hihta himuy huyaye', hihta hihsa' ōmahtotaqey nāhuytañwu, hin pumuy hihta haqni'yuñqat pan'i.

⁴⁶ Noqw puma nāqavo sun tunatyawkahkañw God kīyat ep hinnumya, pu haqam hakiy kīyat ep pōlavikit yónoyhtotañwu; pu puma hahlaykahkañw nōsiwhqay nōnova, sun unañway'kahkañwo.

⁴⁷ Pu puma God tayawinkahkañw sohsoqmuy amuhpiy hahlaywa. Pu Tutuyqawhqa ayo nōñantaqamuy akw nāqavo put aw tōnawtaqamuy amumi hōyokinta.

3

The Lame Man Healed

¹ Noqw hísatniqw nānawaknañwuniqw, tāwat atvelpeniqw, Peter John amum God kīyat aqw'a.

² Noqw hakim hakiy tāqat tihtiwhpuy añqaqw tuhapiwtaqat tsöpwise; puma nāqavo God kīyat aw hōtsíwat Lomasniwa yan túñwantiwhqat epeq put tah-tapya, pam God kīyat aw yuñtaqamuy amumi okiw hihta tuñlaytaniqat ōviy'o.

³ Noqw ōviy pam Peter-nikañw pu John pumuy God kīyat aw pakitoqw túwahqe, amumi hihta tuhtui.

⁴ Noqw Peter John amum put aw taynumt, aw pañqawu: Kurs itamumi tātayii.

⁵ Noqw pam pumuy amuñaqw hihta makiwniqey wūwankañw, amumi-sa tayta.

⁶ Pahsat pu Peter pañqawu: Nu sīvat ñastaa; nīkañw nu hihta himuy'taqw un máqani; nu Jesus Christ natñwaniyat aw yankañw ūmi pañqawni: Wunuptut nakwsuu, kitat,

⁷ Put putvaqw māyat ñuat, wunuptsinaqw, pahsat pay put kuk'at, pu kuktupkaqe hoñviti.

⁸ Noqw pam suñwnuptut, nakwsuqe, pumuy amumum God kīyat aw paki, waymakañw, tso'tikañw, God pas hihtalawkañwo.

⁹ Noqw pam waymakañw God hihtalawhq sinom sohsoyam aw tāyuñwa.

¹⁰ Noqw puma māmatsyaqw, pay as pam God kīyat aw hōtsíwat Lomasniwa yan túñwantiwhqat epeq qatukañw, nuhtumi hihta tuñlay'tañwu; noqw pam hintsaniwhqat ep puma kātayuñqe, hin kurs wūwaya.

Peter's Message in the Temple

¹¹ Noqw tāqa tuhap'iwtañwuqa powatiqa Peter John enañ hūrs ñuy'taqw, sinom haqam Solomon Tuhōōata yan mātsiwhqat aw sohsoyam pumuy amumi yuyutya.

¹² Noqw kurs sinom kātayuñqw, Peter māmatsqe, amumi pañqawu: Uma Israel-sinom tahtaqtu, ya uma hinoqw it ep pas kātayuñwa? Ya uma hinoqw pas itamumi-sa tāyuñwa suhpan ka itam pas nāp itah'ōqalay, pu itahlomaqatsiy ahpiy it nakwsunaqat pan'i.

¹³ I' hapi hak Abraham, pu Isaac, pu Jacob itahwu'yamuy aw yantaqaam, God Tiy Jesus pas pavan sinota. Put hapi uma Pilate aw mātatveqe qa putyaniqey atpip pañqawa, pas as pam put mātapniqey su'qawtaq'ō,

¹⁴ Nihqe uma it hakiy Qahováriwtaqat, pu Súantaqat qa nānakwhaqe, tuwat soq hak hakiy nīnaqat umumi noiwniqat uma nānawakna;

¹⁵ Nihqe Qatsit aw Tūtsamhqat nīnaya; noqw God put so'pumuy amuñaqw ahoy tātayna; noqw itam hapi it pas suyan aw yóriki'ta.

¹⁶ Noqw i' tāqa put natñwaniyat qapēvewnaqe, put natñwaniyat aw yankañw hoñvita. Uma hapi put aw tāyuñwa, piw put tuwi'yuñwa. Pay pas panta. Pam Jesus aw tuptsiwni'kañw sohsokmuy umutpik pās powiwkañw wunu.

¹⁷ Noqw taay, isinomu, pay nu navoti'taqw uma hintsatskaqey qa mātsi'yunwa, umuhmomñwituy amun'i.

¹⁸ Noqw pay hapi God sohsokmuy lavay'aymuy moayamuy ahpiy hin hintaniqat lavaytiqey aw antsana, ura Christ okiwsaniwniqat pam kita.

¹⁹ Oviy uma umuhtunatyay añqw lasye', God aw lasyani; noqw umuqaanhtipu umuhpiy ayo hōniwni, noqw Tutuyqawhqa umuy suyan unañwtoynani.

²⁰ Noqw pam Jesus Christ, umumi mohti yuaatiwhqat añqw tavini.

²¹ Put hapi òveqatsit pas pay soon qa kwúsuni, hisat sohsoy himu ahoy pūhutiniqat aw pahsavoo. Put hapi ura God qatsit yayhniwhqat pahpiy sohsokmuy pas hihtuy lavay'aymuy amuhpiy lavayhti.

²² Ura Moses itanamuy amumi pas suyan pañqawu: God Umuhtu-tuyqawhqa umuhsinomuy amuñaqw umuñem lavay'ayay wunuptsinani, nuy hímuniwhqat pan'i. Ason pam umumi hin lavayhti, uma sohsok añ aw tūqayyuñwni.

²³ Pu ason hak haqam put lavay'ayat aw qa tuqayvastaqa hapi sinmuy amuñaqw súlawhtimantani.

²⁴ Owí, pi sohsoyam God lavay'aymat, Samuel ahpiy hihsa'nihqam lavayhtotiqam yepehaq hin hintaniqat lavayhtoti.

²⁵ Uma hapi God lavay'aymuyatuy timatu, pu itanamuy amumi God pasiwniyat oyi'yunqamu; ura pam Abraham aw pañqawu: Pu ason hapi uhnatkoy ep tūwaqatsit añ sopkawtaqam sinom hahlayhpit ep ökini.

²⁶ Noqw God hapi Tiy Jesus ahoy tātaynaqe umumi put mohti hōna, umuh-nukpanay añqw umuy lasne', hahlayhpit aw umuy ökinaniqe öviy'o.

4

Peter and John before the Council

¹ Noqw nāto puma sinmuy amumi yuaataqw, pay God awwat momñwit-niqw, pu God kiyat ep tuwalanmoñwi-niqw, pu Sadducee-sinom pumuy amumi pas kipok'unañway öki,

² Ayaiwtaqam nuhtumi yuaataqe, so'pum Jesus ahpiy ahoy tātayyanıqat tūtutuqaynaqw, put ep qa salayhtotıqe öviy'o.

³ Noqw pay nuñwu pas tapkiqw, öviy puma ason qāvo hintaniqat tunatyawkahkañw, pumuy sivikimi panaya.

⁴ Noqw pay kaysiwhqam lavayit nanaptaqam tūtuptsiwa; noqw tahtaqt tsivót-sikip sōmorit pahsa'haqam aw öki.

⁵ Pu öviy qavonvaqw pumuy moñwımat-niqw, wukw'aymat-niqw, tutavot tutuqaynayaqam-niqw,

⁶ Pu God awwat mohpeq moñwi Annas-niqw, pu Caiphas-niqw, John-niqw, pu Alexander-niqw, pu ahpiy hakim hihsa'nihqam God awwat mohpeq moñwit sinomat Jerusalem awwat sūmi tsovaltı.

⁷ Pu öviy puma pumuy nāsami taviyaqe tūviñtotaqe amumi pañqaqwa: Ya uma hihta öqalat akw it yantsaki; hal ya uma hakiy natñwaniyat aw yankañw panhti?

⁸ Noqw pahsat Peter Qahovarıwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw amumi pañqawu: Uma añ sinmuy amuñaqw momñwıtu, pu Israel-sinmuy amuñaqw wukw'a'yatu,

⁹ Kurs ka pi itam pu' it tālat ep tūviñtiwıni, hin it tāqat qapasiwtaqat ep lolma tumaltiwhqata, pu hin pam qalaptuqat ep'e.

¹⁰ Noqw öviy hapi nu sohsokmuy umumi pañqawıni; pu sohsokmuy Israel-sinmuy amumii: Uma hapi it Jesus Christ Nazareth añqw tāqat nahoylehtsit aw muayaqw, God so'pumuy amuñaqw put ahoy tātayna; noqw i' tāqa put ahpiy yep umutpik pasiwkañw wunu.

¹¹ Jesus Christ owat ánkañw, umuy kilalwaqamuy amuhpiy ayo tūviwhqa tuyqaveq paki.

¹² Pi itam put natñwaniyat-sa ahpiy ayo nõñakni, qa hakiy sukw ahpiy'o; pi tūwaqalvoqhaqami qa suhka hak God ahpiy ayo Tūooyhqa yan tūñwantiwa.

¹³ Noqw puma Peter-nikañw pu John pumuy amumi nanaptaqw, kurs pay puma qa haqam pas tutuqaykañw, sōqapñatnikañw, pas qa tuhtuskañw yuaataqw, puma kātayunwa; nihqe amumi māmatsyaqw, kurs puma Jesus amum hinnumñwu.

¹⁴ Pu tāqa qalaptuqa pumuy amumum wunuqw, puma aw tāyunqe kurs put ep hiñqaqwani.

¹⁵ Noqw puma pumuy tsovawtaqamuy amuñaqw yāmakniqat puma amumi pañqaqwat, pahsat put yuaatotaqe,

¹⁶ Pañqaqwa: Ya sen itam imuy tāqatuy hintsanyani? Suyan pi puma a'nö hihta tumaltaqw pam pantaqa Jerusalem ep ki'yunqamuy sohsokmuy amumi mātakti. Noqw kurs itam hin pumuy qa panhtiqt pañqaqwani.

¹⁷ Noqw pay i' qa pas sinmuy amuhpa' kúrukniqt öviy itam pumuy pavan tsāwinayaqw, puma pāpu qa hakiy aw it natñwanit añ yuaatani, kitota.

18 Pu puma pumuy wáñwayyaqe mēwaya; nihqe pāpu puma Jesus natñwaniyat añ qa yuaataniqat, pu qa tūtutuqaynaniqat amumi pañqawu.

19 Noqw Peter John amum lavayhtiqe, amumi pañqawu: Huvupatpi úmuyniqw himuwa God atpip súanta, sen itam umumi pas tūqaytani, sen itam it God awwat tūqaytani?

20 Kurs pi hin tis itam hihta aw yórikqey, pu navotqey qa yuaatani, kita.

21 Noqw pay puma sinmuy amumi tuhtusyaqe, hin kurs pumuy siswinayani; nihqe öviy puma piw pumuy tsāwinayat, mātapyā, sinom sohsoyam hin hiniwhtiqat ep God pas hihtalalwaqw öviy'o.

22 Pi it hakiy tāqat ep himu hihta tuawi'taqa tumaltiwHQ qalaptuqw, pam hak lōp sunat ep hōyokiwtaqat yahsañwi'ta.

The Believers Pray for Boldness

23 Noqw puma mātaviwhqe sinomuy amumii; nihqe ima God awwat momñwit wukw'a'yatuy amumum pumuy hintsatsnaqat puma pumuy sohsok āawna.

24 Noqw puma put nanaptaqe, sun unañway God aw lavayhtotiqe pañqawu: Tutuyqawhqa, God, um hapi öveqatsit yuku, pu tūwaqatsita, pu pātuwaqatsita, pu sohsok put añ hihta hinyuñqata.

25 Ura um uhtumal'ayay David moayat ahpiy pañqawu: Ya hīhihtu sinom hinoqw itsívutoti; pu sinom hihta an'e'wakw tunatyaltoti?

26 Tūwaqatsit ep momñwit hoñva, pu nuhtumi momñwit Tutuyqawhqtat ehpewi natsvalaya, pu Moñw'asniyat ehpewii.

27 Pay pas antsa i' Herod, pu Pontus Pilate, puma imuy pay qa-Israel-sinmuy-nikañw pu pas Israel-sinmuy amumum Jesus Uhtiy Qahováriwtaqat ehpewi sūmi tsovalti, Uhmoñw'asniy ehpewii,

28 Um añwu pay hisat uhmay, pu uhwuwniy akw hin pasiwnaqat anhtotiniqe öviy'o.

29 Taay, Tutuyqawhqa, um pumuy tsatsáwinpiyamuy aw yórikni; noqw uhtumal'a'yam qanalmaqasyakahkañw uhlayayiy yuaatotaniqat um amuñem pan yúkuni.

30 Um uhmay akw nuhtumi unañwtave' tūqalapsintani; pu kātatayhpit hihta tuawi'yunqat, Jesus Uhtiy Qahováriwtaqat natñwaniyat añ tumalay'tani, kitota.

31 Noqw puma nānawaknaqe yukuyaqw, pumuy haqam tsovawtaqat ep tayayayku; noqw puma sohsoyam Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkahkañw, qanalmaqasyakahkañw, God lavayiyat yuaatota.

All Things Together

32 Noqw ima tuptsiwni'yunqam sohsoyam sun unañway'yunwa, pu sun tunatyawyunwa; piw qa hak amuñaqw hihta himuy pas himuy'taqe pañqawlawu; puma sohsok hihta sūmi himuy'yunwa.

33 Noqw ayaiwyunqam Tutuyqawhqtat Jesus ahoy tātayhqtat a'nö lay'taqat yuaatota; noqw pumuy sohsokmuy amumi ökwalni qaöwivitsiwa.

34 Piw qa hak pumuy amuñaqw hihta akw okiwhinta; puma hihsa'nihqam añqe' tutskwat, pu kīkihut himuy'yunqam put huyantivayaqw, huyiwhtat hihkayat kīvantaqe,

35 Ayaiwyunqamuy amutpipo put öoya; noqw hak hihta ñastaniqw puma put maqayañwu.

36 Noqw hak Joses ayaiwyunqamuy amuhpiy Barnabas yan túñwantiwhtat (pam Tsākw-ep-suyan-unañwa i'nihqe pam'i) Levi-wunwa, Cyprus añqw sino,

37 Tútskway'taqe put húyaqe, sívat kívahqe ayaiwyunqamuy amutpipo put oya.

5

Ananias and Sapphira

¹ Noqw hak tāqa Ananias yan mātsiwhqa nōmay Sapphirat amum tutskway huya;

² Nit soq hihkayat hihsa' nēnemta; noqw nōmaat amum put navoti'ta; nihqe pay qa sohsok kivaḥqe, ayaiwyuñqamuy amutpipo put oya.

³ Noqw Peter pañqawu: Ananias, ya um hinoqw Qahováriwtaqat Hikwsit aw atsátaniqat, pu tutskwat hihkayat hihsa' nēnemtaniqat Satan un pan unañwtoyna?

⁴ Puyaw pam nāt qa huyiwhqe, qa uhhimu; pu pam huyiwhqe ya qa um hihkayat aw moñwi? Ya um hinoqw yanhaqam uh'unañwpeq tungaltyalti? Um qa sinmuy amumi atsáta; pi um God aw atsáta.

⁵ Noqw Ananias yan lavayit navotqe, añqe' minukt mōki; noqw sohsoyam it nanaptaqam pas maqastoti.

⁶ Noqw hakim tōtim hoñvaqe put mokahtotat, ihpo hórknayaqe haqam tavimaya.

⁷ Pu ahpiy ka tāwa añhqe pāyis qōniltiqw, pahsa'haqam nōmaat hiniwhtiqat qa navoti'kañw ep paki.

⁸ Noqw Peter lavayhtiqe put aw pañqawu: Kurs nuy āawnaa, ya pay uma pas yahsa' ōviy tutskwat huya? Noqw pam pañqawu: Owi, pay pahsa' ōviy'o.

⁹ Pahsat pu Peter put aw pañqawu: Ya hintaqw ōviy uma Tutuyqawhqat Hikwsiyat aw hepniquey sun unañwti? Meh, uhpuwsuñway tavimayaqam hōtsiwmi ōkiwiwta; nihqe puma un yañqw haqami taviwisni.

¹⁰ Noqw pahsat pay pam put kukmiq munukt mōki; noqw tōtim ōkihqe put mokput tutwa; nihqe pañqw put hórknayaqe, puwsuñwayat ehpeq taviya.

¹¹ Noqw sohsoyam Jesus aw tōnawtaqam put ep pas tsātsawna, pu' hakim hihsa'nihqam it nanaptaqam pīwu.

Miracles and Wonders

¹² Noqw ayaiwyuñqamuy māyamuy ahpiy kātatayhpi hihta tuawi'yunqa sinmuy amuhpa' tumalay'tiwa. (Noqw puma sun unañway haqam Solomon tuhōoyat ep tsovawta.

¹³ Pu ahpiy mimuy amuñaqw soon hak pumuy amumi tōnaltiniqey kurs suhta'ewni; noqw sinom pumuy pas hihtay'yunwa.

¹⁴ Noqw tūtuptionsiqam Tutuyqawhqat aw wūhaq'iwma, kaysiwhqam tah-taqtu, pu momoyamu.)

¹⁵ Noqw ōviy sinom tūtuyyaqamuy kiskami tsamvantaqe, ahpat, pu pu-vuwHPit añ ōoyya, hísatniqw Peter pañqe'niqw ñas'ew kihsiwniat hihtawat ep kistamantaniqat ōviy'o.

¹⁶ Pu Jerusalem ahpiy hāhage' kitsókit añqw qaan'ewakw hintaqam sinom tūtuyyaqamuy tsamkahkañw ōkiwta, pu hakimuy tuyoy'e'wakw hīhikwsimuy akw qa kwañwáhinyuñqamuyu; noqw puma sohsoyam qalaptuya.

The Apostles Persecuted

¹⁷ Pahsat pu God awwat mohpeq moñwi wunuptu, pu put an tnatyawyuñqamu, ima Sadducee-sinom tōnawtaqamu, nihqe puma itsívutotiqe,

¹⁸ Ayaiwyuñqamuy amumi may'yunqe, pumuy sumisivikit aw tañatota.

¹⁹ Noqw pay Tutuyqawhqat hoñviayaat mihikq sivikit uutspiyat hōtahtat, pumuy pañqw ipwaqe, amumi pañqawu:

²⁰ Yupavé, uma God kīyat ep hoñkahkañw, it qatsit hin hintaqat nuhtumi sohsok yuaatotani.

21 Noqw puma yan nanaptaqe, suits talavay God kiyat aw yuñqe, pep sinmuy tutuqaynaya. Noqw God awwat mohpeq moñwi pitu, pu put ámumyaqamu, nihqe wuwan'aymuy tsovala, pu sohsokmuy Israel-sinmuy amuñaqw wukw'a'yamuyu; nihqe sivikimi pumuy tsamwisniqat hakimuy ayatota.

22 Noqw ayaiwyaqam ep ökihqe, pumuy sivikive qa tutwat puma áhoyyaqe tūawvaya;

23 Nihqe pañqaqwa: Pay as pas sivikimi hūrs uhtsiwta; noqw tūtuwalaqam ihkaqe hōtsíwhpa hōñi. Noqw itam aw hōtayaqe, ahpave qa hakiy tutwa.

24 Noqw God awwat susmohpeq moñwi, pu God kiyat ep tuwalanmoñwi, pu God awwat mohpeq momñwit it nanaptaqe, hin i' haqami hiniwhtiniqat wūwantota.

25 Noqw pahsat hak pítuhqe pumuy āawnaqe pañqawu: Meh, ura uma imuy tahtaqtuy sivikimi tañatotaqw, puma God kiyat ep hoñkahkañw sinmuy tutuqaynaya.

26 Pahsat pu tuwalanmoñwi, hoñvia'yatuy tsamkañw amuminihqe pumuy pañqw pās tsāma, sinmuy mamqasqe öviy'o, taq ka puma pumuy tatatupyaniq'ö.

27 Pu öviy puma pumuy moñwtsovawtaqamuy amutpipo tsamvaya. Noqw God awwat susmohpeq moñwi pumuy amumi pañqawu:

28 Ura itam umuy pās mēwayaqe, uma Jesus natñwaniyat qa añ tūtutuqaynayaniqat umumi pañqaqwa, nōqa? Noqw meh, tuwat soq uma Jerusalem ep umuhtutuqayhpiy añqe' kúruknyaqe, it tāqat qatsiyat itamuy tukopnayaniqey anyuñwa.

29 Pahsat pu Peter mímuwatuy ayaiwyuñqamuy amumum lavayhtiye pañqawu: Pay kurs pi hin itam God qa awwat tuqayvastotamantani, qa sinot aw'i.

30 Itanamuy aw yantaqaam God as Jesus wunuptsinaqw, uma put himutskit ep hahyaqe nīnaya.

31 Noqw God put putvaqe momi tavi, pam motisinoniqat, pu ayo Tūooyniqat öviy'o, Israel-sinmuy nāp tunatyay añqw lasne', pumuy qaanhtipuyat ayo yúkuniqe öviy'o.

32 Noqw itam hapi iit navoti'yuñqe, put tuawi'yuñwa, pu i' Qahováriwtaqat Hikwsit pīwu, put hapi God put tunatyayat añ hinwisqamuy amumi nóañwu.

33 Noqw puma put nanaptaqw, pavan unañwaam tuyvaqw, puma pumuy qöqyaniqey nānami yuaatota.

34 Pahsat pu hak Pharisee-sino Gamaliel yan mātsiwhqa, tutavot tūtutuqaynaqa pumuy tsovawtaqamuy amuñaqw wunuptu; pam hak sohsokmuy amuhpiy kaptsiwta; nihqe ima ayaiwyuñqam pay hāk hihsavo nōñakniqat pañqawu.

35 Pahsat pu pam tsovawtaqamuy amumi pañqawu: Uma Israel-sinom tahtaqtu, uma imuy hintsatsnaniqey wūwantotaqey ep tunatyaltotini.

36 Taq pay nāt ura qa pew pituqw, hak Theudas mātaktiye pas himunihqey pan nāyuaata. Noqw ura put hakiy aw tahtaqt sunát-sikip sunat pahsa'haqam natskaya. Noqw ura pam nīniwhq, sohsoyam put aw tuqayvastotaqam tatslakqe, qa háqamtoti.

37 Pu it tāqat añk ura hak Galileet añqw Judas nāmataqta, nāventiwhqat ep'e, nihqe kaysiwhqamuy nañk wīsila; pamwa piw mokq, sohsoyam put aw tuqayvastotaqam ahtsavala.

38 Noqw öviy nu umumi pañqawni: Uma imuy sinmuy amumi qa hintsatskani, uma qa amumi may'yuñwni; pay i' yan tunatya, pu tumala kurs pay sinmuy amuhpiyenen pay soon aniwhtini;

³⁹ Taq ka pam pantaqa God ahpiy hintaniqw soon uma put símoknayani, taq nāphisat ka uma God aw rohomnumyani, kita.

⁴⁰ Noqw puma put lavaiyat kwusuya; nihqe ayaiwyuñqamuy wánwayyaqe, a'nō wuvahtotat, pāpu puma Jesus natñwaniyat añ qa yuaatotaniqat amumi pañqaqwat mātapyā.

⁴¹ Noqw puma hahlaykahkañw moñwtsovawtaqamuy amuñaqw ahpiyya, kurs puma nuhtum put natñwaniyat ep hamanhintsaniwyaniqey hihkay'vayaqe òviy'ò.

⁴² Noqw puma nāqavo God kīyat ep-nikañw pu sohsovik kīnawit Jesus pas Christ-nihqat tūtutuqaynayaqey, pu yuaatotaqey qa qe'iwvisa.

6

The Seven Helpers

¹ Noqw ephaqam tuptsiwni'yunqam wūhaq'iwmaq, Greek-sinmuy amuhkwa yuaatotaqam Hebrew-sinmuy amumiq qayan unañway hiñqaqwa, puma nāqavo hihta akw tūvaañwankahkañw pumuy amuñaqw koñnanalvutuy tatami'yunqaw òviy'ò.

² Pahsat pu pakwt lōq sihkay'taqam ayaiwyuñqam sohsoqmuy tuptsiwni'yunqamuy tsovalayaqe, amumi pañqaqwa: Soon tis pi itam God lavaiyat mātavi'kahkañw tūnopni'yunqaw pam súantani.

³ Oviy uma umuñaqw hakimuy tsañe' tahtaqtuy amumi lomanavotit namorstotani, hakim Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwyuñqamuy, pu suan wuwni'yunqamuy. Noqw puma it yantaqat aw tunatyawyuñwaniqat itam ep pumuy o'yani.

⁴ Nikañw itamwat nāwakinpit, pu lavayit tumalay'yunwaniqey aw-sa yuki'yunwani.

⁵ Noqw i' yan lavayi sohsoqmuy sinmuy amumi lomatöqti. Noqw òviy puma hakiy Stephen qapēvewnit, pu Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtat namorstota, pu Philip, pu Prochorus, pu Nicanor, pu Timon, pu Parmenias, pu Nicolas, pam hak Antioch añqwnihqe qa-Jew-sínonikañw Jew-sinmuy amún tuptsiwni'ta.

⁶ Nihqe puma ayaiwyuñqamuy amutpipo pumuy o'ya. Noqw puma amumi matyawkahkañw, amuñem nānawakna.

⁷ Noqw God lavaiyat suyhtsepñwat öqawi'ma, noqw wūhaqti; noqw God awwat momñwituy amuñaqw kaysiwhqam it tuptsiwnit kwusuyaqe añ hinwisa.

The Arrest of Stephen

⁸ Noqw Stephen qapēvewnit, pu öqalat akw qaöwíhinkañw sinmuy amuhpa' hīhihta kātatayhpit hintsaki, pu hihta supsiwyuñqata.

⁹ Noqw tsotsvalki Mātaviwyaqamuy Tsotsvalkiamu yan túñwantiwhqat añqw hakim hoñvaqe Stephen amum nāñwuy'yunwa, pu Cyreniat añqw sínomu, pu Alexandriat añq'ö, pu Ciliciat-nikañw Asiat añq'ö.

¹⁰ Noqw Stephen Hikwsit ahpiy suan lavayhtiñwuniqw, puma kurs hin put áñwutotani.

¹¹ Pahsat pu puma hakimuy tahtaqtuy pan unañwtoynayaqw, puma pañqaqwa: Itam aw tūqayyuñqaw Moses aqw qalomáhiñqawu, pu God aqw'a.

¹² Kitotaqey sinmuy hin unañwtoynaya, pu wukw'a'yatuy, pu tutavot tutuqaynayaqamuy. Noqw puma Stephen aw ökihqe, ñuayaqe, moñwtsovawtaqamuy amumi wikvaya.

¹³ Nihqe hakim put ehpewi hihta atsátotaniqamuy momi o'yaqw puma pañqawwa: Pas i' tãqa panis tuwat it pas kaptsiwtaqat kīhut, pu hin hinwisniqat tutavot aqw qalomáhiñqawlawu;

¹⁴ Oviy pi itam aw tūqayyuñqw, pañqawu: Yaw i' Jesus Nazareth añqw tãqa it kīhut sahpuknani, pu yaw Moses itamumi itahhintsakpiy tutaptaqat aw alōñtani.

¹⁵ Noqw moñwtsovawtaqam sohsoyam Stephen aw tãyuñqw, pas pitsánwaat hakiy God hoñviayayat taywayat anta.

7

Stephen's Speech

¹ Pahsat pu God awwat mohpeq moñwi Stephen aw pañqawu: Ya pas pay ima hiñqawwaqwa panta?

² Noqw pam pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, itanamu, kurs huvam tuqayvastotaa! Ura itana Abraham nāt Charran ep qa qátuhqe, Mesopotamiat ep qatuqw, God lolmat tálawnwat pitsánway'taqa put aw mātakti;

³ Nihqe aw pañqawu: Um uhtutskway, pu uhsinomuy amuñaqw ahpiyni; nen nu tutskwat uñ āawnaniqat um aqwni.

⁴ Pahsat pu pam Chaldia-sinmuy tutskwayamuy añqw ahpiynihqe, Char-ran-tutskwat ep qatuptu. Noqw put naat mokq pañqw pu God it tutskwat uma ep pu' yesqat aw put nahlakna.

⁵ Nīkañw pam pep hihsaqhaqam himuy'taniqat pam put qa maqa; pas qae, qa ñas'ew haqami wuhkukniqat pahsaq'a; nīkañw pam put pas máqaniqey aw pañqawu pu' añk put ahpiy sinototiniqamuyu. Noqw puma put himuy'yuñwni, put aw kita, nāt pam qa ti'taq'ö.

⁶ Nihqe God yan lavayhti: Yaw put ahpiy aniwhtotiqam haqam qa nāp tutskway ep hinnumyani; noqw yaw pep sinom pumuy tusoqtuwiktotani; nen súnat-sikip sunat yahsañwuy añ pumuy okiwsahsanyani.

⁷ Pu ason hihtuwat sinom pumuy tusoqtuwiki'yuñqw nu pumuy amuñem hinwat yúkuni, kita God; pu ason pantaqat atsva puma pañqw nóñake', yep nuy tumalay'yuñwi.

⁸ Noqw God put aw pasiwnaqe, poñotkituvoyla put tuawi'taniqat pan put aw yuku; noqw öviy Isaac tihtiwhq, Abraham nanalsikis talqat ep put poñotku; noqw Isaac Jacob pantsana; noqw Jacob pakwt lōq sihkay'taqamuy timuy piw pantsanhta. Noqw puma hapi itahwu'yamu.

⁹ Noqw wūwuyom Joseph atsviy unañtuyvayaqe, Egypt aqw put huyaya; noqw God put amum yantage,

¹⁰ Sohsoq kānanvotpiyat añqw put ayo tavi'ma; pu Egypt epeq moñwit Pharoaht aw put lomamataqta, pu sūanwuwnitoyna. Noqw pam put Egypt aw moñwtavi, pu put amum ki'yuñqamuy sohsoqmuy amumii.

¹¹ Noqw Egypt añ ahsupoq tsónösti, pu Chanaan añ'a, noqw sinom okiwh-toti; noqw itanam qa tunöstutwa.

¹² Noqw yaw Egypt epeq söhövosi óyihqat Jacob navotqe, mohti itanamuy pañsoq hōna.

¹³ Nit pu piw yaw Joseph haknihqey pāvamuy āawna; noqw Joseph sinomat hákimyagay Pharoaht āawniwa.

¹⁴ Pahsat pu Joseph nay Jacob wáñwayi, pu sohsoqmuy sinomuyu, payhp sunat-nīkañw añqw pakwt tsivot sihkaytaqamuyu.

¹⁵ Noqw öviy Jacob Egypt aqw'a; nihqe pam pepeq mōki, pam'i pu itanamu.

16 Noqw pumuy tokoyamuy Sychem aw kiwisqe, pep tuamqölöt aqw tañatota, ura Abraham Sychem ep hakiy Emmor tímuyatuy amuñaqw sivat akw put tuihqat pañsoq'a.

17 Noqw hihta awinit God Abraham aw qaöwívasiwnaqat aw hayiñwtiqw, sinom Egypt epeq natkototage suhpanti.

18 Noqw pas suhka moñwi Joseph qa tuwi'taqa moñwqenit ep wunuptu.

19 Nihqe pam hak itanamuy amumi tutuhistivaqe pumuy okiwsahsanqw, yaw timat qa yesniqat öviy puma titipostuy ihke tatamlalwaniqat pam nāwakna.

20 Pan yēsiwhq, Moses tihtiwa; nihqe yaw sūhimu; nihqe payhkomuy mūmuyawhtuy añ nay kiyat ep aw unañwtaviwta.

21 Noqw pam haqami tüviwhq, Pharaoh tiat māna put wikqe, put nēnem wuñwna.

22 Noqw Moses Egypt epeq sinmuy hihta wuwantuwiyamuy añ sohsok tuwi'taqe, a'nö lay'taqat lavayi'ta, pu hintsakpit'a.

23 Noqw pam löp sunat yahsañwni'kañw, pas nāp sinomuy, Israel-sinmuy, amumi kurs pohtaniqey unañwti.

24 Noqw suhka qaanhintsahsanihq, pam túwahqe enem lavayhti; nihqe enem nāoyhqe Egypt-sinot nīna.

25 Suhpan as God put ahpiy put sinomuyatuy ayo óyaniqat puma māmatsyaniqat pam wūwaqe öviy'o. Noqw puma qa māmatsya.

26 Pu qavoñvaqw hakim nāyawhqw, pam amumi pítuhqe as piw pumuy nāmi pōhiknaniqey wūwaqe amumi pañqawu: Soh, tāqatu, uma nātupkomu; ya uma hinoqw nāyuyuhna?

27 Noqw sinosñway qaanhintsahsanqa Moses ayo naatsqōqna pañqawkañwo: Ya hak un itamumi moñwtavi? Puyaw hak un itamuy hin yukunaniqat aw un tavi?

28 Ya um tāvok Egypt-sinot nīnaqe, nuy piw nīnaniqe öviy'o?

29 Yan pam hiñqawhqw, pahsat pu Moses Egypt añqw wāyaqe, Madian-tutskwat ep qatuptu; nihqe pam pep löqmuy tīyotuy tímuy'va.

30 Noqw löp sunat yahsañwuy añ ruhpaq, pep pu' qayēsiwhpuve tūkwit Sinat ep Tutuyqawhqat hoñviayaat himutskit uwiwitaqat añqw put aw mātakti.

31 Noqw Moses put túwahqe, pep himu hintaqat aw wūwantaqe, as aw tātayniqe, öviy aw nakwsuqw, Tutuyqawhqat tōnaat put aw pañqawu:

32 Nu hapi umunamuy aw yantaqaam God, Abraham aw yantaqaata, pu Isaac, pu Jacob aw yantaqaamu. Pahsat pu Moses tsawnaqe tururuykuqe, kurs hin aw tātayni.

33 Pahsat pu Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Um uhtotsiy óyani, taq um pas hihta ep wunu.

34 Pay nu pas Egypt epeq isinmuy okiwhinyuñqat antsa yori; pu nu pumuy eykitotaqw navota. Nihqe nu pumuy put añqw qenivo oyaniqe öviy hāwi. Noqw taa, nu un Egypt aqw hōnani.

35 It Moses hapi ura puma qanānakwhaqe aw pañqaqwa: Ya hak un itamumi moñwtavi? Puyaw hak un itamuy hin yukunaniqat aw un tavi? Ura kitota. Noqw pay God put moñwtavi; piw pam sinomuyatuy amumi put ayata, pam hoñviayat himutskit añqw put aw mātaqtiqat māyat ahpiy pumuy ayo öoyniqat öviy'o.

36 Pam hapi Egypt epeq hīhihta kātatayhpit hihta tuawi'yūñqat tumal-tat, pumuy pañqw ipwa, pu patuphat Pālañpu yan mātsiwhqat añqee, pu qayēsiwhpuvee, löp sunat yahsañwuy añ'a.

37 I' Moses hapi ura Israel-sinmuy amumi pañqawu: God Umuhtuyqawhqa umuhsinomuy amuñaqw umuñem lavay'ayat wunuptsinani, nuy hímunihqat pan'i; uma put aw tūqayyuñwni.

38 I' hapi qayesiwhpuve tsovawtaqamuy amumum hinnuma, pu tūkwit Sinat epeq put aw yuaaykuqat hoñviayat ámuma, pu itanamuy amumuma. I' hapi hak taytaqat lavayit itamumi mātapiñqey òviy put makiwa.

39 Noqw itanam put aw qa tuqayvastotaniqey nānawaknaqe, put nahpiy ayo tūvayaqe, unañwpeq ahoy Egypt aw namtōkya;

40 Nihqe Aaron aw pañqawu: Itamuy hihtuy amumi yanyuñwniqamuy itamuñem yukuhtaa; noqw puma itamupyeve hinwisni. Pay pi itamuy Egypt añqw nõñaknaqa Moses kurs haqamii, kitota.

41 Nihqe ép puma wakashoyat yukuyaqe, wutsit aw hom'ooyakahkañw, nāp may akw hihta tumaltotaqey ep hahlayya.

42 Pahsat pu God pumuy amuñaqw ayo namtōkqe, òvaqe hihtuy qaan'ewakw hintaqamuy amumi nāwakinwisniqat aw pumuy mātavi; pay pi ura God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ yan pey'ta: Ya pas antsa pay uma lõp sunat yahsañwuy añ qayēsiwhpuve inumi hihtuy qóyankahkañw, hom'ooyya, uma Israel-sinomu?

43 Qa hin'i; uma Moloch mötsápkiyat yawnumya, pu aw umuhyantaqay Remphan sōhuyata; uma hihtuy pumuy amún sosniwyaqamuy yukuhtota amumi nāwakintotaniqe òviy'ò. Noqw òviy nu umuy Babylon yupqöymiq tsamni, yan'i.

44 Itanam pi ura qayēsiwhpuve hihta tuawi'taqat mötsápkit pasiwyuñwa, hin pam Moses aw tutaptaqat pan'i. Nihqe ura Moses aw pañqawu pam hin yukiwtaqat aw yórikqey pan put yúkuniqata.

45 Noqw pu amuñk itanam Joshuat* amum hīhihtuy sinmuy tutskwayamuy kwahanayaqe, ep put kwusivaya, ura God itanamuy amupyeve pumuy haqami lālayi; noqw mötsápkihu David qatsiyat aw pahsavo pep wunu.

46 Noqw pam God añqw paañwaniwhq, as Jacob aw yantaqayat God eñem kītaniqey unañwti.

47 Noqw Solomon hapi put eñem kīta.

48 Noqw pu pas Sus'oveqnihq kīkihut sinmuy māyamuy akw yukiltotiqat qa añ qatu; pi ura God lavay'ayay ahpiy pañqawu:

49 Oveqatsi imoñw'atsvewa, pu tūwaqatsi iwuwukpi. Ya uma inuñem kīhut yukuyani? kita Tutuyqawhqa. Ya sen nu pep nāsuñwnani?

50 Ya ñi himu qa sohsoy imay akw yukilti?

51 Is uma hihtu qa nõyaltotiñwuqamu, a'nö unañway'yuñqamu, pu naqsöp'iwyuñqamu! uma sutsep Qahováriwtaqat Hikwsit aw rohomnumya; uma umunamuy hinyuñqw amunyuñwa.

52 Ya umunam God lavay'aymuyatuy hihtawat qa okiwsasna? Pu ura hak Súantaqa pituniqat hakim añwu pay lavayhtotiqamuy puma qöqya; noqw yepehaq uma put nuhtumi mātapyaqe nīnaya.

53 Uma as òveqatsit añqw hoñvia'yatuy amuhpiy tutavot òmahtotakañw, qa añ hinwisa, kita.

The Stoning of Stephen

54 Noqw puma it nanaptaqe, pavan pas unañwso'qe, tamay ñuritota.

55 Noqw pam Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwnkañw òveqatsit aqwhaqami taytaqe, God lolmat tālawñwayat-nikañw pu Jesus God putvaqe wunuqw tuwa;

* 7:45 Pam Greek-sinmuy amuhkwa Jesus.

⁵⁶ Nihqe pañqawu: Meh, nu òveqatsit aw hötsíltiqw tuwa; noqw Sinot Tiat God putvaqe wunu.

⁵⁷ Pahsat pu puma a'nö hiñqawkahkañw, naqvuy útatotat, sūsaq put aw yuhtukqe,

⁵⁸ Put kīñaqw haqami tūvayaqe, tatatupya. Noqw put ehpewi hiñqawaqam hakiy puhuwuñwiwtaqat Saul yan mātsiwhqat kukmiq yuwsiy o'ya.

⁵⁹ Noqw puma Stephen tatatupyaqw, pam God aw okiw taqa'nañwtiqe pañqawu: Tutuyqawhqa Jesus, um okiw ihikwsiy kwusuni, kita.

⁶⁰ Pu pam tamötswunuptuqe, pas tönay añqe' pañqawu: Tutuyqawhqa, um okiw it qaanhtiput pumuy qa tukopnani, kita. Yan pam lavayhtit mōki.

8

Saul Persecutes the Church

¹ Noqw puma put nīnantotaqw, Saul amún unañway'ta. Noqw put tāwat ep Jerusalem epeq Jesus aw tōnawtaqamuy amumi qaan'ewakw hintsaktivayaqe, pumuy okiwsahsantivaya. Noqw puma sohsoyam Judeat, pu Samariat añ ahsupoq hāhaqe' ahtsavalya, pay ima ayaiwyuñqam-sa qe'ya.

² Noqw hakim unañwvastahtaqt Stephen haqami taviwisqe, okiw put ep a'nö tsaykita.

³ Noqw tuwat Saul Jesus aw tōnawtaqamuy amumi hintsaktivaqe, sohsovik kīnawit papkinuma, nihqe tahtaqtuy, pu momoymuy sivikimi lölökinlawhqe, tañatima.

The Gospel Preached in Samaria

⁴ Noqw òviy añqe' ahtsavalyaqam sohsovik nuhtumi lavayit yuaatota.

⁵ Pahsat pu Philip Samariat ep wuhkokitsokit aqwnihqe, nuhtumi Christ yuaata.

⁶ Noqw pam hihta yuaataqw, sinom aw tūqaykahañw sun unañway put aw unañwtavi'yuñwa, hihta kātatayhpit supsiwyuñqat hintsakqat aw taykahañwo,

⁷ Pas qalomáhihikwsim pumuy akw tuyqawiwyuñqamuy kaysiwhqamuy amuñaqw a'nö hiñqawkahkañw, nōñantaqw òviy'o; pu kaysiwhqam amuhpa' qataytaqat tūtuyyaqam, pu qayaktaqam qalaptuya.

⁸ Noqw pep kitsókit ep sinom pas pavan hinhaqam hahlayya.

⁹ Noqw hak tāqa Simon yan mātsiwhqa pay hisat mohti pep kitsókit ep tuhisay hintsaki; nihqe Samariat ep sinmuy pas hintsani'ta; pas a'nö hīmunihqey anta.

¹⁰ Noqw sohsoyam put aw tūqayyuñwa, sushin'ewakw añqw suspavanni-hqat aqw pahsavoo, pañqawkahkañwo: I' tāqa God a'nö öqalaata, kitota;

¹¹ Nihqe puma put kaptsi'yuñwa, pam hisatñahaqaw tuhisay akw pumuy hintsani'taqw òviy'o.

¹² Noqw Philip God moñwtunatyayat, pu Jesus Christ yuaataqw puma tūtuptsiwaqe, kūyit akw tuvoylatoti, tahtaqtu, pu momoyamu.

¹³ Noqw Simon tuwat pas nāp tuptsiwhqe, kūyit akw tuvoylatiwa; nihqe Philip amum hinnuma. Noqw pam hīhihta kātatayhpit hihta tuawi'yuñqat hintsakq aw taytaqe kātayta.

¹⁴ Noqw yaw Samariat ep sinom God lavayiyat kwusuyaqat ayaiwyuñqam Jerusalem epeq yesqam nanaptaqe, Peter John enañ pumuy amumiq hōnaya.

¹⁵ Noqw puma pumuy amumiqnihqe, puma Qahováriwtaqat Hikwsit kwusuyaniqat òviy amuñem nāwakna,

¹⁶ Pay nāt pam pumuy qa haqawat aw pituq̄w ōviy'ō, pay panis puma Tutuyqawh̄qat nat̄nwanīyat-sa añ k̄ūyit akw tuvoylatoti.

¹⁷ Pahsat pu puma pumuy amumi may akw toñokq puma Qahováriwtaqat Hikwsit makiwya.

¹⁸ Noq̄w ayaiwtaqam hakiy aw may akw toñokq Qahováriwtaqat Hikwsit put aw noiwn̄wuqat Simon pan yórikqe pumuy s̄ivat āawna,

¹⁹ Pañqawkañwo: Uma piw nuy enañ it ōqalat maqaq̄w, nu hakiy aw imay akw toñokq pam Qahováriwtaqat Hikwsit makiwmantani.

²⁰ Noq̄w Peter put aw pañqawu: Pay nam uhsiva umum s̄ulawhtii, God kuwahtipuat pay s̄ivat akw tuiwn̄wuqat um pan w̄uwantaq̄w ōviy'ō.

²¹ Um qa haqam it yantaqat ep qeni'ta, piw makiway'ta, pi uh'unañwa God atpip qa s̄úanta.

²² Oviy um it yan uhnuqpanay añq̄w lasni; nen God aw n̄awaknani; noq̄w hisnen uh'unañwpeq uhtunatyay qaantaqat ep ūmi p̄ohikiwni.

²³ Taq kurs um qanut a'nō ts̄ivot anta; um nukpantunatyat akw sóontsaniwta.

²⁴ Pahsat pu Simon lavayhtiqa pañqawu: Uma okiw inuñem Tutuyqawh̄qat aw n̄awaknani; noq̄w uma iit hihta lavayhtiqa, okiw pam qa himuwa inumi p̄ituni.

²⁵ Pu puma pas suyan hin navoti'taqey lavayhtit, Tutuyqawh̄qat lavayiyat nuhtumi yuaaykut, ahoy Jerusalem aq̄w'a; nihqa Samariat ep h̄ahaqa' sinmuy kitsókiyamuy añ lomatuawit yuaatima.

Philip and the Ethiopian Official

²⁶ Noq̄w Tutuyqawh̄qat hoñviyaat Philip aw pañqawu: Um wunuptut tātōqni, Jerusalem añq̄w Gazat aq̄w p̄ohut aq̄w'a, kita. Pam pañqa' qayēwiwa.

²⁷⁻²⁸ Noq̄w pam wunuptut aq̄w'a. Noq̄w meh, hak Ethiopiat añq̄w tāqa okiwlawniqa Jerusalem epeq pitumaqa pañqa' áhoynikañw, karētay añq̄w tsokiwma. Pam nōmaq̄tsit aw qa awiwa, Ethiopiat epeq sinmuy moñwiyamuy wuhtit Candacet añq̄w ōqalat qaōwívasiwn̄kañw, put sohsok hihta nukñwayat aw tunatyawta. Pu pam God lavay'ayayat Esaias p̄ēniyat añ t̄únwanma.

²⁹ Pahsat pu Hikwsi Philip aw pañqawu: Um pas awnen karētat ámumni, kita.

³⁰ Noq̄w ōviy Philip put aw wárikqa, navotq pam God lavay'ayayat Esaias p̄ēniyat añ t̄únwanma. Noq̄w Philip put aw pañqawu: Ya um hihta añ t̄únwanmaqaq̄w m̄ātsi'ta?

³¹ Noq̄w pam pañqawu: Pay kurs pi hin'i, hal pay hak pas nuy tutuqaynaq̄w-saa, pam kítaq̄w, Philip put aq̄w w̄uve', amum tsokiwmaniqat pam n̄awakna.

³² Noq̄w tutuvenit añ haqa' yan pey'taqat pam añ t̄únwanma: Kanēlo haqam n̄iniwniqaq̄w aw w̄ikiwh̄qat pam pan w̄ikiwa, pu mañat ārilantaqat pam atpip qa hiñqawñwuniq̄w pan pam qa hiñqawu.

³³ Pam qa h̄imuniwhtiqa, eñem suan lavayiniqa ayo yukiwa; noq̄w hak sen put natkomuyatuy pohtoylani? Pi qatsiat t̄uwaqatsit añq̄w haqami hintsaniwa.

³⁴ Noq̄w nōmaq̄tsit aw qa awiwa Philip aw pañqawu: Taa, um as okiw nuy āawnani: Ya God lavay'ayaat hakiy yuaata, sen n̄ayuaata, sen pay hakiy pañqawu?

³⁵ Pahsat pu Philip lavayhtiqa, haqa' pan pey'taqat pahpiy yuaatima; nihqa put aw Jesus yuaata.

³⁶Noq̄w puma ahpiy panmakañw haqami pāmi pitu; noq̄w nōmaq̄tsit aw qa awiwa pañqawu: Meh, yep pāhu; ya nu kūyit akw tuvoylatiwniq̄w himu nuy put aw uhtsi'tani?

³⁷Noq̄w Philip pañqawu: Pay pi um pas sohsok uh'unañway akw tuptsiwe', panhtini, kita. Noq̄w pam lavayhtiqe pañqawu: Pay Jesus Christ God títatnihqat nu tuptsiwa.

³⁸Pahsat pu pay karēta hāk huruhtiniqat pam pañqawu; noq̄w puma nāma pāmiq paki, Philip-niq̄w pu nōmaq̄tsit aw qa awiwa; noq̄w pam put kūyit akw tuyoylata.

³⁹Noq̄w puma pāñaq̄w yamakq, pahsat pay Tutuyqawhqat Hikwsiat Philip haqami wīki; noq̄w nōmaq̄tsit aw qa awiwa pāpu aw qa yori; nīkañw pam pahpiy hahlayhkañw, nakwsu.

⁴⁰Noq̄w Philip Azotus ep nātuwihq̄e, ahsupoq kitsókit añ lomatuwit yuaatinumkañw, Caesareat ep pitu.

9

The Conversion of Saul (Acts 22.6-16; 26.12-18)

¹Noq̄w Saul nāt pas itsívuhihkwiskañw, Tutuyqawhqat aw tuptsiwni'yunqamuy pavan pas hintsanniqey, pu pas qōyaniqey tunatyawkañw, God awwat susmohpeq moñwit aw'i;

²Nihq̄e Damascus ep añq̄e' tsotsvalkit añ sinmuy amumi put enem pēnayaniqat nāwakna; noq̄w kurs pam hakimuy tahtaqtuy, sen momoymuy Jesus aw tuptsiwni'yunqamuy tuwe', pumuy somhtat, Jerusalem aq̄w tsamni.

³Noq̄w òviy pam pañsoq̄nihq̄e, Damascus aw hayiñwnaq̄w, òñaq̄w tāla put ánan'ik suhtalawva;

⁴Noq̄w pam tutskwami posq̄e, hakiy tōnayát navotq, put aw pañqawu: Saul, Saul, ya um hinoq̄w nuy okiwsahsana?

⁵Noq̄w pam pañqawu: Ya um hak'i, Tutuyqawhqa? Noq̄w Tutuyqawhqa pañqawu: Nu Jesus, um nuy hapi okiwsahsana. Um sōkwíkinpit aq̄w horarataq̄w, pam unem anahaa.

⁶Noq̄w pam tsawnaq̄e, tururutikañw, pas hin unañway'kañw pañqawu: Tutuyqawhqa, noq̄w nu hinhtiniqat um nāwakna? Noq̄w Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Um wunuptut, kīmini; noq̄w ason um hinhtiniqat un pep āawnayani.

⁷Noq̄w tahtaqt put ámumyaq̄am qa hiñqawkahkañw añq̄e' hōñi; hakiy as tōnayát nanvotyakahkañw hakiy qa tuway'yunwa.

⁸Pahsat pu Saul tutskwañaq̄w wunuptuq̄e, as pōsiy púruk̄nat, qa hihta tuwa; noq̄w puma put māyat ñuy'wisq̄e, Damascus ep wikvaya.

⁹Noq̄w pam pāyis tālat añ kurs hin hihta túwani, piw qa nōsa, qa hīko.

¹⁰Noq̄w hak tuptsiwni'taqa Ananias yan mātsiwhqa Damascus ep qatu. Noq̄w pam tuawyorikq, Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Ananias, Noq̄w pam pañqawu: Yep nūu, Tutuyqawhqa.

¹¹Noq̄w Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Um wunuptut, Sūwipo kiskat yan mātsiwhqat awni; nen Judas kiyat ep hakiy Tarsus añqwnihqat Saul yan mātsiwhqat òviy tūvintani; taq̄ meh, pam okiwlawu,

¹²Nihq̄e tuawyorikq hak tāqa Ananias yan mātsiwhqa ep pákihq̄e, put aw may akw toño pōsiy tālaw̄naniqat òviy'o.

¹³Pahsat pu Ananias lavayhtiqe pañqawu: Tutuyqawhqa, pas yaw i' tāqa Jerusalem epeq uhsinmuy okiwsahsanqat nu kaysiwhqamuy amuñaq̄w navota.

14 Noqw yaw pam yep uhnatñwaniy aw tatqa'nañwyaqamuy sohsokmuy somhtaniqey God awwat mohpeq momñwituy öqalat pasiwkañw pitu.

15 Noqw pay Tutuyqawhqa put aw pañqawu: Um awni, taq pam pas inamors'awiwa; pam qa-Jew-sinmuy, pu pas momñwituy-nikañw, pu Israel-sinmuy amumi inatñwaniy tūawmani.

16 Pu nāt pam inatñwaniy ep hīhihta añ qaan'ewakw okiwsaniwniqat nu put āawnani, kita.

17 Noqw öviy Ananias awnihqe, kīmi pákihqe, put aw may akw toñot, pañqawu: Itupko Saul, Tutuyqawhqa Jesus un añqaqwniqw ūmi mātaktiqa nuy añqw hōna, umuhposiy tālawnaniqat öviy'ö, pu Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtaniqat öviy'ö.

18 Noqw pahsat pay himu nasiñwput antaqa put pōsiyat añqw löhökq, pam pōsiy tālawnaqe wunuptu; nihqe küyit akw tuvoylatit, nösqe, öqawhta.

Saul Preaches in Damascus

19 Pahsat pu Saul Damascus ep tuptsiwni'yuñqamuy amumum hihsavo qatu,

20 Nihqe āpiy tsotsvalkiva i' Jesus God Tíatnihqat yuaatinuma.

21 Noqw sohsoyam put aw tūqayyuñqam hin kurs wūwantotaqe pañqaqwa: Ya qa i' Jerusalem epeq it natñwanit aw tatqa'nañwyaqamuy hovalaqa, hakimiy panyuñqamuy somhte' God awwat mohpeq momñwituy amumi tsamniqe öviy pew pitsíwta? kitota.

22 Noqw tuwat Saul pas suytsepñwat öqawi'maqa, Damascus ep Jew-sinmuy yumoñwaltaqa, pay Jesus pas antsa Christ-nihqat amumi mātāqlawu.

23 Noqw öviy ahpiy wūyavotiqw, Jew-sinom put nīnayaniqey nanawinya.

24 Nihqe puma put nīnayaniqe öviy tälö-nikañw, pu tōkilat añ höhtsiwat aw tunatyawyuñwa. Noqw yaw puma put moqmani'yuñqw Saul navota.

25 Pahsat pu tuptsiwni'yuñqam mīhikiwtaqw put tuhpelat añ tutsáyat akw hawnaya.

Saul in Jerusalem

26 Noqw Saul Jerusalem epeq pítuhqe, as tuptsiwni'yuñqamuy amumum-tiniqey anhtiqw, puma sohsoyam put mamqasyaqa, pam pas antsa tuptsiwni'taqat qa tūtuptsiwa.

27 Noqw Barnabas put aw unañwtaqqa, ayaiwyuñqamuy amumi put wikva; nihqe hin pam Damascus aqwniqw, Tutuyqawhqa put aw namtaknaqa, put aw yuaaykuqat pam pumuy āawna, pu hin Paul Damascus epeq qa tuhtuskañw, Jesus natñwaniyat añ nuhtumi yuaataqata. (Noqw pep pu' puma put kwusuya.)

28 Noqw Paul Jerusalem epeq pumuy amumum hinnumqa,

29 Qa tuhtuskañw Tutuyqawhqa Jesus natñwaniyat añ nuhtumi yuaata; nihqe Greek-sinmuy amuhkwa yuaatotaqamuy amumum put ep nāñwuy'taqw puma put nīnayaniqey tunatyawyuñwa.

30 Noqw tuptsiwni'yuñqam put nanaptaqa, Caesareat aqw put wikyaqa pañqw put Tarsus aqw taviya.

31 Pahsat pu Jesus aw tōnawtaqam Judeat, pu Galileet, pu Samariat añ ahsupoq yesqam suyan unañwtotiqe, öqawhtota; nihqe Tutuyqawhqa kaptsi'kahkañw wūhaq'iwma, Qahováriwtaqa Hikwsi amumi unañwtaqq'ö.

Peter in Lydda and Joppa

32 Noqw Peter añqe' sohsovik nakwsuqa, Lyddat epeq God sinomuyatuy amumi hāwi.

³³ Nihqe pepeq pam hakiy tāqat Aeneas yan mātsiwhqat tuwa, put hakiy aha qa taytaqw, pam okiw nanal yahsañwuy añ tuyhqatsi.

³⁴ Noqw Peter put aw pañqawu: Aeneas, Jesus Christ un qalapsina. Wunuptut, uh'ahpay tsovalaa, kita. Noqw pahsat pay pam wunuptu.

³⁵ Noqw sohsoyam Lyddat pu Saron ep ki'yuñqam put aw yórikyaqe Tutuyqawhqat awwat lasya.

³⁶ Noqw hak Joppat ep tuptsiwni'taqa Tabitha yan mātsiwa, pam Dorcas (Tsöviwmana) i'nihqe pam'i. Noqw i' hak wuhti lolmat tumalay'ta, pu hīhihta akw tūvaañwanta.

³⁷ Noqw pam ephaqam tūtuyhtiqe mōki; noqw puma put pāhomyaqe tupsatveq taviya.

³⁸ Noqw pay pi Lydda Joppat áhayhpo; noqw yaw Peter pep qátuhqat tuptsiwni'yuñqam nanaptaqe, hakimuy lōqmuy tāqatuy pañso ayatotaqw, pam qa sōwunit, pumuy amuminiqat puma nāwakna.

³⁹ Pahsat pu Peter nakwsuqe, pumuy amumuma. Noqw ōviy pam pituqw, puma put tupatsmiq wupnaya; noqw sohsoyam koñnanalvut okiw put aqlap hoñqe, tsaykikahkañw nāt Dorcas pumuy amumum qátuhqe kwakwsat, pu yūyuwsit yukuhtaqat puma put aw matamintota.

⁴⁰ Noqw pay Peter pumuy sohsokmuy pañqw ipwat, tamōtswunuptut nāwakna; nit pahsat put tokoyat aw namtōkt pañqawu: Tabitha, qatuptuu. Noqw pam pōsiy púruknaqe, Peter túwahqe, pahsat qatuptu.

⁴¹ Noqw pam put aw māvuyaltiqe, wunuptsinaqe, God sinomuyatuy koñnanalvutuy enañ wánwayhqe, pumuy put āawna, kurs pam taytaq'ō.

⁴² Noqw i' yantaqa Joppat añ ahsupoq nanaptiwhq, kaysiwhqam Tutuyqawhqat aw tūtuptsiwa.

⁴³ Noqw Peter Joppat ep hakiy pūvukat pōhiwantaqat Simon amum wūhakis qatu.

10

Peter and Cornelius

¹ Noqw hak tāqa Cornelius yan mātsiwhqa, tsivót-sikip sunat solāwamuy Italian-sínomu yan túnwantiwyaqamuy amumi moñwi, Caesareat ep ki'ta.

² Pam hak pās unañway qatu; noqw sohsoyam timat put amum God kaptsi'yuñwa; pu pam hihta himuy akw sinmuy paañwankañw, sutsep God aw nāwakinma.

³ Pam hak tāwat atvelpeniqwhaqam pas suyan tūawtaqw, God hoñviayaat put aw pákihqe, aw pañqawu: Cornelius.

⁴ Noqw pam put aw yórikqe, tsawnaqe, pañqawu: Ya hímuu, Tutuyqawhqa? Noqw pam put aw pañqawu: Uhnawakinpi, pu uhnuoktutmala ōmi yayvaniwhq, God put soon suhtokni.

⁵ Noqw ōviy um hakimuy tahtaqtuy Joppat aqw ayataqw, hakiy Simon, Peter yan piw mātsiwhqat, wánwayyani.

⁶ Pam hakiy pūvukat pōhiwantaqat Simon amum qatuqw, put kīat pātuwaqatsit qalaveq wunu. Ason pam hin hintaniqat ūmi pañqawni.

⁷ Pu ōviy hoñviaya Cornelius aw yuaaykuqa ahpiyniqw, pam lōqmuy kiy ep tumal'aymuy wánwayi, pu solāwam put eñem hihtayaniqe sutsep aw maqaptsi'yuñqamuy amuñaqw hak God kaptsi'taqat solāwa pīwu.

⁸ Nihqe pam pumuy sohsok iit āawnat, Joppat aqw hōna.

⁹ Noqw qavoñvaqw puma aqwyaqe, kīmi hayiñwini'wisq, Peter nāwaknaniqe tāwanasave kits'omiq wūvi.

¹⁰ Noqw pas pam tsönmokqe, as hihta nösniqey antaqw, nāto novalalwaqw, pam pay sawitoqwhinhti;

¹¹ Nihqe ōmi hōtsíltiqw tuwaqw, añqw himu wuyaqmötsapueway nālōvaq tsukuveq som'iwkañw put aw hawtoqe, tutskwami hāwi.

¹² Noqw sohsoy hihtu tūwaqatsit añ nālōq hokay'yuñqam put ep íniwyuñwa, pu tūtuvosiptu, pu hihtu hoyoyotinumyaqam pīwu, pu masay'yuñqamu.

¹³ Noqw hakiy tōnaat put aw pañqawu: Wunuptuu, Peter, um qōye' nōsni.

¹⁴ Noqw Peter pañqawu: Sóoni, Tutuyqawhqa; taq nu qa haq hihta pay qa pas hihtanihqat, pu qa powaiwtaqat nōsa.

¹⁵ Noqw hakiy tōnaat piw put aw pañqawu: God hihta powataqw, pam pay qa pas hímunihqat um qa pañqawni.

¹⁶ Noqw i' pāyis panhtiqw, himu mötsápueway ahoy ōmiq haqami wūvi.

¹⁷ Noqw Peter hihta tuawyorikqey mātaq kurs pam hímunihqat pan wūwantaqw, ima tahtaqt Cornelius añqw ayatiwyaqam Simon haqam ki'taqat hakimuy tūviñtotaqe, ihkaqe nōyaknit aw hōtsíwhpeq hōñi,

¹⁸ Nihqe sen hak Simon, Peter yan piw mātsiwhqat, pep qátuhqat tūviñlalwa.

¹⁹ Noqw nāt Peter tuawyorikiy añ wūwantaqw, Qahováriwtaqa Hikwsi put aw pañqawu: Meh, hakim pahyom tahtaqt uñ hepnumya.

²⁰ Oviy um wunuptut hāwe', amumumni qa hin wūwankañwo; pay nu pumuy añqw hōna.

²¹ Pahsat pu Peter hakimuy Cornelius añqw put aw ayatiwyaqamuy amumi hawqe, pañqawu: Taay, pay uma nuy hepnumya; sen hihta ōviy uma ōki.

²² Noqw puma pañqawu: I' Cornelius tsivót-sikip súnatnihqamuy solāwamuy amumi moñwi God añqw hoñviayat pas hímunihqat ahpiy navota, yaw pam uñ kiy aw wánwaye', uñ hin lavayhtiqw, put aw tūqaytaniqat hoñviaya put aw pañqawu. Pam tāqa súanta, pu God kaptsi'ta, pu Jew-sinmuy sohsokmuy amuhpiy aw lomanavotiwta.

²³ Pahsat pu pam pumuy tañataqe pās oya; pu qavoñvaqw pumuy amumum aqw'a; noqw haqawat tuptsiwni'yuñqam Joppat añqw put ámumya.

²⁴ Pu ōviy qavoñvaqw puma Caesareat ep ōki. Noqw Cornelius pumuy nuhtaytaqe, kurs sinomuy-nikañw pu añ pas kwatsmuy tsovala.

²⁵ Noqw Peter aw pakitoqw, Cornelius ahsawvaqe, atpipo tamōtswunuptut, pas put hihtata.

²⁶ Noqw pay Peter put wunuptsina, pañqawkañwo: Wunuptuu, pay nu piw un sino.

²⁷ Pu ōviy pam put amum yuaatakañw, aw pakiqw, sinom kaysiwhqam tsovawta.

²⁸ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Pay pi uma navoti'yuñqw, soon as hak Jew-sínonikañw ayam supwat hihtuy sinmuy amu'puñalñwu, piw amuminiñwu. Noqw pay nu' qa hakiy pay qa hímunihqat, pu qa powaiwtaqat pañqawlawniqat God inumi pañqawu.

²⁹ Noqw ōviy nu qa rohomnumt, panis nuy wiktamayaqw, pay nu añq'ö; noqw hinoqw pi uma nuy wánwayya?

³⁰ Noqw Cornelius pañqawu: Nālōtok nu pew pahsavohaqam nap-walni'taqe, tāwat atvelpetiqw nu ikiy ep nāwaknaqw, hak tāqa talqaqsalqat yuwsí'kañw inutpip wunuptu;

³¹ Nihqe pañqawu: Cornelius, uhnawakinpi navotniwa; noqw God soon uhnuoktutmalay suhtokni.

³² Um ōviy Joppat aqw hakimuy ayataqw, hakiy Simon, Peter yan piw mātsiwhqat, wánwayyani. Pam hakiy pūvukat pōhiwantaqat kīyat ep qatu, pātuwaqatsit qalaveq'a; ason pam pite', ūmi hin lavayhtini, kita.

³³ Noq̄w ōviy nu qa sōwunit uñ wánwayi; noq̄w um súanhtiḡe pitu. Noq̄w ōviy hapi itam sohsoyam yep God atpip yēse, hin pam ūmi tutaptaḡat sohsoḡ nanaptaniḡee.

Peter's Speech

³⁴ Pahsat pu Peter lavayhtiḡe pañḡawu: Pay kurs pas suyan God qa sinonuiña.

³⁵ Pay kurs pas sohsoḡmuy hihtuy sinmuy amuñḡaw hak haḡam put kaptsi'kañw súanhinmaḡa put aw súantañwu.

³⁶ God hapi Israel-sinmuy amumi lavaiy távihḡe, Jesus Christ ahpiy namivōhikiwuy yuaata. (Pam hapi sohsoḡmuy amumi tutuyḡawi.)

³⁷ Pay uma put lavayit navoti'yuñwa. Ura John kūyit akw tuvoylatiwyaniḡat nuhtumi yuaataḡw, pahpiy pam lavayi Galileet añḡw hoyoyoykukañw, Judeat añ ahsupoḡ yuaatiwa.

³⁸ Ura God Nazareth añḡw tāḡat Jesus Qahováriwtaḡat Hikwsit akw tuvoylataḡe öḡalmaḡa. Ura pam sinmuy amuhpa' lolmat tumalay'numa, pu Nukpanat ahpiy sóon'iwyuñḡamuy sohsoḡmuy powatima, God put ámunniḡw ōviy'ö.

³⁹ Noq̄w pam Jew-sinmuy tutsḡwayamuy epnikañw, pu Jerusalem epeḡ hihta tumaltaḡat itam hapi sohsoḡ aw yóriki'yuñḡe, navoti'yuñwa; noq̄w pay sinom himutskit ep put hahyaḡe nīnaya.

⁴⁰ Noq̄w God pāyis talḡat ep put ahoy tātaynaḡe, put susmataḡpuva mah-takna,

⁴¹ Nikañw pay qa sohsoḡmuy sinmuy amumii, pay hakimuy añwu pay God namorstaḡey pumuy amumii, itam put tuawi'yuñwniḡat ōviy'ö. Noq̄w itam put mokiwuy añḡw ahoy tātayhḡat atsva put amum nōnova, pu hikwya.

⁴² Noq̄w yaw itam sinmuy amumi put yuaatotaniḡat pam itamuy ayata, pay yaw pas pam imuy yesḡamuy, pu so'pumuy hinwat yukunaniḡey God ahpiy aw taviwhḡat itam yuaatotaniḡata.

⁴³ Noq̄w put hapi sohsoyam God lavay'aymat yuaatotaḡe pañḡaqwa, yaw hak put aw tupsiwhḡ, put qaanhtipuat Jesus natñwaniyat akw put ahpiy ayo yukiwmantani.

The Gentiles Receive the Holy Spirit

⁴⁴ Noq̄w nāt Peter yan yuaataḡw, pay Qahováriwtaḡa Hikwsi lavayit nanaptaḡamuy sohsoḡmuy amumi pitu.

⁴⁵ Noq̄w Jew-sinmuy amuñḡaw tuptsiwni'yuñḡam Peter amum ökihḡam hin kurs wūwaya, Qahováriwtaḡa Hikwsi qa-Jew-sinmuy amumi enañ noiwhḡ'ö.

⁴⁶ Puma hīhihtuy sinmuy amuhḡwa yuaatotaḡe, God pas hihtalalwaḡw amumi tūḡayyuñḡee. Pahsat pu Peter lavayhtiḡe pañḡawu:

⁴⁷ Ya hak imuy kūyit akw tuvoylatiwyaniḡw imuy amumi u'tani? Pay pi puma piw itamun Qahováriwtaḡat Hikwsit makiwya.

⁴⁸ Pu puma Tutuyḡawhḡat natñwaniyat añ kūyit akw tuvoylatotiniḡat pam amumi pañḡawu. Pahsat pu pam hihsavo pumuy amumum ḡátuniḡat puma put aw nānawakna.

11

Peter's Report to the Church at Jerusalem

¹ Noq̄w yaw qa-Jew-sinom nuhtum God lavaiyat kwusuyaḡat ayaiwyuñḡam, tuptsiwni'yuñḡamuy amumum Judeat ep yesḡam nanapta.

2 Noqw Peter Jerusalem aqwniqw, Jew-sinmuy amuñaqw tuptsiwni'yuñqam put aqw hiñqaqwaqe,

3 Pañqaqwa: Yaw um qa-Jew-sinmuy amumi pákihqe, amumum nōsa.

4 Noqw Peter pumuy amumi lavayhtiqe, añqaqw hin hiniwhtiqat nānañk pasiwtaqat pumuy amumi tuawi'taqe, pañqawu:

5 Ura nu kitsókit Joppat ep qátukañw nāwakna; nihqe nu sawitoqhinhitiqe tuawyorikq, himu wuyaqmōtsaput antaqa tsutskuy epeq sómiwkañw òñaqw hawtoqe, pas inumi pitu.

6 Noqw nu aw yórikqe, pās tātayhq, pi tūwaqatsit ep hihtu popkot nālōq hokay'yuñqam put ep iniwyuñwa, pu tūtuvostiptu, pu hihtu hoyoyot-inumyaqamu, pu masay'yuñqamu.

7 Noqw nu hakiy tōnayát navotq inumi pañqawu: Wunuptuu, Peter, um qōye' nōsni.

8 Noqw nu pañqawu: Sóoni, Tutuyqawhqa; taq nu qa haq hihta pay nāp hihta, pu qa powaiwtaqat nōsa.

9 Noqw òveqatsit añqw hakiy tōnaat inumi piw pañqawu: God hihta powataqw, pay pam qa pas hímunihqat um qa pañqawni.

10 Noqw pāyis panhtiqw, pay sohsoy piw òmiq lánakniwa.

11 Noqw pahsat pay kurs hakim pahyom tahtaqt Caesareat añqw inumi ayatiwyaqam nuy haqam kīve qátuhqat ep òki.

12 Noqw pay nu qa hin wūwankañw, pumuy amumumniqat Qahováriwtaqa Hikwsi inumi pañqawu. Noqw ima navay tuptsiwni'yuñqam inumum aqwya; noqw itam tāqat kīyat aw yuñña.

13 Noqw yaw pam kiy ep hoñviayat aw yorikq, yaw pam wunukañw, put aw pañqawhqaqat itamuy āawna. Um hakimuy tahtaqtuy Joppat aqw ayataqw, hakiy Simon, Peter yan piw mātsiwhqat, wáñwayyani.

14 Ason pam uñ lavayit āawnaqw, um put akw ayo yámakni, um'i, pu uhtimu, yaw hoñviaya put aw kita.

15 Noqw nu yuaativaqw, pay Qahováriwtaqa Hikwsi pumuy amumi pitu, ura mohti itamumi pítuhqey pan'i.

16 Noqw pahsat pu nu Tutuyqawhqaqat lavayiat u'na, ura itamumi pañqawu: Pay as pi John pas antsa kūyit akw tūtuvoylalawu; nīkañw uma hapi nāt it Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuvoylatiwyani.

17 Noqw puma Tutuyqawhqaqat Jesus Christ aw tūtuptsiwaqw, pep God hin itamuy put máqahqey, pay pan piw pumuy put maqa. Noqw ya nu hak hímunihqe God aw rohomnumni?

18 Noqw puma it nanaptaqe, pay qa hiñqaqwaqe, God pas hihtatotaqe, pañqaqwa: Noqw yaw kurs qa-Jew-sinom nāp tunatyay añqw lasye' yesniqat God piw amuñem pan yuku.

The Church at Antioch

19 Noqw hakim Stephen nīniwhqat ahpiy tūokiwsahsantivayaqw añqe' aht-savalyaqam Phenicet aqw pahsavo òki, pu Cyprus aqw'a, pu Antioch aqw'a, nihqe pay Jew-sinmuy-sa amumi lavayit yuaatiwisa.

20 Noqw pumuy amuñaqw haqawat tahtaqt Cyprus añqwya, pu Cyrenet añq'ò; noqw puma Antioch epeq òkihqe, hakimuy Greek-sinmuy amumi yuaaykuyaqe, Tutuyqawhqaqat Jesus lavayta.

21 Noqw Tutuyqawhqaqat òqalaat pumuy amumumniqw, òviy kaysiwhqam tūtuptsiwaqe, Tutuyqawhqaqat awwat lasya.

22 Noqw Jerusalem epeq Jesus aw tōnawtaqam it nanaptaqe, puma Barnabas Antioch aqw hōnaya.

²³ Noqw pam epeq pituqw, kurs God núokwaat pumuy amuhpa' tu-malay'taqw, pam pan yórikqe, hahlayhtiye, pas puma unañnaqw su'qawkañw Tutuyqawhqat aw hürs'iwyuñwniqat pumuy öqalanta.

²⁴ Pam hak tāqa lolma, nihqe Qahováriwtaqat Hikwsit akw pās tuyqawiwta, pu qapēvewnit akw'a; noqw kaysiwhqam Tutuyqawhqat awwat sinototi.

²⁵ Pahsat pu Barnabas Saul heptoqe Tarsust aqw'a.

²⁶ Pu öviy pam put túwahqe Antioch ep wikva. Noqw pantaqat atsve puma Jesus aw tōnawtaqamuy amumum sūkw yahsañwuy añ pep tsotsvalqe, kaysiwhqamuy sinmuy tutuqayna. Noqw tuptsiwni'yuñqam Antioch epeq susmohti Christian-sinom yan túñwantiwya.

²⁷ Noqw ephaqam hakim God lavay'aymat Jerusalem añqwyaye, Antioch epeq öki.

²⁸ Noqw pumuy amuñaqw haqawa Agabus yan mätsiwhqa wunuptuqe, yaw túwaqatsit añ ahsupoq wukotsönöstiniqat Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy pañqawu. Noqw pam pantaqa hakiy Claudius Caesar moñw'iwtaqw pani-whiti.

²⁹ Pahsat pu tuptsiwni'yuñqam tuptsiwni'yuñqamuy Judeat epeq ki'yuñqamuy amumiq paañwnit o'yaniqey unañwtoti; hak hin hihta tuway'nume' pan hihta kuwahtimantani.

³⁰ Nihqe öviy puma panhtotiqe, Barnabas-nikañw, pu Saul pumuy añ pepeq wukw'a yatuy amumiq put o'ya.

12

More Persecution

¹ Noqw ephaqam moñwi Herod Jesus aw tōnawtaqamuy haqawatuy hintsan-niqe amumi may'ta,

² Nihqe pam John pāvayat James sipwuvahpit akw nīna.

³ Noqw kurs pam panhtiqe, Jew-sinmuy unañwve hinhtiqey navotqe, pahsat piw Peter ñuaniqey anhti. (Noqw qapekén'oyiwhput ep nōviwniqat aw pitsíwiwta.)

⁴ Pu öviy pam put núahqe, sivikimi pánahqe, solāwamuy nālöp nānalöqmuy tōnawtaqamuy amumi put mātavi, put tūtuwalaniqat öviy'o, ason pay pas Amutsva Yūmosanihqat ep nōviwniqat yukiltiqw, pep pu sinmuy amumi put hóroknaniqey tunatyawtaqee.

⁵ Noqw öviy puma Peter sivikive pani'yuñwa. Noqw Jesus aw tōnawtaqam put eñem God aw nāwakintotaqe qa nātusi'yuñwa.

Peter Set Free from Prison

⁶ Pu Herod qāvo put hóroknaniqey ep mihiqw, Peter löqmuy sivanamiqlölöt akw sómiwkañw löqmuy solāwatuy amuhtsava pūwi; noqw tuwalan'a'yat ih-paq tūtuwala.

⁷ Noqw meh, Tutuyqawhqat hoñviayaat pituqw, sivikive sohsovik tālawva; noqw pam Peter sutsñaqwat pálaknaqe, put tātaynat, aw pañqawu: Suqtuptuu. Noqw sivanamiqlölö put māyat añqw löhö.

⁸ Noqw hoñviaya put aw pañqawu: Kwewhtat totsvakii; noqw pam panhti. Pu pam pañqawu: Um usíhtat, inuñkni.

⁹ Noqw pam yámakqe put añk'i; nihqe pay pas antsa hoñviaya put pantsan-hqat pam qa suyan navoti'ma; suhpan pay tūawtaqey pam wūwanma.

¹⁰ Noqw puma mohpeq tūwalaqamuy-nikañw pu amuñk tūwalaqamuy amuh-piy ruhpaqqe, kīmi hötsíwat aqw sivauutspit aw pituqw, pam nāp amumi hötsílti. Noqw pam pañqw yámakqe, haqe' kiskat añ yamakq, pahsat pu hoñviaya put añqw ahpiy'o.

11 Noq̄w Peter suyan unañwtiqe pañqawu: Pu' hapi nu pas suyan navoti'taqw, pay kurs pas antsa Tutuyqawhqa hoñviayay ayataqe, nuy Herod māyat añqw ayo tavi, pu Jew-sinom nuy hintsatsnayaniqey tunatyawyuñqat añq'ö.

12 Pu öviy pam it añ pās wūwaqe, pahsat pu hakiy John, Mark yan piw mātsiwhqat yuyat Maryt kīyat aw'i, noq̄w kaysiwhqam pep tsovawkañw nānawakna.

13 Noq̄w Peter ihkaqe nõyakiwtaqat ep hötsíwat aw pönõñöykinaqw, hak māna Rhoda yan mātsiwhqa put aqw kuyvato.

14 Nihqe pam Peter tönayat māmatsqe, pas hin unañwtiqe aqw qa hōtat, ahpami wárikqe, Peter hötsíwhpeq wúnuhqat pumuy āawna.

15 Noq̄w puma aw pañqaqwa: Um qa navoti'numa. Noq̄w pam qatūqaykañw, pas antsa Peter pep wúnuhqat amumi pañqawu. Noq̄w pahsat puma pañqaqwa: Pay soon qa put tumalay'maqa hoñviayani.

16 Noq̄w pas Peter pönõñöytoynaqw, öviy puma aqw hōtayaqe, put aw tātayyaqe, pas hin unañwtoti.

17 Noq̄w pay puma qa hiñqaqwaniqat pam amumi māmasaqw, pahsat pu Tutuyqawhqa hin put sivikiñaqw hóroknaqat pam pumuy amumi lalvaya; nihqe pañqawu: Uma iit yantaqat James aw tūawwisni, pu tuptsiwni'yunqamuy amumii, kita; nit pañqw ahpiynihqe haqamiwat aw'i.

18 Pu öviy panis tālawvaqw, pas solāwam hin unañwtoti, Peter kurs haqaminiqw öviy'o.

19 Noq̄w as Herod put hept, qa túwahqe tūtuwalaqamuy amumi put ep hēva; nihqe pay pas puma so'niqat pañqawu. Panhtit pam Judeat añqw Caesareat aqwnihqe, pepeq huruhti.

The Death of Herod

20 Noq̄w Herod Tyre-nikañw pu Sidon ep sinmuy amumi hihta ep qayan unañway'ta; noq̄w puma sun unañway put aw ökihqe, hakiy pas moñwit tumalay'taqat Blastus yan mātsiwhqat pan unañwtoynayaqe, puma nānami qahin unañway'yuñwniqat moñwit aw nānawakna, puma pep tutskwat ep sinom moñwit tutskwayat añqw nōnovaqe öviy'o.

21 Noq̄w hisat aw talõñvaqw, Herod pavan pas moñwyuwsí'kañw moñw'atsveway ep qatuptuqe, pahsat pu sinmuy amumi pavan pas lavayhtuwi pan yuaayku.

22 Noq̄w sinom sáakmaqe pañqaqwa: Pas pam pavan hihta tōnaata, qa sínota.

23 Noq̄w pahsat pay Tutuyqawhqat hoñviayaat put wuvahta, pam God qa hihtataqw öviy'o; noq̄w pam āvutiqe súlawhti.

24 Noq̄w tuwat God lavayiat öqawhtaqe, suyhtsepñwat añqe' kúrukiwma.

25 Noq̄w Barnabas Saul amum hin ayatiwhqey yúkuhqe, hakiy John, piw Mark yan mātsiwhqat wikkañw, Jerusalem añqw ahoy pitu.

13

Barnabas and Saul Chosen and Sent

1 Noq̄w Antioch epeq Jesus aw tōnawtaqamuy amuñaqw hakim God lavay'aymat yēse, pu tūtutuqaynayaqamu, i' hak Barnabas, pu Simeon Niger yan tūñwantiwhqa, pu Cyrenet añqw hak Lucias; pu Manaen, Moñwi Herod amum wuñwqa; noq̄w Saul.

2 Noq̄w nāt puma Tutuyqawhqat aw okiwlalwakahkañw, nānapwalaqw, Qahováriwtaqa Hikwsi amumi pañqawu: Nu Barnabas-nikañw pu Saul hihta tumalat aw pumuy wáñwayhq, uma pumuy inuñem ayo taviyani.

³ Noqw puma nānapwalaqe, amuñem nānawaknat, pumuy qötömi matyawyat, pahpiy pumuy lālayya.

In Cyprus

⁴ Noqw öviy puma Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy ayatiwhqe, Seleuciat aw'i, nit pañqw pu pāvaqe Cyprus aqw'a.

⁵ Noqw puma Salamis ep pítuhqe, Jew-sinmuy tsotsvalkiyamuy ep God lavayiyat nuhtumi yuaata. Noqw puma John tu'sawwiknuma.

⁶ Noqw puma it tutskwat pāñaqw kuytaqat añ ahsupoq nankwusaqe, Paphos aw ökihqe, hakiy Jew-sinot Bar-Jesus yan mätsiwhqat tutwa. Pam hak tuhisa akw tühintsakni'ta, pu God lavay'ayaatnihqey pan atsáy'ta.

⁷ Pam hak pep tutskwat aw moñw'iwtaqat, Sergius Paulus, pas qa ūnat amum hinnuma; noqw moñwi Barnabas Saul enañ wánwayhqe, God lavayiyat navotniqey nāwakna.

⁸ Noqw hak Elamus tuhisa (put natñwaniat Tuhisa i'nihqe pam'i) pumuy amumi rohomhtiqe, moñwit lomatuawit aw tuptsiwnit añqw ayo lasnaniqey anhti.

⁹ Pahsat pu Saul (piw Paul yan mätsiwhqa) Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwkañw put aw taynumt,

¹⁰ Aw pañqawu: Is ohi, um hak sohsok unatwit, pu nukpantuwit akw ahsaliwtaqa, Nukpanat tíata, sohsok súantsakpit tuwqaata! Ya pas um soon Tutuyqawhqa haqe' suan pöhtaviyat nukushintsahsanqey qe'tini?

¹¹ Taay, Tutuyqawhqa hapi ūmi may'ta; noqw uhposi qatālawvaqw, um hihsavo tāwat qa tuway'tani. Noqw pahsat pay put añ himu pamös'ohpoqw, pōsiat qatālawva. Noqw as hak put ñuy'maniqat öviy pam añqe' may'numa.

¹² Pahsat pu moñwi hin hiniwhtiqw yórikqe tuptsiwa, hin Paul put Tutuyqawhqa tutuqaynaqat ep kātuqaytaqe öviy'o.

In Antioch of Pisidia

¹³ Noqw Paul suñwámuy amumum Paphos añqw ahpiynihqe, pāvaqe Pamphiliat ep Pergat aw pitu; noqw John pumuy mātapt, ahoy Jerusalem aqwhagamii.

¹⁴ Noqw puma Pergat añqw ahpiynihqe, Pisidiat ep Antioch aw pítuhqe, nasuñwintalöñnit ep tsotsvalkimi pakit, ep qatuptu.

¹⁵ Noqw hak tutavot añ-nikañw pu God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ tññwantaqe yukuqw, tsotsvalkit ep momñwit pumuy amumi hakiy ayatotaqe pañqaqwa: Uma tāqat itahsinomu, uma sinmuy amumi hihta lavayhte', öqalanik panhtini.

¹⁶ Pahsat pu Paul wunuptut, amumi māmasat, pañqawu: Uma Israel-sinom tahtaqtu, pu uma itamun God aw nāwakinwisqamu, kurs uma inumi tuqayvas-totani.

¹⁷ I' hapi Israel-sinmuy aw yantaqaam God hakimuy itanamuy namorstaqe, pumuy pas pavan sinota, nāt puma haqam Egypt epeq hinnumyaq'ö; nihqe öqalay pas qaöwíhintaqat akw pumuy pañqw nõñakna;

¹⁸ Nihqe lõp sunat yahsañwuy pahsavohaqam qayësiwhpuve pumuy qatsíyamuy añ maqsonlawu.

¹⁹ Nihqe pam Chanaan tutskwat ep tsañe'sikipwat hihtuy sinmuy kíqötaqe, tutskwayamuy sinomuy amumi noa. Noqw puma hihta navöewakw antaqat akw tutskwat nāhuyta.

²⁰ Pantaqat atsve pu' pam pumuy amumi qaqlahtuqtuy moñw'oya, sunat-sikip sunat-nikañw añqw lõp sunat pakwt sihkay'taqat (450) yahsañwuy pahsavohaqamii, lavay'ayay Samuel aw pahsavoo.

21 Pantaqat ańk pu' puma hakiy pas mońwit mońwí'yuńwniqey tuńlayhtoti. Noqw God hakiy Kish tiyat Saul yan mǎtsiwhqat, Benjamin ahpiyvinihqat, pumuy amumi mońwtavi, lōp sunat yahsańwuy pahsavoo.

22 Nit pu pam put mońwqenit ańqw ayo távihqe, hakiy David pumuy amumi mońwtavi; nihqe put pam yan lavayhti: Pas nu Jesset tiyat David iunańwve hintaqat tuwa; noqw pam sohsok itunatyay ań aw antsanni.

23 It táqat hapi ahpiyviyatuy amuhpiy God Israel-sinmuy Ayo Oyaniqat wunuptsina, it Jesus, hin lavayhti qey pan'i.

24 Nát pam qa pituqw, hak táqa John yan mǎtsiwhqa sohsokmuy Israel-sinmuy amumi yuaataqe pańqawu: Uma umuhtunatyay ańqw ayo lasye', kúyit akw tuvoylatotini.

25 Noqw pam ayaway ań kuyvani'maqe pańqawu: Uma ka nu God lavay'ayaat pas hímunihqat pan wūwantota. Nu qa pam'i. Noqw pay nát suhka ańqw inuńki; noqw soon nu yan'ewaynıkańw pay ńas'ew put tōtsiyat ńahni, John amumi kita.

26 Uma tahtaqtu, isinomu, Abraham natkomatu, pu uma itamun God aw nāwakinwisqamu. Nu pu' umuy hin ayo nõńakniqat umuy āawnani. Put lavayit nu umumi mǎtapni.

27 Jerusalem epeq ki'yuńqam mońwímuy amumum Jesus qa māmatsya. Nihqe õviy God lavayiyat aw antsanyaqe put tūvaya, puma pi put lavayit qa mǎtsi'yuńqee, nāmahin pi ańsakis nasuńwintalõnnit ań God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy ańqw hak pumuy amumi ań as túńwantańwuniq'õ.

28 Puma put mokniqey hihkay'taqat kurs hin pas antsa pańqaqwani. Nıkańw puma Pilate put nınanıqat aw qatūqayya.

29 Ura tutuvenit ań puma pan put hintsatsnaniqat pan pey'ta. Noqw puma yan tutuvenit an sohsok hinhtotiqw, hakim nahoylehtsit ańqw put hawnayat, tuamhtuhsõmiq put panaya.

30 Noqw God mokiwwuy ańqw put ahoy tātayna.

31 Noqw hakim tahtaqt put amum hinnumya, Galileet ańqw Jerusalem aqw pahsavoo. Noqw pam ahoy tātayhq, puma wūhakis tǎlat ań put aw yorstota. Nihqe puma hapi hin yórikyaqey sinmuy amumi tuawi'yuńwa.

32 Noqw itam hapi it lomatuawit umuy āawnaniqe õviy pitu. Ura God itanamuy amumi hin pasiwnaqey

33 Pu' hapi itamuy pumuy tímuyatuy itamuńem put ań aw antsana, Jesus ahoy tātaynaqee. Ura tǎwit mohti'maqat ańknihqat ań yan pey'ta: Um hapi Itii. It talõnvaqat ep hapi nu únaniwhti, yan'i.

34 Pu God mokiwwuy ańqw put ahoy tātaynaqe pāpu qa hovahtiniqat lavayhti qe, yan hińqawu: Nu David pas suyan õkwatuwniqey put aw pasiwnaqey pan nu uńem yúkuni.

35 Yantaqw hapi õviy ura pam piw sukw tǎwit ań pańqawu: Um soon Uhtumal'ayay Qahováriwtaqat hovahtiniqat nakwhanani.

36 David pi God tunatyayat ahpiy qatsıvaptsiy ep apitiqe, mokqe, namuy amumum taviwa, nihqe hovahti.

37 Noqw God it táqat hapi ahoy tātaynaqw, pam qa hovahti.

38 Noqw õviy uma it nanaptani, tahtaqtu, isinomu: It táqat hapi ahpiy God itamumi põhi, itahqaanhtipuy ep'e.

39 Ura Moses tutavoyaat kurs hin itahqaanhtipuy itamuhpiy ayo yúkuni. Nıkańw kurs itam Jesus aw tūtuptionsihq, pam sohsok put itamuhpiy ayo yúkuni.

40-41 Ura God lavay'aymuyatuy pēniyamuy ań yan pey'ta: Kurs huvam yórikyaa, hihta ań tutsiw'unanway'yuńqamu. Nen uma kǎtayuńwt, sұлawhtini.

Nu hapi umuhqatsiy ep hihta hintsakni; noqw soon uma put tūtuptionsiwani, nāmahin pi as hak umuy put āwintani. Taay, noqw ōviy uma tunatyaltotini; taq nāphisat sen uma put lavayit an sūlawhtini.

⁴²Noqw pam lavayyukuqw, Jew-sinom tsotsvalkiñaqw nōñakq, pay ayo'wat nasuñwintalōñnit ep piw Paul amumi yuaataniqat qa-Jew-sinom nānawakna.

⁴³Noqw tsovawtaqam nāmatatveqw, kaysiwhqam Jew-sinom-niqw pu pumuy amún tuptionsiwni'yunqam Paul-nikañw, pu Barnabas pumuy amunqya; noqw puma pumuy amumi yuaaykuqe, God nuokwayat añ yūmosa hinwisniqat añ ōqalanta.

⁴⁴Pu ayo'wat nasuñwintalōñnit aw pituqw, pēp pas sohsoyam kīve ki'yunqam God lavaiyat aw tūqayyuñwniqe tsovalti.

⁴⁵Noqw Jew-sinom qaan'ewakw hintaqamuy sinmuy amumi yórikyaqe, pay qa tsuyhtiqe, Paul hihta lavayhtiqat ehpewi nānaphin yuaativaya.

⁴⁶Pahsat pu Paul Barnabas amum a'nō unañwtiqe pañqawu: Pay as pi God lavaiyat kurs hin qa umumi mohti yuaatiwni; noqw pi uma put nahpiy tūvayaqe, qatsit qa so'taqat qa hihkay'yunqey pan nāyukunayaqw, ōviy itam hapi qa-Jew-sinmuy amumiwat yuaatani.

⁴⁷Pi pan hapi Tutuyqawhqa itamumi tutapta pi pam Jesus yan lavayhtiqe pañqawu: Um hapi qa-Jew-sinmuy amunem tālaniqat nu un ayata, tūwaqalvoqhaqami yesqam sinom uhpiy ayo nōñakiwniqat ōviy'o.

⁴⁸Noqw qa-Jew-sinom it nanaptaqe, hahlaykahkañw God lavaiyat pas hihtatota; noqw hakim hihsa'nihqam qatsit qa so'taqat aw himuy'vayaniqey namorstiwayaqam tūtuptionsiwa.

⁴⁹Noqw Tutuyqawhqat lavaiyat pep tutskwat añ ahsupoq yuaatiwa.

⁵⁰Noqw pay Jew-sinom pavansinmuy tahtaqtuy, pu ima momoyam God pas kaptsi'yunqamuy hin unañtoynayaqe, Paul-nikañw pu Barnabas pumuy okiwsahsantivaya, nihqe tutskwat añqw pumuy lālayya.

⁵¹Noqw puma kuhkuy añ qōat pumuy amunkiwakw tsatswit, Iconium aqw'a.

⁵²Noqw Antioch ep tuptionsiwni'yunqam yūmosa hahlayya, pu Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwyunwa.

14

In Iconium

¹Noqw puma Iconium ep Jew-sinmuy tsotsvalkiyamuy aw nāma pákihqe, pas pavan yuaataqw, ōviy kaysiwhqam Jew-sinom Greek-sinmuy amumum tūtuptionsiwa.

²Noqw pay qa tuptionsiwni'yunqam Jew-sinom qa-Jew-sinmuy hin unañwtoynayaqe, añ tuptionsiwni'yunqamuy amuhpewi pumuy qalomáwuwnitoyaya.

³Noqw ōviy puma pep wūyavo qátuhqe, Tutuyqawhqat aw yankañw, qa tuhtuskañw yuaata; noqw pam lavayi put núokwayat yuaataqa pas antsanihqat Tutuyqawhqa mahtakni'ta, pumuy māyamuy ahpiy kātatayhpit hihta tuawi'yunqat hintsakqee.

⁴Noqw kīve sinom nātsiki, pētū Jew-sinmuy amumumyaqw, pu pētū ayaiwtaqamuy amumumya.

⁵Noqw qa-Jew-sinom-niqw, pu Jew-sinom, moñwímuy amumum pumuy okiwsasaniqey, pu tatatupninayaniqey pasiwnaya.

⁶Noqw ayaiwtaqam put navotqe Lyconiat ep kitsókituy Lystrat-nit pu Derbyt pumuy aw wāya, pu ahpiy ánan'ík tutskwat aw'i,

⁷Nihqe pañ puma lomatuawit yuaatinuma.

In Lystra

⁸Noqw hak tāqa Lystrat ep qatu; pam hak kukveq hintaqe qa hisat nakwsu, pay yaw pas pam pankañw tihtiwa.

⁹Noqw Paul yuaataqw, i' tāqa put aw tūqayta. Noqw Paul put aw-sa taykañw, qalapsiniwniqey qapēvewnaqat put aw túwahqe,

¹⁰Pahsat put aw a'nō pañqawu: Wunuptuu, kita; noqw pam suñwnuptut nakwsu.

¹¹Noqw Paul pep put hintsanqw, sinom aw tātayyaqe, pahsat pu Lyconiat ep sinmuy amuhkwa a'nō pañqaqwa: Kurs itam hīhihtuy amuhpa' nāwakinwisq, puma sinmuy amún tokoy'kañw itamumi hāwi, kitota.

¹²Nihqe puma Barnabas Jupiter yan tuñwáya, nit Paul Mercurius yan'i, pamwa pas yuaataqw ōviy'o.

¹³Pahsat pu kitsókit hōtsíwhpeq Jupiter awwat moñwi wakastahtaqtuy tsamkañw, sinnōlat hōtsíwhpeq kívahqe, as sinmuy amumum ayaiwtaqamuy amumi hom'oyni.

¹⁴Noqw ayaiwtaqam Barnabas pu Paul puma put navotqe nahpa' yuwsiy tsíkat sinmuy amuhpa' wawarstinumkañw,

¹⁵A'nō pañqawnuma: Soh, tahtaqtu, Ya uma hinoqw yanhaqam hintsatska? Pay itam piw sínotnikañw umuntaqat unañway'ta, nihqe uma it āan'ewakw añqw it God taytaqat aw lasyaniqat itam umumi yuaata, ōveqatsit, pu tūwaqatsit, pu pātuwaqatsit-nikañw pu añhqe sohsokmuy hihtuy yesqamuy yúkuhqat aw'i.

¹⁶Pay as pi pam hisatñahaqaw an sohsokmuy nanāpwatuy sinmuy tuwiy an hinwisniqat aw noi'ta,

¹⁷Nikañw pam hak hímunihqat himu put tuawi'taniqat pam ayo qa yúkuhqe ōviy lolmat hintsaki, nihqe itamuñem ōñaqw yoknañwu, pu itamuñem tal'añwnawit hihta aniwnañwu, nen itah'unañway nōsiwhqat, pu hahlayhpit akw hahlaytapnañwu.

¹⁸Yan puma hiñqawkañw híhinhaqam pumuy ánwutaqw, ōviy puma pumuy amumi qa hom'o'ya.

¹⁹Noqw hakim Jew-sinom Antioch añqw-nikañw pu Iconium añqw ōkihqe, sinmuy hin unañwtoynayaqe, Paul tatatupya; nihqe kīñaqw put haqami lölökintota, mokqat wūwayaqe ōviy'o.

²⁰Noqw tuptsiwni'yuñqam okiw put aw nōyakiwkahkañw an hoñqw, pam wunuptuqe kímii. Nihqe qavoñvaqw pam Barnabas amum pañqw Derbet aw'i,

The Return to Antioch in Syria

²¹Nihqe puma pep kitsókit ep nuhtumi lomatuwawit yuaataqe kaysiwhqamuy tutuqaynat, ahoy Lystrat aw'i, pu Iconium aw'i, pu Antioch aqw'a;

²²Nihqe tuptsiwni'yuñqamuy unañwayamuy hūrs hōñinmakañw, puma qapēvewnit an yūmosa hinwisniqat pumuy ōqalanma, nāmahin pi as puma put ep kānanvotyaniq'ō. Pi pan hapi itam God moñwtunatyayat aw yuñni, amumi kita.

²³Pu puma Jesus aw tōnawtaqamuy amuhpa' ahsupoq nakwsuqe, hakim pumuy wukw'aymatniqat an pumuy oyahtat, napwalni'kañw, nāwaknaqw, Tutuyqawhqat aw pumuy mātavi, hakiy aw tuptsiwyaqat aw'i.

²⁴Pu puma Pisidiat an kuyvaqe, Pamphyliat ep pitu.

²⁵Nit puma Pergat ep lavayit nuhtumi yuaatat, pahpiy Attaliat aqw'a.

²⁶ Nit pañqw pu puma pāvaqe Antioch aqw'a. Pañqw ura puma God núokwayat aw mātaviwa, it tumalat pu' an kuyvaqe hinhtiniqey ōviy'o.

²⁷ Noqw puma pepeq pítuhqe, Jesus aw tōnawtaqamuy tsovala; nihqe God pumuy akw hihta tumaltaqat sohsok pumuy amumi tuawi'ta, pu hin pam qa-Jew-sinmuy amuñem tuptsiwnit aw hōtahqata,

²⁸ Nihqe pepeq puma tuptsiwni'yuñqamuy amumum wūyavo qatu.

15

The Meeting at Jerusalem

¹ Noqw hakim Judeat anqw ōkihqe, tuptsiwni'yuñqamuy tutuqaynayaqe pañqawa: Pas uma Moses tuwiyat an poñotkit akw qa tuvoylatote', soon ayo nōñakni, kitota.

² Noqw Paul Barnabas amum pumuy pas qa amuhpa'taqe, amumum put ep pas nāmi heptaqw, yaw turs Paul-niqw pu Barnabas, puma pētuy amumum it ep Jerusalem aqwyani, ayaiwyuñqamuy-nikañw, pu wukw'a'yatuy amumiq'a.

³ Pu ōviy Jesus aw tōnawtaqam pañqw hihsavo pumuy amumumyaqw, puma pahpiy Phenicet an hinwisa, pu Samariat an'a; nihqe qa-Jew-sinom Tutuyqawhqtat aw lasyaqat nuhtumi yuaatiwisqe, sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy pas pavan hahlayhtapnaya.

⁴ Noqw puma Jerusalem epeq ōkiqw, Jesus aw tōnawtaqam pumuy pās o'ya, pu ayaiwyuñqamu, pu wukw'a'yatu; noqw God pumuy amuhpa' hihta tumaltaqat puma sohsok pumuy āawna.

⁵ Noqw haqawat tūtuptsiwaqam pi Pharisee-sinmuy amuñaqwya. Nihqe puma hoñvaqe, pas kurs hin ima qa-Jew-sinom poñotkit akw qa tuvoylatotiniqat pañqawa, pu pay pas puma Moses tutavoyat an hinwisniqat amumi pañqawaniqata.

⁶ Noqw ayaiwyuñqam-niqw, pu wukw'a'yat it aw hin wūwayanige tsovalti.

⁷ Noqw it yantaqat ep nan'ivaqw wūyavo yuaatotaqw, pahsat pu Peter wunuptuqe, pumuy amumi pañqawu: Uma tahtaqtu, isinomu, pay pi uma navoti'yuñqw, ura God itamuñaqw nuy namorstaqw, pay ahpiy wūyavoti, ura qa-Jew-sinom inuhpiy it lomatuawit nanapte', tūtuptsiwaniqata.

⁸ Noqw God an u'nañwat aw navoti'taqa pumuy hahlayhti qey mahtaknaqe, it Qahováriwtaqat Hikwsit pumuy maqa, put itamuy hin máqahqey pan'i.

⁹ Nihqe pam sun nan'ivo itamuy tumaltaqe, tuptsiwniyamuy ahpiy pumuy unañwayamuy kwanw'ewakwta.

¹⁰ Taay, noqw ya uma hinoqw God aw heptota? Soñawnen pi uma tuptsiwni'yuñqamuy hihta a'nō putut ikwiltotoynaya, pay pi itanam, pu itam put an qa kūyuñq'ō.

¹¹ Pay itam piw pumuy amún Tutuyqawhqtat Jesus Christ núokwayat ahpiy ayo nōñakniqey tuptsiwni'yuñwa.

¹² Pahsat pu sohsoyam tsovawtaqam qa hiñqawwaqe pās tūqayyuñqw, Barnabas Paul amum tuawi'taqe, hin God qa-Jew-sinmuy amuhpa' kātatayhpit hihta tuawi'yuñqat tumaltaqat pumuy amumi lalvaya.

¹³ Pu ōviy puma yuaataqe yukuqw, James lavayhtiqe pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, kurs huvam inumi tuqayvastotaa.

¹⁴ God qa-Jew-sinmuy amuñaqw nēñem sinmuy wáñwayniqe ōviy pay mohti amuhpe pítuhqtat Simeon pañqawu.

¹⁵ Noqw pan hapi God lavay'aymat hin lavayhtotiqe, yan pēnaya:

16 Ason it atsva pu' nu pite', David tímuyatuy kihut sahpukiwtaqat anyuñqamuy aw ahoy yúkuni; pu nu kīqōyat aw ahoy kītani; pu nu put ahoy wunuptsinani.

17 Noqw ahpiy mímawat sinom Tutuyqawhqat hepyani, pu sohsoyam qa-Jew-sínomu. Pi nu pumuy isinomniwhtotiniqat umuy enañ namorsta, kita Tutuyqawhqa sohsok iit hihta hintsakqa.

18 Pi God hintsakniqey qatsit yayhniwhqat pañqawq sohsok añwu pay tuway'ta.

19 Noqw òviy nuyniqw pay itam qa-Jew-sinmuy amuñaqw God aw lasyaqamuy qa hin u'nañwnayani.

20 Nikañw pay itam amumi pēnayaqw, puma nōsiwhqat nāp yukit aw noiwhqey akw hovarsqat qa aw hintsatskani, pu tokot qa sokoplalwani, pu hihta hikwismokqat qa añqw nōnōsani, pu únwat qe'yani.

21 Taq hisatñahaqawq ahsupoq kitsókit añ hakim Moses tutavoyat yuaatotañwu. Añsakis nasuñwintalōñnit ep tsotsvalkiva put pēniyat añ tuñwáyañwu.

The Letter to the Gentile Believers

22 Pahsat pu ima ayaiwyuñqam, wukw'a'yatuy-nikañw pu sohsokmuy Jesus aw tōnawtaqamuy amumum nāñaqw hakimuy namorstotaqe, puma Barnabas-nikañw pu Paul pumuy amumum Antioch aqwnihqat puma pan yukuya; nihqe imuy namorstota: it hakiy Judas, Barsabas yan piw mātsiwhqata, pu piw Silas, hakim tuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw pávannihqamuyu.

23 Noqw puma yan tutuvenit pumuy amuhpiy yawma: Ima ayaiwyuñqam, pu wukw'a'yat, pu tuptsiwni'yuñqam, Jerusalem ep tsovawtaqam, ayam Antioch, pu Syriat, pu Ciliciat ep qa-Jew-sinmuy amuñaqw tuptsiwni'yuñqamuy òqalaya.

24 Itam nanaptaqw, yaw hakim itamuñaqw nankwusaqam lavayit akw umuy hin u'nañwnayaqe, umuh'unañway lahsintota pañqawaqee: Pas uma kurs hin poñotkit akw qa tuvoylatiwyani, pu Moses tutavoyat añ hinwisni, kitota. Pay as pi itam amumi qa pan tutaptota.

25 Noqw itam tsovaltíqe, yan sun wūwaya: Itam hakimuy namorstotaqe, aw itah'unañwamuy Barnabas-nikañw pu Paul pumuy enañ umumiq taviyaniq w pam itamuyniqw súaanta.

26 Ima tāqat Itahtutuyqawhqay Jesus Christ eñem qatsiy tatamhta.

27 Noqw òviy itam Judas, Silas enañ umumiq taviya; ason puma pas nāp umuy put pantaqat āawnani.

28 Pay itam it hihta pas soon qe'niqat put-sa umumi tutaptotaniq w, pam pantaqa Qahováriwtaqat Hikwsit aw súaanta, pu itamumii,

29 It'a: Uma hihta nōsiwhqat nāp yukit aw noiwhqat qe'yani, pu únwata, pu hihta hikwismokqata, pu tokot qa sokoplalwani. Uma yan hinwise' suan hinwisni. Hakim ò'qalyañwu.

30 Noqw òviy puma pañqw ayatiwyaqe, Antioch epeq öki; nihqe sinmuy tsovalayaqe, amumi tutuvenit taviya.

31 Noqw puma put añ tuñwáyaqe hahlayhtoti, pumuy òqalayaqat ep'e.

32 Noqw Judas, Silas amum, pay piw pas nāp God lavay'aymatnihqe wūhaq lavayit akw tuptsiwni'yuñqamuy u'nanaqe pumuy hūrs hoñna.

33 Pu òviy puma pepeq hihsavo qatuqw, tuptsiwni'yuñqam pumuy òqalayay, ayaiwyuñqamuy amumiq hōnaya.

34 Noqw pay Silas hāk pep huruhtiniqey nāwakna.

³⁵ Noqw Paul Barnabas amum Antioch epeq piw huruhtiqe, Tutuyqawhqat lavaiyat tūtutuqayna, pu nuhtumi yuaata, hakimuy wūhaqnihqamuy amumuma.

Paul and Barnabas Separate

³⁶ Pu ahpiy pantaqw, Paul Barnabas aw pañqawu: Himu as kurs itam haqe' kitsókiva Tutuyqawhqat lavaiyat yuaaykuqey añqw itahtupkomuy amuhpa' pohtani, hinpi añqe' hinyuñwa.

³⁷ Noqw Barnabas John, Mark yan piw mātsiwhqat, wikniqey pas su'qawta.

³⁸ Noqw Paul u'naqw, ura pam Pamphyliat ep pumuy mātapaqe, ahpiy qa amumum tumalay'ta. Noqw òviy piw puma put wikniniqw putniqw pam qa súanta.

³⁹ Noqw pas puma put ep nāma soon kurs ñöyaltini; nihqe pay nawus nānaqw lahsi; noqw Barnabas Mark wikqe, pāvaqe Cyprus aqw'a.

⁴⁰ Noqw Paul Silas namorsta. Noqw tuptsiwni'yuñqam God núokwayat aw pumuy noayaqw, puma pankañw ahpiy'o.

⁴¹ Nihqe puma Syriat, pu Ciliciat añ ahsupoq nakwsuqe, Jesus aw tōnawtaqamuy òqalanma.

16

Timothy Goes with Paul and Silas

¹ Pahsat pu pam Derbet ep pitu, pu Lystrat ep'e. Noqw hak tuptsiwni'taqat Timotheus yan mātsiwhqa pep qatu, hakiy tuptsiwni'taqat wuhtit Jew-sinot tíata, nīkañw hakiy Greek-sinot nay'ta.

² Noqw Lystrat ep-nikañw, pu Iconium ep tuptsiwni'yuñqam put aw lo-manavoti'yuñwa.

³ Noqw as pam Paul ámumniqat pam nāwaka. Nīkañw pam Jew-sinmuy pañ yesqamuy tuway'taqe, òviy put wikqe, poñotku, put naat Greek-sínoniqw sohsoyam put navoti'yuñqw òviy'o.

⁴ Noqw puma pañ kitsókinawit hinwisqe, Jerusalem epeq ayaiwyuñqam, pu wukw'a'yat yesqam hin yukuyaqat mātaptiwisa, pumuy añ hinwisniqata.

⁵ Noqw òviy Jesus aw tōnawtaqam tuptsiwnit añ òqawhtotaqe, nāqavo aw wūhaq'iwma.

In Troas: Paul's Vision

⁶ Noqw puma tutskwat Phrygiat, pu Galatit añ ahsupoq kūkuyvat, Asiat ep lavayit yuaaykuyaniqw, Qahováriwtaqa Hikwsi pumuy mēwa.

⁷ Noqw òviy puma Mysiat aw òkihqe, as Bithyniat awyaniqey anhtoti; noqw pay Hikwsi pumuy qa nakwhana.

⁸ Noqw òviy pay puma Mysiat añ yūmosa Troas aqwya.

⁹ Noqw Paul mihikq tuawyorikq, hak Macedoniat añqw tāqa wunukañw okiw put aw pañqawlawu: Um Macedoniat aqwnen itamumi unañwtapni.

¹⁰ Noqw òviy pam pan tuawyorikq, pahsat pay itam Macedoniat aqwyaniqey anhtoti, suyan pi itam pumuy amumi lomatuawit yuaaykuyaniqat òviy Tutuyqawhqat itamuy wánwayhqat itam pan wūwayaqee.

In Philippi: the Conversion of Lydia

¹¹ Pu òviy itam Troas añqw ahpiyyaqe, yūmosa pāvaqe Samothraceat aqwyaqe pep òki; nit qavonvaqw pu itam Neapolis ep òki.

¹² Pañqw pu itam Philippit awya, pam Macedoniat ep pas pavan mohpeq kitsóki Rome añqw kwihpiwhpu. Nihqe itam pep kitsókive hihsakishaqam yēse.

13 Pu itam nasuñwintalönnit ep kinaqw nõnakqe, mūnat qalavoya, haqam sinom nānawaknañwuqat pañsoo; noqw itam pep yesvaqe, momoymuy pep tsovaltqamuy amumi yuaatota.

14 Noqw hak wuhti Lydia yan mātsiwhqa, tsatsákwmötsaput a'nö hihkay'taqat huhyaqa, itamumi tūqayta. Pam Thyatira-kitsókit añqw sino; noqw pam God aw nāwakinma. Noqw Tutuyqawhqa put pan unañwtoynaqw pam Paul lavayiyat aw unañwtavi.

15 Noqw pam-niqw, pu amum ki'yunqam kūyit akw tuvoylatotiqw, pam itamumi öqaltiqe pañqawu: Kurs nu úmuyniqw pas antsa tuptsiwqhqe, Tutuyqawhqtat aw pas qa paysoq hintsakq, uma ikiy awye', ep yesni, kítahqe itamumi tuyqawva.

In Prison at Philippi

16 Noqw itam hisat haqam nānawaknañwuqat awyaqw, hak māna núantuwiki qalomáhikwsit akw tuyqawiwtatqa itamuhsawva; pam hakiy hihta hiniqat āawnañwu. Nihqe pantsakqey akw moñwímuy amuñem sīvat nihtilawu.

17 Pam māna Paul-nikañw pu itamuñk tsa'tinumqe a'nö pañqawnuma: Ima tahtaqt God Sus'oveqnihqat tumal'aymatu; nihqe itam hin ayo nõñakniqat itamuy āwintota, kitinuma.

18 Nihqe pam wūhakis tālat añ yan hiñqawnumq, Paul puhtsemokqe, namtökt, hikwsit aw pañqawu: Nu Jesus Christ natñwaniyat aw yankañw ūmi pañqawni: Put añqw yámakuu, kita. Noqw pahsat pay hikwsi put añqw yama.

19 Noqw put himuy'yunqam nanaptaqe, kurs hin puma pāpu put atsviy yesni. Nihqe öviy puma Paul Silas enañ ñuayaqe, kisonmi momñwituy amumi pumuy lölökinuyñwa;

20 Nihqe momñwituy amumi wikvayaqe pañqaqwa: Ima tāqat Jew-sínomnikañw itahkitsokiy ep sinmuy qalomáhintsahsanhqe, sóontsahtsana;

21 Nihqe nāp tuwiy tūtutuqayna. Noqw pi itam Rome añqw sínomnihqe, soon put kwusuye', añ hinwisni,

22 Noqw sinom suhpantaqam ayaiwtaqamuy amuhpewi hoñva; noqw momñwit pumuy amuhpa' yuwsiyamuy tsihtsiktotat, pumuy kohot akw wuvahtotaniqat pañqaqwa.

23 Noqw öviy puma pumuy wūhakis wuvahtotat, sivikimi tūvayaqe, sivilalwaqamuy oyi'taqat pumuy qaöwítavi'taniqat aw pañqaqwa.

24 Noqw yan put pas qaöwítutaptotaq, öviy pam pumuy pas yūmoq pánahqe, siviawiwat añ porom'iwtatqat añ pumuy kukyamuy hūrs tañata.

25 Noqw tōkilnasaveq Paul Silas amum nāwaknaqe, God aw tayawinpit tawlawu, noqw sivilalwaqam nanapta.

26 Noqw nāt puma panyunq, pay tutskwa tayayativa, pu sivikit qaqaatspiat pīwu. Noqw, pahsat pay sohsovik hötsíwa hötsíltotiqw, sohsokmuy somiam rupamhtoti.

27 Noqw sivilalwaqamuy oyi'taqat tātayhqe, sivikit añ hötsíwyunqw túwahqe, pahsat as pay nāninaniqe sipwuvahpiy hórokna, sivilalwaqam watqaqat wūwaqe öviy'o.

28 Noqw Paul aw tsa'lawhqe pañqawu: Um qa nāhintsanni; pay itam sohsoyam yepya.

29 Pahsat pu pam qōhit tuhtuy'qe amumiq supkiqe, tururutikañw, Paul-nit pu Silas pumuy amutpiq nātuva;

30 Nihqe pam pumuy añqw hóroknaqe amumi pañqawu: Tāqatu, ya nu hinhte' ayo yámakni?

³¹ Noqw puma aw pañqawu: Tutuyqawhqat Jesus Christ aw um tuptsiwani; nen um ayo yámakni, pu uhtim pīwu.

³² Pu puma put aw Tutuyqawhqat lavaiyat yuaata, pu sohsokmuy kīyat ep yesqamuy amumii.

³³ Noqw pam ep mihikq, hísatniqw paniwhtiqw, pahsat pay pumuy wikqe haqe' wuvahtiwhqat añ pāhoma, nit pahsat pay kūyit akw tuvoylati, pam'i, pu tímatu.

³⁴ Noqw pam pumuy kiy ep wikvaqe, amumi tunösvoñahta; nihqe puma sohsoyam God aw tūtuptsiwaqe hahlayya.

³⁵ Noqw tālawvaqw momñwit sivilalwaqamuy oyi'taqat aw solāwamuy aya-totaqw, pañqaqwa: Pay um tāqatuy mātapani, kitota.

³⁶ Noqw sivilalwaqamuy oyi'taqā Paul aw pañqawu: Yaw uma mātaviwniqat ōviy momñwit hakimuy añqw ayatota; ōviy uma yámake', qahin unañway'kañw ahpiyni.

³⁷ Noqw Paul pumuy amumi pañqawu: Puma itamuy Rome añqw sinoi-wtaqamuy qa tūviwtaqamuy nuhtutpik wuvahtotat, sivilimi tūvayakañw, ya puma yephaqam itamuy nanauyve hóroknayaniqey anyuñwa? Sóoni; nāp añqwe', itamuy hóroknayani.

³⁸ Noqw solāwam momñwituy amumi it tūawvayaqw, puma kurs Rome añqw sinoiwtaqatniqw puma nanaptaqe nēnem tusitota.

³⁹ Nihqe ōviy puma amumi ōkihqe, pās amumi yuaaykuyaqe, pañqw hóroknaya; nihqe puma kíñaqw ahpiyniqat amumi naokiyway'yuñwa.

⁴⁰ Noqw puma sivikiñaqw yamakt, Lydiat kīyat aw paki; nihqe pep tuptsiwni'yuñqamuy amumi yórikqe, pumuy ōqalat, amuñaqw ahpiy'o.

17

In Thessalonica

¹ Noqw puma Amphipolis-nikañw pu Apolloniat añ kuyvaqe, Thessaloniat ep pitu; noqw pep Jew-sinmuy tsotsvalkiam wunu.

² Noqw Paul tuwiy anhtiqe pumuy amumi pákihqe, pāyis nasuñwintalönnit añ pumuy amumum tutuvenit añqw yuaata.

³ Nihqe pas Christ kurs hin qa okiwsaniwniqat, pu mokiwyu añqw ahoy tātayniqat pam amumi yuaataqe pañqawlawu: Nu it Jesus umumí yuaata pam hapi Christ, pam kitalawu.

⁴ Noqw haqawat tūtuptsiwaqe, Paul-nikañw pu Silas pumuy amumumtoti, pu Greek-sinom Jew-sinmuy amún tuptsiwni'yuñqam amuñaqw wūhaknihqamu, pu momoymuy pavansinmuy amuñaqw qa tsa'ya.

⁵ Noqw Jew-sinom qa tuptsiwni'yuñqam qa tsuyhtiqe, hakimuy qa hihta a'pituy qahopihtuy nāmi tsovalaya. Noqw puma kīve sohsokmuy sinmuy nāwahoynyaqe, Jason kīyat aw kihpokyaqe as ayaiwyuñqamuy sinmuy amumi ipwayaniqey tuwantota.

⁶ Nit puma pumuy qa tutwaqe, Jason-nit pu haqawatuy tuptsiwni'yuñqamuy kīve momñwituy amumi lölökinyuñwa tsa'tikahkañwo: Hakim tūwaqatsit ep qatsit tahkuknayaqam kurs pew pu' öki.

⁷ Noqw Jason pumuy pās oya. Ima sohsoyam Caesar tutavoyat ehpewi hintsatska; yaw hak suhka mónwinihqat pañqaqwa, yaw hak Jesus.

⁸ Yan puma hiñqaqwaqw, sinom kīve momñwituy amumum it nanaptaqe hin unañwtoti.

⁹ Noqw Jason suñwámuy amumum sivaoye', put akw puma mātaviwyaniqat momñwit pumuy amuñem pan yukuya. Noqw puma put ömahtotat, pumuy mātapyā.

In Berea

¹⁰ Noqw pahsat pay tuptsiwni'yuñqam mihikiwtaqw, Paul Silas enañ Bereat aqw hōnaya. Noqw puma epeq pítuhqe, Jew-sinmuy tsotsvalkiyamuy aw paki.

¹¹ Noqw ima sinom Thessalonicat ep sinmuy qa amuntotit, nāqavo tutuvenit añ puritota, su'qawkahkañw lavayit kwusuya, mātaqpi kurs īi himu pas antsa pantaqw nanaptaniqe ōviy'o.

¹² Noqw ōviy puma wūhaknihqam tūtuptsiwa, pu añ Greek-sinmuy amuñaqw momoyam pavansinom qa tsa'ya, pu tahtaqt pīwu.

¹³ Noqw yaw Paul Bereat ep God lavayiyat yuaataqat Thessalonicat ep Jew-sinom nanaptaqe, pay piw pañsoyaqe, sinmuy hin unañwtoynaya.

¹⁴ Noqw pahsat pay tuptsiwni'yuñqam Paul pātuwaqatsit añhqe haqami taviya. Noqw pay Silas Timotheus amum hāk pep huruhti.

¹⁵ Noqw Paul wikyaqam put Athens epeq wikvaya; noqw yaw Silas Timotheus amum put aqw kaktayniqat Paul pumuy amumi tutaptaqw, puma pañqw ahpiyya.

In Athens

¹⁶ Noqw Paul Athens epeq pumuy nuhtaykañw, navotq pas sinom hīhihtuy wutsit aw nāwakinwisqey aw-sa yuki'yuñqw, pas pam unañwpeq qahahlayhti.

¹⁷ Nihqe ōviy pam tsotsvalkive Jew-sinmuy amumum hīhihta nātuvīñlawu, pu Jew-sinmuy amún tuptsiwni'yuñqamuy amumuma, pu nāqavo kīsonve put aw ōkiwtaqamuy amumuma.

¹⁸ Noqw haqawat hihta añ wuwni'yuñqam Epicureas lavayiyat ñuy'yuñqam-niqw pu Stoic-sinmuy lavayiyamuy ñuy'yuñqam Paul aw lavayhtoti. Noqw haqawat pañqaqwa: Ya i' hak himu qalaváyhtuwi'taqas aññqawlawu? kitota. Noqw haqawat pañqaqwa: I' sumataq sinom hihta alōñōt aw nāwakinwisniqat tūtutuqayna, kitota, pam pumuy amumi Jesus yuaataqw ōviy'o, pu sinmuy ahoy yesvaniqata.

¹⁹ Noqw puma put ñuayaqe, Areopagus epeq wikvayaqe, aw pañqaqwa: Ya soon itam uñ hihta puhututuqayhpit yuaataqat aw tūqayyuñwni?

²⁰ Pas um hihta alōñōt itamumi yuaata. Noqw ōviy as itam īi' hīmunihqat nanaptaniqey nānawakna.

²¹ (Pas pi Athens ep sinom, pu hāhaqaqw sinom amumi ōkiwtaqam, puma qa hihta a'pitu; panis hakiy hihta āawnayaniqey, pu hihta nanaptaniqey-sa tunatyawyuñwa).

²² Pahsat pu Paul Mars tsomoyat epeq nāsaveq wunuptut pañqawu: Uma Athens ep tahtaqtu, pas kurs uma sohsok hihta nāwakintiwhqat kaptsi'yuñwa.

²³ Oviypi nu añ waynumkañw, uma hin hihta añ nāwakinwisqat añ taymaqe, haqam tūtuskat añ yan pey'taqat nu aw yori: IT HAKIY ITAM QA TUWI'KAHKAÑW AW NAWAKINTOTAQAT EÑEM'I. Noqw ōviy uma hakiy qa tuwi'kahkañw aw nāwakintotaqat nu umuy āawnani.

²⁴ I' hapi God tūwaqatsit yuku, pu put añ sohsok hihta hinyuñqata; pam hapi ōveqatsit-nikañw pu tūwaqatsit aw mōñwinihqe, kīkihut sinot māyat akw yukiwyuñqat qa añ ki'ta.

²⁵ Oviy soon hak may akw hihta ep put paañwani; pi pam qa hihta haqni'ta, piw may akw pi pam sohsokmuy sinmuy qatsit huylawu, pu hikwsita, pu sohsok hihtaa,

²⁶ Nihqe pam sopkawtaqamuy nanapwatuy sinmuy sūkw uñwat añqw yuku, ahsupoq tūwaqatsit añ yesniqat ōviy'o; nihqe haqam qatsivap-tuyaniqat, pu tūwaqatsit añ haqami pahsavo yesniqat añwu pay pās yuku,

²⁷ Puma Tutuyqawhقات hepyaniqat tunatyawkañwo. Hisnen may akw put hepye' tutwani, pay as pi pam sohsokmuy itamuñaqw qa yāpo.

²⁸ Pi itam put atsviy tãyuñwa, pu poninitota, piw yēse. Oviypi haqawat pas nãp umuñaqw yēwalalwaqam ura pañqaw: Pay itam piw put ahpiy aniwhti, kitota.

²⁹ Noqw õviy hapi itam God ahpiy aniwhtiqe, soon pi itam pam hak pas hímunikañw, hihta sikavalasivat, sen qõtsásivat, sen owat añqw yukiwhqat antaqat pan wūwantotani. Pam sinot tuhisayat, pu wuwantuwiyat ahpiy yukiwtaqat qa pan wūwantotani.

³⁰ Noqw pay God yūpahaqawq yan ñastanavotit añ hinwisqamuy hintsakpiyamuy qa aw tunatyawta. Nikañw pu' hapi pam sohsokmuy sinmuy sohsovik yesqamuy amumi tutaptaqe, qaantunatyay añqw lasyaniqat amumi pas pañqawu.

³¹ Pi pam hisat sinmuy amuñem hin yúkuniqey pay tokiltaqe, hakiy tãqat put enem suan yúkuniqat aw pay tavi. Nihqe pay pas pam soon qaantaniqat sohsokmuy navotna, mokiwy añqw put ahoy tãtaynaqee.

³² Noqw puma ahoy yesvaniwniqat nanaptaqw haqawat tutsíwhiñqaw; noqw pētu pañqaw: Pas ason itam it yantaqat ùñaqw piw nanaptani.

³³ Yantaqat atsve pu' Paul pumuy amuñaqw ahpiy'o.

³⁴ Noqw pay haqawat tahtaqt put qa mātapyaqe tūtuptsiwa. Noqw panhto-tiqamuy amuñaqw hak Dionysius yan mãtsiwa, Areopagus epeq momñwituy amuñaq'õ, noqw hak wuhti Damaris yan mãtsiwhqa; noqw pu piw pētu pumuy amumúya.

18

In Corinth

¹ Yantaqat atsve pu' Paul Athens añqw ahpiynihqe, Corinth ep pitu.

² Nihqe pep pam hakiy Jew-sinot Pontus-tutskwat ep tihtiwhqat Aquila yan mãtsiwhqat tuwa. Pam hak pūnat nōmay Priscillat amum Italyt añqw pitu, hak Claudius sohsokmuy Jew-sinmuy Rome añqw ahpiyyaniqat amumi pañqawhq õviy'o. Noqw Paul pumuy amumi pitu.

³ Nihqe pam pumuy tumaltuwiyamuy tuwi'taqe, amumum huruhtiqe, amumum tumalay'ta; puma mötsápkit tumaltuwi'yuñwa.

⁴ Noqw pam añsakis nasuñwintalõnvaqat ep tsotsvalkive yuaatañwu; nihqe Jew-sinmuy, pu Greek-sinmuy tuptsiwna.

⁵ Noqw Silas Timotheus amum Macedoniat añqw pituqw, Paul pan unañwtiqe, pay Jesus pas antsa Christ-nihqat Jew-sinmuy amumi pan yuaataqey aw-sa yuki'ta.

⁶ Noqw pay puma ehpewhtotiqe, aqw nãnap hiñqawqawq, pam yuwsiy tsatswit, amumi pañqawu: Kurs uma sұлawhte', uma pas nãp put ep tukop-niwyani. Soon God nuy tukopnani, umuhqatsiy ep'e; yahpiy hapi pu' nu qa-Jew-sinmuy amumi yuaatani.

⁷ Pu pam pañqw ahpiynihqe, hakiy Justus yan mãtsiwhqat God aw nãwakinmaqat kiyat ep pitu; put hakiy kiãt tsotsvalkit aw pikta.

⁸ Noqw hak tsotsvalkive mohpeq moñwi Crispus yan mãtsiwhqa, sohsokmuy timuy yankañw, Tutuyqawhqat aw tuptsiwa. Noqw kaysiwhqam Corinth ep ki'yuñqam nanaptaqe, tūtuptsiwaqe, kūyit akw tuvoylatoti.

⁹ Pahsat pu Paul mihikq tuawyorikq, Tutuyqawhqat put aw pañqawu: Um qa hihta mamqast yuaatani; um uhlayviy qa ñuy'tani.

¹⁰ Nu úmuma; noqw soon hak uñ hintsannik ūmi may'tani. Pi nu kaysiwhqamuy kive sinomuy'ta.

¹¹ Noqw õviy pam sūkw yahsañwuy-nikañw añqw navay mūmuyawhtuy aw pahsavo God lavaiyat pumuy tutuqaynatinuma.

¹² Noqw Gallio Achiat ep moñw'iwtaqw, Jew-sinom sun unañwtotiqe, Paul ñuayaqe haqam hin yukiltiñwuqat kīhut pañso put wikya,

¹³ Pañqawkahkaño: I' hin tutaptiwhqat qa panwat God aw nāwakintiwniqat sinmuy amumi ö'qala.

¹⁴ Noqw Paul as lavayhtiniqey anhtiqlw, Gallio Jew-sinmuy amumi pañqawu: Pay pi as himu haqam pas qa súantakañw, qahopihintaqw, soon nu umumi qa unañwtañni, uma Jew-sīnomu.

¹⁵ Nikañw kurs pay uma lālavayit, pu nānatñwanit, pu umuhtutavoy ep hintsatske', pay uma nāp put hin yukuyani; pay nu soon put pantaqat aw hintsakni.

¹⁶ Pam kitat, haqam hin yukiltiñwuqat kīhut añqw pumuy lālayi.

¹⁷ Pahsat pu sohsoyam Greek-sinom hakiy tsotsvalkive moñwit Sosthenes ñuayaqe, haqam kīve hin yukiltiñwuqat atpip put wuvahtota. Noqw Gallio iit ep qa hin unañwti.

The Return to Antioch

¹⁸ It atsve pu' Paul pep wūyavo qatut, añ tuptsiwni'yunqamuy mātapt, pañqw Syriat aqw'a. Noqw Priscilla-niqw pu Aquila puma put ámuma. Noqw pam pi Cencreat ep tal'arilti, pay hihta ep God aw pasiwniyat añ ruhpaq öviy'o.

¹⁹ Noqw pam Ephesus ep pítuhqe, pumuy pep mātavi; nit pam pas nāp tsotsvalkimi pákihqe, pep Jew-sinmuy amumum nātuvivewat yuaata.

²⁰ Noqw as pam pumuy amumum wūyavo qátuniqat puma nānawaknaqw, pam qa nakwhaqe,

²¹ Pañqw ahpiynikañw, pumuy öqalaye pañqawu: Pay nu pas Jerusalem epeq nōviwniqat aw pitutoqat soon qa pepeq hinhtini. Nikañw pay nu ason soon amumi ahoy qa pítuni, God pan inuñem yuki'taniq'ö; pu pam Ephesus añqw pāvaqe ahpiy'o

²² Nihqe pam Caesareat ep pitut, Jerusalem aqwnihqe, Jesus aw tōnawtaqamuy amumi yuaaykut, pahpiy Antioch aqw'a.

²³ Pu pam pep hihsavo qatut, pañqw ahpiynihqe Galatiat, pu Phrygiat añ ahsupoq pās nānañumo añ kuyva, sohsokmuy tuptsiwni'yunqamuy öqalanmakañwo.

Apollos in Ephesus and Corinth

²⁴ Noqw hak Jew-sino Apollos yan mātsiwhqa, Alexandriat ep tihtiwhqa, Ephesus ep pitu. Pam hak pās hopi, nihqe tutuvenyukit añ a'nö tuwi'ta;

²⁵ Pu Tutuyqawhقات tunatyayat añ pās tuwi'vaqe, Tutuyqawhقات añqw hihta hintaqat pas qa nātusi'taqe tūtutuqayna; nikañw pay pam John ahpiy kūyit akw tuvoylat hintsatskiwhqat-sa navoti'ta.

²⁶ Nihqe pam pas qa nānahtsopkañw tsotsvalkive yuaativa. Noqw Aquila Priscillat amum put aw tūqaytaqe put wikqe, pahsat pu God tunatyayat put pas suan āawna.

²⁷ Noqw pam Achaiat aqwniqey unañwtiqw, Ephesus ep tuptsiwni'yunqamuy pepeq tuptsiwni'yunqamuy amumi pēnayaqe, puma put pās taviyaniqat amumi pañqaqwa. Noqw pam pítuhqe, núokwat ahpiy pumuy amumi a'nö unañwtavi,

²⁸ Pi pam nuhtutpik Jew-sinmuy qaöwítuptsiwna; nihqe pay Jesus pas antsa Christ-nihqat tutuvenyukit añqw pumuy amumi mātaktima.

¹ Noqw Apollos nāt Corinth epniqw, Paul Antioch añqw tutskwava hin-makañw, Ephesus ep pitu; nihqe pep hakimuy tuptsiwni'yuñqamuy túwahqe

² Amumi pañqawu: Uma tūtuptsiwaqe, ya Qahováriwtaqat Hikwsit makiwya? Noqw puma aw pañqaqwa: Itam Qahováriwtaqat Hikwsit hákiyniqw pas put qa ñas'ew nanapta.

³ Noqw pam pumuy amumi pañqawu: Noqw uma hinoqw kūyit akw tuvoylatiwya? Noqw puma pañqaqwa: Ura John sinmuy kūyit akw tuvoylata. Noqw òviy itam pay pan piw tuvoylatoti.

⁴ Pahsat pu Paul pañqawu: Ura John pas antsa sinmuy kūyit akw tuvoylata, puma nāp tunatyay añqw lasyaqat tuawi'taniqee. Nikañw piw puma Jesus Christ put ańk pítuniqat aw tūtuptsiwaniqat pam amumi pañqawu.

⁵ Noqw puma it nanaptaqe, Jesus natñwaniyat ań kūyit akw tuvoylatoti.

⁶ Noqw Paul pumuy amumi may akw matyawhq, Qahováriwtaqa Hikwsi amumi pitu; noqw puma himuhkwa yuaativayaqe, God eñem yuaatota.

⁷ Noqw puma tahtaqt pakwt lōq sihkay'taqat pahsa'haqamya.

⁸ Noqw Paul tsotsvalkimi pákihqe, payhkomuy múmuyawhtuy ań God mońwtunatyayat qa nánahtsopkañw yuaataqe, pumuy tuptsiwna.

⁹ Noqw haqawat töhsaptotiqe, qa tūtuptsiwa; nihqe it pūhut pōhut nuhtutpik qalomáyuaativayaqw, Paul pumuy amuñaqw ahpiynihqe, tuptsiwni'yuñqamuy tsamkañw, hakiy Tyrannus tutuqayhkiyat ep nāqavo pumuy amumum put yuaata.

¹⁰ Nihqe pam lōq yahsañwuy pahsavohaqam pep pantsaki; noqw òviy sohsoyam Asiat ań yesqam Tutuyqawhqat Jesus Christ lavaiyat nanapta, Jew-sínomu, pu Greek-sínomu.

The Sons of Sceva

¹¹ Noqw God Paul māyat ahpiy hihta pas qa paysoq kātatahpit hintsaki.

¹² Noqw òviy hakiy hihta akw tūtuyhq, hak Paul añqw höhönhpit, sen nanamokpit tūtuyhqat aw taviqw, tūya put mātapñwu. Pu kaysiwhqam qalomáhihikwsim sinmuy amuñaqw nōña.

¹³ Pahsat pu hakim pōvost Jew-sinom yaktaqam qalomáhihikwsimuy akw tuyqawiwyuñqamuy amumi Tutuyqawhqat Jesus natñwaniyat tuñwáyaniqey anhtotiqe pañqaqwa hihikwsimuy amumii: Itam Jesus Paul ahpiy yuaatiwhqat aw yankañw umuy mēwaya, kitota.

¹⁴ Noqw hak Jew-sino God awwat momñwituy amuñaqw mohpeqnihqqa Sceva yan mātsiwhqqa tsañe' tiyotimuy'taqw, puma piw panhtoti.

¹⁵ Noqw qalomáhihikwsi rohomhtiqe pañqawu: Nu Jesus tuwi'ta, pu nu Paul tuwi'ta; noqw ya uma hakim hihtuu?

¹⁶ Noqw tāqa qalomáhihikwsit akw tuyqawiwtaga pumuy amumi tsoomhtiqe, áñwutaqe, pumuy a'nō hintsana. Noqw puma qa yuwsikahkañw, tūhototikahkañw, put apyeve kiñaqw watqa.

¹⁷ Noqw Ephesus ep Jew-sinom pu Greek-sinom sohsoyam it nanaptaqe maqastoti. Noqw Tutuyqawhqat Jesus natñwaniyat pas kapsitiwa.

¹⁸ Noqw kaysiwhqam tuptsiwni'yuñqam òkihqe, nātuhtualyaqe hintsakpiy pohtañwnaya.

¹⁹ Pu òviy piw kaysiwhqam pumuy amuñaqw tuhisay hintsatskaqam tutuveniy tsovalayaqe, sohsokmuy sinmuy amutpik put taqtsokya. Noqw puma hihkayat pohtoylayaqw, kurs lōp sunat añqw pakwt sihkay'tasikip sōmorit pahsa'haqam sívat hihkay'taqat aqw pitu.

²⁰ Yan God lavaiyat a'nō òqawi'maqe, ańqe' sinmuy amuhpa' kúrukma.

The Riot in Ephesus

21 Yantaqat atsva pu' Paul pay ason Macedoniat-nikañw pu Achaiat pumuy añ kuyve', pep pu' Jerusalem aqwniqey Hikwsit ahpiy tunatyalti, pañqawkañwo: Ason nu pepeq pite', put atsve pas pay soon piw Rome qa aqw pohtani.

22 Pu õviy pam lõqmuy put aw unañwtavi'taqamuy Macedoniat aqw hõna, Timotheus-nit, pu Erastus púmuy, nit pay pam hāk Asiat ep hihsavo huruhti.

23 Noqw ephaqam it yañ pöhut ep a'nõ hintsatskiwa.

24 Hak tāqa Demetrius yan mäsiwhqa, qõtsásivat siplawhqa, Dianat kīyat anyuñqat hiñsakwhohyat qõtsásivat añqw yukulawhqe, put tumal-tuwi'yuñqamuy a'nõ kähaktotoyna.

25 I' hak pumuy-nikañw, pu amún hintsatskaqamuy sūmi wánwayhqe, amumi pañqawu: Tahtaqtu, uma navoti'yuñwa; itam it yan tumalat ahpiy hihta tuway'numya.

26 Pu uma piw añ taykahkañw navoti'yuñqw, qa Ephesus ep-sa-nit, pas pēp sohsovik Asiat añ ahsupoq i' Paul kaysiwhqamuy tuptsiwnaqe, lasna pañqawkañwo: Yaw hihtuy aw nāwakintiwayaqam sinmuy māyamuy akw yukiyuñqam pay qa pas antsa hihtuu.

27 Noqw õviy ka itahtumala qahaqamhtini, pu it Dianat aw nāwakintiwhqat kīat piw qahaqamhtini. Noqw aw itam yanwisqa qahimuniwhtini. Pi Asiat ep sinom-niqw pu sohsoyam tūwaqatsit añ yesqam put hapi aw nāwakintota.

28 Noqw puma put nanaptaqe pavan pas itsívutotiqe pañqaqwa: Pay pas Ephesus ep qátuhqa Diana a'nõ hímuu, kitota.

29 Noqw kīve sinom sohsoyam Gaius-nit, pu Aristarchus ñuaya, Macedoniat añqw tāqatuy Paul amum waynumqamuy; nihqe pumuy wikkañw, wukot-sotsvalkimi sun unañway yuhtu.

30 Noqw Paul as sinmuy amumi pákiniqw, tuptsiwni'yuñqam put qa naqwhanaya.

31 Noqw hakim Asiat ep pavansinom Paul kwatsmat put aw hakimuy hõnayaqw, pay pam ahpami qa unahintsakniqat pañqaqwa.

32 Noqw haqawat yanwat hiñqaqwa, pu pētu panwat sutske'wat hiñqaqwa; pas sinom hintsatskaqey qa navoti'numya, noqw suswuhaqnihqam hihta õviy tsovaltiqey qa navoti'yuñwa.

33 Noqw Jew-sinom hakiy Alexander momi taviyaqe, pam lavayhtiniqat puma aw õqaltoti. Noqw pam sinmuy amumi māmasaqe, as nēnem hin lavayhtini.

34 Noqw kurs pam Jew-sínoniqw puma māmatsyaqe, pahsat tāwat añqe lõs qõniltiqat pahsavohaqam sūsaq sáakmaqe pañqaqwa: Pay pas Ephesus ep qátuhqa Diana a'nõ hímuu.

35 Noqw kīve tutuven'aya sinmuy uyiwaqe, amumi pañqawu: Ephesus ep tahtaqtu. Ephesus ep sinom it pas pavan Dianat pas hihta'yuñwa, pu put an sóniwhqat Jupiter añqw posqata. Noqw qa hak qa put navoti'ta.

36 Soon pi hak haqam put aqw hiñqawniqat uma navoti'yuñqe, pay uma qa pas hiñqaqwanikahkañwo, nen qa hihta pay an'ewakw hinhtotinikañwo.

37 Taq uma imuy tāqatuy pew wikvaya. Noqw puma pas āantsawat kikihut qa hovalanta, piw aw umuhyantaqay Dianat aqw qa hiñqawu.

38 Pay pi ason kurs Demetrius-niqw, pu put amum sūp tumalay'yuñqam hakiy aw hihta ep hinyuñwniqw, pay pi moñwkive himu hin yukiltiñwuqat aw hõtsi, pu momñwit eñem hihta ep hoñqam yēse; pay ason puma pep hihta ep nēnehpewi hiñqaqwani.

39 Ason pi kurs uma hihtawat pas nātuviniñlalaniqw, pay ason hisat tsovaltiñwuqey ep tsovaltiqw, pep pam ason hin yukiltini.

⁴⁰ Taq ka itam pu' a'nö hiniwhtiqat ep tüviñtiwyaniqey aw unahinhtoti, kurs itam hihta aw yankahkañw, pu yep yanhaqam hinhtotiqey pañqawaniqee.

⁴¹ Yan pam lavayhtit, pep tsovawtaqamuy mātavi.

20

To Macedonia and Greece

¹ Noqw a'nö hiniwhtiqat añ ruhpaq, Paul tuptsiwni'yuñqamuy wánwayhqe, öqalát, mavoktat, pañqw Macedoniat aqw nakwsu.

² Pu öviy pam pañ ahsupoq nakwsuqe, pumuy pavan öqalanmakañw, Greece ep pítuhqe,

³ Pep payhkomuy mūmuyawhtuy añ qatu. Noqw as pam pāvaqe Syriat aqwniqw Jew-sinom put moqmani'yuñqw, pay pam Macedoniat añ ahoy aqwniqey wūwa.

⁴ Noqw hak Bereat añqw tāqa Sopater put amum Asiat aw'i, noqw Thesaloniat ep sinmuy amuñaqw hak Aristarchus, pu Secundus, noqw Derbet añqw Gaius, pu Timotheus, pu Asiat añqw Tychicus-niqw pu Trophimus.

⁵ Ima pay itamuhsavoyaqe Troas ep itamuy nuhtayyuñwa.

⁶ Noqw qapekén'oyiwhput nōviwhqat añ ruhpaq, itam Philippi añqw pāvaqe hoyoyoykuyaqe, tsivot talq Troas ep pumuy amuñk pitu; noqw itam pep tsañe' tālat añ yēse.

Paul's Last Visit in Troas

⁷ Noqw Sundayt aw pituqw, tuptsiwni'yuñqam pōlavikit yónoyhtotaniqe sumitsovaltqw, Paul qāvo ahpiynikañw, pumuy amumi yuaataqe, tōkilat nāsamiq pahsavo yuaata.

⁸ Noqw puma tupatsveq tsovawtaqw, pepeq qōhiwyuñwa.

⁹ Noqw hak tiyo Eutychus yan mātsiwhqa poksöve tsokiwkañw huruvuwva; noqw pas Paul sutsépyuaataqw, pam qaunánwtalawvaqe, payhp natsve kihut añqw posq, puma put sūmokq put tsöpahtota.

¹⁰ Noqw Paul aqw hawhqe, aw suqtuptut, mavoktaqe, nuhtumi pañqawu: Pay uma qa hin unañway'yuñwni, pay pam nāt tayta.

¹¹ Pu öviy pam ahoy aqw wupqe, pōlavikit yónoyhtat, añqw nöst, ahpiy piw nāto tālawvaniqwsavo yuaata; nihqe pañqw pu ahpiy'o.

¹² Noqw puma tiyot taytaqat wikvayaqe, suyan unañwtoti.

From Troas to Miletus

¹³ Noqw itam añwu pay pākihut awyaqe, pāvaqe Assos awya, pay ason itam pep Paul panayaniqey wūwankahkañwo, pan pam yukuqw öviy'o, pam aqw nāpniquey wūwaqee.

¹⁴ Pu öviy pam Assos ep itamumi pituqw, itam panayaqe, Mitylene ep öki.

¹⁵ Pañqw pu itam pāvaqe ahpiyyaqe, qavönvaqw Chios aqlavo öki, nihqe Trogyllium ep huruhtoti; nit pu qavönvaqw itam Miletus ep öki,

¹⁶ Paul pay Ephesus ehpeq yūmosaniqey nāwaknaqw öviy'o; pas as Asiat ep söwhtiniqey qa nāwakna, taq as hin pasiwtaniqw, pam Pentecost talöñniyat ep Jerusalem épeqniqey öviy kaktayi.

Paul's Farewell Speech to the Elders of Ephesus

¹⁷ Noqw pam Miletus añqw Ephesus aw hakimuy ayataqe pep Jesus aw tōnawtaqamuy wukw'aymuyatuy wánwayi.

¹⁸ Noqw puma ökiqw pam amumi pañqawu: Pay nu hisat Asiat ep pítuhqe, pahpiy yūmosa umumum hin qátuhqat uma navoti'yuñwa.

¹⁹ Nu qa kwivi'nañway'kañw okiw pakkañw Tutuyqawhqtat eñem tu-malay'ta, Jew-sinom inumi hepyaqe, nuy moqmani'yuñq'ö.

²⁰ Pu uma hihta akw moñvastotiniqat nu qa hihta umumi kahkawnat, umuy put āawna; nihqe ura nu umuy nuhtutpik tutuqayna, pu kīnawita.

²¹ Nihqe nu Jew-sinmuy amuminikañw, pu Greek-sinmuy amumi lalvayhqe, tunatyay añqw lasye' God aw namtōkyaniqat amumi pañqawlawu, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ qapēvewnayaniqata.

²² Noqw meh, Qahováriwtaqa Hikwsi nuy pan unañwtoynaqw, nu Jerusalem aqw hoyhta, hin pepeq hintsaniwniqey qa navoti'kañwo.

²³ Pay panis pi Qahováriwtaqa Hikwsi ahsupoq kitsókinawit nuy āwinma, yaw nu sivihtpit, pu kánanvotpit aw pítuniqata.

²⁴ Nikañw pay qa himuwa i' nuy hin unañwtoyna. Piw nu iqatsiy qa nēnem kahkawna, pas pay nu okiw hahlaykañw inuñem pōhtavit añ kuyvaniqey ōviy'o, Ura Itahtutuyqawhqay Jesus nuy God núokwayat tuawi'taniqat aw ayata. Noqw ōviy nu put hintsakniqey pas kwañwtoya.

²⁵ Noqw taa, pew pahsavo nu sohsokmuy umuhpa' God moñwtunatyayat yuaatinuma. Noqw yahpiy haqahpiy uma soon pāpu inumi yórikyaniqat nu navoti'ta.

²⁶ Oviy uma it tālat ep inumi nanaptani: Nu hapi qa hakiy qatsíyat ep tukopniwta.

²⁷ Pi nu qahaqam pay qa suhtaqhinkañw God tunatyayat umuy sohsok āawna.

²⁸ Oviy uma nānami tunatyaltotini, pu sohsokmuy God aw tōnawtaqamuy amumii; uma hapi pumuy amumi tunatyawyuñwniqat ōviy Qahováriwtaqa Hikwsi umuy pumuy amumi oya, uma God aw tōnawtaqamuy nopni'yuñwniqat ōviy'o; pam pumuy pas nāp uñway akw tui.

²⁹ Pi nu navoti'taqw, nuy ahpiyniqw, hakim kwēkwewhtuy amún qa nun'okwat umumum namiqwritini; nen kanelmuy qa pētotani.

³⁰ Pu híkispí pas nāp umuñaqw haqawat hoñve', qasuntaqat lavayit akw nāmi sinototani.

³¹ Oviy uma tunatyawyuñwni, nen it u'ni'yuñwni; ura nu payhkomuy yahañwuy añ mimhikqat pu talōnwintiwhtat añ okiw pakkañw umuy u'nantoynaqe qa qé'iwma.

³² Noqw taa, isinomu, nu hapi umuy God aw mātavi, pu núokwlvayiyat aw'i. Pam hapi umuy wuñwnaniqey aw ōqala, pu umuy hihta máqaniqeyu, sohsokmuy sinomuy énañ'a.

³³ Nu hapi qa hakiy sīvayat tuñlay'ta, pu yuwsiyata.

³⁴ Owi, uma nāp navoti'yuñqw, ura nu imay akw tumalay'taqe hihta tuway'numa, nēnem'i, pu inumumyaqamuy amuñem'i.

³⁵ Pi nu sohsok umumi mahtakna, hin uma tumalay'yuñwe', añ ōkiwyaqamuy amumi unañwtapyaniqata, pu Tutuyqawhqat Jesus lavayiyat u'ni'yuñwniqata; ura pam pañqawu: Hak hakiy hihta máqahqa pam hihta ōmahtaqat epnihqe pas hahlayni.

³⁶ Yan pam lavayhtit, tamōtswunuptut, pumuy sohsokmuy amumum nāwakna.

³⁷ Noqw puma okiw sohsoyam tsaykuqe, Paul kwapkaqe, mama-vokyakahkañw tsōnantota,

³⁸ Soon pāpu puma put aw yórikyaniqey ep pas qa hahlayhtotiqe ōviy'o; nihqe pahpiy puma put amum pākihut awya.

21

Paul Goes to Jerusalem

¹ Pu ōviy nawis'ew itam pumuy amuhpiynihqe, itam yūmosa Coos aqwya, pu qavoñvaqw Rhodes aw'i; nit pañqw pu itam Patarat aqwya.

² Noqw itam pākihut Pheniciat aqwnihqat tutwaqe, put aqw yayvat, pāvaqe hoyoyoykuya.

³ Noqw itam Cyprus tutwaqe, suyvaqe ehpeq yūmosaya; nihqe Syria-tutskwat ep Tyre ep huruhtoti, pep pākihi hoiy óyaniqw óviy'ó.

⁴ Noqw itam hakimuy tuptsiwni'yuñqamuy tutwaqe, tsañe'sikis tālat añ pep yēse. Noqw pay Paul Jerusalem qa aqwniqat puma Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy put aw pañqaqwa.

⁵ Noqw óviy itam pāhsavohaqami yest, pahpiy haqamiyaqey aqwya; noqw puma sohsoyam nōmamuy pu timuy amumum kīhut qalavo itamuy tsamya; noqw itam pāhut qalaveq tamōtshoñvaqe, nānawakna.

⁶ Oviy itam nāmatapyaqw, pāhsat pu itam pākihut aqw yayva; noqw puma ahoy kīmiya.

⁷ Noqw itam Tyre añqw ökit, Ptolemais aw ökihqe, añ tuptsiwni'yuñqamuy amumi yuaaykuyaqe, sūkw tāwat añ amumum pep yēse.

⁸ Pu qavoñvaqw itam Paul ámumyaqam pañqw ahpiyyaqe, Caesareat ep öki. Nihqe itam hakiy lomatuawit yuaataqat Philip kīyat aw yuñqe, put amum huruhtoti; pam hak imuy tsāne'nihqamuy añ ókiwyaqamuy paañwantotaniqey aw oyiwhqamuy amuñaqw suhkaa.

⁹ Noqw i' hak nālōqmuy mámanhtuy pas qanawhvalni'yuñqamuy tímuy'taqw, puma God eñem yuaatota.

¹⁰ Noqw itamuy pep wūyavo yesq, hak God lavay'ayaat Agabus yan mātsiwhqa Judeat añqw pitu.

¹¹ Nihqe pam itamumi pítuhqe, Paul kwekwéwhpiyat kwusut, put akw may, pu kuhkuy somt pañqawu: Yan hapi Qahováriwtaqa Hikwsi lavayhti: Jew-sinom Jerusalem epeq yesqam hakiy it kwekwéwhpit himuy'taqat yan somyani; nen qa-Jew-sinmuy amumi mātapyani.

¹² Noqw itam it nanaptaqe, pay pam pas Jerusalem qa aqwniqat itam aw ö'qalya, pu pep yesqamu.

¹³ Pāhsat pu Paul lavayhtiye pañqawu: Ya uma hin wūwantotaqe, tsaykitaqe, nuy hin unañwtoynaya? Pi nu Tutuyqayhqat Jesus natñwaniyat ep Jerusalem epeq sómiltiniqey suhtaq'ewa; pu qa pániqw-saa; pi nu eñem mokniqey suhtaq'ewa.

¹⁴ Noqw pay kurs pas soon pam tūqayniniqw, itam nōyaltotiqe pañqaqwa: Pay nam Tutuyqawhqat tunatyaat antaa.

¹⁵ Ahpiy pantaqw itam hihta hinnumyaqey ömahtotat, Jerusalem aqwya.

¹⁶ Noqw Caesareat ep tuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw haqawat itamumyaqe, hakiy Cyprus añqw sinot Mnason yan mātsiwhqat wikya; pam hak pay wūyavo tuptsiwni'taqw, yaw itam put amum kīyat ep huruhtotini.

Paul Visits James

¹⁷ Noqw itam Jerusalem epeq ökiqw, tuptsiwni'yuñqam itamuy hahlayhtoti.

¹⁸ Qavoñvaqw Paul itamum James aw'i. Noqw wukw'a'yam sohsoyam pep yēse.

¹⁹ Noqw pam pumuy amumi hahlayhtit; pāhsat pu God hin put tumalayt ahpiy qa-Jew-sinmuy amuhpa' hihta tumaltaqat pās nanap hin hiniwhtiqat pam pumuy amumi tuawi'ta.

²⁰ Noqw puma put nanaptaqe, Tutuyqawhqat pas hihtatota; nihqe Paul aw pañqaqwa: Pay pi um navoti'ta, itupko: Jew-sinom qaan'ewakw hintaqam tuptsiwni'yuñwa; noqw puma sohsoyam Moses tutavoyat pas antsay'yuñwa.

²¹ Noqw puma nanaptaqw, yaw um sohsoqmuy Jew-sinmuy qa-Jew-sinmuy amuhpa' yesqamuy tutuqaynaqe, pay yaw puma Moses

tutavoyat ayo yukuyaniqat yaw um pañqawlawu; yaw timuy poñokit akw qa tuvoylalalwani; pu piw yaw Jew-sinmuy tuwiyamuy añ qa hinwisni.

²² Noqw hintani? Pay kurs pi hin sinom qa tsovaltini, pi un pítuhqat soon qa nanaptaniqee.

²³ Pay òviy itam ūmi hiñqawwaqum um panhtini. Hakim itamuñaqw nālōyōm tahtaqt Tutuyqawhqat aw hihta pasiwni'yuñwa.

²⁴ Taa. Um pumuy tsāme', amumum napwatani; nen um amuñem sisvini, noqw puma āriltotini. Um panhte', sohsokmuy amumi mahtaknani, un hin lavayhtiwhqa qa antsanihqata, pay kurs um pas nāp pās qatukañw, tutavot añ hinmaqata.

²⁵ Pu imuy qa-Jew-sinmuy tuptsiwni'yuñqamuy itam amumi yanwat pēnayaqe, pay puma put hihta pantaqat qa añ hinwisniqat pan yukuya, pay panis nōsiwhqa nāp yukit aw noiwhqat qe'yanigata, pu únwata, pu hihta hikwísmokqata, pu tokot qa sokoplalwaniqata.

²⁶ Pahsat pu Paul pumuy tahtaqtuy tsāma; nihqe qavoñvaqw pumuy amumum napwataqe, God kīyat aw paki; nihqe hisat puma put añ kūkuyvaqw pumuy nanāp amuñem himu nākwahiwniqat pañqawu.

Paul Arrested in the Temple

²⁷ Noqw tsañe'sikis tālat pas pay sūlawhtiniqw, hakim Asiat añqw Jew-sinom God kīyat ep Paul tutwa; nihqe sohsokmuy sinmuy hin unañwtoynayaqe put aw may'yuñwa,

²⁸ A'nō pañqawkahkañwo: Israel-tahtaqtu, huvam unañwtapyaa! I' tāqa hapi hāhaqe' sohsokmuy sinmuy imuy pas sinmuy amuhpewi tutuqayna, pu tutavot ehpeui, pu it kihut ehpeui. Pu òviy piw pam Greek-sinmuy God kīyat aw tañataqe, it kihut pas hihtanihqat tuyoy'ewakta.

²⁹ Puma pi pūnathaqam hakiy Ephesus añqw tāqat Trophimus yan mātsiwhqat Paul amum kiveniqw aw tātayya; nihqe ka Paul put God kīyat aw pānahqat wūwayaqe, òviy yan lavayta.

³⁰ Noqw kīve sinom sohsoyam hin unañwtotiqe, sūvo yuhtuqe, Paul nuayat, God kīyat añqw ihpoq lōlōkinyuñwa; nihqe pahsat pay hōtsíwat uhtaya.

³¹ Noqw nāt puma put nīnantotaqw, yaw Jerusalem ep sinom a'nō hiniwmanayaqat pan mohpeq solāwamoñwit aw tūawvaya.

³² Noqw pahsat pay pam solāwamuy-nikañw, pu tsivót-sikip sūnatnihqamuy solāwmuy amumi moñw'wyuñqamuy tsamkañw, pumuy amumiq wari. Noqw puma mohpeq solāwamoñwit solāwamuy enañ tutwaqe, pahsat pay Paul wuvalalwaqe qe'toti.

³³ Pahsat pu mohpeq solāwamoñwi awnihqe, put nuat, puma löqmuy sivanamiqlōlōt akw put somyaniqat pañqawu; nit pu pam hak hímunihqat, pu hihta hinhtiqat tūviñta.

³⁴ Noqw sinmuy qaan'ewakw hintaqamuy amuñaqw pētu yanwat hiñqawwa, pu pētu piw hinwat lavayta. Noqw pas sinom mowawatotaqw, kurs pam hin pas suyan navotniqe, òviy pay put solāwakimi wikyaniqat pam pañqawu.

³⁵ Noqw puma tutuveñpa wupniniqw, solāwam Paul tsöpwise, pas sinom a'nōyaqw òviy'o,

³⁶ Sinom pi pumuy amuñk hinwiskahkañw pañqawwisa: Tūvaay! kitota.

Paul Defends Himself

³⁷ Noqw puma Paul solāwakimi wikyaniqw, pam mohpeq solāwamoñwit aw pañqawu: Ya nu soon ūmi hiñqawni? Noqw pam pañqawu: Ya um Greek-lavayit tūqayta?

³⁸ Ya qa um hak Egypt añqw tãqa ura hisat sinmuy hin unañwtoynaqe, nãlöp sōmorit pahsa'nihqamuy tuqwyantotaqamuy qayēsiwhpumi tsāma?

³⁹ Noqw Paul pañqawu: Qae. Nu Jew-sino; nu Ciliciat ep qa pay hin'ewakw wuhkokitsokit Tarsus ep tihtiwa. Noqw himu as nu sinmuy amumi lavayhtiniqat um nuy nakwhani.

⁴⁰ Noqw pam hu'waqw, Paul tutuveñat ep wunukañw, sinmuy amumi māmasa. Noqw sinom sutmakmaq, pahsat pu pam pumuy amumi Hebrew-sinmuy amuhkwa yuaata.

22

¹ Nihqe Paul sinmuy amumi pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, nāmatu, nu yahsatniqwhaqam umutpik nēñem hin lavayhtiniqw kurs uma inumi tūqayyuñwni.

² (Noqw pam pumuy amumi Hebrew-sinmuy amuhkwa yuaaykuqw, puma nanaptaqe pahsat pu pas qa hiñqaqwa; noqw pam pañqawu).

³ Nu pas antsa Jew-sino; nihqe nu Ciliciat ep wuhkokitsokit Tarsus ep tihtiwa. Nikañw nu yep kīve Gamaliel ahpiy itanamuy tutavoyamuy pas añhqe qatsqat tutuqayi; nihqe nu God eñem pas qaatsay'ta, uma pu' it tãwat ep panyuñqat pan'i.

⁴ Nihqe nu it yañ pōhut añ hinwisqamuy pas qa yesniqat ōviy tahtaqtuy pu momoymuy okiwsahsanqe, somlawkañw sivikimi tañatima.

⁵ Noqw God awwat mohpeq moñwi sohsokmuy wukw'ayamuy amumum inumi navoti'ta; pu nu piw pumuy amuñaqw itahsinmuy amumi tutuvenit ōmahtaqe, Damascus aqw'a, nu Jesus aw tuptsiwni'yuñqamuy pepeq yesqamuy sivintoyne', pumuy somhtat, Jerusalem aqw tsamniqee.

Paul Tells of His Conversion (Acts 9.1-19; 26.12-18)

⁶ Noqw nu pañsoqnikañw, tãwanasavehaqam Damascus aw hayiñwnaqw, ōñaqw inunan'ik qaan'ewakw suhtalawwa.

⁷ Noqw nu tutskwami posqe, hakiy tōnayay navotq, inumi pañqawu: Saul, Saul, ya um hinoqw nuy okiwsahsana?

⁸ Noqw nu lavayhtiqe pañqawu: Ya um hak'i Tutuyqawhqa? Noqw pam inumi pañqawu: Nu Nazareth añqw Jesus; pi um nuy hapi okiwsahsana.

⁹ Noqw ima inumumyaqam tãlat tutwage, tsãtsawna; nikañw puma hakiy inumi hiñqawhqaqat tōnayay qa nanapta.

¹⁰ Noqw nu pañqawu: Noqw nu hinhtini, Tutuyqawhqa? Noqw Tutuyqawhqa inumi pañqawu: Um wunuptut Damascus awni. Noqw ason pep um hihta tumaltaniqat unem yukiwtaqat suhka un sohsok āawnani.

¹¹ Noqw pas tãla a'nō talq, ivosiy qatãlawvaqw, ōviy ima inumumyaqam imay ñuy'wiskañw Damascus aw nuy wikya.

¹² Noqw hak hin tutaptiwhqat an God pas kaptsi'taqa Ananias sohsokmuy Jew-sinmuy pep ki'yuñqamuy amuhpiy aw lomanavoti

¹³ Inumi pítuhqe wunukañw inumi pañqawu: Itupko Saul, uhvosiy tãlawnaa. Noqw nu pahsat pay ivosiy tãlawna.

¹⁴ Noqw pam pañqawu: Itanamuy aw yantaqaam God un namorstage Tiy pas súantaqat ūmi mātaknaqw, um put moayat añqw lavayit navota, um put tunatyayat mãtsi'taniqe ōviy'o.

¹⁵ Pi um hin yórikqey, pu navotqey sohsokmuy sinmuy amumi put eñem tuawi'tani.

¹⁶ Taay, um hinoqw sōwuu? Um wunupte', kūyit akw tuvoylatini; nen Tutuyqawhqaqat natñwaniyat aw taqa'nañway'kañw, uhqaanhtipuy ayo pãhomni.

Paul's Call to Preach to the Gentiles

¹⁷ Noqw ura nu piw Jerusalem ep pítuhqe God kīyat ep nāwaknakañw, tuawyori;

¹⁸ Nihqe Jesus tuwaqw, pam inumi pañqawu: Písoqtii, nen um Jerusalem añqw its ahpiyni, taq puma uñ hin nuy tuawi'taqat soon kwusuyani.

¹⁹ Noqw nu pañqawu: Tutuyqawhqa, puma navoti'yuañqw, nu ura as ūmi tuptsiwni'yuañqamuy sivikimi tañatinuma, pu ahsupoq tsotsvalkiva pumuy wuvahtinuma.

²⁰ Pu uñ tuawi'taqat Stephen uñwáat munvaniwhq, nu nuhtum aqlap wunukañw, nīnantotaqamuy súamun unañwti; nihqe nu nīnantotaqamuy yuwsiyamuy tūwala.

²¹ Noqw pam inumi pañqawu: Um ahpiyni, taq nu uñ yañqw yāvoqhaqami imuy qa-Jew-sinmuy amumi távini.

²² Noqw puma it lavayit aw pahsavo put aw tūqayyuñwt, pu sáakmaqe pañqaqwa: Tūvayaa! Nīnayaa! Pay pi put qa qatuqw lolmani.

²³ Noqw puma kwanonotikahkanw, yuwsiy akw savinumyakañw qōat ōmiq tsaltoynaya.

²⁴ Noqw pahsat pu solāwamoñwi put solāwakimi panayaniqat solāwamuy amumi pañqawu. Uma put wuvahtotat, pās tūviñtotani. Noqw hinoqw sinom pas panhaqam put ehpewi hiñqaqwaqat itam nanaptani, amumi kita.

²⁵ Noqw puma put tuyqat akw sohsomyaqw, Paul solāwamoñwit pep wúnuhqat aw pañqawu: Ya pay um hakiy Roman-sinot qa tūwiwtaqat wuvah-taniqw pay pam súanta?

²⁶ Noqw solāwamoñwi put navotqe ahpiynihqe mohpeq solāwamoñwit aw pañqawu: Um hintsakqey ep tunatyaltini, taq kurs i' Roman-sino.

²⁷ Pahsat pu mohpeq solāwamoñwi pítuhqe put aw pañqawu: Kurs nuy āawnaa, ya um Roman-sino? Noqw pam pañqawu: Owí.

²⁸ Noqw mohpeq solāwamoñwi pañqawu: Nu a'nō sisvit, Rome aqw sinoti. Noqw Paul pañqawu: Noqw pi nu pay pas pammikañw tihtiwa.

²⁹ Pahsat pay ima as put aw hepyaniqam ahpiyya. Noqw pam Roman-sínonihqat mohpeq solāwamoñwi navotqe tusita, put somqe ōviy'o.

Paul before the Council

³⁰ Noqw Jew-sinom put hihta neveltotoynayaqat pam pas suyan navot-niqey nāwaknaqe, qavoñvaqw put nāha; nihqe God awwat mohpeq momñwit sohsokmuy moñwtsovawtaqamuy amumum tsovaltiniqat pam pañqawu; nit Paul hawnaqe, put pumuy amutpipa tavi.

23

¹ Pahsat pu Paul moñwtsovawtaqamuy amuhpa' taynumt pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, nu pew pahsavohaqami God atpip iunañway pasiwkañw qatu.

² Noqw put aqlap hoñqam put moava wuvahtotaniqat God awwat mohpeq moñwi Ananias pumuy amumi pañqawu.

³ Noqw pahsat pu Paul pañqawu: God uñ wuvahtani, um tumalwiwhput antaqa; pas as um nuy tutavot an yukunaniqe ōviy pep qatukañw, ya um hinh-tiqw tutavot hin lavayhtiqat qa anhtiqe soq nuy wuvahtiwniqat pañqawu?

⁴ Noqw añ hoñqam pañqaqwa: Ya um hinoqw God awwat mohpeq moñwit aw panhaqam hiñqawu?

⁵ Pahsat pu Paul pañqawu: Nu put God awwat mohpeq mónwitniqw qa navoti'taqe ōviy pañqawu isinomu; pi ura yan pey'ta: Um uhsinmuy amumi moñwit qa aqw hiñqawlawni.

⁶ Noqw Paul māmatsq, kurs pētu Sadducee-sínomyaqw, pu pētu Pharisee-sínomyaqw, pahsat pam tsovawtaqamuy amumi kēew pañqawu: Tah-taqtu, isinomu, nu Pharisee-sino, nu Pharisee-sinot tíata; nu hapi hihta ñōyit-nikañw pu so'pum ahoy tātayyaníqat tuptsiwni'taqey ep pu' tūviñtiwa.

⁷ Yan pam hiñqawhq, pahsat ima Pharisee-sinom Sadducee-sinmuy amumum qa súnahpa'totiqw sinom nātsiki.

⁸ Sadducee-sínmuyniqw pi sinom pas soon ahoy yesvani, pu yaw ñānaqw hoñviaya qa háqamo, pu yaw hakiy hikwsiat qa háqamo. Noqw Pharisee-sinom put sohsok tuptsiwni'yuñwa.

⁹ Noqw pas sinom a'nō mowawatota; noqw ima tutavot tūtutuqaynayaqam Pharisee-sinmuy amún unañwtotiqam hoñvaqe a'no nāñwuy'yuñqe pañqawu: Pay itamuyniqw i' taqa qa hinta; tis pi kurs ka antsa hikwsi, sen hoñviaya put aw yuaaykuniqw, pay itam God aw qa rohomnumyani.

¹⁰ Noqw pas puma nānami a'nō hiñqawhaqe, sumataq put nāhoy tutkitotaniqat mohpeq solāwamoñwi tusitaqe, pumuy amumi solāwamuy hōna, puma pumuy Paul nawhkiye', solāwakimi wikyaniqat ñviy'o.

¹¹ Noqw ep mihikq, Tutuyqawhqa put ehpeq wunukañw aw pañqawu: Pay um qa hin unañway'tani, Paul. Pay um nuy Jerusalem ep hin lavayhtiqey pan nāt piw Rome epeq lavayhtini.

The Plot against Paul's Life

¹² Noqw tālawvaqw, haqawat Jew-sinom nāwinyaqe nankiwakw pasiwnaya, ason pas puma Paul nīnayay, pu' nōñsaniqey, pu hikwyaníqey pañqawu.

¹³ Noqw hakim lōp sunat epniqey hōyokiwtaqam pan pasiwnaya.

¹⁴ Pu ñviy puma God awwat mohpeq momñwituy-nikañw, pu wukw'a'yatuy amumi ñkiqey pañqawu; Itam nēñem pasiwnayaqe kítota: Pas ason itam Paul nīnayay, pu' nōñsani.

¹⁵ ñviy uma moñwtsovawtaqamuy amumum mohpeq solāwamoñwit aw pañqawu, pam qāvo pew umumi put wikni, suhpan uma put pas pavan hin nanaptaniqey pan hinkahkañwo; noqw pay nāt put pew qa pituqw, itam nīnayaniqey pasiwni'yuñwa.

¹⁶ Noqw puma put moqmani'yuñqat Paul tiw'ayaat navotqe, solāwakimi pákiqey, Paul put āawna.

¹⁷ Pahsat pu Paul solāwamuy amumi moñw'iwyuñqamuy sukwat wáñwayhqe aw pañqawu: Um it tiyot mohpeq solāwamoñwit aw wikni. I' put hihta āawnani.

¹⁸ Pu ñviy pam mohpeq solāwamoñwit aw put wikqey pañqawu: Paul, siviñuiwtaqa nuy wáñwayhqe, nu it tiyot ūmi wikniqat inumi pañqawu. Yaw pam nu hihta āawnani.

¹⁹ Pahsat pu mohpeq solāwamoñwi put māyat nuat, qalavo wikqey, tūviñtaqe aw pañqawu: Ya um hihta nuy āawnani.

²⁰ Noqw pam pañqawu: Um yaw qāvo moñwtsovawtaqamuy amumi Paul wikniqat Jew-sinom ūmi ñqaltotiniqey sun unañwtoti, suhpan ka yaw puma put pas pavan hin nanaptaniqey nānawaknaqe ñviy'o.

²¹ Noqw um hapi amumi qa ūnatini; taq pumuy amuñaqw lōp sunat epniqey hōyokiwtaqam tahtaqt nankiwakw pasiwni'yuñqam put moqmani'yuñwa pañqawkahkañwo: Ason pas yaw put nīnayay, pu nōñsani, pu hikwyaní; niqey ñviy pas yukiwkahkañw, uñ panhtiniqey pañqawniqat ñviy maqaptsi'yuñwa, pam aw kita.

²² Noqw ñviy mohpeq solāwamoñwi tiyot mātavi pañqawkañwo: Um hapi nuy it āawnaqey qa hakiy aw pañqawni.

Paul Sent to Governor Felix

²³ Pu pam solāwamoñwit aw pañqawu: Uma pakwút-sikip sunat solāwamuy mihikq, Caesareat aqwyaníqat na'sastani, pu kawaymuy akwyaqamuy payhp sunat añqw pakwt sihkay'taqamyuy, pu pakwút-sikip súnat lansay'yuñqamuyu.

²⁴ Pu puma Paul hihtuy akwníqat na'sastotani, nen uma tutskwat aw moñwit Felix aqw put pās wikyani.

²⁵ Pu pam yan pēna:

²⁶ Nu' Claudius Lysias it pas pavan Felix tutskwat aw moñwit öqala.

²⁷ It tāqat Jew-sinom ñuayaqe, soon as qa nīnayaniqw, nu solāwamuy tsamkañw amuminihqe, it pumuy nawhki, yaw pam Roman-sinonihqat nu navotqe öviy'o.

²⁸ Noqw puma hihta put nēveltotoynayaqat nu pas suyan navotniqey nāwaknaqe, pumuy amuñaqw moñwtsovawtaqamuy amumi put wikva.

²⁹ Noqw kurs pay puma tutavoy ep hinhtotiqe pay qa hihta mokiwuy, pu sivihipit hihkay'taqat put tsokanaya.

³⁰ Noqw yaw Jew-sinom put moqmani'yuñqat nuy āawnayaqw, pahsat pay nu put ūmiq hōnaqe, put hihta tsotskanayaqam put aw hinyuñqey utpip pañqawu. Hak öqawmañwu.

³¹ Pahsat pu solāwam amumi hin tutaptiwhqat anhtotiqe Paul wikyaqe, míhikpuva Antipatris ep wikvaya.

³² Pu qavoñvaqw ima nāpyaqam Paul mātapyat, pañqw Jerusalem ahoy aqwya. Noqw ima kawaymuy akwyaqam pahpiy put ámumya.

³³ Nihqe puma Caesareat ep ökihqe, tutskwat aw moñwit tutuvenit maqaya, nit put aw Paul noaya.

³⁴ Noqw moñwi tutuvenit añ tūnwahqe, pam haqaqwat tutskwat añqwnihqat put tūviñta. Noqw kurs pam Cilicat añqwnihqat pam navotqe

³⁵ Pañqawu: Ason uñ hin tsokani'yuñqam tuwat ökiqw, nu uñem hin yúkuni, kita. Nihqe pam Herod pavasiwhkiyat ep taviwníqat pam pañqawu.

24

Paul Accused by the Jews

¹ Pu ahpiy tsivót-sikis talq God awwat mohpeq moñwi Ananias wukw'a'yatuy tsamkañw pitu, hakiy lavayhtuwi'taqat Tertullus yan mātsiwhqat wikkañwo; noqw pam tutskwat ep moñwit aw yuaayku Paul ehpeyii.

² Pu öviy Paul tuñwáyaqw, pahsat Tertullus put ehpewi yuaaykuqe pañqawu: Itam hapi uhpiy uyiawtaqat qatsit nāvokawinta, pu sohsovik sutsep uhtunatyay ahpiy himu qaöwíhintaqá imuy sinmuy amuñem hintsatskiwa.

³ Noqw itam put tsúyakiwyuñwa, um hak pas pavan Felix.

⁴ Noqw pay nu ūmi qa sus'itsníqat öviy um as okiw hihsavo itamumi tūqaytani.

⁵ Taq itam it tāqat aw nanaptaqw, i' sokovi. Pam it Nazareth añqw tāqat aw tōnawtaqamuy moñwíamu. Noqw put atsviy tūwaqatsit añ ahsupoq Jew-sinom Caesar ehpewi hoñvanta.

⁶ Pu hikis pi as öviy i' piw God kíyat sokoptaniqey anhti; noqw itam put ñuayaqe, soon as itamumi hin tutaptiwhqat qa anwat put hin yukunayani.

⁷ Noqw pay mohpeq solāwamoñwi Lysias itamumi suptuqe, öqalay akw put itamuy nawhki,

⁸ Nihqe hihta put nēveltotoynayaqam ūmiyaniqat pañqawu. Noqw um nāp put aw pohte', itam hihta put qalománeveltotoynayaqat sohsoq navotni.

⁹ Noqw Jew-sinom put amum sunyaqe, pay pas pantaqat pañqaqwa.

Paul's Defense before Felix

¹⁰ Pahsat pu moñwi Paul yuaaykuniqat aw māmasaqw, pam lavayhtiye pañqawu: Nu' navoti'taqw um hisatñahaqaw imuy sinmuy amuñem hihta añ hin wūwanma, noqw òviy nu tuwat hahlaykañw, nēñem hin lavayhtini.

¹¹ Ispi um it navotniq'ò, nu okiwlawniqe Jerusalem aqwniqw, nāt pu' ahpiy pakwt lōq sihkay'tasikis tāla.

¹² Piw nu qa haqam hakiy amum nāñwuy'taqw puma inumi tāyuñwa, pu sinmuy hin u'nañwnaq'ò, sen God kīyat ep'e, sen tsotsvalkivee, sen pay kīvee.

¹³ Piw puma hihta nuy tsotskanayaqey soon suyan pañqawani.

¹⁴ Nikañw it pay nu ūmi pas súañqawni: Nu hapi pūmuyniqw qasuan God aw nāwakinma, iwu'yamuy aw yantaqayamuy aw'i, tutavot añ hin pey'taqat, pu God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ hin pey'taqat sohsok tuptsiwni'kañwo.

¹⁵ Nihqe ima sūanyuñqam, pu qasuanyuñqam so'pum ahoy tātayyaniqat, nu ep God qapēvewna; noqw pay puma piw put pantaqat lavayta.

¹⁶ Paniqw hapi òviy nu yūmosa suyan unañway'taniqey tuwanlawu, qa hihta ep qaanhtiyeq navoti'taqee, sen God ep'e, sen sinmuy amuhpee.

¹⁷ Pu ahpiy wūhakis yahsañwvaqw, nu isinmuy amumi ahoy pitu, hihta akw òkwatuwiyaniqat kuwahtiwhqat-nikañw, pu Tutuyqawhqat aw himu noiwhqat yankañwo.

¹⁸ Pantaqat atsve hakim Asiat añqw Jew-sinom nuy God kīyat ep nap-wataqw tutwa, nu qa kaysiwhqamuy sinmuy amumumniq'ò, piw hin qaqtis-nayaqamuy amumūma.

¹⁹ Puma pi as yep utpipye', rohomtotinikahkañwo, kurs hihta inuhpewi hinyuñwee.

²⁰ Hal pay pi ima yepyaqam pañqawani, nāt nu moñwtsovawtaqamuy amut-pip wunuqw hihta inumi qalomátutwee.

²¹ Hal sen pi nu amuhsonve wunukañw it supwat pañqawhqat ep'e: Nu hapi so'pum ahoy tātayyaniqat tuptsiwni'taqey ep pu' it tāwat ep umuhpiy hin tūviñtiwa, kítahqat ep'e.

²² Noqw Felix it navotqe, pañwat pōhut pas suan navoti'taqe pumuy pay hāktaqe amumi pañqawu: Ason mohpeq solāwamoñwi Lysias pituqw, nu uñ hinhtiqt pas sohsok navotni.

²³ Pu tsivot-sikip sunat solāwamuy amumi moñwi Paul tavi'taniqat pam put aw pañqawu. Nikañw pay qa pas pas hūrs tavi'tat, pay tuwimat hihta akw put paañwayaniqw, sen put awyaniqw, pam pumuy qa mēwantani.

Paul before Felix and Drusilla

²⁴ Noqw ahpiy hihsakis talq Felix hakiy Jew-sinot nōmay Drusillat amum pitu; nihqe Paul wāñwayhqe, Christ aw qapēvewnit put ahpiy aw tūqayta.

²⁵ Noqw Paul put aw pañqawu: Itam soon qa suan hinwise', nami-tuyqawi'yuñwni. Taq God itamuñem hin yúkuni. Noqw Paul yan yuaataqw, Felix tsawnaqe, tururuyku; nihqe pañqawu: Pay um hāk pu' ahpiy; ason hisat inuñem aw lomahinhtiqt, nu uñ wāñwayni, kita Paul aw'i.

²⁶ Noqw as sakiqw Paul put sivat maqawq pam put mātapniqey wūwanta. Nihqe òviy pam piép put wāñwaye', amum yuaatañwu.

²⁷ Noqw pay ahpiy lōs yahsañwvaqw, Porcius Festus Felix qeniyat ep paki; noqw Felix Jew-sinmuy tayawnaniqey nāwaknaqe, Paul nāto sómiwtaqw ah-piy'o.

25*Paul Appeals to the Emperor*

¹ Noqw Festus tutskwamakway ep pítuhqe, ahpiy pāyis talq Caesareat añqw Jerusalem aqw'a.

² Noqw pahsat pu God awwat mohpeq mónwi-niqw, pu Jew-sinmuy amuñaqw pavansinom put aw Paul lavayta.

³ Nihqe as pam put ehpewi pumuy amuñem hihta hinhtiniqat aw nānawaknaqe pam put wánwayhq, Jerusalem aqwniqat aw ö'qalya, puma haqam put moqmaye' nīnayaniqey tunatyawkahkañwo.

⁴ Noqw Festus lavayhtiqe, pay Paul Caesareat epeq qátuniqat pañqawu, pay pam soon pas hisat nāp pañsoqniqey pañqawu.

⁵ Oviy amuñaqw haqawat ö'qalt inumumyani, kita. Nen kurs it tāqat ep himu qalomáhintaniqw pañqawani.

⁶ Noqw pam pumuy amumum pakwút-sikis haqam talönnat, Caesareat aqw'a; nihqe qavoñvaqw, pam haqam hin yukiltiñwuqat ep qatuptuqe, Paul wik-wisniqat pañqawu.

⁷ Noqw pam pituqw, Jew-sinom Jerusalem añqw ökihqam put aqlaq hoñkahkañw, hīhihta nuhtsel'e'wakw nihtiwhtaqat Paul ehpewi yuaatota; nit pay put pas suyan pantaqat kurs hin pañqawani.

⁸ Noqw pam nēñem lavayhtiqe pañqawu: Nu qa haqam Jew-sinmuy tavoyamuy ehpewi hinhti, piw God kīyat ehpewii, pu Caesar ehpewii.

⁹ Noqw tuwat pay Festus Jew-sinmuy unañwve hinhtiniqey nāwaknaqe, Paul aw pañqawu: Ya um qa Jerusalem aqwnen, pepeq inutpip iit yantaqat ep hin aw pohtiwniqey nāwakna?

¹⁰ Pahsat pu Paul pañqawu: Nu Caesar pavasiwhkiyat ep wunu, pi nu pep hin yukuniwni; pi nu qa haqam hihta ep Jew-sinmuy amumi qalomáhinhtiqw um suyan navoti'ta.

¹¹ Pi as nu haqam hihta ep hinhte', sen mokiwuy hihkay'taqat hinhte' soon nu moknik rohomnumni; nīkañw kurs pay ima nuy hīhihta qalomátsotskanayaqw pam qa himuwa pas antsaniqw, soon hak nuy pumuy amumi nóani. Nu Caesar aw taqa'nañwti.

¹² Pahsat pu Festus wuwan'ayamuy amumum hin hintaniqat yuaaykuqe put aw lavayhtiqe pañqawu: Noqw um Caesar aw taqa'nañwti? Pay um soon Caesar qa aqwni.

Paul before Agrippa and Bernice

¹³ Noqw ahpiy hihsakishaqam talq, Moñwi Agrippa Bernice amum Festus aw hahlayhtiniqe Caesareat ep pitu.

¹⁴ Pu öviy Festus Agrippat aw Paul lalvayhqe pañqawu: Felix ahpiynihqe, hakiy tāqat sómiwtaqat mātavi.

¹⁵ Noqw ura nu Jerusalem épeqniqw, God awwat mohpeq momñwit Jew-sinmuy wukw'aymuyatuy amumum nuy put hin āawnayaqe, eñem qalomáyukiltiniqat nānawakna.

¹⁶ Noqw nu pumuy amumi lavayhtiqe pañqawu: Kurs uma hihta ep put qalomátsokanayaqw, pay pam umuhpewinen nēñem hin lavayhtiniqat put eñem qenitiwni. Noqw kurs pam pas antsa hihta mokiwuy hihkay'taqat hinhte', pep pu' pam mokiwuy aw noiwni. Pu pam nāto qa nēñem hin lavayhtiqw, kurs nu hin put tūvani. Pan hapi Rome añqw sinmuy tuwiamu.

¹⁷ Noqw öviy pumuy ökiqw, nu qa sōwunit, qavoñvaqw haqam hin yukiltiñwuqat ep qatuptuqe, put tāqat wik-wisniqat pañqawu.

¹⁸ Noqw ima put hihta qalomátsokanayaqam hoñvaqe, qa hin iwuwniy an put hihta tsokanaya.

¹⁹ Pay tuwat soq kurs pas nāp tuptsiwniy ep put amum nēnem hinyuñwa, pu hakiy Jesus mokqat ep'e. Noqw pay Paul put pay suyan qátuhqat pañqawlawhqat ep'e.

²⁰ Noqw nu pūvut pantaqat ep wiwsiqe, sen pam Jerusalem aqwnen pepeq iit hihta ep aw pohtiwniqat put tūvinta.

²¹ Noqw pay ason pas Moñwi Augustus Paul aw hihta ep hin navotniqat pam pañqawhq, òviy nu ason hisat put Caesar aqw táviniqat aw pahsavo pay hāk put pani'yuñwniqat nu pañqawu.

²² Noqw Agrippa Festus aw pañqawu: Is as tuwat aw tūqayta. Um qāvo aw tūqaytani, pam kita.

²³ Qavonvaqw Agrippa Bernice amum pas pavan kāhinkañw, haqam hihta yuaatotañwuqat aw paki, añ pas pavan solāwmomñwituy-nikañw pu kitsókive pas pavansinmuy tsamkañwo; pu òviy Festus pañqawhq, Paul wikvaya.

²⁴ Noqw Festus pañqawu: Moñwi Agrippa, pu uma sohsoyam tahtaqt itamumyaqamu, uma it tāqat aw tāyuñqw, it hapi ep sohsoyam Jew-sinom inumi òkiwta, Jerusalem epeq'a, pu yep'e; nihqe pay pāpu pas pam qa qátuniqat pañqawu.

²⁵ Noqw nu navotq, kurs pay pam qa haqam hihta mokiwuy hihkay'taqat hinhti. Pu piw pam pas nāp Augustus aw taqa'nañwtiqw, òviy nu put aqw táviniqey pan yuku.

²⁶ Noqw pas nu imoñwiq aqw kurs hin pas suyan hihta put pēnani; nihqe òviy nu paniqiw it umutpipoo wikva, tis pi òviy pas utpipoo, Moñwi Agrippa; ason put aw pohtiwHQ, pep pu' pay ka nu sen hin pēnani.

²⁷ Ispi hak hakiy sivilawhqat pañsoq távinikañw, hihta ep qaantaqat qa pañqawniqw, pam pay nuyniqw qa wuwni'hinta.

26

Paul Defends Himself before Agrippa

¹ Pahsat pu Agrippa Paul aw pañqawu: Taay, pay pi um nēnem hin lavayhtini. Pahsat pu Paul māvuyaltit, nēnem lavayhtiqe pañqawu:

² Pas nu nānapnihqe sakina, Moñwi Agrippa, kurs nu pu'haqam Jew-sinmuy amuhpiy sohsoq hihta tsokaniwhqey ep utpip tuwat hin lavayhtiniqey òviy'o.

³ Tis pi Jew-sinmuy sohsoq hintsakpiyamuy-nikañw, pu hīhihta añ qa sūnahpay'yaqw, it um pās navoti'taqw, nu put navoti'ta. Noqw òviy as um okiw inumi pās tūqaytani.

⁴ Pay nu itsákoy añqaw mohti imuy pas nāp isinmuy amumum Jerusalem epeq hin qatuqw, sohsoyam Jew-sinom put navoti'yuñwa.

⁵ Nihqe puma pañqaw inumi navoti'yuñqe, as suhtaq'ewye' pañqawwanikañwo. Ura nu itahtuptionsiwniy pas añqe' hinwisqamuy amumum pantage, Pharisee-sínoniñwu.

⁶ Noqw God itanamuy hihta āawnaqw, put aw yantaqey ep nu pu' yep tūviñtiwa.

⁷ Noqw put awinit hapi itahsinom pakwt lōq sihkay'tasikip himuñam okiw as aw òkiniqey tunatyawkahkanw añqaw nāqavo pu tōkilat añ God tumalay'yuñwa. Noqw nu' hapi put nōyit ep Jew-sinmuy amuhpiy hihta qalomátsokaniwa, Moñwi Agrippa.

⁸ Ya hinoqw God so'pumuy ahoy tātaynaniqw pam pantaga úmuyniqw qa tuptionsiwnieway'o?

⁹ As pi nu pas antsa hisat nāp pan wūwantañwu, pas Nazareth añqw tāqat Jesus natñwaniyat soon ehpewi hīhihta qa hintsakniqeyu.

¹⁰ Nihqe òviy nu Jerusalem epeq panhtiqe, kaysiwhqamuy put sinomuy-atuy sivikimi tañata, awwat mohpeq momñwituy amuñaqw òqalat makiwhqee; nihqe nu pumuy qòqyaniqw amunkiwakw lavayhtiñwu.

¹¹ Nihqe puma as pas qalomáhiñqawaniqat òviy nu ahsupoq tsotsvalkiva pumuy sivintotoynatinuma, pu nu pas pumuy amumi itsívuiwtaqe a'lòñöt kitsókit añ enañ pumuy okiwsahsana.

Paul Tells of His Conversion
(Acts 9.1-19; 22.6-16)

¹² Pankañw nu God awwat mohpeq momñwituy amuñaqw òqalat pasiwkañw Damascus aqw'a.

¹³ Noqw meh, Moñwi, nu pañsoqniqw, tāwanasave òñaqw tāla tāwat epnihqe pas suyan tālat inuqlap-nikañw, pu inumumyaqamuy amuqlaq tālawvaqw nu tuwa.

¹⁴ Noqw itam sohsoyam tutskwami löhökq, nu hakiy inumi hiñqawhqat tónayat navotq, Hebrew-sinmuy amuhkwa inumi pañqawu: Saul Saul, ya um hinoqw nuy okiwsahsana? Um tsutskuy'yuñqat aqw horarataqw pam uñem anahaa.

¹⁵ Noqw nu pañqawu: Ya um hak'i, Tutuyqawhqa? Noqw pam pañqawu: Nu Jesus; um nuy hapi okiwsahsana.

¹⁶ Nikañw pay um qatuptut, uhkukuy akw wunuwtani; pi nu yaniqw ūmi nāmataqta, um inuñem hintsakniqat nu pan uñ yukuniqey òviy'o, pu um ìit hihta aw yórikqey, pu nāt nu hīhihta añ ūmi mātaktiniqat tuawi'taniqat òviy'o.

¹⁷ Nu uñ imuy pas sinmuy amuñaqw ayo tahtaptimani, pu qa-Jew-sinmuy amuñaq'ö. Nu hapi pumuy amumi uñ pu' ayataqw,

¹⁸ Um pumuy pōsiyamuy tālawnani, pu qatālat añqw tālat aw lasnani, pu Satan òqalayāt añqw God aw'i, pumuy qaanhtipuum amuhpiy ayo yukiwniqat òviy'o, pu inumi tūtuptsiwe', isinomuy amumum hihta makiwyaniqat òviy'o.

Paul Tells of His Work

¹⁹ Yaniwhti, Monwi Agrippa, noqw òviy nu hihta òñaqwnihqat aw yórikqey aw qa rohomnumt,

²⁰ Mohti Damascus ep yesqamuy put āawna, pu Jerusalem epeq yesqamuyu, pu Judeat qaqlavaqe yesqamuyu, nit añk pu qa-Jew-sinmuyu. Puma qaantunatyay añqw lasye', God awwat nánamtökaniqat nu amumi yuaata, nen aw hayawtaqat yesni.

²¹ Yāyantaqat ep Jew-sinom God kīyat ep nuy ñuayaqe, as nuy nīnayaniqey anhtoti.

²² Noqw nu God paañwniyat akw yukhaqami pitsíwiwta, añ sòqavuñwsinmuy, pu pavansinmuy amumi nan'ivo put yuaataqe, God lavay'aymat-niqw, pu Moses puma nāt hin hintaniqat lavayhtotiqat nu añqw qa hihta alòñöt yuaata,

²³ Ura kurs pi Christ okiwsaniwniqata, pu pam hakimuy so'pumuy amuñaqw pas mohti tātayniqata; nen imuy Jew-sinmuy amumi tālawnani, pu pay qa-Jew-sinmuy amumii.

²⁴ Yan pam nēnem yuaataqw, Festus a'nö pañqawu: Paul, um hōnaq'iwta, um hīhihta navoti'taqe put akw hōnaq'iwta.

²⁵ Noqw pam pañqawu: Nu qa hōnaq'iwta, um pas pavan Festus; pi nu suyan unañway'kañw ìit pas qaatsat yuaata.

²⁶ Pi Moñwi Agrippa sohok ìit navoti'ta; noqw nu qa nānahinkinakañw put atpip yuaata; pi nu nātuptsinaqw pas ka ìi' qa himu put aw tupkiwta; pi i' qa nanauyve hiniwhti.

²⁷ Moñwi Agrippa, ya um God lavay'aymuyatuy lavaiyamuy tuptsiwni'ta? Pay um suyan tuptsiwni'ta.

²⁸ Pahsat pu Agrippa Paul aw pañqawu: Pas nuy Christian-tiniqat um pēp aw nuy ánwuta.

²⁹ Noqw Paul pañqawu: Pas hapi um'i, pu sohsoyam inumi tūqayyunqam añ ahsupoq inunyuñwniqat nu God aw nāwakna, hal qa som'iwtaniqat-saa.

³⁰ Yan pam lavayhtiqw, pahsat Moñwi Agrippa wunuptu, pu tutskwat aw moñwi, pu Bernice, pu pumuy amumum yesqamu.

³¹ Nihqe puma qalavoyaqe, pep put yuaatotaqe pañqaqwa: Pay kurs as i' tāqa qa hihta mokiwuy hihkay'taqat hintsaki, pu sivihpita.

³² Pahsat pu Agrippa Festus aw pañqawu: Pas as i' tāqa Caesar aqw qa taqa'nañwte', pay soon qa mātaviwni.

27

Paul Sails for Rome

¹ Noqw itam pāvaqe Italyt aqwyaniqat pan yukiltiqw, puma hakiy Julius yan mātsiwhqat aw Paul pētuy sivilalwaqamuy enañ noaya; pam hak Augustus solāwamuyatuy amuñaqw tsivót-sikip sunat amumi moñwi.

² Noqw itam pākihut Adramyttium añqwnihqat aqw yuñqe, Asiat qaqlavaqe hinwisniqey tunatyawkahkañw, pāvaqe hoyoyoykuya; noqw hak Aristarchus, Macedoniat ep Thessaloniat añqw sino, itamura.

³ Qavoñvaqw itam Sidon ep öki. Noqw Julius Paul aw su'panihqe, pay kwatsmuy amuminen, suyan unañwtiniqat put nakwhana.

⁴ Noqw itam pañqw ahpiyyaqe Cyprus ehpeq hoyoyotota, Cyprus itamuhsa' hukw'uhtsiwtaq'ö.

⁵ Noqw itam Ciliciat-nikañw Pamphyliat pumuy qalavaqe pātuwaqatsit añqe' hoyoyototakañw, Lyciat ep wuhkokitsokit Myra yan mātsiwhqat aw öki.

⁶ Noqw pep Alexandriat añqw pākihu Italyt aqwniqat solāwamoñwi túwahqe, itamuy pañsoq tañata.

⁷ Noqw itam wūhakis tālat añ pāvaqe híhin hoyoyototaqe, kānanaptat, Cnidus aqlavo öki; noqw hūkañw itamuy qa nakwhanaqw, öviy itam Crete yoñiyat añhqe Salmonat ehpeqya.

⁸ Nihqe itam híhinhaqam put ruhpaqyaqe haqam Lomayofipsö yan mātsiwhqat aw öki; put aqlap kitsóki Lasea yan mātsiwa.

⁹ Noqw wūyavotiqw, pay napwatalönnit añ ayo ruhpaq, öviy pāvaqe nuhtsel'ewayhinhtiqw, pahsat pu Paul hintaniqat pumuy āawnaqe,

¹⁰ Amumi pañqawu: Tötimu, sumataq itam yañhqe haqamiyakañw, a'nö hinhtotini; pas himu a'nö súlawhtini, qa umuhhoi-saa, pu qa pākihu-saa, pas itahqatsi pīwu.

¹¹ Noqw pay solāwamoñwi pākihut wárikni'maqat aw-nikañw pu put himuy'taqat púmuy-sa amumi tuqayvasta, qa Paul lavaiyat aw'i.

¹² Noqw pep pösö qalomáhintaqw, kurs hin hak pep kwañwátömölaniqw, pay öviy suswuhaqnihqam pañqw ahpiyyaniqey nānawakna, pay sen as puma Phenicet aw öke', pep tömölayaniqey öviy'o; pam Crete ep hötsiwa, tātöq-tēveñe qātsi, pu kwiniwiq-tēveñe.

The Storm at Sea

¹³ Noqw tatkaqw sūmawvaqw, puma tunatyay aw yórikyaqey wūwayaqe, wiwamniy rupamnayaqe, pahpiy hoyoyoykuyaqe, Crete áhayhke' pāyawwisa.

¹⁴ Noqw pay nāt ahpiy qa wūyavotiqw, kwiniñaqw, pu hōpaqw amuhtsava wukohukva itamuhpewii.

15 Noqw pākihu sóonhtiye, kurs hin hūkañwuy ehpewi yūmo hóyokniqw, itam nāwustotaqw pam huhukhoya.

16 Noqw itam pāñaqw tutskwat kuytaqat Clauda yan matsiwhqat yoñiyat añqe' huhukhoyyaqe kānanaptat, pākihut maskay'wisqey ánwutota.

17 Noqw puma put wupnayaqe, hihta maskay pākihut kwewtoynaya; nāphisat ka sen puma tsivohkat aqw huhukhoyyaniqe, puma mōtsápvuyalnit hawnayaqe pahpiy huhukhoyya.

18 Noqw pas itam hūkañwuy akw paysoq nāhoy tutuptiwayaqw, ōviy qavoñvaqw puma pākihut añqw putuyat pētsañwaya.

19 Pu añk talōñvaqat ep itam nāp itahmay akw pākihut hihta a'wiwayat maspaya.

20 Noqw wūhakis talōñvaqat añ tāwa, pu sōtu pas qa mātsiltotiqw, pas itamumi qaan'ewakw hūhukq, pahsat pu itam pay hin ayo nōñakniqey nan'eknaya.

21 Noqw pas puma wūhakis qa nōñosaqw, pahsat pu Paul pumuy amuhsonve wunuptuqe pañqawu: Tōtimu, pas as uma inumi tuqayvastote', Crete añqw qa ahpiyyanikañwo, nen qa yanhaqam okiwhinhtotini, pu hihta kwayhyani.

22 Noqw pay nu umumi pañqawni: Uma hahlayyani, pay qa haqawa umuñaqw qatsiy kwayhni; pay pākihu-sa sūlawhtini.

23 Pi nu God sinoatnikañw put eñem tumalay'ta. Noqw put hoñviayaat pu' it tōkilat ep inuhpeq wunukañw,

24 Inumi pañqawu: Pay um qa tsawiniwtani, Paul; pay um pas soon Caesar atpipo qa wīkiwni; noqw meh, God hapi utsviy sohsokmuy umum hoyóyototaqamuy ayo óyani.

25 Noqw ōviy'o, tōtimu, uma qa hin unañway'yuñwni; pi nu God qapēvewnaqw, pas inumi hin lavayhtiqw, soon pam qa antani.

26 Nikañw pay itam haqam pāñaqw tutskwat kuytaqat soon aw qa hukhoyyani.

27 Noqw pakwt nālōq sihkay'tasikis mīhikqat ep itam Adriat añqe' nāhoy huhukhoylalwaqw, tōkilnasaveqhaqam ima pākihut tumalay'yuñqam yaw sumataq haqami tutskwat aw hayiñwnayaqey wūwaya;

28 Nihqe pāmiq hōtsítuwantotaqe, sunát-sikip mamkit pan hōtsit nanapta; nit pu ahpiy híhin yūmoyat piw tuwantotaqw, pahsat pay pakwt tsivot sihkay'tasikip mamki.

29 Pahsat pu ka sen itam o'wat aqw ónokyaniqw, puma pākihut ahkwayñavoqw nālōq putuhaynit pāmiq maspayat, tālawvaniqat maqaptsi'yuñwa.

30 Noqw pākihut tumalay'yuñqam watqaniqey tunatyawyuñqe, pākihut moñaqw putuhaynit maspayaniqey atsáy'kahkañw, tsākw pākihut pāmiq hāhawnayaqw,

31 Paul solāwamoñwi aw-nikañw pu solāwamuy amumi pañqawu: Pas ima pākihut ep qa huruhtotiqw, soon uma ayo nōñakni.

32 Pahsat pu solāwam tsākw pākihut somiyat tutkitotaqw, pam pohsi.

33 Noqw tālawiwmaq, puma sohsoyam nōñosaniqat Paul amumi ōqalti pañqawkañwo: Pu' hapi pakwt nālōq sihkay'taqat tālat añ uma tusiiwyuñqe, nātsōñkwayni'yuñwa, qa hihta nōñosaqee.

34 Noqw ōviy nu umumi pañqawni: Uma nōñosani, nen ōqawi'yuñwni; pay soon umuy haqawat qōtōyat añqw sūka hōmi sūlawhtini.

35 Yan pam lavayhtit, pōlavikit kwusuhqe, pumuy sohsokmuy amutpik put ep God aw hahlayhtit, yōhaqe tūmoyva.

36 Pahsat pu puma hahlayhtotiqe tuwat nōnova.

³⁷ Noqw itam pākihut añqw sūmiyaqe (276) pakwt payhkomuy sihkay'tasikip súnatnikañw añqw pakwt nāvay sihkay'yuñwa.

³⁸ Noqw òviy puma òöyaqe, pahsat pākihut putuyat pētsañwantotaqe, pāmiq sōhōvosit maspitota.

The Shipwreck

³⁹ Noqw tālawvaqw, puma tutskwat qa māmatsya; noqw haqami pösöy'taqat añ tutskway'taqw, pay ka as hin pasiwtaniqw puma pañsoq pākihut panayaniqey wūwaya.

⁴⁰ Pu puma putuhaynit yayvanayaqe pāmiq nātatahtotaqe, ponilanpiyat hihta akw sómiwtaqat nānahtotat, mohpeq mötsápvuyalnit hūkanwuy aqwwat pūyaknayat, pāhut qalavoq öqaltoti.

⁴¹ Nihqe puma haqam pāhu namiptsiwtaqat aw huhukwhoyyaqe pākihut tsivoktota; noqw móñaqwnihqa hūrstiqe pas qa poninita; noqw yūmoqniha pāhut hoñvantaqat a'nö öqalayay akw sakwíwma.

⁴² Noqw solāwamuy wuwniamniqw as pay puma sivilalwaqamuy qöqyani, taq ka himuwa qalavo momorstime' wāyaniqw òviy'o.

⁴³ Noqw solāwamoñwi as Paul ayo táviniqey nāwaknaqe, pumuy tunatyayamuy añqw ahoy ñuy'ta; nihqe momorstuwí'yuñqam mohti pāmiq tsotsó'ye' tutskwami nõñakniqat pañqawu,

⁴⁴ Pu ahpiy haqawat wunavutsit pu pākihut sakwítiqat añqw hiñsaq hihta hinyuñqat añ tsokiwkahkañwyaniqata. Noqw pan puma sohsoyam qa hinhtotit tutskwami nõña.

28

In Malta

¹ Noqw puma ayo nõñakqe, nanaptaqw kurs pam tutskwa Melita yan mātsiwa.

² Noqw pep hakim sinom itamuy pās o'ya; nihqe aw qöhyaqe, sohsokmuy itamumi unañwtapya yöyokkañw iyohooniqw òviy'o.

³ Noqw Paul kohot tsovalat, qöhit aqw òoyhq, tsūa qöhit añqw yámakqe, put māyat kükique, qa mātavi.

⁴ Noqw tsūa put māyat añqw hāyiwtaqw, pep ki'yuñqam aw yórikyaqe, nānami pañqaqwa: Pas ka i' tāqa hakiy nāna. Noqw pam pāmiq qa mokq, pas hihtu put aw nāoyyaniqe put qátuniqat qa nakwhanaya, kitota.

⁵ Noqw Paul tsūat qöhit aqw wipkalat, pay qa hinhti.

⁶ Noqw suhpan as soon pam qa pöstiniqat, sen añqe' múnuke' sūmokniqat, puma wūwankahkañw aw tāyuñwa; nit pay pas wūyavo aw tāyuñqw, pam qa hinhtiqw, pahsat puma wuwniy alöntotaqe, pam pas hímuniqat pañqaqwa.

⁷ Noqw pumuy háqamyaw hak pep tutskwat ep mohpeq sino haqe' hihta himuy'taqa Pulbius yan mātsiwa; noqw pam hak itamuy hahlayhtiye, pāyis tālat añ itamuy kiy ep pās oyi'ta.

⁸ Noqw kurs Publius naat mukitutuykañw uñwat pavakwutsqe, tuyhqatsi. Noqw Paul put aw pākihqe, eñem nāwaknat, may akw aw hintsahqe qalapsina.

⁹ Panhtiqw, haqawat put tutskwat ep ki'yuñqam hihta tūtuyyaqam ökiwtaqe, tūyay qalaptuya.

¹⁰ Nihqe puma tuwat hīhihta akw itamuy tayawnaya. Noqw itamuy ahpiyyaniqw, puma itamuy haqam hihta hinhtotiniqat itamuñem hoahrtota.

From Malta to Rome

¹¹ Noqw itam pep payhkomuy mūmuyawhtuy añ yest, pākihut Alexandriat añqwnihqat akw pañqw ahpiyya; pam pep pāñaqw kuytaqat tutskwat ep tōmōla, Castor-nikañw pu Pollux pumuy tuvoylay'kañwo.

¹² Noqw itam Syracuse ep ökihqe, pep pāyis yēse,

¹³ Nit pañqw pu itam poniwwiskahkañw, Rhegium ep öki; nihqe ahpiy sūs talq tatkaqw hukvaqw, qavoñvaqw itam Puteolit ep öki.

¹⁴ Nihqe pep itam tuptsiwni'yuñqamuy tutwa; noqw itam pep pumuy amum tsañe'sikis yesniqat puma itamumi ö'qalya. Yan itam hinwiskahkañw, Rome epeq öki.

¹⁵ Noqw pepeq tuptsiwni'yuñqam yaw itamuy añqwayaqat nanaptaqe, haqami Appii pihkayat-nikañw pu Payhp Yeyespit aw pahsavo itamuhsawvawisa. Noqw Paul pumuy túwahqe God aw hahlayhtiqe, a'nö unañwti.

In Rome

¹⁶ Noqw itam Rome epeq ökiqw, solāwamoñwi tuwalan'a'yatuy moñwíyamuy aw sivilalwaqamuy noa; nikañw pay Paul hakiy put tūwalaqat solāwat amum haqam nāla qátuniqat pan yuku.

¹⁷ Pu öviy ahpiy pāyis talq Paul Jew-sinmuy amuñaqw mohpeqyaqamuy sūmi wánwayhqe, tsovaltiqw, amumi pañqawu: Tahtaqtu, isinomu, pay as pi nu itahsinmuy-nikañw, pu itanamuy tuwiyamuy ehpewi qa haqam hihta qaanhtit siviñuiwkañw, Jerusalem añqw Rome-sinmuy öqalayamuy aw mātaviwa.

¹⁸ Noqw as puma inumi pohtayaqe, pay as nuy mātapyani, qa haqam himu mokiwuy hihkay'taqa inuhpeniqw öviy'ö.

¹⁹ Noqw Jew-sinom put pantaqat ehpewi hiñqaqwaqw, nu nawus Moñwit Caesar aqw taqa'nañwti, pay as nu qa hihta ep isinmuy amuhpewi hinhtikañwo.

²⁰ Noqw yaniqw nu umuy wánwayi, nu umumi yórikniqee, pu nu umumi yuaaykuniqee. Pi nu hapi Israel-sinmuy nõyiyamuy tunatyawtaqey ep it sivanamiqlölöt akw sómiwta.

²¹ Noqw puma put aw pañqaqwa: Itam Judeat añqw tutuvenit uñ hin yuaataqat qa hihta kwusuya; piw itahsinom pañqw ökihqam qa haqawa uñ itamuy hin āawna, piw qalomáyuaayku.

²² Noqw hin pi um wūwantaqw, itam as put nanaptaniqey nānawakna; pi itam navoti'yuñqw imuy sutsvo tōnawtaqamuy amumi sohsovik qalomáyuaatiwa.

²³ Noqw puma put aw tokiltotaqe, kaysiwhqam put haqam qátuhqat ep öki. Noqw pam pumuy amumi God moñwtunatyayat pās namtöminkañw āwinta, it Moses tutavoyat añ-nikañw, pu God lavay'aymuyatuy pēniyamuy añ hin Jesus yuaatiwhqat pam aw pumuy áñwulawu, talavayñahaqaw tapkimiq pahsavoo.

²⁴ Noqw haqawat hin lavayhtiqat tūtuptsiwa; noqw pētu pay qa tūtuptsiwa.

²⁵ Noqw puma qa súnahpa'totiqe, ahpiy nankwusta Paul amumi sūkw lavayhtiq'ö: Pay kurs pas i' Qahováriwtaqa Hikwsi God lavay'ayayat Isaias añ itanamuy amumi suan lavayhtiqe,

²⁶ Pañqawu: Um imuy sinmuy amuminen, amumi pañqawni: Uma as tūqaykahkañw, nanaptat, qa māmatsyani, pu aw taykahkañw, tutwat, qa māmatsyani.

²⁷ Pi imuy sinmuy unañwaam tunaiwyuñwa, pu puma naqsöp'iwyuñwa, pu puma pōsiy uhtaya; taq nāphisat ka puma pōsiy akw tutwani, pu naqvuy akw nanaptani, pu unañway akw māmatsyani; nen ahoy namtökyaqw nu pumuy powatani.

²⁸ Oviy uma it nanaptani: God qa-Jew-sinmuy ayo óyaniqey pumuy āawnani; noqw puma soon qa nanaptani.

²⁹ Yan pam lavayhtiƿw, Jew-sinom ahpiyyaqe, nānami a'nō hihta yuaatota.

³⁰ Noƿw Paul kīhut nasimokahtaƿey ep sivimaƿe lōq yahsañwuy añ pep ƿátuhƿe, put aw ökiwtaƿamuy sohsokmuy pās öoykañw,

³¹ Amumi God moñwtunatyayat yuaata; pu haƿe' Tutuyƿawhƿat Jesus Christ hin yuaataƿat ƿa nānahtsopkañw tūtutuƿaynaƿw, ƿa hak put mēwanta.

Paul ROME ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, Jesus Christ tūwikipat, it penta. God nuy wánwayhqe nuy ayata. Noqw ōviy nu put añqw lomatuawit yuaatinuma.

² Ura pay hisat pam lavay'aymuy lomatuawit añwu pay āawnaqw puma tutuveniyat añ put pēnaya.

³ Puma God Tiyat Jesus Christ Itahtutuyqawhḡay lavayta. Put Tiat sinot anwat pítuhqe David ahpiy aniwhti.

⁴ Noqw pay Qahováriwtaqa Hikwsi pam God Tíatnihqe ōqalay'taqat nuhtumi tuawi'ta, ispi pam mokiwy añqw ahoy tātayhḡō.

⁵ Noqw pam hapi nuy núokway akw tuaw'ayata. Noqw ōviy nu put tuñwniyat aw yankañw sopkawtaqamuy sinmuy amumi lomatuawit yuaate', haḡawatuy tuyḡawvani; noqw pep pu' itahtuptsiwniy añ hinwisni.

⁶ Noqw nu umumi piw ayatiwa; nāmahin pi Jesus Christ umuy pay nāmi wánwayi.

⁷ Nu umuy Rome epeq God sinomuyatuy ōqalanta. God umumi unañway'taqe uma put sinomatniḡat ōviy umuy wánwayi. Nam pam umuy núokwat, pu kwakwhat unañwat máqani, Itahtutuyqawhḡay Jesus Christ ámuma.

Prayer of Thanksgiving

⁸ Pas nu sohsokmuy umuhpe hahlayhtima, Itanay God aw'i, Jesus Christ Itahtutuyqawhḡay añ'a. Kwakwhat pi umuhtuptsiwni tūwaḡatsit añ ahsupoḡ lomayuaatiwa.

⁹ Nu yūmosa umuñem tūviñtima. God pas nāp nuy súañḡawhḡat navoti'ta. Put hapi eñem nu iunaññaḡw tumalay'ma. Nu put eñem lomatuawit Tiyat yuaataḡat sinmuy āwinta.

¹⁰ Pas as okiw God pan tunatyawtaḡw nāp hisat yepahaḡtiḡw nu qa haḡam hinhte' umumiḡ pohtaniḡey ōviy nu put aw tūviñtima.

¹¹ Pas nu as umumi yórikniḡey nāwakna, nen hihta Hikwsit añqw tutuḡay-hḡey umumi mātapḡ uma ōḡawhtotani.

¹² It nu pañḡawu: Nu umumum yantaḡw itam na'qalayani-umuhtuptsiwniy añ-nikañw pu ituptsiwniy añ'a.

¹³ Noqw pay nu umuy it navotnaniḡey nāwakna, itupkomu: Nu as piép umumiḡniḡey unañwtiñwu; nikañw nu pewhaḡami pahsave hihta akw sóontiñwu. Nu umuhpa' as hakimuy piw ayo óyaniḡey nāwakna, ayañ haḡe' qa-Jew-sinmuy amuhpa' hakimuy ayo óyahḡey pan'i.

¹⁴ Pi nu lomatuawit aw taviwat, aw ayatiwhḡe, ōviy nu soon qa sohsokmuy sinmuy put āawnani, imuy Greek-sinmuy-nikañw pu qa-Greek-sinmuyu, a'nō wuwni'yuñqamuy-nikañw pu piw qa wuwni'yuñqamuyu.

¹⁵ Noqw ōviy nu suhtaḡ'ewnihḡe kwañwtoynakañw umuy Rome epeq sinmuy amumi enañ lomatuawit yuaatani.

The Power of the Gospel

¹⁶ Pi nu lomatuawit Christ yuaataḡat qa hahmana, ispi God lavayiat ōqalaniḡe sohsokmuy tuptsiwyaḡamuy ayo óyañwu. Pam imuy Jew-sinmuy amumi mohti yuaatiwa, nit pahsat pu imuy qa-Jew-sinmuy amumi piwu.

17 Pi lomatuawi itamuy āawnaqw hak hin God aw súantaniqat itam navoti'yuñwa. Hak qapēvewne' put aw súantañwu; piw hak tuptsiwni'kañw suan hinmañwu. Pi ura pan pey'ta: Suan hinmaqa qapēvewnit akw qatsítuwani.

The Guilt of Mankind

18 Pi God sinmuy put qa kaptsi'wisqamuy amuhpewi itsívuat òñaqw mah-takiwa, pu qaanhinwisqamuy sohsokmuy amuhpewii. Puma hakim qaanhinwisqey akw God añqw navotit pas antsanihqat ahoy ñuy'yuñwa.

19 Puma pi put pas sūkw Godnihqat yūmosa öqalay'taqat unañwpeq navoti'yuñwa, pi God amumi put mātaktaq'ö.

20 Noqw nāmahin pi as pam pantaqa qamātaqpuveniqw tūwaqatsit hisat yukiltiqat añqaqw sinom put māmatsya, yañ himu yukiltiqat ahpiy'o; nihqe öviy kurs hin ayo naymakni'yuñwani.

21 Ispi as puma God tuwi'kahkañw put qa kaptsi'tota, piw qa tsúyakyä; nit tuwat soq nānaphin hihta wūwanvaya. Paniqw öviy unañwaam an'e'wakw akw qatālawva.

22 Puma pas a'nö wuwni'yuñqey namiwuwantota; nikañw pay kurs núanhihtuniwhtoti.

23 Nihqe puma God pas hímunihqat sutsep qátuhqat aw nānawaknaqey qe'totit, sinot pay súlawhtiñwuqat an hihta yukiwihqat aw nāwakintivaya, pu hihtuy masay'yuñqamuy amún yukiwyuñqamuyu, pu nälöq hokay'yuñqamuyu, pu hihtuy hoyöyotinumyaqamuyu.

24 Paniqw öviy God pumuy tuyoy'ewakw qatsit aw mātavi, nāp unañway tunlayiyat añ hinwisniqat öviy'o, nānami tokoy qahihtatotaniqat aw'i.

25 Ima hapi God pas antsanihqat pay wutsit enañ nāhoyñwaya; nihqe pay hihta God ahpiy yukiwihqat aw nāwakintivayaqe enem tumaltivaya, God sohsok hihta yukuhqat tatamtotat'a. Pam hapi sutsep tayawintiwa; pay nam antaa.

26 Yantaqat ahpiy pu' God pumuy tuyoy'ewakw tuskaptunatyat aw mātavi. Oviy hikis pi momoymat tahtaqtuy amumum namitumalat qe'totit nāp nāmi qaantsaktivaya.

27 Pu pay öviy piw amún tahtaqt momoymuy amumum hin tumalay'yuñqey mātavet, pu pas nānami nuvö'nañway akw qaunañwtalawvaya, tāqa sukw tāqat amum hihta nāmiq tumalay'tañwu, nihqe nāp tokoy ep qaanhitipuy ahpiy sivilalwa; noqw pam pantaqa pay pumuy nāp himuamu.

28 Pu pay puma God navoti'yuñwniqey qa nānawaknaqw, pahsat pu God pumuy an'e'wakw wuwnit aw mātavi; noqw puma as hihta qa hintsatskaniqey hintsaktivaya, God put aw pumuy mātaviq'ö.

29 Puma hihta qaantsatskiwhqat akw ahsaliwyuñwa. Puma tokot sokop-tiwisniqey tunatyawyuñwa; qalomátunatyawyuñwa; kan'ewtunatyawyuñwa; hakiy tūhototaniqey tunatyawyuñwa; unañwtuyat akw ahsaliwyuñwa; tuk-wyantunatyawyuñwa; nāñwuy'tunatyawyuñwa; unatwi'yuñwa; nukpantunatyawyuñwa; kolilitiwisa;

30 Tūatsatotoynaya; God aw qa suhtaq'ewya; tūunañwmokintota; kwīkwivitu; hihta kwiviyuaatota; hihta qalolmat yēwalalwa; yumuy, namuy qa kaptsi'yuñwa;

31 Hihta qa mātsi'yuñwa; namiyukit tutkilalwa; tūqahahlayya; a'nö unañway'yuñwa; qanun'okwatu.

32 Noqw hakim pan hinwisqam hovalniwyaniqey ep ökiniqat yan God amunem yuku. Noqw ima it navoti'kahkañw pan hinwisa, piw pan hinwisqamuy amuhpa nāhahlaynaya.

2

God's Judgment

¹ Yantaqw òviy uma hakim nuhtumiq hiñqaqwaqam kurs hin ayo nõñakiwtani; pi uma hakiy aqw hiñqaqwe' napsiwnayañwu; pi uma nuhtumiq hiñqaqwaqam pay piw pan hinwisa.

² Noqw suyan pi God hakimuy panyuñqamuy amuñem suan hin yukuni'maqw itam navoti'yuñwa.

³ Noqw uma hakim nuhtumiq hiñqawkahkañw pay piw amún hinwisqamu, hisat God nuhtuñem suan hin yúkunaqw, ya uma hin ayo nõñakiwtaniqey wūwantota?

⁴ Pi God umuy pas òkwatuwhqe òviy umumi qa suy'tsipti. Ya uma pay pas put paysoqlalwa? Pam umuy umuhnukusqatsiy añqw ayo lasnaniqe òviy umuy pāsi. Ya uma pay pas qa ñas'ew it aw wūwaya?

⁵ Uma umuhnukusqatsiy añqw ayo qa lasyat soq umuh'unañway owatotaqe soñawnen God itsívuyat nenñem waranhtota. Noqw ason God sinmuy amuñem suan yuke' pep pu' pam umuy pas pavan sivintoynani.

⁶ Pi God sinmuy sohsokmuy nānap hintsakpiyamuy an amumi ahoytani.

⁷ Ima hakim lolmat tunatyawkahkañw añ ahsupoq suan hinwisqamuy pam pumuy qatsit qaso'taqat máqani. Puma pi God añqw tayawinpit, pu kaptsi'tiwhqat, pu qatsit tunatyawyuñwa.

⁸ Nikañw pay hakim nenñem-sa hinwist God lavaiyat pas antsanihqat aw qa tuqayvastotat qaanhinwisq pam pumuy amumi itsívuy mahtaknani.

⁹ Sohsoyam qaanhinwisqam kānanaptani, pas pavan hihta ep okiwhinhtotini, ima Jew-sinom mohtii, pu ima qa-Jew-sinom pīwu.

¹⁰ Nikañw sohsoyam suan hinwisqam God tālayat ep yesni, kaptsi'tiwyani, kwakwhat unañway'vayani, ima Jew-sinom mohtii, pu ima qa-Jew-sinom pīwu.

¹¹ Pi God qa sinonuiña.

¹² Pi ima qa-Jew-sinom Moses tutuvoyat qa navoti'yuñwa; nikañw pay nāmahin pi tutavot qa pasiwkahkañw qaanhote' hovalniwyani; noqw pay Jew-sinom Moses tutavoyat navoti'kahkañw qaanhote' tutavot an yukuniwyani.

¹³ Pi Moses tutavoyat nanaptaqam qa puma God aw súanyuñwa; pi put añ hinwisqam hapi put aw súanyuñwa.

¹⁴ Pi ima qa-Jew-sinom Moses tutavoyat qa tuwi'yuñwa; nikañw nāp hin tutaptiwhqat añ mamavisya. Yanwisqey akw nāp tutavoy añ hinwisqey namtakni'yuñwa.

¹⁵ Pi pan hinmaqa unañwpeq tutavot pasiwtaqey mahtakni'ta; nihqe pam qaanhote' unañwpeq sunvoti'tañwu, pu piw súanhte' navoti'tañwu.

¹⁶ Pi Jesus Christ sinmuy qaanhintsakpiyamuy ep ason amuñem hin yukuni, hikis pi hihta nanauyve hintsatsakaqata, hisat God put eñem tokiltaqat aw pítuq'ò. Nu yan sinmuy āwinta.

The Jews and the Law

¹⁷ Meh, um hapi Jew-sínonihqey pan túnwantiwa, nihqe um Moses tutavoyat navoti'taqe put aw yankañw God sivihpiyat añqw ayo yámakiwtaniqey wūwanta; pu um God tuwi'taqey kwiviyuaata.

¹⁸ Nihqe um put tunatyayat navoti'ta; pu um hihta súantaqat, pu piw qasuantaqat navoti'ta, sam pi um Moses tutavoyat ahpiy put tutuqayhqe.

¹⁹ Nihqe um añ qapostalyaqamuy tsāmi'maqey pas nēñem qa nānahtsovi; qatalpuveyaqamuy amumi talni'taqeyu;

20 An an'e'wakw hinwisqamuy tsihkwantaqeyu; tsātsakwmuy tutuqay-naqeyu; sam pi um Moses tutavoyat ahpiy hihta pas antsanihqat navoti'ta.

21 Taa, noqw um ayo sukw tutuqaynaqa, ya um hinoqw qa nātutuqayna? Hak hihta qa ūuymantaniqat um nuhtumi pañqawlawhqa, ya um hinoqw hihta ūuyñwu?

22 Hak nōmaqtsit qa sokoptamantaniqat nuhtumi pañqawlawhqa, ya um hinoqw nōmaqtsit sokoptañwu? Um nāp yukiwhput aw nāwakintiwhqat pas qa hahlayhqa, ya um hinoqw pas āantsawat kīhut añqw hihta ūuyñwu?

23 Um Moses tutavoyat ep tsómokiwtāqa, ya um hinoqw put ep qaanhte' God qa hihtatañwu?

24 Pi God natñwaniat umutsviy qa-Jew-sinmuy amunawit ōvelaniwa, ōviy pi pan pey'ta.

25 Pay as pi pas antsa um Moses tutavoyat an hinmaniqw pep pu' poñotkit akw tuvoyla hihkay'tani; nikañw kurs um put tutavot ep qaanhte' pep hapi pu' um qa pan tuvoylaiwtaqey antani.

26 Taa, kurs hak tāqa poñotkit akw qa tuvoylaiwtaqa God tutavoyat an hinme' pam as qa poñotkiwkañw God-niqw pay pam tuvoylaiwtaqey antani.

27 Nen pam hak tokoy ep qa poñotkiwkañw tutavot an hinme' un' tuhtualni, um hak pan tuvoylaiwkañw tutavot tuwi'kañw qaanhinmaqata.

28 Pi pay i' hak Jew-sino pan tihtiwhqa God-niqw qa pas antsa Jew-sino; pu hak tókoy-sa ep poñotkit akw tuvoylaiwtaqa God-niqw qa pas antsa pan tuvoylaiwta.

29 Pi i' hapi hak pas unañwpeq Jew-sinonihqa hapi putniqw pas antsa Jew-sino; pu i' hak pas unañwpeq tuvoylaiwtaqa hapi putniqw pas antsa tuvoylaiwta. Hak tutavot an hinhtiniqey-sa ōviy tokoy ep tuvoylaiwte' qa pas antsa tuvoylaiwtañwu. Pi hak Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy unañwpeq tuvoylaiwñwu. Pam God ahpiy tayawniwni, qa sinmuy amuhpiy'o.

3

1 Noqw as kurs pantaqw, hal Jew-sinoniniqw ya pam pas sen nukñwa? Hak puyaw poñotkit akw tuvoyla hihta nukñway'ta?

2 Qa sūpwata. Mohti yan'i: Pumuy hapi amumi God lavayiy mātavi.

3 Noqw as kurs haqawat qa tūtuptsiwaniqw pep hintani? Kurs puma God qa tūtuptsiwaqw ya sen pahsat God a'nō átsani?

4 Qae. Pay God pas qa átsani, nāmahin pi sohsoyam a'tsatni. Pi ura yan pey'ta: Nen um hin lavayhte' súañqawhqe pan mātaktimantani; pu ūmi hiñqawaqw um put ep yumoñwaltimantani, yan'i.

5 Noqw kurs itam qaanhinwise' God suan hinmaqat mahtaknaye' itam hiñqawani? Sen itam God hihta ep nāoyhqe qa súantaqat kitotani? (Nu pay sinot an lavayhti.)

6 Qae. Pi as pantaniqw, ya God hin sinmuy amuñem qaanhtipuyamuy ep yúkuni?

7 Ispi kurs nu iatsay akw God qa hihta atsátaniqat mahtaknaqw ya pam hinoqw pas piw nāt nuy qaanhinmaqat an yukunani, suyan pi pam iatsay akw pas pavan hímuniqhqe mātaktini?

8 Yaw haqawat itamumiq nukushiñqawaqe itamuy sinmuy yan tutuqay-nayaqat pañqawqa: Pay itam hihta qaanhintsatskaqw himu lolma put ahpiy aniwhitini. Pan tūtutuqaynayaqam qalomáyukiwyaniqw pam amuñem súanta.

No Man Is Righteous

9 Noqw hintani? Ya Jew-sinom qa-Jew-sinmuy amuhpenihqe pay ñas'ewya? Qae. Pas qa hin'i. Pi itam pay Jew-sinmuy-nikañw, pu

qa-Jew-sinmuy pumuy wihkiyaqw, kurs pay qaanhtipu pumuy sohsokmuy nāmi tuyqawi'ta.

¹⁰ Pi ura yan pey'ta: Pas qa hak súanta, qae, qa ñas'ew sūkaa.

¹¹ Qa hak hihta pas antsanihqat mātsi'ta; qa hak God hepnuma.

¹² Puma sohsoyam God pöhuyat añqw lasya; sohsoyam sumiyankahkañw qa hihta apitoti; qa hak haqam lolmat hintsaki; qae, qa ñas'ew sūkaa.

¹³ Tōnaam tūamit aqw hötsit anyuñwa; leñiy akw tūunatoynaya; lavayiam tsūtsu'tuy kelmokiyamuy anyuñwa.

¹⁴ Moayamuy añqw qalomálvayi pu unañwmoklavayi nōñanta.

¹⁵ Tuwat soq hakiy nīnayaniquey aw kaktayaya.

¹⁶ Puma hihta hovalantiwisa; sinmuy okiwsahsantiwisa.

¹⁷ Puma pasi'nañwat qa tuwi'yuñwa.

¹⁸ Puma God qa kaptsi'yuñwa. Pan pey'ta.

¹⁹ Noqw itam navoti'yuñqw God Jew-sinmuy tutavot añ hinwisniqat òviy pumuy put maqa, qa hak kwiviyuaataniqat òviy'o; pahsat pu sinom sopkawtaqam God ep qaanhtotiqey navoti'yuñwni.

²⁰ Paniqw hapi òviy kurs hin hak Moses tutavoyat an hinmaqey akw God aw súantani; pi tutavo qaanhtiput hímunihqat nuhtumi mahtaknaniqe òviy taviwa.

How God Puts Men Right

²¹ Noqw pu' hapi hak tutavot qaanhinmaqat hin God aw súantaniqat itam navoti'yuñwa. Noqw Moses God lavay'aymuyatuy amumum añwu pay put pēna.

²² Hak Jesus Christ aw tuptsiwhq God put súantaqat pañqawu. God sohsokmuy tuptsiwyaqamuy pan lalvaya. Pi itam sohsoyam sunyuñwa.

²³ Pi itam sohsoyam qaanhtotiqe God añqw tayawinpit ñastatoti.

²⁴ Noqw pay itam qa sisviyat Christ Jesus atsviy qaanhtiput añqw mātaviwyaqe núokwayat ahpiy qenivo oyiwa.

²⁵ Pi God pan put eñem yukuqw pam mokqe put aw tuptsiwni'yuñqamuy qaanhtipuyamuy amuhpiy ayo yuku. Noqw God panhtiqe súanhtiqey nuhtumi mahtakna, ura pam yūpahaqaqw qa its puhtsemokqe hakimuy qaanhtipuyamuy aw qa tunatyawtaqee.

²⁶ Nihqe òviy pam Jesus Christ aw tuptsiwni'yuñqamuy qenivo óyahqe pam súanhtiqey yepahaq nuhtumi mahtakna.

²⁷ Noqw hak sen it ep kwiviyuaatani? Qa hak'i. Noqw hinhtiqw òviy'o? Qa hak hintsakpiy ahpiy súantat qapēvewnaqw God put súantaqat pañqawhq òviy'o.

²⁸ Noqw òviy nu pañqawu: Pay as sino hin tutaptiwhq nāmahin qaanhinmat, qapēvewnit ahpiy God aw súanta.

²⁹ Ya pay God pas Jew-sinmuy-sa Tutuyqawhqaamu? Ya pay pam imuy qa-Jew-sinmuy piw qa Tutuyqawhqaamu? As'a. Pay pam piw qa-Jew-sinmuy Tutuyqawhqaamu.

³⁰ Ispi pam sūka Godnihqee. Pam hapi Jew-sinmuy amuñaqw qapēvewni'yuñqamuy súanyuñqat pañqawu, pu imuy qa-Jew-sinmuy amuñaqw qapēvewni'yuñqamuy pīwu.

³¹ Noqw kurs ka itam pahsat Moses tutavoyat pay qa hihkay'toynaya? As'a. Pi itam pu' pas put òqawhtoynaya.

4

The Example of Abraham

¹ Kurs huvam Abraham, yep qatsit ep itanay aw wūwayaa. Pam hin qenivo taviwa?

² Pi kurs Abraham hintsakpiy akw qenivo taviwe' pay soon hihta ep qa tsómokiwani. Nikañw pam qa panwat qenivo taviwe' kurs pam God aw háqe'wat kwivilvayhtini.

³ Huvupatpi tutuvenit añ hin pey'ta: Abraham God lavaiyat tuptsiwhq God put súantaqat pañqawu.

⁴ Noqw tumalay'taqat hapi aw siviw qa kuwahtipuniñwu; pam put ahsati-atniñwu.

⁵ Noqw pay nāmahin pi as hak súantaniqey òviy qa tumaltat, God aw tuptsiwe' qenivo táviwñwu. Hak God aw tuptsiwhq pam súantaqat God pañqawñwu, nāmahin pi pam as put qa kaptsi'tañwuniq'ò.

⁶ Pam hapi hahlayhpit ep'e, ispi pam lolmat qa tumaltaqw God put súantaqat pañqawh'ò. Noqw David yan put lavayhti

⁷ Ura pañqawu: God hakimuy nukpanayamuy amuhpiy ayo yukuqw puma hahlayhpit epya, hakimuy qaanhtipuyamuy pas sūs suhtokq'ò.

⁸ Pas hakiy aw Tutuyqawhqa qaanhtipuyat qa nono'q pam hahlayhpiy ep'e, kita.

⁹ Noqw ya pay pas poñotkit akw tuvoylaiwyuñqam-sa it hahlayhpit epyani? Sen pay put akw qa tuvoylaiwyuñqam piwu? Pi itam pañqawu: Abraham qapēvewnaqw God put súantaqat pañqawu.

¹⁰ Taay, noqw pam hisat put yan lavayhti? Sen poñotkiwtaq'ò? sen qa poñotkiwtaq'ò? Pam nāt qa poñotkiwtaq'ò.

¹¹ Noqw pam nāt qa poñotkiwkañw God aw tuptsiwhq pay pam súantaqat God pañqawu; nihqe pahsat pu pan lavayhti qey tuawi'taniqey òviy pam poñotkit akw tuvoylatiniqat put ayata. Pahsat pu Abraham sohsokmuy tuptsiwñi'yuñqamuy náamniqat God pañqawu, nāmahin pi as puma qa poñotkiwñu'ò; noqw pay puma piw súanyuñqat pam pañqawu.

¹² Pam piw imuy hakimuy poñotkit akw tuvoylaiwyuñqamuy náamni, nikañw qa sohsokmuy. Pam imuy hakimuy poñotkit akw tuvoylaiwkañw qapēvewnit añ hinwisqamuy náamni, itanay Abraham nāt qa poñotkiwkañw hin hinmaqat pan'i.

God's Promise Received through Faith

¹³ Pi God Abraham, pu natkomuyatuy pumuy tūwaqatsit máqaniqey aw pañqawu. Pam qapēvewnakañw God aw súantaq òviy pam yan put āawna, pam tutavot an hinmaqaw qa paniq òviy'ò.

¹⁴ Noqw pay kurs ima Moses tutavoyat an hinwisqam-sa tūwaqatsit makiwyaniqw pep pu' God hihta āawnaqw paysoqtini, piw itahqapevewni paysoqtini.

¹⁵ Pi God sinmuy hin hinwisniqat tutaptaqw, pep pu' pumuy amuñem hin yúkuni; pi as tutavo qa háqamniqw soon pi as sinom tutavot añqw lasyani.

¹⁶ Pi God put aw tuptsiwñi'yuñqamuy tūwaqatsit máqaniqey amumi pañqawu, pam núokwat ahpiy put panhtiniqey nāwaknaqe òviy'ò. Noqw òviy sohsoyam Abraham timat tūwaqatsit makiwyani, ima hakim Moses tutavoyat makiwyaqamu, pu ima hakim Abraham an qapēvewnit añ hinwisqam piwu. Pam hapi sohsokmuy itamuy tuptsiwñi'yuñqamuy náamu.

¹⁷ Pi ura yan pey'ta: Nu hapi uñ kaysiwhqamuy nanāpwatuy sinmuy náamtoynani. Noqw pam God qapēvewnaqe putniqw pay pam pumuy náamu. Pi God qayesqamuy taytoynañwu, piw himu qa háqamniqw put pay háqamniqat an lalvayñwu.

¹⁸ Noqw nāmahin pi pam hihta qatuptsiwni'ewakw unañwvahsi'kañw God qapēvewna; nihqe òviy pam kaysiwhqamuy sinmuy náamti; ura put ahpiy qaan'ewakw hintaqam sinom aniwhtiniqat God pañqawu.

¹⁹ Noqw òviy pam pas qaöwítuptsiwa, nāmahin pi as putniqw tokoat pay qa taytaq'ö, pam tsivót-sikip súnathaqam yahsañwni'ta; piw Sarah tiylawhqey añ ruhpa.

²⁰ Noqw pay Sarah Abraham eñem ti'vaniqat God yan put āawnaqw Abraham qapēvewnaqe qa náneknat tuptsiwniy ep suyhtsepñwat pas pavan öqawi'maqe God pas hihtata.

²¹ Pi pam God aw navoti'taqw pam hihta hin yuke' aw antsañwu. Noqw òviy pam put aw tuptsiwa.

²² Noqw paniqw hapi pam qapēvewnaqey ahpiy suantaqat God pañqawu.

²³ Noqw pam put súantaqat pañqawhq pan tutuvenit añ pey'ta. Nihqe qa Abraham eñem-sa pey'ta,

²⁴ Nikañw pay itamuy hakimuy Abraham an God aw tuptsiwni'yuñqamuy amuñem piwu. Pi pam Jesus Christ Itahtutuyqawhqay mokiwyu añqw ahoy tātayna,

²⁵ Pam itahqaanhtipuy ep mokniqe taviwhq'ö. Pam mokqe itamuy qenivo óyaniqe òviy ahoy tātayi.

5

Right with God

¹ Noqw òviy itam qapēvewnayaqw Jesus Christ Itahtutuyqawhqa itamuy God enañ namivöhikna. Noqw pan hapi itam God aw súanyuñwa.

² Pu itam qapēvewnayaqe God núokwayat añ hinwisniqat Jesus Christ yan itamuñem yuku, nihqe itam Christ amum kaptsi'tiwyaniqey tunatyawkahkañw hahlayya.

³ Pu itam qa it-sa ep hahlayyat, Christ eñem kānanvotyayey ep hahlayya. Pi itam kānanvotye' nakwhani'yuñwniqey tuwi'vayaniqey navoti'yuñwa.

⁴ Nen itam nakwhani'yuñwniqey tuwi'vaye' tukwsiwyuñqey navoti'yuñwa. Nen itam tukwsiwyuñwe' Christ amum kaptsi'tiwyaniqey tunatyawyuñwni.

⁵ Itam yan tunatyawkahkañw qa hihta ep okiwsaniwyat itahñoyiy aw yórikyani; pi Qahováriwtaqa Hikwsi itamumi God ahpiy noiwhqa itah'unañwpeq qatu; nihqe pam God itamumi unañway'taqat itamuy pas suyan āawna.

⁶ Pi nāt itam God tunatyayat añ qa öqawi'yuñqw pu put qa kaptsi'yuñqw suhpahsat Christ itamuñem mōki.

⁷ Ispi soon ka hak hakiy súantaqat eñem mokniq'ö; nikañw pay ka hak hakiy su'pat eñem moknik suhtaq'ewni.

⁸ Noqw pi God itamumi unañway'taqey yan mahtaknaqw itamuy nāt qaanhinwisq Christ itamumñem mōki.

⁹ Nihqe Christ itamuñem mokqe itamuy qenivo oya. Noqw itam it navoti'kahkañw pam pas suyan God itsivuyat añqw itamuy ayo óyaniqat qapēvewnaya.

¹⁰ Pi itam pay nāt God tuwqamatniqw put Tiat mokqe itamuy God enañ namivöhikna; noqw soon qa tis pi òviy itam put qatsiyat ahpiy ayo nõñakiwtani.

¹¹ Nihqe itam qa it-sa ep hahlayyat, Jesus Christ Itahtutuyqawhqay añ God ep hahlayya; put hapi ahpiy itam God amum namivöhikiwya.

Adam and Christ

¹² Yanta. Ura Adam qaanhtiqw sinom sohsoyam put atsviy qaanhtoti, piw qaanhtotiqe mokiwuy akw tuyqawiwyuñwa; pi sohsoyam qaanhtotiqee.

¹³ Itam navoti'yuñqw as tutavot qa háqamniqw sinom qaanhinwisq pumuy tutavot añqw lasyaqat God qa pan pumuy pañqawu. Noqw pay God Moses ahpiy sinmuy hin hinwisniqat nāt qa tutaptaqw tūwaqatsit ep sinom pay qaanhinwisa.

¹⁴ Oviy pi puma mokiwuy aw pohtaya, sohsoyam hakim Adam añqw Moses aw pahsavo yesqamu. Puma Adam hinhtiqat qa pan qaanhtoti. Pam pi God añqw mewnit qatuqayvasta. Noqw pam sopkawtaqamuy sinmuy qeniyamuy ep wunu, it hakiy pítuniqat an'í.

¹⁵ Noqw God núokwaat Adam qaanhtipuyat qa anta. Pi Adam qaanhtiqw kaysiwhqam mokiwuy ep öki; nikañw God sinmuy ökwatuwhq kaysiwhqam kuwahtiput makiwya, Jesus Christ núokwayat ahpiy'o.

¹⁶ Noqw God kuwahtipuat Adam qaanhtipuyat qa anta. Pi Adam qaanhtiqw sinom sohsoyam so'niqat God pan amuñem yuku. Nikañw sinom kaysiwhqam qaanhtotiqw God pumuy ökwatuwhqe qa hinwat amuñem yukut pumuy mātavi.

¹⁷ Pi ura Adam qaanhtiqw, öviy sinom so'ni. Noqw pay God itamuy ökwatuwhq Jesus Christ itamuñem sisvit itamuy qenivo oya. Noqw öviy itam yesni, pu put amum moñw'iwyuñwni.

¹⁸ Pi ura Adam hihta ep qaanhtiqw sinom sohsoyam so'niqat God amuñem yuku. Noqw pan hapi Jesus Christ hihta ep súantiqw sinom sohsoyam qenivo oyiwe' yesniqat God amuñem qenit yuku.

¹⁹ Pi Adam qa tuqayvastaqw kaysiwhqam qaanhinyuñqey pan yukiltoti; noqw pay pan hapi Jesus Christ God aw tuqayvastaqw kaysiwhqam súanhinyuñqey pan yukiltoti.

²⁰ Noqw God sinmuy hin hinwisniqat tutaptaqw pahsat pu puma pas pāpu qaanhinwisa. Noqw pay puma pas pāpu qaanhinwisq God tis pas pavan pumuy ökwatuwa.

²¹ Ura as qaanhinwisqam mokiwuy aw öki. Noqw pan hapi God hakimuy ökwatuwhqe pumuy súanyuñqat pañqawhqe qatsit qaso'taqat pumuy huyta, Jesus Christ Itahtutuyqawhquy ahpiy'o.

6

Dead to Sin but Alive in Christ

¹ Noqw itam hiñqaqwani? Ya sen itam yūmosa qaanhinwisni, God núokwayat pas pavan mahtaknayaniqe öviy'o?

² Pas sóoni. Pi hak möke' qaanhtiput soon qa qe'tini. Noqw pan piw itam qa hihta ep qaanhtotini.

³ Pi itam Christ amum soa, itam hakim kūyit akw tuvoylatotiqe put aw tōnaltiqamu. Ya uma it qa navoti'yuñwa?

⁴ Nihqe itam kūyit akw tuvoylatotiqe put amum so'qe āmiwya; nihqe itam put amum āmiwyaqe Nayat lolmat öqalayay akw ahoy tātayya, pūhut qatsit añ hinwisniqe öviy'o, Christ hin tātayhqat pan'í.

⁵ Pi itam put an soe' āmiwye' kurs pi hin itam piw qa put an tātayyani.

⁶ Pi itam navoti'yuñqw itahhisatqatsi put amum nahoylehtsit aw muiwa, itahtokoy qalomātuñlayiat ayo yukiwniqat öviy'o; noqw qaanhtipu pāpu itamumi qa tuyqawi'tani.

⁷ Pi mokqa qaanhtiput añqw mātaviñwu.

⁸ Noqw itam Christ amum so'qe pay itam soon piw put amum qa yesniqey tuptsiwñi'yuñwa.

⁹ Pi itam navoti'yuñqw Christ mokiwuy añqw ahoy tātayhqe soon pāpu mokni; pi mokiwu pāpu put aw qa tuyqawitani.

¹⁰ Pam sūs mokqe qaanhtiput añwuta; pu pam tātayhqe God enem qatu.

¹¹ Noqw òviy hapi uma so'qey nāmi wūwantotani, pi mokqa qaanhtiput soon qa qe'tini; nīkañw uma Itahtutuyqawhqwaw Jesus Christ aw tōnalte' God enem yesni.

¹² Uma umuhtokoy sūlawhtiñwuqat qaanhtiput aw qa mātatveni, taq ka qaanhtipu umumi moñw'iwtaniq'ò; uma umuhtokoy tuñlayiyat qa añ hinwisni.

¹³ Pu uma umuhtokoy qaanhtiput qa aw noayamantani, taq ka uma put akw qaanhtiput tumaltotani. Uma qa panyuñwt God aw nānoi'yuñwini, so'pumuy amuñaqw ahoy yesvagey pan'i, pu umuhtokoy God aw noi'yuñwini, suan hinwisniqe òviy'o.

¹⁴ Pi qaanhtipu soon pāpu umumi tutuyqawni; pi itam tutavot qa aw yanyuñwt God núokwayat aw yanyuñwa.

Slaves of Righteousness

¹⁵ Noqw hintani? Ya itam pahsat pu qaanhtiput añ hinwisni, itam God núokwayat aw yanyuñqey tunatyawkahkañwo, qa tutavot aw'i? Pas sóoni.

¹⁶ Ason hak hakiy sukw tunatyayat aw tūqaytaniqey òviy aw nāmatave' pam put tūwikiatni? Ya uma it qa navoti'yuñwa? Noqw òviy kurs uma qaanqatsit añ hinwise' uma put aw tūtuwiktni, pu umuh'ahsati mokiwuni. Pu kurs uma God aw tuqayvastote' God tūwikimatni, piw sūan qatsit put añqw makiwyani.

¹⁷ Nu God aw umuhpe hahlayhtima, itupkomu. Pay as ura uma hisat qaanhtiput tūwikimatu; nīkañw kwakwhat pi hak umuy lomatuawit tutuqaynaqw uma put kwusuyaqe umuh'unanwpeq put tūtuptsiwa.

¹⁸ Noqw òviy uma qaanhtiput añqw mātaviwyaqe God aw tūwiktotiqe suan hinwisa.

¹⁹ Nu hapi pay sinot tuwiyat an umumi yuaata; pi umuy māmatsyaniqw pam umuñem qatuvosi. Pay ura uma hisat umuhtokoy itséheeqatsit, pu nānañumo qaanhintsatskaniqey aw nānoi'yuñwa. Nīkañw pay uma pu' hapi umuhtokoy suan qatsit aw noi'yuñwini, uma suan hinwisniqe òviy'o.

²⁰ Taq ura uma qaanhtiput aw tūtuwiktnihqe uma suan qatsit qa aw tunatyawyuñwa.

²¹ Taay, noqw ya uma qaanhtiput añqw hihta nukñwat tutwa? Qa hihtaa. Pi uma pu' put ep hahmanya. Pi qaanhtipu mokiwuy hihkay'ta.

²² Noqw uma hapi pu' qaanhtiput añqw mātaviwyuñqe God awwat tūwiktoti; nihqe uma put añqw sūanqatsit makiwyani, pu so'ñwamiq qatsit qaso'taqat himuy'vayani.

²³ Pi mokiwu qaanhtiput ahsatiata; noqw pay qatsi qaso'taqa God kuwahtipuata, Itahtutuyqawhqwaw Jesus Christ añ'a.

7

An Illustration from Marriage

¹ Sino hihsavo qátuniqey pahsavo tutavot kaptsi'mani. Ya uma it qa navoti'yuñwa, itupkomu? Nu hapi tutavot tuwi'yuñqamuy amumi penta.

² Pi wuhti puwsuñway'taqa puwsuñway aw som'iwtanwu, puwsuñwaat hihsavo qátuniqat pahsavoo; nīkañw ason puwsuñwaat mokq pep pu' pam put añqw mātaviñwu. Tutavot añ yan hapi pey'ta.

³ Noqw òviy kurs nāt puwsuñwaat qatuqpw pam sukw amum qatupte' pam yoñaywuhti tūnwantiwñwu; nīkañw kurs pay puwsuñwaat mokq pahsat pu pam

tutavotniq̄w put ańq̄w mātaviwñwu; nihq̄e õviy pas as pi nāmahin piw hakiy amum qatupte' pay qa yoñaywuhti túñwantiwñi.

⁴ Panta itupkomu. Noq̄w õviy hapi uma Christ amum so'qe tutavot ańq̄w mātaviwyuñwa, uma Christ ámuntotiniq̄ee, it hakiy mokiwyuy ańq̄w ahoy tātayhqat ámuma, nihq̄e uma God eñem tumalay'yuñwñi.

⁵ Pi ura itam nāp itahtunatyay ań hinwisq̄ tutavo itamuy mēwantaq̄w itam pas pāpu qaanhinwiskahkañw mokiwyuy aw õkiwisa.

⁶ Noq̄w pu' hapi itam Christ amum so'qe tutavot itamuy ñuy'taqat ańq̄w mātaviwyaqe Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy pūhut qatist makiwya. Ura as itam hisat tutavot ań hin pey'taqat pan God eñem tumalay'wisa; nīkañw pu' hapi Qahováriwtaqa Hikwsi itamumi hin tutapti'maqat itam pan put eñem tumalay'yuñwa.

Law and Sin

⁷ Noq̄w itam pahsat hińqaq̄wani? Ya tutavo qaanhtiput súanta? Qae. Pi as tutavot qa háqamniq̄w nu soon qaanhtiput hímunihqat tuwi'tani. Pi tutavot ep yan pey'ta: Um hihta qa uhhimuy qa tuñlay'tani. Pay kurs as qa pan pey'taq̄w nu soon tuñlayit hímunihqat tuwi'tani.

⁸ Pi as tutavo tuñlayit hímunihqat nuy tutuqaynaq̄w pahsat pu nu pas pāpu hīhihta tuñlay'ta. Pi nu as nāt tutavot qa tuwi'taq̄w soñawñen pi tutavo qa háqamo; noq̄w õviy kurs nu hin tutavot ańq̄w lasni.

⁹ Ura nu hisat mewnit nāt qa tuwi'taqe hahlaykañw qatu; nīkañw nu put tuwi'vaqe qaanhtiniq̄ey pas pāpu nāwaknaqe qahahlayhtiye soñawñen mōki.

¹⁰ Pas as sinom yesniqat õviy tutavo mātaviwa; noq̄w pay nu put aw navotq̄ kurs sinom put ahpiy so'ñwu.

¹¹ Pi nu tutavot tuwi'vaqe qaanhtiput ahpiy ūnatiwhqe soñawñen mōki.

¹² Noq̄w õviy hapi God tutavoat pas qahováriwta, pu mewni qahováriwta, súanta, pu lolma.

¹³ Ya sen tutavo lolmanihqa nuy nīna? Pas qae. Pi nu qaanhinmakañw tutavot ańq̄w lahsi, nihq̄e nu tutavotniq̄w mokiwyuy hihkay'tani. Pi tutavo qaanhtiput suhputsnaniq̄e taviwa, qaanhtiput pas nuhtsel'ewakw put akw mātaktiniqat õviy'o.

The Two Natures in Man

¹⁴ Pi itam navoti'yuñq̄w God tutavoat Hikwsit ahpiy mātaviwa; noq̄w pi nu nāp itunatyay ań hinmakañw qaanhtiput aw tūwikiniñwu.

¹⁵ Pi nu hintsakq̄ey qa mātsi'ta. Pi nu hinhtiniq̄ey nāwakne' soq qa put panhtiñwu; pu nu as hihta aw qa suhta'q̄ewnikañw soq putwat hinhtiñwu.

¹⁶ Noq̄w õviy nu as hihta qa nāwaknakañw soq putwat hinhte' pahsat pay God tutavoyat lolmanihqat nu pañqawñwu.

¹⁷ Noq̄w õviy hapi pāpu nu qa nahpiy put hinhtiñwu, pi qaanhtipu inuhpe pakiwtaq̄w õviy nu pantsakma.

¹⁸ Pi nu navoti'taqe kurs hin pas nāp hihta lolmat hintsakni. Pay nu as hihta lolmat tumaltaniq̄ey tunatyaltiñwu; nīkañw hin nu put lolmat hinhtiniq̄ey qa túwañwu.

¹⁹ Pi nu as lolmat hinhtiniq̄ey nāwaknakañw put qa panhtiñwu; pu nu hihta qalolmat as qa hinhtinikañw tuwat soq put panhtiñwu.

²⁰ Noq̄w õviy hapi nu hihta as qa nāwaknakañw put panhte' qa nahpiy put panhtiñwu; pi qaanhtipu inuhpe pakiwtaq̄w õviy nu pantsakma.

²¹ Noq̄w nu navoti'taq̄w kurs panta: Kurs nu as hihta lolmat hinhtiniq̄ey nāwaknaq̄w pay kurs qalolma piw inumum yanta.

²² Pi nu as pas iunañwpeq God tutavoyat ań nāhahlayna.

²³ Nikañw nu itokoy túwahqe pay kurs pam hihtawat nāwaknaqw iwuwni sukwat nāwakna; noqw nu itokoy qalomātuñlayiyat aw tūwik'iwta.

²⁴⁻²⁵ Nu iunañnaqw God eñem tumalay'tanigey nāwakna, nikañw nu itokoy akw qaanhtiput eñem tumalay'ta. Is ohi, okiw himu nūu! Ya sen hak itokoy tuñlayiyat mokiwuy aw nuy wīki'maqat añqw nuy ayo távini? Pas nu God aw hahlayhti, Jesus Christ nuy ayo táviq'ö.

8

Life in the Spirit

¹ Pi God itamuy Christ Jesus aw tōnawtaqamuy qa hinwat yukunani, itamuy hakimuy nāp itahtunatyay añqw lasyaqe Hikwsit tunatyayat añ hinwisqamuyu.

² Pi itam Jesus Christ aw tōnaltiye Hikwsit öqalayay aw nānoi'yuñwa, nihqe qaanhtiput öqalayay-nikañw pu mokiwut öqalayay añqw mātaviwyaqe qatsit himuy'vaya.

³ Pi tutavo kurs hin hakiy qaanhtiput añqw ayo távini, kurs hak put suan hinmani'ö. Noqw pay God pas nāp Tiy taviqw pam sinmuy qaanhtotiñwuqamuy amún tokoy'va, nihqe itahqaanhtipuy ep mokqe qaanhtiput áñwuta, put pāpu itahtokoy aw qa moñw'iwtañiqw öviy'o.

⁴ Noqw pahsat pu itam Hikwsit tunatyayat añ hinwisqam tutavot suan tunatyayat aw antsanyani, nāp itahtunatyay qa añ hinwiskahkañwo.

⁵ Pi nāp tunatyay añ hinwisqam put-sa aw tunatyawyuñwa; pu Hikwsit tunatyayat añ hinwisqam Hikwsit tunatyayat aw tunatyawyuñwa.

⁶ Nāp tunatyay añ hinwisqam mokiwuy aw ökiwisa; noqw pay Hikwsit tunatyayat aw tunatyawyuñqam kwakwhat unañwat, pu qatsit tutwani.

⁷ Pi nāp tunatyay añ hinwisqam God aw qa suhta'ewya. Puma God aw qa tuqayvastota; öviy puma soon put tunatyayat añ hinwisni.

⁸ Nihqe öviy nāp tunatyay añ hinwisqam kurs hin God unañwveyani.

⁹ Noqw pi uma nāp umuhtunatyay qa añ hinwist, Hikwsit tunatyayat añ hinwisa, kurs God Hikwsiat pas antsa umuh'unañway ep pakiwtaq'ö; noqw kurs Christ Hikwsiat hakiy ep qa pakiwtaqw pay hak qa put sinoatniñwu.

¹⁰ Noqw kurs Christ hakiy ep qatuqw God hakiy qenivo táviñwu; noqw öviy hakiy hikwsiat qátuni; noqw pay tokoat qaanhtiput atsviy mokpuni.

¹¹ Noqw kurs put Hikwsiat hakiy ep qatuqw suyan pi pam hin Christ ahoy tātaynaqey pan piw kurs hin hakiy tokoyat mokñwuqat ahoy qa tātaynani, Hikwsiy hakiy ep qátuhqat ahpiy'o.

¹² Noqw öviy'o itupkomu, itam yahpiy haqahpiy nāp itahtunatyay aw qa tütuwiktu; nihqe öviy itam itahtokoy tuñlayiyat qa añ hinwisni.

¹³ Taq hak nāp tunatyay añ hinmaqa mokni; nikañw hak Hikwsit añ nāp tunatyay ayo yuke' qátuni.

¹⁴ Pi hihsa'nihqam God Hikwsiyat akw tsāmiwyaqam hapi God tímatu.

¹⁵ Pi itam God Hikwsiyat makiwyaqe God timatniwhtoti. Itam qa tütuwiktniwhtoti. Ura as itam God pas pavan mamqasya, nikañw itam pu' qa pan put mamqasya, nikañw Hikwsit añ itam Abba, Itanaa, yan God aw hiñqawwisa.

¹⁶ Pi God Hikwsiat itah'unañwpeq itam God timatnihqat itamuy āawna.

¹⁷ Noqw kurs itam God timatnen, itam Christ amum sohsok hihta himuy'vayani, God sohsok hihta itamuy máqaq'ö. Kurs itam Christ amum hihta añ kānanvotye' piw put amum kaptsi'tiwyani.

The Future Glory

18 Pi hisat aw pituq̄w, itam Christ amum kaptsi'tiwyani. Noq̄w nu it aw wūwaqe hihta ep k̄ānavotqey pay qahihtata.

19 Pi yañ sohsoy himu yukiwyuñqa kwañwtoynayahkañw God tímuyatuy mātaktotiniqat ōviy maqaptsi'yuñwa.

20 Pi yañ himu yukiwyuñqa qa nahpiy nukwsiwhti, pi God ahpiy'o; noq̄w pay pam put pasiwnaniqey tunatyawta.

21 Pi yañ himu yukiwyuñqa sūlawhtotiñwu; nikañw ason God timat qatsit qaso'taqat pas suyan himuy'vayani. Noq̄w pahsat pu yañ himu yukiwyuñqa pumuy amumum alōntote' pāpu qa sūlawhtotini.

22 Pi itam navoti'yuñq̄w yañ himu yukiwyuñqam sumiyankañw pew pah-savo soñawnen tiylawhqe eykitaqat anta.

23 Noq̄w itam nuhtum itah'unañwpeq eykikahkañw hisat itam God tímattiniqey mātaktotiniqey maqaptsi'wisa, pep pu' itahtoko alōntotini. Pi God itamuñem pan yúkuhqe mahtaknaniqe ōviy itamumi Qahováriwtaqat Hikwsit noa.

24 Pi itam pan tunatyawkahkañw ayo nōña; noq̄w hak hihta tuwe' pāpu qa put ōviy maqaptsi'tañwu; ispi hak hihta pay tuwe' ya hinoq̄w nāto piw put ōviy maqaptsi'tañwu?

25 Nikañw itam hihta qa tuway'kahkañw maqaptsi'yuñwa; itam pas suyan alōntotiniqey navoti'yuñqe qa ōnainwkañw pay ōviy maqaptsi'yuñwu.

26 Pu pan hapi ōviy pay piw i' Hikwsi itamuy hihta añ qa pasiwyuñqat ep itamumi unañwtavi'ta; pi itam as hin hihta ōviy tūvinlalwaniqey qa tuwi'yuñwa; noq̄w itam kurs hin lavayhtotinihkañw itah'unañwpeq eykitaq̄w Qahováriwtaqa Hikwsi pas nāp itamuñem God aw okiwhtima.

27 Noq̄w God u'nāwat añ purimaqa Hikwsit wuwniyat navoti'ta, ispi pam God tunatyayat an put sinomuyatuy amuñem okiwhtima.

28 Noq̄w itam navoti'yuñq̄w God sinomuy amuñem sohsoq hihta lol-mat tumalay'ta, ima hakim put tunatyayat ahpiy wāñwayniwyaqe put aw unāñway'yuñqamuy pumuy amuñem'i.

29 Noq̄w God sohsoqmuy sinomuy amumi añwu pay navoti'taqe pumuy namorsta, nihqe puma put Tiyat hin son'iwhqat an yukiltotiniqat amuñem yuku; noq̄w Christ kaysiwhqamuy nānatupkomuy amuñaqw mohpeq'a.

30 Pu pam hakimuy añwu pay namorstaqe pumuy wāñwayi, pu hakimuy wāñwayhqe pumuy qenivo oya, pu pam pumuy qenivo óyahqe puma put Tiyat amum kaptsi'tiwyaniqat tunatyawta.

God's Love in Christ Jesus

31 Noq̄w itam it ep hiñq̄aqwani? Kurs God itamuy paañwantaniq̄w hak sen itamuy áñwuy'tani? Kurs hak'i.

32 Pi God Tiy qa kahkawnat sohsoqmuy itamuñem put mokniqat ōviy añq̄w tavi. Nihqe panhtiye suyan pi pam sohsoq hihta itamuy paysoq huytani.

33 Ya hak sen God namorayamuyatuy amumiq hihta tutupni? Pi God pumuy qaanhtipuyamuy ayo yuku.

34 Ya hak sen itamuñem qalomáyukuni? Sen Christ Jesus panhtini? Pi pam itamuñem mōki, piw mokiwyuy añq̄w ahoy tātayhqe God putvage qatu; pam pep itamuñem lavayi'ma.

35 Christ itamumi unāñway'taq̄w ya sen hak put añq̄w itamuy tsíkani? Pas kurs hak'i. Itam ka k̄ānavotpit akw sóon'iwyuñwini, okiwsaniwyani, tsōnsoiwyuñwini, yuwsit nastayani; hihta nuhtsel'ewakw añ kuyyuñwini, sipwuvahpit akw qōyaniwyani. Nikañw itam it añ kuhkuyve' Christ añq̄w qa ayo tsíkaniwyani.

³⁶ Pi ura yan pey'ta: Pi itam uhsinomnihqe òviy tāwanawit qōyaniwya; itam púmuyniqw kanelmuy qōyaniwyaqamuy amunyuñwa.

³⁷ Itam kānanvotpit añ kuhkuyve' qa unañwsoe' hahlayyani, Jesus Christ itamumi unañway'taqat navoti'kahkañwo.

³⁸ Pi nu pas nātuptsiwnaqw soon himu God añqw itamuy ayo tsíkani, sen mokiwu, sen qatsi, sen òveqatsit añqw hoñvia'yatu, sen mohpeqyaqamu, sen òqalat pasiwyuñqamu, sen himu pu' yan hinyuñqa, sen himu nātoniqa,

³⁹ Sen òveqatsit ep yesqamu, sen maskiñaqw hoñvia'yatu. Pi God Jesus Christ Itahtutuyqawhqay añ itamumi unañway'ta, noqw òviy soon himu yukiwhqa put añqw itamuy ayo tsíkani.

9

God and His Chosen People

¹ Christ nuy pas súañqawhqat inumi navoti'ta, pu Qahováriwtaqa Hikwsi nuy qa atsálawhqat iunañwpeq yan nuy āwinta.

² Pas nu a'nō putuiwkañw sutsep isinomuy amuñem iunañwpeq qahahlayi.

³ Pay pi as nu tatam isinomuy, pu inuhpivituy amuñem Christ añqw tūviwtanikañwo.

⁴ Puma hapi Israel-timatu; puma hapi God timkiwamatu, pu put lolma tālaat as amumum yanta; pu God pumuy amumi hīhihta pasiwna; pu pumuy amuhpiy sinmuy hin hinwisniqat tutapta; pu puma hapi hakim hin God eñem tumaltotaniqat tuwi'yuñwa; pu pumuy amuñem hīhihta lolmat hintsakniqey āawna.

⁵ Pu hakim pavansinom pumuy námatu; pu Israel-sinmuy amuhpiy Christ tokot añ pitu; pam hapi sohsokmuy amupyevenihqe mohpeqnihqqa. Pam hapi God sutsep tayawintiwa. Nam yantani.

⁶ Nikañw suhpan pay God lavayiat qa aniwhtiqa qa panta; pi qa sohsoyam Israel ahpiy nõñakqam God timatu.

⁷ Pu God qa sohokmuy Abraham tímuyatuy namorsta; pi ura pañqawu: Ason hapi Isaac timat Abraham timat tūñwantiwyani.

⁸ It hapi nu pañqawu: Ima tokot-sa ahpiy aniwhtiqa qa puma God tímatu; pi God awiniyat ahpiy aniwhtiqa hapi tímatnihqey pan pohtoylaniwyuñwa.

⁹ Yan ura God Abraham aw lavayhti: Yahsañwuy yañqe qalawmaqwu nu pítuni; noqw Sarah pay tiyohyat ti'tani.

¹⁰ Pu qa panis-sa panta: ura Rebecca hakiy itanay Isaac eñem sūs nõ'yilti,

¹¹⁻¹² Noqw ura tsāyom nāt qa tihtiwhqe hihta lolmat, piw qalolmat qa haqam hinhtiqa Rebeccat aw yan lavayhtiwa: Wūyoqwa hapi tsākwwat eñem tumalay'tani, kita. Pi God hin tunatyawtaqey pan hakiy namorstañwu, hakiy hintsakpiyat qa ahpiynit, pas nāp tunatyay ahpiy'o.

¹³ Pi ura yan pey'ta: Nu añqaqw Jacob aw unañway'kañw Esau nu aw qa suhtaq'ewa, yan'i.

¹⁴ Noqw ya sen itam God hihta ep qa súañsakqat pañqawani? Qae.

¹⁵ Oviy pi ura pam Moses aw pañqawu: Nu hakiy òkwatuwnik put òkwatuwmantani; pu hakiy aw unañwtapnik put aw nu unañwtapmantani, kita.

¹⁶ Noqw òviy qa hak pas nāp tunatyay ahpiy namorstiwnu, sen òqalay ahpiy'o; pas hapi God hakiy òkwatuwhq pantañwu.

¹⁷ Oviy pi God tutuvenit añ Pharoah aw pañqawu: Pi nu yaniqw uñ wuñwna, nu uhpe iòqalay mātaktaniqe òviy'o, nen inatñwaniy tūwaqatsit añ ahsupoq tunvotnani.

¹⁸ Noqw òviy hapi pam hakiy òkwatuwnik òkwatuwnu, pu hakiy a'nō unañwtoynanik pantsañwu.

God's Wrath and Mercy

¹⁹ Noq̄w ka hak soon inumi qa pañqawni: Noq̄w hinoq̄w pam nāt piw hakiy aq̄w hiñqawlawñwu? Ya hak haqam put tunatyayat aw rohomtiniqey aw öqala?

²⁰ Qa panta, tāqa; ya um haknihqe öviy God aw kolilita? Ya sen haqam himu yukiwtaqa put yúkuhqat aw pañqawni: Ya um hinoq̄w nuy yanhaqam yuku, kítani?

²¹ Ya tsaqavotlawhqa tsöqat aw qa tuyqawi'tañwu? Ya sen pam sukw tsöqat añqw hihta nukñwat yúkukañw pu pay piw put añqw hihta hin'ewakw yúkuniqey aw qa öqala?

²² Pi haqawat sivuskwit an nawus hovalniwyani. Noq̄w pay God pumuy amumi wuhko maqaptsi'ta. Nikañw ason pam pumuy hovalanik itsívuy mahtaknani, pu öqalayu.

²³ Nikañw pam hakimuy Chrsit amum kaptsi'tiwyaniqat öviy añwu pay pumuy namorsta. Pam namorayamuy amumi núokway, pu pas hímuniqey mahtaknani,

²⁴ Itamumii, itam put ahpiy wáñwayniwyaqamuy amumii, Jew-sinmuy amumii, pu qa-Jew-sinmuy amumi píwu.

²⁵ Suyan pi pam qa-Jew-sinmuy enañ wáñwayi; öviy pi Oseet tutuveniyat añ yan pey'ta: Nu hakimuy qa isinomuy amumi pañqawni: Uma hapi isinomu, amumi kítani; piw nu sinmuy amumi qa unañway'taqey amumi pañqawni: Nu umumi pas unañway'ta, kítani.

²⁶ Piw yan'i: Ura pam haqam puma qa sínomnihqat amumi pañqawhqa pay pep piw puma God qátuhqat tímatnihqat yan amumi lavayhtiwni.

²⁷ Noq̄w Esaias pi pas tsa'lawhqe Israel sinmuy lavayhtiqe pañqawu: Nāmahin pi as Israel timat pātuwaqatsit qalavaqe pisat an qaan'ewakw hintaqw pay hapi híkiyom-sa ayo nõñakni.

²⁸ Pi Tutuyqawhqa tūwaqatsit ep sinmuy amuñem pay yuku. Ason hisat aw pituq̄w pam suan yuke' supsiwnani.

²⁹ Pu ura pi Esaias pay mohti pañqawu: Pas as qaan'ewakw hintaqamuy amumi Tutuyqawhqa itamuñem qa poshumtaqw soon itam Sodom ep sinmuy qa amún súlawhtini, pu Gomorraht ep sinmuy amún hovalniwyani.

Israel and the Gospel

³⁰ Taa, noq̄w itam it ep hiñqaqwani? Ima qa-Jew-sinom suan hinyuñwniqey añ qa ö'qalyaqw God pumuy suan hinyuñwniqat pan amuñem yuku, puma qapēvewnayaq̄w öviy'ö.

³¹ Noq̄w pay Israel-sinom God tutavoyat ahpiy suan hinyuñwniqey añ ö'qalyaqam tutavot añ qa kuhkuyva.

³² Noq̄w ya hinoq̄'ö? Puma pi tuptsiwnit qa ahpiy put añ ö'qalya, púmuyniqw hak God tutavoyat hintsakpiyat ahpiy put túwañwuniq'ö. Soñawnen pi puma owat ep múnukeya.

³³ Pi ura pan pey'ta: Meh, nu hapi Sion ep owat távini. Sinom put ep wíwakya' múnukeyani; nikañw put aw tuptsiwhqa pas soon hamanhtini. (I' owa Christ tuawi'ta.)

10

¹ Itupkomu, pas pay okiw Israel-sinom ayo nõñakniqat nu amuñem iu-naññaq̄w nāwakinma, pu amuñem God aw tūviñtima.

² Pi nu amumi navoti'taqw puma God eñem qanātusi'yuñwa; nikañw qa suan navoti'yuñwa.

3-4 Pi hak Christ aw tuptsiwhq Christ hakiy qenivo tave' tutavot ańqw hakiy mātapanwu. Yan hapi hak God aw súantańwu. Noqw pay puma it qa navoti'yuńqe Moses tutavoyat ań hinwisniqey akw God unañwveyaniqey ań ö'qalya, nihqe Christ pöhuyat ań hinwisniqey qa nānawakna.

Salvation Is for All

⁵ Noqw hak tutavotniqw hin qenive wúnuhqat Moses pas nāp yan lavayhti: Hak tutavot an suan hinmaqa put akw qatsit túwani, kita.

⁶ Noqw lavayi hakimuy qapēvewnayaqamuy, qenivo oyiwyaqamuy amumi yanwat lalvaya: Uma qa umuh'unañwpeq yan lavayhtotini: Ya sen hak ōñaqw Christ hawnaniqe ōveqatsit aw wupni?

⁷ Piw qa yan'i: Ya sen hak Christ so'pumuy amuñaqw ahoy tātaynaniqe atkamiqhaqami a'nö hötsit aqw pákini?

⁸ Noqw pay tutuvenit ań yan pey'ta: God lavayiyat umuy āawnaya, noqw pam umuhmoamiq pakiwta, piw umuh'unañway aqw'a, yan'i. Noqw as sinom lavayit aw tuptsiwyaniqat ōviy itam piw yanwat lavayta:

⁹ Ason um Jesus God ahpiy mokiwy ańqw ahoy tātayhqat pas uh'unañwpeq tuptsiwe' piw pam hapi Tutuyqawhqańiqat pańqawe' um ayo yámakiwtani.

¹⁰ Pi sino unañwpeq tuptsiwe' qenivo yámakiwtani, pu Jesus Tutuyqawhqaławe' ayo yámakiwtani.

¹¹ Pi tutuveni ura pańqawu: Aw tuptsiwhqa soon hamanhtini, kita.

¹² Pi Jew-sino, pu Greek-sino qa haqam alönöt hinta; pi i' hak sohsokmuy amumi Tutuyqawhqa sohsokmuy put aw tatqa'nańwyaqamuy amumi qaöwíunañwtavi'ta.

¹³ Pi Tutuyqawhqa aw taqa'nańwtiqa ayo yámakmantani.

¹⁴ Noqw ya sinom Christ aw qa tütuptsiwe' hin put aw taqa'nańwtotini? Pu ya puma qa nanapte' hin put aw tütuptsiwani? Pu qa hak pumuy amumi yuaataqw ya puma hin nanaptani?

¹⁵ Noqw hak qa ayatiwe' hin yuaatani? Pi ura yan pey'ta: Hakim kwakwhat yēsiwhqat tūawvayaqam pas hahlayhpit epya, hakim lomatuawit kwusivayaqamu.

¹⁶ Noqw pi Jew-sinom qa sohsoyam lomatuawit kwusuya. Oviy pi Esaias pańqawu: Tutuyqawhqa, ya hak itahtuawiy tuptsiwa?

¹⁷ Pi hak God lavayiyat yuaataqw sinom nanaptańwu; noqw puma nanapte' haqawat tütuptsiwani.

¹⁸ Nikańw nu pańqawni: Ya sen puma qa nanapta? As'a. Pi tūawi ahsupoq tūwaqatsit ań tuyqawva, pu lavayi tūwaqalvoqhaqami nanaptiwa.

¹⁹ Noqw pi nu pańqawni: Noqw ya Israel-sinom qa nanapta? As'a. Ura Moses mohti pańqawu: Nu hakimuy qa sūpwatuy sinmuy amuhpiy umuy unañwmoknani; pu nu pay ań hihtuy an'e'wakwmuy sinmuy akw umuy itsívutoynani.

²⁰ Noqw Esaias pas qa tuhtuskańw God eńem yuaataqe pańqawu: Hakim ańwu pay nuy qa hepnumyaqam nuy tutwa; pu hakim nuy qa tūvińlalwaqw nu pumuy amumi namtakna.

²¹ Nikańw pam Israel-sinmuy lavayhtiye pańqawu: Hakim ilavayiy qaanhinwisqamuy, pu ahoy kolilitotaqamuy nu pumuy amumi tēvep māvuyawkańw wāńwaylawu.

11

God's Mercy on Israel

¹ Noqw turs nu pañqawni: Noqw ya God sinomuy ayo yuku? Qae. Oviy pi nu Israel-sino, Abraham natkoata, Benjamin ahpiyvi.

² God añwu pay sinomuy tuway'taqey qa ayo yuku. Ya tutuvenit Elias hin lavayhtiqat uma qa navoti'yunwa? Ura pam Israel-sinmuy övelage God aw yan lavayhti:

³ Tutuyqawhqa, puma uhlayay'aymuy qöqya, pu uhhom'oyvihkay sakwítota, noqw nu nāla akwsiñqw puma nuy nīnayaniqey anyunwa, kita.

⁴ Noqw yavul God put aw hin lavayhti? Pay nu tsañe'sikip sōmorit pahsa'nihqamuy sinmuy Baal may akw yukiwhput aw qa naokiwlalwaqamuy nēñem waranta, ura kita.

⁵ Noqw öviy hapi pay nāt piw pu' haqawat núokwat ahpiy namorstiwayaqam akwsiñwiwyunwa.

⁶ Noqw hak God núokwayat ahpiy namorstiwe' pay hapi pāpu qa nāp hintsakpiy ahpiyni; pi as qa pantaniqw núokwa pay pāpu qa núokwani. Pu kurs pam hintsakpiy akw God ahpiy namorstiwe' pay hapi pāpu qa núokwat ahpiyni; pi as qa pantaniqw hintsakpi pay pāpu qa hintsakpini.

⁷ Noqw ya hintani? Israel-sinom hapi hihta hepnumyaqey qa tutwa; noqw pay namorstiwayaqam put tutwa; noqw pu pētū owa'nañwtoti.

⁸ Ura hin pey'taqat pan'i: God soñawnen pumuy tokna, noqw öviy puma kurs hihta aw yórikyani, piw kurs hin nanaptani, pew pahsavoo.

⁹ Pu David ura pañqawu: Pay nam hahlayhpiam amumi wivosit, pu huhuwhpit, pu tsaqamit anhtini; nam pam pumuy qaanhtipuyamuy ep amumi ahoytani.

¹⁰ Pay nam unañwaam qatālawvaa; noqw puma hihta qa māmatsyani; nen hakiy hihta putut ikwiwtaqat pan sutsep moto'numyani.

¹¹ Noqw turs nu pañqawni: Noqw ya puma sūs múnukyaniqe öviy wíwakya? Qae. Pi pumuy múnukyaqw pantaqat ahpiy God qa-Jew-sinmuy ayo öoyhtiva, pumuy unañwtuyvayaniqat öviy'o.

¹² Pi pumuy múnukyaqw sinom put ahpiy kāhaktoti; noqw pumuy áñwutiwayaqw qa-Jew-sinom öqawhtota. Noqw kurs pantaniqw hintani, God pumuy ömahtaq'ö? Sinom tis pas pavan qaöwíhinyunwani.

The Salvation of the Gentiles

¹³ Nu umuy qa-Jew-sinmuy umumi penta, pi nu qa-Jew-sinmuy amumi ayatiwhqe öviy'o.

¹⁴ Nihqe okiw as nu nāp hintaqat akw nāp isinomuy unañwmoknaniqe öviy nu qa nātusita iayaway pas pavan mahtaknaniqee, nen nu pētuy ayo óyani.

¹⁵ Ispi suyan God hihsavo pumuy ayo yukukañw pu qa-Jew-sinmuy amuñaqw put aw tuptsiwni'yunqamuy amumi pōhi. Noqw kurs as pantaniqw ya pumuy ahoy ömahtiwyaniqw hintani? Pay hapi sinom so'pumuy amuñaqw ahoy yesvani.

¹⁶ Pi kurs hak hihsak nōvay añqw God aw noaqw pahsat pay hapi sohsoy nōsiwhqa put himuata; pu kurs himutsokit naat pas hímuniqw pay hapi nantaqaat piw pas hímuniñwu.

¹⁷ Pi Jew-sinom üyiwtaqat olive-tsokit anyunwa; noqw uma qa-Jew-sinom nanāp unañw kuytaqat olive-tsokit nantaqayat anyunqw God üyiwtaqat olive-tsokit nantaqayat ayo túkuhqe pumuy qeniyamuy ep umuy kwihpa; noqw uma nantaqayat amum olive-tsokit nukñwat pālayat tsōnantota.

¹⁸ Nihqe öviy uma nantaqayat amuhpenihqe qa pas hihtunihqey anyunwani. Nikañw kurs uma pan wūwantote' uma tunatyaltotini, qa uma hapi ñayat taytoynaya, pi naat umuy taytoyna.

19 Noq̄w ka uma soon qa pañqaq̄wani: God itamuy kwihpaniqe òviy nantaqat ayo tutkita, kitotani.

20 Panta. Puma qa tũtuptsiwaq̄w òviy pam pumuy ayo tutkita; noq̄w uma pi tuptsiwni'kahkañw hõñi. Oviy uma qa kãwuwantotat tunatyaltotini.

21 Susmataq̄pi God nantaqat ayo qa oya. Noq̄w kurs uma qa tũtuptsiwaq̄w pan piw pam soon umuy ayo óyani.

22 Meh, kurs uma añ wũwantotani, God pẽtuy amumi kwakwaha, pu pẽtuy qa óokwatuwa; pam tuptsiwnit añq̄w lasyaq̄amuy qa òkwatuwa; nĩkañw umumiwat kwakwaha, kurs uma tuptsiwni'kahkañw hinwise' put unañwveyaniq'õ; taq̄ uma qa panwise' pay uma soon qa piw ayo tutkitiwyani.

23 Pu òviy piw puma kurs qatuptsiwniy añ pãpu qa hinwise' pay soon piw aw qa kwihpiwyani; pi God pumuy ahoy kwihpaniqey tuwi'ta.

24 Pi God nanãp unañw kuytaqat olive-tsokit añq̄w umuy túkuhqe it pas ũyiw̄hqat olive-tsokit aw umuy kwihpa. (Pay as pi sinom qa panwat hintsatskañwu.) Nihq̄e kurs puma qatuptsiwniy añ pãpu qa hinwisq̄ pam pas pavan pumuy piw nãp olive-tsokit aw ahoy kwihpani.

God's Mercy on All

25 Noq̄w òviy'õ itupkomu, nu umuy it hihta tupkiwtañwuwat navoti'yuñwniqat nãwakna, taq̄ nãp hisat sen uma pas pavan wuwni'yuñqey pan nãtsokanayani. Pay Israel-sinom haq̄ami yantaq̄am unañwpeq qatãlaw̄naya, hisat qa-Jew-sinmuy amuñaq̄w sohsoyam namorstiwyaq̄am pay Jesus aw tõnaltiniqat pahsavoo.

26 Noq̄w pahsat pu Israel-sinom sohsoyam ayo nõñakni, pi pan pey'ta: Ason hak sinmuy ayo Oyaniqa Sion añq̄w wunuptuni, nen Jacob tímuyatuy qakaptsiunañwayamuy alõntani.

27 Hisat nu pumuy qaanhtipuyamuy ayo yukuq̄w pep pu' puma nanaptani pan nu amumi pasiwni'taqata.

28 Pi umuy lomatuawit kwusuyaq̄w God pumuy tuwq̄amuy pan pohtoylanta; nĩkañw pam wu'yamuyatuy namorstaq̄ey tunatyawkañw pumuy tímuyatuy amumi unañway'ta.

29 Pi God hakiy hihta maq̄e' pu sen hakiy wãñwaye' pas qa ahoy alõntañwu.

30 Pay ura uma hisat hin God qa kaptsi'yuñq̄w pan puma pu' hapi put qa kaptsi'yuñwa; noq̄w uma put pantaqat ahpiy òkwatuwiwya.

31 Noq̄w pay òviy hapi pan piw ima qa kaptsi'yuñq̄e puma umumum God núokwayat makiwyani.

32 Pi God qakaptsiunañwat aw sinmuy sohsokmuy mãtavi, sohsokmuy òkwatuwniqey tunatyawkañwo.

Praise to God

33 Istãthihi God hihta añ suan wuwniat, pu navotiat qa haq̄ami õwihinta! Kurs pi hin put navotiyat wihki'ta, piw tuwiyat mãtsi'ta!

34 Ispi puyaw hak haq̄am Tutuyq̄awhqat wuwniyat mãtsi'ta? Hal ya hak put wuwan'ayaata?

35 Hal ya hak put mohti hihta maq̄aq̄w pam put aw ep ahoytani?

36 Pi pam hapi sohsokmuy hihta yúkuhqe poniniytoyni'ta, pu put akw pas himunihqey namtakni'ta. Nam pam sutsep tayawintiwa. Nam antaa.

12

Life in God's Service

1 Oviy'õ itupkomu, nu umumi okiwhiñq̄awni: Uma God núokwayat u'ni'kahkañw hom'oyvihkat an soñawnen nãõ'ye', umuhtokoy taytaqat God

aw noayani. Yan uma put eñem sūpwaiyuñwe', put unañwveyani. Yan hapi uma umuh'unañwpeq put eñem tumalay'yuñwni.

² Piw uma yep qatsit tunatyayat qa añ hinwist puhutunatyay'kahkañw alōñōt qatsit himuy'yuñqey pan hinwisni. Nen uma God tunatyaat hímunihqat navoti'yuñwni. Put tunatyaat lolma, súanta, piw pasiwta.

³ Pi nu God núokwayat makiwhqey sohsokmuy umumi pañqawni: Pay qa hak pas hímunihqey namiwuwantamantani; nikañw hak hin God añqw öqalat makiwhqey pan nāmi pās wūwamantani.

⁴ Pi hakiy tokoat qötöy'kañw, may'kañw, piw kuhkuy'tañwu; noqw qötöat nāp tumalay'ta; pu maat nāp tumalay'ta, pu kuk'at piw nāp tumalay'ta.

⁵ Pan hapi itam as kaysiwhkahkañw Christ tokoyat anyuñwa, piw nāvaahwantota.

⁶ God hapi núokway ahpiy itamuy nanāp öqalhuyta. Noqw öviy itam nanāp put akw moñwvasyani. Hak God eñem yuaataniqey tuwi'te' hin qapēvewnaqey pan yuaatani.

⁷ Hak sinmuy paañwaniqey tuwi'te' put hintsakmantani; hak sinmuy tu-tuqaynaniqey tuwi'te' tütutuqaynamantani.

⁸ Pu tūökwantaniqey tuwi'te' tūökwantani; pu hihta kuwaiwtaniqa piw su'qawkañw pantsakni; pu nuhtumi moñw'iwtaqa piw tunatyawkañw moñw'iwtaqa; pu hihta ep hakiy ökwatuwhqa piw hahlaykañw panhtimantani.

⁹ Pu uma qa suovaam nānami unañway'yuñwni; uma hihta qalolmat aw qa suhtaq'ewyani; uma lolmat aw hūrs tsöpölöwyuñwni.

¹⁰ Uma nāvāsyani; nānatupkomuy pan nānami unañway'yuñwni; hak ayo sukwat tsokanamantani; nit qa nāp nātsotskanani.

¹¹ Qaōñakahkañw hihta hintsatskani; su'qawkahkañw Tutuyqawhqat eñem tumalay'yuñwni.

¹² Uma Christ amum kaptsi'tiwyaniqey aw tunatyawkahkañw hahlayyani; kānanvotyayey añ nakwhani'yuñwni; yūmosa uma nāwakinwisni.

¹³ God sinomat hihta haqni'yuñqw pumuy uma añ paañwayamantani. Hak kiy ep sinmuy pās öoymantani.

¹⁴ Umuy okiwsahsanyaqamuy uma amuñem lolmat tūviñtotamantani. Uma nuhtumi pās kwakwhat yuaatotamantani, nen amumiq qa hiñqaqamantani.

¹⁵ Uma hihta ep hahlayhtotiqamuy amumum hahlayhtotimantani; tsayki-taqamuy amumum piw tsaykitamantani.

¹⁶ Uma sun'unañwat hinwisni; qa kwivi'nañway'yuñwt añ ókiwyaqamuy amumi unañwtavi'yuñwni. Uma pas pavan wuwni'yuñqey qa pan umuhk-wivi'nañway hinyuñwni.

¹⁷ Hakiy umuhpewi qalomáhinhtiqw qa aw ahoy nāooyyamantani. Sohsokmuy sinmuy amutpik uma suan hinwisni.

¹⁸ Kurs pay hin pasiwtañw uma añ hin kuyyuñwe' pan sohsokmuy sinmuy amumum pās yesni.

¹⁹ Aw iunañwamu, uma hihta ep qa nāooyyamantani, pay uma God itsivuyat genitoynayamantani; pi pan pey'ta: Ason nu hapi hakiy eñem nāoyni, ason nu hihta ep hakiy aw ahoytamantani, kita Tutuyqawhqqa.

²⁰ Paniqw öviy kurs uhtuwqa tsönmokiwtawq um nopnani, pānaqmokiwtawq um hikwnani; pan pam hamanhtini. Um panhte' soñawnen put qötömi tövut pānalani.

²¹ Uma hihta qalolmat akw qa áñwutiwyat, lolmat akw uma qalolmat áñwuy'yuñwmantani.

13

Duties toward the State Authorities

¹ Uma sohsoyam añ momñwituy amumi tūqaykahkañw yesni; taq qa haqam hak öqalat pasiwtaqa qa God añqw put makiwa. Pi sohsoy moñwqeqni God ahpiy pasiwyuñwa.

² Paniqw öviy moñwit aw rohomnumqa God yukiyat aw rohomnumñwu; noqw rohomnumyaqam nankiwakw pantsatska.

³ Pi lomahinwisqam añ momñwituy qa mamqasyañwu, qalomáhinwisqam pi pumuy mamqasya. Noqw ya um hinoqw nāt moñw'iwyuñqamuy mamqasni? Um lomahinme' put ahpiy tayawniwni.

⁴ Pi pam God añqw uñem lolmat öviy tumal'aya. Nikañw kurs um hihta qaantsake' pay um maqas'iwtani; taq pam qa paysoq tunipi'ta. Taq pam God eñem hakiy qalomáhintsakqat aw nāoyniqey ep wunu.

⁵ Paniqw öviy uma soon aw qa tūqayyuñwi, nen uma itsívuyat añqw ayo nõñakiwtani, piw umuh'unañwa pasiwyuñwni.

⁶ Pi yantaqw öviy uma hihta añ momñwituy amumi siviwisni; pi puma God tumal'aymat it yantaqat yūmosa tumalay'yuñwa.

⁷ Paniqw öviy uma añ sohsokmuy hakimuy amumi put öoyyani; hakiy moñwit eñem sivat ömalawhqat aw pammantani; pu pay hīhihta añ sivat ömalawhqat aw pammantani; hakiy kaptsiwtaniqat kaptsi'yuñwmantani; pu hakiy tayawniwniqat uma tayawnayamantani.

Duties toward One Another

⁸ Uma qa hakiy aw hihta pöiwyuñwni, hal pay nānami unañway'yuñwniqey-saa, pi nuhtumi unañway'taqa hapi God tutavoyat anmañwu.

⁹ Pi yanta: Um nõmaqtsit qa sokoplawni, um hakiy qa nānani, um hihta qa ūuyuni, um hakiy hihta qa atsátoynani, um hihta qa uhhimuy qa tuñlay'tani, pu sen pay piw himuwa tutavoniqw pay hapi pam sohsoy it yanwat lavayit ep tañawta, it'a: Um pas nāmi hin unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani, it ep'e.

¹⁰ Nuhtumi unañway'taqa sinosñway qa yūyuyhnañwu; paniqw öviy nuhtumi unañway'taqa God tutavoyat aw antsani'ta.

¹¹⁻¹² Itam navoti'yuñqw hisat God itamuy ayo oye' itahtokoy alöntaniqat aw hayiñwiwta. Pay as qa pas itamuhaypniqw itam tūtuptionsiwa. Soñawnen pi tōkila haqruhpa pay talhayiñwiti. Noqw öviy itam soon qa havivokalyani, nen qatalpuve hintsatskiwhqat ayo yúkuyani, piw talpuve hintsatskiwhqat God tunipiyyat antaqat ömahtotani.

¹³ Itam pās unañwat yesni, tälö'nihqat pan'i; haqam hihta qaunánwtalhintsatskiwhqat ep qe'yani, honaqkuyit akw qa hōnaq'iwyuñwni; nuvö'qatsit pu qaunánwtalqatsit añ qa hinwisni; qa nāñwuy'yuñwni; qa nānami unañwtutuyyani.

¹⁴ Itam qa panyuñwt Tutuyqawhqat Jesus Christ qatsíyat tututskanayani, nen itahtunatyay eñem qa hihta hintsatskani, nen itam itahtokoy tuñlayiyat qa añ hinwisni.

14

Do Not Judge Your Brother

¹ Uma hakiy tuptionsiwnit añ qa öqalat pās taviyamantani, nikañw hihta tuptionsiwniyat ep qa amum nāñwuy'yuñwni.

² Pay suhka sohsoq hihta tūmoytaniqey tuptionsiwni'tañwu; noqw pu suhka qa öqala sikwit qa tūmoytañwu.

³ Tūmoytaqa it qa tūmoytaqat aw qa ye'tay'tani; pu i' qa tūmoytaqa it tūmoytaqat aqw qa hiñqawlawni, taq God pay put kwusu.

⁴ Ya um haknihqe God tumal'ayayat aqw hiñqawlawu? Ason pi pam God-niqw sen suan hinmañwu, sen qa suan hinmañwu. Noqw nu nātuptsiwni'taqw pam soon qa suan hinmani; pi pam pan hinmaniqat God put eñem yúkuniqey aw öqala.

⁵ Suhka hihtawat talönnit pas hihtay'tañwu; pu sukwniqw pay sohsoy suntañwu. Uma nanāp umuhwuwniy añ qa wiwsiyani.

⁶ Talönnit kaptsi'taqa Tutuyqawhqat eñem put kaptsi'tañwu, pu piw put qa kaptsi'taqa pay Tutuyqawhqat eñem put qa kaptsi'tañwu. Sikwit tūmoytaqa Tutuyqawhqat eñem put tūmoytañwu, God aw put ep hahlayhtimaqee; pu i' put qa tūmoytaqa piw pay Tutuyqawhqat eñem put qa tūmoytañwu, nihqe God aw hahlayhtima.

⁷ Pi qa hak sūneñem qatu, piw qa hak sūneñem mōki.

⁸ Pi itam yesqe Tutuyqawhqat eñem yēse; pu itam soe' Tutuyqawhqat aw yankahkañw so'ni. Noqw öviy nāmahin pi itam yesni, sen so'ni, itam Tutuyqawhqat himumatu.

⁹ Pi yantaniqw öviy Christ mōki, pu ahoy tātayi, pam so'pumuy amumi-nikañw pu yesqamuy amumi tutuyqawniqe öviy'o.

¹⁰ Noqw ya um hinoqw uhtupkoy aqw hiñqawlawu? Hal ya um hinoqw uhtupkoy qahihtalawu? Pi itam sohsoyam Christ haqam sinmuy hin yukunaniqat atpip hoñvani.

¹¹ Pi ura yan pey'ta: Nu hapi suyan qatu, kita Tutuyqawhqa; noqw pan hapi pas suyan sohsoyam inumi tamötshoñvani, noqw sohsoyam God aw nātuhtualyani.

¹² Noqw öviy itam hapi sohsoyam God aw nālavaytani.

Do Not Make Your Brother Fall

¹³ Öviy itam pāpu nānamiq hihta añ qa hiñqaqwani; itam qa panyuñwt yanwat wūwantotani, qa hak tupkoy atpik hihta ep múnukniqat hintsakni, sen hihta ep múnuke' qaanhtiniqata.

¹⁴ Pi nu navoti'ta, nu Tutuyqawhqat Jesus añqw pan tuptsiwa; pas qa himu nōsiwhqa nāp nahpe itséhee; nikañw himu hákiyiniqw itséheenen pam put eñem itséheeniñwu.

¹⁵ Noqw kurs uhtupko uhnōsiwhqay akw unañwmokq pahsat pay kurs um put aw qa unañway'taqat antani; um Christ hakiy eñem mokqat uhnōsiwhqay akw qa hovalani.

¹⁶ Öviy hapi uñniqw himu lolmanihqat qa hak put qalomáyuaatani.

¹⁷ Pi hak sikwit nōsqa, sen oवालत hikwqa qa pam hapi God tunatyayat añ hinma, piw hak put qa nōsqa, sen qa hikwqa qa pam'i; nikañw hak suan hinme' piw kwakwhat unañway'te' put tunatyayat añ hinmani. Pam hapi Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy hahlayhpit pasiwtani.

¹⁸ Pam hapi Christ eñem tumalay'me' God unañwveni, pu sinmuy amumi lomahintani.

¹⁹ Noqw öviy itam hin yep pās unañwat yesniqey añ ö'qalyani, pu hihta akw nāwuñwnayaniqeyu.

²⁰ Um qa sikwit öviy God tumalaytat sakwítani. Pay as pas sohsoy himu nōsiwhqa kwañw'eway'o; nikañw hak hihta tūmoytaqey akw hakiy unañwmoknaniqw pam qa sūanta.

²¹ Pay hak tupkoy tunatyawkañw qa sikwínösat pu sen oवालत qa hikwe' sen nāp hintsakpiy mēwe' sūanhtini. Noqw pep pu' put tupkoat put hintsakpiyat qa akw múnukni, piw qa unañwmokni, piw qa tūtsakwiwtani.

²² Kurs um sikwit tūmoytaniqey qapēvewne' um God atpip nāla pantani. Ya um sikwit tūmoytaniqey nānakwhantoyna? Kurs um put akw qa nāsoontsane' um hahlayhpit epni.

²³ Pu i' wiwsikañw nōsqa hapi pay qalomáhinhtiñwu, pam qatuptsiwni'kañw panhtiñwunige òviy'o; pi hak qatuptsiwni'kañw hihta hintsake' qaanhtiñwu.

15

Please Others, Not Yourselfes

¹ Noqw òviy itam tuptsinwit an ò'qalt qaöqáwi'yuñqamuy amumi maqaptsi'yuñwni, qa paysoq-sa nāp itahtunatyay hinhtotini.

² Itam sohsoyam itahsinosñwamuy öqawhtotaniqat òviy tunatyawyuñwni.

³ Pi Christ pas nāp tunatyay hinhtiniqey qa pan tunatyawta, pi ura yan pey'ta: Umumiq hiñqaqwaqamuy lavayiam inuhpe yēvaya. (Ura Christ Nay aw yan lavayhti.)

⁴ Pi hisat himu pēniwhqa itamuñem pēniwa, itam put ahpiy hihta tutuqayyaniqat òviy'o; noqw itam tutuvenit ahpiy öqalantiwye' hūrs hoñvani, nen God aw yanyuñwni.

⁵ Nam God hakiy hihta an kuyvanañwukañw pu hakiy öqalañwuqa umuy sun unañwtoynani, Jesus Christ hin tunatyay'taqat pan'i.

⁶ Noqw uma sunwunwit, pu sunlavayit akw God, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ Nayat tayawnayani.

The Gospel to the Gentiles

⁷ Piw uma pās nāooyyani, Christ itamuy pās óyahqat pan'i, God pas hímunihqat òviy'o.

⁸ Noqw nu umumi pañqawni: Jesus Christ Jew-sinmuy amumi lavay'aya, God pas qa atsátaqat mahtaknaniqee, pu itahwu'yamuy amumi hin pasiwh-taqat aw an antsantaniqee.

⁹ Noqw ima qa-Jew-sinom God núokwayat ep put pas hihtatotani, pi ura yan pey'ta: Yaniqw òviy nu qa-Jew-sinmuy amumi uñ pañqawni; nu uhnatñwani aw tawlawni, yan'i.

¹⁰ Pu piw pam pañqawu: Uma qa-Jew-sinom put sinomuyatuy amumum hahlayyani.

¹¹ Pu piw yanwata: Uma Tutuyqawhqat tayawnayani, sohsoyam qa-Jew-sinomu; uma put aw hahlayyani, sinom sohsoyamu.

¹² Pu piw Esaias yan lavayhti: Pay nāt Jesset ahpiy aniwhtiqa wunuptuni; nen pam qa-Jew-sinmuy amumi moñw'iwatani; noqw qa-Jew-sinom put aw yanyuñwni.

¹³ Nam God hakiy unañwvastoynañwuqa umuy hinhaqam hahlaytoyne' umuy kwakwhat unañwtoynani, umuy put aw tūtuptsiswaq'ö. Nam pam umuy pās unañwvahsit huytani, Qahováriwtaqat Hiksit ahpiy'o.

Paul's Reason for Writing So Boldly

¹⁴ Itupkomu, pas nu umuy qapēvewnaqw uma lolmat pas pasiwyuñwa, pu itahtuptsiwniy sohsok tuwi'yuñwa, pu uma nāö'qawnayaniqey pasiwyuñwa.

¹⁵ Nikañwo itupkomu, nu hihin qatuhtuskañw umumi penta, umuy ahoy hīhihta u'nananiqey tunatyawkañwo.

¹⁶ God nuy ökwatuwhqe nuy qa-Jew-sinmuy Jesus Christ āawnaniqat ayata, nu God añqw lomatuawit yuaataniqat òviy'o. Okiw as nu qa-Jew-sinmuy put aw noaqw Qahováriwtaqa Hikwsi pumuy put aw sūpwataqw God put pantaqat ep hahlayni.

17 Noq̄w ōviy nu Jesus Christ amum God eñem hihta tumaltaqey ep tsúyakiwtani.

18 Nen Christ inuhpiy hihta hintsakqat-sa yuaatani; pam inuhpiy qa-Jew-sinmuy put aw tuqayvastotaniqat tumaltaq'ö. Pam lavaiy akw tumalta, pu hintsakpiy akw'a,

19 Pu kätutmalat hihta tuawi'yuñqat akw'a, God Hikwsiyat öqalayay ahpiy'o. Noq̄w ōviy nu Jerusalem-kitsókit añqw Illyricum-tutskwat aqw pahsavo lo-matuawit Christ tuawi'taqat sohsok yuaayku.

20 Pu nu yan tunatyawta: Nu haqam Christ pay yuaatiwhqat qa pep lomatuawit yuaataniqeyu, taq ka nu pay hakiy kīyayhniyat ahpiy tukwtani.

21 Pay pi ura yan pey'ta: Hakimuy amumi qa āawnayaqw puma put nanap-tani; pu put qa hisat nanaptaqam māmatsyani.

Paul's Plan to Visit Rome

22 Yantaq̄w ōviy nu as piép umumiqniqey unañwtikañw itumalay akw sóontsaniwñwu.

23 Noq̄w nu yepeq kurs pāpu haqaminiqey, pu nu as wūhaq yahsañwuy añ umumiqniqey tunatyawtaqe

24 Oviy ason nu hisat Spain aqwnen umumiqni; pay hisnen nu aqwnikañw umumi as yórikniqey wūwanta; nen nu umumum hihsavo hahlayhq, pu nu pañsoqniqw, uma nuy paañwayani.

25 Nikañw nu nāt pay pu' Jerusalem aqw hoyta, God sinomuyatuy hihta haqni'yuñqat amuñem yawmaniqey ōviy'o.

26 Pi ima Macedoniat pu Achaiat ep tuptsiwni'yuñqam hihta o'yaniqey ep hahlaykahkañw kuwahtoti, Jerusalem epeq God sinomuyatuy amuñaqw añ okiwhinyuñqamuy amuñemi.

27 Puma hahlayhtoti, amumi yoniwyuñqee, pi God Jew-sinmuy amuhpiy qa-Jew-sinmuy lomatuawit āawnaqe pumuy ayo oya, soñawnen pumuy kuwahtiput huyta; noq̄w ōviy qa-Jew-sinom soon it qatsit ep hihta himuy'yuñqey akw qa pumuy amumi unañwtapyani.

28 Noq̄w ōviy ason nu yan it iayaway an hinhte' hihta oyiwhqat pumuy amumi noe' pep pu' nu umuhpa hinmakañw Spain aqwni.

29 Noq̄w it nu navoti'ta: Pas nu umumiq pite' umuy Christ āawnaqw pam inuhpiy umuy pas pavan öqaltoynani.

30 Aw iunañwamu itupkomu, uma Jesus Christ aw tütuptsiwhqe nānami unañway'yuñwa, pan Hikwsit ahpiy tutuqayyaqee. Noq̄w ōviy nu umumi okiw pañqawni: Uma qa nātusi'kahkañw inuñem God aw tūviñtotani.

31 Noq̄w nu Judeat ep qatuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw ayo taviwniqat uma inumum nāwakintotani, pu nu Jerusalem epeq sinmuy amuñem hihta hinmaqat God sinomat pas pay okiw ömahtotani.

32 Noq̄w God pan tunatyawtaq̄w nu hahlaykañw umumiq pituni, nen umumum suyan unañwtini.

33 Taay, nam hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa God sohsokmuy umu-mum yantaa. Nam antani.

16

Personal Greetings

1 I' hapi Phebe, itahsiwa, Cenchreat ep Jesus aw tōnawtaqamuy ayaamu, aw itahlomanavoti.

2 Noq̄w ōviy God sinomuyatuy hin hinyuññwuniqw uma pan put pās taviyani; nen uma aw unañwtavi'yuñwini, sen hakton ókiwa. Ura pam kaysiwhqamuy a'nö paañwa, pu nuy piwu.

³ Uma Priscilla pu Aquila, Christ Jesus ep inumi unañwtavi'taqamuy öqalayani.

⁴ Taq puma iqatsiy ayo táviniqe öviy pēp mōki, noq̄w nu put ep pumuy amumi hahlayhti, piw qa nu'-saa, pas sohsoyam qa-Jew-sinmuy amuhpa Jesus aw tōnawtaqam pīwu.

⁵ Pu uma piw pumuy kīyamuy ep tsotsvalyaqamuy öqalayani. Uma aw iunañway Epenetus öqalayani, Achaiat ep Christ aw mohti tuptsiwhqata.

⁶ Uma itamuy maqsontaqat Maryt öqalayani.

⁷ Pu uma inuñaqwvituy Andronicus, pu Juniāt pumuy öqalayani. Ura puma inumum sivilawhqamu; puma inupyeve Christ kwusut ayaiwyuñqamuy amuhpiy pavan mātaqnihqā amumi navotiwta.

⁸ Uma Tutuyqawhqat ep aw iunañway Amphias öqalayani.

⁹ Uma Christ ep itahtumalsuñway Urbanet öqalayani, pu aw iunañway Stachys pīwu.

¹⁰ Uma Apelles öqalayani. Pam pas antsa Christ aw tuptsiwni'ta. Pu uma Aristobolus ep kīvituy öqalayani.

¹¹ Uma inuñaqwviy Herodian öqalayani, pu sohsokmuy Narcissus ep kīvituy amuñaqw Tutuyqawhqat aw tuptsiwni'yuñqamuy pīwu.

¹² Pu uma Tutuyqawhqat eñem tumalay'taqamuy Tryphenat-nikañw pu Tryphosat pumuy öqalayani. Pu uma aw iunañway Persis, Tutuyqawhqat eñem a'nō tumaltaqat öqalayani.

¹³ Uma Tutuyqawhqat ep namorstiwhqat Rufus öqalayani, pu yúyata; pam inuy an nuy pās tavi'ta.

¹⁴ Pu uma Asyncritus, Phlegon, Hermas, Patrobas, pu Hermes, pumuy öqalayani, pu tuptsiwni'yuñqamuy pumuy amumum yesqamuyu.

¹⁵ Uma Philologus, pu Juliāt, Nereus, pu siwayat, pu Olympus-nikañw pu sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy pumuy amumum yesqamuy öqalayani.

¹⁶ Uma nānatupkomnihqey pan na'qalantotani. Hāhaqe' Christ aw tōnawtaqam umuy öqalaya.

Final Instructions

¹⁷ Noq̄w nu umumi pañqawni, itupkomu: Uma tunatyaltotini; taq hakim alōñōt tutuqayhpit uma qa tuwi'yuñqat umuhpa tutuqaynayani. Puma umuy tsikaye' umuy lasnayani. Noq̄w öviy uma qa nāunay'yuñwni; uma pumuy qa amu'puñalyani.

¹⁸ Taq pantsatskaqam Jesus Christ qa eñem tumalay'yuñwa, soq nāp tuñlayiy énem-saa. Puma kwañwálvayiy pu nukwánwlvayiy akw añ ūunatuy ūnatoyni'wisa.

¹⁹ Sinom sohsoyam umuy nanaptaq̄w yaw uma God lavayiyat añ hin-wisa, noq̄w öviy nu umumum put ep hahlayi. Nu umuy hihta lolmat añ qaöwíhinyuñwñiqat umuñem nāwakna, nikañw pay uma qalolmat qa eñem hintsatskaniqata.

²⁰ Noq̄w God hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa soon pas hisat umuhpiy Satan añwutani. Nam Jesus Christ Itahtutuyqawhqay núokwaat umumum yantani. Nam antani.

²¹ Itumalsuñwa Timotheus-niqw, pu Lucius-niqw, pu Jason-niqw, pu Sospater inuñaqwvi puma umuy öqalaya.

²² Pu nu Tertius it pēnaqa Tutuyqawhqat añ umuy öqala.

²³ Gaius umuy öqala; pam hapi nuy-nikañw pu sohsokmuy Jesus aw tōnawtaqamuy kiy ep oyi'ta. Pu kitsókit sīvayat aw tunatyawtaqa Erastus umuy öqala, pu itahtupko Quartus pīwu.

²⁴ Nam Jesus Christ Itahtutuyqawhḡay núokwaat sohsokmuy umumum yantani.

Concluding Prayer of Praise

²⁵ Nam God tayawintiwni. Pam hapi umuy hurs hoñnaniqey aw öqalay'ta, nu nuhtumi Jesus Christ hin lomayuaataqat pan'i. God tūwaqatsit yúkuhḡey añḡaqw it lavayit tupka.

²⁶ Noḡw sopkawtaḡam sinom tuptsiwnit añ hinwisniḡat öviy God sutsep ḡátuhḡa yan tutaptaḡe lavay'aymuy pēniyamuy ahpiy put pantaḡat tunvotna.

²⁷ Noḡw nam nāla suyan unañwtalwuwni'taḡa God yūmosa tayawintiwni, Jesus Christ añ'a. Nam antaa.

Paul CORINTH ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi mohti Pēniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ ayaatnihqey aw wánwayniwhqa it penta, itahtupkoy Sosthenes ámuma.

² Itam Corinth ep God aw tōnawtaqamuy, Jesus Christ ahpiy sutsvo oyi-wyuñqamuy, put sinomatniqey ōviy wánwayniwyaqamuy öqalanta, pu sohsok-muy sohsovik Jesus Christ aw taqa'nanwtotiqamuy pīwu. Pam hapi pumuy Tutuyqawhqaamu, pu Itahtutuyqawhqa.

³ Nam núokwa, pu kwakwhaunañwa Itanay God añqw umumi pitsíwtaa, pu Tutuyqawhqaat Jesus Christ añq'ö.

Blessings in Christ

⁴ Pay nu yūmosa Inay God aw kwakwhatima umuhpee. Kwakwhat pi pam Jesus Christ ahpiy umumi núokway noa,

⁵ Umuy sohsok hihta qaöwíhintaqaat máqahqee. Kwakwhat pi pam umuy lavayhtuwit maqa, piw umuy suyan unañwtalwuwnitoyna.

⁶ Pi lavayi Christ yuaataqa umuhpe hūrs'iwma.

⁷ Noqw ōviy uma Itahtutuyqawhqaay Jesus hisat mātaqtiniqat maqaptsi'kahkañw qa hihta kuwahtiput ep rūumnaya.

⁸ Pam hapi so'ñwamiq aw pahsavo umuy hūrs hoñnaqw, uma put talōñniyat ep qa hihta akw qalomáhinyuñwni.

⁹ God hapi pas qaatsáy'ma. Noqw uma put Tiyat Jesus Christ amum yanyuñwniqat ōviy umuy wánwayi.

Divisions in the Church

¹⁰ Noqw taa, itupkomu, nu Itahtutuyqawhqaay Jesus Christ natñwaniyat aw yankañw umumi okiwhiñqawlawni: Okiw uma sohsoyam sun yuaatotani; uma qa nātsikiwtani. Uma qa panyuñwt, sun wuwni'kahkañw, sun tunatyawkahkañw, sūp hinwisni.

¹¹ Taq ima Chloet sinomat inumi umuy hin tūawvaya, itupkomu, yaw uma nātsikiwyuñwa.

¹² Noqw it nu pañqawu: Yaw uma nānap pañqaqwa: Nu Paul ámuma; noqw Nu'wa Apollos ámuma; noqw Nu'wa Cephas ámuma; noqw Nu'wa Christ ámuma, yaw uma kitota.

¹³ Noqw nu umuy hihta tūviñtani: Ya Christ qa sūpwa? Ya Paul umuñem nahoylehtsit aw muilti? Ya uma Paul natñwaniyat aw kūyit akw tuvoylatoti?

¹⁴ Pas nu God aw hahlayhti. Kwakwhat pi nu qa haqawat umuy kūyit akw tuvoylata, hal pay Crispus-nit pu Gaius pūmuy-saa.

¹⁵ Taq nāp hisat pi sen haqawa nu nāp inatñwaniyat aw tūtuvoylataqaat pañqawni.

¹⁶ Pu piw nu Stephanas ep kīvituy kūyit akw tuvoylata. Pu ahpiy pay nu suhpan qa hakiy piw kūyit akw tuvoylata.

¹⁷ Pi nu kūyit akw tūtuvoylalawniqat nuy Christ qa pan ayata; pi nu lomatuawit yuaataniqat nuy ayata. Noqw nu lavayhtuwit qa akw yuaata, taq nāp hisat ka Christ nahoylehtsiyat öqalaat qa hímuniwhtini.

Christ the Power and the Wisdom of God

¹⁸ Pi nahoylehtsi yuaatiwhqa añ só'iwwisqamuyniqw pay an'eway hímuu; nikañw itamuy ayo nõñakiwtaqamuyniqw pam God öqalaata.

19 Pi ura yan pey'ta: Nu a'nö wuwni'yuñqamuy wuwantuwiyamuy súlawhtani, pu nu qaūunatuy matstuwiyamuy sóontsanhtani, yan'i.

20 Taay, noqw hak hihta añ suan wuwni'tañwuqa haqam hak hímuu? Ya hak tutuventuwi'tañwuqa haqam hak hímuu? Ya hak yep qatsit ep hihta añ hiñqawmaqa haqam hak hímuu? Ya God yep qatsit ep wuwantuwit qa hamanhintsana?

21 Pi God súanwuwni'kañw yan yukuqw, ima yep qatsit añ hinwisqam nāp wuwniy qa ahpiy put tutwa. Noqw pahsat pu pam yan unañwti: Pam lavay'aymuy amuhpiy yuaate', hakimuy put aw tūtuptionsiwaqamuy ayo óyaniqey pan'i, nāmahin pi as haqawatuyñiqw pam lavayi pas an'ewayñiq'ö.

22 Pi Jew-sinom kätatayhpit hihta tuawi'taqat tunlay'yuñwa, noqw Greek-sinom súanwuwnit hepnumya.

23 Noqw pi itam Christ nahoyehtsit aw muiwhqat yuaatota; imuy Jew-sinmuy amumi tönökpit anta, pu imuy Greek-sinmuyniqw pam an'eway hímuu.

24 Nikañw imuy Jew-sinmuy pu Greek-sinmuy amuñaqw wánwayniwyaqamuy amumiwat Christ hapi God öqalaata, piw God súanwuwniata.

25 Pi nāmahin pi God wuwniat hihta ep an'ewakwniqey mātaqtiqw, pam sinmuy amuhpenihqe pas pavan wuwni'ta; noqw nāmahin pi pam hihta añ qa öqalaniqey mātaqte' pam sinmuy amuhpenihqe pas pavan öqala.

26 Pi uma hakim wánwayniwyaqey navoti'yuñwa, itupkomu, qa wūhaqnihqam yep qatsit ep pas pavan wuwni'yuñqam wánwaniwya, qa wūhaqnihqam ö'qaltu, qa wūhaqnihqam pavansinomu.

27 Pi God hihta sinmuyniqw yep qatsit ep an'e'wakwnihqat namorsta, imuy a'nö wuwni'yuñqamuy hamantoynanigē öviy'o; pu pam sinmuy amuñaqw yep qatsit ep hihta qaöqálat namorsta, añ hīhihta öqalat hamantoynanigē öviy'o.

28 Pu God yep qatsit ep hīhihta hin'e'wakw, hīhihta susqahimunihqat enañ namorsta, pu hikispi pam hīhihta qahaqamyaaqat namorsta, hīhihta pasiwyuñqat qahaqamtanigē öviy'o.

29 Noqw öviy kurs hak put atpip kwiviyuaatani.

30 Noqw pi uma hapi put ahpiy Christ Jesus ep hinwisa. Noqw God put ahpiy itamuy súanwuwnitoyna, itamuy súanyuñwniqat yukuna, itamuy nāmi lasna, itamuy qenivo oya.

31 Hin pey'taqat antani: I' hak himuiwtaqa Tutuyqawhqat ep himuiwtani.

2

The Message about Christ on the Cross

1 Pu nūu, itupkomu, ura nu umumi pítuhqe, lavayhtuwit, pu wuwantuwit ayo yukut, okiwhinkañw umuy God tunatyayat āawna.

2 Nu umumum yankañw yan na'qala: Pas Jesus Christ nahoyehtsit ep nīniwhqat put-sa tuwi'tanigeyu, qa hihta pīwu.

3 Nihqe nu umuhpa' hinmakañw, pas qaöqálaninwu; hin unañway'kañw, pas tururutima.

4 Ura nu lavayit yuaataqe, sen tūaawnaqe tuhislavayit qa akw yuaata. Pi tuhislavayi pay sinmuy amuhpiy'o. Noqw nu qa pan yuaatat, Hikwsit öqalayakw umuy tuptionsiwna.

5 Noqw yan umuhtuptionsiwni qa sinot wuwantuwiyat ep wunut, pas God öqalayakw wunu.

God's Wisdom

⁶ Pay as pi itam añ tukwsiwyuñqamuy amuhpa' pas wuwantuwiw yuaatota. Noqw pam wuwantuwi qa yep qatsit ahpiy'o, piw qa yep qatsit ep mohpeqyaqamuy amuhpiy'o. Pi puma tūwayawisa.

⁷ Itam pi God wuwantuwiyat tupkiwtañwuqat yuaatota, it'a: God hisatñahaqaw itamuy pas momi óyanigey pasiwna.

⁸ Noqw yep qatsit ep moñw'iwyuñqam qa haqawa it navoti'ta. Kurs puma put navoti'yunwe', soon Tutuyqawhqat lolmat tálawnway'taqat nahoylehtsit aw muayani.

⁹ Noqw God hihta qaöwíhintaqat put aw unañway'yunqamuy amunem na'sasta. Noqw qa hak put pantaqat posiy akw aw yori, pu piw naqvuy akw put qa navota, pu piw qa hisat unañwmiq paki.

¹⁰ Níkañw God Hikwsiy ahpiy itamumi put mahtakna. Pi Hikwsi sohsok hihta añ purima, hikis God suyan unañwtalwuwniyat pas qa mätswtaqata.

¹¹ Puyaw hak sino sukw sinot unañwayat aw navoti'ta? Pay pas nāp hikwsiat ahsonvenihqa put navoti'ta. Noqw pan piw qa hak sino God unañwayat aw navoti'ta, pas put Hikwsiat-saa.

¹² Noqw pi it Hikwsit itam makiwyaqaw pam qa yep qatsit ahpiynit God ahpiy'o. Noqw yan itam God itamuy hihta paysoq máqahqat mätswiyunwa.

¹³ Nihqe itam put pantaqat piw yuaatota. Itam hihta yuaatotaqe, sinot wuwantuwiyat qa ahpiy put tutuqayya; noqw pay Qahováriwtaqa Hikwsi itamuy put tutuqaynaqaw, itam Hikwsit añ hinwisqamuy amumum yuaatotaqe, hīhihta Hikwsit añ qatsqat namimahtakintota.

¹⁴ Noqw i' hak nāp tunatyay añ hinmaqa hihta God Hikwsiyat añqwnihqat pas qa ömahtañwu, putniqw pi pam an'eway'o. Noqw pam pas hikwsit ahpiy māmatsniwñwuniqw, öviy kurs hin pam put māmatsni.

¹⁵ Noqw pay i' hak Hikwsit añ hinmaqa sohsok hihta añ tuwantima; noqw soon hak sino put aw tuwanlawni.

¹⁶ Puyaw hak Tutuyqawhqat tunatyayat mätswi'taqe put aw tutaplawni? Pi itam Christ wuwniyat pasiwunwa.

3

Servants of God

¹ Pu nūu, itupkomu, kurs nu hin umuy Hikwsit añ hinwisqat pan umumi yuaatani. Pay nu umuy nāp tunatyay añ hinwisqat pan umumi yuaata, umuy Christ ahpiy qatsit aw pu' pas tihtiwayaqat pan'i.

² Nu umuy pihut nopna, qa hurut nōvata, ispi uma pew pahsavohaqami kurs hin kätotiniq'ö. Híkispi nāt uma kurs hin put kätotini.

³ Taq uma nāt umuhtunatyay añ hinwisa. Pi yaw umuñaqw haqawat nānami unañwtutuuyyakañw, pu nānwuy'kahkañw, nātsikiwta. Ya uma qa nāp umuhtunatyay añ hinwisa? Ya uma yep qatsit ep sinmuy qa amún hinwisa?

⁴ Oviypi haqawa, Nu' Paul ámuma, yaw kitalawhq, pu suhka, Nu' Apollos ámuma, yaw kitalawhq, ya uma panyuñqe, qa nāp umuhtunatyay añ hinwisa?

⁵ Puyaw Paul hak hímuniqw öviy'o? Puyaw Apollos hak hímuniqw öviy'o? Pi uma pay pumuy ayaiwtaqamuy amuhpiy tütuptsiwa. Pay Tutuyqawhq hapi itamuy nanāp tumalhuyta.

⁶ Noqw öviy soñawnen nu ūya; noqw Apollos añ hikwna. Noqw pay God put wuñwna.

⁷ Noqw öviy pay i' uylawhq qa hímuu; pu piw añ hīhikwnaqa. Pi God put wuñwnaqa pam pas'i.

⁸ Noqw i' uylawhq, pu añ hīhikwnaqa puma sun tumalay'ta. Nihqe puma nan'ik hin tumaltaqey ahsatiy ömahtani.

⁹ Pi itam God amum sumitumalay'ta. Noqw uma God ūiyat anyuñwa. Uma God kīyat anyuñwa.

¹⁰ God núokwanikañw inuñem pan yukuqw, nu pas wuwni'taqat kītuwi'taqat pan yayhniyat yuku. Noqw pu suhka put atsve tukwlawu. Nīkañw hak put ep hin tukwlawhqeý ep tunatyaltimantani.

¹¹ Pam tukwyayhni pay yukiwa. Noqw kurs hin hak piw sukw tukwyayh-nani. Pi Jesus Christ hapi pam tukwyayhni.

¹² Noqw kurs haqawa it tukwyayhni ep sikavalasivat, qötsásivat, a'nö hihkay'yuñqat o'wat, kohot, tūsaqat, sen söhövosqatuñwut akw tukwtaqw,

¹³ Sohsokmuy sinmuy añ nanāp tumalaam mātaktini, pi talöñnit ep pam qōhit akw suhputsniwni. Noqw qōhi sohsokmuy sinmuy tumalayamuy aw pohte', put hin hintaqat susmataqtani.

¹⁴ Kurs haqawat tumalaat put tukwyayhni ep tukwtiwhqa qa hinhti qw pam put ep hihta ahsatiy ömahtamantani.

¹⁵ Pu haqawat tumalaat ūwikq pam pas sohsok kwayhmantani. Nīkañw pay as pam ayo yámakiwtani; nīkañw pay hakiy qōhit añqw ayo yámakqat pantamantani.

¹⁶ Uma hapi God kīyat anyuñwa; noqw God Hikwsiat umuhpe ki'ta. Ya uma it qa navoti'yuñwa?

¹⁷ God kīyat hovalaqat God hapi put hovalani, pi God kīat pas hímuniq'ö; noqw uma hapi put kīmatu.

¹⁸ Uma hapi qa haqawa nāmi yētani. Kurs umuñaqw haqawa yep qatsit ep a'nö wuwni'taqey pan nāmi wūwante' pam núanhimuniwhtini, nen pu' pas antsa wuwni'vani.

¹⁹ Pi yep qatsit añqw wuwantuwi God-niqw an'eway'o. Pi ura yan pey'ta: Pam a'nö unatwi'yuñqamuy nāp unatwiyamuy akw pumuy kwihkwisna.

²⁰ Pu piw yan'i: Tutuyqawhqa a'nö wuwni'yuñqamuy wuwniyamuy navoti'taqw pam haktonsaa.

²¹ Paniqw öviy qa hak sukw sinot pas hímunihqat yuaatamantani. Pi sohsoy himu umuhhimu,

²² Sen Paul, sen Apollos, sen Cephas, sen tūwaqatsi, sen qatsi, sen mokiwu, sen himu pu'yaqa, sen himu nātoniqa. Pas sohsoy himu umuhhimu.

²³ Noqw uma Christ himumatu. Noqw Christ God himuata.

4

Apostles of Christ

¹ Itam Christ ayamatu, pu God tunatyayat tupkiwtañwuqat aw tunatyawta. Hak pay pan itamuy tuway'tamantani.

² Noqw sam pi i' hak hihta aw tunatyawtaqa soon tumalay qa añ súanmaniqat aw tuñlayiwtañwu.

³ Noqw kurs uma inumi tuwantotaqw, sen sinom hisat inumi tuwan-totaniqey tokiltotaqw, pay nu soon put ep hin unañway'tani. Owi, híkispi nu qa nāp nāmi tuwanlawu.

⁴ Pay as pi nu qa hihta nāmi tuway'ta. Nīkañw pay nu qa put akw qenive wunu. Pi Tutuyqawhqa hapi inumi tuwanlawni.

⁵ Paniqw öviy uma hihta ep qa āpiy pay súyukuyamantani, hisat Tu-tuyqawhqaqat pītuniqat aw pahsavoo. Ason pi pam hihta qatālat ep tupki-wyuñqat aw tālawnani, pu u'nañwpa' tutnatyat mātaqtani. Noqw pep pu' qa hak qa God añqw nāp ahsatiy ömahtamantani.

⁶ Nu umumi nālavayhti, pu Apollos pīwu, uma itamuhpa' hihta tuwi'vayaniqat ōviy'o. Noqw pep pu' uma hakiy pās aw wūwaye', qa haqawat aw qa kwañwátayuñwt, súkwat-sa tsokanayamantani. Uma hin pey'taqat qa yuhke'yani.

⁷ Ya hak uñ sukw hakiy añqw alōnta? Puyaw um hihta himuy'tagey put qa makiwa? Noqw kurs God uñ hihta maqaqw, ya um hinoqw piw put ep pas nāhihtay'ta, pam qa kuwahtiput pan'i?

⁸ Núwupa uma nānasna. Núwupa uma kāhaktoti. Pas uma momñwituy amún moñw'iwyuñwa qa itamum yankahkañwo. Is as uma pas antsa moñw'iwyuñqw itam umumum moñw'iwtani.

⁹ Pi nuy wūwaqw God itamuy ayaiwyuñqamuy pas nuhtuñk oya, itamuy mokiwuy aw oyiwyuñqat pan'i. Pi God hoñviaymat-niqw, pu sinom sohsoyam itamuy-sa pās piptsantotaniqat pan itamuy yuku.

¹⁰ Itam Christ tunatyawyuñqey put ep núanhihtuu; noqw úmawat Christ añ a'nō wuwñi'yuñwa. Itam qaōqáwi'yuñwa; noqw úmawat a'nō ö'qaltu. Uma kaptsitiwya; noqw ítamwat pevewinhinyuñwa.

¹¹ Itam pewhaqami pahsavo tsōñsoiwta, pu pānaqsoiwta, pu qa yuws'i'yuñwa. Noqw sinom itamuy wuvatinumya. Itam haqam yesniqey qa suyan tuway'numya.

¹² Pu itam maqsonlalwa, nāp itahmay akw tumalay'yuñqee. Sinom itamuy qalomásavitotaqw, itam hahlayhpit akw tūōqalantota. Itamuy okiwsahsanyaqw itam nānakwhani'yuñwa.

¹³ Itamumiq hiñqaqwaqw itam amumi pās kwakwhavewat yuaatota. Pas itam tūwaqatsit ep hihta tuyoy'ewakw panyuñwa. Nihqe pewhaqami pahsavo itam sohsoq hihta añqw maspiwhqat panyuñwa.

¹⁴ Nu umuy hamantoyñaniqey qa pan tunatyawkañw iit penta. Pi uma pas aw iunañwam itimniqw, ōviy nu umuy u'nana.

¹⁵ Pay as pi qaan'ewakw hintaqam tahtaqt Christ ep umuy tutuqaynayaqw, pay uma sūkw nay'yuñwa. Pi nu lomatuawit ahpiy Christ Jesus añ umuy aniwña.

¹⁶ Paniqw ōviy nu umumi okiwhiñqawlawni: Uma inumi nanawinyani.

¹⁷ Pi nu yaniqw Timotheus, pas aw iunañway itiy, Tutuyqawhqt añ suan hinmaqat umumiq tavi. Ason pam nuy Christ ep hin hinmaqat umuy añ ahoy u'nanani, piw nu hāhaqe' Jesus aw tōnawtaqamuy hihta tutuqaynaqata.

¹⁸ Noqw yaw uma haqawat a'nō unañwtoti, suhpan ka nu pay qa pítuniqat paniq'ö.

¹⁹ Noqw pi nu qa sōwunit umumiq pítuni kurs Tutuyqawhqa pan tunatyawtaq'ö. Nen nu imuy a'nō unañway'yuñqamuy lavayiyamuy qa aw unañwtapni, panis pumuy öqalayamuy-saa.

²⁰ Pi God moñwtunatyat qa lavayit añ pasiwta. Pi pam öqalat-sa añ pasiwta.

²¹ Noqw ya hintani? Nu umumiqnen sen wuvahpi'kañwñi? sen nami'nañwat himuy'kañw, pu pās unañway'kañwñi? Ya uma hihtawat nānawakna?

5

Immorality in the Church

¹ Pay pas antsa lavaytaqw yaw umuñaqw haqawa qahopqatu. Yaw uma haqawa nay nōmayat amum qatu. Noqw híkspi ima añ qatuptsiwñi'yuñqam qa pan hinwisa.

² Noqw tuwat soq uma himuiwyuñwa, as uma put ep qahahlayhtotinihkañwo; nihqe it hakiy panhaqam hinhtiqat umuñaqw ayo hóroknayani.

³ Noq̄w nāmahin pi as nu qa pep umumum yankañw, nu yūmosa umuy u'ni'ta. Nihqe nu hakiy yanhaqam hinhtiqat añwu pay eñem yuku, pas antsa umumum yantaqey pan'i.

⁴ Noq̄w òviy uma ihikwsiy amum Itahtutuyqawhqay Jesus Christ natñwaniyat añ sūvo tsovalte', Itahtutuyqawhqay Jesus Christ òqalayay yankahkañw,

⁵ Hakiy put panhaqam hintsakqat Satan aw noayani, tokoat sūlawhtiniqat òviy'o; noq̄w hikwsiat Tutuyqawhqat Jesus talònniyat ep ayo yámakiwtani.

⁶ Uma put ep himuiwyuñqe qa súanhtoti. Ya hihsayhoya pēkeni sohsok paq̄writ pēkenañwuqat uma put qa navoti'yuñwa?

⁷ Oviy uma hisatvekenit ayo qenitote', puhuvaq̄writ panyuñwni, pi uma pas antsa qapekén'oyiwyuñwa. Pi ura Christ Amutsva Yūmosanihqat ep mañat an itamuñem taviwa.

⁸ Noq̄w òviy itam soñawnen hisatvekenit qa yankahkañw nōviwhqat hintsatskani. Pam pēkeni qaunañwtaqatsit, pu nukpanqatsit tuawi'ta. Nikañw uma pōlavikit qapekén'oyiwhput, unañwat antsanihqat, piw qaat-sanihqat tuawi'taqat yankahkañw put hintsatskani.

⁹ Ura nu umumi pēnaqe, uma qahopíyesqamuy qa amu'puñalyaniqat nu umumi pañqawu.

¹⁰ Nikañw nu pay qatuptsiwni'yuñqamuy qahopíyesqamuy qa pumuy pañqawu, pu kan'ewtunatyay'yuñqamuyu, pu hihta tukwhantotaqamuyu, piw nāp yukit aw nāwakintotaqamuyu. Pantaniq̄w soon uma nawus it qatsit añq̄w qa ahpiyyani.

¹¹ Noq̄w nu hapi pu' piw yanwat umumi penta: Sen haqawa tuptsiwni'taqey pañqawhqa qahopíhintsakni, sen kan'ewtunatyay'tani, sen nāp yukit aw nāwakintani, sen nuhtumiq̄ hiñqawni, sen honaq̄kuyit hīhikwni, sen hihta tukwhantaniq̄w, uma put hakiy pantaqat qa a'puñalyani. Uma hakiy pantaqat qa amum nōnōsamantani.

¹² Pi nu Jesus qa aw tōnawtaqamuy amuñem pas piw hin yuykuniqey qa pan ayaiwta. Puyaw qa uma umumi tōnawtaqamuy amuñem hin yuykuya?

¹³ Ason pi imuy qa aw tōnawtaqamuy God hapi hin yukunani. Paniq̄w òviy uma put hakiy nukpanat umuhpiy ayo hóroknayani.

6

Lawsuits against Brothers

¹ Is uti, kurs umuñaqw haqawa sukw amum hihta ep hinhte', momñwituy qaanhinwisqamuy amutpip put hin hepniquey suhtaq'ewni? as pam God sinomuyatuy amutpip put mohti hepnikañwo?

² God sinomat tūwaqatsit ep sinmuy amuñem hinwat yukuni'wisni. Ya uma put qa navoti'yuñwa? Noq̄w kurs pantaniq̄w, ya uma hinoq̄w añ hihta susqahinyuñqat qa nāp hin yuykuya?

³ Itam hoñvia'yatuy hinwat yukunayani. Ya uma put qa navoti'yuñwa? Noq̄w tis pi òviy itam yep qatsit ep hihta hinyuñqat aw suan wūwayani.

⁴ Noq̄w ason uma hihta pay yep qatsit ep hinyuñqat ep hin yukunayanik, ya uma God aw tōnawtaqamuy amuñaqw haqawatuy suspevewinhinyuñqamuy put aw o'yani?

⁵ Nu umuy hamantoyaniqe òviy yan lavayhti. Puyaw pas qa haqawa umuñaqw pavan wuwni'ta? Puyaw pas qa haqawa nātupkomuy amutsva hihta aw hin wūwaniqey tuwi'ta?

⁶ Noq̄w òviy soq̄ tuwat nātupkom haq̄am hin yukiltiñwuq̄at aw nāwikvañwu, hikis piw̄ qatuptsiw̄ni'yuñq̄amuy amumii.

⁷ Pay òviy pas suyan uma it ep q̄aanhinwisa, ispi uma haq̄am hin yukiltiñwuq̄at aw nātsamvantagee. Ya hinoq̄w tis nāpi uma hihta ep q̄aantsaniwye', put ep nakwhani'yuñw̄ni? Ason hak umuy hihta nawhkiniq̄w uma put ep q̄a unañwtuyvayamantani.

⁸ Noq̄w uma soq̄ q̄a suan hinwisa. Hikis pi uma pas umuhsinomuy hihta nawhkilalwa.

⁹ Añ q̄a suan hinwisq̄am soon God moñwtunatyayat ep amuñem qe'nini. Ya uma it q̄a navoti'yuñwa? Uma q̄a nāunay'yuñw̄ni. Soon tokot sokoptotaq̄am God moñwtunatyayat aw yuñni, pu nāp yukit aw nāwakinwisq̄amu, pu q̄a nāp himuy amum hintsatskaq̄amu, pu wutihinyuñq̄amu, pu tahtaqt tahtaqtuy amuhpa' nāhahlaynayaq̄amu,

¹⁰ Pu uuyiñwtu, pu hihta kan'ewtunatyay'yuñq̄amuyu, pu honaq̄kuyit hihikwyaq̄amu, pu nuhtumiq̄ hiñq̄aq̄waq̄amu, pu hihta tusoqtukwhantotaq̄amu. Pan hinwisq̄am soon God moñwtunatyayat ep amuñem qe'nini.

¹¹ Noq̄w ura as uma haq̄awat panhaq̄am hinwisa. Noq̄w pay God Itana Hikwsiy ahpiy umuy pāhoma, umuy nēnem sinota, umuy súanyuñq̄at yuku, Itahtutuyq̄awhq̄ay Jesus natñwaniyat añ'a.

Use Your Bodies for God's Glory

¹² Haq̄awa ka pañq̄awni: Pas as sohsoy himu inuñem súanta. Antsaa; nīkañw̄ pay q̄a sohsoy lomahinta. Pas as sohsoy himu inuñem súanta; nīkañw̄ pay nu q̄a hihtawat akw̄ ánwutiwniq̄ey nakwhani.

¹³ Nōsiwhq̄a hakiy ponoyat eñem yukiwtañwu; pu hakiy ponoat nōsiwhq̄at eñem yukiwta; nīkañw̄ pay God pumuy lōpwatuy súlawhtani. Noq̄w hakiy tokoat hapi nuvōt q̄a eñem yukiwta; pam Tutuyq̄awhq̄at eñem yukiwta; noq̄w Tutuyq̄awhq̄a tokoy eñem q̄atu.

¹⁴ Noq̄w God hapi Tutuyq̄awhq̄at ahoy tātayna; nihq̄e piw̄ nāt itamuy ahoy tātaynani, nāp òq̄alay akw̄'a.

¹⁵ Puyaw umuhtoko Christ tokoyat aw wiwyuñq̄at uma put q̄a navoti'yuñwa? Noq̄w ya sen nu Christ tokoyat aw wiwyuñq̄at ayo oyat, tokoy huhyaq̄at aw put awiwhtoynani? Sóoni.

¹⁶ Soh! Puyaw i' tokoy huhyaq̄at amum hintsakq̄a put amum sūka tókoniñwuq̄at uma put q̄a navoti'yuñwa? Pi puma lōyōm sūkamantaniq̄at ura God pañq̄awu.

¹⁷ Noq̄w pi Tutuyq̄awhq̄at aw hūrs'iwtaq̄a put amum sūka hikwsiniñwu.

¹⁸ Huvam nuvōq̄atsit añq̄w watq̄aa. Sohsoy q̄aanhtipu sinot ahpiy hintsatskiwhq̄a q̄a tokoyat ep hintsatskiwa. Noq̄w pay nuvōhinmaq̄a hapi nāp tokoy ep q̄aantsakñwu.

¹⁹ Soh! Ya uma it q̄a navoti'yuñwa? Qahováriwtaq̄a Hikwsi God ahpiy umumi noiwhq̄a umuhpe pakiwtaq̄w, umuhtoko put kīata? Noq̄w òviy uma q̄a nāp nāhimuy'yuñwa.

²⁰ Pi uma pas pavan hihta hihkay'taq̄at akw̄ tuiwya. Oviy uma umhtokoy, pu umuhhikwsiy God himuyat añ put tayawni'yuñw̄ni.

7

Questions about Marriage

¹ Taay, noq̄w ura uma hīhihta ep inumiq̄ pēnayaq̄w pam pu'ni. Pay tāq̄a q̄a nōmataniq̄w, pam put eñem lolma.

2 Nikañw pay nāphisat sen sinom nuvöhinwisq, öviy pay uma añ nanāp tahtaqt nōmay'yuñwni, pu momoyam añ nanāp puwsuñwni'yuñwni.

3 Tāqa nōmay makiwayat aw put noi'tamantani; pu pay piw an wuhti puwsuñway tavi'tamantani.

4 Hakiy nōmaat tokoy aw qa nāp mōñwiniñwu, put puwsuñwaat put aw mōñwiniñwu. Pu pay piw an hakiy puwsuñwaat tokoy aw qa nāp mōñwiniñwu, pi nōmaat put aw mōñwiniñwu.

5 Hakim nāmi qa nākawintimantani, ason pay hakim pas nāmi pan yuke', pu' hihsavo panhtimantani, hakim napwalni'kañw, nāwakinpit aw yuki'taniqey öviy'o; nit pu ason hakim piw nāmimantani, taq ka Satan hakimuy qa namituyqawi'taqat ep pumuy amumi unahepmantani.

6 Nikañw hapi pay nu yan pēnaqe it umuy nakwhana, qa ayata.

7 Nuyniqw pi as sohsoyam inunyuñwniqw pam amußen lomahintani. Noqw pay pi sohsoyam God añqw nanāp hin makiway'yuñwa, suhka yanwatniqw, pu mi'wa piw tuwat panwata.

8 Noqw öviy nu añ imuy qa nōmay'yuñqamuy, pu qa puwsuñway'yuñqamuy-nikañw pu koñnanalvutuy amumi pañqawni: Pay uma pas inún hinyuñwniqw as pam umußen lolma.

9 Nikañw kurs pay uma qa namituyqawyuñwniqw, pay hak hakiy ámumtini. Pi hakiy ámumtiniqw pam pantaqa nuvömokiwuy añ kānavoti'taniqat epnihqe pavan lolma.

10 Pu añ hakim ámum'iwyuñqamuy nu amumi tutapta, nikañw pay qa nūu, i' Tutuyqawhqa: Wuhti puwsuñway qa mātāpantani.

11 Nikañw kurs pam put mātave', pay pam nalqatmantani; sen pay ahoy puwsuñway amum namivöhiknik panhtimantani. Pu i' tāqa nōmay qa mātāpantani.

12 Pu ahpiy mímuywatuy nu' amumi pañqawni, qa Tutuyqawhqa: Kurs hakiy tuptsiwni'taqat nōmaat qa tuptsiwni'te' nāt put amum qátuniqey nāwaknaqw pay pam put qa mātāpantani.

13 Pu kurs wuhtit puwsuñwaat qatuptsiwni'te' nāt put amum qátuniqey nāwaknaqw pay pam put qa mātāpantani.

14 Pi i' qatuptsiwni'taqa tāqa nōmay atsviy God awwat sutsvo taviwta. Pu i' qatuptsiwni'taqa wuhti puwsuñway atsviy God awwat taviwta. Pi as qa pantaniqw umuhtim hovariwyuñwni; noqw pay hapi puma God awwat oyiwyuñwa.

15 Nikañw kurs i' qatuptsiwni'taqa ahpiyninik, pay pi ahpiymantani. Pay i' tuptsiwni'taqa tāqa, sen wuhti, pantaqat ep qa sómiwtañwu. Pi God itamuy uyiawtaqat qatsit aw wánwayi.

16 Ispi yantaq'ö, wuhti, ya sen um uhpuwsuñway Christ aw tuyqawvaniqey hin navoti'ta? Pu um'i, tāqa, ya sen um uhnōmay Christ aw tuyqawvaniqey hin navoti'ta?

Live as God Called You

17 Noqw pay pi God añ sohsokmuy nanāp hin qatsihuytaqw, pu hakiy hin hintaqat Tutuyqawhqa put wánwayhq, hak pan hinmamantani. Yan hapi nu sohsovik Jesus aw tōnawtaqamuy amunawit yuki'ma.

18 Sen haqawa poñotkit akw tuvoylaiwkañw wánwayniwe', pay pam put tuvoylat qa ayo yúkuni. Sen haqawa qa poñotkiwkañw wánwayniwe' pay pam qa poñotkiwni.

19 I' poñotki pay qa hímuu, pu i' qa poñotki pay piw qa hímuu; pi God tutavoyat añ hinmaqpw pam'i.

²⁰ Uma añ nanāp hin hinkahkañw wánwayniwye' pay panyuñwni.

²¹ Um sen núantuwikinikañw wánwayniwa; pay um put ep qa hin unañway'tani. Nikañw kurs pay um hin mātaviwninik, um akw moñwvastini.

²² Pi núantuwikinikañw Tutuyqawhqat ahpiy wánwayniwhqa Tutuyqawhqat ahpiy mātaviwa. Pu piw pay an i' qa núantuwikinikañw wánwayniwhqa Christ núantuwikiatniñwu.

²³ Uma hapi hihta hihkay'taqat akw tuiwya. Oviy uma qa sinmuy amumi nātuwiktotani.

²⁴ Itupkomu, pay uma añ nanāp hin hinkahkañw wánwayniwyaqey pan God amum yesni.

Questions about the Unmarried and the Widows

²⁵ Pu nu imuy añ nāt pas mámanhtuy pay qa hinwat Tutuyqawhqat añqw tutavot pasiwta. Nikañw pay nu hin wūwagey pañqawni. Pi nu Tutuyqawhqat añqw ōkwatuwiwa, pas qa atsat hinmaqee.

²⁶ Itam pay hihsavo pas sóontsaniwyuñwni. Noqw ōviy nuyniqw hak hin makiway'te' pan qátumantaniqw pam eñem lomahinta.

²⁷ Um hak nōmay'taqa, pay um añqw mātaviwniqey qa tunatyawtani. Noqw um nāsta nōmay'taqa, pay um qa nōmawuwantani.

²⁸ Nikañw kurs um piw nōmate', um pay qa hin qaanhtini. Pu kurs i' nāt pas māna puwsuñwte', pay pam piw qa hin qaanhtini. Nikañw panhtotiqam hapi yep qatsit ep kānanvotyani. Noqw nu as put añqw umuy ayo óyaniqey nāwakna.

²⁹ Nikañw it nu pañqawni. itupkomu: Tuwani tsāva. Noqw ōviy yahpiy hapi yantani: Añ nōmay'yuñqam pay qa nōmay'yuñqey panyuñwni;

³⁰ Pu añ tsaykitaqam pay qa tsaykitaqey panyuñwni; pu añ hahlayyaqam suhpan pay qa hahlayyaqey panyuñwni; pu hihta tuhtuy'yaqam pay hihta qa himuy'yuñqey panyuñwni;

³¹ Pu yep qatsit akw moñwvasyaqam qa nukushintsahsanyani; pi yep qatsit tunatyaat tūwayato.

³² Noqw nu as umuy qa nānaphin wuwanvisoq'iwyuñwniqat umuñem nāwakna. I' hak qa nōmay'taqa Tutuyqawhqat hihmuyat tunatyawtañwu, hin pam Tutuyqawhqat unañwveniqey ōviy'o.

³³ Noqw pu i' nōmay'taqa yep qatsit ep hīhihta hinyuñqat tunatyawtañwu, hin pam nōmay unañwveniqey ōviy'o; nihqe lōqmuy wuwni'ta.

³⁴ Noqw māna nāt qa puwsuñway'taqa Tutuyqawhqat hihmuyat tunatyawtañwu, pam hin tokoy, pu hikwsiy ep qahováriwtaniqey ōviy'o. Noqw pu i' puwsuñway'taqa yep qatsit ep hīhihta hinyuñqat tunatyawtañwu, pam hin puwsuñway unañwveniqey ōviy'o.

³⁵ Noqw uma it akw moñwvasyaniqat ōviy nu yan lavayhti. Nu umuy qa aw u'ta. Noqw yan uma lomahinwise', qa hihta sos'onkahkañw Tutuyqawhqat aw unañwtavi'yuñwni.

³⁶ Nikañw kurs hak tiyo manhtuway ka qa súantsahsanhqey wūwante', kurs pay pam tukwsiwtaqw, soon as qa panhtiniqw, pay pi pam hin tunatyawte' panhtini; pay pam qa hin qaanhtini, pay pi puma nāmatini.

³⁷ Nikañw pay hak unañwpeq tunatyay qa wílökni'taqa, qa hihta akw sóon'iwkañw tunatyay aw tuyqawi'taqa manhtuway nāt pas mānat tavi'taniqey unañwpeq yuki'taqa hapi súanhtini.

³⁸ Noqw ōviy i' hak put ámumtiqa hapi súanhtini, nikañw i' hak put qa ámumtiqa put epnihqe pas pavan súanhtini.

³⁹ Wuhti hin yukiwtaqat tutavot ahpiy puwsuñway aw sómiwtañwu hih-savohaqami qátuniqat pahsavoo. Nikañw ason kurs put puwsuñwaat mokq pam mātaviñwu. Pay pi hakiy ámumtinik ámumtimantani; nikañw hapi pas Tutuyqawhqat sinoyat-sa ámumtimantani.

⁴⁰ Nikañw pam hintaqey pan hinmaniqw pam pantaqa nuyniqw put eñem lomahintani. Noqw nu wūwantaqw God Hikwsiat iunañwpeq qátuhqa piw pan unañwti.

8

The Question about Food Offered to Idols

¹ Nu pu' nōsiwhqat nāp yukit aw noiwhqat yuaatani. Pay pas antsa itam sohsoyam navotit pasiwyuñwa. Navoti hakiy kwivi'nañwtoynañwu; noqw nami'nañwa hapi hakiy öqalañwu.

² Noqw kurs pay hak hihta navoti'taqey wūwante', pam piw it aw wūwantani: Pam as pas pasiwtaqat put navoti'tani; nikañw pam qa nāt pan put navoti'ta.

³ Hak haqam God aw unañway'taqw God put tuwi'tañwu.

⁴ Taay, hak hihta nāp yukit aw noiwhqat tūmoytaqat nu lavayhtini. Pay pi itam navoti'yunq pay tūwaqatsit ep nāp yukit pi qa hímuu; pu pay pas qa haqam hak himu piw suhkaa, pay pas God-saa.

⁵ Pay pi as sinmuyniqw amuhpa' nāwakintiwayaqam kasta, öveqatsit ep'e, pu tūwaqatsit ep'e. Pi pas antsa amuhpa' nāwakintiwayaqam suhpanta, pu momñwt suhpanta.

⁶ Noqw itamuyniqw pay sūkw aw nāwakintiwhqa, God Itanaa, put hapi ahpiy sohsoy himu pasiwyuñwa, pu itam put eñem yukiwyuñwa; pu sūka Moñwi, Jesus Christ, put hapi ahpiy sohsoy himu yukiltoti, pu itam put ahpiyya.

⁷ Nikañw pay qa sohsoyam it navoti'yunwa. Oviypi haqawat nāp yukit pew pahsavo kaptsi'yunwa. Noqw nāmahin pi as pūmuyniqw nōsiwhqa pas antsa nāp yukit aw noiwhq puma put nōnova; noqw puma tuptsiwniy añ qaöqáwi'yunq, unwáam hovarsni.

⁸ Pi itam soon nōsiwhqat ahpiy God aw lomahinyunqey nāmahtakni'yunwini. Oviypi itam nōnöse' put ahpiy qa ñas'ewhtotiñwu; pu pay piw an itam qa nōnöse' qa hin'ewaytotiñwu.

⁹ Nikañw pay uma tunatyaltotini, taq nāphisat ka uma yan qenive hoñkahkañw soñawnen tuptsiwniy añ qaö'qaltuy amutpik hihta ep tññökyaniqat taviyani.

¹⁰ Kurs um hihta navoti'taqa nāp yukit eñem kīyat ep tunösvoñat aw qatuq, hak tuptsiwniy qa añ öqala un pep tuwani. Ya pam unañwpeq qatusite', qa tuwat nōsiwhqat nāp yukit aw noiwhqat nösni?

¹¹ Nen pam hak uhtupko qaöqálanihqe uhnavotiy atsviy hovalniwni, Christ put eñem enañ mokq'ö.

¹² Noqw pan hapi uma umuhtupkomuy ep qaanhtote' unañwayamuy qaö'qaltuy tūhotote', Christ ep qaanhtotini.

¹³ Yanta hapi, noqw öviy kurs sikwi itupkoy múnuknaniqw, pay pas tūwaqatsit nāt wunuqw nu soon sikwit nösni, taq nāphisat ka nu itupkoy múnuknaniqee.

9

Rights and Duties of an Apostle

¹ Ya pay nu' qa ayaiwtaqa? Ya nu qa qenive wunu? Ya nu' Jesus Christ Itah-tutuyqawhqay qa aw yori? Puyaw qa uma Tutuyqawhqat ep itumaltipumu?

² Kurs nu pay haqawatuyniqw qa ayaiwtaqanik pay úmuyniqw pi nu suyan panta. Pi Tutuyqawhqat ahpiy uma hapi nuy pas antsa ayaiwtaqat mahtakni'yuñwa.

³ Hakimuy inumi tuwantotaqw nu amumi yan lavayhtiñwu.

⁴ Ya itam nōsniqey pu hikwniqey qa makiway'ta?

⁵ Ya itam haqawat tuptsiwni'taqat nōmay'te', put wiknumniqey qa makiway'ta añ pētuy ayaiwyuñqamuy amun'i, pu Tutuyqawhqat tupkomuy-atuy-nikañw pu Cephas pumuy amun'i?

⁶ Hal pay sen nu'-niqw pu Barnabas, ya ítam-sa pay qa tumalay'tanik pam itamumi uhtsiwta?

⁷ Ya hak hisat haqami tuwvōhtaqa nāp hihta himuy aw tūkway'ta? Ya hak ōvat uyht, aniwnit qa añqw tūmoyta? Ya hak pokmuy tumalay'kañw pihuyamuy qa añqw hihikō?

⁸ Ya nu pay sinot an lavayhti? Hal ya Moses tutavoyat añ piw qa pan lalvaya?

⁹ Oviypi Moses tutavoyat añ yan pey'ta: Um wākasit sōhōvosit muritaqat motsóvuyat qa sommantani. Ya God pas pay wākasit-sa tunatyawkañw ōviy pañqawu?

¹⁰ Hal sen pi pam itamuy tunatyawkañw pañqawu? Pay kurs pi hin qa itamuñem i' yan pēniwa. Noqw ōviy uylawhqa okiw hihta túwaniqey tunatyawkañw uylawñwu; piw muritaqa okiw aniwnit añqw hihta himuy'vaniqey tunatyawkañw muritañwu.

¹¹ Itam soñawnen hihta it Hikwsit ahpiynihqat umuy huyta. Noqw kurs itam yep qatsit ep umuhhimuy ōmahte', ya itam pas qaanhtini?

¹² Noqw kurs uma haqawatuy umuhhimuy añqw maqaye', tis pi ōviy uma soon itamuñem qa piw panhtotini. Pay as pi panta; noqw pay itam it yantaqat qa akw moñwvasi. Itam hīhihta añ nakwhani'ta, taq nāp hisat ka itam lomatuawit Christ yuaataqat aw sóontsanni.

¹³ Imuy Jew-sinmuy amuñaqw hihta pas kaptsiwyuñqat tumalay'yuñqam God kiyat ep hihta oyiwhqat akw yēse. Ya uma put qa navoti'yuñwa? Pu ima hom'oyvihak ep hintsatskaqam hihta God aw noiwhqat akw yēse.

¹⁴ Noqw Tutuyqawhqa hapi pay piw pan yuku: Ima lomatuawit yuaatoqam lomatuawit ahpiy hihta akw yesniqata.

¹⁵ Nikañw pay nu'wa it yantaqat qa akw moñwvasi; pu piw nu qa pan umumi tuñlay'kañw paniqw it yan pēna. Pi nu qa hihta aw tūkway'kañw lomatuawit yuaataqey ep himuiwta. Noqw kurs hak put pisviwnaniqw pay pi nu tatam mokni.

¹⁶ Pay as pi nu lomatuawit yuaatakañw pay kurs nu hihta ep nātsotskanani. Pay nu pas put aw tusoq'ayatiwa. Pay panta. Pas nu lomatuawit qa yuaataqw pam inuñem pas is ōhini.

¹⁷ Pi nu suhtaq'ewnikañw it hintsake' hihta ahsatani. Pu kurs as pay nu qa suhtaq'ewnikañw put hintsakq, pas pi suyan i' tumala inumi noiwtaq'ō.

¹⁸ Noqw pep pu' nu hihta ahsatani? Pay hapi nu Christ añqw lomatuawit añqw yuaate', qa hakiy aw hihta tūkway'kañw pantsakni; nen nu lomatuawit yuaataqey ahpiy imakiway soon akw moñwvasni.

¹⁹ Pay nāmahin pi as nu qa hakiy aw tūwikinikañw pay nu sohsokmuy amumi nānuantuwiki'ta, pas pay nu as okiw wūhaqnihqamuy Jesus aw tuyqawvaniqe ōviy'ō.

²⁰ Nihqe nu Jew-sinmuy amumiwat Jew-sinoniwhti, pas pay nu Jew-sinmuy tuyqawvaniqe ōviy'ō. Pu tutavot añ hinwisqamuy nu

amumiwat tutavot añ hinmaqey panhti, pas pay nu tutavot añ hinwisqamuy tuyqawvaniqe òviy'ò.

²¹ Pu imuy tutavot qa añ hinwisqamuy nu amumiwat pay tutavot qa añ hinmaqey panhti, pas pay nu as okiw tutavot qa añ hinwisqamuy tuyqawvaniqe òviy'ò. Pay as pi nu God tutavoyat qa hin qa aw tunatyawkañw, nu Christ tutavoyat añ hinma.

²² Pu nu añ qaö'qaltuy amumiwat pay qaöqáwi'taqey panhti, pas pay nu as okiw qaö'qaltuy tuyqawvaniqe òviy'ò. Nu sohsokmuy amumi sohsyó hímuniwhti, pas pay nu as okiw nāp hintaqat akw haqawatuy tuyqawvaniqee.

²³ Nu lomatuawit tunatyayat òviy yanhaqam hinma, pas pay nu as okiw put hahlayhpiyat añ umumum hinmaniqee.

²⁴ Ya sohsoyam nanamunwaqam yuhtukq pay sūka hihta ahsataniqat uma put qa navoti'yuñwa? Pay uma yuhtuke' uma hihta ahsatotaniqey òviyyañwu.

²⁵ Noqw sohsoyam nanamunlalwaqam pās nāmitunatyawwisñwu, hóhoñvitniqe òviy'ò. Noqw puma pay wihkat sūlawhtiñwuqat òviy panhtotiñwu. Noqw itam pi hihta pas qa sūlawhtiñwuqat makiwyani.

²⁶ Noqw nu pas suyan hihta ahsataniqey òviy pan warikiwta. Nu qa tusoqnayawhqe, paniqw òviy hapi nu qa nanāp haqe' savinuma.

²⁷ Nu qa pan hintsakt itokoy wuvahtinumqe aw tuyqawi'ta, taq nāphisat as ka nu nuhtumi lomatuawit yuaatat, nu hihta ep òwihiniwhti qw, God nuy ayo tūvani.

10

Warning against Idols

¹ Pu piwu, itupkomu, pay uma it navoti'yuñwniqat nu nāwakna: Ura itanam sohsoyam òmawuy atpikaqeya; pu sohsoyam wuhkovatuphat añqe' nōña.

² Pu puma sohsoyam òmawuy akw Moses aw tuvoylatoti, pu wuhkovatuphat akw'a.

³ Nihqe puma sohsoyam nōsiwhqat God añqwnihqat añqw nōnōsa.

⁴ Pu sohsoyam kūyit God añqwnihqat añqw hikwya. Pi puma owat hihta tuawi'taqat añqw hikwya. Pam owa Christ tuawi'ta. Noqw pam suyan pumuy amumum hinma.

⁵ Noqw pi ura God pumuy amuñaqw kaysiwhqamuy amuhpe qa salayhti; òviypi ura puma qayēsiwhpuvehaqam wuhko soa.

⁶ Noqw i' yantaqa hapi itamuy u'nantoyna, itam añ hihta qalomáhinyuñqat qa aw kwanwátayyuñwniqat òviy'ò, panhtoti qamuy qa amun hinhtotini.

⁷ Piw ura pumuy amuñaqw haqawat nāp yukit aw nāwakintotaqw, uma qa pumuy amún hintsatskani. Taq ura yan pey'ta: Sinom añ yesvat nōnova, pu piw hihikwya, pu pahsat hoñvaqe tivantiva.

⁸ Pu itam qa amún nuvōqatsit tumalay'yuñwni. Ura pumuy amuñaqw haqawat pantsatskaqe sūkw tāwat ep sunat añqw payhkomuy sihkay'tasikip sōmorit pahsa'nihqam sūlawhti.

⁹ Pu itam qa Christ puhtsemokintotani, ura pumuy amuñaqw haqawat panhtoti qamuy qa amunhtotini. Taq puma panhtoti qe tsūtsu'tuy amuhpiy soa.

¹⁰ Pu uma piw pay qa yan umuh'unañway hiñqaqwani, ura pumuy amuñaqw haqawat panhtoti qamuy qa amunhtotini; taq puma panhtoti qw, God hoñviayay ayataqw, pam pumuy qōya.

¹¹ Noqw as sinom pumuy amuhpiy hihta tuwi'vayaniqat òviy puma it sohsok hihta añ kūkuyva. Noqw itamuy so'ñwamiq òkiwisqamuy u'nantoynaniqe òviy pāvam pēniwa.

¹² Paniq̄w òviy pay hūrs wúnuhqey namiwuwantaqa tunatyaltimantani; taq nāp hisat ūnate', pam múnukni.

¹³ Pay qa hak hihta alönöt akw unaheviwhqey wūwantani, ispi wūhaknihqam pay pan hapi unaheviwyaq'ö. Pi God soon lavaiy qa an hinmani; nihqe pam hakiy öqaltaqw, soon unaheppi hakiy epnihqe öqalay'tani. Pi God hin ayo yámakniqat hakiy āawnaqw, hak unaheppit añ kuyvani.

¹⁴ Noqw òviy'ò aw iunañwamu, uma nāp yukit aw nāwakintiwhqat pas qe'yani.

¹⁵ Nu hapi pās wuwni'yunqamuy amumi yuaata. Uma nuy hiñqawhqat aw wūwayani.

¹⁶ It kuyapkuyit añqw hahlayhpit kūyiwtat itam hahlayhtote', itam soñawnen Christ unwáyat añqw sūp hikwyañwu. Pu itam pölavikit yónoyhtote', itam Christ tokoyat añqw sūp nōñosañwu.

¹⁷ Pay as pi itam kaysiwhqamyakahkañw sūkw pölavikit anyuñwa, piw sūkw tokot anyuñwa. Pi itam sohsoyam put sūkw pölavikit añqw nōnova.

¹⁸ Kurs uma yep qatsit ep Israel-sinmuy amumi wūwayani. Ya ima hom'oyit añqw nōnovaqam God hom'oyvihkayat qa amum God aw nāwakintiwise?

¹⁹ Ya nu hihta pañqawu: Sen pi nāp yuki pas antsa hímuniwhqat, sen nāp yukit aw himu noiwhqa pas antsa hímuniwhqat nu pañqawu? Qae.

²⁰ Nu hapi pañqawu: Ima qa-Jew-sinom hihta hom'o'ye', puma nukpanhihikwsimuy amumi put hom'o'yañwu, qa God aw'i. Noqw uma nukpanhihikwsimuy amumum hintsatskaniqat nu qa nāwakna.

²¹ Soon uma Tutuyqawhqat kuyapkuyiyat nukpanhihikwsimuy kuyapkuyiyamuy enañ hihikwyani. Soon uma Tutuyqawhqat tunösvoñayat nukpanhihikwsimuy tunösvoñayamuy enañ nōnovani.

²² Ya sen itam Tutuyqawhqat puvuhtsemoqnayani? Ya sen itam put epnihqe ö'qaltu?

²³ Pay as nu hihta hinhtiniq̄w pam sohsoy ka inumi súanta, nīkañw pay qa sohsoy nukñwa. Pay as nu hihta hinhtiniq̄w pam sohsoy ka inumi súanta, nīkañw pay qa sohsoy hakiy öqalañwu.

²⁴ Qa hak hapi nēnem-sa hihta òviy tunatyawtat, ayo sukw eñem hihta lolmat tunatyawtani.

²⁵ Uma huhyankiva hihta huhyaniwhqat nōnovani, nen umuh'unañwpeq umuhsunvotiy tunatyawkahkañw qa pas hihta tūviñlalwani.

²⁶ Pi tūwaqatsi Tutuyqawhqat himuata, pu añ himu hinyuñqa.

²⁷ Kurs qatuptsiwni'yunqamuy amuñaqw haqawa umuy tūtsamhq, uma ámumyaniqey unañwtote', himu umutpip poñahtiwhqat uma nōnovamantani, qa tūviñlalwahkañw umuh'unañwpeq umuhsunvotiy tunatyawkahkañwo.

²⁸ Nīkañw ason kurs haqawa put nāp yukit aw noiwhqat umumi kitaqw, pay uma qa añqw nōñosamantani, umuy āawanaqat kaptsi'totaniqe òviy'ò, put unañwpeq sunvotiyat tunatyawkahkañwo. Pi tūwaqatsi Tutuyqawhqat himuata, pu añ himu hinyuñqa.

²⁹ Nu uh'unañwpeq uhsunvotiy qa kitat, ayam sukwat unañwpeq sunvotiyat nu kita. Noqw hak ka inumi pañqawni: Pi nu qenive wunukañw hihta tūmoytaqw, ya hinoqw ayam suka pas nāp unañwpeq sunvotiy ahpiy nuy övelantani?

³⁰ Pi nu put ep God aw hahlayhtit, put añqw nösñwu. Noqw ya hinhtiq̄w òviy nu put ep hahlayhtiq̄w ayam suhka pas nāt piw put ep inumiq̄w qalomáhiñqawni? kítani.

³¹ Ka pi panta. Nīkañw um as God tayawniwniqat òviy sohsoy hintsakmantani, sen um tūmoytani, sen um hikwni, sen pay nāp hihta hintsakni.

32 Uma qa hakiy unañwmoknayani, imuy Jew-sinmuyu, pu pay qa-Jew-sinmuyu, pu imuy God aw tōnawtaqamuyu.

33 Nu tuwat sohsokmuy hihta an ahsupoq unañwve mamavisqe qa nēnem hihta tunatyawtat, as kaysiwhqamuy hihta akw moñwvasye' ayo nōñakniqat ōviy amuñem tunatyawta.

11

1 Uma inumi nanawinyani; pi nu piw Christ aw nanawini.

Covering the Head in Worship

2 Pas nu umumi hahlayhti itupkomu, ispi uma sohsok hihta an nuy u'ni'yunq'o. Pu nu umumi hin tutaptaqw uma an ahsupoq pan hinwisa.

3 Noqw it hapi uma navoti'yunwniqat nu nāwakna: Christ hapi sohsokmuy tahtaqtuy qōtōam'iwtaqat anta; pu tāqa nōmay qōtōat'iwtaqat anta; noqw pu God hapi Christ qōtōyat anta.

4 Haqam tāqa nākwapkañw God aw nāwaknaqa, sen God eñem yuaataqa hapi qōtōy qahihtalawñwu.

5 Pu haqam wuhti qa nākwapkañw God aw nāwaknaqa, sen God eñem yuaataqa hapi qōtōy qahihtalawñwu; soñawnen pi pam āriwtañwunihqee.

6 Pay pi wuhti qa nākwapte' piw āriwtani. Pu kurs wuhti āriwte', sen sipniwe', put hahmane', turs pam piw nākwaptani.

7 Noqw pay as soon tāqa nākwaptamantani, pi pam God an yukiwkañw pu put pihniatnihqee. Pu wuhti hapi tāqat pihniata.

8 Pi tāqa qa wuhtit añqw yukiwta; pi wuhti tāqat añqw yukilti.

9 Piw tāqa qa wuhtit eñem yukilti; pi wuhti tāqat eñem yukilti.

10 Yantaqw hapi ōviy wuhti soon qa nākwaptamantani, hakiy put aw moñwtaviwhqat mātaktaniqee, hoñvia'yatuy tunatyawkañwo.

11 Nikañw Tutuyqawhqa pan yukuqw, pay qa hak tāqa wuhtit qa ahpiy qátuni; piw qa hak wuhti tāqat qa ahpiy qátuni.

12 Wuhti tāqat añqw aniwhtiqw, pay ōviy piw pan tāqa wuhtit ahpiy aniwhti. Nikañw pay hapi sohsoyam God ahpiy aniwhtoti.

13 Kurs aw nāp wūwayaa. Ya wuhti qa nākwapkañw God aw nāwaknaniqw pay lomahinta?

14 Ya tāqa hin hintañwuniquw pam pantaqa umuy qa tutuqayna, haqam tāqa wupaañay'taqw pam put eñem haman'ewayniñwuniquata?

15 Nāwuspi wuhti wupaañay'taqw pam put pihniatniñwu. Pi put hōmiat put aqw nākwaptaniqat ōviy pam put aw noiwta.

16 Noqw pay pi kurs hak it ep hiñqawlawniqey antaniqw pay hapi itam God aw tōnawtaqam qa pan tuwi'yunwa.

The Lord's Supper

17 Nu pu' hapi lavayhtiniqe umuy qa tayawnani. Uma soq tsovalte' qa nukñwat ōviyyat, soq nankiwakw ōviyyañwu.

18 Meh, i' mohti'ma: Yaw uma sūvo tsovaltiqw haqawat nātsikiwtañwuqat nu navota. Nihqe pay nu pēp pas tuptsiwa,

19 Ispi pay kurs hin haqawat umuñaqw qa sutskeyaq'ō. Noqw put pantaqat ahpiy ima an hakim pas qaatsat hinyunqam umuhpe mātaktotini.

20 Noqw ōviy ason uma sūmi tsovalte', uma qa pas pas antsa Tutuyqawhqat tunōsvoñayat nōnōsañwu.

21 Oviy pi umuy nōnovaqw, himuwa qa sōwu maqaptsi'tat, pay nāp nōvay tūmoytañwu. Noqw suhka tsōnmokiwtaqw, haqawa honaqkuyit akw hōnaq'iwtañwu.

²² Soh! Ya uma ñasta ki'yuñwa? Pep hapi as uma nōnovakañw hīhikwyani. Hal ya uma God aw tōnawtaqamuy qahihtatote', ñasta nōvay'yuñqamuy hamantoy-nayani? Ya nu umumi hiñqawni? Ya nu it ep umuy tayawnani? Sóoni.

²³ Pi Tutuyqawhqa hapi inumi it posnaqw, nu tuwat umumi put mātavi: Ura Tutuyqawhqa Jesus put tōkilat ep momñwituy amumi mātaviwniqe pōlavikit kwusu;

²⁴ Nihqe put ep kwakwhatat, put yōhat, pañqawu: Huvam it ömahtotat, nōnösaa. I' hapi itoko umuñem yónoyhtiwa. Uma nuy u'ni'yuñwniqe öviy it yantsak-wisni.

²⁵ Pu pumuy nōnösaw, pam pay án piw kuyapkuyit kwusut pañqawu: I' kuyapkuyi hapi iuñway ahpiy puhuvasiwni. Yan hapi uma hinwisni. Uma añsakis put añqw hikwye', nuy u'nayamantani.

²⁶ Pi uma añsakis it pōlavikit añqw nōnösakañw, pu it kuyapkuyit añqw hikwye', uma Tutuyqawhqtat mokiwyat tuawi'yuñwmantani, hisat pítuniqat pahsavoo.

²⁷ Paniqw öviy hak qa tunatyawkañw, it pōlavikit añqw nösqa, pu Tutuyqawhqtat kuyapkuyiyat añqw hikwqa Tutuyqawhqtat tokoyat-nikañw pu uñwáyat ep qaanhtimantani.

²⁸ Öviy hak namivupre', pankañw put pōlavikit añqw nös mantani, pu kuyapkuyit añqw hikwmantani.

²⁹ Taq qa tunatyawkañw nösqa, pu hikwqa nawus tūviwmantani, Tutuyqawhqtat tokoyat qa mätsi'tañwunihqee.

³⁰ Pi yantaqw öviy kaysiwhqam umuñaqw qaöqáwi'yuñwa, pu öpuiwyuñwa, pu kaysiwhqam pay soa.

³¹ Pi itam namivupriwise', pay soon hin yukuniwyani.

³² Taq Tutuyqawhqa itamumi pohte', itamuy ökwhañwu; taq ka itam yep qatsit ep hinwisqamuy amumum tūviwyani.

³³ Yanta itupkomu, öviy uma nōnovanik tsovalte', hāk nānuhtayyuñwmantani.

³⁴ Ason pi kurs haqawa tsönmokiwte', pay kiy ep nös mantani. Noqw uma qa tūviwyaniqey öviy tsovaltimantani. Pu ason nu hisat pite', hin hintaniqat umumi tutaptani.

12

Spiritual Gifts

¹ Noqw uma kuwahtiput Hikwsit ahpiynihqat navoti'yuñwniqat nu nāwakna.

² Pay pi uma navoti'yuñwa, ura pay uma nāt qatuptsiwni'yuñqe añ hihtuy nāp yukit qayuaatotaqamuy amuhpa' hinnumya, haqe' umuh'unañway qat-sqat pañ'a.

³ Noqw öviy nu umuy māmatsnani, soon hapi hak God Hikwsiyat ahpiy yuaatakañw Jesus qalomáyukiwtaqat pañqawni. Pu soon hak Jesus Tutuyqawhqtatnihqat pañqawni, hal pas Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy-nen-saa.

⁴ Qahováriwtaqat Hikwsi hīhihta kuwahtiput tūhuytañwu; nīkañw pam pas sūkaa.

⁵ Pu itam nanāp tumalat makiwyage, sūkw Tutuyqawhqtat enem tumalay'yuñwa.

⁶ Itam nanāp hin makiwyagey pan hihta hintsatskañwu. Noqw pay God itamuhpa', itahhintsakpiy sohsok akw nāp tunatyay tumalay'ta.

⁷ Pi sohsoyam Hikwsit makiwyaqw, pam amuhpe namtaknañwu. Noqw put ahpiy itam sohsoyam moñwvastotini.

⁸ Pi Hikwsi wuwanlavayit sukwat aw nóañwu; pu pay pam Hikwsi piw súannavotit lavayit sukwat aw nóañwu.

⁹ Pu pay pam Hikwsi piw qapēvevniit sukwat aw nóañwu; pu pay pam Hikwsi piw sukwat aw tūqalapsintaniqey öqalat nóañwu.

¹⁰ Noqw sūka kātutmalat hintsaki; piw sūka God eñem yuaata; piw sūka hīhihtuy hikwsimuy māmatsñwu; piw sūka òñaqw lavayit yuaata; piw sūka òñaqw lavayit namtöknañwu.

¹¹ Noqw hapi pay pam Hikwsi iit sohsok hintsaki; hakiy aw hihtawat nóanik panhtiñwu.

One Body with Many Parts

¹² Pay as pi hakiy tokoat sūkanikañw wūhaq a'wiway'taqw, pu put tokoyat añ sohsoy a'wisa wūhaqnikañw pay sūka tókoniñwu. Noqw Christ hapi pan hinta.

¹³ Pi itam sohsoyam sūkw Hikwsit ahpiy tuvoylatotiqe, soñawnen sūka tókoniwhtoti, sen itam Jew-sínomu, sen qa-Jew-sínomu, sen núantutuwiktu, sen qa tūtuwiktu. Pi itam sohsoyam sūkw Hikwsit makiwya.

¹⁴ Pi hakiy tokoat qa sūkw awiwaniñwu. Pam hapi wūhaq'a.

¹⁵ Noqw öviy kurs hakiy kuk'at sen kítani: Nu qa māatnihqe öviy pay nu tokot qa añqwvi, kite', ya pam pay paniqw tokot qa añqwvini?

¹⁶ Pu kurs hakiy naqvuat sen kítani: Nu qa pōsiatnihqe öviy nu tokot qa añqwvi, kite', ya pam pay paniqw tokot qa añqwvini?

¹⁷ Kurs as hakiy tokoat sohsoy pōsiniqw hak hin navotmantani? Pu kurs pam sohsoy naqvusaniqw hak hin hihta hovaikmantani?

¹⁸ Noqw pay pi God hin aw wūwaqey pan hakiy tokoyat añ a'wiwayat yukuhtañwu.

¹⁹ Noqw kurs as puma pay sohsoy sūka awiwasaniqw ya hakiy tokoat háqamni?

²⁰ Nikañw pay hapi hak wūhaq a'wiway'kañw pay sūka tokoy'tañwu.

²¹ Noqw öviy soon hakiy pōsiat māyat aw pañqawni: Nu un qa haqni'ta, kítani. Pu piw soon qötöat kukyat aw pañqawni: Nu un qa haqni'ta, kítani.

²² Qae, pi hakiy tokoyat añ himu suhpan pay öwihinyuñqa pas soon qe'yañwu.

²³ Pi hakiy tokoyat añ hahqe' itamuyniqw pay hin'ewakwyaqat itamuy pumuy pas kaptsi'yuñwu; pu itamuhpa' qason'iwyaqat itam pás tūnatyawkahkañw yuwsinaya.

²⁴ Itamhpa' sóniwyaqa pi pay qa hihta haqni'yuñwa. Pi God hakiy tokoyat namikwaptaqe añ haqe' hihta qa pasiwyuñqat aw pas pavan unañwtavi,

²⁵ Hakiy tokoyat ep qa haqam nehpewi hintaqat öviy'o; noqw añ a'wiwa nāmi unañwtavi'yuñwni.

²⁶ Noqw kurs himuwa awiwa nātuhotaqw, sohsoyam a'wiwat put amum nātuhototañwu. Pu kurs sūka awiwa kaptsiwihq, sohsoyam a'wiwat put amum hahlayañwu.

²⁷ Noqw uma hapi sumiyankañw Christ tokoyat anyuñwa; nihqe nanāp añ a'wiwatu.

²⁸ Noqw God hapi Jesus aw tōnawtaqamuy amuhpe haqawatuy hihta añ oyahta, imuy ayaiwyuñqamuy mohtii, amúnk pu' put eñem yuaatotaqamuyu, amúnk pu' tūtutuqaynayaqamuyu, atsve pu' kātatayhpit hintsatskaqamuyu, pep pu' tūqalapsintotaqamuyu, pu tūvañwantotaqamuyu, pu añ moñw'iwyuñqamuyu, pu qa supwat himuhkwa yuaatotaqamuyu.

29 Ya sohsoyam ayaiwyyuñwa? Ya sohsoyam God eñem yuaatota? Ya sohsoyam tūtutuqaynaya? Ya sohsoyam kātatayhpit hintsatska?

30 Ya sohsoyam tūqalapsintotaniqey öqalay'yuñwa? Ya sohsoyam öñaqwlavayit yuaatota? Ya sohsoyam tuqay'a'yatu?

31 Nikañw pay uma pas añ núnukñwat kuwahtiput tuñlay'yuñwni. Nikañw nu it epnihqe háqe'wat pas nukñwat umuy āawnani.

13

Love

1 Nāmahin pi as nu sinmuy, pu God hoñviaymuyatuy amún pās hópinikañw nuhtumi qa unañway'te', nu soñawnen sikasivat qalalataqat antani, sen sivavutsqat an eyoyotaqata.

2 Pu nāmahin pi as nu God eñem yuaataniqey makiway'takañw, pu hīhihta āmiwtañwuqat sohsok mātsi'kañw, pu sohsok hihta navoti'tani, pu nāmahin pi as nu pas qapēvewni'kañw tuhtukwit nahlamintanikañw nuhtumi qa unañway'te', nu qahimuu.

3 Pu nāmahin pi as nu añ öokiwyaqamuy nopnaniqe öviy sohsok hihta ihmuy amumi nóanikañw, pu itokoy taqsokiwniqat aw put mātapiñkañw nuhtumi qa unañway'te' soon nu put akw moñwvastini.

4 Nami'nañwa qa its hin unañwtiñwu; hakiy pāsniñwu. Nami'nañwa qa unañwtuyvañwu. Nami'nañwa qa kwiviyuaatañwu; pu qa nātsotskanañwu.

5 Hakiy qa hintsañwu; qa nēñem hihta tunatyawtañwu; pu qa suy'tsiptiñwu; qalomáhintsaniwe' put ep qa hin unañwtiñwu;

6 Qaantsatskiwhqat ep qa hahlayhtiñwu; nikañw súantsatskiwhqat ep hahlayhtiñwu.

7 Sohsok hihta añ nānakwhani'tañwu; sohsok hihta tuptsiwñwu; sohsok hihta ep qa nañ'eknañwu; sohsok hihta añ kuytañwu.

8 Nami'nañwa qa haqami sohtani. Nikañw God añqw nātoniqa lavayi hapi pay yukiltini; pu himuhkwa yuaatiwhqa pay sohtini, pu i' navoti pay tūwayani.

9 Pi itam qa pasiwtaqat navoti'yuñwa; pu itam qa pasiwtaqat God eñem yuaatota.

10 Nikañw ason hisat himu pas pasiwtaqat pituqw, pep pu' himu pay qa pasiwtaqa ayo yukiltini.

11 Ura nu tsāynihqe tsakoyuaatañwu; nu tsākw an hihta māmatsñwu, pu nu tsakowuwni'tañwu. Nit nu tāqatiqe pep pu' nu hihta tsakoe'wakw ayo yuku.

12 Pay itam pi nāt pu' soñawnen panaptsat akw qa suyan nāviptsani'yuñwa. Nikañw ep pu' itam pas suyan nānami yoyrikyani. Pu' hapi nu qa pasiwtaqat tuwi'ta; nikañw ason pep pu' nu pas pasiwtaqat navoti'tani, God pas pasiwtaqat inumi navoti'taqat pan'i.

13 Taay, noqw öviy hapi ima pahyom pētoti-i' qapēvewni, pu unañwvahsi, pu nami'nañwa. Noqw imuy amuñaqw nami'nañwa hapi pas mohpeq'a.

14

More about Spiritual Gifts

1 Uma nuhtumi unañway'yuñwniqey añ ö'qalyani; pu uma hīhihta kuwahtiput Hikwsit añqwnihqat tuñlay'yuñwni, tis öviy uma God eñem yuaatotaniqeyu.

² Pi òñaq̄w lavayit yuaataqa qa sinmuy amumi yuaatat, God awniñwu, pi qa hak put hihta yuaataqat m̄atsi'tañwuniq'ò; pi pam hihta āmiwyuñqat Hikwsit ahpiy yuaatañwu.

³ Noq̄w pu God eñem yuaataqa hapi sinmuy amumi yuaatañwu òqawhtotaniqat òviy'ò, pu òkwhaniwyaniqata, pu suyan unañwtotiniqata.

⁴ I' òñaq̄w lavayit yuaataqa pi n̄òq̄awhtotoynañwu. Noq̄w pu God eñem yuaataqa God aw t̄onawtaqamuy òqawhtotoynañwu.

⁵ Is as uma sohsoyam òñaq̄w lavayit yuaatotani, tis òviy God eñem yuaatotani; ispi God eñem yuaataqa òñaq̄w lavayit yuaataqat epnihqe pas p̄avaniq'ò, hal pas òñaq̄w yuaataqa hihta lavayhti qey namt̄òminta-saa; noq̄w Jesus aw t̄onawtaqam òqawhtotani.

⁶ Noq̄w taay itupkomu, kurs nu umumi pitut òñaq̄w lavayit-sa yuaate', ya nu hin umuy moñwvastapnani? Kurs nu God añq̄w hihta navotqey qa umumi yuaate', piw umuy qa hihta navotne', piw God lavayiyat umumi qa yuaate', piw umuy qa hihta tutuqaynaq̄w, ya uma hin ilavayiy akw moñwvastotini?

⁷ Híkispi lēna qa taytaqa soon qa suyan t̄òqtini, sen pas lēna, sen sivatonlena. Taq sen hak lēlent hihta qa suyan t̄òqtapnaq̄w, ya hak hihta lēlenqat m̄amatsni?

⁸ Pi t̄òt̄òq̄pi qa suan t̄òqtiq̄w, ya hak kipokyuwsini?

⁹ Noq̄w pay hapi pan piw umuhpe hinta. Pas uma umuhleñiy akw lavayit susmataq̄nihqat qa yuaaykuyaq̄w, ya hak umuy pep hiñq̄aq̄waqat m̄amatsni? Uma pi haktonsa yuaatotani.

¹⁰ Pay as pi soon t̄ūwaqatsit ep h̄ihihtuy qa n̄anan'ik lavayi'yuñwa. Noq̄w qa himuwa qa hihta tuawi'ta.

¹¹ Noq̄w òviy nu yuaataqat lavayiyat qa t̄ūq̄ayte' putniq̄w pay nu himusisoni; noq̄w i' yuaataqa pay nuyniq̄w himusisoni.

¹² Noq̄w pay hapi piw umuhpe panta, pi uma Hikwsit ahpiy kuwahtiput pas n̄ānawakna. Oviy uma Jesus aw t̄onawtaqamuy òqawhtoyñayaniqey òviy pas ò'qalyani.

¹³ Noq̄w òviy i' hak òñaq̄w lavayit yuaataqa put namt̄òmintamantaniqey òviy t̄ūviñlawni.

¹⁴ Pi nu òñaq̄w lavayit akw God aw n̄āwaknaq̄w, pas as pi ihikwsi n̄āwaknani, noq̄w iwuwni qa hihta apiiwtani.

¹⁵ Taay, noq̄w pep hintani? Nu ihikwsiy ahpiy n̄āwaknani, pu piw iwuwniy ahpiy'ò; nu ihikwsiy ahpiy tawlawni, pu piw iwuwniy ahpiy'ò.

¹⁶ As qa pantaniq̄w, um uhhikwsiy akw hihta ep hahlayhti q̄w ya i' qa m̄atsi'taqa hin Antsaa, kitani, ispi pam un hiñq̄awhqat qa m̄atsi'taqee.

¹⁷ Pay as pi um ka suan hihta ep hahlayhtiñwu; noq̄w mi'wa qa put akw òqawhtañwu.

¹⁸ Pas nu Inay God aw hahlayhti. Kwakwhat pi nu sohsokmuy umuhpenihqe pas pavan òñaq̄w lavayit yuaata.

¹⁹ N̄ikañw pay nu tuwat Jesus aw t̄onawtaqamuy amuhpe panis h̄ikiyom lavayit iwuwniy ahpiy lavayhtiniqey n̄āwakna; nen nu hakimuy hihta tutuqaynani; nen qa haktonsa pakwút-sikip s̄òmorit òñaq̄w lavayit yuaaykuni.

²⁰ Itupkomu, uma qa tsakowuwni'yuñwni; n̄ikañw qalomátunatyat awwat titipostuy amunyūñwni; n̄ikañw uma añ p̄ās pasiwyuñqamuy amún wuwni'yuñwni.

²¹ Pi tutavot añ yan pey'ta: Nu al̄on̄ot lavayi'yuñqamuy lavayiya-muy-nikañw pu a'l̄ontuy moayamuy ahpiy imuy sinmuy amumi yuaaykuni. Noq̄w n̄amahin pi nu as panhtiniq̄w soon puma inumi t̄ūq̄ayyuñwni, kita Tutuyqawhqa.

²²Noq̄w ōviy ōñaq̄w lavayi pay hapi qatuptsiwni'yuñqamuy amumi hihta tu-aw'i'ta, ima tuptsiwni'yuñqamuy qa pumuy amumii; nīkañw God añq̄w lavayi qatuptsiwni'yuñqamuy qa pumuy amuñem-nit, imuy añ tuptsiwni'yuñqamuy amuñemi.

²³Noq̄w ōviy kurs uma Jesus aw tōnawtaq̄am haq̄am sūvo tsovaltiq̄w, uma sohsoyam ōñaq̄w lavayit yuaatotaq̄w, pu hakim qatūqayyuñqam, sen qatuptsiwni'yuñqam pañso yuñe', ya puma umuy hōnaq'iwyuñqat qa pañqaqwani?

²⁴Noq̄w kurs uma sohsoyam God lavayiyat yuaatotaq̄w, hak qatuptsiwni'taqa, sen qatūqaytaqa pañso pake', sohsokmuy umuhpiy sóontsaninwi, pu sohsokmuy umuhpiy aw pohtiwani.

²⁵Noq̄w pantaqat ahpiy put unañwpeq himu tupkiwyuñqa mātaktini; noq̄w ōviy pam yōkoltit, God pas hihtate', put pas antsa umuhpenihqat tūawvani.

Order in the Church

²⁶Taay, noq̄w hintani itupkomu? Pi uma sūvo tsovalte', uma añ nanāp hihta tāwi'yuññwu, hihta tutuqaynayañwu; ōñaq̄w lavayit yuaatotañwu; God añq̄w hihta navoti'yuñqey yuaatotañwu; ōñaq̄w lavayit tuqay'ayhtotiñwu. Hakimuy ōqawhtotoynayaniqey ōviy uma sohso hihta hintsatskamantani.

²⁷Kurs haqawat ōñaq̄w lavayit yuaaykuyaniq̄w, pay lōyōmmantani, sen pahyomyamantani, pay pahsa'mantani; pu puma nānañk qeni'yuñwmantani; noq̄w suhka lavayiyamuy namtōmintani.

²⁸Nīkañw kurs pay qa hak hakiy lavayiyat namtōmintaniq̄w, pay pam hāk tsovawtaq̄amuy ep qa hiñqawlawht, nāmi yuaatamantani, pu God aw'i.

²⁹Pay God eñem yuaatotaq̄am lōyōm, sen pahyom-haq̄am yuaaykuyaman-tani; noq̄w mīmawat lavayiyamuy aw wūwantotamantani.

³⁰Ason kurs aqlap qátuhqat aw himu māaktiq̄w, pay mohti yuaataqa hāk qa hiñqawlawmantani.

³¹Pay ason uma soon qa sohsoyam nānañk God lavayiyat yuaaykuyaman-tani; noq̄w sohsoyam tutuqayyani; nen sohsoyam ōkwhaniwyuñwni.

³²Noq̄w God lavay'aymat nāp hikwsiy aw tuyqawi'yuñwa.

³³Pi God nānaphin qatsit qa yuki'tat, uyiwawqatsit tumalay'ta. Pas añ ahsupoq God sinomat tsovawtaq̄e hin hintsatskaq̄w,

³⁴Pan hapi hakim tsovawtaq̄w momoyam as qa hiñqaqwamantani, taq̄ puma yuaatotaniqey ep qa qeni'yuñwa. Puma maqaptsiy hinyuñwni. Ura tutavo pan yuaata.

³⁵Pu ason pi puma hihta tutuqayyaniqey nānawakne', kiy añ puwsuñwmuy put tūviñtotamantani. Taq̄ momoyam haq̄am tsovawtaqat ep yuaaykuyaniq̄w pam pumuy amuñem haman'eway'o.

³⁶Ya God lavayiyat umuhpiy aniwhti? Hal ya pay pas pam umumi-sa pitu?

³⁷Hak tāqa God lavay'ayaatnihqey namiuwante', sen Hikwsit añ hin-maqey namiuwante', it aw nakwhani-nu umumi hihta pentaq̄w pam Tutuyqawhqat tutavoata.

³⁸Pu ason kurs hak haq̄am it qa tuway'te', tatam pi pam qa nātuwiwtani.

³⁹Yanta itupkomu, noq̄w ōviy uma God lavayiyat yuaatotaniqey pas tuñlay'yuñwni; pu uma hakiy ōñaq̄w lavayit yuaataniqat qa mēwantotani.

⁴⁰Pay sohsoy himu pās unañwat, qa nānaphin yukiwmantani.

15

The Resurrection of Christ

¹Taay itupkomu, ura nu hapi lomatuawit umuy yuaaykuqey umuy u'nana. Put hapi uma kwusuya; pu uma put ep hōñi.

² Pu uma hapi piw put akw ayo nõña, kurs uma nuy hihta umumi yuaaykuqat u'ni'yuñwee, hal kurs uma paysoq tuptsiwye'-saa.

³ Pi nu pay piw hihta kwúsuhqey ura put umumi mohti mātavi, i' Christ hin pey'taqat itahqaanhtipuy ep mokqata.

⁴ Pu ura pam hin pey'taqat an tūamiwhqe pu pāyis talq ahoy tātayi.

⁵ Pu ura pam Cephas aw namtakna, nit pu pakwt lõq sihkay'taqamuy ayaiwyuñqamuy amumii.

⁶ Pantaqat atsve pu' pam tuptsiwni'yuñqamuy tsivot tsivót-sikip súnatnihqamuy amuhpe hóyokiwtaqamuy sūsnikañw amumi namtakna. Noqw pumuy amuñaqw suswuhagnihqam nāt yēse; nikañw haqawat pi pay soa.

⁷ Pantaqat atsve pu' pam James aw namtakna, nit pep pu' sohsokmuy ayaiwyuñqamuy amumii.

⁸ Pu nuhtuñk pam inumi piw namtakna, soñawnen nāt aw qa pituqw pay nu tihtiwhqat an'i.

⁹ Pi nu ayaiwyuñqamuy amuñaqw susqahimuu. Soon pi as nu yan'ewaynikañw ayaiwtaqey pan tūnwantiwni; pi nu God aw tōnawtaqamuy okiwsana.

¹⁰ Nikañw kurs nu hímunen, nu God núokwayat ahpiy pam'i. Nihqe nu qa paysoq put núokwayat makiwa; pi nu pumuy sohsokmuy amuhpenihqe pas pavan maqsonta, nikañw pay qa nūu, pi God núokwaat inumum tumalay'ta.

¹¹ Noqw itam yan yuaatota, sen pūmaa, sen nūu. Noqw õviy uma yan tūtuptsiwa.

Our Resurrection

¹² Taay, noqw kurs itam Christ mokiwyuy añqw ahoy tātayhqat yuaatotaqw, ya hintaqw õviy umuñaqw haqawat so'pum soon ahoy tātayyaniqat pañqaqwa?

¹³ Pi kurs so'pum pay qa ahoy tātayyaniqw, pahsat kurs Christ pay qa ahoy tātayi.

¹⁴ Noqw kurs Christ pay qa ahoy tātayhq, pep pu' itam haktonsa yuaatota; noqw piw uma kurs haktonsa aw tuptsiwni'yuñwa.

¹⁵ Noqw hikispi itam God qa súanyuaatotaqey pan núansaniwya. Oviypi pam Christ ahoy tātaynaqat pañqaqwa. Noqw pay kurs ima so'pum qa ahoy tātayyaniqw, pep pu' piw Christ qa ahoy tātayniwa.

¹⁶ Ispi kurs so'qam pay qa ahoy tātayyaniqw, pahsat hapi God Christ pay qa ahoy tātayna.

¹⁷ Pu kurs Christ pay qa ahoy tātayniwhq, uma haktonsa tuptsiwni'yuñwa; uma nāt umuhqaanhtipuy añ hinwisa.

¹⁸ Pu õviy piw ima Christ ep so'qam kurs pay pas súlawhti.

¹⁹ Kurs pay itam yep-sa qatsit ep Christ aw yanyuñwnik, pas hapi itam sohsokmuy sinmuy amuñaqw sus'okiwhinyuñwni.

²⁰ Noqw pi pas antsa Christ hapi mokiwyuy añqw ahoy tātayi; nihqe imuy so'qamuy piw ahoy tātayniqat mahtakna.

²¹ Pi sinom sūkw sinot atsviy so'ñwu. Noqw pan hapi piw puma sūkw sinot atsviy ahoy yesvani.

²² Pi Adam añ sohsoyam só'iwmaq, pay õviy piw pan Christ añ sohsoyam mokiwyuy añqw ahoy tātayyani.

²³ Nikañw nanāp qeni'yuñwni, Christ mohtini, añk pu' Christ hisat pituqw put sinomat túwatyani.

²⁴ Pep pu' so'ñwamiq pituqw, pam Nay God aw moñwtunatyat mātapani, pam ahsupoq moñwqeqnit ayo yúkut'a, pu sohsokmuy añ moñw'iwyuñqamuyu, pu añ õqalay'yuñqamuyu.

²⁵ Ispi pam soon qa moñw'iwatani, pas hisat God sohsokmuy tuwqamuy añwutaqw, puma put aw maqaptsi'yuñwniqat pahsavoo.

²⁶ Noqw nuhtuñk mokiwu, itahtuwqanihqa, piw súlawhtini.

²⁷ Pi God Christ pas sohsok hihta aw öqalmaqa. Nikañw pam put sohsok hihta aw öqalmaqahqey kítahqe, pas nāp qa put aw maqaptsiy qatu, öviy pi pam hapi put sohsok hihta aw öqalmaqahqee.

²⁸ Nikañw ason pam sohsok hihta añwutaqw, pep pu' Tiat piw put aw maqaptsiy qátuni, it hakiy put sohsok hihta aw öqalmaqahqat aw'i. Noqw God hapi sohsokmuy amuhpenihqe suspavanni.

²⁹ Taay, noqw kurs as so'qam pay ahoy qa tātayyaniqw, ya ima so'qamuy amuñem küyit akw tuvoylatotiqam hintsatska? Noqw pas piw puma hinoqw so'qamuy amuñem küyit akw tuvoylatoti?

³⁰ Noqw hinoqw pas piw itam yūmosa unahintaqat yēse?

³¹ Nu Jesus Christ Itahtutuyqawhqaqay ep umuy pihni'taqey ahpiy umumi pas súañqawni, itupkomu, Nu nāqavo mómoki.

³² Kurs nu Ephesus ep hakimuy i'tsivutuy popkotuy amunyuñqamuy qananahtsopkañw nāyawve', ya sen nu hin put akw moñwvasni, kurs so'qam pay qa ahoy tātayyaniq'ö? Pay pi itam tatam nōnovani, piw hihikwyani; taq itam qāvo so'ni.

³³ Uma nāmi qa yētotani, hak qahopit a'puñalqw, pam hapi hakiy qatsiyat nukñwat nukushintsanñwu.

³⁴ Uma suan hinwisniqey aw havivokalyani, nen qaanhtiput qe'yani; taq haqawat God qa tuwi'yuñwa. Nu umuy hamantoyvaniqe kita.

The Resurrection Body

³⁵ Noqw haqawa soon qa pañqawni: Noqw ya so'pum hin hinkahkañw tātayyani? Puma hihta tokoy'kahkañw ökini?

³⁶ Um hak qa wuwni'taqa, pi um hihta uyhq pu pam mokq, pu put añqw uyiwhqa wúñwiwmañwu.

³⁷ Pi um hihta ūye' hintaqat tokoy'taniqat qa pantaqat uyñwu. Um pay sivosiyat uyñwu, sen söhövosita, sen himuvoshumita.

³⁸ Noqw ason God put hintaniqat nāwakne' pan put tokotoynañwu. Pu sohsok hihta sivosiyat hintaqat tokoy'taniqat pam eñem yúkuñwu.

³⁹ Sohsok sikwi qa sunyuñwa. Sinom pas nāp sikwí'yuñwa; pu hihtu popkot piw pas nāp sikwí'yuñwa; pu pāvakiwht piw pas nāp sikwí'yuñwa; pu masay'yuñqam piw pas nāp sikwí'yuñwa.

⁴⁰ Pu öveqatsit ep yesqam piw nāp tokoy'yuñwa, pu tūwaqatsit ep yesqam nāp tokoy'yuñwa. Öveqatsit ep yesqam nāp lomavitsañway'yuñwa; pu tūwaqatsit ep yesqam piw sukw lomavitsañway'yuñwa.

⁴¹ Tāwa pas nāp tālawñway'tañwu; pu mūyaw piw pas nāp tālawñway'tañwu; pu sōtu piw pas nāp tālawñway'yuñwu. Noqw qa sohsoy sōtu sun tālawñway'yuñwu.

⁴² Noqw pan hapi i' hak mokt ahoy tātayhqa hintañwu. Pam as hovariwkañw āmiwht, qahováriwkañw ahoy tātayni.

⁴³ Pam as hin'eway āmiwht, lolmat pitsánway'kañw tātayni; pam qaöqalay'kañw āmiwht, a'nö öqalay'kañw tātayni.

⁴⁴ Pam yep qatsit añqw tokoy'kañw āmiwht, Hikwsit añqw tokoy'kañw tātayni. Itam pu' yep qatsit añqw tokot pasiwyuñwa. Noqw pep pu' itam pas antsa Hikwsit añqw tokot pasiwyuñwini.

⁴⁵ Öviy pi ura yan pey'ta: I' Adam mohti'maqa tātayñwuqey pan yukiwta, yan'i. Noqw pay i' Adam nuhtuñknihqah hikwsi hakiy tātaynaniqey pan yukiwta.

⁴⁶ Nikañw Hikwsit añqwnihqa qa mohtii, pi yep qatsit añqwnihqa; pu Hikwsit añqwnihqa pay ason añkti.

⁴⁷ I' mohti sino tutskwat añqw yukilti; nihqe pam yep qatsit tunatyawta. Noqw añknihqqa sino hapi Tutuyqawhqqa, òveqatsit añq'ò.

⁴⁸ Pay pi tutskwat añqw yukiwtaqa hin hintaqw ima tutskwat añqw yukiwuyunqam hapi pay piw panyuñwa; pu òveqatsit añqwnihqa hin hintaqw pay òviy hapi òveqatsit añqwyayam piw panyuñwa.

⁴⁹ Noqw pay pi itam tutskwat añqw yukiwtaqat an yukiwuyunqey pan hapi òviy itam piw òveqatsit añqwnihqat an yukiwuyunwani.

⁵⁰ Noqw it nu pañqawni itupkomu: Pas kurs hin hak tokoy'kañw piw unway'kañw God moñwtunatyayat himuy'vani; piw pas soon hak hovariwkañw qatsit qahovariwtaqat himuy'vani.

⁵¹ Meh, nu hihta tupkiwtañwuqat umuy āawnani. Itam qa sohsoyam so'ni; nikañw itam sohsoyam alōntotini.

⁵² Nāt yankahkañwo, hakiy pōsiyat uhpukqat pan halayvita, nuhtuñk tötöqpit tötöq'ò. Pi tötöqpi tötöqiw, pu so'pum qahinkahkañw ahoy tātayyani, noqw itam alōntotini.

⁵³ Pi itam itahtokoy sakwitiñwuqat hihta pas qa sakwitiñwuqat enañ nāhoyñwayani; pu mokñwuqat hihta pas qa mokñwuqat énañ'a.

⁵⁴ Noqw òviy i' sakwitiñwuqqa pas qa sakwitiñwuqat yuwsiqw, pu i' pay mokñwuqqa pas qa mokñwuqat yuwsiqw, pahsat pu i' yan lavayi pey'taqa aw antsaniwani: Mokiwu ánwutiwhqe sūlawhti.

⁵⁵ Taay, mokiwu, ya um hihta akw hakiy ánwutani? Taay, mokiwu, ya um hihta akw hakiy múani, yan'i.

⁵⁶ Pi qaanhtipu hapi mokiwuy hōyat antañwu. Noqw hin hinwisniqa tutavo hapi qaanhtiput òqaltoynañwu.

⁵⁷ Noqw pay kwakwhat pi God Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añ itam hihta añ kūyuñwniqat pan yukit'a.

⁵⁸ Yanta aw iunañwam itupkomu, òviy uma hūrs hoñni; pas qa wayayatotani; sutsep Tutuyqawhqat añ qaōwihinyuñwani; pi uma qa paysoq Tutuyqawhqat eñem tumalay'yunqey navoti'yunwa.

16

The Offering for Fellow Believers

¹ Pu' imuy God sinomuyatuy amuñem himu oyiwniqat nu pañqawni. Pay nu Galatiat ep Jesus aw tōnawtaqamuy amumi hin tutaptaqw uma piw panhtotini.

² Ason Sundayt aw pituqw, uma añ nanāp hihta ayo warantotamantani, God hakiy hin hihta tuwanaqat pan'i. Noqw nuy pituqw uma hihta qa sumiooyani.

³ Noqw uma umuhtutuveniy akw hakimuy hu'wanayaqw, ason nu pite' pumuy ayatani; noqw puma umuhkuwahtipuy Jerusalem aqw kiwisni.

⁴ Pu ason kurs nuy aqwniqw, pam lomahintaniqw puma inumumyani.

Paul's Plans

⁵ Noqw nu hapi Macedoniat añnen umumini, pi nu Macedoniat añni.

⁶ Noqw sen nu umumum huruhtini, hikis sen nu umumum tōmōlani; nen nu haqamininiqw uma nuy hihta akw paañwayani.

⁷ Nikañw nu pu' yañ haqami hoytaqe pay hāk umumi qa yórikni, nikañw pay hisnen nu umumum hihsavo huruhtini, kurs Tutuyqawhqqa nuy nakwhanaq'ò.

⁸ Nikañw nu hapi Pentecost aw pahsavo Ephesus ep qátuni.

⁹ Pi nu pas pavan öqalat tumaltaniqw, put aw inuñem wuhkoew hötsílti; noqw ehpewi hintsatskaqam wūhaqya.

¹⁰ Pu ason kurs Timotheus umumiq pituqw, uma tunatyaltotiqw, pam qañutsúwkañw umumum qátuni, taq pam inún it Tutuyqawhqat tumalayay hintsaki.

¹¹ Oviy hapi qa hak put pēvewnani, uma qa panyuñwt, put hahlayhqat umuhpiy hōnayaqw, pam peqw inumini, taq nu put enañ añ tuptsiwni'yuñqamuy nuhtayta.

¹² Pu i'wa itahtupko Apollos pay as pas añ tuptsiwni'yuñqamuy amumum umumiqniqat nu aw ö'qala. Noqw pay nāt pam qa pu'haqam umuminiqey nāwakna; nīkañw pay ason pam hisat eñem lomahintaniqw soon qa umumini.

Final Words

¹³ Uma qa nāunay'yuñwni; qapēvewnit ep hūrs hoñni; pas tahtaqtñihqey pan hinyuñwni; a'nō ö'qaltni.

¹⁴ Uma nānami unañway'kahkañw, sohsok hihta hintsatskani.

¹⁵ Noqw uma Stephanas ep kīvituy navoti'yuñqw puma Achaiat ep mohti tuptsiwya, nihqe puma God sinomuyatuy tumalay'yuñwniqey aw nānoi'yuñwa.

¹⁶ Noqw öviy nu umumi naokiway'tani: Uma hakimuy pan hinyuñqamuy amumi tūqayyuñwni, pu sohsokmuy itamuy hintsatskaqamuy amumii, pu itamum tumalay'yuñqamuy amumii.

¹⁷ Pas nu it Stephanus, pu Fortunatus, pu Achaicus pumuy ökiqw hahlayhti, puma umuy kurs hinyaniqat ep aw antsatsnaqw öviy'o.

¹⁸ Pas pi puma nuy suyan unañwtoynaya, pu úmuyu; öviy uma añ panyuñqamuy pan tuway'yuñwni.

¹⁹ Ima Asiat ep hāhaqe' Jesus aw tōnawtaqam umuy öqalaya; Aquila Priscillat amum umuy Tutuyqawhqat añ a'nō öqala, kīyamuy ep tsovawtaqamuy amumuma.

²⁰ Sohsoyam tuptsiwni'yuñqam umuy öqalaya. Uma nānatupkomñihqey pan na'qalantotani.

²¹ Nu' Paul hapi it yan öqalnit pas nāp imay akw penta.

²² Tutuyqawhqat Jesus Christ aw qa unañway'taqa hapi pas pay ayo tūviwmantani. Itahtutuyqawhqa hapi nāt pítuni.

²³ Nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ núokwaat umumi pitsíwtaa.

²⁴ Nu Christ Jesus añ umumi pas unañway'ta. Nam antaa.

Paul CORINTH ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi añk Pēniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ ayaatnihqa it penta, itah-tupkoy Timothyt ámuma. Itam Corinth epeq God aw tōnawtaqamuy ōqalanta, pu sohsokmuy God sinomuyatuy añ ahsupoq Achaia-tutskwat ep yesqamuy pīwu.

² Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay añqw umumi pitsíwiwtaa, pu Jesus Christ Itahtutuyqawhqay añq'ō.

Paul Gives Thanks to God

³ Nu God, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ Náyatnihqat aw hahlayhtima. Kwakwhat pi pam Itananihqe itamuy ōkwatuwa, pu itamumi unañwtavi'ma.

⁴ Itamuy hīhihta añ kānanvotq, ahsupoq put añ pam itamumi unañwtavi'ma; noqw ōviy itam piw tuwat hakimuy hīhihta añ kānanvotyqamuy amumi unañwtapyaniqey tuwi'yuñwa, God itamumi hin unañwtapqat pan'i.

⁵ Pi kurs itam Christ amum hīhihta añ kānanvotq, pu' pas pavan pam itamumi soon qa unañwtavi'tani.

⁶ Pu kurs itam haqam hihta añ kānavote', pay hapi umuy suyan unañwtotiniqat, pu ayo nõñakniqat ōviy itam put añ kuyvañwu. Noqw ason God itamumi unañwtaviqw, itam umumi unañwtapniqey tuwi'vaniqat ōviy panta; noqw itam umumi unañwtapq, uma itamun kānanapte' qa nañ'eknaye', añ kūkuyvani.

⁷ Itam qanánatsopkañw God aw yanta, it navoti'tagee: Kurs uma itamun hihta añ kānanaptaqw, God umumi unañwtapni, itamumi hin unañwtapqey pan'i.

⁸ Pi itam Asiat ep hin kānavotqat uma navoti'yuñwniqat itam nāwakna, itah-tupkomu. Pas pi itam as soon añ kuytani, itah'ōqalay yupqöyva putuhtiq'ō. Noqw ōviy itam okiw itahqatsiy añ nánahtsopti.

⁹ Panta, nihqe ōviy itam qa qátuniqey pañso pitu, itam nāp itah'ōqalay qa aw yantat, God aw yantaniqe ōviy'o, it hakiy so'pumuy ahoy tātaynañwuqat aw'i.

¹⁰ Pam hapi mokiwuy añqw itamuy ayo távihqe, nāt itamuy ayo tahtaptima; nihqe pay nāt soon pam itamuy ayo qa táviniqat itam aw tuptsiwni'ta.

¹¹ Okiw as uma God itamuy nāt ayo táviniqat ōviy itamuñem nāwakinwisni, añ kaysiwhqamuy amumuma; noqw ason pam panhtiqw, pep pu' uma pumuy amumum put ep God aw hahlayhtiwisni.

The Change in Paul's Plans

¹² Itam it ep hahlayhti, itahtupkomu. Itam súañqawniqey itah'unañwpeq navoti'ta. Itam qa atsáy'makañw, suan hinma, qa nāp itahwuwniy añ'a, panis God núokwayat-sa añ'a. Pan itam hinma sinmuy amuhpaa, pu umuhpa' pīwu.

¹³ Pay nu umuy hihta mātsi'yuñwniqat pan umumi pēna. Pay hisnen uma yūmosa put mātsi'wisni.

¹⁴ Pay uma itamuy qa pas tuwi'yuñwa. Pay as uma itamuy suyan tuwi'yuñwe', Itahtutuyqawhqay Jesus pítuhqat ep uma itamuy hahlaytotini, itam umuy hin hahlayhtiqat pan'i.

¹⁵⁻¹⁶ Noqw it yantaqat nu qapēvewnaqe as ōviy pay mohti umumiqniqey pan unañwti, pu umuhpiy Macedoniat awnit, Macedoniat añqw umumi piw áhoyniqeyu; nen nu lōs umuy paañwani. Noqw nu umuñaqw Judeat aqwniqw uma nuy paañwayani.

¹⁷ Nu umumiqniqey qa paysoq nanawini. Nu yep qatsit ep haqawatuy qa amún lōq lavayi'ta-Kurs antsa, it'a, pu piw Qae, itwata.

¹⁸ God pas qa átsanihqa inumi navoti'taqw, nu súañqawu. Nu qa lōq layayi'ta.

¹⁹ Ura Sylvanus, pu Timotheus, pu nūu, itam umuy it Jesus Christ God Tiyat āawnaya. Noqw pam hapi pas antsa. Pam pas qa hihta ep wiñwhinta.

²⁰ Pi God sinmuy hihta āawnaqw, Christ hapi amumi put antsanñwu. Noqw paniqw hapi ōviy itam put tuñwniyat aw yankahkañw, Nam antani, kitotañwu, God tayawintiwniqat ōviy'o.

²¹ God hapi itamuy, pu umuy Christ aw sinotaqe itamuy asna;

²² Piw itah'unañwpeq Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuvoylata. Yan pam hin itamuy āawnaqey pan itamuñem yúkuniqey itamumi mahtakna.

²³ God inumi navoti'taqw nu umumi súañqawni: Nu hapi umuy ókwatuwhqe ōviy pay hāk Corinth qa aqw'a.

²⁴ Nu umuhtuptsiwniy ep umumi tuyqawi'taqey qa pañqawu; pi uma tuptsiwnit ep hōñi; nikañw okiw as umuy hahlayhtotiniqat ōviy itam umumum tumalay'ta.

2

¹ Yan nu it wūwaqe pay nu pāpu qa putuiwkañw umumi pítuni.

² Ispi kurs nu umuy unañwmoknaqw, ya hak nuy hahlaytapnani? Sen i' inuhpiy qahahlayhtiqa panhtini?

³ Noqw nu paniqw ōviy umumi pēna, taq nāp hisat nu umumiq pite', unañwmokni, añwu as nu umumum hahlaynikañwo; pi nu umumi navoti'taqe, nu hihta ep hahlayhq, uma piw put ep hahlayyani.

⁴ Pi nu kānanvotkañw iunañway tūtuyhq okiw pakkañw umumi pēna; uma qahahlayhtotiniqat qa paniq'ō, pi nu umumi pas unañway'taqey umuy navotnaniqee.

Forgiveness for the Offender

⁵ Noqw pay pi hak itamuy unañwmoknaqa pay qa nuy-sa pantsant, pay umuy piwu; pay nu qa pas umuy sohsokmuy tukopnaniqe ōviy kita.

⁶ Noqw pay pi pam tāqa wūhaqnihqamuy amuhpe yan sisviqw pay pam a'nöö.

⁷ Noqw ōviy uma qa panwat aw wūwantotat, uma put hiniwhtipuyat ep aw pōhikye', aw unañwtapyani; taq nāp hisat pam qahahlayhpit akw nāwihkini.

⁸ Noqw uma put aw unañway'yuñqey pas piw put aw mahtaknayaniqat ōviy nu umumi okiwhiñqawlawu.

⁹ Pay nu pi yan tunatyawkañw umumi pēna, umumi pohtaniqee, mātaq pi uma pas sohsok hihta añ inumi tūqayyuñwa.

¹⁰ Pay uma hakiy aw hihta ep pōhikye', put ahpiy ayo yukuyaqw, pay nu soon qa piw aw pōhikni, sen pam inuhpewi qaanhtiq'ō. Nu umuy tunatyawtaqe Christ aw yankañw put ep aw pōhikni.

¹¹ Taq nāp hisat Satan itamuy ūnatoynani; pi itam put hin tunatyawkañw hintsakqat mātsi'yuñwa.

Paul's Anxiety in Troas

¹² Pu piw ura nu Christ añqw lomatuwawit yuaataniqe Troas ep pituqw, Tutuyqawhqa inuñem nukwáñw'ew qenita,

¹³ Nikañw nu itupkoy Titus pepeq qa tuwaqw, kurs pas iunañwa soon uyiwaltini; nihqe ōviy nu pay pumuy mātapt, pahpiy Macedoniat aqw'a.

Victory through Christ

¹⁴Noq̄w pay kwakwhat pi God Christ ań itamuy ańwutaqe it nāq̄öyiwuy ańq̄w tūwiktıwyaqat pan itamuy tsamnuma; nihqe itamuhpiy put ańq̄w lomatuawit hihta kwańwáhovaqtuqat antaqat sohsovı́k ań kúrukinta.

¹⁵Pi sońawnen itam Christ ahpiy hihta kwańwáhovaqtuqat God eńem tataqtsoqwaqat anyuńwa, piw put unańwveya. Noq̄w sinom itamuqlapyaqam itamuy hovaikwya, ima mokiwuy aw ökiwisqamu, pu put ańq̄w ayo nõńakiwyuńqam pı́wu.

¹⁶Mokiwuy aw ökiwisqamuyniqw, itam hihta nuhtsel'ewakwnihqat mokiwuy āawnaqat anyuńwa; noq̄w pay ayo nõńakiwtaqamuyniqw, itam hihta kwańwáhovaqtuqat qatsit āawnaqat anyuńwa. Noq̄w hak sen it tumalat ań aptsiwta?

¹⁷Pi wūhaknihqam God lavaiyat nukushintsatsnaq̄w, itam qa pumuy amunyuńt, God atpip qaatsáy'kahkańw, put lavaiyat Christ ań yuaatota, God ahpiy put aw ayatiwyaqee.

3

Servants of the New Covenant

¹Ya sen itam nāt pas pu' piw hákimnihqey umuy āwintani? Hal sen pi itam ań hakimuy amún umumi pan tutuvenit hintaniqat uma nānawakna? Ya sen itam umuńaqw pan tutuvenit tuńlay'ta?

²Qae; itam pan tutuvenit qa nāwakna, pi uma pas nāp tutuvenit anyuńwa, itah'unanuńweq pey'taqata; noq̄w sohsoyam put ań tūnwayaqam itamuy hakimuynihqat pu hihta tumaltaqat navoti'yuńwa.

³Uma tutuvenit Christ tuawi'taqat anyuńwa. Pi itam umumi lomatuawit taviq̄w, qátuhqat God Hikwsiat sońawnen put pēna, qa tutuvenkuyit akw tutuvenit ań'a, pu qa owavutsqat ań'a. Pam umuh'nańway taytaqat ań put pēna.

⁴⁻⁵Itam qa nāmi yantat, God aw yankańw Christ ań yan yuaata. Pi itam nahpiy qa hihta ań aptsiwta, pas God öqalay-at-sa ahpiy'o.

⁶Pam hapi itamuy it puhuvasiwnit eńem hintsatsnaniqey ań aptsiwtaniqat itamuńem yuku. Noq̄w i' pasiwni Hikwsit ahpiy mātaviwa, hísatwat tutuvenit ań pey'taqat qa pan'i. Pi sinom mokiwuy hihkay'yuńqat pan hisatvasiwnit ań pey'ta; noq̄w pay puhuvasiwni Hikwsit ahpiy mātaviwhqa sinmuy qatsımqańwu.

⁷Ura i' tutavo owat ań pey'taqat sinmuy so'niqat pan amumńem yuku; nı́kańw pam God lolmat tālawńwayat mahtakna; öviy pi Moses taywaat put tālat akw tālawva, pam tutavot makiwhq'ö. Noq̄w Israel-sinom kurs hin put taywayat aw tātayyani, nāmahin pi pay tāla as ahpa' sұлaw'iwmaq'ö.

⁸Noq̄w öviy i' pasiwni Hikwsit ahpiy makiwhqa tis pas pavan put lolmat tālawńwayat mahtaknani.

⁹Pi kurs lolma tālawńwa hisatvasiwnit amum yante', tis pas pavan pam piw puhuvasiwnit amum yantani. Pi hisatvasiwni sinmuy mokiwuy hihkay'yuńqat pańqawu, noq̄w puhuvasiwni pumuy suan qatsit aw tsāmi'ma.

¹⁰Noq̄w öviy hisatvasiwnit ańq̄w tāla pēvewma, puhuvasiwnit ańq̄w tāla put epnihqe pas suyan tālawvaq̄w öviy'o.

¹¹Noq̄w kurs i' pasiwni tūwayatoqa tālat amum mātaviwhq, tis pas pavan i' qa tūwayaniqa tālawvani.

¹²Noq̄w öviy itam it puhuvasiwnit aw yanyuńqe pas qa tuhtuskahkańw yuaatota.

¹³Pu itam Moses hihta akw pitsáńway nõmaq̄w qa panyuńwa; ura pam panhtiqw Israel-sinom tālat pay sұлaw'iwmaqat qa pas aw tayyuńwa.

¹⁴ Noqw pay pumuy wuwniam qatālawvaya; ōviy pi hikis nāt pu' puma mohtiwat pasiwnit añ tūnwantotaqw pumuy unañwaam soñawnen hihta akw nōmiwyuñwa. Noqw pi pay Christ itamuñem nōmiwtaqat ayo hōlōkna.

¹⁵ Hikis pi nāt pu' it talōnvaqat ep pumuy Moses tutuveniyat añ tūnwantotaqw unañwaam nākwapta.

¹⁶ Noqw pay ason hisat puma Tutuyqawhqat aw nānamtōke', puma suyan māmatsyani, ispi nākwapnit ayo yukiwhq'ō.

¹⁷ Noqw i' Tutuyqawhqa hapi Qahováriwtaqa Hikwsi. Puma put aw nānamtōkq, Tutuyqawhqat Hikwsiat pumuy qenivo óyani.

¹⁸ Noqw itam qa nākwapkahkañw soñawnen panaptsat aqw Tutuyqawhqat lomavitsañwayat tuway'yuñwa; nihqe pañqw kuytaqat an suytsepñwat nānañumo lomavitsañwayat aw alōn'iwwisa, Tutuyqawhqat Hikwsiyat ahpiy'ō.

4

Spiritual Treasure in Clay Pots

¹ Itam God núokwayat akw it tumalat aw taviwhqe, ōviy qa tsako'nañway'kañw put hintsaki.

² Itam qa nanauyve it hintsaki; itam qa tūunatotoina; piw God lavaiyyat aw qa yēwalawu; itam qa pankañw, God lavaiyyat pas suan yuaata. Noqw pahsat pu sinom sohsoyam nanāp unañway ep itamuy hihta tutuqaynaqat añ pupriyañwu, ispi itam God atpip wūnuq'ō.

³ Noqw kurs itahlomatuawi hakimuy amumi tupkiwtaniqw, pay hapi pam añ qatuptsiwni'yuñqamuy amumi tupkiwta.

⁴ Pi yep qatsit aw moñw'iwtaqa qatuptsiwni'yuñqamuy unañwayamuy aw qatālawna, taq nāp hisat pumuy unañwaam tālawvaqw, puma Christ God an son'iwhqat, lolmat tālawñway'taqat añqw lomatuawit aw tuptsiwyani.

⁵ Pi itam qa nāyuaatat, Christ Jesus Itahtutuyqawhqay put itam yuaata, pu itam umumī tūwīkitu, Christ Jesus éñemi.

⁶ Pi God tāla qatālat añqw tālawvaniqat pañqawhqa itah'unañway aw tālawna; noqw ōviy itam Jesus Christ añ God lolmat tālawñwayat tuway'kahkañw sinmuy amuhpa' put kúrukintota.

⁷ Noqw itam soñawnen it tālat pas hihkay'taqat tsōqasivut añ tañay'yuñwa, itahtokoy sūlawtotiñwuqat añ'a; noqw ōviy sohsoyam nanaptani it ōqalat pas pávannihqat God ahpiynihqata, pam hapi qa nāp itamuhpiy'ō.

⁸ Itam nānan'ivaq sóontsaniwyaqw, God itamuñem qeni'ta; itam as kurs hinhtotinikañw pay qa nañ'eknaya.

⁹ Itam okiwsahsanwakañw, pay qa tatamhtiwyā; tūviwkahkañw pay itam qa sūlawhti.

¹⁰ Itam nāqavo Itahtutuyqawhqay Jesus hin mokqat pay pan piw so'niqey pepya, Jesus qatsiat itahtokoy akw namtaknaniqat ōviy'ō.

¹¹ Pi itam nāt yesq mokiwu soñawnen itamuy nōynuma, itam Jesus sino-matniqw ōviy'ō; noqw pay pam itamuy yūmosa taytoynaqw, itam itahtokoy sūlawhtiñwuqat akw put ōqalayāt nuhtumi mahtakni'yuñwa.

¹² Noqw ōviy hapi mokiwu itamuhpe tumalay'ta, noqw qatsit sūtsepnihqa umuhpa'wat tumalay'ta.

¹³ Ura yan hapi pey'ta: Nu tuptsiwhqe ōviy yuaayku, yan'i. Noqw itam ōviy itah'unañway ep qapēvewnayaqe qatuhtuskahkañw yuaatota,

¹⁴ It navoti'yuñqee: God Tutuyqawhqat Jesus ahoy tātaynaqa soon piw itamuy qa enañ ahoy tātaynaniqata. Pam itamuy tātaynat itamuy-nikañw, pu umuy put aw tsamvani.

¹⁵ Pi itam umuñem sohsok hihta añ kuhkuyva umuy ayo nõñakniqat õviy'o. Noqw pep pu' God kaysiwhqamuy amumi núokway pas pāpu qaõwímahtaknani, pu put kwakwhatiwiskahkañw put pas hihtatotaqam suyhtsepñwat wūhaq'iwwisni.

Living by Faith

¹⁶ Noqw õviy itam soon nan'eknayani. Pay as pi nāmahin itahtoko nuk-siw'iwmaq, itahhikwsi nāqavo pūhuiwma.

¹⁷ Itam yep qatsit ep pay hīhiñwsaqw hihta añ kānanvotya, pay nāt hihsavoo. Nikañw put añ itam pas pavan hihtuyaniqey aw õkini. Nen itam hihta añ kānanaptaqey qahihtatotani.

¹⁸ Pi itam hihta mātaqyaqat qa aw tunatyawwist, hihta qa mātaqyaqat aqw taywisa. Pi himu mātaqyaqa pay sūlawhtiñwu; noqw pu i' himu qa mātaqyaqa pam pas soon sūlawhtini.

5

¹ Pi itam it navoti'yuñwa: Hisat itam yep qatsit ep itahtokoy kihsit antaqat mātapye', õveqatsit ep kihut sūtsepnihqat God añqw makiwyani, God ahpiy yukiwtaqata, qa sinot māyat ahpiy'o.

² Pi itam yep qatsit kihut kihsit ep nāt yesqe õykita. Pi itam õveqatsit ep itahkiy aw yuñniqey kwanwtotoya.

³ Pi itam õveqatsit aqw õke', pas antsa tokot qa sakwitiñwuqat itam yūyahni; put itam soon haqami ñastatotini.

⁴ Pi itam yep qatsit ep itahtokoy ep nāt yesqam hīhihta añ kānanvotyakahkañw nāwalalwa, itam it tokot ayo yukuyaniqey qa put nānawaknat, pūhut tokot makiwyaniqey nānawaknaqee. Pi pep pu' God itahtokoy pay sūlawhtiñwuqat tokot qa sūlawhtiñwuqat enañ nāhoyñwani.

⁵ Nihqe pam itamuy Qahováriwtaqat Hikwsit máqahqe pas suyan itamuñem panhtiniqey mahtakna.

⁶⁻⁷ Pi itam qa hihta tuway'kahkañw, qapēvewnit añ hinwisa. Nihqe õviy itam wuko'nañway'yuñwa, it navoti'yuñqee: Tutuyqawhqat haqam qátuhqat itam qa pep amum yēse, ispi itam nāto itahtokoy añ tanawtaqee.

⁸ Nihqe õviy itam God qapēvewnayakahkañw yep qatsit ep itahtokoy mātatveniyeq nānawakna, Itahtutuyqawhqay amum yesniqe õviy'o.

⁹ Nihqe õviy itam yūmosa put unañwveyaniqey añ qa nātusi'yuñwa, sen itam qa put amum yeskahkañwo, sen pay put amum yeskahkañwo.

¹⁰ Pi hisat Christ sinmuy amuñem hin yukuqw, pep itam sohsoyam put atpip hoñvani, nen itam nāt itahtokoy añ yesqey hihta hintsatskaqey ep itah'ahsatiy õmahtotani, sen itam lolmat hintsatskaqey ep'e, sen qalolmat hintsatskaqey ep'e.

Friendship with God through Christ

¹¹ Oviy itam sinmuy hin as God mamqasyaniqat navoti'kahkañw pumuy tuptsiwyaniqat añ õ'qalnaya. God itamumi itah'unañway aw pay navoti'ta; noqw pay hisnen uma piw umuh'unañway ep put navoti'yuñwni.

¹² Itam qa nātsotskanayaniqey õviy yan pēnaya. Noqw haqawat hihta suovaamnihqat aw taywisa, nihqe pan puma hakiy tsokanayañwu; pu himu hakiy unañwayat ep lolmatnihqat qa tuway'wisa. Noqw as uma itamuhpe

hahlaykahkañw pumuy amumi hin lavayhtotiniqey navoti'yuñwniqat òviy itam yan pēnaya.

¹³ Noqw òviy kurs itam qanavoti'numye' itam God eñem panyuñwni; pu kurs itam suyan wuwni'yuñwe' itam umuñem panyuñwni.

¹⁴ Pi Christ itamumi unañway'taqat itam navoti'yuñqe soon qa put eñem tumalay'yuñwni, yan wūwantotaqee: Sūka tāqa sinmuy sohsokmuy amuñem mōki; noqw pep pu' soñawnen pi puma sohsoyam put amum soa.

¹⁵ Noqw as hakim yesqam pahpiy haqahpiy nāp tunatyay qa añ hinwist, Christ amuñem mokqe piw ahoy tātayhqat tunatyayat añ hinwisniqat òviy pam sohsokmuy amuñem mōki.

¹⁶ Noqw òviy itam yahpiy qa hakiy sinot pitsañwayat aw wūwantotani. Ura as itamuñaqw haqawat Christ tuwi'yuñwa. Noqw pu' hapi itam put sínotnihqat qa pan put aw taywisa.

¹⁷ Pi sino Christ amum sūpwatiqw, God put pūhutañwu; Put hisatqatsiat sūlawhtiñwu; añ ahsupoq pam pūhutiñwu.

¹⁸ God hapi sohsok ïit tumalay'ta; nihqe Jesus Christ ahpiy itamuy namivōhikna; nihqe itamuy pōhiknaqe itam put pantaqat yuaatotaniqat òviy itamuy ayata.

¹⁹ Yan itam yuaatota: God Christ añ sinmuy nāmiwat pōhikna, nihqe pumuy qaanhtipuyamuy pumuy amumi qa noi'ta. Pam itamuy put pantaqat tuawi'taniqat ayata.

²⁰ Noqw itam soñawnen Christ qeniyat ep put eñem sinmuy amumi yuaatotaqe put aw yankahkañw umumi okiwhiñqaqwa; uma God aw nānamtōkaniqat òviy'o.

²¹ Pi Christ qaanhtiput qa tuwi'ta. Noqw pay God itahqaanhtipuy put aw noa. Noqw put ahpiy itam God añqw suan qatsit makiwya.

6

¹ Noqw òviy itam God amum tumalay'kahkañw, umumi okiwhiñqaqwa: Uma God núokwayat qa paysoq kwusuyat uma put akw moñwvastotini.

² Ura pam tutuvenit añ yan lavayhti: Nu pan unañway'taqw uñ hiñqawhq nu navota; nihqe ayo nõñantiwhqat aw pituqw nu ūmi unañwtavi, ura kita. Noqw pi meh, pu' hapi pam itamumi tuqayvastaniqey pan unañwti; pu' hapi hak ayo yámakniqat eñem qeni.

³ Itam qa hakiy unañwmoknayaniqey òviy suan hinwisa; taq ka sinom itahtumalay tukopnayani.

⁴ Itam kānanaptaqey añ nakwhani'yuñwa. Noqw òviy sinom sohsoyam itam God eñem tumalay'yuñqat navoti'yuñwni. Itam hihta hakni'yuñwa, pu itam hīhihta añ sóonhtoti.

⁵ Sinom itamuy wuvinumya, itamuy sivikimi tañatota, itamumi kikihpogya. Itam maqsontota; itam qa tohtoka, pu tsōñsoiwyuñwa.

⁶ Itam sohsok hihta añ kuhkuyvaqe qa nañ'eknayat, añ ahsupoq qaat-say'kahkañw hinwisa, God lavayiyat navoti'yuñqee; itam tūvāsyā, itam nuhtumi unañway'yuñwa, Qahováriwtaqat Hikwsit òqalayāt ahpiy'o.

⁷ Itam sutsep qaatsay'kahkañw yuaatota. Itam God òqalayāt añ hinwiskahkañw, suan tumalay'yuñwa. Pam pantaqa putvaqe itahmay añ sipwuhahpit anta, pu suyvaqe itahmay añ tuwvohtat añ'i.

⁸ Haqawat itamuy kaptsi'yuñwa, noqw pu pētu itamuy pas qa hihtalalwa; haqawat itamuy qalomáyuaatota, noqw pu pētu itamuy lomayuaatota; haqawatuyniqw itam qa a'tsatu, noqw pētuyniqw itam a'nō a'tsatu.

⁹ Haqawat itamuy qa tuway'numya, noqw pu pētu pay itamuy tuway'numya. Mokiwu nāqavo itamum yannuma, noqw pay itam nāto tayıñwa; itamuy a'nō wuvinumyaqw, pay itam híhinhaqam nāto yēse.

¹⁰ Itam unañwmokiwkahkañw pay yūmosa hahlayya; itam okiwhinnumyakañw kaysiwhqamuy kāhaktotoynaya, as ñasta sívay'kahkañw Christ atsviy itam sohsok hihta himuy'yuñwa.

¹¹ Is uma Corinth ep sínomu, itam qa hihta tupkiwtaqat umumi yuaatota; itam umutpipo itah'unañway púrukñaya.

¹² Itam umumi itah'unañway aw qa uhtaya; noqw sumataq úmawat umuh'unañway itamumi uhtaya.

¹³ Hakimuy naam timuy amumi hin lavayhtiqat pan hapi nu umumi lavayhtini: Uma tuwat itamumi umuh'unañway wūyak hōtayani.

Warning against Pagan Influences

¹⁴ Uma qatuptsiwni'yuñqamuy qa suñwálalwani, pi uma pumuy amum qa súnahpeya. Puyaw suan hinmaqa qasuanhinmaqat amum haqam súanhtini? Puyaw tāla qatālat amum haqam súnahpee?

¹⁵ Puyaw Christ Nukpanat amum haqam súnahpee? Hal ya tuptsiwni'taqa qatuptsiwni'taqat amum haqam súnahpee?

¹⁶ Puyaw God kíat nāp yukit aw nāwakintiwyaqamuy amum haqam hihta ep súnahpee? Pi uma hapi God qátuhqat kíyat anyuñwa; pi ura God pañqawu: Nu pumuy amuhsonve qátuni, nen amuhpe hinnumni. Nu pumuy Tutuyqawhqaamni, noqw puma isinomni.

¹⁷ Oviy uma pumuy amuñaqw lasye', ayam pas supyani, kita Tutuyqawhqa; nen uma hihta qa powaiwtaqat qa aw hintsatskani; noqw nu umuy ömahtani.

¹⁸ Nihqe umunaiwtani, noqw uma itiyotimni, pu imanhtimni, kita Sus'öqaltutuyqawhqa.

7

¹ God itamuy yan āawna, aw iunañwamu. Noqw öviy sen itahtokoy, pu sen itah'unañway hihta akw tuyoy'ewakwtiqw, itam put añqw nākwañ'ewakwtotani. Nen itam God pas kaptsi'kahkañw, put aw nānoi'yuñwni.

Paul's Joy

² Uma itamumi pas unañway'yuñwni, itupkomu, itam qa hakiy hintsatsna; itam qa hakiy hoyalaya; itam qa hakiy hihta paysoq kwahanaya.

³ Nu umuy qa hihtataniqey qa pan wūwankañw yan pēna. Nu umumi pas unañway'taqey ura umumi pay lavayhti; noqw öviy sen itam soe', sen yēse' itam nāto sūpwatini.

⁴ Nu qatuhtuskañw umumi yan lavayhti, itupkomu; nu umuhpe pas hahlayi; noqw nāma hin pi nu híhihta añ kānanvotima, nīkañw nu suyan unañwte' pas hinhaqam hahlayhtiñwu.

⁵ Itam Macedoniat ep ökihqe, kurs hin nāsuñwnayani; nānan'ivakw itamuy sóontsatsnaya. Itam lomatuawit eñem nuhtumi rohomnumya; pu itah'nañwa tsawiniwyuñwa.

⁶ Noqw God añ sóonhtotiqamuy öqalañwuqa itamuy suyan unañwtoyna, Titus pítuhqat akw'a.

⁷ Piw qa put pantaqat akw-saa, pam itamumi umuy lavayhtiqat put akw pīwu. Pam umuhpe pas hahlayi. Yaw uma inumi yórikyaniqey nānawaknaqat itamuy āawna, piw yaw uma hakiy qaanhintsakqat atsviy tsaykitaqata, piw yaw uma inuñem su'qawyuñqata. Nu íit navotqe pu' pas hahlayhti.

⁸ Pay as pi nu itutuveniy akw umuy qahahlayhtapnakañw, pay nu put ep iwuwniy qa alönta; pay as pi nu mohtiniqw nāpi kurs nu pēnaqey pan wūwa, ispi nu navotq, yaw pam tutuveni umuy qahahlayhtapnaq'ö, pas as pi pay hihsavoo.

⁹ Noqw nu pu' put ep hahlayhti, uma qahahlayhtotiqat qa epnit, uma qahahlayhtotiqe umuhhintsakpiy añqw ayo lasyaqat put ep'e; uma pan qahahlayhtotiqe God unañwveya; noqw öviy itam umuy qa unañwmoknaya.

¹⁰ Pi ason hak God tunatyayat an qaanhtipuy ep qahahlayhte', put añqw lasq, God put ayo távini. Noqw pam soon put ep qahahlayhtini. Náwuspi yep qatsit tunatyayat ahpiy qahahlayhpi mokiwyu tumalay'ta.

¹¹ Kurs uma namiwuwayani, uma qahahlayhtotiqw ya God umuhpa' hin tumalay'ta? Uma pās wuwni'vaya; uma put pantaqat ep nenñem qenitotaniqey tunatyaltoti; uma qaanhtiqat aw pas kwanwáy'tsivutoti nīkañw uma piw tusi'tota; uma inumi yórikyaniqey pas pāpu kwanwtoynaya; piw uma qaanhtiqat sivintoynayaniquey pas suhtaq'ewya. Uma panhtotiqe it ep nenñem qenitota.

¹² Ura nu umumiq pēnaqe hakiy qaanhtiqat qa put tunatyawkañw pēna, piw hakiy ep qaanhtiqat qa put tunatyawkañwo. Nu úmuywat tunatyawkañw öviy yan pēna, mātaq pi uma God atpip inumi pas unañway'yuñqey nanaptaniqat öviy'ö.

¹³ Noqw umuy panhtotiqw nu pas suyan unañwti, tis pi öviy Titus umuhpe hahlayhti, uma sohsoyam put suyan unañwtoynayaqw öviy'ö; noqw nu put amum hahlayhti.

¹⁴ Nu umuy tsuyakqe, Titus aw umuy pihni'ta. Nihqe nu put ep qa hahmana. Ura itam umumi sohsoy hihta suan lavayhtoti. Nihqe öviy piw pan nu Titus aw umuhpe himuiwtage pas súañqawu.

¹⁵ Noqw pam piw pas pavan umumi unañway'ta, uma put hin kwusuyaqat u'ni'taqee. Yaw pam umumi hihta lavayhtiqw uma put anhtoti; yaw uma tsawiniwkahkañw put pas kaptsi'yuñwa.

¹⁶ Noqw öviy nu umumi pas hahlayi, itupkomu, nu umumi tuptsiwhqee.

8

Christian Giving

¹ Taa, God Macedoniat ep put aw tōnawtaqamuy amuhpa' hihta tumalay'taqat nu pu' umuy āawnani.

² Pay as pi nāmahin okiw puma hīhihta añ kānanvotkahañw put ep pas hahlayya; nihqe puma hihta hakni'kahkañw himuy qa kahkawnayat, ayám hakim hihta hakni'yuñqamuy paañwantotaniqey öviy hihta tsovalaya.

³ Nu pumuy amumi navoti'taqw puma qa paysoq tusoq'ayatiwyaqe kwanwtoynayakañw hihta himuy'yuñqey kuwahtoti; piw put pas yuhke' hihta kuwahtotiniqey unañwtoti.

⁴ Nihqe puma God sinomuyatuy hihta hakni'yuñqamuy amuñem hihta tsovalayat, itam put ömahtotat, amumi put kiwisniqat itamumi ö'qalyaqe itamuy pas qaöwiayatota.

⁵ Nihqe puma itahwuwniy yuhke' it piw hinhtoti: Puma mohti Tutuyqawhqat aw nānoayat, pu God tunatyayat ahpiy itamumiwat piw nānoaya.

⁶ Noqw öviy itam Titus umumi ayataqw, pam umuñaqw hihta tsovalani; pay yaw pam umuñaqw it tumalat yayhna.

⁷ Uma hapi sohsoy hihta añ qaöwihinyuñwa; uma qapēvewnit pasiwyuñwa, uma put yuaatotaniqey tuwi'yuñwa; uma God lavaiyat navoti'yuñwa; piw

put ep qanātusi'yuñwa; uma itamumi pas unañway'yuñwa. Noqw òviy uma piw tūvaañwayaniqey ep qaöwíhiniwhtotini.

⁸ Pay hapi nu it umuy qa pas tusoq'ayata; mātaqpi kurs uma pas antsa nuhtumi unañway'yuñqat nu navotniqe òviy ayé' hintsatskaqat nu umuy āwinta.

⁹ Pi Itahtutuyqawhqa Jesus Christ umuy hin òkwatuwhqat uma pay navoti'yuñwa. Ura as pam kāhaknikañw umuñem òokiwhiti, pam òokiwhitiqw uma kāhaktotiniqat òviy'ò.

¹⁰ Noqw it nu añ wūwaqe pañqawni: Pay yaw ura uma sūkw yahsañwuy ephaqam hihta tsovalayaniqey añ suhta'ewya. Taay, uma hihta yayh-nayaqey aw antsatsnaniqw, pam umuñem lomahintani.

¹¹ Uma hihta hinhtotiniqey suhta'ewyaqey put aw antsanyani, umuy hihta himuy'yuñqey ahpiy'ò.

¹² Pi hak su'qawkañw God hihta maqaqw, God put ep hahlayhtiñwu; hak hihta qa himuy'taqw, God pay navoti'taqe, hakiy aw qa hihta tuñlay'tañwu.

¹³ Pi pay añ haqawat qa a'pitniqw úmawat-sa añ hihta maqsonlalwaqat nu qa put pañqawu.

¹⁴ Pay hapi nan'ivo súnantaniqat òviy nu pañqawu; Puma pu' hihta hakni'yuñwa, noqw uma qarūrumnaya; as uma pumuy paañwayaniqat nu umuy tūviñta; noqw uma tuwat hihta hakni'yuñqw puma tuwat umuy paañwayani, noqw yan nan'ivo súnantani.

¹⁵ Pay pi ura yan pey'ta: I' hak wūhak tsovalaqa qa hihta akwsiñwnañwu; noqw i' qa wūhak hihta tsovalaqa pay qa hihta rūrumnāñwu.

¹⁶ Noqw kwakwhat pi God Titus pan unañwtoynaqw pam umumi pas unañway'ta, itamuy hin umumi pas unañway'yuñqat pan'i.

¹⁷ Pi itam put aw pañqaqwaqw, pam súnakwha; nihqe pay pam pas su'qawtaqe òviy nanāp'unañw umumiq'a.

¹⁸ Noqw itam Titus enañ suk w tuptsiwñi'taqat umumiq hōnaya. Pam God aw tsotsvalyaqamuy amuhpa' lomatuwit yuaatinuma, nihqe put ep pas aw lomanavotiwta.

¹⁹⁻²⁰ Piw God aw tōnawtaqam put namorstaqw, pam itamum hinnumqe, itam hihta tsovalayaqat kima. Pi itam añ ahsupoq suan hinwisniqey nānawakna. Taq ka hak itamuy hihta tsovalayaqat ep itamuy òvelani, as pam put ep God pas hihtatanikañwo, itamuy hin nāvaañwantotaniqey suhta'ewyaqat aw yórikqee.

²¹ Itam Tutuyqawhqaqat atpip suan hinwisniqey tunatyawyuñwa, piw sinmuy amuhpewii.

²² Pu mitwat itam piw aw lomanavoti'yuñqat pumuy enañ hōnaya. Pam hīhihta añ qanātusi'maqey itamumi mahtakna. Nihqe pam pu' umumi yórikniqey pas kwañwtoyna, pam umumi pas tuptsiwñi'taqe òviy'ò.

²³ Noqw sen Titus hákiynihqat haqawa tūviñlawniqw, pay pam hapi itumalsuñwa, pi inumum pam umumi unañwtavi'ta: noqw sen haqawa imuy tuptsiwñi'taqamuy hákimnihqat tūviñlawniqw pay puma God aw tōnawtaqamuy tuaw'aymatu, puma Christ pas himuniwhtiniqat òviy añqe' ayatiwa.

²⁴ Noqw òviy uma nuhtumi unañway'yuñqey pumuy amumi mahtaknayani, pu añqe' God aw tōnawtaqamuy amumi piwu; noqw pahsat pu sohsoyam nanaptani itam pumuy amumi umuy lomavaytaqe pas súañqaqwaqata.

9

¹ Pu uma God sinomuyatuy hihta akw paañwantotaniqat pay soon pas nu umumi pentani, pu umuy ayalawni.

² Pi nu umumi navoti'taqw uma su'qawyuñwa; noqw òviy nu pan Macedoniat ep sinmuy amumi umuhpe himuiwta; nihqe pay Achaiat ep tuptsiwni'yuñqam yas hihta akw tūvaañwantotaniqey añ sun suhta'ewyaqat nu amumi pañqawu; noqw pas pan umuhtunaty kaysiwhqamuy pan unañwtoyna.

³ Nikañw pay nu inuhsavo imuy tuptsiwni'yuñqamuy umumiq hōna, nāp hisat pi itam yan umuy hiñqaqwaqe kurs a'tsatnihqey pan sinmuy amumi mahtaktotini; noqw pay pi nu pañqawu: Uma pās yuki'yuñwniqat òviy'o.

⁴ Taq nāp hisat pi sen haqawat Macedoniat ep tuptsiwni'yuñqam inumum òkiqw kurs nāt uma qa yuki'yuñqw itam hamanhtotini, tis pi òviy úmaa, pas qanahtsopyaqat umuy itam kwiviyuaatotaqat ep'e.

⁵ Noqw òviy nu añ wūwaqe imuy tuptsiwni'yuñqamuy amumi pañqawhq, puma añwu pay inuhsavo umumiqye', hihta uma kuwahtotiniqey pañqaqwaqw tsovalayani; noqw uma sohsok hihta añwu pay tsovalayaqw, sohsyam uma nanāp'unañw put kuwahtotiqat nanaptani, itam umuy tusoq'ayatotaqat qa paniq'ō.

⁶ Noqw it nu pañqawni: Öwiuyhqa pay òviy piw öwihöqmantani; pu i' hak qaöwiuyhqa piw òviy qaöwihöqmantani.

⁷ Hak hin nāp wūwante', pan hihta kuwahtimantani, qa kahkawnakañwo, piw paysoq pi aw pañqaqwaqw òviy'o; pi God haqam su'qawkañw hihta kuwahtiñwuat hahlayi.

⁸ Pi God umuy hihta hakni'yuñqat epnihqe hóyokput umuy öqala; noqw pahsat pu uma qa hihta rūrumnayakahkañw añ òkiwyaqamuy paañwayaniqey hihta pasiwyuñwni.

⁹ Pi ura yan pey'ta: Pam añqe' ahsupoq añ òkiwyaqamuy hihta huyta; pam sutsép-sa núokwa.

¹⁰ God hapi sinmuy poshumit huyta, piw pumuy amumi nōsiwhqat nóañwu; nihqe pam umuy hihta hakni'yuñqat umuy huytani; noqw kurs uma soñawnen put uyyaqw pam wuñwe' natkotote' lolmat tumalat aniwnani.

¹¹ Noqw pahsat pu uma sohsok hihta qaöwihinkahkañw pas pāpu añ òkiwyaqamuy paañwayaniqey pasiwyuñwni, noqw itam God sinomuyatuy amumi it kuwahtiput maqayaqw puma pas pavan God aw hahlayyani.

¹² Pi uma it kuwahtiput God sinomuyatuy amumi maqaye' pumuy hihta hakni'yuñqat ep pumuy paañwayani. Noqw uma panhtotiqw puma God pas pavan aw hahlayyani.

¹³ Puma umuñaqw kuwahtiput ömahtote' pas antsa uma Christ añqw lomat-uawit kwusuyaqat aw yórikyani, piw put kwusuyaqe put añ hinwisniqata; noqw puma God pas hihtatotani; uma qa hihta kahkawnayat pumuy amumi hihta kuwahtotiqat ep'e, pu qa púmuy-sa amuminit, sohsokmuy sinmuy amumii.

¹⁴ Nen puma umuñem God aw nānawaknani, as umumi yórikyaniqey tunlay'kahkañwo, God umumi pas unañway'taqat nanaptee.

¹⁵ Istathihi God qaöwihihkay'taqat itamumi kuwahti! Pas kurs hin put súañqawu. Itam put ep God aw hahlayhtiwisni.

10

¹ Noq̄w nu' Paul umumi pañqawni: Yaw haqawat nuy umumumnen okiw'unañway'tañwuqat pañqaqwa, nīkañw nu yaw umuñaqw ahpiynen pas qatuhtuskañw yuaatañwu. Noq̄w ura Christ pas nāp yep qatsit ep hinnumkañw pas qa a'nō unañway'kañw, sinmuy pāsi.

² Noq̄w ōviy nu umumi okiwhiñqawlawni: Nu umumumniq̄w, uma nuy qa tuhtuskañw yuaataniqat qa aw nuy ōqawnayani. Taq yaw nu nāp itunatyay añ hinmaqat pan inumi wuwantota. Noq̄w pumuy amumi nu qatuhtuskañw yuaataniqey pan nātuptsiwni'ta.

³ Pay as pi itam yep qatsit ep yeskahkañw, qa nāp itah'ōqalay ahpiy Nukpanat aw rohomhtiwiſa.

⁴ Itam qa yep qatsit ahpiy tunipit akw put aw rohomhtiwiſa, pi God tunipiyat akw'a. Noq̄w put akw itam Nukpanat ōqalay q̄a hihtatota.

⁵ Itam sinmuy wuwniyamuy qa hihtalalwa; puma kwiviunañway akw God añq̄w navotit aw rohomnumyaq̄w itam pumuy án̄wulalwa; pu sinmuy nāp tunatyay añq̄w lasye', sohsok Christ aw-sa maqaptsi'yuñwñiqat pan itam pumuy unañwtotoynaya.

⁶ Noq̄w uma itamumi maqaptsi'yuñq̄w, pahsat pu itam hakimuy qa tuqay-vahsi'wisqamuy hinwat ōqwhayani.

⁷ Ya uma haqawat suovaamniñqat pitsánwayat-sa aw taywiſa? Uma it piw aw wūwayani: Kurs haqawa Christ lavay'ayaatniñqey namiwuwantaq̄w, pay itam piw put lavay'aymatu.

⁸ Pi Christ nu umuy ōqalaniqat pan nuy ayata, nu umuy hovalaniqat qa panwat nuy ayata. Noq̄w pas as pi nu it ōqalat yuaataniq̄w pay pam inuñem qa haman'ewayni.

⁹ Nu itutuveniy akw umuy tsatsáwinaniqey qa nāwakna. Uma qa pan inumi wūwayani.

¹⁰ Oviy pi yaw haqawat pañqaqwa: Put tutuveniat as qaōwíhinkañw pu a'nō ōqala; noq̄w pi hakimuy amumumnen pay ōwiewniñwu, pu lavayiat qa pas lay'tañwu.

¹¹ Noq̄w pay nu pan hiñqaqwaqamuy amumi pañqawni: Uma it añ wūwayani: Pay nu yāvahaq̄w umumi ōqalat penta, niñq̄e ōviy nu umumi pite' pay nu soon qa piw pañq̄e' umumi yuaatani.

¹² Piw nu kurs hin nākwiviyuaatotaqamuy amumumniñqey, piw amunniñqey pañqawni. Puma pi nānami namituwanlalwakahkañw, pu ayám hakiy hintaq̄w pay qa pas antaqey namiwuwantotaq̄e qa suan wuwni'yuñwa.

¹³ Itam soon ayam sukw tumalay at yuaatotani, pay pas nāp itahtumal'ayaway-saa. God itamuy tumal'ayataq̄w Itam Corinth aq̄w pahsavo hinnumya.

¹⁴ Noq̄w uma itamuhpiy mohti Christ añq̄w lomatuawit nanapta. Noq̄w ōviy itam umuhpa' hihta lomatumaltotaqey put-sa yuaatotani; kurs itam qa umumi ōke', soon pan yuaatotani.

¹⁵ Ura nu pañqawu: Itam ayám supwatuy tumalayamuy qa put yuaatotani. Is as okiw umuhtuptsiwniy añ uma ōqawhtotaq̄w, pep pu' God umuyupq̄öymi itamuñem qenitani.

¹⁶ Pi itam umuyupq̄öyva lomatuawit yuaatinumyaniqey nānawakna; nīkañw ayám piw sukw tumalay at qa sokoplalwani.

¹⁷ Noq̄w i' hak hihta ep hahlayhtiqtat hapi Tutuyq̄awhqat núokwayat ep hahlayhtimantani.

¹⁸ Pi hak nālomalalvayhq pam qa hímuu; nīkañw ason Tutuyq̄awhqa hakiy lomalvayhtiqt̄w pam pantaqa pas hímuu.

11

Paul and the False Apostles

¹ Is as uma inumi hihsavo tūqayyuñwni, noq̄w nu tuwat an'e'wakw nāyuaatani. Hal owi, uma inumi tūqayyuñwni.

² Nu God añq̄w pan unañwtiqe umuy kahkawnage, umuy qahováriwyuñniqat nāwakna. Hak tāqa tiy mānat qahovalniwtaqat sūkw tiyot aw nóahqat pan nu umuy Christ aw noa.

³ Nīkañw nu tusiiwta, taq̄ ka uma Christ qaatsay'kahkañw aw unañway'yuñwniqey qe'totini, hak umuy ūnatoynaq'ō, ura tsūa unatwiw akw Eve hin ūnatoynaqat pan'i.

⁴ Uma itamuñaqw lomatuawit hímunihqat pay kwusuya. Noq̄w ōviy kurs piw hak pite', alōñōt tutuqayhpit umumi mātapq, sen piw sukw ayo tūooyhqat itam qa yuaatotaqat umumi yuaataq̄w, sen sukw hikwsit uma qa kwusuyaqat umumi kwusivaq̄w, uma ka put aw sūunañwtapyani.

⁵ Ima ayaiwyuñqamnihqey pan nātsokani'yuñqam pas puma pāsyayey yuaatota; noq̄w nu pay nāpnihq̄e qa pumuy amuñk pitsíwta.

⁶ Yaw uma nuy qa lavayhtuwi'taqat pañqaq̄wa. Ka pi nu panta. Nīkañw nu navotit pasiwta. Ōviy pi itam hihta umuhpa' tumaltotaqey akw itahnawotiy añ ahsupoq̄ tunvotnaya.

⁷ Ura nu umumi pítuhq̄e lomatuawit umumi yuaataq̄e umuñaqw qa hihta tūkwata. Nu umuy hihtataniq̄e ōviy nāqahihtata. Ya nu it ep umuhpewi qaanhti?

⁸ Nu umumum tumalay'taniq̄e ōviy aye' God aw tōnawtaqamuy amumi tūkway'ta, puma sīvay akw nuy paañwantotaq̄w ōviy'o.

⁹ Nihq̄e ura nu umumum yankañw hihta haktaq̄e qa hakiy aw put ep tūkway'ta; pi ima tuptsiwni'yuñqam Macedoniat añq̄w ōkihqam nu hihta hakni'taq̄w put ep nuy paañwaya; noq̄w ōviy uma nuy qa maqsontota. Noq̄w pay nu ka sutsep panmani.

¹⁰ Christ iunañway ep qatuq̄w nu sutsep qaatsay'kañw it yuaatani: Nu qa hakiy aw hihta ep tūkway'tat, sinmuy amumi lomatuawit yuaataniq̄ey ep hahlayhtimani. Noq̄w soon hak nuy put ep sóontsanni. Nu Achaiat añ ahsupoq̄ pan yuaatinumni.

¹¹ Noq̄w ya nu hinoq̄w panhti? Sen nu pay umumi qa unañway'taq̄e ōviy'o? As'a. God inumi pas suyan navoti'ta.

¹² Haq̄awat sūitamun God eñem tumalay'yuñqey pañqaq̄wa. Noq̄w as pumuy a'tsatnihqat mahtaktotiniq̄w ōviy nu God lavaiyat qa hihta ōviy yuaatinuma; pay piw nu nāto pan yuaatinumni.

¹³ Puma Christ eñem ayaiwyuñqamnihqey pañqaq̄wa, nīkañw unatwit hintsatska, pi puma qa pas pas antsa God eñem tumalay'yuñwa.

¹⁴ Noq̄w pay soon qae, pi Satan pas nāp tālat ep hoñviayanihqey pan namtakni'ta.

¹⁵ Paniq̄w ōviy put eñem hintsatskaqam hihta suan hintsatskaqey pan namtaknayaq̄w, pay uma qa aw kāwuwantotani. Noq̄w pay pumuy hin tumaltotaq̄w, God pan hapi pumuy amumi ahoytani.

Paul's Sufferings as an Apostle

¹⁶ Noq̄w nu piw pañqawni: Qa hak hapi nuy pay núanhimunihqat pan inumi wūwantani, hal kurs pantanik pay nu núanhimunihqat pan inumi tuqayvas-totani; noq̄w nu hihsavo kwiviyuaatani.

¹⁷ Nu pu' pay sinot an lavayhtini, qa Tutuyq̄awhqat wuwniyat ahpiy'o; nu hakiy núanhimunihqat an kwiviyuaatani.

¹⁸ Ima hakim Christ eñem ayaiwuyunqamnihqey yuaatotaqam yep qatsit ep hímuyaqey, piw hihta hintsatskaqey ep kwiviyuaatota; noqw òviy nu tuwat kwiviyuaatani.

¹⁹ Uma hakimuy añ núanhihtuy amumi suhtaq'ewyakahkañw tūqayyuñwa, sam pi uma pas nāp súanwuwni'yuñqee.

²⁰ Ima nātsotskanayaqam umuy núantuwiwtota, umuy hihta kwahantota; umuy nukwánwhintsatska; pu nāhihtatota, umuhtayway wuvahtota. Puma umuy pan hintsatsnaqw uma añ kūyuñwa.

²¹ Is uti! Puma a'nö ö'qaltu, noqw nu okiw qaöqála; ispi nu umuy qa pan hintsahtsanhqe òviy'ò. Nikañw kurs puma hihta ep kwivilavayhtotiqw pay nu piw panhtini. (Nu pay hakiy núanhimunihqat an yuaata.)

²² Ya puma Hebrew sinom, Israel tímatsu? Pay nu piw pam'i. Ya puma Abraham natkomatu? Pay nu piw pam'i.

²³ Ya puma Christ eñem tumalay'yuñwa? Piw nūu. Nu pas a'nö tumalay'ta. (Nu núanhimunihqey pan lalvaya.) Sinom hihsakishaqam nuy wuvahtota; piép sivikimiq nuy panayañwu; pu nu qa sūs pēp mōki.

²⁴ Tsivot-sikis ima Jew-sinom nuy sūkw akw qa lōp sunát-sikis wuvahtota.

²⁵ Sinom pāyis nuy murikhot akw wuvahtota; sūs nuy tatatupya; pāyis pātuwaqatsit ep pākihut itamuneñ sakwíti; sūs nu tōkilhawit-nikañw pu tälö' pātuwaqatsit a'nö hōtsit añqe' pāyawnuma.

²⁶ Nu wuhkonakwsu; pāvaqe nu unahinnuma, piw uuyiñwtuy amuhpaa, nāp isinomuy amuhpaa, piw añqe' hīhihtuy sinmuy amuhpaa; nu wuhkok-itsokit añ unahinnuma, pu qayēsihwpuvaa, pu pātuwaqatsit añ'a; piw añ tuptsiwni'yuñqamuy atsáy'kahkañw pañqaqwaqamuy amuhpaa.

²⁷ Okiw nu maqsonte' mañwúiwtañwu, qa sūs nu qa pūwi; pu nu tsōnmokiwtañwu, pānaqawuy nu añ kānanvotya; nu qa sūs napwala; tūsuñw'iwtañwu; nu ephaqam qa yuwsit'ñwu.

²⁸ Noqw nu ïit sohsok añ kuyvaqe nawus nu nāqavo Jesus aw tōnawtaqamuy amumi tunatyawtani. Nihqe nu put akw putuiwta.

²⁹ Kurs hak haqam qaöqáwi'taqw nu put amum qaöqáwi'ta. Kurs hak haqam tuptsiwnit añqw lasq, nu put ep pas unañwmokiwtañwu.

³⁰ Nikañw pay kurs nu hihta ep kwivihñqawlawnik, pay nu tatam qaöqálanihqey pan namtakni'tani.

³¹ God Jesus Christ Itahtutuyqawhqay Naat inumi navoti'taqw nu súañqawu. (Okiw nam pam yūmosa tayawintiwa!)

³² Ura nu Damascus-kitsókit epniq, pep tutskwat ep moñwi Aretas yan mātsihqay nuy ñuaniqey nāwakna; nihqe òviy pam pan tutaptaqw pep kik-moñwi Damascus-sinmuy kitsókiyamuy ep tukw'uhtsit ep aw hōtsíwat ep solāwamuy tūwalayaniqat òviy oya.

³³ Noqw nu tutsáysivut añqw pakiwtaq, hakim ikwátsim tuhpelva' nuy hawnayaqw nu moñwit māyat añqw ayo yama.

12

Paul's Visions and Revelations

¹ Pas ka nu hihta kwivilalvaye' soon put akw moñwvastini. Kurs nu hihta tuawyorikqey, pu Tutuyqawhqa inumi mātaktiqat yuaatani.

² Nu hakiy Christ aw tuptsiwni'taqat tuwi'ta. Noqw pam pakwt nālōq sihkay'taqat yahsañwuy ephaqam tokpelat yūmoq paki; sen tokoy'kañwo, sen pay qa tokoy'kañwo, nu put qa navoti'ta, pay God-sa put navoti'ta.

³ Ura nu pañqawu: Pam hak lomaqatsit aw òmi wīkiwa, sen tokoy'kañwo, sen pay qa tokoy'kañwo, nu put qa navoti'ta, pay God-sa put navoti'ta.

⁴ Noqw pam pañso wīkiwhqe, lavayit pas kurs hin pañqawihqat navota; noqw put hak yuaataniqw pam mewniwta.

⁵ Nu hakiy pantaqat tsokanani, nikañw pay nu qa nātsokanani; nu qaöqáwi'taqey yuaatani.

⁶ Kurs nu as hímuiwtaniqey nāwaknanikañw, nu qa núanhimuniwhtini; pi nu hihta yuaataqey suyan navoti'ta, Nikañw pay nu soon panhtini. Taq hak inumi hin yórikqey, pu nuy hin navotqey pan inumi wūwantaniqat nu nāwakna. Noqw pep pu' pam soon put pantaqat yuhke' nuy tsokanani.

⁷ Noqw nu hihta pas pavan yórikqey qa ep pas kwivi'nañwtiniqw, hihta tūya Satan ahpiy inumi noiwa, kūtāt antaqa, nuy tūholawniqee. Noqw put atsviy nu qa pas kwivi'nañway'ta.

⁸ Noqw as pam pantaqa nuy mātapniqat nu pāyis Tutuyqawhقات aw okiw tūviñta.

⁹ Noqw pam inumi pañqawu: Pay inuokwa ūmi aptsiwta, pi um qaöqáwi'taqw pahsat pu nu uhpiy a'nō öqalay'taqey nuhtumi mahtakinta. Paniqw öviy nu hahlaykañw hihta añ qa pasiwkañw put ep himuiwtani; nen nu Christ öqalayāt añ put amum hinmani.

¹⁰ Nihqe öviy nu Christ atsviy hihta añ kānanvotqey ep hahlayhtima. Nu put lavay'ayaatnihqe öviy öpuiwta; sinom nuy övelantota; pu nu hihta hakni'ta; sinom nuy okiwsahsanya. Pi nu qaöqáwi'te' pahsat pu nu Christ ahpiy a'nō hoñviiwtani.

Paul's Concern for the Corinthians

¹¹ Nu yan kwiviyuaataqe núanhimuniwhti, uma nuy put aw lālayyaq'ö, pi as pi uma nuy lomavaytanikañwo. Umuyniqw ima nāpnihqe Christ lavay'aymatnihqam pas pavan hihtuya. Noqw nu umumi súañqawni: Puma nālomatsokani'yuñqw pay piw nu súamunta, nāmahin pi as nu pas antsa God-niqw pay qa hímuu.

¹² Ura nu umuhpa' tumaltaqe pas antsa Christ lavay'ayaatnihqey pan umumi namtakna; nu qa hihta ep nañ'eknat, umuhpa' kātumalat hihta tuawi'taqat tumalta, pu kātataypit piwu.

¹³ Ya nu aye' God aw tōnawtaqamuy-sa lomahintsant, umuy qalomáhintsana? Qae. Ka uma hihta ep inumi hin unañway'yuñwa, nu umumi lomatuawit yuaatat qa hihta umumi tuñlay'taqat ep'e. Okiw uma inumi put ep pōhikyani.

¹⁴ Meh, pu' hapi nu pāyis umumiqniqey aw pitsini'ta; pay nu soon hihta ep umumi tūkway'tani; nu umuhhimuy hihta tuñlay'taniqey qa put öviy umumini, pi nu umumi unañway'taqey öviy'o. Pi qa tsātsayom yumuy, namuy amuñem hihta na'sastotañwu, pi pumuy namat, yumat timuy amuñem hihta na'sastotañwu.

¹⁵ Pu tatam pi nu umumi hihta nāvoswani, pu piw nukwsiwhtini, nāmahin pi nu umumi pavan pas unañway'taqw, uma tuwat pahsat inumi qa pas unañway'yuñwni.

¹⁶ Noqw pay pií; pay pi nu qa hihta ep umumi tūkway'ta as'a; noqw yaw uma pañqaqwa: Pam tuhisanihqe öviy unatwiy akw itamuy nukwáñwhinhti.

¹⁷ Ura nu umumi hakimuy ayata. Noqw puma haqawa sen umuy hihta kwahana?

¹⁸ Ura nu Titus umumi ayata, piw pu sukwat tuptsiwni'taqata. Noqw ya Titus umuy hihta kwahana? Ya itam qa sun tunatyawta? Ya itam qa sun hinma?

¹⁹ Uma ka wūwantotaqw nu umumi nēnem qenitaniqe öviy pan penta. Noqw pay qa panta. Pi nu God atpip Christ aw yankañw umumi penta, uma öqawhtotaniqat öviy'o, aw iunañwamu.

²⁰ Pas nu tusiiwta ka nu umumi pite' umumi yorikq umuy suan hinwisniqat nu nāwaknaqw, uma qa pan hinwisni. Noqw pay uma as ka nu umumi pās yuaataniqat nānawaknaqw nu umuy tuwat qōhqōyini. Nāp hisat pi uma hihta ep nānwuy'yuñwni; nānami unañwtutuyyani, nānami itsívuiwyuñwni, nānamiq hiñqawaqey akw nātsikiwtani, nehpewi sawiwitotani, pu pas hihtunihqey panyuñwni, tsotsvalqey añ qanamítuqayveyani.

²¹ Pu nāp hisat nu piw umumi pituqw, God Ina umutsva nuy hamanhtoyani, taq ka nu kaysiwqamuy qaanhtipuy añqw qa lasyaqamuy tuwe' unañwmokni, puma itséhe'qatsiy, pu qahopqatsiy, pu qaunañwtalqatsiy qa qe'totiq'ö.

13

Final Warnings and Greetings

¹ Pu' hapi nu pāyis umumiq pohtani. Noqw hakim löyöm sen pahyom pas suyan hakiy qaanhtiqat navoti'kahkañw inumi put tuhtualyaqw, pahsat nawus nu hakiy eñem hin yúkuni.

² Ura nu umumumnikañw hin pañqawhqey pan piw qa umumumnikañw umumi pēnani: Nu hisat umumi pite' soon hakiy ökwatuwni; nu sohsokmuy qaanhinwisqamuy amuñem hin yúkuni; ura nu pay nuhtuñk umuhpeq pohtaqw pay pan haqawat yēse, noqw pu' atsve piw nāt pētu pay amunhtoti. Noqw öviy nu soon hakiy ayo yámaknani, imuy hakimuy qaanhtotiqamuyu.

³ Noqw pahsat pu uma pas suyan nanaptani Christ pas suyan inuhpe yuaataq'ö; put pantaqat uma navoti'yuñwniqey nānawakna. Pam hapi umumi qaöwíhinta, piw a'nö öqala umuhpaa.

⁴ Pay pi put tokoat qaöqáwitaqw, sinom nahoyehtsit aw put muaya; noqw pam ahoy tātayhqe, God öqalayay ahpiy qatu. Noqw ítamwat piw put an qaöqáwi'yuñwa; nikañw itam piw put amum yeskahkañw, God öqalayay ahpiy put eñem tumalay'yuñwa umuhpaa.

⁵ Kurs uma nānami wūwayaa. Ya uma pas antsa Christ aw tuptsiwni'yuñwa? Kurs namiwuwayaa. Ya Christ pas antsa umuh'unañway ep qátuhqat uma navoti'yuñwa? Kurs uma qaatsáy'wisq pam pepeq qatu.

⁶ Is as uma itamuy qaatsáy'wisqat nanaptani!

⁷ Uma qa hihta ep qaanhtotiniqat nu God aw umuñem nāwakna. Nu qaatsáy'maqey mātaqtiniqey qa paniqw tūviñtima, pi nu umuy tunatyawtaqe öviy'o, umuy suan hinwisniqata, nāmahin pi sumataq nu atsáy'maqey mātaqtini.

⁸ Noqw itam soon hihta pas antsanihqat aw rohomnumyani; itam soon qa put eñem tumalay'yuñwni.

⁹ Nihqe öviy itam hahlayhtoti, umuy öqawhtotiq'ö, nāmahin pi itam pay as sen qaöqáwi'yuñwa. Okiw as uma pas pasiwyuñwniqat itam umuñem nānawakna.

¹⁰ Nu umuy u'nananiqe öviy añwu pay it tutuvenit umumi pēna, nu nāt qa umumiq pitut'a; taq ka nu umumi pite' nawus umuñem hin yúkuni. Pi nu sinmuy öqawhtoyanaiqe öviy ayatiwa; nu qa pumuy hinwat yukunaniqey aw taviwkañw, pay nu panhtiniqey aw öqalay'ta.

¹¹ Taay, yantani itupkomu. Hakim ö'qalyañwu. Uma suan hinwisni; qa hin unañway'kahkañw nānami unañway'yuñwni; uma kwakwhat yesni; noqw God nuhtumi unañway'taqa piw hakimuy kwakwhat unañwtoynañwuqa umumum hinnumni.

¹² Uma nānatupkomnihqey pan nāö'qawnayani.

¹³ Sohsoyam God sinomat umuy öqalaya.

¹⁴Nam uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ núokwayat navoti'yuñwni, piw God umumi unañway'taqata. Nam uma Qahováriwtaqat Hikwsit añ sun hinwsini. Nam antaa.

Paul
GALATIAT
ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, lomatuwawit yuaataniqey aw ayatiwhqa, it penta. Nu qa sinmuy amuhpiy ayatiwht, Jesus Christ ahpiy ayatiwa, pu God Itanay ahpiy pīwu, it Jesus Christ mokiwuy añqw ahoy tātaynaqat ahpiy'o.

² Nu sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy inumumyaqamuy amumum God aw tōnawtaqamuy Galatiat ep yesqamuy öqalanta.

³ Nam núokwa, pu kwakwha unañwa Itanay God añqw umumi pitsíwiwtani, pu Itahtutuyqawhçay Jesus Christ añq'ö.

⁴ Ura pam itahqaanhtipuy ep nātapqe, yep nukusqatsit añqw itamuy ayo oya, Itanay God tunatyayat añ'a.

⁵ Nam pam sutsép-sa tayawintiwa. Pay nam antaa.

The One Gospel

⁶ Is ohi! Pas nu umumi qaan unañwti. Yaw uma Christ súmatatve, umuy núokway aw wánwayhqata; nihqe sukwat alönöt tūawit aw lasya.

⁷ Noqw pay pam qa pas pas antsa lomatuwawit. Pi hakim Christ añqw lomatuwawit nukushintsatsna, umuy ūnatoyananiqe öviy'o.

⁸ Ura nu lomatuwawit umumi suan yuaata. Noqw öviy kurs nūu, sen öñaqwa hoñviaya umumi hihta alönöt yuaataqwa, God put eñem çalomáyukuni.

⁹ Nu piw pañqawni: Kurs haqawa umumi hihta alönöt yuaataqwa umuy hihta kwusuyaqat qa amum súnantaqwa, God put eñem çalomáyukuni.

¹⁰ Pas suyan nu qa sinmuy unañwveniçey anta, pas God-saa. Nu qa sinmuy amuhpiy tayawintiwniçey tunlay'ta. Taq kurs nu sinmuy unañwveniçey tunatyalte', soon nu Christ eñem tumalay'tani.

How Paul Became an Apostle

¹¹ Nu umuy it navotnaniçey nāwakna, itupkomu: Nu umumi lomatuwawit mātappqey qa sinmuy amuhpiy put kwusu.

¹² Qa hak inumi put mātavi, pu nu qa hakiy ahpiy put tutuqayi; noqw pay Jesus Christ pas nāp inumi put mātakta.

¹³ Pi ura nu hisat Jew-sinmuy wīmiyamuy añ hinmañwuqat uma pay nanapta. Ura nu God aw tōnawtaqamuy qaan'ewakw okiwsanhqe, hovala.

¹⁴ Nihqe nu isinmuy amuhpiy inuñsakwmuy amuhpenihqe Jew-sinmuy wīmiyamuy ep pas hak mohpeq'a, itanamuy navotiyamuy pas antsay'taqe öviy'o.

¹⁵ Noqw pay God nuy nāt qa tihtiwhq tunatyay ahpiy nuy namorstaqe, núokway ahpiy nuy wánwayi.

¹⁶ Noqw aw pituqwa, pam Tiy inumi mahtakna, nuy imuy qa-Jew-sinmuy amumi lomatuwawit yuaataniqat öviy'o. Noqw pam nuy wánwayhq, nu pay sinmuy qa amumi put ep hin wuwanheplawu.

¹⁷ Piw nu inupyeve mohti ayaiwyuñqamuy qa amumi Jerusalem aqw'a. Nu qa panhtit, tuwat Arabia-tutskwat aw'i; nit pu ahoy Damascus aqw nu pitu.

¹⁸ Pu ahpiy payhkomuy yahsañwvaqwa, nu Jerusalem aqwnit, Peter aw kuyvatoqe, pakwt tsivot sihkay'tasikis tālat añ put amum qatu.

¹⁹ Nikañw mímuwatuy ayaiwyuñqamuy qa haqawat nu aw yori, hal pay it James, Itahtutuyqawhçay tupkoyat-sa aw'i.

²⁰ Nu hapi hihta pentaqe, God atpip qa a'tsalawu.

²¹ Pu ahpiy pantaqw, nu Syriat-nikañw pu Ciliciat añ tutskwat aqw pitu.

²² Noqw Judeat ep haqe' Christ aw tōnawtaqam nuy qa tuwi'yuñwa.

²³ Pay puma yaw yan-sa nanapta: Yaw i' hak hisat itamuy okiwsahsanqa qapēvewnit ayo yuykuqey pu' nuhtumi put yuaata.

²⁴ Yan kurs puma nanaptat, God inuhpiy pas hihtatota.

2

Paul and the Other Apostles

¹⁻² Pu ahpiy pakwt nālōq sihkay'taqat yahsañwuy añ ruhpakq, pañqw nu piw Jerusalem aqw'a, Barnabas ámuma, God pas nāp nuy pañsoqniqat nuy ayataq'ō. Nihqe nu Titus enañ wīki. Noqw pepeq itam hakimuy pávanyaqamuy amumum tsovaltiqw, nu imuy qa-Jew-sinmuy amumi hihta yuaataqey pumuy āawna, taq ka nu hihta pay hintsakq, sen nāto hintsakniqw pay haktonsaniniq'ō.

³ Noqw Titus inumumnihqa Greek-sínonihqe qa poñotkiwtaqw, puma put pan tuvoylatiniqat pay qa ö'qalya.

⁴ Noqw pay haqawat tuptsiwni'yuñqey atsáy'yuñqam put aw ö'qalya. Puma pi itamuy Jesus Christ ahpiy hin qenive hoñqat ep itamuy núansasnaniqe öviy itamumi tōnalti, puma Jew-sinmuy tutavoyamuy akw itamuy sóontsatsnaniqe öviy'ō.

⁵ Noqw itam pumuy amumi qa ūnatoti; qae, qa ñas'ew hihsavoo, taq ka puma umumi lomatuawit pas antsanihqat uhtayaniq'ō.

⁶ Noqw tuptsiwni'yuñqamuy amuñaqw mohpegyaqam nuy hihta tu-awit'atqey aw hihta hóyoknaniqat inumi qa pañqaqwa. Noqw pay sen puma pavansinomniqw, sen söqavuñwsinomniqw pay nuyniqw pam qa hímuu; pi God qa sinonuiña.

⁷⁻⁹ Noqw pay James, pu Cephas-niqw, pu John, puma sumataq God aw tōnawtaqamuy amuñaqw mohpegyaqam nuy qa tumalmewaya. Qa panhtotit, puma tumalsuñwamuy amún itamuy pás taviya, Barnabus-nikañw, pu nūyu, Nihqe puma māmatsyaqw, kurs God nuy imuy qa-Jew-sinmuy amumi lomat-uawit yuaataniqat aw nuy ayataqe, inuhpiy pumuy amuhpa' qaöwítumalta, pam Peter imuy Jew-sinmuy amumi yuaataniqat aw put ayataqey pan'i. Piw pam Peter ahpiy Jew-sinmuy amuhpa' a'nö tumalay'ta. Noqw öviy puma kurs yan yukuya: Itam imuy qa-Jew-sinmuy amumi yuaataniqw, puma Jew-sinmuy amumi yuaatotaniqeyu.

¹⁰ Pay pánis-sa pi yaw itam añ okiwhinyuñqamuy paañwantaniqat puma nānawakna. Noqw nu pi pay nāp piw pan su'qawta.

Paul Rebukes Peter at Antioch

¹¹ Noqw Peter Antioch ep pituqw, nu nuhtutpik put qōhqōya, ispi pam qaanhtiq'ō.

¹² Pay nāt pi haqawat James añqw qa ökiqw, pam as imuy qa-Jew-sinmuy amumum tūmoy'ta. Nit pumuy ökiqw, pam qa-Jew-sinmuy amuñaqw ahoy lahsi, Jew-sinmuy amumi tusitaqee.

¹³ Noqw pu pay pētu piw put anhtoti; pas panhtotiqw, öviy Barnabas pumuy nātsikaqw amún unañwti.

¹⁴ Noqw pay puma lomatuawit pas antsanihqat añqw lasyaqw, nu amumi put túwahqe, pumuy sohsokmuy amutpip Peter aw pañqawu: Pas um as Jew-sínonikañw, Jew-sinmuy qa amún qátukañw, soq imuy qa-Jew-sinmuy amún hinma. Noqw ya um hinoqw qa-Jew-sinom as Jew-sinmuy amún yesniqat amumi ö'qala?

Jews and Gentiles are Saved by Faith

¹⁵ Núwupi itam Jew-sinom tihtiwya. Itam qa-Jew-sinmuy qaanhinwisqamuy qa pankahkañw tihtiwya.

¹⁶ Nikañw itam navoti'yuñqw, suyan pi hak Moses tutavoyat an hinmaqey qa put ahpiy God aw súanta, pas Jesus Christ qapēvevnaqey ahpiy-saa; noqw ōviy itam hapi put aw tūtuptsiwa, itam Christ qapēvevnayaqey ahpiy God aw súanyuñwniqey ōviy'o, Moses tutavoyat añ hinwisqey qa put ahpiy'o. Pi Moses tutavoyat añ hinmaqā soon God-niqw súantani.

¹⁷ Nikañw kurs itam as Christ ahpiy God aw súanyuñwniqey tunatyawkahkañw tutavot ehpewi qaanhote', ya sen itam Christ qaanhitipt aw itamuy tsamhqtat pañqaqwani? Pas sóon'i.

¹⁸ Qa hak tutavot añ hinmaqey akw God-niqw súantaniqtat ura nu pay sinmuy tutuqayna. Nihqe ōviy kurs nu pu' tutavot ōqawhtoynē' sumataq nu qaanhintsakqey pan nāmataktani.

¹⁹ Pi nu tutavotniqw pay mokqe, put añqw mātaviwa; nit yahpiy haqahpiy God eñem qátuni.

²⁰ Nu Christ amum nahoyehtsit aw muiwa; nihqe hapi ōviy pāpu nu qa nēñem qatu; pi Christ inuhpe qatu. Nihqe nu yep qatsit ep hinmakañw, God Tiyat aw yankañw pan hinma, inumi unañway'taqe inuñem nātapqtat aw'i.

²¹ Nihqe ōviy nu soon God núokwayat ayo yúkuni. Pi kurs as hak Moses tutavoyat añ hinmaqey akw God aw súantaniqw, pahsat hapi Christ pay kurs haqtansa mōki.

3

Law or Faith

¹ Is uma ñasta navoti'yuñqam Galatiat ep sínomu; ya hak umuy ūnatoyna? Ura nu as Jesus Christ nahoyehtsit aw muultiqtat pas suyan umuy āawna. Noqw uma hinoqw lomatuawit pas antsanihqat añqw lasya?

² Pay it-sa nu umuy tūviñtani: Ya uma Moses tutavoyat añ hinwisqey ahpiy Qahováriwtaqtat Hikwsit makiwya, sen lomatuawit nanaptaqey qapēvevnayaqey ahpiy'o?

³ Ya uma ñasta wuwni'yuñwa? Pas as uma Qahováriwtaqtat Hikwsit ahpiy yayhnayakañw, ya pas uma nāp umuhtunatyay ahpiy pasiwyuñwni?

⁴ Ya pay uma haktonsa lomatuawit ōviy hīhihta añ kānanapta? Sen i' kānavotpi pay pas qa hímuniwhtini?

⁵ Ura God umuy Hikwsit huytaqey, kātatayhpit umuhpa' hintsaki. Ya uma tutavot añ hinwisq, ōviy pam panta? Sen uma lomatuawit nanaptaqey, qapēvevnayaqew ōviy'o?

⁶ Ura kurs pi Abraham God tuptsiwhq, pam súantaqtat God lavayhti.

⁷ Noqw ōviy uma it navoti'yuñwni: Ima hakim qapēvevniñ añ hinwisqam puma hapi Abraham timatu.

⁸ Noqw God qa-Jew-sinmuy qapēvevnayaqamuy súanyuñwqtat pañqawniqey añwu pay tuway'ta; nihqe Abraham aw lomatuawit añwu pay yuaaykuqe, tutuveniñ añ yan lavayhti: Uhpiy hapi sopkawtaqam sinom hahlayhpit epyani.

⁹ Noqw ōviy sohsoyam qapēvevniñ añ hinwisqam Abraham pas qapēvevnaqtat amum hahlayhpit epya.

¹⁰ Noqw pay sohsoyam Moses tutavoyat añ ō'qalyaqamuy amuñem qalomáyukiltini; pi yan pey'taq'ō: I' hak hin hinwisniqtat tutavot pey'taqat añ ahsupoq qa añ hinmaqat eñem qalomáyukiltini, yan'i.

¹¹ Pu qa hak Moses tutavoyat an hinmaqey ahpiy God aw súantaniqw, pam pantaqa susmataq'a. ispi yan ura pey'taq'ö: Suan hinmaqa qapêvewnit akw qatsit túwani, yan'í.

¹² Pi Moses tutavoyat an hinmaqa qapêvewnit qa ahpiy pasiwta. Oviy pi ura yan pey'ta: Tutavot an ahsupoq an hinmaqa hapi put akw qátumantani.

¹³ Ura as tutavotniqw itamuñem qalomáyukilti. Noqw pay Christ itamuy put anqw mātavi, itahqeniy ep qalomáyukuniwhqee; pi ura yan pey'ta: Sohsoyam himutskit ep hāyiltoti qamuy amuñem so'niqat pan yukilti.

¹⁴ Noqe öviy ima qa-Jew-sinom Jesus Christ ahpiy Abraham amum hahlayhpit epyani. Noqw itam God qapêvewnayaqw pam Qahováriwtaqat Hikwsit itamumi nóani, pam hin lavayhti qey pan'í.

The Law and the Promise

¹⁵ Itupkomu, kurs nu pay sinmuy tuwiyamuy anwat umumi lavayhtini. Ason hakim sinot hihta nāmi huruvasiwnaqw, soon hak put ayo qe'watani, piw aw hōyoknani.

¹⁶ Noqw God ura Abraham aw-nikañw pu natkoyat aw hihta pasiwta. Pam qa pañqawu: Uhnatkomuy amumii, qa kita. Pay pam qa wūhaknihqamuy pañqawht, pi pam pay sūkw pañqawu. Ura pam Uhnatkoy aw'í kítahqe, Christ hapi pañqawu.

¹⁷ Noqw it hapi nu pañqawu: God Christ an Abraham amum hihta nāmi huruvasiwna. Noqw sunát-sikip sunat yahsañwuy-nikañw anqw sunat pakwt sihkay'taqat yahsañwuy an ruhpaq, pahsat Moses tutavoat mātaviwa. Nikañw pam tutavo kurs hin God awiniyat alöntani; soon pam put ayo yúkuni.

¹⁸ Noqw kurs God anqw kuwahtipu Moses tutavoyat ahpiy, pay hapi qa awinini. Nikañw God hapi Abraham put maqa, it awinit ahpiy'o.

¹⁹ Noqw ya tutavo hihta öviy'o? Qaanhtiput hímunihqat mātaktaniqe öviy'o. Pam pay hāk mātaviwa, ason hisat Abraham natkoat God ahpiy awinit makiwniqa pítuniqat pahsavoo. Ura tutavo God hoñviaymuyatuy amuhpiy mātaviwa; noqw í' tāqa Moses púmuy-nikañw pu sinmuy amuhtsave wunu.

²⁰ Noqw pay God pas nāp Abraham aw pasiwta, qa sukw hakiy an'a.

The Purpose of the Law

²¹ Noqw ya Moses tutavoat God awiniyat ehpewi hinta? Qae. Pi as hak kurs Moses tutavoyat an hinmaniqey akw qatsit túwanik, suyan pi hak pan hinmakañw God aw súantani.

²² Noqw pi God tutuveniat pañqawu: Sinom sohsoyam qaanhinwisa. Noqw öviy Jesus Christ aw tuptsiwni'yuñqam hapi awinit makiwyani; pi God put qapêvewnayaqamuy awiniy huylawu.

²³ Noqw pay ura as itam qapêvewnit akw God aw súanyuñqey nāt qa nanaptaqe, Moses tutavoyat akw sóontsaniwyuñwa, hisat God itamuy Jesus Christ aw tuptsiwyaniqat pan itamuy unañwtoynaniqat pahsavoo.

²⁴ Noqw öviy hapi hin hinwisniqa tutavo itamumi tunatyawmaqat anta, pu itamuy tutuqayna, itamuy Christ aw tsamvaniqee, itam qapêvewnit ahpiy súanhtotiniqat öviy'o.

²⁵ Nikañw itam hisat God qapêvewnayaqw, pep hapi pu' tutavo pay pāpu itamumi qa tutuyqawi.

²⁶ Pi uma sohsoyam Christ Jesus qapêvewnayaqe, God tímatniwhtoti.

²⁷ Pi uma hihsa'nihqam Christ aw kūyit akw tuvoylatoti qam hapi Christ aw tututskaynativaya.

²⁸ Pi Christ sinomuyatuy amuñaqw qa hak Jew-sínonihqey pan túnwantiwa, piw Greek-sino; pu qa hak tūwiki, pu piw mātaviwhqa; pu qa hak tāqa, piw wuhti. Pi puma sohsoyam Christ ep sūkw tokot anyuñwa.

²⁹ Noqw kurs uma Christ sinomatnen, uma hapi Abraham natkomatni, piw put amum God añqw awinit makiwyani.

4

¹ Noqw it nu pañqawu: Pay hakiy tiat nāt tsāynen, pay piw tūwikit antañwu, nāmahin pi as sohsoy hihta himuy'kañwo.

² Nikañw pam put tutuqaynayaqamuy, pu aw tunatyawyuñqamuy amumi maqaptsiy qātuñwu, haqami naat eñem tuwani'maqat pahsavoo.

³ Noqw pay hapi pan itam nāt tsātsakwmuy amunyuñqe, ura tutavot ahpiy hintsakpit aw tūwik'iwyuñwa.

⁴ Nikañw ason pas hisat aw pituqw, pep pu' God tiy añqw taviqw, pam wuhtit ahpiy aniwhtiqe, Moses tutavoyat aw maqaptsiy qatu.

⁵ Pam hakimuy put aw maqaptsiy yesqamuy put añqw mātapniqe òviy pitu; nihqe pahsat pu puma God tímatniwhtotiniqat amuñem yuku.

⁶ Noqw uma hapi tímatniqw, òviy God Tiy Hikwsiyat umuh'unañway aw panaqw, pam pañqawlawu: Abba, Inaa.

⁷ Noqw òviy hapi uma pāpu qa tūtuwiku, uma hapi timatu. Noqw kurs uma tímatnen, pep hapi uma Christ ahpiy God añqw hihta qaöwíomahtotani.

Paul's Concern for the Galatians

⁸ Nikañw pay ura uma nāt God qa tuwi'yuñqe, nāp yukiwhtput uma aw-sa nānoi'yuñwa.

⁹ Nit pu' hapi uma God tuwi'vaya, hal pay put ahpiy nātuwiwya. Noqw uma hinoqw pay piw pu' tutavot ahpiy hintsakpit nukwsiw'iwtaqat, pu òwihintaqat aw ahoy namtökya, nihqe put aw tūwik'iwyuñwniqey nānawakna?

¹⁰ Uma talönwintiwhtat aw tunatyawwisa, pu mūmuyawhtuy aw'i, pu haqe' qalawmaqat aw'i, pu yahsañwintiwhtat aw'i.

¹¹ Pas nu umuñem tusiiwta, taq nāp hisat sen nu okiw umuy haktonsa maqsontaqe òviy'o.

¹² Itupkomu, pay uma okiw inún hinyuñwni, pi nu pay umún sino. Pay uma nuy qa tūhotota.

¹³ Pi uma inumi navoti'yuñqw, ura nu okiw itokoy añ pas òpuiwkañw, mohti umumiqnihqe, umumi lomatuawit yuaayku.

¹⁴ Noqw nāmahin pi as nu ituyay akw nukushintaqw, uma nuy qa ayo yukuyat, God hoñviayayatnihqat pan nuy kwusuya. Uma Jesus Christ hin pās taviyaniqey pan nuy taviya.

¹⁵ Noqw nu umumi navoti'taqw, pi as hin pasiwtaniqw, pas kurs hin as uma umuhposiy qa ipwayat, nuy put maqayani. Ura uma nuy mohtiniqw pas hahlayhtoti. Noqw hinhtiqw òviy uma pu' alöntoti?

¹⁶ Ya nu umumi súañqawhqe, umuhtuwqaniwhti?

¹⁷ Noqw ima tūtutuqaynayaqam hinoqw umuy tayawintiwisa? Ya puma pas antsa umumi unañway'yuñqe òviy'o? Qae. Puma umuy inuñaqw ayo lasnayaniqey nānawaknaqe òviy'o; noqw pep pu' uma pumuy amumi-sa maqaptsi'yuñwni.

¹⁸ Noqw pay pi hak yūmosa qa atsálawkañw, umuy tayawinmaqa hapi suan hinhtini, kurs put akw uma lomahintsaktivayaniq'ö, qa pas nuy unumum-niqw-sa pam pantani.

¹⁹ Itimu, nu umutsviy pas putuiwta, soñawnen nu tihta'tutuyna. Okiw as uma Christ anhtotiniqat nu umuñem pas nāwakna.

²⁰ Pas nu as pu' pay umumumniqey nāwakna, nen umumi hin yuaataniqey navoti'tani. Pi nu qa umumumnihqe kurs hihta lalvayni.

The Example of Hagar and Sarah

²¹ Kurs huvam nuy āawnayaa, uma hakim Moses tutavoyat añ hinwisniqey aw yanyuñqamu. Ya uma pas antsa tutuvenit hihta hiñqawhقات mātsi'yuñwa?

²² Pi ura yan pey'ta: Abraham lōqmuy tiyotimuy'ta, suhka hakiy tūwikit ahpiyniqw, pu suhka pay qa tūwikit ahpiy'o.

²³ I' tūwikit ahpiy tihtiwhqa ura pay tokot ahpiy tihtiwa; noqw i' qa tūwikit ahpiy tihtiwhqa hapi pas God awiniyat ahpiy'o.

²⁴⁻²⁵ Noqw ima lōyöm hapi lōqmuy pasiwnit tuawi'ta. I' tūwiki, Hagar yan mātsiwhqa, Moses tutavoyat tuawi'ta. Pam tutavo Arabia-tutskat ep tūkwit Sinaït añqw mātaviwhqa sinmuy tūwikmuy'ta. Pam wuhti piw yep qatsit ep Jerusalem tuawi'ta; noqw put timat tūtuwiku.

²⁶ Noqw wuhti qa tūwikinihqa Jerusalem ōvenihقات tuawi'ta, nihqe pam hapi sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy yúamu.

²⁷ Pi ura hapi yan pey'ta: Hahlayhtii, um qa tiylawhqa, um hahlaytsa'lawni, um hak qa tihta'tuyvanaqa; pi as qatiylawñwuqa puwsuñway'taqat epnihqe wūhak timuy'ta.

²⁸ Noqw itam hapi, itupkomu, itam hapi Isaac an awinit ahpiy tíoysiwa.

²⁹ Noqw pay pi ura pephaqam i' hak tokot ahpiy tihtiwhqa Hikwsit ahpiy tihtiwhقات yūyuyhnaqw, pay ōviy hapi nāt piw panta.

³⁰ Noqw ya tutuveni hin lavayhti? Um wuhtit tūwikit, tiyat enañ haqami hōnani. Taq soon put tiat hihta umuhhimuy makiwni; pay qa tūwikit tiat-sa put makiwni. (Ura God Abraham aw kita.)

³¹ Yanta, itupkomu. Noqw ōviy hapi itam tuwikwuhtit qa ahpiy tihtiwat, qa tūwikitwat itam tímatu.

5

Preserve Your Freedom

¹ Christ tutavot añqw itamuy mātavi. Noqw ōviy uma qenive hūrs hoñni, nen Moses tutavoyat pāpu qa akw nātuwiki'yuñwni.

² Meh, nu Paul hapi umumi pas pañqawni: Kurs uma poñotkit akw tuvoylatotiqw, pay Christ umumi qa hihkay'vani.

³ Pi nu piw nāt umuy haqawat poñotkit akw tuvoylatotiqamuy amumi pañqawni: Panhtiqa hapi pas pay soon Moses tutavoyat añ qa ahsupoq hinmani.

⁴ Pi Christ umumi qa hihkay'va, uma hakim Moses tutavoyat añ hinwisqey akw God awwat súanhtotiniqey anyuñqamu. Uma God núokwayat añqw lasya.

⁵ Pi itam hapi Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy Christ aw tuptsiwyaqe God atpip suan hoñvaniqey unañwvahsi'yuñwa.

⁶ Pi Jesus Christ aw tōnaltiqamuy amuñem poñotkit akw tuvoyla qa hihta apiti, piw put akw qa tuvoyla. Noqw pay qapēvewni nami'nañwat ahpiy lolmat tumalay'taqa hapi-sa pas'i.

⁷ Pas as uma suan hinwisa. Noqw ya hak umuy soontsanhq, ōviy uma lomatuawit pas antsanihقات añ hinwisqey qe'toti.

⁸ God umuy wáñwayhqa qa pan hapi umuy unañwtoyna.

⁹ Hihsay pēkeni sohsok paqwrit pēkenañwu.

¹⁰ Pas nu Tutuyqawhqat ep umuy qapēvewna, pas uma soon alōnōt wuwni'yuñwñiqata. Noqw pay ason God it hakiy umuy yūyuyhnaqat aw tuwat nāoyini, hak pi pam'i.

¹¹ Pu nūu, itupkomu, kurs nu as nāt sinmuy soon poñotkit akw qa tuvoylatotiniqat yuaatanik, ya nu hinoqw pas piw nāt hihta ep okiwsahsaniwa? Pep hapi pu' nu nahoylehtsit yuaataqey ep soon okiwsaniwni.

¹² Is pas as umuy yūyuyhnayaqam tatam pi umuñaqw ayo natkuyanikañwo.

¹³ God umuy wañwayhq, uma qenive hōñi, itupkomu. Nikañw uma tutavot añqw mātaviwyaqey qa aw yankahkañw pay umuhtokoy tuñlayiyat añ hinwisni. Uma qa pan hinwist nānami unañway'yuñwe' nāhoy nātumalay'yuñwñi.

¹⁴ Pi hin hinwisniqa tutavo sūkw lavayit ep yan lavayhti; it'a: Um pas hin nāmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani, it ep'e.

¹⁵ Nikañw kurs uma nāñwuy'kahkañw, nānaywe', uma tunatyaltotini; taq ka uma nāhoy hoyalayani.

The Spirit and Human Nature

¹⁶ Noqw ōviy nu pañqawni: Uma Hikwsit tunatyayat añ hinwise', pep pu' umuhtokoy tuñlayiyat qa añ hinwisni.

¹⁷ Pi Qahováriwtaqat Hikwsit tunatyaat hakiy tokoyat tunatyayat amum qa súnahpaniq'ō, puma nehpew'iwta. Noqw ōviy uma as hihta hinhtotini kurs hin put panhtotini.

¹⁸ Nikañw kurs uma Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy tsāmiwye', uma soon Moses tutavoyat aw umuhmaqaptsiy yesni.

¹⁹ Itam navoti'yuñqw, hak nāp tunatyay añ hinmaqa hapi iit hintsaki: Nōmaqtsit sokoplawu; tokot sokoplawu; itséhee qatsit, pu qaunañwtalqatsit añ hinmañwu;

²⁰ Nāp yukit aw nāwakinta; powaqhintsaki; nuhtumi qa suhta'ewa; nāñwuy'tañwu; kan'ewhtunatyawta; suy'tsiptiñwu; nanaqastunatyawta; nātsiktunatyawta; pu pas sutske tuptsiwñit aw lasñwu;

²¹ Hihta aw kwañwáy'tusyañwu; tukwyantunatyawta; honaqkuyit akw hōnaq'iwtañwu; qaunánwtalawvañwu; pu ahpiy yantaqat añ hinmañwu. Noqw ura nu mohtihaqam umuy put āawnaqey umumi pañqawu: Pan hinwisqam hapi pas pay soon God moñwtunatyayat aw yuñni.

²² Noqw pay Qahováriwtaqa Hikwsi hakiy qatsiyat ep yan aniwñani: Hak nuhtumi unañway'tani; yūmosa hahlayni; kwakwhat unañway'kañw qátuni; wuhko maqaptsi'tani; hakiy pāsniñwu; lomahintsakni; hihta añ pas antsay'mani.

²³ Okiw unañway'kañw qátuni, namitutuyqawni. Noqw qa haqam himu tutavo it yantaqat tūmewanta.

²⁴ Noqw Christ sinomat hapi tokoy tunatyayat-nikañw pu tuñlayiyat nahoylehtsit aw muaya.

²⁵ Kurs itam Qahováriwtaqat Hikwsit añ yēse' pay itam piw put añ hinwisni.

²⁶ Itam qa nāhihimuyani; qa nāvuhsemokintotani; qa nāhoy nāismamqasyani.

6

Bear One Another's Burdens

¹ Kurs uma haqawat qaanhtiqat núansasnaqw, haqawat tuptsiwñit añ ō'qalt pās unañway'kahkañw lomavōhut añ put ahoy nakwsunayani. Hak nāmi tunatyawkañwmantani, taq nāp hisat pi hak tuwat unaheviwñwu.

² Uma umuhnamañ'iwuy añ nāvaañwayani; yan uma Christ tutavoyat anwisni.

³ Taq hak qa hímunikañw pas hímunihqey namiwuwante' nāmi yētañwu.

⁴ Pay hak nāp tumalay aw pohtamantani. Kurs pam lomahintaqw pam put ep tsúyakiwtani; nen ayam sukw qa amum namituwanlawni.

⁵ Pi hak nāp tumalmakiway, pu maqsoniy nawus yanmamantani.

⁶ Hak lomatuawit tutuqayhqa put tutuqaynaqat sohsok hihta nukñwat himuy akw tuwat paañwantani.

⁷ Uma nāmi qa yētotani; kurs hin hak God aw tututsiwnñwu. Pi hak hihta ūye', piw put aniwnañwu.

⁸ Tokoy tuñlayiyat eñem hihta uyhqa hapi put ahpiy mokiwuy aniwnañwu; pu i' hak Hikwsit eñem hihta uyhqa hapi Hikwsit ahpiy qatsit qa so'taqat aniwnañwu.

⁹ Itam hihta lolmat hintsatskaqey añ qa nan'eknayani; pay itam soon hisat qa hōqyani, qa ókiwhtotee.

¹⁰ Noqw ōviy pay itam sohsokmuy sinmuy haqam nukwán'ew paañwayaniqey tutwe', itam panhtotimantani, tis ōviy imuy añ tuptsiwni'yuñqamuyu.

Final Warning and Greeting

¹¹ Meh, nu okiw hapi pas nāp imay akw yañwsaqwhaqam wukovena umumii.

¹² Pay ima pas pavan mātaktotiniqey nānawaknaqam hapi uma poñotkit akw tuvoylatiwyaniqat umumi ō'qalya; taq ka puma Christ nahoylehtsiyat yuaatotaniqey ep okiwsahsaniwyani.

¹³ Noqw hikis pi poñotkit akw tuvoylaiwyuñqam Moses tutavoyat añ qa ahsupoq hinwisa. Nikañw puma umuy poñotkit akw tuvoylatiwyaniqat nānawakna. Noqw uma pumuy amumi tuqayvastotaqw, puma umuy pihni'yuñwni.

¹⁴ Noqw nu hapi soon hihta pihni'tani, hal pay Jesus Christ nahoylehtsiyat-saa. Nu put aw tunatyawkañw, yep qatsit pay pāpu aw qa tunatyawta; noqw yep qatsi qa inumi tunatyawta.

¹⁵ Pi poñotkit akw tuvoylaiwtaqa qa pam hapi Christ Jesus sinoata, piw i' qa put akw tuvoylaiwtaqa qa pam'i. Pi i' hak puhuyukiwhqa hapi put sinoata.

¹⁶ Noqw nam sohsoyam it aw nānakwhaqam, pan hinwisqamuy amumi kwakwha unañwa, pu núokwa pitsíwiwtaa, pu God sinomuyatuy pas antsa Israel-sínomnihqamuy amumii.

¹⁷ Yahpiy haqahpiy qa hak nuy yūuyuhnani; pi itoko tuvoylaiwta, Itahtutuyqawhqaqay Jesus tuvoylayat akw'a.

¹⁸ Itupkomu, nam Itahtutuyqawhqaqay Jesus Christ núokwaat umuh'unañway añ ahsalni. Nam antaa.

Paul EPHESUS ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ lavay'ayaat it penta. Nu Ephesus ep God sinomuyatuy, Jesus Christ aw tuptsiwni'yuñqamuy öqalanta.

² Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay añqw umumi pitsiwtāa, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añq'ö.

Spiritual Blessings in Christ

³ Nam God Itahtutuyqawhqay Jesus Christ Naat tayawintiwaā. Kwakwhat pi pam Hikwsit kuwahtipuyat öñaqwnihqat sohsok itamumi noa, Christ añ'a.

⁴ Ura pam nāt tūwaqatsit qa yúkuhqe, pay pepeq itamumi unañway'taqe, Christ añ itamuy namorsta, itam súankahkañw, qahováriwkañw, put atpiy hoñniqat öviy'o.

⁵ Pam Jesus Christ añ itamuy tíoyniqey tunatyawtaqe, öviy añwu pay itamuy namorsta.

⁶ Nihqe Tiy pas aw unañway'taqey añ pam itamuy pās oya, núokway qaöwíhintaqat ahpiy'o, itam put pas hihtatotaniqat öviy'o.

⁷ Pu itam hapi Tiyat unwáyat ahpiy qenivo oyiwyuñwa, God qaan'ewakw núokway ahpiy itahqaanhtipuy ayo yúkuq'ö,

⁸ Qaöwíhinkañw itamuy ökwatuwhqee.

⁹ Pi pam sohsok hihta suan wuwni'kañw, suyan mātsi'kañw, put tunatyay as tupkiwtañwuqat itamumi mātakna. Kurs pam yan hapi nahpe tunatyawta:

¹⁰ Ason tuwanit pās aw pituqw, pep pu' sohsok hihta nāmi tsovalaniqeyu, öveqatsit epyaqata, pu tūwaqatsit epyaqata; nit sohsok hihta Christ aw nóani.

¹¹ God hapi hin tunatyawtaqey pan yúkuñwu. Noqw pam hapi tunatyay ahpiy Christ añ itamuy añwu pay namorstaqe, put enañ sun itamuy hihta huytañwu,

¹² Itam mohti Christ aw taqa'nañwtotiqamuyu, itam put pas hihtatotaniqat öviy'o, pam pas hímuniqat ep'e.

¹³ Noqw uma lomatuawit qaatsatnihqat nanaptaqe, nuhtum Christ aw taqa'nañwtoti, it lomatuawit hakiy hin ayo yámakniqat umuy āawnaqata. Uma put aw tūtuptionsaqw, pahsat pu God Qahováriwtaqat Hikwsit akw umuy tuvoylata; pi put hapi awinit pam sinmuy āawna.

¹⁴ God itamuy hin āawnaqey aw antsanniqey itamumi mahtakna, Hikwsiy itamumi nóahqee, hisat nāp himuy ahoy pas nāptiniqey pahsavoo. Noqw öviy itam put pas hímuniqat ep put pas hihtatotani.

Paul's Prayer

¹⁵ Yaw uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ qapēvewnayakahkañw, God sinomuyatuy sohsokmuy amumi unañway'yuñwa.

¹⁶ Noqw nu it navotqe, öviy umuhpe God aw hahlayhtima; nihqe inawak-inpiy añ umuy túñwanma, qa qe'iwmañwo.

¹⁷ Okiw as God Itahtutuyqawhqay Naat pas lolmat tālawñway'taqa Hikwsiy añ umuy unañwtalawnaniqat nu umuñem nāwakinma. Okiw as pam umuy suan wuwnitoyne', pam hak hímuniqey umumi namtaknani, uma put pās tuwi'vayaniqat öviy'o.

¹⁸ Pam umuhwuwniy tälawne', pam it nõyit aw umuy wánwayhqeý umuy māmatsnani. Itam put sinomat Christ amum hihta pas hihkay'taqat makiwyaniqey aw wánwayniwya.

¹⁹ God öqalay pas qaöwíhintaqat itamuy tuptsiwni'yuñqamuy amuhpa' tumalay'taqey umuy māmatsnani.

²⁰ Ura pam öqalay akw Christ enem a'nö tumaltaqe, mokiwuy añqw ahoy put tātayna; nihqe öveqatsit ep pas nāp putvaqe put qenitoya;

²¹ Nihqe sohsokmuy momñwituy amumi put moñwtavi, pu nuhtumi tutuyqawhçayamuy amumii, pu öqalat pasiwyuñqamuyu, pu añ tūayalalwaqamuyu. Panta. Noqw öviy Christ hapi sohsokmuy amuhpenihqe pas pavan kaptsi'tiwa, yep qatsit epyaqamuy amuhpenihqee, pu qatsit nātoniqat epyaqamuy amuhpenihqe piwu.

²² Noqw sohsoy hihtu put aw maqaptsi'yuñwini. Noqw öviy pam God aw tōnawtaqamuy amumi moñwtawiwa, sohsok hihta añ'a.

²³ Pi itam put aw tōnawtaqam put tokoyat anyuñwa; nihqe sumiyankañw put ahpiy pasiwyuñwa, ispi pam hapi sohsok hihta pasiwnañwuniq'ö.

2

From Death to Life

¹ Ura as hisat uma soñawnen so'pumuy amunyuñwa. Pi uma qaanhinwisqe God aw qa tuqayvahsi'kahkañw,

² Yep qatsit tunatyayat añ hinwisa. Ura as uma Nukpanat aw tuqayvastotañwu, imuy hihikwsimuy çamātaqpuveyaqamuy moñwíyamuy aw'i. Pam nāto God aw qa tuqayvahsi'yuñqamuy amuhpa' tumalay'ta.

³ Ura as itam nuhtum yēse; nihqe nāp itahtunatyay añ hinwisa. Ura as itam itahtokoy tuñlayiyat añ hinwisa, pu itahtunatyay tuñlayiyat añ'a. As itam God itsívuyat akw sóontsaniwyuñwa, ayam mímawat hin nāt put akw sóontsaniwyuñqat pan'i.

⁴ Noqw pay God itamumi pas unañway'taqe, núokway pas qaöwíhintaqat akw itamuy ökwatuwhqe,

⁵ Itamuy nāt so'pumniqw, itamuy Christ enañ ahoy yesvana. (Uma put núokwayat akw ayo nõña.)

⁶ Pam Christ enañ itamuy ahoy tātaynat, put enañ itamuy öveqatsit ep yesvana, Christ Jesus añ'a.

⁷ God qatsit nātoniqat epeq put núokway pas qaöwíhintaqat nuhtumi mah-taknani, Christ Jesus añ itamumi pas unañway'taqee.

⁸ Pi uma qapēvewnayaqe, God núokwayat ahpiy ayo nõñakiwta. Uma qa natsviy ayo nõña. God hapi soñawnen kuwahtiput umuy maqa.

⁹ Kurs hak nāp hintsakpiy akw ayo nātapni; pantaniqw pam put ep kwiviyuaatani.

¹⁰ Pi itam hapi God tumalyukimatu. Itam hihta lolmat hintsatskaniqat öviy God hapi pay añwu pan tunatyawtaqe, Christ Jesus ahpiy itamuy suan hinwisniqat itamuñem pan yuku.

One in Christ

¹¹ Noqw öviy uma it u'ni'yuñwini: Ura uma qa-Jew-sínomnikañw pan tihtiwyaya. Noqw ima Jew-sinom poñotkit akw tuvoylaiwyuñqam qapoñótkiwyuñqamuy yan umuy túnwantotañwu; nāmahin pi as puma pay suovaam-sa tuvoylaiwyuñwa.

¹² Noqw ephaçam uma Christ aw qa tōnawtaqe, qa God sinomatu, Israel-sinmuy amun'i; qa haçam hisat God umumum awinit pasiwna. Pi uma put qa tuwi'yuñqe, qa put aw yankahkañw yēse.

¹³ Ura as uma hisat God añqw yāvahaq hinnumya. Noqw pu' hapi pam Christ Jesus añ umuy namihayhpota, Christ mokiwuyat ahpiy'o.

¹⁴⁻¹⁵ Pi Christ hapi Jew-sinmuy, imuy qa-Jew-sinmuy enañ namivöhikna. Ura as hin hinwisniqa tutavo pey'taqa tuhpelat an pumuy amuhtsave wunu. Noqw pay Christ God aw nātapqe, tutavot ayo yúkuhqe, soñawnen tuhpelat sah-pukna. Ura as itam löyöm sinoiwtaqamu. Noqw pam itamuy namivöhiknat itamuy sūka sinoiwtañiqat itamuñem pan yuku.

¹⁶ Pam panhtit itamuy sohsokmuy God enañ namivöhikna, nahoyehtsit ep mokqee. Noqw öviy itam sūp sinoiwtaqe, soon pāpu nānatuwqamni.

¹⁷ Pi Christ pituhqe umuy qa-Jew-sinmuy yāvahaqyaqamuy amumi-nikañw pu imuy Jew-sinmuy hayhke'yaqamuy amumi hihta lolmat yuaayku, puma pāpu qa nānami hihta ep hinyuñwniqata.

¹⁸ Pi itam sohsoyam sun put ahpiy sūkw Hikwsit añ Itanay aw ökiwta.

¹⁹ Taay, noqw öviy hapi uma pāpu qa pas hákimu, qa haqaqw sínomu. Pi uma tuptsiwni'yuñqamuy amumum sūp sínomu, pu God tímatu.

²⁰ Uma hapi God kíyat anyuñwa, God ayamat-niqw, pu put lavay'aymat tukwyayhnayaqw, uma put ep kíwyuñwa. Noqw Jesus Christ pas nāp ki-tuyqayatniqey pepeq pakiwta.

²¹ Put hapi ep sohsoy kíhu pās namivipkaiwkahkañw, God eñem pas qa-hováriwtaqa kíhu yukiwma.

²² Noqw uma hapi nuhtum put ep kíwyuñwa; noqw God pas nāp put añ ki'ta, Hikwsiy añ'a.

3

Paul's Work for the Gentiles

¹ Pi yaniqw hapi nu Paul, umuy qa-Jew-sinmuy amuñem Jesus Christ tunatyayat ep sivilawhqa umuñem tūviñtima.

² Pay God nuy núokway máqahqe, nuy qa-Jew-sinmuy amumi lomatuawit yuaataniqat aw ayata. Uma soon qa it pay nanapta.

³ Ura pam hihta as tupkiwtañwuqat inumi mātaktaqe, put nuy māmatsna. Pay nu mohtihagam pan umumiq híhsavat pēna.

⁴ Noqw ason uma it añ túnwaye', pahsat pu uma nuy hihta tupkiwtañwuqat hin mātsi'taqat pay soon qa nanaptani. Pam himu tupkiwtañwuqa hapi Christ pas nāpa.

⁵ Pam navoti as añqaqw sinmuy nānañk yesqamuy amumi tupkiwta. Noqw pu' hapi God put aw nānoi'yuñqamuy ayamuy, pu put eñem yuaatotaqamuy amumi Hikwsit ahpiy put mātakta.

⁶ It hapi nu pañqawu: Ima qa-Jew-sinom, Jew-sinmuy amumum God añqw hihta makiway'yuñwni; pu puma pumuy amumum sūkw tokot anyuñwni. Noqw God, lomatuawit ahpiy, hin sinomuy amumi awini'taqey, pan imuy qa-Jew-sinmuy amuñem hinhtini, Christ añ'a.

⁷ Noqw pam nuy núokway máqahqe, nuy lomatuawit sinmuy āawnaniqat aw nuy távihqe, nuy put aw öqalmaqa.

⁸ Nāmahin pi as nu God sinomuyatuy amuñaqw pas susqahimuniqw, God nuy namorstaqe nuy ayata qa-Jew-sinmuy amuhpa' Christ tunatyayat qaöwíhintaqat yuaataniqata.

⁹ Ura God, Jesus Christ añ sohsoq hihta yúkuhqe hisatñahaqaqw tunatyayat tupki'ta; nihqe nuy put tunvotnaniqat aw nuy ayata, nu Christ añqw hihta pas qahaqámi sohtaqat, pas qaöwíhintaqat makiwyaniqat yuaatinumniqata.

¹⁰⁻¹¹ Pam öveqatsit ep añ öqalay'yuñqamuy amumi-nikañw, pu nuhtumi moñw'iwyuñqamuy amumi put suan wuwniy qaöwíhintaqat poñahantaniqey

nāwakna; nihqe ōviy pam tunatyay sūs yúkuhqey mahtaknaqe, Itahtutuyqawhqay Christ Jesus añ itamuy sohsokmuy sumitsovala.

¹²Noqw itam hapi Jesus qapēvewnayaqe, put aw yanyuñwa; nihqe ōviy itam qa tuhtusyay, qa nānahtsopkahkañw, God aw ōkiwta, Christ Jesus añ'a.

¹³Paniqw hapi ōviy nu umuñem hihta añ kānavotqat uma qa ep hin unañwtotiniqat nu nāwakna. Pi uma inumi pas hihtunihqey put akw navoti'yuñwni.

The Love of Christ

¹⁴Yaniqw hapi ōviy nu Itahtutuyqawhqay Christ Jesus Nayat aw naokiwlawu.

¹⁵Pam hapi ōveqatsit ep yesqamuy, pu tūwaqatsit ep yesqamuy sohsokmuy sinomuy náamu.

¹⁶Pas pay okiw pam Hikwsiy añ umuy umuh'unañwpeq ōqaltoynani, pas pavan nukñwat ōqalay ahpiy'o.

¹⁷Pas pay uma Christ umuh'unañwpeq qátuhqat qapēvewnayakahkañw, pas suyan put navoti'yuñwni. Pas pay okiw uma put aw unañway'kahkañw, soñawnen put ep hūrs ñapkiwahkañw hūrs hoñni.

¹⁸Pas pay okiw uma sohsokmuy God sinomuyatuy amumum Christ umumi pas pavan unañway'taqat māmatsyani. Put nami'nañwaat a'nō pūtsi, pu qa tsāva, pu a'nō hōtsi, pu ōmiqhaqami qa tuwáni.

¹⁹Kurs hak put nami'nañwayat pas suyan mātsi'tani. Pas pay okiw God pas nāp umuhtunatyay añ ahsupoq tuyqawi'tani.

²⁰Taay. God hapi itamuhsonva ōqalay akw tumalay'ta; nihqe pam itamuñem qaan'ewakw hihta hinhtiniqey tuwi'ta, itahnawakinpiy, pu itahwuwniy epnihqe yupqöyvee.

²¹Nam pam yūmosa nānañumo yēsiwniqat aqwhaqami tayawintiwa, Christ Jesus añ put aw tōnawtaqamuy amuhpiy'o. Pay nam antaa.

4

The Unity of the Body

¹Noqw ōviy hapi nu Itahtutuyqawhqay eñem sivilawhqa umumi pañqawni: Uma God sinomatniqey aw wáñwayniwya; ōviy uma put sinomatnihqey pan hinwisni.

²Uma okiw'unañway'yuñwni; uma pās unañway'kahkañw, hihta ep qa its puhtsemokyamantani; nānami unañway'kahkañw, uma nānami qa hin unañway'yuñwni.

³Uma Qahováriwtaqat Hikwsit añ sun tunatyawyuñwniqey añ ō'qalyani, nānami qa hihta ep hinkahkañwo.

⁴Pi itam sumiyankañw Christ tokoyat anyuñwa; piw sūka Hikwsi itamuhsonva pakiwta. Itam sohsoyam sūkw ñōyit aw wáñwayniwya.

⁵Itam sohsoyam sūkw moñwí'yuñwa, sūn qapēvewni'yuñwa, sūn kūyit akw tuvoylatoti.

⁶God Itana pas sūkaa. Pam hapi sohsokmuy amumi moñw'iwta, pu sohsokmuy amuhpa' tumalay'ta, pu umuy sohsokmuy umuhpe qatu.

⁷Noqw itam hapi nānap hihta itah'ayaway makiwya, hin Christ itamuy ōqalhuytaqat pan'i.

⁸Paniqw hapi ōviy tutuvenit añ yan pey'ta: Pam tuwqamuy áñwutat, ōmi wūvi; nihqe hihta kuwahtiput sinmuy huyta, yan'i.

⁹Noqw pi pam wupqe, suyan pi pam tūwaqatsit atkamiq pakit pahsat ōmi wūvi.

10 Pi pam hawhqe piw tokpelat yupqöymiq wūvi, sohsok hihta aw tutuyqawniqe öviy'ö.

11 Pam wupqe, sinomuy amunaqw hakimuy ayaiwyuñniqat pumuy öqalmaqa, pētu lavay'a'yatniqata, pu haqawat lomatuwat yuaatotaniqata, pu añ hakimuy tuptsiwni'yuñqamuy amumi tunatyawyuñwe', pumuy tutuqaynayaniqata.

12 Noqw God sinomat pumuy tumalayamuy ahpiy tukwsiwwiskahkañw lomatuwat tumaltotaniqey tuwi'wisa; noqw Christ sinomat suyhtsepñwat wūhaq'iwmakañw, öqawi'wisni.

13 Itam pan hinwiskahkañw sun qapevēwnayani; pu itam sun God Tiyat tuwi'vayani, itam pās pasiwyuñwniqey pahsavoo, Christ hin pās pasiwtaqat pan'i.

14 Itam hapi yahpiy qa tsātsakwmuy amunyuñwe', itahtuptsiwniy añ hūrs hoñni. Noqw pep pu' hīhihta pūhu tutuqayhpi itamuy soon táyaknani. Taq hakim tuhisay akw lomatuwat nukushintsatsnat, sínmu y ūnatoynayaniqey öviy mokmani'yuñwa.

15 Itam pas nānami unañway'kahkañw, nānami qa hihta atsálalwani. Noqw Christ hin hintaqw itam añ ahsupoq put anhtotiniqey aw ökiniqey añ ö'qalyani. Pi pam hapi sinomuy qötöamu.

16 Noqw itam sumiyankahkanw put tokoyat anyuñqe pās namivipkaiwyuñwa, put aw maqaptsi'kahkañwo. Hakiy tokoat ööqay, pu tathuy akw öqawi'tañwuqat pan hapi itam nāö'qawnayani. Itam pankahkañw, suyhtsepñwat öqawi'wiskahkañw, nāvaañwantotakahkañw, nānami pas unañway'yuñwniqey tuwi'vayani.

The New Life in Christ

17 Noqw öviy nu it pas pañqawni; Tutuyqawhqtat qeniyat ep nu umumi put lavayhtini: Uma yahpiy haqahpiy añ qatuptsiwni'yuñqamuy qa amún hinwisni. Taq puma hihta an'e'wakwnihqtat-sa wūwantota, pumuy wuwñiam qatālawvaq'ö.

18 Puma qa hihta navoti'yuñqe, qatsit God añqwnihqtat nāstaya, pi puma a'nö unañway'yuñqe öviy'ö.

19 Pas töhsap'iwyuñwa; qahopqatsit aw nātahkukni'yuñwa; hihta tuyoy'ewakw hintsatskaqey aw-sa nānoi'yuñwa.

20 Noqw uma hapi Christ añqw qa pan nanapta.

21 Uma soon Jesus hin hinmaqat qa nanapta, ura pam hin hihta pas antsanihqat tūtutuqaynaqata.

22 Nihqe öviy uma umuhhisattunatyay qa añ hinwist, umuhhisatqatsiy ayo yukuyani. Taq hakiy tunatyat hakiy ūnatoyne', hovalañwu.

23 Uma puhuwuwni'vaye', puhu'nāñway'kahkañw, pūhut qatsit yesni.

24 Uma panhtote' soñawnen pūhut yūyahni. Uma God tunatyayat añ puhutotini. Nen uma pas antsa put enem sutsvo oyiwyuñwe', súanyuñwni.

25 Noqw öviy uma umuh'a'tsay qe'totit, nānami hihta pas antsanihqat yuaatiwisni; taq itam sohsoyam namiwiwyuñwa.

26 Ason uma hihta ep itsivutote' qa put akw qaanhtotini. Hak qa tēvep hihta ep nākay'tamantani.

27 Pu uma Nukpanat qa haqam qenitoynayamantani.

28 Uyiñwu qa hihta pāpu úuyiñwt, nāp tumalay'te' hihta lolmat ahsatit, hakiy hihta hakni'taqat paañwamantani.

29 Qalomálavayi umuhmoañaqw qa nōñantani, pay lomalvayi-saa. Uma panwise' tūö'qawnayani; nen añ umumi tūqayyuñqamuy uma paañwantotani.

³⁰ Pu uma God Hikwsiyat Qahováriwtaqat qa unañwmokintotani. Ura God put akw umuy tuvoylata, hisat umuy ahoy nāptiniqey aw pahsavoo.

³¹ Uma nuhtumi hihta ep tūtuynayaniqey qe'yani, pu qa suy'ts iptotimantani. Uma qa hihta ep nānami nākay'yuñwmantani; uma qa hihta ep nāqöhqöylalwani; pu qalomálavayit qe'yani. Uma qa nukpan'unaway'yuñwni.

³² Pu uma nāvāsyani; pu nun'okwatni; nānami hihta ep pōhikiwyuñwni, God Christ tunatyawkañw umumi pōhikqat pan'i.

5

Living in the Light

¹ Paniqw öviy uma God aw nanawinyani, pas aw unañwamat tímatnihqey pan'i.

² Pu uma nānami unañway'yuñqey qa qe'totit, Christ itamumi hin unañway'taqat pan uma nānami unañway'yuñwni. Ura pam itamuñem mokqe God aw nātavi. Noqw God put ep nahyoñwa. Pi Christ qatsiy távihqe soñawnen God aw hihta kwanwáhovaktuqat noa.

³ Uma tokot sokoptiwisniqey, pu qahopqatsit añ hinwisniqey qe'yani; pu hihta qa umuhhimuy uma qa tuñlay'yuñwni. Uma iit yantaqat qa yuaatotani; pi pam pantaqa lavayi God sinomuyatuy qa súamuhpee.

⁴ Uma itséheelavayit, pu an'e'wakw lavayit, pu honaqlavayit ayo yukuyani; taq pam pantaqa qa súumuhpee. Uma qa pan yuaatotat, hihta añ God aw hahlayhtiwisni.

⁵ Pi uma it navoti'yuñwa: I' hak tokot sokoplawhqa, pu tuyoy'ewakw tunatyay'taqa, pu kan'ewtunatyay'taqa, nāp yukiw hput aw nāwakinmaqat antaqa soon Christ moñwtunatyayat ep qeni'tani, God moñwtunatyayat ep'e.

⁶ Put pantaqat ep hapi qatuqáyvastotaqamuy amumi God itsívuat pitsíwta. Noqw öviy uma tunatyaltotini, taq ka hak haqam an'ewakw lavayit akw umuy ūnatoy nani.

⁷ Oviy uma pan hinwisqamuy qa umu'puñalyani.

⁸ Nāwuspi ura hisat as uma qaunáñwtaqatsit añ hinwisa. Nikañw pu' hapi uma Tutuyqawhqaqat tālayat tayyuñwa; öviy uma tālat tayyuñqey pan hinwisni.

⁹ Pi God Hikwsiat hakiy unañwayat aw tālawnañwu; nihqe pam hapi lo-maqatsit, pu súanqatsit, pu hihta pas antsanihqat aw hakiy wikvañwu.

¹⁰ Noqw öviy uma Tutuyqawhqaqat unañwveyaniqey tuwi'vayani.

¹¹ Pu uma it qatālat ahpiy hintsatskiwhqaqat qa hihta nukñway'taqat ep qa nuhtumyani. Uma qa panyuñwt, pumuy tuhtualyani.

¹² Taq puma qamātaqpuve hihta hintsatskaqw, put yuaataniqw pam haman'eway'o.

¹³ Pi tāla put sohsok mātaqtani; noqw pep pu' pam hímuniqey mātaqtini.

¹⁴ Pi tāla hapi hihta hímunihqat māaktañwu. Paniqw hapi öviy tutuvenit añ yan pey'ta: Um puwhqa tātayii; nen um so'pumuy amuñaqw qatuptuqw Christ ūmi tālaw nani.

¹⁵ Noqw öviy hapi uma tunatyaltote' pās umuh'unaway yesni; uma nāsta wuwni'yuñqey qa pan hinwist, pās wuwni'yuñqey panyuñwni.

¹⁶ Uma qa paysoq yest, hihta apiiwyuñwni, taq qalomátalōñwintiwa.

¹⁷ Paniqw öviy uma hihta añ pās wuwni'yuñwe', Tutuyqawhqaqat tunatyayat haqe' qatsqat mātsi'yuñwni.

¹⁸ Uma honačkuyit akw qa hōnaq'iwyuñwni, taq put akw hak nāhovañwu. Uma qa panyuñwt Hikwsit akw ahsaliwyuñwni.

¹⁹ Uma God lavayiyat nānami yuaatotani, pu tātawit God tawsomi'taqata, pu unañwvahsit tātawita. Uma umuh'unañwpeq Tutuyqawhqat aw tātawlalwe', sostonkiwyani.

²⁰ Uma yūmosa sohsok hihta añ God Itanay aw kwakwhatiwisni, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ natñwayiyat añ'a.

Wives and Husbands

²¹ Uma nānami maqaptsi'yuñwni, God kaptsi'kahkañwo.

²² Uma momoyamu, uma pas nāp umuhpuwsuñwmuy amumi maqaptsi'yuñwni, pas Tutuyqawhqat aw hin maqaptsi'yuñqey pan'i.

²³ Pi tāqa hapi nōmay qötöata, pas Christ put aw tōnawtaqamuy qötöamnihqat pan'i; pu pam hapi sinomuy put tokoyat anyuñqamuy ayo oya.

²⁴ Noqw Christ aw tōnawtaqam put aw maqaptsiy yesq, pan ima momoyam añ pas nāp puwsuñwmuy amumi sohsok hihta añ maqaptsi'yuñwni.

²⁵ Pu uma tahtaqtu, uma umuhnōmamuy amumi unañway'yuñwni, pas Christ put aw tōnawtaqamuy amumi hin unañway'taqat pan'i.

²⁶ Ura pam amuñem nātapqe, pumuy neñem sutsvo óyahqe, lavayiy kūyit antaqat akw pumuy pāhoma.

²⁷ Pam sinomuy qa hihta akw hinyuñqat pas hihtunihqat nāmi ökinaniqey nāwakna, pas qa hihta akw tuyoy'ewak'íwtaqata, qa tsokviiwyuñqata, pas qa hihta akw hovalniwyuñqata.

²⁸ Noqw pan hapi as tahtaqt nōmamuy amumi unañway'yuñwni, nāp tokoy aw hin pas unañway'yuñqey pan'i. Pas nōmay aw unañway'taqa hapi nāp nāmi unañway'tañwu.

²⁹ Qa hisat pi hak haqam nāp tokoy aw qa suhtaq'ewa; pam put nōnopnañwu, pu aw unañwtavi'tañwu, hin Tutuyqawhqa put aw tōnawtaqamuy amumi unañwtavi'taqat pan'i.

³⁰ Itam pi put öqayat pu tokoyat anyuñwa.

³¹ Ura yan pey'ta: Yaniq w hapi öviy tāqa nay, pu yuy pumuy mātapt nōmay aw hūrstimantani; noqw puma löyöm sūka tókoniwhtimantani.

³² I' hapi himu pas pavan tupkiwtañwuqa; noqw nu Christ-nikañw pu put aw tōnawtaqamuy hapi lavayhti.

³³ Noqw pan hapi hak nōmay aw unañway'tamantani, pas nāmi hin unañway'taqey pan'i; noqw pu wuhti kōñay kaptsi'tani.

6

Children and Parents

¹ Tsātsayomu, uma umunamuy, umuñumuy amumi tuqayvahsit yesni. Nen uma Tutuyqawhqat tunatyayat añ suan hinwisni.

² Ura yan hapi pey'ta: Um unay, pu uñuy pumuy kaptsi'tani. I' tutavo mohti'maqa áwinit enañ nuhtumi mātaviwa.

³ Yan'i: Um panmaq w uñem lolmani; noqw um tūwaqatsit ep wūpatqatsit nāvokawnani.

⁴ Pu uma námatu, uma umuhtimuy qa itsívilalwat, Tutuyqawhqat añ pumuy tutuwnayakañw pumuy ökwphantotani. Pan hapi uma pumuy wúñwintotani.

Slaves and Masters

⁵ Noqw uma tūtuwiktu, pay uma qa atsáy'kahkañw yep qatsit ep umuh-momñwituy amumi tūqayyuñwni, kaptsi'yuñwni, mamqaskahkañwo. Pay uma hin Christ eñem tumalay'yuñqey pan pumuy amuñem tumalay'yuñwni.

⁶ Uma yūmosa qanātusi'kahkañw tumalay'yuñwni, qa pas umuhmomñwit umumi tayyuñqw-saa. Yan uma pas antsa Christ tumal'aymatnen, umuh'unañnaqw God enem tumalay'yuñwni.

⁷ Uma qanātusi'kahkañw sohsok hihta hintsatskani, Tutuyqawhqat enem tumalay'yuñqey pan tunatyawkahkañwo, qa sinmuy amuñemyaqey pan'i,

⁸ It navoti'yuñqee: Pi pay hak hihta lolmat hintsake', put ep Tutuyqawhqat añqw hihta ömahtamantani, nāmahin pi sen hak tūwikinīkañwo, pu piw qa pannikañwo.

⁹ Pu uma añ tūwiki'yuñqamu, pay uma piw pan pumuy oyi'yuñwni, qa tsatsáwinayani. Pi uma navoti'yuñqw Umuhtutuyqawhqa öveqatsit ep qatu. Noqw pam piw pumuy Tutuyqawhqaamu. Pi pam qa sinonuiña.

The Whole Armor of God

¹⁰ Taa, itupkomu, uma Tutuyqawhqat añ hoñvitotini, put pavan öqalayt añ'a.

¹¹ Uma God añqw tuwvotat yūyahni, nen uma Nukpanat unatwiyat aw rohomhtotiniqey aw öqalay'yuñwni.

¹² Pi itam qa sinmuy amumi nānaywa; itam öva qataymataqpuva nukpanhihikwsimuy amumi nānaywa, mohpegyaqamuy amumii, pu nuhtumi moñw'iwyuñqamuy amumii, pu yep qatsit ep qatalpuve moñw'iwyuñqamuy amumii.

¹³ Paniqw öviy uma God añqw tuwvotat yuwsit sohsok yūyahni, nen qalomátalönvaqw uma añ hin kuyyuñwni; pu uma sohsok panwise' hürs hoñni.

¹⁴ Paniqw öviy uma hürs hoñni, God lavayiyat pas qaatsatnihqat kwewhtotat, God añqw suan qatsit umuhtawitsqay aqw tupki'yuñwni.

¹⁵ Pu uma soñawnen lomatuawit totsvaqyat, kwakwhat lavayit tuawi'yuñwniqey na'sas'iwyuñwni.

¹⁶ Pu tis öviy uma qapëvewnit, tuwvotat antaqat hürs ñuy'yuñwni. Put akw uma Nukpanat hōyat uwiwitaqat tōkayamantani.

¹⁷ Pu uma ayo nõñakpit hürs ñuy'yuñwni. Pam sivavitañaqtsit anta; pu uma God lavayiyat yawyuñwni. Pam hapi Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy sipwuvahpit anta.

¹⁸ Yūmosa uma nāwakinwisni, pu naokiwtiwisni, Qahováriwtaqat Hikwsit añ'a. Uma qa nañ'ekni'kahkañw tunatyawwisni, pu sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy amuñem tūviñtiwisni,

¹⁹ Pu inuñem piwu. Noqw nu hin yuaaykuniqey okiw navoti'tani; nen nu qa nánahtsopkañw lavayhte' lomatuawit tupkiwtañwuqat tunvotnani.

²⁰ Pi nu soñawnen Christ qeniyat ep lomatuawit yuaata, nāmahin pi nu sivikive pakiwta. Nihqe nu put ep qa nánahtsopkañw yuaaykuniqey nāwakna, hinhaqam pas nu as lavayhtiniqey pan'i.

Final Greetings

²¹⁻²² Nu pas aw iunañway itupkoy Tychicus, God enem qaatsáy'makañw tumalay'taqat, umumi távini. Noqw pam nuy hin hintaqat, piw nuy hihta hintsakqat sohsok umuy āawnani. Noqw ason uma put nanapte' suyan unañwtotini.

²³ Noqw nam i' kwakwaha unañwa tuptsiwni'yuñqamuy amumi pitsíwtaa. Nam God Itana, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ amum umumi nami'nañwat, qapevewnit enañ nóani.

²⁴ Noqw nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ pas antsa aw unañway'yuñqam sohsoyam put núokwayat makiwyani. Nam antaa.

Paul PHILIPPIT ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, Timotheus amum it penta. Itam Jesus Christ tūwikimatu. Noqw itam sohsokmuy Christ Jesus sinomuyatuy Philippi ep yesqamuy öqalanta, pumuy amumi tunatyawyuñqamuy-nikañw pu imuy ökiwyaqamuy tumalay'yuñqamuy énañ'a.

² Nam núokwa, pu kwakwa unañwa Itanay God añqw umumi pitsíwtaa, pu Jesus Christ Itahtutuyqawhqay añq'ö.

Paul's Prayer for His Readers

³ Nu aansakis umuy u'ne' God Inay aw hahlayhtiñwu.

⁴ Ahsupoq inawakinpiy añ nu sohsokmuy umuñem nāwakinma, hahlayhti-makañwo.

⁵ Kwakwhat pi uma mohtihagaqpw pew inumi unañwtavi'yuñwa, nuy lomat-uawit yuaataqat añ'a.

⁶ Noqw it nu navoti'taqw, God umuhpe lolmat tumaltivaqe, pas kurs hin Jesus Christ talöñniyat aw qa pitsíwtaqat umuhpe pās añ antsani'mani,

⁷ Pay kurs pi nu hin qa yan sohsokmuy umumi wūwantaniqee, pi nu umumi pas unañway'ta. Pi uma God añqw umumi kuwahtiput ahpiy nuy akw paañwaya, nu sivikive pakiwkañw, lomat-uawit eñem rohommaq'ö, pu piw nu qa sivikive pakiwkañw lomat-uawit nuhtumi yuaatinumq'ö.

⁸ Pi God pas nāp inumi navoti'taqw, Jesus Christ nuy pan unañwtoynaqw, nu umuminiqey pas kwanwtoya.

⁹ Okiw as uma nānami unañway'kahkañw öqawi'wise', itahtuptsiwniy añ nānañumo hihta pūhut tuwi'vaye', suyhtsepñwat suan wuwnit añ öqawi'wisniqat nu umuñem nāwakinma.

¹⁰ Noqw pep pu' uma hihta nukñwat māmatsyani. Uma yan qa atsáy'kahkañw, Christ hisat pítuniqat aw pahsavo suan hinwisni, qa hakiy unañwmokni'kahkañwo.

¹¹ Uma Jesus Christ öqalayaw akw suan hintsakpit añ qaöwíhinwisniqat nu pan umuñem nāwakna. Noqw God put ahpiy pas kaptsi'tiwe', tayawintiwni.

To Live is Christ

¹² Noqw nu umuy it nāvotnani, itupkomu: Nu kānavotpit añ kuyvaqw, lomat-uawi put ahpiy pas pavan öqalani.

¹³ Noqw öviy moñwit kīyat ep tuwalan'a'yat-nikañw pu ahpiy pētu inumi navoti'yuñwa, nu Christ añqw lomat-uawit yuaataqey ep sivikive pakiw-taqata.

¹⁴ Piw kaysiwhqam Tutuyqawhqat aw tuptsiwni'yuñqam nuy sivilawhqat ahpiy a'nö unañwtotiqe qa tuhtusyakañw, qa hakiy mamqasyakahkañw, lavayit yuaatota.

¹⁵ Haqawat pi pas öviy qa tsutsúyaqe, pu nanaqas'unañway ahpiy yuaatota, noqw pu haqawat pay pas lolmat tunatyawkahkañwo.

¹⁶ Ima pētu Christ nanaqasyuaatota, pay qa pas antsay'kahkañwo, hin pas pavan nu kānavotniqat tunatyawkahkañwo.

¹⁷ Noqw pu mímawat Christ aw unañway'yuñqe, öviy lavayit yuaatota, it navoti'yuñqee, nu lomat-uawit eñem rohomnumniqey aw taviwtaqata.

18 Noq̄w hintani? Pay pi nāp hinwata, sen haqawat paysoq hintsatska, sen haqawat-sa pas qa atsáy'kahkañw Christ yuaatimumya. Noq̄w nu put ep hahlayhti; nihqe soon nu nāt qa hahlayni.

19 Pi nu navoti'taqe put pantaqat ahpiy nu sivikiñaq̄w ayo yámakni, umuh-nawakinpiy ahpiy'o, Jesus Christ Hikwsiat inumi unañwtaq̄'ō.

20 Pi nu yan tunatyawkañw hinma, nu qa haqam Christ ep hamantiniqeyu. Nu put eñem qananahsopkañw yuaataniqey añ suhta'ewniqey nāwakna, piw yūmosa put pas hihtataniqeyu, sen nu nāt qátee, sen nu mōkee.

21 Pi nu qátunik Christ eñem qátuni; nīkañw nu mokq, pam inuñem pas pavan nukñwani.

22 Noq̄w ōviy kurs nu hihsavo qate', nu pas pāpu Christ eñem tumalay'tani. Nīkañw nu hihta namorstaniqey qa navoti'ta.

23 Nu lōk wuwni'ta. Nu as yañq̄w ahpiynen Christ ámumnigey nāwakna; pam inuñem pas pavan nukñwa.

24 Nīkañw pay nu as hāk yepnen, hihta añ umumi unañwtavi'maniq̄w, pam pantaqa umuñem lomahintani.

25 Nihqe ōviy nu God aw tuptsiwni'taqe, nu hāk qe'nen sohsokmuy umumum hinnumni, umuy ōqawhtotaniqat ōviy'o; piw uma umuhtuptionsiwniy ep pas pāpu hahlayyanigata.

26 Noq̄w nu kurs nāt qa mōke' umumi ahoy pituq̄w, uma put ep Christ aw hahlayhtotini.

27 Noq̄w Christ añq̄w lomatuawit aw tuptionsiwni'yuñqam hin hinwisqat pan uma hinwisni. Uma sun tunatyawkahkañw, sun wuwni'kahkañw lomatuawit ep tuptionsiwnit eñem rohomhtiwisni. Noq̄w pep pu' sen nu umumunikañw umuhlomaqatsiy tuway'tani, pu qa umumunikañw umuy hin hinwisqat soon qa navotni.

28 Uma umuhtuwqamuy qa mamqasyani. Pay pam pantaqa pas suyan pumuy hihta qalomáhintaqat aq̄w ōkiwiwtaqat tuawi'ta, pu uma God ahpiy ayo nõñakiwtaqata.

29 Pi uma hapi Christ aw tūtuptionsiwnigey qa put-sa aw wánwayniwyat, piw put eñem hihta añ kánanvotyaniqey aw wánwayniwya.

30 Pi itam sohsoyam lomatuawit eñem sun rohomhtiwisa. Uma navoti'yuñq̄w nu pay put ep hīhihta añ kánavota, pu nāto nu kánavoti'mani.

2

Christ's Humility and Greatness

1 Ya uma Christ ahpiy hakiy ōqalayaniqey tuwi'vaya? Ya uma inumi unañway'yuñwa? Ya uma inún Qahováriwtaqat Hikwsit makiwya? Ya uma nun'okwatu? piw tūvāsya?

2 Kurs uma panyuñwe', nuy pas hinhaqam hahlayhtapnaye', sun wuwni'yuñwani, nānami unañway'yuñwani, sun tunatyawyuñwani.

3 Uma nanaqastunatyat, pu kwivi'nañwat qe'yani. Uma okiw'unañway'yuñwani. Hak ayam suhka hakiy epnihqe pavan ñas'ewnihqat pan aw wūwantamantani.

4 Qa hak nēñem-sa hihta tunatyawtani; pay hak ayo' suk̄w eñem piw hihta tunatyawtamantani.

5 Uma Christ Jesus an okiw'unañway'yuñwani.

6 Ura pam as pas God ankañw, put amum pas suntaqey qa kahkawnat,

7 Qa nāhihtataq̄e, tūwikit an yukilti, pu sinot an tokoy'va.

⁸ Pu sinot an tokoy'vaqe, piw nāt nāqahihtata; nihqe pas hisat mokniqey aqw pahsave Nay tunatyayat añ qa rohomma, nāmahin as nahoylehtsit ep mokniqeyu.

⁹ Paniqw hapi ōviy God put pas pavan ōmiq tsoka; nihqe put pas mohpeq tavi sohsokmuy sinmuy amuhpee.

¹⁰ Noqw ōviy sinom sohsoyam Jesus aw naokiwlalwani, ōveqatsit ep yesqamu, pu tūwaqatsit epyaqamu, pu maskiveyaqamu.

¹¹ Nihqe sohsoyam pam Tutuyqawhqatnihqat tōnay akw pañqawani, put Nayat God pas hihtatotani.

Shining as Lights in the World

¹² Noqw ōviy'o, aw iunañwamu, uma yūmosa ilavayiy añ hinwisqamu, nu umuy it u'nanani, qa umumumnīkañwo: Uma qaanhtiput añqw nōñakqamuy amún lomatumalay'yuñwe', pas antsa ayo nōñakqey nuhtumi mahtaknayani, tunatyawkahkañw, God pas kaptsi'kahkañwo.

¹³ Pi God pas nāp umuh'unañwpeq tumalay'ta. Pam hapi umuy put tunatyayat añ hinwisniqat pan umuy unañwtoynat, umuy pan hinwisniqat aw ōqalmaqa.

¹⁴ Uma qa kolilitikahkañw, qa nānwuy'kahkañw yesni.

¹⁵ Uma qa hihta ep tukopniwye', qa atsáy'kahkañw God tímatnikañw suan hinwisni. Nen uma yep nukpansinmuy qaunánwtalyesqamuy amunawit soñawnen talni'yuñwni.

¹⁶ Uma lavayit hakiy taytoynañwuqat sinmuy āawnayani. Noqw ason Christ pituqw nu hahlayhtini, kurs nu qa paysoq tumaltaqey navotee.

¹⁷ Uma pi umuhqapevewniy God aw noaya. Noqw kurs nu iqatsiy akw put aw antsanniqat God pan nāwaknaqw nu put ep tsúyake', umumum hahlayhtini.

¹⁸ Noqw paniqw ōviy uma piw inumum hahlayhtotini.

Timothy and Epaphroditus

¹⁹ Pay nu Tutuyqawhqat Jesus aw yankañw, soon pas hisat umumiq Timotheus távini, nen nu umuy hin hinyuñqat navote', suyan unañwtini.

²⁰ Pi inumumyaqamuy amuñaqw qa haqawa put an umumi pas antsa tunatyawma.

²¹ Pi sohsoyam pas nenñem-sa hihta tunatyawyuñwa, nit Jesus Christ tumalayay qa aw tunatyawyuñwa.

²² Noqw pay uma Timothy hin tumaltaqat navoti'yuñwa. Ura pam inumum lomatuawit yuaatinuma. Hakiy tiat nay amum hin tumaltaqat pan hapi pam inumum itumalay añ nuy paañwanta.

²³ Noqw ōviy ason inuñem hin yukiltiniqat nu navote' pep pu' nu umumiq put hōnani.

²⁴ Nīkañw nu Tutuyqawhqat qapēvewnaqe, pas soon pas hisat umumiq pohtani.

²⁵ Nu umumiq itupkoy Epaphroditus hōnaniqw pay pam nuyniqw súanta. Ura uma inumiq put ayatotaqw, nuy hihta hakni'taqw, pam inumi put ep unañwtavi. Itam nāma tumaltaqe, lomatuawit eñem nāma rohomma.

²⁶ Noqw pay pam umumi yórikniqey pas nāwakna, yaw uma put tūtuyhtiqat nanaptaqw put ep pam pas qahahlayhti, navotqee.

²⁷ Pay pas antsa pam tūtuyhtiqe pēp mōki. Noqw God put ōkwatuwhqe, put qalapsina. Yan pam nuy piw ōkwatuwa, pi as pam mokq, nu nānañumo kānāvotpit akw māñuy'ni.

²⁸ Noq̄w ōviy nu umumiq̄ put hōnaniq̄ey pas kwañwtoyna, uma put aw yōrikye', hahlayhtotiniq̄at ōviy'ō. Nen nu umuy hahlayyaq̄at navote', qa umuy akw soon unañway'tani.

²⁹ Taay. Noq̄w ōviy uma Tutuyq̄awhq̄at añ hahlaykahkañw, put pās taviyani, piw pan hinyuñq̄amuy kaptsi'yuñwni.

³⁰ Taq̄ pam Christ tumalaȳat eñem pēp mōki, q̄atsiy qa kahkawnaq̄ee. Pam umuhq̄eny ep inumi unañwtavi, ispi uma yāvahaq̄ yesq̄e, kurs hin inumi unañwtapyaniq̄'ō.

3

The True Righteousness

¹ Taay, itupkomu, uma Tutuyq̄awhq̄at ep hahlayyani. Pay nu nāt piw umumiq̄ put pēnaniq̄w pam nuyniq̄w qa maq̄sonhinkañw, umuñem lomahintani.

² Hakim q̄alolmat hintsatskaq̄am umuy poñotkit akw tuvoylatotiniq̄at umumi ō'q̄alya. Puma popkotuy amunyuñwa. Uma pumuy ep nāmi tūnal-totini.

³ Pi itam Hikwsit añ God aw nāwakinwisq̄e, Christ ep hahlayyakahkañw, nāp itahhintsakpiy akw ayo nōñakniq̄ey qa aw yanyuñwa. Noq̄w Godniq̄w itam hapi pas antsa poñotkit akw tuvoylaiwyuñwa.

⁴ Pay ka as nu tatam piw nāp ihintsakpiy aw yantanikañwo. Sen hak haq̄am hintsakpiy aw yantaniq̄ey antaniq̄w, tis soon qa nu' pas'i.

⁵ Nanalsikis talq̄at ep nu poñotkit akw tuvoylatiwa; nu Israel ahpiy aniwhti, Benjamin ahpiyviynikañwo. Nu Hebrew-sínonikañw tihtiwhq̄e, Hebrew-sinmuy tuwiyamuy tuwi'va. Ura nu Pharisee-sinmuy amumum tōnaltiḡe, Moses tutavoyat añ ahsupoq̄ nu añ hinma.

⁶ Pu nu pas qa nātusitaq̄e God aw tōnawtaq̄amuy okiwsahsana. Tutavotniq̄w nu pas suan hinma.

⁷ Ura as nu it yantaq̄at ep pas himuiwtañwu; nikañw nu Christ tuwi'vaq̄e put sohsok q̄ahihtata.

⁸ Owi, pay nu pas suyan sohsok ayo yuku, pi nu pay Itahtutuyq̄awhq̄ay Jesus Christ tuwi'ta; noq̄w pam pantaq̄a sohsok epniḡe pas pavan nukñwa. Nu Jesus ōviy sohsok hihta tatamhtat, put pay mōmtsikvut pan nu aw wūwanta, okiw as nu Christ tuyq̄awvaniq̄e ōviy'ō.

⁹ Nu put tuyq̄awve', put aw yankañw nātuwiwni, nāp ihintsakpiy-nikañw pu tutavot añ suan hinmaḡey qa aw yankañwo, it navoti'taq̄ee: Hak Christ aw tuptsiwhq̄, pam súantaq̄at God pañq̄awñwu.

¹⁰ Pas pay nu okiw put pās tuwi'vaniq̄ey nāwakna, piw pam hin ahoy tātayhq̄at pan God ōq̄alaȳat aw pohtaniq̄eyu. Nu put amum hihta añ kānavotkañw, put an mokniq̄ey nāwakna.

¹¹ Kurs hin pasiwtaniq̄w nu so'pumuy amuñaq̄w ahoy tātayni.

Running Toward the Goal

¹² Nu it yantaq̄at tuyq̄awvaḡey pay qa pan nāmi wūwanta; nu pās pasiwtaq̄ey qa pan nāmi tayta. Nikañw pay nu put tuyq̄awvaniq̄ey ō'q̄ala, Christ Jesus nuy tuyq̄awvaḡw ōviy'ō.

¹³ Itupkomu, nu hapi pay put tuyq̄awvaḡey qa pan nāmi wūwanta; nikañw it hapi nu sūkw hinma; Nu pay hihta añ kuyvaḡey ayo yūkuḡe, nāt hihta inupyevenihq̄at aḡw ō'q̄ala,

¹⁴ Pi nu nanamunwaq̄amuy amún so'ñwamiq̄ ō'q̄ala. Nihq̄e nuy añ kuyvaḡw, God pas nāp hihta nuy ahsataq̄at inumi nóani; pi pam inumi put nóaniq̄e ōviy Christ Jesus añ nuy wánwayi.

¹⁵ Noqw òviy itam hihsa'nihqam añ tukwsiwyuñqam pan wuwni'yuñwni; pu ason kurs uma hihta ep piw hinwat wūwayaniqw, pay ason God soon put piw umumi qa mahtaknani.

¹⁶ Noqw pay pi itam haqami pahsavo ökiwte', pay pan hinwisni; pay itam sun tunatyawwisni.

¹⁷ Itupkomu, uma sohsoyam inumi nanawinyani; pi umuy hin yesniqat nu umumi mahtakna. Nen añ hakimuy pan hinwisqamuy amumi taywisni.

¹⁸ Taq pay nu ura qa sūs umumi pañqawhqe, nāt piw nu okiw pakkañw umumi pañqawni: Pas kaysiwhqam Christ nahoylehtsiyat aw qa suh-taq'ewyaqam añqe' hinnumya.

¹⁹ Puma hovalniwyaniqey aqw ökiwisa. Pumuy tuñlayiam pumuy amumi tutuyqawi. Puma hihta haman'ewakwnihqat ep himuiwyuñwa; yep qatsit-sa ep hihta tunatyawyuñwa.

²⁰ Noqw itam hapi òveqatsit aw sinoiwta. Noqw ason Itahtutuyqawhqa Jesus Christ itamuy ayo óyaniqa pañqwniqat itam nuhtayyuñwa.

²¹ Pam ason itahtokoy hin'ewakw alöntani, nen öqalay akw nāp tokoy pas pavan lolmat an put yukunani. Pi pam sohsoq hihta aw tuyqawvaniqey öqalay'ta.

4

Instructions

¹ Pas aw iunañwam itupkomu, nu umumi yórikniqey pas nāwakna; pas nu umuy pihni'ta; pi umutsviy nu pas kaptsiwiwa. Noqw òviy aw iunañwamu, uma Tutuyqawhqat ep hūrs hoñni.

² Nu Euodias ayatani, pu Syntychet pīwu, uma Tutuyqawhqat ep sun wuwni'tani.

³ Pu piw nu ūmi pañqawni, pas suyan itumalsuñwa: Um imuy wuhtituy amumi unañwtavi'tani, Clement énañ'a, pu pētuy itumalsuñwamuy amumi; taq puma inumum lomatuawit ep a'nö tumaltota. Pumuy tuñwniam qatsítutuveñit ep pēniwyuñwa.

⁴ Uma yūmosa Tutuyqawhqat ep hahlayhtiwisni; noqw nu piw nāt pañqawni: Uma hahlayyani.

⁵ Uma sohsokmuy sinmuy amuhsonve pās unañwat yesni. Tutuyqawhqa soon pas hisat pītuni.

⁶ Uma qa hihta añ nānap hin wūwantotat, God aw nāwakinwisni. Uma hihta nānawakne' put òviy God aw tūviñtotani, tsúyakiwkahkañwo.

⁷ Noqw God umuh'unañway, pu umuhwuwniy uyiwaltoynani, umuy Christ Jesus aw yanyuñq'ö. Kurs hak put pantaqat mātsi'tani.

⁸ Taay itupkomu, uma lomawuwni'yuñwni. Uma hihta pas antsanihqat wūwayamantani, piw hihta kaptsiwhqata, pu hihta súantaqata. Uma hihta kwan'ewakwnihqat wūwantotani, pu hihta lomahintaqata, pu añ lomalayayhtiwqata. Uma hihta pasiwyuñqat, pu tayawintiwhqat wūwayamantani.

⁹ Uma hintsakpit, pu lavayit añ inún hinwisni. Nu umuy hin tutuqaynaqw, piw umumi hin tutaptaqw, pan uma hinwisni; noqw God hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa umumum hinmani.

Thanks for the Gift

¹⁰ Noqw pas nu Tutuyqawhqat aw hahlayhti, uma yepehaq piw nuy hihta akw paañwayaqw òviy'ö. Pay as pi uma pan tunatyawkahkañw, hin panhtotiniqey as qa tuway'yuñwa.

¹¹ Ka nu hihta hakni'taqey kítahqat qa panwat hapi. Pi nu nāp hin qatukañw pay pāpu nakwhani'tamantaniqey tuwi'va.

¹² Pay nu hin hihta rūrumnaniqey natuwta, pu hin hihta qarūrumnaniqeyu; nu sohsok hihta añ õyiwaniqey, pu tsõnmokiwtaniqey tuwi'va, hihta qarūrumnaniqeyu, pu hihta ñastatiniqeyu.

¹³ Pay nu sohsok hihta añ kuyvani, Christ õqalayat akw'a.

¹⁴ Noqw pay pi uma súanhtotiqe, nuy okiwhintaqw inumi unañwtapya.

¹⁵ Noqw uma Philippi ep sinom navoti'yunqw, ura nu lomatuawit nāt pu' Macedoniat ep yuaataqe, nu pañqw ahpiyniqw, pay úma-sa itumalay añ inumi unañwtapya. Ura uma umuhhimuy añqw hihta God aw noayaqw, pu nu put añqw put makiwa. Qa haqam God aw tōnawtaqam inumi hihta kuwahtoti, pay pas úma-saa.

¹⁶ Oviy ura nu Thessalonicat épeqniqw, uma sūs, pu añk inumi hihta o'ya, nuy hihta haqtaq'õ.

¹⁷ Ka nu kuwahtiput tuñlay'taqat uma qa pan wūwayamantani. Pi uma God añqw put ep hihta makiwyaniqat nu umuñem tuñlay'ta.

¹⁸ Pay nu sohsok õmahta, nihqe qa hihta haqni'ta: Nu pay uyiwalti, uma hihta Epaphroditas añ inumi o'yaqat õmahtaqee. Umuhkuwahtipu hihta kwañwáhovaqtuqat God aw noiwhqat anta. Noqw pam put ep tayawintiwa.

¹⁹ Noqw pay ason Ina God sohsok hihta umuhhaqniy añ aw antsani'mani, pas nāp himuy qaõwihintaqat akw'a, Christ Jesus añ'a.

²⁰ Noqw nam God Itana yūmosa aqwahaqami kaptsitiwaa. Nam antaa.

Final Greetings

²¹ Uma inuñem Christ Jesus sinomuyatuy sohsokmuy õqalayani. Ima tuptsiwni'yunqam inumumyaqam umuy õqalaya.

²² Sohsoyam God sinomat umuy õqalaya, tis õviy Caesar ep kīvitu.

²³ Nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ núokwaat sohsokmuy umumi pitsíwtaa. Nam antaa.

Paul COLOSSET ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ lavay'ayaat it penta.

² Nu' itahtupkoy Timotheus amum ayam Colosset ep God sinomuyatuy, Christ aw tuptsiwni'yuñqamuy öqalanta. Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay añqw umumi pitsíwiwtaa, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añq'ö.

Prayer of Thanksgiving

³ Itam God Itahtutuyqawhqay Jesus Christ Nayat aw sutsep umuhpe hahlayhtima, yūmosa umuñem nāwakinkañwo.

⁴ Kwakwhat pi uma lomayuaatiwya. Yaw uma Christ Jesus qapēvewnayaqe sohsokmuy God sinomuyatuy amumi unañway'yuñwa,

⁵ Itahnöyiy öveqatsit ep itamuñem waraniwtaqat aw-sa taywiskahkañwo, lomatuawit pas antsanihqat ahpiy put hímunihqat tuwi'vayaqee.

⁶ I' lomatuawi suyhtsepñwat öqawi'makañw ahsupoq tūwaqatsit añ kúrukiwmakañw sopkawtaqamuy sinmuy amuhpa' a'nö hihta tumalay'ma. Noqw ura Epaphras mohti umumi lomatuawit, pu God núokwayat yuaataqw, uma put pas antsanihqat tuptsiwyaqe put kwusuya. Noqw pahpiy haqahpiy pam lavayi umuhpa' enañ tumalay'ta.

⁷ Epaphras umuy lomatuawit āawnaqat ura nu pañqawu. Pam hapi aw itah'unañwa itahtumalsuñwa, Christ enem umuhpa' tumalay'kañw qaatsá'makañwo.

⁸ Noqw pam hapi itamuy umuy āawna, yaw uma Qahováriwtaqat Hikwsit añ nuhtumi unañway'yuñwniqata.

⁹ Paniqw öviy itam hisat put nanaptaqe pahpiy qa qé'iwmañw umuñem nāwakinma. Okiw as Qahováriwtaqa Hikwsi navotit, pu suyan unañwtalwuwnit umumi noe', God tunatyayat umuy māmatsnani.

¹⁰ Okiw as uma Tutuyqawhqat sinomatnihqey pan suan hinwise' añ ahsupoq umuhhintsakpiy akw put unañwveyani. Okiw as uma lomahintsakpit añ qaöwíhinyuñwe' suyhtsepñwat God tuwi'yuñqey pas pavan añ öqawi'wisni.

¹¹ Okiw as uma God a'nö öqalayay akw öqawhtote', hihta kānanvotpit aw öke' nakwhani'kahkañw, hahlaykahkañw put añ kuyyuñwni,

¹² Itanay aw hahlayhtiwiskahkañwo, it navoti'yuñwee: Itam put sinomuyatuy amumum moñwtunatyayat tālanihqat aw yuñniqat Itana pan itamuñem yuki'ta.

¹³ Pi pam yep qatsit qatālat aw moñw'iwtaqat öqalayay añqw itamuy ayo óyahqe, pas aw unañway Tiy moñwtunatyayat aw itamuy nahlakna.

¹⁴ Ura pam Tiy mokiwyat akw itahqaanhtipuy ayo yúkuhqe itamuy qenivo oya.

The Person and Work of Christ

¹⁵ God Tiat hapi Nay qamātaqpuvenihqat amum súnanta, put tímuyatuy amuñaqw mohti'maqanihqee, pu piw mohpeqnihqee.

¹⁶ Pi put ahpiy God sohsok hihta yuku, öveqatsit ep'e, piw tūwaqatsit ep'e, mātayaqamuyu, pu qamātaqyaqamuyu, sen moñwyesqamuyu, sen añ öqalay'yuñqamuyu, sen añ mohpeqyaqamuyu, sen pávanyaqamuyu. Sohsoy himu put ahpiy yukiltoti, pu put énem'í.

17 Pam hapi sohsok hihta amupyevee; noqw put öqalayay ahpiy sohsoy himu hürs hõni.

18 Put aw tönawtaqam put tokoyat anyuñqw, pam qötöamu; öviy pi pam hapi pumuy pühuta, mokiwuy añqw mohti ahoy tätayhqe. Pam hapi sohsok hihta ep mohpeq'a.

19 Pi God hin pasiwtaqw pan piw Tiat añ ahsupoq put an pasiwta. Pi pam pantaqa Náyat-niqw lomahinta.

20 Pi God Tiy ahpiy sohsok hihta yukiltiqat nāptiniqey tunatyawta, hihta tūwaqatsit epnihqata, pu öveqatsit epnihqata. Noqw öviy Tiat nahoylehtsit ep mokq, God itamumi pöhi.

21 Ura as uma hisat qalomáwuwni'yuñqe, qalomáhinwiskahkañw, God añqw haqtotiqe put tuwqamatu.

22 Noqw God Tiat tokoy'vaqe, mokq God umumi pöhi. Nihqe put akw uma qa hihta akw hinkahkañw, qahováriwkañw, qa hihta ep tukopniwyuñqw, God umuy nāmi ökinani.

23 Kurs uma qapēvewnit añ yūmosa hinwist, hürs'iwkahkañw, qa nan'ekni'wise', lomatuwit ahpiy nõyit uma nanaptaqey aw taywiskahkañw qa añqw lasye', uma qa hihta akw hinkahkañw put atpip hoñni. Pam lomatuwit sinmuy sohsovik yesqamuy amumi yuaatiwa. Noqw nu' Paul hapi put ep lavayhtaviwa.

Paul's Ministry to the Church

24 Noqw nu hapi umuñem hīhihta añ kānanvotqey añ hahlayhtima. Pi Christ nāt put aw tönawtaqamuy, put tokoyat anyuñqamuy, amuñem kānanvota. Noqw nu itokoy ep put amum kānanvotniqey ep hahlayi.

25 Pi God put aw tönawtaqamuy amumi nuy ayataqw, nu pumuy tūwikiamu. Nu umumi put lavayiyat añ ahsupoq navotnaniqat aw pam nuy tavi.

26 It hapi nu pañqawu: Ura God yūpahaqaw nānañk qatsíniwmaqat, pu nānañk qatsívaptis'wisqamuy amumi it navotit tupka; nikañw yepehaq pu' pam sinomuy amumi put mātakna.

27 Pi God sopkawtaqamuy sinmuy amuñem hihta tunatyawta. Nikañw pam tunatyay pas pavan qaöwihintaqat as hisat tupkat, yepehaq sinomuy amumi put mātaktaniqey nāwakna, it'a: Christ umuh'unañwpeq qatuqw, uma put amum kaptsi'yuñwni.

28 Put hapi itam tūawinta, sohsokmuy u'nantoyna; put hin navoti'taqey añ ahsupoq put tutuqayna. Pas as itam Christ Jesus ep sohsokmuy pás pasiwyuñqamuy God atpipo ökinaniqey nāwakna.

29 Put öviy nu a'nö tumalay'makañw maqsonlawu. Noqw God öqalaat inumum hinmakañw, inuhpiy a'nö tumalay'ta.

2

1 Nu umuy it navotnaniqey nāwakna, itupkomu. Pas nu umuñem inawakinpiy añ qa nātusi'ta, pu Laodicea-kitsókit ep tuptsiwni'yuñqamuy amuñem'i, pu hāhaqe' añ tuptsiwni'yuñqamuy nuy qa tuwi'yuñqamuy sohsokmuy amuñem'i.

2 Okiw as uma wuhko unañwtote' nami'nañwat akw sun unañway'yuñwni. Pan hapi uma Itanay God añqw navotit as tupkiwtañwuqat tuwi'vaye' pás mātsi'yuñwni. Pam navoti Christ añ tupkiwta.

3 Pi pam hapi God añqw suyan unañwtalwuwnit, piw navotit qaöwihintaqat añ ahsupoq tuwi'ta.

4 Nu añwu pay umuy it āawna; taq ka hak kwañwálvayit akw umuy ūnatoynani.

⁵ Pay nu qa umumum yankañw, yūmosa umuy wūwanta. Kwakwhat pi uma Christ pas antsa tuptsiwni'yuñwt, sunkahkañw, qa nānaphin hinwisa.

Fulness of Life in Christ

⁶ Uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ aw tuptsiwya. Nihqe ōviy uma put aw yankahkañw yesni.

⁷ Uma hin tutuqayyaqey pan qapēvewnit akw Christ hūrs ñuy'kahkañw, öqawhtote', hūrs hoñni, sohsok hihta añ kwakwhatiwiskahkañwo.

⁸ Uma tunatyaltotini; taq nāphisat pi hak wuwantuwi, pu an'ewakw unatwi akw umumi tuyqawvani. Pan hinyuñqam pi pay yep qatsit tunatyayat ahpiy sinmuy tutavoyamuy-sa yuaatota, puma pi Christ navotiyat qa tuwi'yuñqee.

⁹ Pi God hímunihqat Christ añ ahsupoq pan hinta, nāmahin pi pam sínoniwhti.

¹⁰ Noqw put añ uma pās pasiwyuñwa. Pam hapi añ mohpegyaqamuy, pu añ moñwí'iyuñqamuy amuñaqw mohpeq'a.

¹¹ Noqw put amum uma soñawnen poñotkit akw tuvoylatiwya, qa umuh-tokoy epyat, umuh'unañway ep'e, Christ tuvoylayat akw tuvoylatotiqee, pam umuhqaanhqatsiy ayo yúkukq'ö.

¹² Noqw uma kūyit akw tuvoylatotiqe, soñawnen Christ amum āmiwyat, ahoy tātayya, uma God öqalay akw mokiwyuy añqw put ahoy tātaynaqat aw tuptsiwyaqe ōviy'o.

¹³ Ura as uma hisat God qa aw tuqayvahsi'yuñqe qalomáqatsit aw nānoi'yuñqe, soñawnen so'pumu. Noqw pay God Christ enañ umuy yesvana, umuhqaanhtipuy ayo yúkut'a.

¹⁴ Itam pi as God tutavoyat qa kaptsi'totaqe soñawnen hihta put aw pöiwyuñwa. Noqw pay pam sohsok itahpöiy súlawhta, Christ itamuñem nahoylehtsit ep mokq'ö.

¹⁵ Pu pan hapi pam añ mohpegyaqamuy, pu qamātaqpuveyaqamuy öqalat pasiwyuñqamuy kíqötaqe, pumuy áñwutaqe nuhtumi poñahta.

¹⁶ Paniqw hapi ōviy qa hak Jew-sinmuy tutavoyamuy ep umumiq hiñqawlawni-uma hihta nōnovaqat ep'e, sen hihta hīhikwyaqat ep'e, pu sen hihta añ nōviwhqat ep'e, pu sen müyawuy qātsiptuqat ep nōviwhqat ep'e, pu sen nasuñwintalöñnit ep'e.

¹⁷ Taq pam pantaqa pay kihsit an hakiy nātoniqat sinmuy amumi tuawi'ta, Christ Jesus hapi.

¹⁸ Uma tunatyaltotini; taq ka hak umuy ūnatoynaqw, uma umuh'ahsatiy kwayhyani. Taq nāt haqawat paysoq nātsotskanaye', hihta tuawyorikyaqey pañqaqwani; nen umuy nāqahihtatote', öñaqw hoñvia'yamuy amumi nāwakintotaniqat umumi pañqaqwani. Nikañw puma pay nāp wuwniy-sa ahpiy yuaatotani.

¹⁹ Puma pi Christ qa aw tōnalti. Pi pam hapi sinomuy qötöyamuy antaqw, puma soñawnen put aw wiwyuñwa, tathut akw namiwiwyuñqee. Nihqe Christ añqw puma öqalat makiwya; nihqe put aw tōnaltiqe God tunatyayat añ wūhak'iwwisawisa.

Dying and Living with Christ

²⁰ Uma Christ amum so'qe yep qatsit tunatyayat añqw mātaviwya. Noqw ya uma hinoqw nāt yep qatsit ep sinmuy amún hinwisa?

²¹ Ya uma hinoqw sinmuy lavayiyamuy aw tunatyawyuñwa? It'a: Uma it qa aw tónokyamantani, uma añqw qa yukuyamantani, uma qa aw hintsatskani, yan lavayita?

²² Ii' pay sinmuy amuhpiy tutaptiwa. Noqw pay sohsoy nōsiwhqa itamuñem yukilti, itam put soswaniqat òviy'ò.

²³ Pay pas antsa pan lavayi sinmuyniqw nāp wuwniewakw hinta. Pi hak panme' nawus pās unañway hinme', nāqahihtate', tokoy tatamhtani. Nikañw pam pay kurs hin put akw tuñlayiy nāp tuyqawi'tani.

3

¹ Kurs uma pas antsa Christ amum tātayye', hihta òveqatsit ep hinyuñqat tunatyawwisni. Pi pep hapi Christ God putvaqe qatu.

² Uma hihta òveyaqat tunatyawyuñwni, qa tūwaqatsit epyaqata.

³ Pi uma soñawnen Christ amum so'qe, put amum God añqw qatsit makiwya. Noqw qa aw tuptsiwni'yuñqam kurs hin put qatsit māmatsyani.

⁴ Noqw òviy ason Christ itah'unañwpeq qátuhqa mātaktiqw, pep pu' uma piw put amum mātaktote', put amum kaptsitiwyuñwni.

The Old Life and the New

⁵ Noqw òviy uma yep qatsit añqw tuñlayit ayo yukuyani. Uma tokot soko-plalwanigey qe'yani, pu itséheet qátsita, pu nuvòqatsita, pu qalomátuñlayita. Uma yep qatsit ep hinyuñqat qa kwanwáy'tutuswani. Taq hak panme' soñawnen nāp yukiwhput aw nāwakintimañwu.

⁶ Pi put pantaqat atsviy God itsívuat put aw qa tuqayvastotaqamuy amumi pitsíwta.

⁷ Pay ura uma as hisat pan yēse, uma nāt umuhtunatyay añ hinwisqee.

⁸ Nikañw uma pu' hapi umuhhisathintsakpiy ayo yukuyani. Uma suy'tsiptotiniqey qe'yani. Uma qa hihta ep nākay'yuñwmantani; uma qa nukpan'unañway'yuñwni; nānami qalomálvayhtotiniqey qe'yani; pu tuyoy'ewakw lavayita.

⁹ Pu uma nānami hihta qa a'tsalalwani; pi uma umuhhisatqatsiy, hintsakpiyat enañ añqw ayo lasyaqee.

¹⁰ Pu' hapi uma pūhut qatsit añ hinwiskahkañw, umuy yúkuhqat suyhtsepñwat pas pavan tuwi'wiskahkañw, pam hin hintaqw, uma pan alòntiwisni.

¹¹ Pi put sinomuyatuy amuñaqw hak hímuniqw pay pam qa hímuu-sen hak Greek-sino, sen Scythian-sino, sen Jew-sino, sen qa-Jew-sino; sen hak poñotkit akw tuvoylaiwta, sen qa pan tuvoylaiwta, sen tūwiki, sen pay qa tūwiki. Hak Christ aw tuptsiwni'taniqw pam hapi pas hímuu. Pi Christ sohokmuy put aw tuptsiwni'yuñqamuy unañwayamuy ep qatu.

¹² Noqw òviy'ò, uma God sinomat namorstiwyuñqamu, pas aw unañwamatu, uma yan hinwisni: Uma núokwat wuwni'yuñwni; nāvāsiani, okiw'unañway'kahkañw qa kwiviunañway'yuñwni; hakiy aw wuhko maqaptsi'yuñwni.

¹³ Uma nēnehpewi hihta añ kuyyuñwni; pu namivöhikiwyuñwni, sen haqawa hihta ep hakiy ehpewi hinhtiniq'ò. Christ hin umumi pōhikqat uma pan hinwisni.

¹⁴ It yantaqat ep uma pas pavan tis nānami unañway'yuñwni. Pi lomahintsakpi nami'nañwat akw namiwiwyuñwa.

¹⁵ Nam God añqw kwakwha unañwa umuh'unañwpeq tuyqawvani; pi uma kwakwhat qatsit aw wáñwayniwya. Uma sumiyankahkañw Christ tokoyat anyuñwe' qa hihta akw nānami hinyuñwniqey òviy'ò. Pu uma tsúyakiwyuñwni.

¹⁶ Uma Christ lavaiyat umuh'unañwpeq panaye', pas pavan unañwtalwuwni'vayani. Uma nātutuqaynayakahkañw, nāòkwhantotani. Uma God lavaiyat nānami yuaatotani, pu tātawit God tawsomi'taqata, pu unañwvahsit tātawita. Uma hahlaykahkañw Tutuyqawhqat tayawintiwisni.

¹⁷ Uma Itahtutuyqawhqay Jesus aw yankahkañw, ahsupoq umuhqatsiy añ hinwisni, sen uma yuaatotaniqeyu, sen tumalay'yuñwniqeyu. Uma sohsok hihta put eñem hintsatskamantani. Uma put aw yankahkañw, yūmosa Itanay God aw kwakwhatiwisni.

Personal Relations in the New Life

¹⁸ Uma momoyamu, uma umuhpuwsuñwmuy amumi tūqaykahkañw yesni; pi pan hapi Tutuyqawhqay umuñem tunatyawta.

¹⁹ Pu uma tahtaqtu, uma umuhnōmamuy amumi unañway'yuñwt, pumuy qa qōhqōylalwani.

²⁰ Tsātsayomu, uma umunamuy, umuñumuy amumi sohsok hihta añ tūqayyuñwni. Uma panwise', Tutuyqawhqat unañwveyani.

²¹ Pu uma nāmatu, uma umuhtimuy qa itsívulalwani, taq amumi ka puht-sekmokyani.

²² Pu uma añ tūtuwiktu, uma yep qatsit ep umuhmomñwituy amumi sohsok hihta añ tūqayyuñwni. Qa pas umuhmomñwituy umumi tayyuñqw, pahsat uma qa nātusi'kahkañw tumalay'yuñwni. Uma yūmosa pan tumalay'wisni. Uma qa atsáy'wiskahkanw, Tutuyqawhqat kaptsi'kahkañw, pan tumalay'yuñwni.

²³ Pu uma hihta hintsatske' uma qa nātusi'kahkañw, tumalay'yuñwni, Tutuyqawhqat eñem tumalay'yuñqey pan tunatyawkahkañwo, qa sinmuy amuñemi.

²⁴ Pi uma it navoti'yuñwa: Uma Tutuyqawhqat Christ eñem tumalay'yuñwa. Noqw pam umuy hihta awini'taqey umumi sisvini.

²⁵ Noqw pay ason hihta qaantsakqa hapi put ep pay piw panwat aw ahoytiwmantani. Pi God qa sinonuiña.

4

¹ Noqw uma añ tūwiki'yuñqamu, uma umuhtutuwikmuy pās oyi'yuñwni, it navoti'yuñqee, Umuhtutuyqawhqay òveqatsit ep qátuhqata.

Instructions

² Uma sohsoyam nāwakinwisqey qa pevewwist, yūmosa tunatyawwisni. Uma yūmosa God aw kwakwhatiwisni.

³ Okiw uma itamuñem tūviñtiwisni. Noqw itam haqam yuaaykuniqat God itamuñem hōtani; noqw itam Christ tunatyayat as tupkiwtañwuqat yuaaykuni; pi nu hapi put òviy sivilawu.

⁴ Noqw nu hin yuaayke' put pas mātaktaniqey panhtini.

⁵ Uma añ qa tuptsiwni'yuñqamuy amumi pās tunatyawkahkañw hinwisni. Uma qa paysoq hintsatske', hihta apiiwyuñwni.

⁶ Nam umuhlavayi sutsep lolmani. Uma qa nānaphin yuaatotani. Uma hakiy aw ahoy hin lavayhtotiniqey tuway'numyani.

Final Greetings

⁷ Pay ason Tychicus nuy hin hintaniqat umuy sohsok āawnani. Pam hapi pas aw iunañwa itupko, pas qaatsat unañwtavi'taqa, inumum Tutuyqawhqat eñem tumalay'ta.

⁸ Pam itamuy hin hintaniqat umuy navotnaniqat òviy nu put umumiq hōna, pu umuh'unañway òqawhtaniqat òviy'ò.

⁹ Nu piw Onesimus pas qaatsat hinmaqat, pu pas aw itah'unañway itah-tupkoy put enañ hōna. Pam piw Colosset añqw sino. Ason puma yepeq hin hiniwmaqat umuy sohsok āawnani.

¹⁰ I' Aristarchus inumum sivilawhqa umuy öqalanta, pu Marcus, it Barnabas tiw'ayaata. Ura pay put hákiyniqw itam umuy āawna. Noqw öviy kurs put pituqw, uma pās taviyani.

¹¹ Pu i' Jesus, Justus piw yan túnwantiwhqa, umuy öqalanta. Pay íma-sa God tumalay at ep inumum tumalay'yuñwa, Jew-sinmuy tuptsiwni'yuñqamuy amuñaq'ö. Kwakwhat pi puma nuy a'nö unañwtoyni'yuñwa.

¹² Pu Epaphras, umuhkitsokiy añqwnihqa umuy öqalanta. Pam sutsep umuñem nāwakinpit añ qa nātusi'ta. Pam umuñem tūviñtima, pay okiw uma tukwsiwye', God tunatyayat pās aw antsanyaniqata. Uma panwise', hūrs hoñni.

¹³ Pi nu put aw navoti'taqw, pas pam umuñem qa nātusi'ta, pu imuy Laodicea-kitsókit epyaqamuy amuñemi, pu Hierapolis-kitsókit epyaqamuy amuñem pīwu.

¹⁴ Pu pas aw itah'unañwa ñatwi'taqa Luke-niqw, pu Demas puma umuy öqalanta.

¹⁵ Uma Laodiceat ep tuptsiwni'yuñqamuy öqalayani, pu Nymphas pīwu, pu put kīyat ep tsotsvalyaqamuyu.

¹⁶ Pu ason uma it tutuvenit añ túnwaye', pay Laodiceat ep Christ aw tōnawtaqamuy amumi put taviyaqw, puma tuwat put añ túñwayani. Noqw puma tuwat umumi sukw tutuvenit taviyaqw, uma putwat añ túñwayani.

¹⁷ Pu uma Archippus aw pañqaqwani: Um tunatyalte', Tutuyqawhqt enem hihta hintsakniqey aw táviwhqey qaatsáy'makañw aw antsanni.

¹⁸ Nu Paul hapi nāp imay akw it umuy öqalantaqey pēna. Uma nuy sivilawhqt qa suhtokyani. Nam núokwa umumi pitsíwtaa. Nam antaa.

Paul
THESSALONICAT
ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi mohti Pēniata

¹ Nu' Paul it penta. Nu Thessalonicat ep God Itanay aw-nikañw pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ aw tōnawtaqamuy öqalanta, Silvanus-nikañw pu Timotheus pumuy amumuma. Nam núokwa, pu kwakwaha unañwa God Itanay añqw umumi pitsíwtani, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añq'ö.

The Life and Faith of the Thessalonians

² Itam sutsep sohsokmuy umuhpe God aw kwakwhatiwisa, itahnawakin-piy añ umuñem yūmosa tūviñtiwiskahkañwo.

³ Uma Itanay God qapēvewnayakahkañw, put aw unañway'yuñqe, put eñem tumalay'yuñqat itam sutsep God atpip put u'nantoyñaya, pu uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ aw yankahkañw qa nañ'ekñayaqata.

⁴ Pi God umuy namorstaqat uma navoti'yuñwa, aw itah'unañwam itahtupkomu.

⁵ Ura itam umumi lomatuawit yuaatotaqe, qa paysoq lavayhtoti. Oviy pi itam umumi Qahováriwtaqat Hikwsit öqalayay mahtakñayaqe umuy tuyqawvaya. Noqw itam umumuyaqe, umuy tunatyawkahkañw hin yesq, uma itamumi nanapta.

⁶ Noqw ura uma itamumi nanawintivaya, pu Itahtutuyqawhqay aw'i. Ura uma pas pavan kñanavotyakahkañw, lavayit kwusuya. Nikañw Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy uma pas hinhaqam hahlayhtoti.

⁷ Nihqe öviy sohsoyam Macedoniat pu Achaiat ep tuptsiwni'yuñqam hin yesniqat uma pas nahpe amumi mahtakni'yuñwa.

⁸ Pi Tutuyqawhqat lavayiat umuñaqw pālönawhti, qa Macedoniat ep-sa-nit, Achaiat ep'e. Pi yaw uma God qapēvewnayaqaw, pam pantaqa sohsovik nanaptiwa. Noqw ya itam pas nāto piw hiñqaqwani?

⁹ Pi pay yaw uma itamuy hin pās öoyyaqat sinom pas nāp yuaatota. Yaw uma añ hihta pay wutsit tatamhtotat, God pas antsanihqat, qátuhqat aw lasyat, put eñem tumaltivayaqaw, pam pantaqa añ ahsupoq yuaatiwa.

¹⁰ Pep pu' uma Jesus, God Tiyat öveqatsit aw nuhtayyuñwniqey yayhnaya. Put hapi God mokiwuy añqw ahoy tātaynaqaw, pam itsívut nātoniqat añqw itamuy ayo oya.

2

Paul's Work in Thessalonica

¹ Itahtupkomu, uma navoti'yuñqw, ura itam umumiq ökiñqe, qa paysoq tumaltota.

² Pi itam Philippi ep hihta añ kükuyvaqat uma pay navoti'yuñwa. Ura pep sinom itamuy haman'ewakw okiwsasna. Noqw itam God aw yankahkañw, put añqw lomatuawit qatuhtusyakahkañw umumi yuaaykuya. Noqw pep hapi piw hakim itamumi rohomhtoti.

³ Ura itam umumi lomatuawit yuaatotaqe, umumi qa atsátota. Itam suyan unañway'kahkañw, umuy qa ūñay'totoynaya.

⁴ God itah'unañway añ purimaqa itamumi lomanavoti'ta, itam qaatsáy'wiskahkañw tumalay'wisq'ö. Nihqe pam itamuy lomatuawit yuaatotaniqat aw itamuy oya. Noqw öviy itam put-sa unañwveyaniqe lavayit yuaatota, nikañw qa sinmuy unañwveyaniqee.

⁵ Pi uma navoti'yuñqw, itam qa hisat haqam hakiy paysoq tayawintota, piw hihta tuñlay'kahkañw nawip'ew hintsatska. God navoti'taqw itam súañqaqwa.

⁶ Pu itam tsokaniwyaniqey umumi qa tuñlay'yuñwa, sen haqawatuy piw amumii. Pay ka as itam Christ ayamatnihqey aw yankahkañw umumi hihta tūviñtotanikahkañw, itam qa panhtoti.

⁷ Itam pās unañway'kahkañw umuhpa' hinumya, tsākw aw tunatyawtaqat hin put pāsniñwuqat pan'i.

⁸ Pu itam umuy tunatyawyuñqe, pay God lavayiyat qa put-sa umumi mātatvet, pas nāp umumi nāo'ya, itam umuy pas kahkawnayaqe ōviy'o.

⁹ Pi uma u'ni'yuñwa itahtupkomu, ura itam maqsonlalwa, kānanvotyā; pas pay itam qa haqawat umumi hihta aw tūkwaiyuñwniqe ōviy mimhikqat, pu talōñvaqat añ tumalay'kahkañw, God añqw lomatuawit umumi yuaatota.

¹⁰ Pi uma navoti'yuñwa, pu God piwu, ura itam umuy tuptsiwni'yuñqamuy amuhpa' pās unañway'kahkañw, suan hinumya, pu qa hihta akw tukopan-hinumya.

¹¹ Uma pi navoti'yuñqw, ura itam umuy sohsokmuy u'nantoyñaya, pu umuy ōkwhantota, hakiy naat timuy pantsakñwuqat pan'i.

¹² Nihqe uma as God sinomatnihqey pan hinwisniqat itam umuy ayati-wisa. Pi uma put moñwtunatyayat aw yuñwt, put amum kaptsi'tiwyaniqat pan pam umuñem tunatyawta.

¹³ Noqw ōviy itam God aw yūmosa hahlayhtiwisa. Kwakwhat pi uma God lavayiyat itamuhpiy nanaptaqe, kwusuya. Pay pam sinot lavayiyat-nihqat qa pan uma put kwusuyat, pas pam God lavayiyatnihqat pan uma kwusuya. Pi pam pas antsa God lavayiata. Nihqe pam lavayi umuy añ tuptsiwni'yuñqamuy amuhpa' a'nō tumalta.

¹⁴ Pi úmaa, itahtupkomu, uma hakimuy Judeat ep Christ Jesus añ God aw tōnawtaqamuy amunhtoti. Pi uma nāp umuhsinmuy amuhpiy hihta añ kānanapta, puma ura Jew-sinmuy amuhpiy panhtotiqat pan'i.

¹⁵ Pi Jew-sinom Itahtutuyqawhqaqay Jesus nīnaya, pu pumuy amuñaqw God lavay'aymuyatuyu, pu itamuy okiwsasna; nihqe puma God qa unañwve hintsatska, piw sinmuy sohsokmuy amuhpewi hōñi.

¹⁶ Pi puma umuy qa-Jew-sinmuy ayo nōñakniqat qa nānawakna. Oviy pi itam umumi lomatuawit yuaatotaqw, itamuy mēwantota. Yan puma qalomáhintsatskaqey aw antsatsna. Is ohi! God itsívuat pumuy amumi pituto; noqw puma sūs hovalniwyani.

Paul's Desire to Visit Them Again

¹⁷ Itupkomu, nu hihsavo umuñaqw wīkiwa; nīkañw nu umuy qa suhtoki; nihqe pas nu as okiw umumiqniqey tuwanta.

¹⁸ Panta. Pay as nu qa sūs umumiqniqey unañwti, nūu, Paul. Noqw pay Satan hihta akw nuy uhtañwu.

¹⁹ Ya nu hihta aw unañwvahsi'ta? Nu hihta ep himuiwta? Ya nu hihta pi-hni'ta? Nu umuhpiy hapi Jesus Christ atpip hahlayhtini, hisat pam pītuniq'ō.

²⁰ Pi nu umuy hapi pihni'ta. Uma hapi ihahlayhpimu.

3

¹ Noqw nu qa añ kuytaqe, ōviy pahsat pay hāk nāla Athens ep huruhtiniqey wūwa.

² Nihqe ōviy itahtupkoy Timotheus, God tumal'ayayat, Christ añqw lomatuawit ep itamum tumalay'taqat nu umumiq hōna, pam umuy hūrs hoñne', umuhqapevewniy añ umuy ōqalaniqat ōviy'o.

³ Pi uma qa haqawa it yan kānanvotpit ep unañwmokniqat itam umuñem nānawakna. Pay pi uma navoti'yuñqw, pay nuñwu itam pan makiway'yuñwa.

⁴ Pay ura itam umumumyaqe, suyan añ tuptsiwni'yuñqam kānanvotyaniqat itam umuy añwu pay āawnaya. Noqw uma nanapta aw antsaniwhq'ö.

⁵ Yaniqw öviy pas nu qa sōwunit, Timotheus umumiq tavi, hinhaqam umuhqapevewniy hintaqat navotniqe öviy'o, nāp hisat pi tūunatotoynaqa sen pay hinwat umuy ūnatoynaqw, itam haktonsa tumaltotaniqw öviy'o.

⁶ Noqw Timotheus umuñaqw pituhqe, umuhqapevewniy, pu umuh-nami'nañway lomatuawva, pu yaw uma sutsep itamuy lomau'ni'yuñqe, as itamumi yórikyaniqey pas nānawaknaqata. Pay itam piw pan umumi yórikyaniqey nānawakna.

⁷ Noqw paniqw öviy'o itahtupkomu, itam hīhihta añ okiwhinwisqey, pu sóon'iwyuñqey añ suyan unañwtoti, umuhqapevewniy ahpiy'o.

⁸ Pi pu' hapi pas itam suyan yēse, kurs uma Tutuyqawhqat ep hūrs hoñniniq'ö.

⁹ Itam God aw hinhaqam umuhpe hahlayhtiwisa, itam put aw nānawaknaqw, uma itamuy hinhaqam hahlayhtapnayaqat öviy'o.

¹⁰ Itam mimhikqat, pu talōñwintiwhqat añ qanātusi'kahkañw, tūviñtiwisa, umumi yórikyaniqey öviy'o; nen umuhqapevewniy ep himu qa pasiwtaqat aw antsatsnani.

¹¹ Noqw nam God Itanay, pu Itahtutuyqawhqa Jesus Christ itamuy umumiq pās tsamni.

¹² Itam umumi pas pavan unañway'yuñwa; nihqe uma pan nānami, pu sohsokmuy sinmuy amumi unañway'yuñwniqat itam nānawakna, piw Itahtutuyqawhqa umuy pan unañwtoynaniqat umuñem tūviñtiwisa.

¹³ Nam Itahtutuyqawhqa Jesus Christ umuñem pan yukuqw, uma Itana God atpip umuh'unañway qa hihta akw hintaqat, pu qahováriwtaqat pan hūrs hoñni, hisat Itahtutuyqawhqa sohsokmuy sinomuy tsamkañw pítuq'ö.

4

A Life that Pleases God

¹ Taay, itahtupkomu, umuy hin hinwise', God unañwveyaniqat itam pay umumi tutaptota. Nihqe öviy itam Itahtutuyqawhqaqay Jesus aw yankahkañw, umumi pas pañqaqwani: Uma hin hinwisqey pan suyhtsepñwat aw hoytoy-nayani.

² Pi itam Tutuyqawhqat Jesus ahpiy umumi hin tutaptotaqat uma navoti'yuñwa.

³ Pi yan hapi God umuñem tunatyawta: Uma qahovársqatsit yesniqata, pu uma tokot sokoptyaniqey qe'yaniqata.

⁴ Pu uma nānap añ umuhtokoy aw tuyqawvaye', put qa hovalayat, hih-tay'yuñwni.

⁵ Uma qa nuvöiwyuñwni, añ qatuptsiwni'yuñqam God qa tuwi'yuñqam pan hinwisqat qa pan'i.

⁶ Noqw qa hak it ep pāvay, sen tupkoy ehpewi qaanhtini; taq Tutuyqawhqa pan hinwisqamuy sohsokmuy amumi nánaoyhtima. Pay ura itam móhtihag umumi pañqaqwa; nihqe pan lavayhtoti.

⁷ Pi God itséhee'qatsit qa aw itamuy wánwayi, pi qahovársqatsit aw'i.

⁸ Paniqw hapi öviy it tutavot qahihtataqa qa sinot tutavoyat qahihtata. Pi God itamuy Qahováriwtaqat Hikwsit máqahqa hapi pas nāp itamumi pan tutapta.

⁹ Pu uma pas nānatupkomnihqey pan nānami unañway'yuñwniqat soon pas nu piw òviy umuy āawnani. Pi pay uma nānami unañway'yuñqey God ahpiy tutuqayya.

¹⁰ Pu pay suyan pi uma Macedoniat ep tuptsiwni'yuñqamuy sohsokmuy amumi unañway'yuñwa. Noqw uma pas suyhtsepñwat put añ òqawi'wisniqat itam umuñem nānawakna, itahtupkomu.

¹¹ Uma pās yesniqey añ ò'qalyani; nāp umuhtumalay ep namitunatyawwiskañw, umuhmay akw tumalay'yuñwni. Ura pay itam umumi pan tutaptota.

¹² Nen uma qa itamum tōnawtaqamuy amutpik suan hinwisni; pu qa hakiy aw hihta maqaptsi'yuñwni.

The Lord's Coming

¹³ Nikañwo itupkomu, imuy añ tuptsiwni'yuñqamuy so'qamuy amumi hin hiniwhtiniqat nu umuy navotnani, taq ka uma ayam God qa aw yanyuñqamuy amún qahahlayhpit akw māmañuy'ni.

¹⁴ Itam God aw tuptsiwni'yuñwa, Jesus mokq pam put ahoy tātaynaqata. Noqw pan hapi piw pam Jesus ahpiy imuy so'qamuy ahoy yesvanani.

¹⁵ Yan hapi Tutuyqawhqa itamumi lavayhtiqw, itam tuwat umuy āawnayani: Ason Tutuyqawhqa pituqw, itam nāt añ yesqam pas soon so'qamuy amupyeve put ahsawvayani.

¹⁶ Pi God mohpeq hoñviayaat a'nō hiñqawhqa, God tötöqpiat töqtiqw, Tutuyqawhqa a'nō tsa'lawht pas nāp òñaqw hawni. Noqw pahsat pay mohti ima so'qam Christ aw tuptsiwni'yuñqam ahoy yesvani.

¹⁷ Noqw pu itam nāt yesqam pumuy amumum òmiq yayve', tokpelat ep Tutuyqawhqa ahsawvayani. Nen itam pahpiy haqahpiy put amum sutsep yesni.

¹⁸ Noqw òviy uma it yan lavayte', umuhqahahlayhpiy añ nānami unañwtavi'yuñwe', na'qalantotani.

5

Be Ready for the Lord's Coming

¹ Nikañw hísatniqat, pu haqe' qalawmaniqat uma pay navoti'yuñwa, itupkomu. Noqw òviy kurs nu hin hihta umuy piw āawnani, pēnee.

² Pi uma pay navoti'yuñqw, hak qa pan tunatyawtaqw, pep hapi pu' Tutuyqawhqa talòñniyat aw suptuni, uyiñwu mihikq ūuytoqat pan'i.

³ Pi sinom pañqaqwani: Pay kwakwhat yēsiwa, qa haqam hinta, kitotani. Nikañw suhpahsat pay sūlawhtotini, wuhti tihta'niqa tūyay suptsinañwuqat pan'i. Nen puma soon ayo nõñakni.

⁴ Noqw uma pi qatālat añ qa hinnumyaqw, òviy soon pam talòñni uyiñwut an umumi suptuni, itupkomu.

⁵ Pi uma sohsoyam tālat ep sinoiwta. Itam qa tōkilat ep sinoiwta, piw qa qōmawnit ep'e.

⁶ Oviy itam añ tokqamuy qa amún tokni. Itam havivokaliwkañwa yesni.

⁷ Pi tokqam mihikq tokñwu; pu honaqkuyit akw hōnaq'iwyuñqam mihikq hōnaq'iwyuññwu.

⁸ Itam qa pan hinnumyat, tālat ep sinoiwtaqey pan yesni; qapēvewnit, pu nami'nañwat akw itahtawitsqay tupki'yuñwni; pu ayo nõñakniqey tunatyawyuñqey qa nañ'ekni'yuñwni. Pam tunatya itamuñem sivavitanaqtsit anta.

⁹ Pi God itamuy qa itsívut aw ökinaniqe òviy itamuy namorsta, pi itam Itahtutuyqawhqa Jesus Christ ahpiy ayo nõñakniqat òviy'o,

¹⁰ Itamuñem mokqat ahpiy'o. Noqw òviy sen itam tayyuñwni, sen toknikañw, itam sutsep put amum yesni.

¹¹ Noqw òviy uma nānami unañwtavi'yuñwni; na'qalantotani; pay uma hinwisqey panyuñwni.

Final Instructions and Greetings

¹² Pu úmaa, itahtupkomu, uma hakimuy umuhpa' tumalay'yuñqam Tutuyqawhqat ep umumi moñw'iwyuñqe, umuy u'nantoyneyaqamuy kaptsi'yuñwni.

¹³ Pu uma pumuy amumi unañway'kahkañw, tumalayamuy ep pas pavan hihtay'yuñwni. Uma qa nānami hinyuñwni.

¹⁴ Noqw itam umumi pañqawani, itahtupkomu: Uma añ nanañhtuy u'nantoyneyani; añ unañwmokiyuñqamuy amumi unañwtavi'yuñwni; añ qaö'qaltuy öqalayani; sohsokmuy sinmuy amumi wuhkomaqaptsi'yuñwni.

¹⁵ Uma tunatyaltotiqw, qa hak haqam hihta qalolmat ep tuwat hakiy qalomáhintsanni. Pay uma sutsep hihta lolmat añ hinwisni, nānahpaa, pu sinmuy sohsokmuy amuhpaa.

¹⁶ Uma sutsep hahlayyani.

¹⁷ Yūmosa nāwakinwisni.

¹⁸ Sohsok hihta añ kwakwhatiwisni, pi pan God umuñem tunatyawta, Christ Jesus añ'a.

¹⁹ Uma Qahováriwtaqat Hikwsit ūwiwuy antaqat qa tókayani.

²⁰ Hak Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy yuaataqw, uma qa aw ye'tuqayyuñwni.

²¹ Uma sohsok hihta aw tuwantiwisni; hihta lolmat hūrs ñuy'yuñwni;

²² Pu hīhihta qalolma'e'wakwnihqat qe'yani.

²³ Noqw nam God hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa pas nāp umuy nēñem-sa sutsvo óyahtani. Noqw nam umuhhikwsi, pu umuh'unañwa, pu umuhtoko qa hihta akw hinkahkañw qa hihta ep tukopniwyuñwni, hisat Tutuyqawhqa Jesus Christ pituniq'ö.

²⁴ Noqw God umuy wánwayhqa pan umuñem yúkuni. Pi pam soon qa lavayiy aw antsanni.

²⁵ Itahtupkomu, uma itamuñem nāwakinwisni.

²⁶ Uma nānatupkomnihqey pan sohsokmuy tuptsiwni'yuñqamuy öqalantotani.

²⁷ Nu hapi Tutuyqawhqat aw yankañw umumi pañqawni: Uma it tutuvenit pas sohsokmuy God sinomuyatuy amumi añ túñwantotani.

²⁸ Nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ núokwaat umumum yantaa. Nam antaa.

Paul
THESSALONICAT
ep Tuptsiwni'yuñqamuy amumi ańk Pēniata

¹ Nu' Paul it penta. Nu Thessalonicat ep God Itanay aw-nikańw pu Itah-tutuyqawhqay Jesus Christ aw tōnawtaqamuy öqalanta, Silvanus-nikańw pu Timotheus pumuy amumuma.

² Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay ańqw umumi pitsíwtaa, pu Tutuyqawhqat Jesus Christ ańq'ö.

The Judgment at Christ's Coming

³ Pay kurs pi itam hin God aw umuhpe qa hahlayhtiwisni, itahtupkomu, pi pam súantaq'ö. Pi umuhqapevewni a'nö öqawi'wisa.

⁴ Noqw öviy itam ańqe' God aw tōnawtaqamuy amunawit umuy pi-hni'yuńwa, uma nānakwhani'yuńqat ep'e; öviy pi uma hīhihta ań kānanvotye' qa nań'eknayańwu.

⁵ Noqw pas suyan God sinmuy amuñem suan yúkuńwu. Pi uma put mońwtunatyayat hihkay'yuńqey mahtakni'yuńwniqe öviy put ep kānanvotya.

⁶ Pi God hapi suan tumalay'ma. Noqw hakim umuy okiwsahsanyaqamuy pam tuwat amumi nāoyni,

⁷ Ason hisat Tutuyqawhqay Jesus Christ a'nö hōhońvituy hońvia'yatuy tsamkańw öñaqw mātaktiq'ö. Pep hapi pu' pam umuy kānanvotyaqamuy itamuy enañ nānasuńwnanani.

⁸ Nikańw imuy put qa tuwi'yuńqamuy amumi pam qōhit uwiwitaqat akw nāoyni, imuy Itahtutuyqawhqay Jesus Christ ańqw lomatuwawit qa aw tuqay-vastotaqamuy amumii.

⁹ Puma soon hisat Tutuyqawhqat aw yórikyani, pu qaan'ewakw öqalayay aw'i. Yan hapi puma sutsep sivintoyniwyani,

¹⁰ Hisat pam pítuniq'ö. Pep hapi pu' put sinomat put pas hihtatotani; pu sohsoyam put aw tuptsiwni'yuńqam put aw kātayyuńwni. Noqw uma nuhtum pep hońni. Pi itam umumi lomatuwawit yuaatotaqw, uma tuptsiwya.

¹¹ Paniqw öviy itam yūmosa umuñem nāwakintiwisa. Pay nam Itana God umuy namorstaqa umuy put tímatnihqey hihkay'yuńqat pan umuy yúkuni. Nam pam öqalay ahpiy umuhlomatunatyay ań ahsupoq aw antsanni, pu umuhqapevewniy ahpiy umuhtumalayy.

¹² Pahsat pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ natńwaniat umuhpe pas pavan mātaktini; noqw úmawat put amum pas pavan mātaktotini, Itanay God-nikańw pu Tutuyqawhqat Jesus Christ pumuy núokwayat ań'a.

2

The Wicked One

¹ Noqw Itahtutuyqawhqay Jesus Christ hin pituqw, itam put aw tsovaltiniqat itam put umuy āawnaya, itahtupkomu.

² Noqw uma qa āpiy pay umuhwuwniy ep wińwhinyuńwniqat itam umumi okiwhińqaqwani. Kurs hak Tutuyqawhqat talōńniat aw pay pitsíwtaqat umumi pańqawhq, uma qa nānaphin wūwantotani, sen hak God Hikwsiyat ahpiy put yuaataqey pańqawniq'ö, sen pam God eñem yuaataqey pańqawni, sen itamuńaqw put pēnit kwúsuhqey pańqawni.

³ Noqw pay qa hak hapi umuy hihta akw ūnatoynani. Pay ason sinom God navotiyat aw a'nō rohomhtivayaqw, hak tāqa qaanhtiput akw tuyqawiw-taqa, maskimiq tūviwniqey ōviy tihtiwhqa māaktiqw, pep pu' Tutuyqawhqtat talōnniyat aw pītuni.

⁴ Pam tāqa hapi pas aň sohsokmuy pas hihtunihqey pan tūnwantiwyaqamuy amuhpa' nāwakintiwayaqamuy amuhpe sus'oveqnihqe nātsotskanani. Nihqe pam God eñem kīhut ep qatuptut, pam God-nihqey pañqawni.

⁵ Ura nu nāt umumumnihqe, umuy iit āawnaqat ya uma pay suhtokya?

⁶ Noqw pay ason pas pam tāqa nāp papsiy ep māaktiqey aw pahsavo ahoy ñuy'taqat pay uma navoti'yuñwa.

⁷ Taq i' hak Nukpana pay nanauyve tumalay'ta, it tāqat hisat pītuniqat aw pahsavoo. Noqw pay put ahoy ñuy'taqa pay soon nāt qa ñuy'tani, hisat pam áyoniqey pahsavoo

⁸ Ason pam áyoniqw, pep pu' i' hak himu qalomátaqa māaktini. Noqw pay Tutuyqawhqa moañaqw hikwsiy akw put nīnani. Pam qaan'ewakw tālawnway'kañw pite', put haqami hintsanni.

⁹ I' qalomáhintsakqa Satan ōqalayatsasiwkañw māaktini. Nihqe pam hīhihta kātumalay'tani, pu sohsok hihta wutsit hintsakni.

¹⁰ Pam sohsok hihta qaantsatskiwhqtat akw hakimuy sūlawhtiniqamuy ūnatoynani. Puma as pi navotit pas antsanihqat qa tsúyaka, pu ayo nōñakniqey qa nānawakna.

¹¹ Yaniqw hapi ōviy God puma hihta pay a'tsat tūtuptsiwaniqat pan pumuy unañwtoynani.

¹² Noqw puma sohsoyam maskimiq maspiwyani. Puma pi navotit pas antsanihqat qa tūtuptsiwat, tuwat soq qaanhintsatskiwhqtat aň nāhahlaynaya.

You Are Chosen for Salvation

¹³ Noqw kwakwhat pi uma God lavaiyat pas antsanihqat aw tuptsiwyaqe, Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy kwañ'ewayhtotiqe ayo nōña, pi God pas yayhniwhqtat aňqaqw pay umumi unañway'taqe umuy namorstaq'ö. Noqw ōviy itam yūmosa put aw kurs hin qa hahlayhtiwisni umuhpee.

¹⁴ Kwakwhat pi pam itamuhpiy umuy lomatuawit āawna; nihqe umuy wáñwayhqe, umuy Itahtutuyqawhqtat Jesus Christ amum kaptsi'tiwyaniqat umuñem tunatyawta.

¹⁵ Yanta itahtupkomu; ōviy uma hūrs hoñni. Nen itam umumi hin lavayhtotiqat, pu itahtutuvēniy akw umumi tutaptotaqat uma hūrs ñuy'yuñwni.

¹⁶ Itahtutuyqawhqa Jesus, God Itanay amum itamumi unañway'taqa, núokway ahpiy itamuy yūmosa wuko'-nañway'yuñwniqat itamuñem pan yuku; piw itamuy hihta lolmat unañwvahsi'yuñwniqat pan itamuy unañwtoyna.

¹⁷ Nam pam umuy wuko'-nañwtoyni'tani, uma qanánahtsopkahkañw lolmat yuaatatakañw, lolmat tumalay'yuñwniqat ōviy'o.

3

Pray for Us

¹ Yantani itahtupkomu. Uma itamuñem nāwakinwisni; noqw Tutuyqawhqtat lavaiyat aňqe' kúrukiwme', sohsovik tuyqawvani, hin umuhpa' tuyqawvayey pan'i.

² Noqw itam qahopihtuy nukpansinmuy amuñaqw ayo oyiwtani. Taq qa sohsoyam sinom God qapēvewni'yuñwa.

³ Noqw pay pi Tutuyqawhqa hihta aň pas qaatsáy'maqa soon umuy qa hūrs hoñnani, pu qalolmat aňqw umuy ayo óyani.

⁴ Ura itam umumi hin tutaptotaqat uma añ hinwisqey soon qa yūmosa panwisniqat itam Tutuyqawhqat ep umuy qapēvewnaya.

⁵ Noqw nam uma God aw pas pavan unañway'yuñwe', nakwhani'kahkañw, Jesus Christ nuhtay'yuñwni, Tutuyqawhqa umuy pan unañwtoynaq'ö.

The Obligation to Work

⁶ Itam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ aw yankahkañw umuy ayalalwani itahtupkomu: Kurs haqawa tuptsiwni'taqey pañqawkañw, itamuñaqw hin lavayit ömahtaqey qa añ hinmat, soq naönhqatuqw, uma qa put a'puñalyani.

⁷ Pi uma itamuy hinyaqw panyaniqey navoti'yuñwa, ispi itam umumum yesqe, qa paysoq hinwisq'ö.

⁸ Piw itam qa haqam hakiy nōvayat paysoq nōnova. Itam qa pan hinyuñwt, tōkilat añ-nikañw pu tälö' tumalat añ maqsonlalwañwu, pas pay qa haqawat umumi tūkwaiyuñwniqey öviy'o.

⁹ Yantsak-wisa ítamu. Itam qa paysoq umumi tunöstuñlay'yuññwu, pay as pi itam put makiway'kahkañwo. Nikañw itam hinwisq, pay uma piw itamun yesniqat öviy itam pay apiiwyuñwa.

¹⁰ Suhpan ura itam nāt umumumyaqey yan umumi tutaptota: Pay qa tumalay'taqa piw qa nōsmantani.

¹¹ Taq itam nanaptaqw, yaw haqawat umuhpe qa hihta hintsatskañwu, qa tumalay'yuññwu; nihqe qa nāp hihta himuy añ sus'itsyañwu.

¹² Noqw öviy itam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ aw yankahkañw, hakimuy añ panyuñqamuy ayatote', u'nanayani: Uma pās yeskahkañw, tumalay'yuñwe', nāp umuhnovay nōnovayani.

¹³ Noqw úmawat itahtupkomu, uma lolmat hintsatskaqey añ qa öönani.

¹⁴ Ason kurs haqawa it tutuvenit ahpiy itahlavayiy aw qa tūqaytaqw, uma aw tunatyaltote', qa a'puñalyani, noqw pam hamanhtini.

¹⁵ Nikañw uma put qa tuwqay'yuñwt, pas umuhtupkoynihqat pan u'nanayani.

Final Words

¹⁶ Noqw nam Tutuyqawhqa hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa pas nāp yūmosa umuy kwakwhat unañwat maki'tani, añ ahsupoq'a. Nam pam sohsokmuy umumum hinmani.

¹⁷ Nu' Paul hapi pas nāp imay akw umuy öqalaqe, pēna. Yan hapi nu sohsok itutuveniy tuvoylata. Nihqe öviy hapi nu pēna.

¹⁸ Nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ núokwaat sohsokmuy umumum yantaa. Nam antaa.

Paul TIMOTHYT aw mohti Pēniata

¹ Nu Paul Jesus Christ ayaatnihqa it penta. God itamuy ayo ōoyhqa hapi nuy ayata, pu Jesus Christ Itahtutuyqawhqa aw itahtaqa'nañwa pīwu.

² Nu Timothy ōqalanta. Um qapēvewnit ahpiy ítii. Okiw nam Itana uñ ōkwalnít, núokwat, piw kwakwhat unañwat máqani, Jesus Christ Itahtutuyqawhqa ay ámuma.

Warnings against False Teaching

³ Ura nu Macedoniat aqwniqe pay um hāk Ephesus ep huruhtiniqat ūmi pañqawu. Nen um haqawatuy mēwaqw, puma qa hihta alōñōt sinmuy tutuqaynayani.

⁴ Pu hīhihta tūtuwutsit qa aw unañwtavi'yuñwni, pu haqaqw sinototiqat qa haqami so'taqat lavayit aw'i; taq soq pam nānap hin wuwnit tumalay'kañw, añwu qapēvewnit ahpiy pās unañwat yēsīwhqat qa put tumalay'ta. Noqw ōviy um pumuy mēwani.

⁵ Ūm añ tuptsiwni'yuñqamuy ōqawhtoynaniqat ōviy nu uñ pan ayata. Um pantsakq, pumuy unañwaam qa hihta akw ítséheewyuñwni; piw qa hihta qalomáhintsakpit navoti'yuñwni. Puma pas antsa God aw tuptsiwni'kahkañw, pas antsa put aw unañway'yuñwni.

⁶ Taq haqawat as íit tūtutuqaynayay, put añqw lasya, pu pay hihta an'ewakw yuaativaya.

⁷ Puma God tutavoyat sinmuy tutuqaynayaniqey tuñlay'yuñwa; piw pas qananahtsopkahkañw yuaatota; nīkañw hihta tutuqaynayaqey qa pas antsa mātsi'yuñwa.

⁸ Noqw pay pi itam navoti'yuñqw, God tutavoat lolma, hak suan akw moñwvasniq'ō,

⁹ It navoti'yuñqee: Pi pam himu mewnitutavo haqam suan hinwisqamuy qa pumuy amuñem taviwa, pi qaanhinwisqamuy amuñemi-hakimuy qa tuqayvastotaqamuy amuñemi, piw hihta qa kaptsi'yuñqamuyu, pu qalomáhintsatskaqamuyu, pu God aw qa tunatyaltotiqamuyu, piw hihta pas āantsawat hovalantotaqamuyu, namuy, sen yumuy qōyantotaqamuyu, pu tuqwyantotaqamuyu,

¹⁰ Pu tuskapqatsit añ hinwisqamuyu, pu tahtaqt tahtaqtuy amumum nāhahlayyaqamuyu, piw tūuuyiñwyaqamuyu, pu a'tsatuyu, pu pas qaatsátotaniqey pañqawat atsátotaqamuy amuñemi. Noqw hak suan tutuqayhpit qa an hinmaqat pay mewni piw put eñem taviwa.

¹¹ Pam tutuqayhpi lomatuwawit qaōwíhintaqat amum súnanta, it lomatuwawit God ahpiy inumi mātaviwhqat ámuma. Nam pam sūtsep tayawintiwa.

Gratitude for God's Mercy

¹² Nu Itahtutuyqawhqa Jesus Christ pas hahlayi. Kwakwhat pi pam nuy qa atsat hinmaqat pan inumi tuptsiwhqe, nu put eñem tumalay'taniqat aw nuy ayata, pu piw nuy ōqalmaqa.

¹³ Ura nu hisat put aqw hiñqawlawhqe, put sinomuyatuy okiwsahsana, pu nu pumuy qalomáyuaatañwu. Nīkañw nu nāto qa tuptsiwni'taqe ōviy hihta hintsakqey qa navoti'ta. Noqw ōviy Tutuyqawhqa nuy ōkwatuwhqe,

¹⁴ Núokway nuy qaōwímaqa; nihqe nuy pan unañwtoynaqw, nu Jesus Christ aw tuptsiwe' pas pavan put aw unañway'tani.

¹⁵ Noq̄w i' yan lavayi pas antsaniq̄w, tatam sinom sohsoyam put kwusuyani: I' Christ Jesus qaanhinwisq̄amuy ayo óyaniqe tūwaq̄atsit aw pítuhq̄ata. Noq̄w nu' hapi qaanhinwisq̄amuy amuñaq̄w pas mohpeq̄'a.

¹⁶ Nikañw pay Jesus Christ yaniq̄w nuy ōkwatuwa, pam inuhpiy mohti wuhkomaq̄aptsiy mahtaknaniqe ōviy'ō. Noq̄w yahpiy haq̄ahpiy sohsoyam put aw tuptsiwyaq̄am q̄atsit qa so'taq̄at himuy'vayaniq̄ey navoti'yuñw̄ni.

¹⁷ God hapi sutsep Moñwi, qa mokñwuqa, qa taymataq̄nihqa, piw pam-sa hapi sūka suyan unañwtalwuw̄ni'ta. Nam pam sutsep aq̄whaq̄ami kaptsi'tiwaa, piw tayawintiwwa. Nam antaa.

¹⁸ Taa, ítii Timothy, ura hakim tuptsiw̄ni'yuñq̄am uñ hinhtiniq̄at añwu pay yuaatota. Noq̄w ōviy nu uñ it ayatani: Um God eñem hihta q̄alolmat aw rohommani.

¹⁹ Um q̄apēvewnit añ hinmani; kurs himu haq̄am q̄alomáhintaq̄w um uh'unañway ep navote', qa pantsakni. Taq̄ haq̄awat qa pan hinwisqe, tuptsiw̄niy ayo yukuya.

²⁰ Ura Hymenaeus piw Alexander panhti. Noq̄w ōviy nu pumuy Satan aw mātavi, puma pāpu God aq̄w qa hiñq̄awniq̄ey tuw̄i'vaniq̄at ōviy'ō.

2

Church Worship

¹ Noq̄w ōviy nu yan ūmi lavayhtini: Itam sohsoqmuy sinmuy amuñem mohti pas okiwhtiwisni, nāwakinwisni, pu amuñem aw hihta tūviñlalwani, amuñem aw kwakwhalalwani,

² Tis ōviy añ pas momñwituy, pu añ ōq̄alat pasiwyuñq̄amuy amuñemi. Nen itam sutmakiwtaq̄at pās uyiwwawtaq̄at q̄atsíyesni, pās tunatyawkahkañw, qa atsáy'kahkañwo.

³ Pi yan itam suan hinwise', God itamuy ayo ōoyhq̄at unañwveyani.

⁴ Pam sohsoqmuy sinmuy ayo nõñakniq̄at nāwakna, pu put lavayiyat pas antsanihq̄at tuw̄i'vayaniq̄ata.

⁵ Pi God hapi pas sūkaa. Noq̄w God pu sinmuy amuhtsave wúnuhqa pas sūkaa, i' taqa, Christ Jesus.

⁶ Ura pam sohsoqmuy sinmuy mātapniqe ōviy nātavi. Piw tuwaniyat aw pítuq̄w, pam nuhtuhpa' navotniwa.

⁷ Noq̄w ōviy nu put aw lavaytaviwa, pu ayaiwtaniq̄eyu. (Nu hapi Christ at-pip pas súañq̄awu; nu qa atsálawu.) Nu imuy qa-Jew-sinmuy amumi ayatiwa, pumuy lomatuawit aw tuptsiw̄ye', lavayit pas antsanihq̄at añ hinwisniq̄at pan pumuy tutuq̄aynaniqe ōviy'ō.

⁸ Paniq̄w ōviy sohsovik tahtaqt may q̄ahováriwtaq̄at akw ōmi māvuyawkahkañw, God aw nāwakintotaniq̄at nu nāwakna, qa itsívuiwkahkañw, pu piw qa pēvewni'kahkañwo.

⁹ Pu pay amún piw ima momoyam hamanay'kahkañw, pās unañway'kahkañw, yūyahiw̄tani; pu hihta pas a'nō hihkay'taq̄at yūyahniq̄ey qa pan tunatyawyuñw̄ni-sikavalasivata, pu pearls pīwu; pu qa hīhin hōmiy aw yuykuyani, pas pay pumuy piptsantotaniq̄at ōviy'ō.

¹⁰ Puma qa panyuñwt, lomahintsakpiy akw namtakni'yuñw̄ni. Pi pam pantaqa momoymuy God pas kaptsi'yuñq̄amuy sūamuhpee.

¹¹ Pay wuhti q̄ahiñq̄awkañw, okiw unañway'kañw, God lavayiyat nanatuw-namantani.

¹² Pu wuhti tūtutuq̄aynaniq̄at nu qa nakw̄ha, pu tāq̄at aw moñw'iw̄tamantaniq̄ata; pay pam qa hiñq̄awlawmantani.

¹³ Pi Adam mohti yukiwa; noqw ańk pu' Eve yukiwa.

¹⁴ Pu Adam atsat qa tuptsiwa; pi wuhti ūnatoyniwhqe, mewnit ep qaanhti.

¹⁵ Nikańw pay kurs pam puwsuńway amum namiyukit qa hovale', nāmi unañway'te', suan qatsit ań pās hinme', pam tiylawhqe ań ayo yámakmantani.

3

Leaders in the Church

¹ I' hapi pas antsaa: Hak God sinomuyatuy amumi tunatyawtaniqey tuńlay'taqa lolmat tumalat tuńlay'ta.

² Taay, noqw i' hapi hak God sinomuyatuy amumi tunatyawtaqa pas qa hihta ep tukopniwtamantani; sūkw wuhtit kōñaatmantani; nāmi tunatyaltimantani; pasi'nańway'tamantani; lomahintsakmantani; kiy ep sinmuy ōoyhtimantani; sinmuy tutuqaynaniqey tuwi'tamantani.

³ Honaqkuyit qa hīhikwni; qa a'nō unañway'tamantani; sīvat qa nanaqashintamantani; qa suy'tsiptimantani; qa a'nō hińqawnummantani; qa nāp hihta himuy qa tuńlay'tamantani;

⁴ Kiy ep yesqamuy suan oyi'tamantani; timuy amumi tuyqawi'tamantani; pu timat nay kaptsi'yuńwmantani.

⁵ Puyaw hak haqam kiy ep yesqamuy suan oyi'taniqey qa tuwi'taqa tis pam hin God sinomuyatuy oyi'tani?

⁶ Qa puhutuptsiwhqamantani; taq nāp hisat ka pam kwivi'nańwtiqw, God put eńem qalolmat yúkuni, pam Nukpanat eńem hin yúkuhqe pan'i.

⁷ Pu ōviy piw pam qatuptsiwni'yuńqamuy amuhpiy aw lomanavotiw tamantani; taq nāp hisat sen hak hihta ep put ōvelantaniq, pam Nukpanat hūwiyat aqw pákini.

Helpers in the Church

⁸ Pu ima ań tu'sawni'yuńqam piw amún pasi'nańway'yuńwni; qa neveyyuaatotani; honaqquyit qa hīhikwyani; sīvat qa nanaqashinyuńwni.

⁹ Unañway pasiwkahkańw, hihta as tupkiwtańwuqat itam tutuqayyaqwu tuptsiwyaqey nuy'yuńwni.

¹⁰ Pu ason piw ima mohti aw pohtiwamantani; nen kurs qa hihta akw hinyuńwe', pahsat pu tu'sawni'taqat qeniyat ep hońvamantani.

¹¹ Pu ōviy pay nōmamat piw amún pasi'nańway'kahkańw yesni; qa kokoliyawhtni; suyan unañway'yuńwni; sohsok hihta ań qa atsáy'wiskahkańw hinwisni.

¹² Pu tu'sawni'taqa sūkw wuhtit kōñaatmantani; timuy, pu kiy ep yesqamuy suan pās oyi'tamantani.

¹³ Pi ima suan tu'sawni'yuńqam pas kaptsi'tiwyańwu; piw Christ Jesus aw tuptsiwnit qananahtsopkahkańw yuaatotani.

The Great Secret

¹⁴ Noqw pay hisnen nu qa pas hisattiqw ūmiqniqey wūwankańw, iit ūmi penta.

¹⁵ Nikańw kurs nuy qa itsniqw um God sinomuyatuy amuhpa' hin hinnumniqey navoti'tani; puma hapi God qátuhqat aw tōnawtaqamu. Puma God lavayiyat pas antsanihqat makiway'yuńqe, put ōmi nuy'yuńwa.

¹⁶ Pi itam God pas kaptsi'yuńwa, hihta as tupkiwtańwuqat pas antsa qaōwíhintaqat nuy'kahkańwo, it'a:

Sus'ōqaltutuyqawhqa tokoy'vaqe namtakna;

God Hikwsiat put qahováriwtaqat pan nuhtumi mahtakna;

God hońviaymat put tuway'numya.

Sopkawaqamuy sinmuy amumi pam yuaatiwa;
 Pu tūwaqatsit ep sinom put aw tūtuptsiwa.
 Pam ōmiqatsit aw wīkiwhqe, pep kaptsi'tiwa.

4

False Teachers

¹ Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi hapi pas suyan pañqawu, yaw haqami so'nwamiq haqawat tuptsiwnit añqw lasyaniqata. Nen hakimuy nukpan-hihikwsimuy akw tuyqawiwkahkañw, tūunatotoynayaqamuy amumi puma tuqayvastotani, pu qasuan tutuqayhpiyamuy aw'i.

² Ima pan tūtutuqaynayaqam God aw tuptsiwni'yuñqey atsáy'kahkañw pañqaqwani; nihqe soon puma qanhtotiqey unañwpeq navoti'yuñwani.

³ Piw puma hak haqam nōmataniqat, piw puwsuñwtaniqat tūmewantotani, pu hihta nōsiwhqat nōnovaniqata. Noqw pay God hapi nōsiwhqat yuku. Noqw ima tuptsiwni'yuñqam, pu God tunatyayat pas antsanihqat navoti'yuñqam hahlaykahkañw put ōmalalwani.

⁴ Pi sohsoy himu God ahpiy yukiwtaqa hapi lolma; noqw ōviy soon himu ayo yukiwni, hak put tsúyakniniq'ō.

⁵ Pi pam God lavaiyat akw pas hímuniwhtiñwu, pu nāwakinpit akw'a.

A Good Servant of Christ Jesus

⁶ Pay um iit yantaqat tuptsiwni'yuñqamuy u'nantoyne', um Jesus Christ eñem suan tumalay'tani, itahtuptioniy ahpiy lavayit akw ōqawi'kañwo, pu suan tutuqayhpit añ hinmaqey akw'a.

⁷ Nikañw um añ an'ewakw tūtuwutsit, pu momoymuy lavaysaskwiyamuy qa aw unañwtavi'tani. Lolmat qatsit añ um nāō'qawnani.

⁸ Hak wáriktuwanlawhqa pay hihsavo put akw moñwvastiñwu. Noqw pay hak God pas kaptsi'taqa hapi put sutsep akw a'nō moñwvasñwu, it qatsit ep'e, pu qatsit nātoniqat ep pīwu.

⁹ I' lavayi pas antsaniqw, tatam sinom sohsoyam put kwusuyani.

¹⁰ Pi itam paniqw maqsonlalwakañw, itamumiq hīhiñqaqwaqat ep nakwhani'yuñwa, ispi itam God qátuhqat aw yanyuñqe ōviy'o. Pam hapi sohsokmuy sinmuy ayo ōoya, tis pi ōviy imuy tuptsiwni'yuñqamuy.

¹¹ Iit um nuhtumi tutaplawni, put tūtutuqaynani.

¹² Qa hak hapi ūmi qa kwañwátaytani, um nāto tsākwnihqat ep'e. Noqw um hapi nahpe imuy tuptsiwni'yuñqamuy hin hinyuñwniqat amumi nam-takni'tani. Um pās yuaatani; um pās hinmani; um nuhtumi unañway'tani; um pasi'nañway'tani; um tuptsiwnit añ hinmani, pu kwañw'ewakw qatsit añ'a.

¹³ Um nuy hisat aw pítuniqat aw pahsavo nuhtuni tutuvenit añ tūñwantaniqey aw unañwtavi'tani, pu tūōkwhaniqeyu, pu tūtutuqaynaniqeyu.

¹⁴ Um hihta nahpe uhmakeway qa tatami'tani; pam hapi pantaqa ura wukw'a'yat ūmi matyawkahkañw, hin hintaniqat lavayhtotiqat ahpiy ūmi noiwa.

¹⁵ Um iit aw wūwantamantani; um awsa yuki'tani; noqw un ōqawi'maqw, pam sohsokmuy amumi māaktini.

¹⁶ Um nāmi tunatyawtani, pu tutuqayhpit aw'i. Um yūmosa panme' hapi ayo nātavi'mani; pu ūmi tūqayyuñqamuy piw ayo óyani.

5

Responsibilities toward Believers

¹ Hak wūkw qa qōhqōyat, naynihqat pan aw pās yuaatamantani; pu pay añ qa wūwukwmuy uhtupkomnihqat pan'i,

² Pu añ wūwukwmuy momoymuy únumnihqat pan'i, pu pay qa wūwukwmuy uhsiwamnihqat pan'i, qanānaphin wūwankañwo.

³ Pu um añ koñnalvutuy pas antsa nanalvutuy kaptsi'tani.

⁴ Kurs haqawa koñnalavu tímuy'taqw, sen mómuy'taqw, pay puma tuwat put pāsye', kiy aw wikye', pep tavi'yuñwmantani. Yan puma God unañwveyani. Pi pam añ tuptsiwni'yuñqamuy amumi put tuñlay'ta.

⁵ Noqw i' hapi pas antsa nalqatqa God aw yankañw, mimhikqat, pu talōñwiwmaqat añ yūmosa put aw okiwhtimañwu, pu nāwakinmañwu.

⁶ Nawus pi koñnalavu kwanwáewhqatqa nāt as taykañw pay soñawnen mokpuniñwu.

⁷ Yan um pumuy amumi hiñqawmaqw, puma qa hihta akw hinyuñwni.

⁸ Kurs haqawa sinomuy hihta akw yesniqat amuñem qa hintsake', tis pi òviy pas amum ki'yuñqamuy amuñem pam qa pantsake', pam hapi tuptsiwniy ayo yuki'tani; nihqe qatuptsiwni'taqat epnihqe pas qa súantani.

⁹ Pu i' hak koñnalavu payhp sunat yahsañwni'taqa pas sūs puwsuñwtaqw, pay um púmuy-sa koñnalvutuy pan pohtoylani'tani.

¹⁰ I' hak pan pohtoylaniwhqa hapi hihta lolmat hintsakqey akw aw navotiw tamantani, tímuy suan wuñwnaqa piwu, hakimuy kiy ep pās òoyhqe, pu God sinomuyatuy kukyamuy pāhomhqe, pu hihta akw okiwhinyuñqamuy ep amumi unañwtapqee, pu hihta lomahintsatskiwhqat añ ahsupoq añ hinmaqee.

¹¹ Nikañw um añ momoyhoymuy koñnalvutuy pay qa nakwhani, taq puma Christ qa hihtatote', pahsat puwsuñwtotaniqey unañwtotiñwu;

¹² Nen qaanhtotiñwu, motivasiwniy ayo yukuyañwuniqee.

¹³ Puma pantote', qa hihta hintsatskat, panis tuwat kīnawit yuñtinumyañwu. Pu puma qa panis panyuñwt, hīhihta yuaatotañwu; qa nāp hihta himuy añ sus'itsyañwu, pay as hihta qa yuaatotanikañw soq pantsatskañwu.

¹⁴ Paniqw òviy nuyniqw puma puwsuñwtote' tiy'ooyyani; nen kiy, pu tímuy amumi tunatyawyuñwni. Noqw sinom amumiq hiñqaqwaqam pāpu qa hiñqaqwani.

¹⁵ Taq haqawat pay Satan aw lasya.

¹⁶ Kurs haqawat tāqat sen wuhtit tuptsiwni'taqat ahpiyviat koñnalvutiqw, pay pam put aw unañwtavi'tani; noqw God aw tōnawtaqam qa pumuy amumi enañ tūkwaiyuñwni. Nen puma añ pas qa atsat nanalvutuy amumi unañwtavi'yuñwni.

¹⁷ Pu ima añ wukw'a'yat pas suan nuhtumi tunatyawyuñqam pas pavan kaptsiwiyani, tis òviy God lavayiyat yuaatotaqamu, pu tūtutuqaynayaqamu.

¹⁸ Pi ura tutuvenit añ yan pey'ta: Um wākasit sōhōvosit muritaqat motsóvuat qa sommantani, kita; pu piw yanwata: Pay tumalay'taqa ahsatiy hihkay'tañwu, yan'i.

¹⁹ Pu um wukw'ayat hihta qalománeveltoynayaqw, put qa kwúsumantani, ason pas lōyōm sen pahyomhaqam put pas suyan navoti'yuñqey pañqaqwaqw, pu' um aw tuwantamantani.

²⁰ Pu añ qaanhintsatskaqamuy sinmuy sohsokmuy amutpip u'nanamantani; noqw ahpiy sinom tsātsawnamantani.

²¹ Nu hapi God, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ, pu pas namorstiwyaqamuy hoñvia'yatuy amutpik ūmi pas pañqawni: Um hapi qa hakiy sūkw-sa pas hihtay'kañw, yan hinmani, qa sūkw-sa eñem tunatyawkañwo.

²² Pay um qa pas hakiy God tumalayaw aw suhpanamantani, sen um qa pas aw hin suyan navoti'tee. Taq ka pam qaanhinmaqaw, sinom uñ añvaiwtaqat wūwayani. Um nāmi tunatyawte', suan hinmani.

²³ Pay um pāpu qa kūyit-sa hīhikwt, pay hisaq wine hikwmantani, uhponoy qa kwañwáhintañwuniqw òviy'ò; pi um piép hinhtiñwu.

²⁴ Haqawatuy qaantsakpiam yep qatsit ep susmataqtiqw God amunem qalolmat yúkuniqw, pam pay navotiwta. Noqw pay haqawatuy qaanhintsakpiam tupkiwyañwa; nikañw ason hin yukiltiniqat aw pituqw pep pu' sohsy mātāqtini.

²⁵ Pu pay òviy piw pan haqawatuy lomahintsakpiam añwu pay mātāqya, pu ahpiy pay qa mātāqyaqa soon qa nāto mātāqtini.

6

¹ Pu ima añ tūtuwikt, moñwímuy hapi ahsupoq hihta añ kaptsi'yunwini; noqw qa hak God, pu put tutuqayhpiyat hinwat òvelani.

² Pu ima añ tuptsiwni'yunqamuy moñwi'muy'yunqam pay soq pi pumuy tuptsiwni'yunqw pumuy qa hihtay'yunwiniqey qe'yani. Puma qa panyunwt, amunem suhtaq'ewkahkañw, tumalay'yunwini, it añ wūwankahkañwo: Ima pumuy akw moñwvasyaqam pay pumuy amún God aw tuptsiwni'yunqe put aw unañwamatu.

False Teaching and True Riches

Iit yantaqat um tūtutuqaynakañw, añ òkwhantani.

³ Haqawat ka it tutuqayhpit sūantaqat qa nānawaknani. Noqw it tutuqayhpi Itahutuyqawhqay Jesus Christ lavayiyat ahpiynihqe itamuy hin Christ an yesniqat itamuy tutuqayna. Noqw puma put tutuqayhpit ayo yukuyat, hihta alòñòt tūtutuqaynayani.

⁴ Puma pi kwikwivitnihqe qa hihta navoti'yunwa. Panis tuwat haqam nānwuy'yunwiniqey, pu lavayit pas hin lavaytaniqey-sa tunatyawyunwini. Noqw put ahpiy hakim hihta ep qa tsuyhtiñwu; pu nānwuy'yunñwu; nānamiq hiñqawñwu; nāismaqas'iwyunñwu.

⁵ Puma qalomáwunni'yunqe, put ép nānwuy'yunñwu; piw hihta pas antsanihqat qa navoti'yunwa. Púmuyniqw hak God pas kaptsi'taqqa qa hihta rūrumnaniqey ep hahlayni. Pumuy panyunqamuy um añqw áyoni.

⁶ Noqw hak God pas kaptsi'taqqa hihta himuy'taqey ep nakwhani'taqqa pas antsa hahlayni.

⁷ Pi itam qa hihta yankahkañw, it qatsit aw òki; nihqe òviy itam qa hihta hinkahkañw, yañqw ahpiyyani.

⁸ Pay itam nōsiwhqay'kahkañw yuwsiyunwe', put ep nakwhani'yunwini.

⁹ Taq ima añ kāhaktotiniqey nānawaknaqam unaheppit hūwit antaqat aw òkiñwu; pu hihhihta an'ewakw qalomátunatyawyunwa. Noqw put akw sinom nāhovalaye', sūlawhtiñwu.

¹⁰ Pi hak sīvat pas hihtay'te' sohsok hihta qalomáhintsakpit aw unahevunñwu. Put hapi haqawat nānawaknaqe, qapēvewnit añqw lasya; nihqe hihhihta qahahlayhpit akw nāsöskwiyaqe, nātuhotota.

Personal Instructions

¹¹ Noqw ūm'i, um God tumal'ayaata, pay um iit yantaqat ayo yuki'tani. Um Christ an suan hinmaqey añ ò'qalni, qapēvewnit añ hinmaniqeyu, nuhtumi unañway'taniqeyu, qa its hin unañwtiniqeyu, okiw'unañway'taniqeyu.

¹² Um itahuptsiwniy òviy hihta qalolmat aw rohommani. Um qatsit qa so'taqat ñuy'tani; put aw um wāñwayniwa, um wūhaknihqamuy sinmuy amutpip God aw tuptsiwni'taqey pañqawhqe.

¹³ God hapi sohsok taytoynañwuqa ūmi tayma, Christ Jesus ámuma. Ura pam Pontius Pilate atpik suan namtakna. Noqw òviy pumuy amutpip nu ūmi pas pañqawni:

¹⁴ Um uhtumalmakiway suan hinhtini. Hisat Itahtutuyqawhqa Jesus Christ mātaktiniqat aw pahasavo qa hak un hihta ep tukopnani.

¹⁵ Pi hisat aw pituq̄w, pam namtaknani, God put enem tokiltaq'ö. Pam hapi Sus'öqalanihqe, pas kaptsihiwhqat sohsoyam navoti'yuñwni. Pi pam hapi sinmuy moñwímuyatuy amumi Moñwi, piw pumuy tutuyqawhqayamuy amumi Tutuyqawhqa.

¹⁶ Pam sūka pas qa mokñwu, pas suyan tālat ep ki'ta; noq̄w soon hak put aw pítuni; kurs hin hak haqam put aw yórikni. Nam sohsoyam yūmosa put kaptsi'yuñwt, put-sa öqalay'taqat pañqawani. Nam antaa.

¹⁷ Um yep qatsit ep hihta a'nö himuy'yuñqamuy amumi pañqawhqa, puma qa pas hihtunihqey namiwuwantotani; pu kāhakiwuy pay kurs hintaniqat qa aw yanyuñwt, God qátuhqat aw yanyuñwi, itamuy hihta an nāvokawintaniqat öviy itamuy sohsok hihta qaöwíhuylawhqat aw'i.

¹⁸ Nen puma hihta lolmat hintsatske', hihta qa kahkawnayat, tūhuytotaniqey suhtaq'ewyani; nen lomatumalay ahpiy kāhak'iwyuñwni.

¹⁹ Nen hisat aw talönvaniqat anwu aw hihta qa hinhtiñwuqat nenñem waranhtote', qatsit qaso'taqat himuy'vayani.

²⁰ Pas aw iunañwa Timothy, um hapi hihta ūmi noiwhqat aw tunatyaltini. Nen nukuslavayit, pu an'e'wakwlvayit qa aw unañwtavi'tani. Piw himu navoti itahtuptsiwniy amum qa súnantaqat um qa aw hintsakni, pam pi pay qa pas antsa navoti.

²¹ Noq̄w haqawat put aw lasyat, itahtuptsiwniy tatamhtota. Nam Jesus Christ núokwaat umum yantaa. Nam antaa.

Paul TIMOTHYT aw ańk Pēniata

¹ Nu' Paul, God tunatyayat ahpiy Jesus Christ ayaatnihqa it penta, it qatsit itamumi awiniwtaqat Christ Jesus ahpiynihqat tūaawnaniqe ōviy ayaiwtaqa.

² Nu itiy pas aw iunańway Timothy ōqalanta. Nam okwálni, núokwa, pu kwakwaha unańwa God Itanay ańqw ūmi pitsíwtaa, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ ańq'ō.

Thanksgiving and Encouragement

³ Pas nu God aw hahlayhtima ítii. Put hapi nu pas suyan unańway'kańw tumalay'ta, inamuy hin hinhtotiqat pan'i. Nu yūmosa inawakinpiy ań uń u'nantima, mimhikqat, pu talōńwintiwhqat ań'a.

⁴ Okiw ura um pakmumuńwuniqw, nu put u'ni'taqe pas nu as ūmi yórike' hahlayhtiniqey okiw nāwakna,

⁵ Pas ura um pas antsa qapēvewni'taqw nu put u'ni'taqe ōviy'ō. Pay ura uhso Lois piw qaōwítuptsiwni'ta, pu uńu Eunice pīwu; noqw pay ōviy um soon piw qa pantani.

⁶ Noqw ōviy nu nāt piw uń u'nanani. Ura nu ūmi matyawhq, um God ańqw hihta kuwahtiput makiwa. Taay, um put kuwahtiput apitoyni'te' put akw mońwvasni.

⁷ Pi God Hikwsiy itamuy máqahqe, itamuy maqaswuwni'yunwiniqat qa pan itamuy unańwtoyna. Pi Hikwsi itamuy ōqalat, nami'nańwat, pu pas suyan wuwnit maqa.

⁸ Noqw ōviy um Itahtutuyqawhqay nuhtumi yuaataniqey qa hahmanni, pu piw nuy put eńem sivilawhqata. Um lomatuawit yuaataniqey ep kānanvotqey ań nakwhani'tani; sam pi um God ōqalayay akw put ań kuyvani.

⁹ Pi pam hapi itamuy ayo oya; nihqe itamuy suan hinwisniqat ōviy itamuy wánwayi, itahhintsakpiy qa ōviynit, nāp tunatyay, pu núokway ahpiy'ō. Pi pam tūwaqatsit nāt qa yukut, pay pepeq it Christ Jesus ań itamuy núokway máqaniqey yuku.

¹⁰ Nikańw pas yepahaq pu' itamuy ayo óyahqa Jesus Christ pítuhqe moki-wuy ōqalayay súlawtaqw, God itamuy hin ayo óyaniqey tunvotna, lomatuawit ahpiy'ō;

¹¹ Nihqe nuy ayataqe, put lavayiyat yuaataniqat aw nuy tavi, imuy qa-Jew-sinmuy tutuqaynaniqata.

¹² Noqw put pantaqat ōviy nu yāyan hihta ań kānanvota. Nikańw pay nu qa hahmana; pi nu hakiy aw tuptsiwhqey suyan navoti'ta; nihqe nu put aw hihta mātapq, pas kurs hin pam hisat pítuniqey qa aqw pahsavo put aw tunatyaltiniqat nu qapēvewna.

¹³ Nuy hin lavayit suan tūtutuqaynaqat um u'ni'kańw, pan tūtutuqaynani Christ Jesus qapēvewnakańw, put aw unańway'kańwo.

¹⁴ Pi Qahováriwtaqa Hikwsi itah'unańwpeq qátuhqa ūmi hihta pas hihkay'taqat kuwahti. Taay, um put pās aw tunatyawkańw tavi'tani.

¹⁵ Noqw it pay um navoti'ta: Ima Asiat ańqwayaqam sohsoyam nuy mātatvet, nuy tatamhtota. Noqw i' Phygellus, pu Hermogenes puma nuhtuma.

¹⁶ Pas pay Tutuyqawhqay okiw Onesiphorus ep kīvituy ōkwatuwni. Kwakwhat pi pam qa sūs inumi unańwtavi; nihqe nuy qa hahmana, nāmahin pi nuy sivikive pakiwtaq'ō.

¹⁷ Nihqe òviy ura pam Rome epnihqe, nuy pās hepqe tuwa.

¹⁸ Pu ahpiy pay Ephesus epeq hihsa'haqam hihta añ inumi unañwtapqat pay um put pās navoti'ta. Okiw nam Tutuyqawhqa pite', put òkwatuwni.

2

A Loyal Soldier of Christ Jesus

¹ Noqw òviy'ò ítii, um núokwat Christ Jesus ahpiynihqat akw ò'qalni.

² Ura nu kaysiwhqamuy tutuqaynaqw, um pep inumi tūqayta. Um put hapi tuwat hakimuy qa paysoq hintsatskaqamuy amumi mātapq, puma put tuwat tūtutuqaynayani.

³ Um Christ Jesus enem kānavotpit añ kuytani, solāwat qa hihta tusi'taqat añ'i.

⁴ Qa haq pi hak tuwvöhtinumqa yep qatsit ep hīhihta hintsatskiwhqat akw nāsootsahtsana. Taq pam panhte' soon moñwiw unañwveni.

⁵ Wawarsqa a'nö hoñvinen hihta ahsate', put kwúsuñwu. Pam nawus sohsok kaptsi'tiwhqat añ hinme' put ahsatañwu.

⁶ Pasva tumalay'taqa soon qa mohti aniwnit nösñwu.

⁷ Nu ūmi hihta lavayhti qw um aw wūwani. Pay ason Tutuyqawhqa soon un qa māmatsnani.

⁸ Ura Jesus Christ, David natkoat, mokiwy añqw ahoy tātayi. It lomatuawit hapi nu sinmuy āwinta.

⁹ Nihqe put ep nu hīhihta añ kānanvota, qaanhintsakqat añ'i. Hikis pi nu pas som'iwta. Nikañw pay God lavayiat qa som'iwta.

¹⁰ Paniqw pi nu òviy añ hakimuy namorstiwyaqamuy amuñem íit hihta añ kuyta, pas pay okiw puma Christ Jesus ahpiy ayo nõñakiwte', put amum sutsep kaptsi'tiwyaniqat òviy'ò.

¹¹ Pay i' lavayi pas antsa: Kurs itam Christ amum soe' piw amum yesni.

¹² Itam kānavotpit añ nakwhani'yuñwe', put amum moñw'iwyuñwni. Itam put qa tuwi'yuñqey pañqawaqw, pay pam piw itamuy qa tuwi'taqey pañqawni.

¹³ Nikañw pam soon hihta ep nāatsatoynani; nihqe òviy soon atsáy'mani; nāmahin pi as itam atsáy'wisq'ò.

An Approved Worker

¹⁴ Íit yantaqat um pumuy añ ahoy u'nantoy nani. Tutuyqawhqat aw yankañw pumuy amumi pañqawhqa, puma lavayit ep qa nāñwuy'yuñwni. Taq pam pantaqa lavayi soon hihta apitini, pay soq aw tūqayyuñqamuy wuwniyamuy nukushintsanni.

¹⁵ Um God unañwveni qey añ ò'qalni. Um it lavayit pas antsanihqat suan tūtutuqayne', uhtumalay qa hahmanni.

¹⁶ Nikañw hapi um pay añ hihta an'e'wakw nukuslavayit qe'ni. Pan lavayi'yuñqam soq sinmuy God añqw lasnayañwu.

¹⁷ Noqw pumuy lavayiam ankituyat an ep wūyak'iwmañwu. Pumuy pañyuñqamuy hapi amuñaqw i' Hymenaeus-niqw pu Philetus puma nuhtuma.

¹⁸ Puma it lavayit pas antsanihqat añqw lasqe, pay yaw ahoy yesvaniwniqa añ ruhpaqat pañqawlawhqe pētuy qapēvewniyamuy hovala.

¹⁹ Noqw pay pi God kīyat tukwyayhniat hūrs yukiwta, it yantaqat akw tuvoylay'kañwo: Tutuyqawhqa nāp sinomuy tuwimuy'ta, it akw'a, pu piw Sohsoyam Christ natñwaniyat tuñwni'yuñqam qaanhintsatskiwhqat añqw ayo'yani, it akw'a.

²⁰ Pay pi haqam kahaksinot kiyat ep hihinyuñqa tsatsqapta. Pēhu palasivat añqw yukiwyuññwu, pu pēhu qōtsásivat añq'ō, pu pēhu kohot añq'ō, pu pēhu tsōqat añq'ō. Sinom pēhut añ nōnovañwu, pu pēhut aqw novaakwsinwput maspayañwu.

²¹ Noqw òviy hak haqam qaanhtiput añqw nākwañw'ewakwte', pam hihta nukñwat aw ápini. Pam Tutuyqawhqat aw nānoi'te', sohsok hihta lolmat tumalay'taniqey aw moñwvas'iwatani.

²² Oviy um nuvō'nañwat pay aw qa unañwtavi'tani; ayam tōtimuy hin hinyuñqat um qa panmat suan hinmaniqey añ ò'qalni, qapēvewnaniqeyu, nuhtumi unañway'taniqeyu, kwakwhat qátuniqeyu, añ hakim suan unañway'kañw Tutuyqawhqat aw nāwakinwisqamuy hin hinwisqat pan'i.

²³ Nikañw um pay an'e'wakw lavayit, nasta navotit ahpiynihqat qa aw unañwtavi'tani; taq put pantaqat ahpiy hakim nāñwuy'totañwu.

²⁴ Pi Tutuyqawhqat tumal'ayaat hakiy amum qa nāñwuy'tamantani. Pay pam sohsokmuy pāsmantani; tūtutuqaynaniqey tuwi'tamantani; qa suy'tsivuni;

²⁵ Pās unañway'kañw, put aw rohomnumyaqamuy amumi yuaatani; pay hisnen God amuñem pan yukuqw, puma nāp tunatyay añqw lasye', it navotit pas antsanihqat nānakwhani.

²⁶ Nen Nukpanat huhuwihpiyat añqw ayo nōñakni, puma as kwisyaqe, put-sa aw tuqayvasi'yuñwa.

3

The Last Days

¹ Pu it um piw navoti'tani: Nāt qatsíso'ñwamiq qatuvostini.

² Nāt sinom nennem-sa hihta tunatyawyuñwani; qa nāp hihta himuy tuñlay'yuñwani; hihta kwiviyuaatotani; kwivi'nañway'yuñwani; nuhtumiq tutsíwuyuaatotani; yumuy, namuy qa amumi tūqayyuñwani; hihta qa tsúyakyamantani; God qa kaptsi'yuñwani;

³ Tūqahahlayyani; namiyukiy tutkilalwani, hihta tūatsatotoynayani; qa nami-tuyqawi'yuñwani; a'nō unañway'yuñwani; añ lomayesqamuy amumi qa suh-taq'ewyani;

⁴ Nānamiq nukpanhtotini; hihta ep qa tunatyaltotimantani; nātsotskanayamantani; God aw qa unañway'kahkañw, kwanwáewhpit-sa añ nāhahlayyani.

⁵ Pay as God aw tuptsiwni'yuñqey pan hiñqaqwakahkañw, put òqalayay qa nānawaknani. Um pan hinyuñqamuy qa amu'puñalni.

⁶ Ima hapi hakim kīnawit yuñtinumyaqe tuskapmomoymuy, qaanhtipuy akw mañwúwyuñqamuy, hihihita tuñlayiy akw ūnaiwwisqamuy áñwutiwisa.

⁷ Momoyam pan hinyuñqam as sutsep hihta tutuqayyakahkañw, pas soon hihta pas antsanihqat tuwi'vayani.

⁸ Noqw pay pi ura Jannes-niqw pu Jambres puma Moses ehpewi wunup-tuqw, pay òviy hapi pan ima it tutuqayhpit pas antsanihqat aw rohomnumya, nukuswuwni'yuñqamu, God aw tuptsiwnit añqw lasyaqamu.

⁹ Nikañw kurs hin puma haqami òkini. Pi pumuy an'e'wakw hintsakpam susmataqtini, pumuy tāqatuy hintsakpam hin mātaqtiqat pan'i.

Last Instructions

¹⁰ Noqw pay pi um nuy hin hinmaqat pās navoti'ta, nuy hihta tūtutuqaynaqata, nu hin qatsí'taqata, nu hihta añ ò'qalqata, nu hin God qapēvewnaqata, hihta añ wuhko maqaptsi'taqata, nuhtumi unañway'taqata, qa súokiwhitiñwuqata.

¹¹ Ura nu Antioch ep hihta añ okiwsahsaniwa, pu Iconiam ep'e, pu Lystrat ep'e. Ura nu hīhihta añ kānanvota; noqw pay Tutuyqawhqa nuy put sohsok añqw ayo tavi.

¹² Nikañwo, pay sohsoyam Christ Jesus aw tōnalte', God unañwveyaniqey nānawaknaqam pas kurs hin qa okiwsahsaniwyani.

¹³ Nikañw ima añ nūnukpanht, hihta añ tūunaheptiwisqam suyhtsepñwat qalomáhinwisni; tūunatotoyayani, piw nāp ūnatotini.

¹⁴ Noqw um hapi hihta tūqayhqe, pu nātuptsiwnaqey añ yūmosa hinmani, um hakiy añqw kwúsuhqe put u'ni'kañwo.

¹⁵ Pi um uhtsakoy añqaww tutuvenit tuwi'ta. Nihqe put akw um suan unañwtalwuwni'vaqe, Jesus Christ aw tuptsiwhqe, ayo yama.

¹⁶ Sohsoy God lavayiat hapi put Hikwsiyat ahpiy pan pēniwa; nihqe hihta tutuqaynaniqey aw apiiwta, hakiy hihta ep öwihiniwhtiqlw put ep u'nananiqey aw'i, pu hakiy suwip táviniqey aw'i, pu hakiy hin súan hinmaniqtat put tutuwnaniqey aw'i.

¹⁷ God tumal'ayaat put ahpiy pās pasiwta; pu sohsok lolmat tumalat aw pās na'sas'iwta.

4

¹ Paniqlw hapi öviy nu God aw yankañw un ayatani, pu Tutuyqawhqtat Jesus Christ aw yankañwo; pam hapi mātake', moñwtaviwe', añ yesqamuy, pu pay so'pumuy hinwat yukunani.

² Nu ūmi pas pañqawni: Um lavayit yuaatani, nāp hísat nukwáñw'ewhtiqlw, pu pay nāmahin sen qa nukwáñw'ewhtiqlw, um hakiy aw put ep písoqmantani. Hakiy hihta ep öwihiniwhtiqlw, um hakiy u'nanamantani, mēwamantani, pu qa nan'ekni'kañw sinmuy öqawhtoynani, pu God lavayiyat tūtutuqaynani.

³ Taq pay nāt haqahpiy sinom hihta suan tutuqayhpit soon aw tūqayyuñwe', kwanwálvayit-sa nanaptaniqey nānawakne', öviy haqe' unañwaam qatsqat pañ pumuy tutuqaynayananiqamuy nāmi wáñwayyani.

⁴ Nen puma it lavayit pas antsanihqat qa aw tuqayvastotat, soq tuwat tūtuwutsit aw unañwtapyani.

⁵ Noqw um hapi sohsok hihta añ pās tunatyaltini, nen kānavotpit añ kuytani; lomatuawit yuaatani; uhtumalmakiway sohsok suan tumalay'tani.

⁶ Taq nu God eñem nīniwniqat aw pitsiwtat; pay ka nu tsāvotiqw yañqw ahpiyni.

⁷ Nu itahtuptsiwniy aw pās tunatyawtaqe, put eñem rohomnuma, qanātusi'kañwo. Soñawnen inuñem pōhtavit nu añ kuyva.

⁸ Noqw öviy Tutuyqawhqa iahtsiy inuñem warani'ta, nuy suan qatsi'taqat ep'e. Nihqe ason pam pite', sinmuy amuñem suan yuke', pep pu' pam inumi put nóani, pu hakim kwanwtoynayakahkañw put nuhtay'yuñqamuy amumi piwu.

Personal Words

⁹ Um qa nātusi'te' its peqw inumini.

¹⁰ Taq Demas nuy tatamhta, yep qatsit pas hihtataqee; nihqe Thessalonicat aqwhaqamii. Noqw Crescens Galatiat aw'i. Noqw Titus Dalmatiat aw'i.

¹¹ Pay Luke-sa inumuma. Um Mark wikte', peqw inumini taq pam tumalat añ nuy a'nö paañwanta.

¹² Pu nu Tychicus Ephesus aw hōna.

¹³ Pu nu Troas ep ivósālay Carpus aw taviqlw, um ason peqw put yawmani, pu hīhihta tutuvenita. Tis öviy himuvukat añ pey'yuñqat um soon añqw qa kímani.

¹⁴ I' palasivat siplawhqa Alexander nuy a'nö qalomáhintsana. Pay ason Tutuyqawhqa put tumalayát ań aw ahoytani.

¹⁵ Noqw put hapi um ep nāmi tunatyaltini; taq pam itahlavayiy ep itamumi a'nö rohomhti.

¹⁶ Nāt nu sūs nēnem lavayhti qw, qa hak inumum wunu; sohsoyam nuy tatamhtota. Pay hisnen i' yantaqa qa amunkiwakw hintani.

¹⁷ Noqw pay pi as pantotiqw, Tutuyqawhqa inumum wunuwkańw nuy öqalantat, wukotohowuy moañaqw nuy ayo tavi, nu lomatuwawit ań ahsupoq tunvotnaqw, sohsoyam qa-Jew-sinom nanaptaniqat öviy'o.

¹⁸ Nihqe pam nāt piw sohsok hihta qalomáhintsatskiwhqat ańqw nuy soon qa ayo távini, nen öveqatsit ep mońwtunatyay aw nuy pās wikni. Nam pam sutsep aqwhaqami tayawinti waa.

Final Greetings

¹⁹ Um inuñem Priscat-nikańw pu Aquilat pumuy öqalani, pu Onesiphorus ep kīvituyu.

²⁰ Erastus pay Corinth ep huruhti; noqw nu Trophimus tūtuyhqat Miletum ep tavi.

²¹ Um qa nātusi'te', nāt qa tōmō'tiqw peqwni. I' Eubulus uń öqala, pu Pudens, pu Linus, pu Claudia, pu ahpiy pay sohsoyam Christ aw tuptsiwni'yunqamu.

²² Nam Tutuyqawhqa Jesus Christ umum yantani. Núokwa umumum yantaa. Nam antaa.

Paul TITUS aw Pēniata

¹ Nu' Paul, God tūwikipat, pu Jesus Christ ayaatnihqa it penta. God nuy namorstage, nuy ayataqaw, nu put sinomuyatuy qapēvewniyamuy aň pumuy öqawhtotoynani; piw itahtuptsiwniy ahpiy navotit pumuy tutuqaynani.

² Itam itahtuptsiwniy ahpiy qatsit qaso'taqat himuy'vayaniqey tunatyawyuñwa. Ura God pas qa atsátañwuqa itamuy pan awini'ta, pam nāt tūwaqatsit qa yúkut'a,

³ Nihqe pas aw pituqaw, lavayiy ahpiy itamuy put navotna. God itamuy ayo Ooyhqa hapi nuy ayataqaw, nuy lomatuawit nuhtumi yuaataniqat aw nuy tavi.

⁴ Titus, it sumituptsiwnit ahpiy itiy nu öqalanta. Nam okwálni, núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay aňqw ūmi pitsíwtani, pu itamuy ayo Ooyhqtat Christ Jesus aňq'ö.

Titus' Work in Crete

⁵ Ura nu Crete ep uñ mātapaqaw, ūmi tutapta, um tumalat aň aw antsaniqata. Nen um kitsókinawit God sinomuyatuy amumi wukw'a'yatuy óyani.

⁶ Yan hapi wukw'aya hinmani: Haqam qa hihta akw hintaqa, sūkw nōmay'taqa. Timat God aw tuptsiwni'yuñwni; qa haqami hihta nukush-intsatskani; nay, pu yuy pumuy amumi tūqayyuñwni.

⁷ Taq nuhtumi tunatyawtaqa pas nawus qa hihta akw hintamantani, ispi pam God sinomuyatuy amumi tunatyawtañwunihqee. Pam qa nāp tunatyay qátuniqey antani; qa suy'tsiptimantani; honaqkuyit qa hīhikwni; qa a'nō unañway'tamantani; sīvat qa nanaqashintani;

⁸ Hahlaykañw, kiy ep sinmuy pās öoyni; aň hihta lolmat ep hahlaymantani; pās unañway'tani; suan hinme', God unañwveni; namituyqawi'tani.

⁹ Pankañw pam it lavayit pas antsanihqat tutuqayhqe hūrs ñuy'tani; nen pam suan tūtutuqaynakañw tūökwantaniqey tuwi'tani, piw put aqaw hiñqawqawamuy amumi hin lavayhtiniqey navoti'tani.

¹⁰ Taq kaysiwhqam qa tuqayvahsi'yuñqam paysoq hihta yuaatotaqam, pu tūunatotoyñayaqam yēse, tis öviy imuy Jew-sinmuy amuñaq'ö.

¹¹ Noqaw soon as puma qa moauhtsiwyani. Puma pi kīnawit yuñtinumyaye tūsoontsahtsanya, pay as hihta qa yuaatotaniñwa soq put tūtutuqayñayaqee, pas pay sīvat öviy'o.

¹² Pay ura pumuy amuñaqaw haqawa pas nāp amuñem yuaataqa pañqawu: Pay Crete ep sinom pas a'nō a'tsatu, núanvopkotu, nanaönht-nikañw huhunuktu, kita.

¹³ Nihqe pay súañqawu. Paniqaw öviy um pumuy qa óokwatuwht, pumuy qöhqöyni. Noqaw puma tuptsiwniy aň ö'qalyani.

¹⁴ Nen Jew-sinmuy tūtuwtsiyamuy aw qa unañwtavi'yuñwni. Pu ason hak it navotit pas antsanihqat aňqw lasqa amumi hihta tutaptaqaw, puma put aw qa tuqayvastotani.

¹⁵ Pay kwanw'e'wakw wuwni'yuñqamuyñiqw sohsoy himu kwanw'eway'o; nīkañw aň qa kwanw'e'wakwmuyñiqw pu qatuptsiwni'yuñqamuyñiqw qa himuy kwanw'eway'o. Hikis pi wuwniam, pu unañwaam itséheeiwta.

¹⁶ Puma as God tuwi'yuñqey pañqaqwa; noqw pay pumuy qatsám qa put aw hayawta. Taq puma tuyoy'e'wayomu; God aw qa tuqayvastotañwu. Kurs hisat puma hihta lolmat tumaltotani.

2

Sound Doctrine

¹ Noqw um hapi hakimuy suan tutuqayyaqamuy hin as yesniqat tütutaqaynani.

² Añ su'pe'yaqam-niqw, pu wūwuyom tahtaqt pasi'nañway'yuñwni; hihta añ namitunatyawkahkañw namituyqawi'yuñwni; tuptsiwniy añ ö'qalyani; nuhtumi unañway'yuñwni; pu wuhkomaqapsiy yesni.

³ Pu añ wūwuyom momoyam piw amunyūwni; nen God sinomatnihqey pan yesni; qa kokoliyawhtni; nuhtumiq qa atsátoynayani; honaqkuyit qa hihikwyani; añ hihta lolmat tütutuqaynayani.

⁴ Pu momoyhoymuy tutuwnayaqw puma pās unañwat yesni; puwsuñwmuy amumi unañway'yuñwni, pu timuy amumii.

⁵ Hihta añ pās wūwankahkañw hintsatskani; qa nāhoyalayaniqey anyuñwni; qa kikinuntinumyani; sūsu'pamni; puwsuñwmuy kaptsi'yuñwni. Kurs puma pan hinwisq, sinom soon God lavaiyat aqw hiñqaqwani.

⁶ Pu añ tōtimuy um piw u'nanaqw, puma namituyqawi'yuñwni.

⁷ Pu um pas nāp lolmat tumalay'tani. Um panme' pumuy hin yesniqat amumi mahtakni'tani. Um qa paysoq hintsakkañw pās unañway'kañw, pan sinmuy tutuqaynani.

⁸ Um pas qa atsáy'kañw hihta súantaqat yuaatani. Noqw pep pu' kurs hak lavayit aqw hiñqawni; noqw i' hak put ehpewinihqa hamantini, kurs haqam hihta ep un övelantaniqe öviy'o.

⁹ Pu añ tütuwikt moñwímuy amumi tūqayyuñwniqat um tutuqaynani, pu sohsok hihta añ pumuy unañwveyaniqata; qa amumi kolilitotani.

¹⁰ Puma qa hihta moñwímuy uuyiñwnayani; puma yūmosa qaatsáy'kahkañw, tumalay'wisni. Puma panwise', God itamuy ayo öoyhqat tutuqayhpiyat pas hihtatotani sohsok hihta añ'a.

¹¹ Pi God núokway sinmuy sohsokmuy amumi mahtakna, itamuy ayo nõñakniqat öviy'o;

¹² Nihqe pan itamuy tutuqayna: Itam God qa kaptsi'yuñwniqey qe'yat, yep qatsit ahpiy hihihita tuñlayit ayo yúkuniqata. Itam put ayo yukuyat, namituyqawi'kahkañw, God pas kaptsi'kahkañw, suan hinwisni yep qatsit ep'e.

¹³ Hisat itam itah'unañwvahsiy hahlaykahkañw aw yórikyaniqey maqaptsi'kahkañw yēse. Pep hapi pu' God pas pávannihqa, Jesus Christ itamuy ayo óyahqa lolmat tālawñway'kañw mātaktini.

¹⁴ Pam hapi itamuñem nātavi; nihqe sohsok qaanhintsatskiwhqat añqw itamuy mātapqe, itamuy kwañw'ewakwtat, nēnem sinota, itam hihta lolmat tumaltotaniqey kwañwtoynayaniqat öviy'o.

¹⁵ Iit hapi um nuhtumi yuaatani; tūökwantani; pas qa nānahtsopkañw öqalat pas pasiwtaqey pan tūmewantani. Qa hak hapi ūmi qa kwañwátaytani.

3

Christian Conduct

¹ Um sinmuy u'nanaqw, puma añ mohpeq hoñqamuy, pu öqalat pasiwyuñqamuy amumi qa rohomnumyani; pu momñwituy lavaiyamuy añ hinwisni; sohsok hihta lolmat hintsatskaniqey aw pās moñwvas'iwyuñwni.

² Qa hakiy aq̄w qalomáhiñqaq̄wani; qa nāñwuy'yuñwani; hakiy pāsyamantani; qa a'nō unañway sohsokmuy amumum hinwisni.

³ Pi pay itam pas nāp ura hisat piw an'ewakw hinyuñwa; God aw qa tūqayyuñwa; ūnatoyniwya; hīhihta tuñlayit, pu kwañwáewhpit aw tūwik'iwyuñwa; nukpantunatyawyuñwa; kan'ewtunatyawyuñwa; sinom itamumi qa suhtaq'ewya; noq̄w pu itam nānami qa suhtaq'ewya.

⁴ Noq̄w pay God itamumi unañway'taqey, pu itamuy ōkwatuwhqey itamumi mahtaknat, itahhisatqatsiy añq̄w itamuy ayo oya.

⁵⁻⁶ Pam qa itahlomahintsakpiy ahpiy itamuy ayo oya, pas nāp núokway ahpiy'o. Noq̄w itam put tīmatniwhtoti, pam Qahováriwtaqat Hikwsit itamuy qaōwíhuytaq'ō, Jesus Christ añ'a. Noq̄w Hikwsiy añ pam itamuy kwañw'ewakwtat, itamuy pūhuta.

⁷ Noq̄w ōviy God núokwayat ahpiy itam put aw súanyuñwa; nihqe it qatsit qaso'taqat makiwyaniqey tunatyawyuñwa.

⁸ I' yan lavayi pas antsa. Noq̄w ōviy pay um it yūmosa yuaataniqat nu nāwakna, ima God aw tuptsiwni'yuñqam lolmat hintsatskaniqey pās tunatyawwisniqata. Pi yan puma suan hinwise', tūvaañwantotani.

⁹ Nikañw pay um añ hihta āan'e'wakw lavayit qa aw unañwtavi'tani pu hakiy ahpiy sinotiwtaqata, pu tutavot ep nānaqasyaqata, sen put ep nāñwuy'tiwhqata. Pay pam lavayi qa hihkay'ta; pu piw qahimuu.

¹⁰ Um hakiy tūlahsintaqat sūs, sen lōshaqam u'nanat, pay qa a'puñalni,

¹¹ Um it navoti'taqee: Pam pantaqa lomavöhut añq̄w lasqe qaanhinma; nihqe unañwpeq put navoti'ta.

Final Instructions

¹² Ason nu Artemas, sen Tychicus ūmi hōnaq̄w, um qa nātusi'tat, qa sōwunit Nicopolis aw inumini. Pay nu pep tōmōlaniqey yuki'ta.

¹³ Um tutavot aw tuvoti'taqat Zenas-nit, put Apollos pumuy haqaminiqat aq̄w távini; noq̄w kurs pumuy hihta haqni'taq̄w um pumuy paañwani.

¹⁴ Pu itahsinom hihta lolmat hintsatske', añ hakimuy hihta haqni'yuñqamuy paañwayaniqey tuwi'vayani; nen qa paysoq yesni.

¹⁵ Sohsoyam inumumyaqam un ōqalaya. Itahtuptsiwniy añ itamumi unañway'yuñqamuy um inuñem ōqalani. Nam núokwa sohsokmuy umumum yantani. Nam antaa.

Paul PHILEMON aw Pēniata

¹ Nu Paul, Jesus Christ eñem sivilawhqa itahtupkoy Timothyt amum it penta. Itam pas aw itah'unañway, itahtumalsuñway Philemon öqalanta,

² Pu aw itah'unañway Apphiat-nikañw pu Archippus itahnaqöysuñway pumuy piwu, pu God aw tönawtaqamuy umuhkiy ep tsotsvalyaqamuyu.

³ Nam núokwa, pu kwakwha unañwa God Itanay añqw umumi pitsíwtani, pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ añq'ö.

Philemon's Love and Faith

⁴ Pas nu yūmosa Inay God aw nāwakinkañw uhpe hahlayhtimakañw uñem tūviñtima, itupko,

⁵ Yaw um Tutuyqawhqat Jesus Christ aw-nikañw, pu sohsokmuy put aw tuptsiwni'yuñqamuy amumi unañway'kañw, qapēvewnaqat nu navotqee.

⁶ Okiw as sinom uhqapevewniy akw tuwat tuptsiwni'vaye', itam hihta Christ añqw qaöwímakiwyaqat okiw puma māmatsyaniqat nu pan amuñem tūviñtima.

⁷ Pi itam uñ nuhtumi unañway'taqw pas put ep hahlayhtiqe, wuko'nañwti, ispi tuptsiwni'yuñqam uhpiy suyan unañwtotiq'ö.

A Request for Onesimus

⁸ Pay ka nu Christ ep pas qatusi'kañw uñ tusoq'ayataniqey aw öqalay'ta.

⁹ Nikañw nu ūmi unañway'taqe öviy pay nu uñ qa ayatani. Nu Paul wuh-taqanikañw, pu piw nāt Christ Jesus eñem sivilawkañw ūmi okiwhiñqawni.

¹⁰ Nu itiy Onesimus ūmi nunuiñni. Nu siviñuiwtaqw pam qapēvewnit akw itiniwhti.

¹¹ Pay as pi ura pam hisat uñniqw qaápiynikañw, pu' hapi ūmi ápini, pu inumii.

¹² Noqw nu put piw ūmi ahoy tavi; noqw öviy um put pās távini, pas hapi pam aw iunañwa.

¹³ Pay nu as lomatuawit hintsakqey ep sivilawhkañw put tavi'taniqey nāwakna, uhqeniye ep inumi unañwtavi'taniqat öviy'o.

¹⁴ Pay nu qa ūmi maqaptsi'tat put tavi'taniqey qa nāwakna; um qa nawus inumi unañwtapniqey antat, pay um pas suhtaq'ewnikañwniqw pam súantani.

¹⁵ Pay sen pi yantaniqw öviy pam hihsavo ūñaqw ahpiy'o, pu' yahpiy pam sutsep umum hinmani.

¹⁶ Ūm pu' hapi qa tūwikit an put kwúsut, pay uhtupkoy pas aw uh'unañway pan put um kwúsuni. Nu itupkoy an put aw pas unañway'ta; noqw öviy um as tuwat panhtini, pam pi uhtuwiki, piw Tutuyqawhqat ep uhtupko.

¹⁷ Noqw kurs öviy nu uhsuñwaynihqat um pan inumi wūwante', pas um nuyniqey pan put kwúsuni.

¹⁸ Ason pi kurs pam hihta ep ūmi qaanhti qw, sen hihta ūmi pöiwtaqw, pay um inumi put pēnani.

¹⁹ Nu Paul hapi pas nāp imay akw it pēna, pay nu soon ūmi qa sisvini. Pay nu uñ soon u'nanani, um soñawnen pas nāp inumi nāvöiwta.

²⁰ Taay, itupko, um Tutuyqawhqat añ nuy hahlaytoyne', put pās távini. Yan um wūkok nuy unañwtoynani.

²¹ Nu ūmi hin nāwaknaqat um soon qa anhtiniqat nu ep uñ qapēvewnaqe öviy ūmi pēna, ūmi navoti'taqee, nu ūmi hiñqawhqat um soon qa hóyokput hinhtini.

²² Nikañw pay um piw haqami inuñem qenitani, pay hisnen nu umuh-nawakinpiy ahpiy mātaviwe', umumi pítuni.

Final Greetings

²³ Inumum Christ eñem sivilawhqa Epaphras un öqala,

²⁴ Pu Marcus, Aristarchus, Demas, pu Lucas itumalsuñwamu.

²⁵ Nam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ núokwaat umumum yantaa. Nam antaa.

HEBREW sinmuy amuñaqw Tuptsiwni'yuñqamuy amumi Pēni

God's Word through His Son

¹ Ura God pay hisatñahaqaw qa sūs haqam, piw qa supwat akw itanamuy amumi lavayhti, hakimuy lavay'aymuy amuhpiy'o.

² Nikañw pam yepahaq so'ñwamiq pituqw itamumi lavayhtikañw, pu' pahsat Tiy ahpiy'o. Ura pam put hapi aw sohsok hihta nóaniqey put āawna; pi put ahpiy pam sohsok hihta yuku.

³ Noqw pam öqallavayiy akw sohsok hihta poniniytoyna. Pam nay lomatalawñwayat akw talni'ta, piw Nay hin hintañwuqat nuhtumi mahtakna. Pam pas nāp itahqaanhtipuy ayo yuku. Pu panhtiçe pam öveqatsit ep Kaptsiwtaqat putvaçe qatuptu.

The Son Greater than the Angels

⁴ Nihçe God hoñviaymuyatuy amuhpenihçe pas pavan nukñwat namtakna, sam pi pam God Tíatnihçe pan túñwantiwa, noqw God hoñviaymat qa put tímatu.

⁵ Ura God Tiy aw yan lavayhti: Um hapi Itii, it talönvaqat ep nu Unaniwhti, ura kita. Piw yan'i: Nu put náatni, noqw pam ítini, yan'i. Puyaw sen pam hisat hoñviaymuy himuwat aw pan lavayhti? Qae.

⁶ Nikañw pam hoñviaymuy amumi yanwat lavayhti Tiy tūwaqatsit aw távihçe: Uma put pas hihtay'yuñwni, ihoñvia'yam sohsoyamu, yan'i.

⁷ Pu pam púmuywat yan lavayhti: Pam hoñviaymuy hūhukañwtuy pan yúkuñwu, pu tumal'aymuy qōhit wupa'leletaqat pan'i.

⁸ Nikañw pam Tiy aw yan lavayhti: Um hapi God-nihçe yūmosa moñw'iwatani. Um moñwkoy'kañw nuhtumi tuyqawi'kañw súanhinmani.

⁹ Um hapi pas suan hinwisqamuy ep hahlayhti, pu qaanhinwisqamuy aw qa suhtaç'ewa; paniqw hapi öviy God Una uñ moñw'asnaçe, uñ uhsinosñwamuy amuhpenihçe pas pavan hahlaytavinma.

¹⁰ Pu piw yan lavayhti: Pu ūm'i, Tutuyqawhqa, um yayhniwhqat epeç tūwaqatsit yayhniyat wunuptsina. Um uhmay akw tokpelat yukuhata.

¹¹ Pam pay sūlawhtini, noqw umwa qa hinwat hinhtini; pu pam pay yuwsit an sakwítini.

¹² Noqw um put usimnit an nōmōmnat ayo távini, noqw pam nāhoyñwaniwni; nikañw um hapi pas qa alōñtini, pu uhqatsi pas qa haqami sohtini.

¹³ Yanta, piw pam Tiy aw yan lavayhti: Um hāk iputvaçe qátuni, nu uhtuwqamuy áñwutaqw puma ūmi maqaptsi'yuñwniqat aw pahsavoo. Noqw ya sen pam hoñvia'yatuy himuwat aw hísathaqam yan lavayhti?

¹⁴ Puma pi sohsoyam hikwsiniñwunihçe nuhtumi unañwtavi'yuñwniçe ayatiwya, imuy ayo nōñakniqamuy amumi tumalay'yuñwniçe öviy'o.

2

The Great Salvation

¹ Yaniqw öviy itam hihta nanaptaçe pas kurs hin aw qa pās tunatyaltotini, nāp hisat pi itam put añqw lasyani.

² Taç God hoñviaymuy amuhpiy tutavot nuhtumi mātapçe pas öqalay akw put aw antsana; nihçe añsakis hak mewnit aw qa tuqayvastaqw, pu sen tutavot añqw lasq, God hakiy suan put ep hinwat yukunañwu.

³ Nikañw pam yepehaq Tiy ahpiy itamuy hin ayo nõñakniqat itamuy āawna. Noqw itam it lavayit qaõwihintaqat aw qa unañwtapye' hin ayo nõñakni? Pi ura Tutuyqawhqa pas nāp itamuy mohti put āawna, noqw put aw tuqayvas-totaqam pu' tuwat itamumi put mātapya.

⁴ Noqw God piw pumuy amumum tumalay'kañw pumuy amuhpiy kātumalta. Pam put akw pumuy suan lavayhtotiqat tuawi'ta. Pi pam Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy kuwahtiput hin tunatyawtaqey pan sinmuy nanāp huyta.

The Leader of Salvation

⁵ God qa hoñvia'yatuy tūwaqatsit nātoniqat aw moñw'oya. Pi tūwaqatsit nātoniqat nu yuaata.

⁶ Nikañw hak God aw tāwit añ tūviñtaqey aw pañqawu: Ya sino hak hímuniqw õviy um put u'ni'ta? Ya sino himu hakniqw õviy um put aw kikinumvohta?

⁷ Pi um put pay hihsavo hoñvia'yatuy qa amuñk pitsíwtaqat pan yuku. Nikañw it atsve pu' pam pas hímuniwhtikañw piw kaptsitiwniqat um put eñem yuku; piw um uhtumaltipuy aw put moñwtavi.

⁸ Nihqe sohsoy himu put aw maqaptsiwtaniqat um put aw noa, yan'i. Pi pam sohsoy hihta put aw maqaptsiy yantaniqat õviy put atpikaqey tañataqey qa hihta pēta. Noqw pay pi itam qa sohsoy hihta put aw maqaptsiy yantaqat aw yórikya.

⁹ Noqw itam Jesus pas hímuniqat, pu piw kaptsitiwhqat aw tāyyuñwa. Ura pam hapi hihsavo hoñvia'yatuy qa amuñk pitsíwtaqat yukiltiqey, sinmuy sohsoymuy amuñem kānavot, mokniqat God pan put eñem yuku, itamuy õkwatuwhqee.

¹⁰ Noqw Jesus Christ ayo nõñakqamuy tsamqa pas pasiwtañiqey õviy nawus kānavotpit añ kuyva, ispi God sohsoy hihta nēñen yukuhqa kaysiwhqamuy timuy lomaqatsit aw tsamniqey nāwakanakañw, Tiy eñem pan tunatyawtaq'õ; pi putniqw pam lomahinta.

¹¹ Pi hakim God tímarniwhtotiqam hapi Jesus Christ atsviy put tímatu. Nihqe õviy put amum sūkw nay'yuñwa. Noqw õviy God Tiat pumuy tupkolawniqey qa hahmana, nikañw pañqawu:

¹² Nu un itupkomuy āawnani; nu uhsinomuy amuhsonve ūmi tayawinpit tātawlawni, kita.

¹³ Pu piw yan'i: Nu put hapi aw yantani. Pu piw yan'i: Yep nūu, God timuy inumi nóahqamuy nu pumuy amumuma.

¹⁴ Noqw hakiy timat sūn tokoy'yuñqw, piw unwáam suntañwu. Noqw pay õviy piw Jesus nāp itamun yukilti, pam mōke' it Nukpanat símoknaniqey õviy'o, it hakiy tukwyantaniqey aw õqalat as pasiwtaqata.

¹⁵ Nen itamuy yahpiy haqahpiy mokiwuy qa mamqasyaniqat itamuñem yúkuni, itamuy itahqatsiy añ ahsupoq put mamqasyaqamuy.

¹⁶ Pi suyan pi pam qa hoñvia'yatuy amún tokoy'vat, Abraham tímuyatuy amún tokoy'va.

¹⁷ Yaniqw õviy pam pas nawus sohsoy hihta añ tupkomuy amún yukilti, pumuy amuñem God awwat mohpeq moñwiniqey õviy'o. Nihqe pam tumalay ep súanhinmaqey pumuy õkwatuwhqee, nāp nātapqey pumuy qaanhtipuyamuy ayo yuku.

¹⁸ Pi pam pas nāp aw unaheviwhqey ep kānavotqey, õviy pam unaheviwyaqamuy amumi unañwtapniqey aw pasiwta.

3

Jesus Greater than Moses

¹ Noqw òviy'ò itupkomu, uma God tímatu, piw put tímatnihqey pan hinwisniqey aw wánwayniwya. Kurs uma Jesus Christ itahtuptsiwniy itamumi kwusivaniqe òviy ayaiwtaqat aw wūwayani, itamuñem God awwat mohpeq moñw'iwtaqat aw'i.

² God hihta aw put taviqw, añ ahsupoq pam suan hinma, ura hin Moses God tímuyatuy amumi pās tunatyawmaqat pan'i.

³ Pi Jesus hapi Moses epnihqe pas pavan kaptsiwtaniqey hihkay'ta, pi kīvituy mohpeqniñqa put amum yesqamuy amuhpenihqe pas pavan kaptsiwa.

⁴ Pi sohsokmuy kīvituy amuñaqw suhka mohpeqniñwu. Noqw sohsok hihta aw mohpeqniñqa hapi i' God.

⁵ Noqw Moses tumal'ayat an God tímuyatuy amumi mohpeq wúnuhqe súan tumalay'ta; nihqe God itamumi hin lavayhtiniqat pam añwu pay tuaw'i'ta.

⁶ Noqw pay Christ God tíatnikañw tímuyatuy amumi mohpeq wunu, nihqe suan tumalay'ta. Noqw itam God tímatu, kurs yūmosa put qapēvewnayee, pu hahlaykahkañw hihta aw yórikyaniqey tunatyayat qa wílekni'yuñwee.

A Rest for God's People

⁷ Yanta hápiniqw, òviy ura Qahováriwtaqa Hikwsi pañqawu: Kurs uma pu' tawat ep put tónayat nanapte'

⁸ Uma qa nāwuko'nañwtotani. Ura umunam qayēsiwhpuvehaqam inumi rohomhtotiqe nuy puhtsemoknaya.

⁹ Ura puma inumi hepya, piw inumi tuwantota, lōp sunat yahsañwuy añ itumalay aw taywiskahkañwo; noqw uma qa amún hinhtotini.

¹⁰ Paniqw òviy nu ephaqam qatsívaptsiwyuñqamuy amuhpe qahahlayhtiqe pañqawu: Puma yūmosa unañwpeq inuñaqw lahsiwyuñwa, pu puma haqe' itunatyay qa tuwi'yuñwa.

¹¹ Noqw òviy nu itsívutiqe pas öqalat pan lavayhti: Pay puma pas nawus soon haqam nāsuñwnayaniqey aw ökini. Ura pan pey'ta.

¹² Noqw òviy'ò itupkomu, uma nānami tunatyaltotini, taq nāp hisat sen hak God pas qátuhqat añqw lahse', qalomá'nañway akw God pēvewintini.

¹³ Uma nāqavo nāökwhantani, nāt umuñem qénitniq'ö, taq sen umuñaqw haqawa qaanhtiput unatwiyat ahpiy a'nö unañwtini.

¹⁴ Ura itam Christ aw tūtuptsiwa. Nihqe kurs itam qa haqami nañ'eknaye', yūmosa itahtuptsiwniy añ hinwise', itam put amum sohsok hihta makiwyani.

¹⁵ Ura nu pañqawhq tutuvenit ep yan pey'ta: Kurs uma pu' tawat ep put tónayat nanapte' uma qa nāwuko'nañwtotani. Ura umunam inumi rohomhtoti. Noqw uma qa amún hinhtotini, yan'i.

¹⁶ Taq ura haqawat as nanaptat, put puhtsemoknaya, nīkañw pay qa sohsoyam Moses amum Egypt añqw nõñakqam panhtoti.

¹⁷ Noqw ya hakim lōp sunat yahsañwuy añ put unañwmoknaya? Pay ima hakim piw qaanhtotiqe, qayēsiwhpuvehaqam súlawhti.

¹⁸ Noqw ya pam hakimuy amumi pas qa öwílvayhtiqe pas soon haqam nāsuñwnayaniqey aw ökiniqat pañqawu? Imuy añ qatuptsiwni'yuñqamuy amumi.

¹⁹ Noqw òviy pay hapi puma pas qa tuptsiwyaqe soon pañso yuñni.

4

¹ Noq̄w ōviy'ō, itupkomu. Itam haq̄am nāsuñwnayaniqey aw ökininiq̄w itamuñem nāt qeni. Nikañw itam tunatyaltotini, taq̄ ka umuñaq̄w haq̄awa pañsoq̄ qa pítuni.

² Pi lomatuawi pumuy amumi yuaatiwhq̄a piw itamumi yuaatiwa; noq̄w pay put lavayit akw puma qa moñwvastoti, pi puma as nanaptat qa tütuptsiwa.

³ Pi itam añ tütuptsiwaq̄am haq̄am nāsuñwnayaniqey aw öki, hin pam lavayhtiq̄at pan'i: Nu itsívutiqe pas pañqawu: Pay puma pas soon haq̄am nāsuñwnayaniqey aw ökini, nu kita. Pi pam pas nāp tūwaqatsit yayhniwhq̄at pepeq̄ tumaltaqey yuku.

⁴ Oviypi ura pam háqe'wat tsañe'sikis talönnit yanwat lavayhti: Pu God tsañe'sikis talönnit ep sohsok tutmalay añq̄w nāsuñwna.

⁵ Nit pu yep piw nāt pañqawu: Pay puma pas soon haq̄am nāsuñwnayaniqey aw ökini, nu kita.

⁶ Noq̄w pay haq̄awat pas nāt soon pañsoq̄ aw qa ökini, pu imuy hakimuy amumi pam mohti yuaatiwhq̄ puma qa tütuptsiwhq̄e ōviy aw qa öki.

⁷ Pu piw nāt pam suk̄w talönnit tuwantaq̄e, David ahpiy pañqawu: Pūu, kita, pay hísattiq'ö; pi ura pañqawu: Kurs uma pu' talönnit ep put tōnayāt nanapte', uma qa nāwuko'nañwtotani.

⁸ Pi as Joshua pumuy nāsuñwnanaq̄w soon God put atsva piw nāt itamuy pañsoq̄ ökiniaq̄at tokiltoynaniqey pañqawni.

⁹ Noq̄w ōviy hapi God sinomuyatuy nāsuñwnayaniniq̄w amuñem nāt qeni.

¹⁰ Pi nasuñwpiyat aw pákihq̄a piw ōviy nāp hintsakpiy pahsavō hintsakñwu, God hintsakpiy panhtiq̄at pan'i.

¹¹ Noq̄w ōviy God itamuy haq̄am nāsuñwnayaniq̄at itamuñem qeni'taq̄w, itam pañsoq̄ ökiniaq̄e qanātusi'yun̄w̄ni; taq̄ nāphisat sen uma haq̄awa pumuy amún qatuptsiwni'te', pañsoq̄ qa pítuni.

¹² Pi God lavayiat tayta, piw a'nō lay'ta. Pam sipwuvahpit an nan'ikaq̄e añ qalay'ta; nihq̄e hakiy unañwayāt hikwsiyāt añq̄w nāhoy tükuniqey ōqalay'ta, piw hakiy ōqawiyāt ōqayat añq̄w nāhoy tükuniqeyu. Pam hakiy tutnatyayat piw wuwniyāt hímuniq̄at hakiy aw susmataq̄tañwu.

¹³ Pi itam nawus God aw nātuhtuallyani, sohsok hihta navoti'taq̄at aw'i. Noq̄w sohsōy himu yukiwtaqa put aw susmataq̄'a; qahimu put aw tupkiwta.

Jesus the Great High Priest

¹⁴ Noq̄w itam itahtuptsiwniy ep hūrs hoñni; pi God Tiat, Jesus Christ ōmiqatsit aw pákihq̄e God awwat mohpeq̄ moñw'iwta; nihq̄e pepeq̄ itamuñem nāwakinma.

¹⁵ Pi itamuy qaöqawi'yun̄q̄w, itamuñem nāwakinmaqa sohsok mātsi'taq̄e itamuy ōkwatuwa; pi pām pay itamun sohsok hihta añ unaheviwkañw, pay qa haq̄am qaanhti.

¹⁶ Noq̄w ōviy itam qamaq̄ásneveq̄ God moñw'atsvewayāt aw ökini, nen itam pep núokwayāt kwusuyani; pu itam sóonhtote' núokwayāt akw paañwniwyani.

5

¹ Pi uma navoti'yun̄q̄w, God Jew-sinmuy amuñaq̄w hakiy namorste', put awwat mohpeq̄ put moñwtaviñwu. Noq̄w pahsat pu pam sinmuy amuñem God aw okiwlawn̄wu; nihq̄e pumuy amuñem hom'oyiyamuy God aw nóañwu; piw qaanhtipuyamuy ep hihtuy qōyañwu.

² Nikañw pam pay pumuy amún sínōnihq̄e ōviy qa pasiwta; nihq̄e ōviy pam tutavot qa navoti'yun̄q̄amuy, piw put añq̄w lasyaq̄amuy ōkwatuwniqey tuwi'ta.

³ Pam sínonihqe nawus nāp qaanhtipuy ep hihtuy nīnañwu; pu pahsat sinmuy qaanhtipuyamuy ep piw amuñem hihta nīnañwu.

⁴ Noqw soon hak God awwat nāmoñwtapñwu; nīkañw God hapi hakiy moñwtapñwu; ura pam Aaron put aw tavi; pu put añkyaqamuy pīwu.

⁵ Noqw òviy Christ God awwat mohpeq moñwtaviwhqe pay qa nāp nātsokana, nīkañw pay God put naat pan put yukuna. Ura pam put aw pañqawu: Um hapi ítii, it tāwat ep nu Unaniwhti.

⁶ Pay ura pi pam piw haqam pañqawu: Um hapi pas sūs God awwat moñwi, Melchisedec tuwiyat an'í.

⁷ Ura Christ nāt tūwaqatsit ep qátuhqe, God aw okiw nāwaknaqe, a'nō pakkañw pas naokiwlawu, hakiy mokiwwuy añqw put ayo táviniqey aw òqalat pasiwtaqat aw'í; noqw nāwakinpiat hu'waniwa, pam Nay aw tuqay-vahsi'maqw òviy'ò.

⁸ Pay as pi pam God tíatnīkañw hīhihta añ kānavotqe put aw tuqay-vahsi'maniqey tuwi'va.

⁹ Pu pam hin hintaniqey an yukiltiqe pep pu' pam aw tūqayyuñqamuy sūs ayo óyaniqat pan Naat put eñem yuku.

¹⁰ Pi God hapi put awwat mohpeq moñwtavi, Melchisedec tuwiyat an'í.

Warning against Falling Away

¹¹ Noqw itam as Melchisedec wūhak hin lavayhtotiniqw put pañqawniqw qatuvosi, uma qa íts nanaptañwuniqw òviy'ò.

¹² Uma wūyavo Christ aw tuptsiwni'yuñwa, añwu as uma sinmuy tutuqay-nayanīkañwo, pay nāt hak pas God lavaiyat pas pu' pas umuy tutuqay-naniqat uma pepya. Uma titipostuy amunyuñqe pīhut-sa nānawakna; niñqe uma kurs hin hurut nōsiwhqat kātotini.

¹³ Pīhut-sa akw qátuhqa súantaqat qatsit, pu qasuintaqat qa mātsi'taqey antañwu; pi pam qaòqáwi'tañwuniñqee.

¹⁴ Noqw pay tukwsiwyuñqam hurut nōsiwhqat soon qa kātotini, pi puma yūmosa put nōnovaqe hihta lolmatniñqat, pu qalolmatniñqat mātsi'yuñwa.

6

¹ Noqw itam hihta pay tutuqayyaqey qa pūvut-sa yuaatotat, momi hóyokye' tukwsiwwisni. Itam pay itahhintsakpiy itamumi qahimuniwhtiñqat añqw lasyaqe God qapēvewnaya.

² Pu itam pay kūyit akw tuvoylatiwhqat hihta tuawi'taqat nanapta; pu Hikwsi hakiy hin òqalmaqañwuqat itam pay navoti'yuñwa. Pu so'pum ahoy yesvaniqat hak itamuy pay tutuqayna. Pu God sohsokmuy itamuñem sūs hin yúkuniqat itam pay tuwi'vaya.

³ Noqw yahpiy pu' itam hihta akw òqawhtotaniqey putwatyani, kurs God pan itamuñem yuki'taniq'ò.

⁴ Pi uma sūs unañwtalawvaya, pu òveqatsit añqw hihta kuwahtiput añqw yukuya, pu Qahováriwtaqat Hikwsit nuhtum makiwya,

⁵ Pu soñawnen God lavaiyat lolmat añqw yukuya, pu qatsit nātoniqat ep hīhihta òqalat añq'ò.

⁶ Nīkañw kurs uma God pōhuyat añqw lasyaqw, kurs hak umuy God aw ahoy tsamvani. Soñawnen pi uma nankiwakw God Tiyat piw nahoylehtsit aw muayat, nuhtutpik put hamantoynayani.

⁷ Pi tutskwat aw qa sūs yokvaqw, pam mowaiwkañw, piw put tumalay'yuñqamuy amuñem hihta aniwnañwuniñqat God unañwveniñwu.

⁸ Nikañw i' himu tsutskuy'yuñqa pu kütay'yuñqa pay ayo yukiwñwu, nihqe pāpu pay maspiwniqe, òviy taqtsokiwñwu.

⁹ Nikañwo, aw iunañwam itupkomu, nāmahin pi as nu yan hiñqawkañw qa pas pas umuy tuawi'ta, nikañw nu umuy qapēvewna, pi hak ayo yámakqey hin qátuñwuqat uma pan yēse.

¹⁰ Noqw God qa hihta ep qasuantage umuhtumalay soon qa tunatyawtani. Pi uma put aw unañway'yuñqe òviy sinomuyatuy amumi unañwtavi'yuñwa, piw nāt amumi unañwtavi'wisa.

¹¹ Noqw uma yūmosa nānani unañway'yuñwniqat nu okiw as nāwakna, nen uma umuh'ahsatiy sohsok òmahtotani, pu umuh'unañwvahsiy aw yórikyani.

¹² Ura hakim God awiniyat qapēvewnayaqe qa nañ'eknayat, pas antsa unañwvahsiy aw yórikya. Noqw pan piw uma qapēvewnayakahkañw qa nañ'eknayani.

God's Sure Promise

¹³ Pi ura God Abraham aw hihta pasiwnaqe kurs hakiy pas pávannihqat aw yankañw òqalat lavayhtiniqe nāp tuñwniy aw yankañw lavayhtiqe,

¹⁴ Pañqawu: Pay nu pas nāp soon uñ qa hahlayhtapne', òqawhtoynani, pu uñ natkotoynani, kita.

¹⁵ Noqw òviy pam qa yāvaiwkañw añ kuyvaqe put aw awinit aw yori.

¹⁶ Pi sino hakiy pávannihqat aw yankañw qa òwílvayhtiniqw pahsat pay puma lavaiy sohtapnayañwu.

¹⁷ Noqw òviy God itamuy paañwaniqey itamuy āawnaqe nāp natñwaniy aw yankañw qa òwílvayhti. Noqw òviy pam tunatyay pas soon qa alóntaniqat itam navoti'yuñwni.

¹⁸ Pam awiniy, piw lavaiy soon alóntani, pu pas soon atsátani; noqw òviy itam put aw taqa'nañwtotiqe watqaqam wūkoq unañwtote' God hin itamuy āawnaqey pan itamuy ayo óyaniqat itam navoti'yuñwa.

¹⁹ It yan unañwvahsit itam pasiwyuñwa, pu put aw yankahkañw itam hūrs hoñni; pi pam pas qa hinwat hinhtiñwu. Christ hapi aw itam yanyuñwa, hakiy òveqatsit ep qátuhqat aw'i.

²⁰ Pam itamuhsavo pañsoq pákihqe, itamuñem Nay aw naokiwlawu. Pi pam Melchisedec tuwiyat ahpiy God awwat susmohpeq sūs moñwtaviwa.

7

The Priest Melchizedek

¹ Pi i' hapi hak Melchisedec Salem ep moñwi, pas Sus'oveqnihqat God awwat wimmoñwi. Ura pam Abraham ahsawvaqe, aw òqala, pam momñwituy haqam súlawhtiqat añqw ahoy pitutoq'ò.

² Noqw Abraham sohsok hihta sun pakwút-sikivo oyiwyuñqat añqw sūkw oyiwhqat put maqa. (Melchisedec tuñwniyat namtòkiwhqe moñwi súan hinmaqa i'nihqe pam'i; nikañw pay pam piw Salem ep móñw'iwtaqe òviy moñwi kwakwhat unañway'taqa yan túñwantiwa, pi Salem kwakwhat qatsi i'nihqe pam'i.)

³ Hak náatnihqat, pu yúatnihqat qa hage' pey'ta, pu hakim put kwámatnihqam qa navotiwta, sen túmatnihqam qa navotiwta. Pam hisat tihtiwhqat, pu hisat mokqat pam qa pey'ta. Pam yan God Tiyat an yukiwta; pam yūmosa God awwat moñw'iwta.)

⁴ Meh, i' hak pas pavan a'nö hímuu. Ura Abraham itahwu'ya hakimuy momñwituy kíqòtaqe pumuy poswa; nihqe tukwhaniy pakwút-sikivo oyah-taqa, sūkw oyiwhqat Melchisedec aw noa.

⁵ Noq̄w Moses pan tutaptaq̄w, imuy Jew-sinmuy amuñaq̄w God awwat momñwit, Levit ahpiyvimat pan tuwi'yuñwa. Puma sinomuy amuñaq̄w hihta pakwút-sikivo oyiwyuñqat añq̄w sūkw oyiwhqat ömalalwañwu, nāmahin pi as puma sinomuy amún Abraham tímatu.

⁶ Noq̄w Melchisedec as qa Levit-sinomuy amuhpiynikañw, Abraham añq̄w put ömahtat, pu Abraham öqala, pay pi ura God Abraham öqalaniqey āawna.

⁷ Noq̄w itam navoti'yuñq̄w, hak pavansino hapi söqavuñwsinot öqalaniñwu.

⁸ Noq̄w ima Levit ahpiyvimat sinomuy amuñaq̄w sivit ömahtotaqam pay soa; noq̄w pay i' Melchisedec itanay Abraham añq̄w put ömahtaqa pam mokqat i' qa haqam tutuvenit añ pey'ta.

⁹ Pu as nu piw pañqawniqw i' Levi sivit ömalawhqa soñawnen Abraham ahpiy put pan oyiwtaqat Melchisedec aw mātavi.

¹⁰ Ispi Melchisedec Abraham ahsawvaq̄w, soñawnen pam Levit qeniyat ep wunu, öviy pi Levi put ahpiyviyniq'ö.

¹¹ Ima Jew-sinom God awwat momñwituy, Levit ahpiyvimumyatuy amuhpiy tutavot makiwya. Noq̄w pay pumuy tumalaam qa pasiwtaq̄w, öviy nawus God sukwat moñwtavi-it Jesus Christ. Pam hapi qa Aaron ahpiy'o, nikañw pam Melchisedec an moñwtaviwa, God ahpiy'o.

¹² Noq̄w ason God hakiy Judat ahpiyviyat moñwtave', nawus pahsat pam tutavot alöntani.

¹³⁻¹⁴ Pi itam navoti'yuñq̄w, Jesus qa Levit ahpiynit, Judat ahpiy'o. Puma hapi as qa wimmoñwnamorstiwiya; pu Moses qa pumuy put tumalmaqa.

Another Priest, like Melchizedek

¹⁵ Pu nāt pas i' piw susmataq'a: Pas hapi Christ Melchisedec antaqa God awwat moñwtaviwa.

¹⁶ Pam nāitniwniqat tutavot qa put ahpiynit, pas qatsit qaso'taqat öqalayay ahpiy put aw taviwa.

¹⁷ Pi pam put pan lalvaya: Um hapi Melchisedec tuwiyat an pas sūs God awwat moñw'iwta.

¹⁸ Suyan pi mohti hin tutaptiwhqa qa öqalaniqe, pu qa apitiqe öviy ayo yukiwa.

¹⁹ Pi pam pep hin tutavo qa hakiy pas suyan hin hintaniqat antsana; noq̄w pay tutavo ayo yukiwhq, itam pu' hapi hihta pas pavan nukñwat aw yanyuñwa, it Jesus aw'i; nihqe put hapi ahpiy itam God aw ökiwta.

²⁰ Meh, God Jesus put awwat moñwtapqe pas pavan put aw lavayvasiwna.

²¹ Ura pam hisat Aaron ahpiyvity moñw'oyhqe, qa hihta pumuy amumi pas suyan pasiwna. Nikañw pam Jesus moñwtapqe, put aw pasiwnaqe aw pañqawu: Tutuyqawhqa hapi pas öqalat lavayhtiye soon alöntani; nihqe pam ūmi yan lavayhti: Um hapi pas Melchisedec tuwiyat anwat God awwat pas sūs moñwtaviwa.

²² Noq̄w öviy God itamumi hihta nukñwat pasiwnaqw, Christ pas nāp put aw antsanhtani.

²³ Pu pay pas pi antsa Aaron ahpiyvit kaysiwhqam God awwat moñw'iwyuñwa, pi himuwa möke', pañso pahsavoniñwuniqw öviy'o.

²⁴ Noq̄w Christ hapi pas sutsep qátuhqe, öviy qa nahlakñwuqat God awwat moñwqenit makiway'ta.

²⁵ Pantaq̄w hapi öviy pam put añ God aw ökiwtaqamuy pas sūs ayo óyaniqey aw öqalat pasiwta, suyan pi sutsep qátukañw, amuñem lavayi'maniqey öviy'o.

²⁶ Pi pantaqa God awwat susmohpeq moñwi sūitamuhpee, qahováriwtaqa, qa nukpana, qa hihta akw hintaqa, qaanhinwisqamuy amuñaq̄w lahsiwtaqa, pas öveqatsit yupqövaqe pákihqa.

²⁷ God awwat momñwit pi nāqavo put aw hihtuy qōyantotañwu, mohti nanāp qaanhtipuy epnit, ańk pu sinmuy qaanhtipuyamuy ep'e. Noqw Christ pi qa pumuy amún hinhtiçe, sūs nātavi.

²⁸ Tutavo pi pay sinmuy qa pasiwyuñqamuy God awwat moñwtañalawu. Noqw pay God tutavot ayo yúkuhqe, öqalvasiwnit akw pas nāp Tiy pas suyan pasiwtaqat put aw sūs pana.

8

Jesus Our High Priest

¹ Pu' hapi nu pas pávannihqat lavayhtini: Jesus hin hintaniqey pasiwtaqa itamuñem God awwat moñwtaviwa; nihqe öveqatsit ep Kapsitiwhqat moñw'atsvewayat putvaqewat qatuptu.

² Pam God kīyat ep yeyespit pas āantsawat ep tumalay'ta, God kīyat pas antsanihqat ep'e. Tutuyqawhqa pas nāp hapi put kīhut kīta, qa sino.

³ Pi God awwat moñw'iwtaqa hihta kuwahtiput put aw öoyniqey pu aw hihtuy qōyantaniqey ep pan taviwñwu; noqw öviy Christ hapi pas pay soon tuwat hihta qa távini.

⁴ Pi as pam tūwaqatsit ep hinnume', soon God awwat mórñwini, pi God awwat momñwit hihta kuwahtiput nāt öoyhtiwiwa, tutavot an'i.

⁵ Ima pi God kīyat pas antsanihqat öveqatsit epnihqat qa pan tumalay'yuñwa, soñawnen pi pam öveqatsit kihsiwniyat anta; pi God kīyat tūwaqatsit epnihqa pas antsanihqat tuawi'ta. Ura Moses haqam God eñem hintsatskiwhqat mötsápkít wunuptsinaniqw, God put aw pañqawu: Nu tükwit epeq ūmi hin mātaknaqw, um pan sohsok hihta yúkuni, aw kita.

⁶ Ura Aaron ahpiyvít namivasiwnit pas nukñwat añ hintsak-wisa, pam pi God tutavot aw tōñaniwtañwu; noqw tis pi Christ hapi namivasiwnit put epnihqe pas pavan nukñwat añ hintsakñwu, ispi pam God awiniyat aw tōñaniwtañwuniq'ö.

⁷ Noqw pay mohtiwat pasiwni qa pasiwta; pay as pam qa pantaniqw soon pas piw nāt ańk himuwani.

⁸ Noqw pi God put aw hihta qa pasiwtaqat túwahqe pañqawu: Meh, pay hapi nāt aw pituni, kita Tutuyqawhqa; noqw ep pu' nu Israel-sinmuy-nikañw pu Judah-sinmuy amumi pūhut pasiwnani,

⁹ Ura nu námuyatuy amumi hin pasiwnaqey qa pan'i. Ura nu hisat pumuy māyamuy ñuy'kañw, tutskwat Egypt añqw pumuy ipwat, amumi hihta pasiwna. Noqw pay puma ivasiwniy añ qa yūmosa hinwisq, öviy nu pumuy amumi qa unañwtavi, kita Tutuyqawhqa.

¹⁰ Noqw pep pu' atsve nu Israel-sinmuy amumi yan pasiwnani, kita Tutuyqawhqa: Nu ilavayiy pumuy wuwniyamuy aw tañatani, pu nu soñawnen itutavoy unañwayamuy añ pēnani; noqw nu pumuy Tutuyqawhqaamni; noqw puma isinomni.

¹¹ Pu soon hak sinosñway, sen tupkoy tutuqayne' aw pañqawni: Um Tutuyqawhqat tuwi'tani, kitani; pi sohsoyam nuy tuwi'yuñwniq'ö, sushin'ewakw-nikañw pu suspavannihqat aqw pahsavoo,

¹² Pi nu pumuy qaanhtipuyamuy ep ökwatuwi'taniqee, pu qaanhintsakpiyamuy, pu nukpanhtuwiyamuy nu soon pāpu u'ni'tani.

¹³ Noqw pam pumuy amumi pūhut pasiwnaniqey pañqawhqa, suyan pi mohti pasiwni putniqw pay hin'ewayhti. Noqw himu hin'ewayhtiqa, pu hisattiqa pi pāpu pay sұлawhtiñwu.

9

Earthly and Heavenly Worship

¹ Ura God Israel-sinmuy amumi pasiwnaqe, hin put eñem hintsatskaniqat amumi tutapta. Noqw òviy puma put eñem mötsápkít pas āantsawat wunuptsi-naya.

² Noqw ura mötsápkít ihpovewat ep wihqöhi wunu, pu nönöspi; noqw put ep nōva poñaiwta; pam yeyespi ura pas Aantsawa yan túñwantiwa.

³ Noqw pu ura mötsáp'uhíst yupqöyumiq piw yeyespi Susqahovariwtaqa yan túñwantiwa.

⁴ Pep ura sikavalasivat añqw tataqtsokpi qātsi, noqw pu pasiwnit ep tatañpi, sikavalasivat akw ahsupoq nōmiwtaqa; noqw ura put ahsonve sīvut añqw mēna tañawtaqa pakiwta; pam sīvu sikavalasivat añqw yukiwta; pu ura Aaron murikhoat tsīyakqa piw ep pakiwta, noqw pu ura owavutsqat añ pasiwni pey'taqa.

⁵ Noqw ima hihtu Cherubim God lolmat tālawñwayat akw nōmiwtaqam tatañpit atsvenihqat nākwapni'ta; noqw ura tatañpit nākwapniat núokwavihka yan túñwantiwa. Noqw pay itam kurs hin yep put pas hin hintaqat pasiwtaqat yuaatotani.

⁶ Noqw i' yantaqa pās panwat yukiltiqw, ima God awwat momñwit pay sutsep ihpove yeyespit aw yuñte', God eñem himu hintsatskiwhqat hintsatskañwu.

⁷ Nikañw yūmowat pay i' God awwat pas mohpeq moñwi pas nāla añsakis yahsañwuy ep sūs pákiñwu, pas uñwat yankañw-saa; nen put nēnem God aw mātapñwu, pu sinmuy òwihiniwhtipuyamuy ep'e.

⁸ Noqw Qahováriwtaqa Hikwsi it akw itamuy it tutuqayna: Nāt mohtiwat kīhut wunuqww, pas susqahovariwuy yeyespit aw nāt uhtsiwta.

⁹ Noqw pep hintsakpi yep qatsit tuawi'ta. Puma pi God aw hīhihta kuwahtiput òoyya; piw put eñem hihtuy qöyantota. Noqw nāmahin pi as hak pantsakq, pam pantaqa kurs hin put unañwayat añqw qaantipuyat ayo hōnani.

¹⁰ Pi pam tutavo hihta suovaamnihqat-sa yuaatañwu-puma hihta nōñsaniqata, pu hihta hīhikwyaniqata, pu hin napwatotaniqata. Noqw pam tutavo pay hāk hihkay'ta, hisat pam sūlawhtiniqey aw pahsavoo.

¹¹⁻¹² Noqw pay God itamumi hihta lolmat pasiwnaqw, Christ itamuñem God awwat mōñwiniqey òviy wunuptu; nihqey soñawnen mötsápkít añ kuyvaqey sūs haqam susqahováriwhput aw pañso paki. Pam mötsápkí hin hintaniqey pasiwtaqey, mohtiwat epnihqey pas pavan nukñwa, òviy pi pam qa tūwaqatsit ep wunu, piw qa sinmuy māyamuy ahpiy yukiwa. Noqw Christ nāp uñway yankañw pañso paki, hīhihtuy uñwáyamuy qa put yankañwo, sen kapīrat uñwáyata, sen wakashoyat uñwáyata. Pam pañso pákihqey itamuy sūs qenivo oya.

¹³ Ura mohti pasiwni yan yukuqww kurs haqawa hihta akw tuyoy'ewayhtiqw, God awwat moñwi wākasit uñwáyat, sen kapīrat uñwáyat akw put mahkwañwu. Pu piw pam wakasmanat taqtsokiwhqat qötsviyat kūyit akw namiqwriwtaqat akw put mahkwañwu.

¹⁴ Noqw kurs pam pantaqa hakiy tuyoy'ewakwnihqat kwañw'ewakwtaniqey aw òqalay'taqw, Christ pas nāp uñwáat tis pi òviy kurs hin itah'unañway qa kwañw'ewakwtani, ispi pam Hikwsit sūtsepnihqat añ God aw nātapqey itamuñem mokq'ö. Noqw pi itam kwañw'ewayhtotiqey soon pāpu hisat hin yesqey pan yesni; nikañw itam God sutsep qátuhqat eñem apiwuyunñwi.

¹⁵ Yantaq̄w hapi ōviy pam puhuvasiwnit God-nikañw pu sinmuy amuhtsave hintsaki. Ūra ima hakim mohti pasiwnit aw yanyuñqam tutavot ep qaanhtoti. Noq̄w pay Christ mokq̄e mohti pasiwnit añq̄w pumuy mātavi; nihq̄e sohsokmuy wāñwayniwyaqamuy amuñem q̄enit yukuq̄w, God amumi hin āawnaq̄w, puma makiwyaq̄e sutsep himuy'yuñw̄ni.

¹⁶ Noq̄w itam navoti'yuñq̄w, haq̄am hakiy ahkwayñap himu hin hintaniqa yukiwtaq̄w, pay kurs pi hin pan put yuki'taq̄a qa mokq̄, pam aw antañwu.

¹⁷ Pi hin hintaniqa yuki sinot mokq̄, pep pu' hihkay'tañwu; qa pantaq̄w pay nāt put pasiwnaqa qatuq̄w, pam qa ōqalaniñwu.

¹⁸ Noq̄w ōviy pay piw i' mohti pasiwni pas ūñwat-sa akw pan yukilti.

¹⁹ Noq̄w ōviy ura Moses tutavot eq hin ayatiwyaq̄at sohsokmuy sinmuy āawnat, pahsat pu pam wakasmamñatuy pu kakapirstuy unwáyamuy kūyit enañ kuyhta; nit palaphöt-nikañw pu hihta tūsaq̄at hyssop akw pam tutuvenit-nikañw pu sohsokmuy sinmuy put akw mahkwa;

²⁰ Nihq̄e pañqawu: It unwat akw hapi God umumi pasiwna.

²¹ Pu pam piw ōviy pan God enem mōtsápk̄it unwat akw mahkwa, pu pep hīhihta akw hintsatskiwhq̄at sohsok piwu.

²² Pu pay pas ka pēp sohsoy himu unwat akw powaiwtaniq̄at pan yukiwta; pu unwat qa munvaniwhq̄, pay qaanhtipu pas soon ayo yukiw̄ni.

Christ's Sacrifice Takes Away Sins

²³ Noq̄w ōviy hapi pay himu tūwaq̄atsit epnihqa kurs hin qa hihtuy unwáyamuy akw kwanw'ewayhtiwni, pam pi ōveqatsit epnihq̄at tuawi'taq̄ee. Nikañw pay himu ōveqatsit epnihqa hakiy unwáyat hihtuy unwáyamuy epnihq̄e pas pavan nukñwat kurs hin qa kwanw'ewayhtiwni, it Christ pas nāp unwáyat akw'a.

²⁴ Pi pam haq̄am kīhut pas āantsawat sinot māyat akw yukiwtaq̄at qa pañso paki, pas antsanihq̄at tuawi'taq̄at aw'i; pam qa pañsonit pas hapi ōmiqatsit aw paki, pāpu pas God atpipo itamuñem mātāqtiniq̄e ōviy'o.

²⁵ Piw soon pas pam piép nātāp̄mantani, God awwat mohpeq moñwi añsakis yahsañwuy ep pay hihtuy unwáyamuy yankañw pañso pákiñwuq̄at pan'i.

²⁶ Pi as kurs pantaq̄w, soon pam tūwaq̄atsit yayhniwhq̄at pahpiy qa piép kānavotmantani; noq̄w pi yepahaq̄ pam so'ñwaveq̄ sūs mātaktiq̄e, pas nāp nātāp̄q̄e, sinmuy qaanhtipuyamuy ayo yuku.

²⁷ Noq̄w pay hapi sinom sūs so'niq̄at pan amuñem yukiwta. Noq̄w atsva pu' God pumuy amuñem hinwat yúkuni.

²⁸ Noq̄w ōviy hapi Christ pay sūs taviwa, kaysiwhq̄amuy amuñem qaanhtipuyamuy nahpe haq̄ami hintsakniq̄e ōviy'o; nihq̄e pam nāt piw mātāqtini, qaanhtiput ayo yúkuniq̄e qa ōviynit, put aw tunatyawyuñqamuy ayo óyaniq̄e ōviy'o.

10

¹ Pi pep hin tutavo kihsit an hihta lolmat nātoniq̄at tuawi'ta; pam qa pas pas antsa pam'i; kurs pi hin pep hihtuy qōyantiwyaq̄amuy añsakis yahsañwuy añ yūmosa pantsakiwhq̄a pañso ōkiwtaq̄amuy sūs lolmatani.

² Pi as pantaniq̄w ya pam qa pañso pay yukiwtani. Ispi pep okiwlalwaq̄am sūs powatote', soon pāpu hīhihta qaanhtiput unañwpeq sunvoti'yuñw̄ni.

³ Noq̄w pi pep put pantsakiwhq̄at ep añsakis yahsañwuy ep qaanhtipu ahoy u'naniwñwu,

⁴ Ispi soon wakastahtaqtuy pu kakapirstuy unwáam qaanhtiput haq̄ami hintsanniq̄'ö.

⁵ Paniqw hapi ōviy Christ tūwaqatsit aw pitutoqe pañqawu: Um hihtuy qóyantiwyaqamuy-nikañw pu ūmi ōoywaqat qa tuñlay'ta; nihqe um inuñem tokot na'sasta.

⁶ Um hihta ūmi tataqtsokwaqat pu qaanhtiput ep ūmi himu ōoywaqat ep qa nāhahlaytapna.

⁷ Pahsat pu nu pañqawu: Meh, God, nu hapi uhtunatyay hinhtiniqey ōviy pitu; pay ura tutuvenit mupipitaqat ep nuy pan pēniwta.

⁸ Ura pam mohti pañqawu: Um hihtuy tutavot an qóyantiwyaqamuy-nikañw pu ūmi ōoywaqat qa tuñlay'ta; um hakiy qaanhtipuyat ep ūmi hihtuy tataqtsokwaqat ep qa nāhahlaytapna.

⁹ Pam pan lavayhtiye pep pu' piw pañqawu: Meh God, nu hapi uhtunatyay hinhtiniqey ōviy pitu. Pam kítahqe mohtiwat ayo qenitat, añknihqat wunuptsina.

¹⁰ Noqw ōviy God tunatyayat ahpiy itam put eñem sutsvo oyiwya, Christ itamuñem tokoy sūs táviq'ō.

¹¹ Ura God awwat momñwit nāqavo put kiyat ep honkahkañw hihta hintsatskañwu; pu pay nāt piw God eñem hihtuy qóyantotañwu, soon pi puma qaanhtiput haqami hintsanyaniq'ō.

¹² Noqw pay Christ tuwat sinmuy qaanhtipuyamuy ep sūs nātapqe, pep pu' pam God putvaqewat qatuptu;

¹³ Nihqe pahpiy put tuwqamat put aw maqaptsi'yuñwniqat pam nuhtay'ta.

¹⁴ Pi pam pas sūs nātapqe God eñem sutsvo oyiwyuñqamuy pās hin hinyuñwniqat pan sūs yuku.

¹⁵ Pi Qahováriwtaqa Hikwsi piw pas nāp put pantaqat itamuy āawna; ōviy pi ura as pay mohti pañqawu:

¹⁶ It atsva pu' nu yan amumi pasiwnani, kita Tutuyqawhqa: Nu unañwayamuy añ ilavayiy tañatani, pu nu wuwniyamuy añ itutavoy pēnani.

¹⁷ Pu nu pumuy qaanhtipuyamuy-nikañw pu nukpantuwiyamuy pāpu qa u'ni'tani, kita.

¹⁸ Noqw God hakiy qaanhtipuyat put añqw yukuqw, pep pāpu qaanhtiput ep himu nīniwhqa súlawni.

Let Us Come Near to God

¹⁹ Yanta hapi, itupkomu; noqw ōviy itam Jesus unwáyat aw yankahkañw qa tuhtuskahkañw haqam susqahovariwhput aw yuñniniqw itamuñem qeni.

²⁰ Pi Jesus Christ pas nāp tokoy ahpiy soñawnen itamuñem pōhut taytaqat yuku; noqw put tokoyat mötsáp'uhtsit antaqat añ itam God aw yuñta.

²¹ Pi Christ itamuy God tímuyatuy amuñem put awwat mohpeq moñw'iwtaqey ep wunu.

²² Noqw ōviy itam suan unañway'kahkañw, qa hin pēvewnayakahkañw, God aw tuptsiwni'kahkañw put aw ōkini, itah'unāñway Christ unwáyat akw pāhomiyuñqat navoti'kahkañwo, hakiy kūyit akw tokoy pāhomhqat pan'i.

²³ Pas itam qa wiwsiyakahkañw God aw tuptsiwni'yuñqey qa qe'totini. Pi i' hak hin hintaniqat lavayhtiqa pas soon qa āantsani.

²⁴ Pu itam hin nānami unañway'yuñwniqey pu lolmat hintsatskaniqey nāu'nañwnayani.

²⁵ Itam sūvo tsotsvalyaniqey qa qe'totini, haqawatuy amun'i; itam qa pumuy amún hinwist nāu'nantoynayani, tis ōviy'o, talōnnit aw pitutoqw itam navoti'yuñqee.

²⁶ Ispi itam as hihta pas suyan pantaqat nanaptakañw, tuwat nāp itah-tunatyay añ hinwise' qaanhtotiqw, pay ahpiy pas qa himu haqam pāpu itahqaanhtipuy ep nīniwni.

²⁷ Pánis-sa hak pan hintsakqa navoti'taqw, God sinmuy sohsokmuy amuñem hinwat yukune', tuwqamuy amuhpewi itsívuy mahtakne', qōhit akw pumuy hovalani. Noqw hak it navoti'te', tsawiniwkañw maqaptsi'tañwu.

²⁸ Ura pi hak Moses tutavoyat qa kaptsi'taqw, hakim lōyōm sen pahyom put navoti'yuñqam pan lavayhtotiqw, momñwit put qa ōkwatutwat nīnayañwu.

²⁹ Noqw hak God Tiyat pēvewnaqa hin tis pas pavan nuhtsel'ewakw sivihpit hihkay'vani. Pam pi Qahováriwtaqat Hikwsit God núokwayat hakiy aw nóahqat qahihtata, piw Christ unwáyat aw wukukuyku, nāmahin pi as God put unwat akw put aw pasiwnat, nēñem put sutsvo tavi.

³⁰ Pi itam God yan hiñqawhqat tuwi'yuñwa: Ason nu hapi hakiy eñem nāoyini; ason nu hihta ep hakiy aw ahoytamantani, kita Tutuyqawhqa; pu piw yanwata: Tutuyqawhqa sinomuy hin yukunani.

³¹ Pi pas God qátuhqat mapqōlmiq posnaniq, pam nuhtsel'eway'o.

³² Nikañw pay kurs uma umuhhisatqatsiy añ wūwayani. Ura umuh'unañway tālawvaq, uma qaan'ewakw hihta añ kānanvotyakahkañw añ kūkuyva.

³³ Umuñaq, haqawat sinmuy amutpik kānanvoty, piw okiwhinyuñwa; noqw umuhsuñwamuy pan okiwsahsanyaq, uma pumuy amumum kānanvoty.

³⁴ Oviy pi ura uma sivihpit añ tañawtaqamuy ōkwatutwa; pu hihta umuh-himuy hovalayaq, uma put ep qa hin unañwtoti, suyan pi uma ōveqatsit ep hihta pavan nukñwa, pu pas qa hinhtiñwuqat himuy'yuñqey navoti'yuñqey ōviy'o.

³⁵ Oviy uma umuhqapevewniy qa añq, lasyani. Pi kurs uma yūmosa put añ hinwise', hihta a'nō hihkay'taqat ōmahtotani.

³⁶ Pay uma kurs hin sohsok hihta añ qa nakwhani'yuñwani; nen uma God tunatyayat añ hinwisq, pam umuy hin āawnaqat uma put makiwyani.

³⁷ Pay nāt hihsavoniq i' hak pítuniqa soon qa añq, nen soon sōwuni.

³⁸ Noqw i' hapi súantaqa qapēvewniy akw qatsit tuwani; nikañw kurs hakiy pay ahoy tu'qaltiq, soon nu put ep hahlayni.

³⁹ Noqw pay itam añ hakimuy tuptsiwnit añq ahoy tu'qaltotiqe ayo maspiwqamuy qa amunyuñwa. Pi itam hapi tuptsiwnit añ ahsupoq hinwisq, itahhikwsi ayo yámakni.

11

Faith

¹ Itam qapēvewnit akw hihta itahñöyiy aw yórikyaniqey navoti'yuñwa, pu put ahpiy hihta qa matakqat pas suyan māmatsya.

² Pi hisatsinom qapēvewniy ahpiy lomayuaatiwya.

³ Itam qapēvewnayaqey aw tutwaq, kurs tūwaqatsi God lavaiyat akw yukilti; noqw ōviy himu yañ mātakyaqa pay hihta mātakyaqat qa put añq yukilti.

⁴ Ura Abel qapēvewnaqe Cain epnihqe pavan nukñwat God aw hihta tavi; nihqe put ahpiy pay kurs pam súantaqey panwat mātakti; God put kuwahtipuyat ōmahtaqey akw put pañqawu; noqw pay as Abel mokpu-nikañw nāt put tuawi'ta.

⁵ Ura Enoch qapēvewnaqe mokiwyu añq qa yuku, nikañw ōmiqatsit aw nahlakiwa. Nihqe pam qa nātuwiwa, God pañsoq put nahlaknaq, ōviy'o. Pi pam nāt qa nahlakniwht, pam aw lomanavotniwta, pam God unañwe hinmaqe ōviy'o.

⁶ Noq̄w pay hak qa tuptsiwe' kurs hin God unañwveni; pi God awnihqa pay pam pas suyan qátuhqe put hepnumyaqamuy kuwahtiput máqañwuqat kurs hin qa tuptsiwni'tani.

⁷ God nāt hihta qe'yaqat añwu pay Noaht āawnaqw, pam qapēvewnaqe put kaptsita; nihqe pākihut maskataqe timuy ayo nõñakna. Put hapi akw pam yep qatsit tunatyayat añ hinwisqamuy qalomáhinwisqat mahtakna; noq̄w pam súantaniqat God yan put lavayhti, hak God aw tuptsiwhqa hin súantaqat pan'i.

⁸ Ura God Abraham wánwayhqe, put haqam tutskwat ason makiwniqey aqwniqat aw tutapta. Noq̄w õviy pam qapēvewnaqe God aw tuqayvastaqe nāp tutskway añqw nakwsu, haqaminihqeiy qa navoti'kañwo.

⁹ Ura pam qapēvewnaqe haqam tutskwat aw awiniwtaqat qa ep sínonihqeiy pan hinnuma; ura pam mötsápk̄it añ ki'tinuma. Noq̄w ura Isaac-niqw pu Jacob puma piw put an hinnuma; ura God pumuy tutskwat máqaniqey piw āawnaq'õ.

¹⁰ Abraham pi wuhkokitsokit huruwunuhqat God ahpiy yayhniwhqat piw yukiwhqat aw tayma.

¹¹ Ura God Sarah Abraham nõmayat ti'vaniqat put aw pañqawu. Noq̄w pam put hinhtiniqat qapēvewnaqe nõ'yiltiqe tsākw tavi, nāmahin pi as pam pāpu pas añ ruhpaikiwkañwo.

¹² Paniqw hapi õviy i' hak pay mokput antaqat ahpiy tokpelat añhqe sõtuy amún qaan'ewakw hintaqam aniwhi, pu pātuwaqatsit qalavaqe tūwat soon hak pohtoylaniqat pan'i.

¹³ Ima sohsoyam qapēvewnayakahkañw qatsiy kūkuyva, himu amumi aw-iniwtaqat qa ep õkit'a, pay pánis-sa yāvoq put tutwaqee; nihqe pas suyan put pantaqat pās nātuptsiwnaya, nihqe õmahtota, pay puma qa pep tūwaqatsit ep sínomnikañw pay pañqe hāk hinnumyaqey pañqaqwa.

¹⁴ Pi pan lavayi'yuñqam súyan pi haqam kiy hepnumya.

¹⁵ Kurs pi hin as puma haqaqw nõñakqey aqwhaqami tunatyawyuñwe', qa hisat pay ahoy aqwy'e qenitutwani.

¹⁶ Noq̄w puma hapi haqam pas nukñwat qatsit õveqatsit añqwnihqat tunatyawyuñwa. Paniqw hapi õviy God pumuy Tutuyqawhqaamnihqeiy pan túnwantiwniqey suhtaq'ewa, pam pumuy amuñem wuhkokitsokit na'sastaqe õviy'o.

¹⁷ God Abraham aw tuwantaqw, pam qapēvewnaqe Isaac God aw tavi, nihqe i' hak tiy put aw awinit pasiwtaqa pas sūkw tiy kuwahti.

¹⁸ Ura God put aw pañqawu: Ason Isaac timat uhsinomni, yan'i.

¹⁹ Pay kurs pi hin God put ahoy tātaynaniqey qa panhtiniqat pam wūwa nāmahinpi as mokni; noq̄w õviy pañqawniqw pay soñawnen pi pam pañqw put kwusu.

²⁰ Ura Isaac qapēvewnaqe timuy Jacob-nikañw pu Esaut pumuy nāt hihta hintaniqat ep pumuy õqala.

²¹ Jacob qapēvewnaqe ura mokiwyuy aqw hayiñwnaqe, Joseph tímuyatuy lōqmuy õqala, nihqe natõnpiy akw moto'kañw God aw okiwlawu.

²² Joseph qapēvewnaqe qatsiso'ñwamiq pítuhqe, Israel tímuyatuy haqamiyaniqat mahtsikna; nihqe õqayat hin hinhtotiniqat pās tutapta.

²³ Moses tihtiwqh, naat-niqw pu yuat puma God qapēvewnaqe payhkomuy mūmuyawhtuy añ put tupki'ta, yaw pam sūhimuniqw õviy'o, puma moñwit hin yukiyat qa mamqasqee.

²⁴ Moses wuñwqe qapēvewnaqe Pharaoh tiyat mānat títatnihqeiy pan túnwantiwniqey qa nāwakna.

²⁵ Tatam pay God sinomuyatuy amumum hīhihta añ kānanvotniqey namorsta, qaantaqat hahlayhpit ep hihsavo hahlayniqey epnihqee,

²⁶ Christ tutukpanhqatsiat Egypt epeq hīhihta núnukñwat epnihqee pas pávannihqat pan aw wūwaqee, pi pam pan put tunatyat ep hihta akw tayawin-pit pas antsay'taqe ōviy'o.

²⁷ Pam qapēvewnaqe ōviy Egypt-tutskwat tatamhta, moñwit itsívuyat qa mamqast'a; pas pam hakiy qataymataqpuvanihqat tuway'taqe pan hihta añ kuyta.

²⁸ Pam qapēvewnaqe mañat unwáyat hötsíwat ōvaqe pu ánan'ik wiwtsi, piw mañat sikwit tuhpet nōsa; noqw ōviy motitihiwyaqamuy tōtimuy qōyatoqa qa pumuy amumi may'tat, amutsva yūmosa ahpiy'o.

²⁹ Ura Israel-sinom qapēvewnayaqe Palavatuphat añqe' tutskwat lakput añ ayo nōña; noqw as Egypt añqw sinom put tuwantotat, paōysoa.

³⁰ Israel-sinom qapēvewnayaqe tsañe'sikis tālat añ Jericho-kitsókit qōqōnyaqw, ép kīhut tuhkwaat sapumhti.

³¹ Noqw ura tokoy huhyaqa, Rahab, qapēvewnaqe qatuptsiwni'yunqamuy amumum qa súlawhti, pi hakim kitsókimi nanauyve pohtamaqam put aw pituqw, pam pumuy amumi unañwtapqee.

³² Noqw ya sen nu nāto piw hiñqawni? Pi nu haqawatuy tuawi'taniqw soon añ tuwaniy imuy amuptsiwtani: Gideon, pu Barak, pu Samson, pu Jephthah, pu David pīwu, pu Samuel, pu God lavay'aymuyatuyu.

³³ Ima qapēvewnit ahpiy haqe' momñwituy sinomuyatuy ánwtota; súan yēsiwniqat aniwnaya; hihta awiniwyunqat ep ōki; pu wukotohohtuy moayamuy útatota;

³⁴ Uwiñwuy a'nō mukiyat tōkaya; sipwuvahpit qalayt añqw ayo ipwaniwya; qa ōqawi'kahkañw a'nō hoñvitoti; nānaywaqe a'nō ōqaltoti; tuwqamuy taq'oyiyamuy tatslakna.

³⁵ Momoyam timuy so'qe ahoy tātayyaqw amumi yórikya. Pētu mātaviwyaniqey qa nānakwhaqe, hihta qaan'ewakw añ okiwsaniwya; puma hisat ahoy yesvaniwniqat epeq pavan nukñwat qatsit aw-sa taywisqe ōviy'o.

³⁶ Pu pētu amumi qaan'ewakw tututsiwya, pu wuvahtinumya; hikis pas sómiwya, pu sivikiva tañatiwya.

³⁷ Puma tatatupniwya; siyarat akw nāhoy tutkitiwya; unaheviwya; sipwuvahpit akw qōyantiwya; okiw kanelvuhkat, pu kapirsvuhkat yuwsikahkañw añqe' hinnumya; hihta nastayakahkañwo; hihta akw okiwhinyunqae kānanapta.

³⁸ Yep qatsi pumuy qa hihkay'ta, puma okiw haqe' qayēsiwhpuve hinnumya, tuhtukwivaa, pu tuhsōvaa, pu tutskwat añ koroiiwyunqat añ'a.

³⁹ Ima sohsoyam qapēvewniy ahpiy lomanavotniwya; noqw pay God pumuy hihta āawnaqe pumuy nāt qa maqa.

⁴⁰ Nīkañw itamuñem hihta pavan nukñwat pasiwnaqe, puma itamum sumiyankahkañw pasiwnayaniqat pan yuku.

12

God Our Father

¹ Noqw itam it akw moñwvastotiqamuy akw nōyakiwtaqe, ōviy itam qa nán'ekni'kahkañw nanamunwani; nen a'nō yuhtukni. Itam sohsoq hihta puptut o'yani, pu sohsoq qaanhtiput itamuy ñuy'yunqata.

² Itam Jesus aw-sa taywisni, itahqapevewniy yayhnaqat pu yúkuhqat aw'i. Pam hapi hahlayhpit makiwniqey tunatyawkañw nahoylehtsit ep mokqey

añ kuyva, nahaman'ewakw qa hihtatat'a, nihqe God moñw'atsvewayat put-vaqe qatuptu.

³ Noqw òviy uma put añ wūwayani, hin pam nakwhani'taqata, hakim qaanhinwisqam put aw rohomhtotiq'ò. Uma put añ wūwaye', soon wuwan-mamañwuy'yani, pu ókiwhtotini.

⁴ Uma qa haqawa qaanhtiput aw rohomnumhqey ep mōki.

⁵ Ya tutuveni umuy God tímatnihqat pan òkwhantaqat uma pay suhtokya? Ura yan pey'ta: Itii, Tutuyqawhqa uñ òkwhantaqaw, um put qa paysoqtani, pu pam uñ sivintoynaqaw, um put ep qa pas unañwmokmantani.

⁶ Pi Tutuyqawhqa hakiy aw unañway'te', hakiy òkwhañwu, pu qa hakiy tiy kwúsuhqey qa wuvahtañwu.

⁷ Kurs uma òkwhaniwyaqey añ kuyyuñqw, pep hapi pu' God umuy tímuy'taniqey pan tumaltani. Puyaw haqam hakiy tiat nayat ahpiy qa òkwhaniwa?

⁸ Pi itam sohsoyam hīhihta ep òkwhaniwya; noqw kurs hak qa hihta ep òkwhaniwe', pep pu' soñawnen pam pay hakiy qa puwsuñway'kañw tihtaqtat tiyat antani, nihqe pay qa God tíatni.

⁹ Yep qatsit ep itanam itamuy òkwhantotaqaw, itam pumuy kaptsi'yuñwa. Noqw ya sen itam tis hīhikwsimuy yúkuhqat aw tūqayyuñwe', soon qa yesni?

¹⁰ Itanam pi pay as antsa pan unañwtote', hihsavo itamuy òkwhantotañwu. Noqw God hapi itamuy akw moñwvástotiniqat òviy panhtiñwu, itam put an qahováriwyuñwniqat òviy'o.

¹¹ Noqw nāp hak òkwhaniwhqey ep soon hahlayhtimantani; nīkañw pay atsva hak put añ kuyve' kwakwhat unañway'vañwu, piw suan hinmañwuniqey tuwi'vañwu.

Instructions and Warnings

¹² Oviy hakiy unañwmokq, maat sūhayiwtaqaw uma òqalayani; pu hakiy tamöat qaöqáwi'taqaw uma put hoñvitotani.

¹³ Nen uma soñawnen hakimuy kukyamuy eñem suwip pöhtotani; nāp hisat hakiy kuk'at qa pasiwtaqat òqaat ruhpakni; pam qa panhtit qalaptuni.

¹⁴ Uma sohsokmuy amumum kwakwhat qatsit añ ò'qalyani, pu qa-hovársqatsit añ'a. Put uma ñastaye', soon Tutuyqawhqa aw yórikyani.

¹⁵ Uma pās tunatyawwisni, taq sen haqawa God núokwayat qa akw moñwvástini, taq nāp hisat hak tūsaqat a'nō tsīvot anhte' wūhaknihqamuy hoalani.

¹⁶ Uma tunatyaltotini, taq nāp hisat haqawa tokot sokoplawni; sen yep qatsit-sa aw tunatyawtani, Esaut an'i. Ura pam motitinihqe makiway sūs nōsniqey aw aptsiwtaqat òviy put nāhoynwa.

¹⁷ Noqw ura ahpiy pantaqaw, put naat put òqalaniqat pam nāwakna. Noqw pay ayo noiwa, soon kurs pam hiniwhtiqat alöntaniqw òviy'o, nāmahin pi as ura okiw pas pakkañw hin put alöntaniqey hepta.

¹⁸ Pi uma tūkwit Sinaít qa aw òki, imuy Israel-sinmuy amún'i. Ura pam tūkwi uwiwikañw pamesit akw nōmsekiwkañw, qatāla, pu piw huk'ohpokiwta.

¹⁹ Pu pañqw hak tōtökqe hiñqawlawhq, puma put tōnayát nanapta; nihqe puma put nanaptaqe, as pam pāpu qa pumuy amumi yuaataniqat okiw yan tūviñtota,

²⁰ Pas kurs puma soon hin tutaptiwhqat añ kuyyuñwniqe òviy'o, pi ura pañqawu: Nīkañw hīkispī pay himuvohko tūkiwt aw toñokq, pay tatam uma put tatatupninayamantani, sen lansat akw nīnayamantani.

²¹ Noqw ura kurs pi pas nuhtsel'ewakw soniwhq, òviy Moses pañqawu: Pas nu pavan tsawnaqe, tururuyku.

22 Pi uma hapi tükwit Zion aw öki, pu pas qátuhqat God wuhkokitsokiyat, öveqatsit ep Jerusalem aw'i; God hoñviaymuyatuy qaan'ewakw hintaqamuy amumii;

23 Pu sūmi tsovawtaqamuy mohti tihtiwhqat aw tōnawtaqamuy tūnwiam öveqatsit ep pey'yuñqa pumuy amumii; pu sohsokmuy amuñem hin yuki'maqat God aw'i; pu añ suan hinyuñqamuy sinmuy hikwsiam hinyuñwinqey añ pās pasiwhtotiqamuy amumii:

24 It puhuvasiwnit ep God-nikañw pu sinmuy amuhtsave hintsakqat Jesus aw'i; pu put unwáyat wiwtsiniwyaníqat Abel unwáyat epnihqe pavan hihta núnukñwat tuawi'taqat aw'i.

25 Uma tunatyaltote' hakiy öñaqw yuaataqat aw tūqayyuñwini. Susmataqpi ima hakiy tūwaqatsit ep yuaaykuqat aw qa tūqayyuñqam pas ayo qa nöña. Noqw pay tis itam hakiy öñaqw yuaaykuqat aw qa tūqayyuñwe', kurs hin ayo nöñakni.

26 Ura hakiy tōnaat ephaqam pas tūwaqatsit tayayaykina; noqw pu' hapi pam hinhtiniqey lavayhtiqe pañqawu: Sūs piw nāt nu qa tūwaqatsit-sanit pay öveqatsit enañ tayayaykinani.

27 Noqw pam sūs piw sohsok hihta tayayaykinaniqey pañqawhqe, hihta tayayaykuqat sohsok súlawhtiniqat pañqawu; pay añ hihta yukiwhqat hapi; noqw añ himu soon wayayaykuniqa hūrs hoñvani.

28 Noqw öviy hapi itam moñwtunatyat pas soon wayayaykuniqat makiwyaqe, itam put ep God tsúyakyani; nen itam kaptsi'kahkañw pas hih-tay'kahkañw put aw okiwlalwe', put unañwveyani.

29 Taq aw itahyantaqa God qōhi hihta tsohtso'nañwuqat anta.

13

How to Please God

1 Uma nānatupkomuy amún nānami unañway'yuñwinqey qa haqami qe'totini.

2 Uma hakimuy qa umuhtuwimuy pāsyaniqey qa ayo yuykuyani, taq haqawat panyuñqe qa navoti'kahkañw kurs God hoñviaymuyatuy pāsyā.

3 Añ sivilalwaqamuy uma u'ni'yuñwini, pas amumum panyuñqey pan'i; pu uma qahahlayhpit añ kānanvotyāqamuy u'ni'yuñwini, pay uma piw amún tokoy'yuñqe öviy'o.

4 I' nömaqtsi sohsokmuy amuhpiy kaptsiwtani, pu put qa hak tuyoy'ewakwtani; nikañw hapi imuy añ nāhuhyayaqamuy amuhpa' hinnumyaqamuy pu tokot sokoplalwaqamuy pay ason God hin yukunani.

5 Uma hihta tuñlay'taqat qa pan qatsí'yuñwini, pay uma hihta himuy'yuñwe' put ep nakwhani'yuñwini; pi ura pam pañqawu: Soon nu un tatamhtani, kita.

6 Noqw öviy pay itam tatam qa nānahtsopyakahkañw pañqaqwani: Tutuyqawhqa nuy paañwini'ta; noqw sinom nuy hintsatsnaniqw, nu soon amuhpe tsawiniwtani.

7 Umumi tunatyawyuñqam God lavayiyat umumi yuaaykuyaqamuy uma u'ni'yuñwini; uma pumuy hin hinwisqat aw wūwantote' amún qapēvewnit an hinwisni.

8 Jesus Christ hin tāvoq hintaqey nāt panta pūu, pu yahpiy sūtsepi.

9 Uma hihintaqat alönöt tutuqayhpit qa akw itahqapevewniy añqw lasyani. Pay hakiy unañwaat God núokwayat akw hūrs'iwtaqw pam put enem lolma, i' nösiwhqa put hintsatskaqamuy qa moñwvastapnaqat qa put akw'a.

10 Pi itam nāp itahtuwiy an God aw nāwakintota. Noqw ima Jerusalem ep God kiyat ep tumalay'yuñqam soon put ep itamum hintsatskani.

11 God awwat mohpeq moñwi qaanhtiput ep kapīrat nīnat, uñwáyat yankañw, haqami pas āantsawat aw pákiñwu. Noq̄w pay hoñviayaat put tokoyat haqam hākyesqat kwayñavohaqami yawme', pep put taqtsokñwu.

12 Noq̄w òviy piw Jesus pas nāp uñway akw sinmuy kwañw'ewakwtanigē òviy kitsókit kwayñavehaqam kānavotqē mōki.

13 Noq̄w òviy itam haqam hākyesiwhqat ihpo put awyani; nen itam put amún qalomálvayhtiwyani.

14 Pi itam kitsókit sūtsepnihqat yep nāstaya, pi itam suk̄w pítunigat tunatyawyuñwa.

15 Noq̄w òviy itam God aw nānoayani, it nu pañqawu: Itam itahmoay akw put tayawnayani, piw put aw kwakwhatiwisni, Jesus Christ añ'a.

16 Nikañw uma lolmat hinhtotinigēy, pu hihta akw hakiy pañwayanigēy qa suhtok'iwyuñw̄ni, pi put pāvantaqat God aw noiwwisqat ep pam hahlayi.

17 Uma umumi moñw'iwyuñqamuy amumi tūqayyuñwe', amumi nānakwhani'yuñw̄ni, taq puma umuhhikwsiy aw tunatyawwisa. Noq̄w soon puma tumalay ep God aw qa lavayhtotini. Noq̄w uma pumuy amumi pās tūqayyuñq̄w, puma hahlaykahkañw lavayhtotini. Nikañw putuiwkahkañw lavayhtotini kurs uma amumi qa tūqayyuñq'ō. Noq̄w pam pantaqa umuñem qalomáhintani.

18 Uma itamuñem nāwakinwisni, pay itam itah'unañway pasiwyuñqey as qa nānahtsopya, sohsok hihta añ pas qaatsat hinwisnigēy suhta'ewyakahkañwo.

19 Nikañw nu as tis pas Its umumi ahoy mātaviwnigat òviy uma yan hinwisnigat nu okiw umumi yan nāwakna.

Prayer

20 God hapi hakiy kwakwhat unañwtoynañwuqa; pam hapi Itahtutuyqawh̄qay Jesus Christ, kanelmuy amumi suan tunatyawmaqat, mokiwyu añq̄w ahoy tātayna, ura pam nāp uñway akw itamuñem sūs namivasiwnaq'ō.

21 Okiw nam pam umuy hin hinyuñwnigēy pasiwyuñwnigat umuñem pan yúkuni, uma sohsok hihta añ put tunatyayat añ hinwisnigat òviy'ō. Nam pam umuhpiy tayawniwnigēy put tumalay'taa, Jesus Christ añ'a. Nam pam yūmosa aqwhaqami tayawintiwa. Nam antaa.

Final Words

22 Noq̄w nu okiw umumi pañqaw̄ni, itupkomu: Uma ökwhanpit lavayit aw qa rohomwisni. Pay nu hikiq̄w lavayit umumi pēna.

23 Uma itahtupko Timothy sivikiñaq̄w mātaviwhqat navoti'yuñw̄ni. Noq̄w ason pam Its pituq̄w nu put amum umumi yórikni.

24 Uma umumi moñw'iwyuñqamuy sohsokmuy inuñem òqalanwisni, pu sohsokmuy God sinomuyatuyu. Ima Ítalyt añq̄w sinom umuy òqalaya.

25 Nam God núokwaat sohsokmuy amumum yantaa. Nam antaa.

JAMES

God Sinomuyatuy amumi Pēniata

¹ Nu' James, God-nikañw pu Itahtutuyqawhqay Jesus Christ pumuy tūwikipamniha it penta, God sinomuyatuy añqe' ahtsaval'iwtaqamuy amumii. Hakim ōqawyuññwu.

Faith and Wisdom

² Itupkomu, ason uma hīhihta akw unaheviwye', put ep hinhaqam hahlayhtotini,

³ It navoti'yuñwee: Ason uma umuhtuptsiwniy añqw lasyaniqey unaheviwye', uma put pantaqat ahpiy qaīts hin unañwtotiniqey tuwi'vayani.

⁴ Nikañw hak hihta ep nakwhani'kañw, pay yūmosa put añ kuyvamantani. Nen hak pas tukwsiwñwu, pasiwtañwu, qa hihta akw hintañwu.

⁵ Kurs uma haqawa suyan unañwtalwuwnit nāstanen, pay pam God aw put ōviy tūviñtani. Noqw pam hakiy qa qōhqōyat, aw put nōani. Pi pam qa hihta kahkawnakañw sohsokmuy hihta huylawñwu.

⁶ Noqw pay hak pas qapēvewnakañw put ōviy tūviñtani, qa wiwsikañwo. Taq wiwsiqā pāhut hoñvantaqat anta. Pam hūkañwuy akw nāhoi tutuptiwñwu.

⁷ Noqw ōviy hak pantaqa God añqw pay hihta ōmahtaniqey qa pan wūwamantani.

⁸ Lōq wuwñi'taqa ahsupoq tunatyay añ qa hūrs'iwtañwu.

Poverty and Riches

⁹ Pay añ tuptsiwñi'taqa okiwsinonikañw a'nō hīmuniwhti qey ep hahlayni.

¹⁰ Pu i' hak kahaktaqa qahimuniwhti qey ep piw tuwat hahlayhtini. Pi pam tūsaqat siyat an tūwayani.

¹¹ Taq tāwa yamakq, kohsiwuy akw pay pahsat tūsaqa tsakñwu; noqw put siat posñwu; noqw put lomavitsañwaat sūlawhtiñwu. Noqw pan hapi kahaktaqa nāt panmaq w himuat sūlawhtini.

Testing and Tempting

¹² Pas sino unaheppit añ kuytaqa hahlayhpit ep'e. Pi ason Tutuyqawhqay put aw tuwante', put hihta ahsataqat aw nōani-it qatsit qaso'taqata. Pan hapi pam sohsokmuy put aw unañway'yuñqamuy amumi awini'ta.

¹³ Qa hak hapi unaheviwe' pañqawni: God hapi inumi unahepta, kítani. Pi God pas qa hihta qaan hinhtiniqey nāwakna. Piw pam qa hakiy aw unahepta.

¹⁴ Pay sino hihta tuñlayiy ahpiy pan ūnatoyniwe' unaheviwñwu.

¹⁵ Pu tuñlayiy añ hinme' qaanhtiñwu. Nen pam qaanhtipuy añ ahsupoq hinme' so'ñwamiq mokni.

¹⁶ Uma qaōwihiniwhtotini, pas aw iunañwam itupkomu.

¹⁷ Sohsoy lolma kuwahtipu, pu sohsoy makiwa qa hihta akw hintañwuqa hapi ōñaq'ō. God tālawñwat yūkuhqay hapi itamumi sohsok hihta nukñwat noi'ma. Pam soon hisat alōñtini. Pam tālanihqe soon hisat namtōke' haqam qatālawnani.

¹⁸ Noqw pam kurs yan tunatyawtaqe, itamuy lavayiy pas antsanihqat akw aniwna, itam put yukimuyatuy ahpiy sus mohpeqyaniqata.

Hearing and Doing

¹⁹ Noqw ōviy'o, aw iunañwam itupkomu, uma sohsoyam pās tūqayyuñwñi; qa sulvayhtotimantani; qa suyhtsiptotimantani.

²⁰ Taq hak tāqa itsīvuy akw qa súanhinme' soon God unañwveni.

²¹ Paniqw òviy uma it tuyoy'ewakwtunatyat ayo yukuyani, pu nukpantu-natyat a'nö hoyoyotaqata. Nen uma okiw'una-ñway'kahkañw God lavayiyat umuh'nañwmi panayani. Pi pam umuhhikwsiy ayo óyaniqey aw óqalay'ta.

²² Uma qa nāmi yētotat, God lavayiyat añ hinwisni; qa pānis-sa paysoq aw tūqayyuñwni.

²³ Taq lavayit aw paysoq tūqaytaqa pay qa añ hinmaqa hakiy panaptsat akw nātuway'taqat pantañwu.

²⁴ Pam nāviptsat, ahpiyniñwu; nen pahsat pay hin sóniwhqey suhtokñwu.

²⁵ Nikañw hak it tutavot pās pasiwtaqat, hakiy qenivo táviñwuqat añ purime', put qa suhtoke', añ hinmaq, God put hintsakpiyat añ put paañwani.

²⁶ Kurs hak haqam God pas kaptsi'taqey pan namiuwante', leñiy qa aw tuyqawi'te', pam paysoq nāyuyuyhnani. Pam pi haktonsa pās unañway qatu.

²⁷ Noqw pay yan hapi hak God Itanay-niqw pas antsa put kaptsi'taqa hinmani kwañw'ewakw unañway'kañwo. Hak imuy nanalvutuy, pu koñnanalvutuy hihta añ kānanvotyaqw amumi pohtamantani. Pu yep qatsit ep qa nātuyoy'ewakwtani.

2

Warning against Prejudice

¹ Itupkomu, uma qa sinonunuiñhtni, kurs uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ pas kaptsiwhqat aw tuptsiwni'yuñwee.

² Kurs hak tāqa sikavalasivat tañapsomkañw, lomayuwsit'aga umuhtsotsvalkimi pakiqw, pu piw hak tāqa hin'ewakw yuwsit'aga ep pákini.

³ Noqw kurs uma it lomayuwsit'agaqat-sa aw unañwtapye' haqam nukñwat ep qatuptuniqat put aw pañqaqwat, it òokiwhqat aw pañqaqwani: Pay um pep wúnuni, sen, Pay um yep iwuwukpiy aqlap qatuptuni, kitotani.

⁴ Kurs uma panhtote' pay qa suan wūwantotani. Soq uma sinmuy tsikantotani; nihqe qalomá'nañway'kahkañw, hakiy eñem hin yuykuyañwu.

⁵ Kurs inumi tuqayvastotaa, aw iunañwam itupkomu. God yep qatsit ep añ okiwayaqamuy namorstage, pumuy moñwtunatyay máqaniqey tunatyawta. Pay qa panta? Sam pi pan hapi pam put aw unañway'yuñqamuy awini'ta.

⁶ Noqw uma soq it òokiwhqat qa hihtatota. Puyaw qa kahaksinom umuy sóontsahtsanyakañw momñwituy amumi umuy lölökinlalwa?

⁷ Puyaw qa puma umuhnatiñwaniy qa hihtalalwa, it natñwanit pas hihkay'taqat akw uma túñwantiwyaqata?

⁸ Ura i' pas pavan tutavo tutuvenit añ pey'ta: Um hin pas nāmi unañway'taqey pan uhsinosñway aw unañway'tani, yan'i. Noqw òviy kurs uma put anhtote' súanhtotini.

⁹ Nikañw kurs uma qa sohsokmuy sun òoyye', pay pan hapi uma qaanhtotini; nihqe mewnit qa tuqayvastote', panwat hin hinwisniqat tutavot ahpiy hin yukuniwani.

¹⁰ Pi hak pay as sohsok tutavot añ hinmakañw, sūp haqam put ep qaanhte', pay hapi sohsok ep qaanhtiñwu.

¹¹ Pi i' hak hakiy tokot qa sokoptaniqat kítahqa piw hak hakiy qa nīnaniqat kita. Noqw òviy pay as kurs um tokot qa sokoptakañw hakiy nīne', pay hapi um tutavot qa kaptsi'ta.

¹² God it tutavot hakiy qenivo táviñwuqat añwat itamuy hin yukunani. Noqw òviy uma put-sa aw taywiskahkañw hihta yuaatotani, piw hihta hintsatskani.

¹³ Pi ason hin yukiltiniqat aw pituqaw, God núokwaat put itsívuyat añwuy'tani. Noqw God añ qa núokwat tuwat soon òkwatuwni.

Faith and Actions

¹⁴ Itupkomu, sen hak pas qapēvewni'taqey pañqawkañw qa put aw hayawtaqat hinme', ya pam hin put akw moñwvattini? Ya sen pam qapēvewniy akw ayo yámakni?

¹⁵ Noqw kurs haqawat tuptsiwni'yuñqam qa yuwsikahkañw, nōsiwhqat ñastayaqaw,

¹⁶ Uma haqawa amumi pañqawni: Pay uma qa hin unañway'kahkañw ninmani. Uma mukihotit, òōyyani, kitat, puma hihta haqni'yuñqat pumuy qa huytaqaw, ya hin puma put akw moñwvattotini?

¹⁷ Noqw òviy hak qapēvewni'taqey pañqawhqa put qa aw hayawtaqat hinme', pam haktonsa qapēvewni'tani.

¹⁸ Haqawa ka hakiy aw pañqawni: Yaw um qapēvewni'ta; noqw nu'wa hihta tumalay'ta. Taa, um uhqapēvewniy inumi mahtaknani qa hihta uhtumalay akw'a. Noqw nu'wa ihintsakpiy akw ituptsiwniy ūmi mahtaknani, kítani.

¹⁹ Pay God pas sūkanihqat um tuptsiwni'ta. Pay um súan wuwni'ta. Ima nukpanhihikwsimuy piw pan tuptsiwni'yuñqey maqasneve tururutoti.

²⁰ Noqw puyaw um soon it navotni um hak an'ewakw wuwni'taqa sino? Sen hak qapēvewniat qa hihta apitiqaw, pam haktonsa qapēvewni'tañwu.

²¹ Ura Abraham itana hom'oyvihkat ep tiy Isaac hom'oyhq God put súantaqat pañqawu. Pay qa panta?

²² Pam God aw tuptsiwni'taqe òviy pan hinhti. Noqw put qapēvewniat hintsakpiyat akw aw antsaniwa.

²³ Noqw tutuveni hin lavayhtiqat hapi anhti: Abraham God tuptsiwhq, God put súantaqat pañqawu, ii. Noqw pam God kwātsiatnihqey pan túñwantiwa.

²⁴ Noqw òviy hapi sino hintsakpiy ahpiy qenive wúnuñwu, qa pas qapēvewnit akw-saa.

²⁵ Pu i' hak tokoy huhyaqa, Rahab hakimuy tuaw'ayhtuy pās tavit pu pay sutsvoqwat pumuy hōna. Nihqey pam hintsakpiy akw qenive wunuptu.

²⁶ Pi hakiy tokoat qa hikwsi'te' mokpuniñwuniqaw, pay hapi pan piw qapēvewni hintsakpit ñastanen mokpuniñwu.

3

The Tongue

¹ Itupkomu, pay uma qa sohsoyam tūtutuqaynayaniqey anyuñwani, it navoti'yuñwee: Itam tūtutuqaynayaqam pas pavan qaōwíyukuniwyani.

² Itam sohsoyam hīhihta añ òwihinwisa. Haqam hapi lavayiy ep pas qa òwihiniwhitiqa pās pasiwtañwu; nihqey sohsok tokoy tuyqawi'taniqey tuwi'tañwu.

³ Meh, hak kawayot sipmoyhtotoyna, put aw tūqaytaniqat òviy'o. Nihqey pan hak put tokoyat sohsok ponilañwu.

⁴ Pu uma kurs piw pākihut aw wūwayani. Nāmahin pi as puma qaan'ewakw yañsyoqaw-nikañw, pu wukohukañwuy akw hukhoyiwisa. Nikañw pay hih-sakhoyat ponilanpit akw ponilantiwya, wárikni'maqa haqami ponilaniqey nāwaknaqaw pañsoq'a.

⁵ Noqw pan hapi hakiy leñiat pas as tokoyat ep hihsayhoyanikañw hīhihta kwiviyuaatañwu. Meh, qōhi as hihsaynikañw hihta wukotaqtsokñwu!

⁶ Noqw hakiy leñiat ūwiñwuy anta. Itahtokoy ep pam yep nukpanhqatsit anta. Nihqe pam itahtokoy añ ahsupoq tuyoy'ewakwlawu. Pam maskiveq qōhit akw taqtsokiwkañw itahtunatyay tataqtsokñwu.

⁷ Pay as pi sinom sohsokmuy hihtuy popkotuy, pu masay'yuñqamuy, pu hihtuy hoyóyotinumyaqamuy tsūtsu'tuy, pu pātuwaqatsit añqe' ki'yuñqamuy amumi tuyqawi'yuñwa. Puma pumuy sohsomuy amumi tuyqawi'yuñwiniqey tuwi'yuñwa.

⁸ Nikañw pay pas kurs hak leñiy aw tuyqawi'tani. Pas pam qalolmanikañw, qatuqayvahsi'ta; pas kelmokiat hakiy nīnañwuqa-saa.

⁹ Itam put akw God Itanay lomayuaatota; pu pay put akw itam sinmuy God an yukiwyuñqamuy qalomáyuaatota.

¹⁰ Lomalavayi, pu qalomálavayi sūkw moat añqw nōñanta. Itupkomu, pas hapi soon yantani.

¹¹ Puyaw sen haqam pāhut nōñañataqat ep kwañwa, pu tsivo sūvaqw nōñantañwu?

¹² Itupkomu, ya sen nōnvospaltsoki olive-sipalat pölöy'vani? Ya sen ovaui nōnvospalat himuy'vani? Qae. Noqw pay pan hapi haqam pāhu nōñantaqa kurs hin suhut, kwañwat enañ nōñantoynani.

The Wisdom from Above

¹³ Hak sen umuñaqw suan unañwtalwuwni'ta, pu hihta tuwi'ta? Pay pi pam suan hinme', hihta lolmat hintsakni, qa kwivi'nañway'kañwo, súanwuwni'kañwo.

¹⁴ Nikañw kurs uma umu'nañwpeq pas pavan unañwtutuyyakañw, nanaqastunatyawyuñwe' pay uma umuhsuanwuwniy ep qa himuiwyuñwni. Pu uma it suan wuwnit pas antsanihqat ehpeui qa atsálalwani.

¹⁵ Taq pan hinmaqa qa ñaqaq wuwnit añ hinma, soq yep qatsit añqw wuwnit áñwata. Pam pantaqa wuwni hakiy tunatyayat ahpiyñwu, it Nukpanat ahpiy'o.

¹⁶ Haqam pi hakim unañwtutuykañw nanaqastunatyawyuñwe' puma piw qa unañwtalyañwu, pu hihta qalomátumalay'yuññwu.

¹⁷ Nikañw ñaqaq suan unañwtalwuwni'taqa mohti suan unañway'ta; kwakwhat unañway'ta; qa a'nō unañway'ta; pās suyan tūqaytañwu; pas núokwa; lolmat tumalay'ta; qa sinonuiña; piw qa nawip'ew hinma.

¹⁸ Noqw hak haqam pasi'nañway'taqa soñawnen pasi'nañwat qatsit eñem hihta uylawe' pam suan qatsit aniwnañwu.

4

Friendship with the World

¹ Ya uma hinoqw nānaywa, pu nānwuy'yuñwa? Umuhtokoy ep umuhtuñlayi umuy hin unañwtotoyna. Sen qa panta?

² Uma as hihta tuñlay'kahkañw kurs hin put tutwani. Uma as tuqwyantota, hihta himuy'vayaniqey tuñlay'kahkañwo. Uma nānaywakañw nāqöytota. Nikañw uma hihta qa tūviñtotage ñviy qa himuy'yuñwa.

³ Uma as hihta ñviy tūviñlalwakañw qa ñmalalwa; uma qalomátunatyawkahkañw put ñviy tūviñtotañwuniquē, paysoq pi uma umuhtuñlayiy añ put akw nāhahlaynayaniqe ñviy'o.

⁴ Is ohi, uma nuvōtahtaqtu, pu yoñaymomoyamu, yep qatsit ep uma nāhahlaynayaniqey nānawaknaqamu! Kurs uma pan hinwise', God tuwqamatniwhtotini. Taq hak yep qatsit ep nāhahlaynañwuqa God tuwqaata. Ya uma it qa navoti'yuñwa?

⁵ Ura tutuvenit añ yan pey'ta: Pam hikwsit itamuhsonmi pánahqey tuñlay'ta, pu nēnem kahkawna, yan'i. Noqw ya úmuyniqw paysoq i' pey'ta?

⁶ Pi pas pam hakiy pāsniñwu. Paniqw pi òviy pam pañqawu: God añ kwivi'nañway'yuñqamuy amuhpewi wunuptuñwu; nīkañw añ okiw'unañway'yuñqamuy pam paañwañwu.

⁷ Paniqw òviy uma God aw nānakwhani'yuñwni. Uma Nukpanat aw rohomwisq, pam umupyeve wāyamantani.

⁸ Uma God aw hohyokyaqw, pam piw tuwat umumi hóyokni. Uma soñawnen umuhmay pāhomyani, uma añ qaanhinwisqamu, pu uma umuh'unañway kwañw'ewakwtotani, uma lōq wuwni'yuñqamu.

⁹ Uma nāōkwhayani; pu qahahlayyani; pu tsaykitani. Uma tsutsúyyaniqey qe'totit, qahahlayhtote', putuiwyuñwni.

¹⁰ Uma Tutuyqawhqat ehpewi nāqahihtatotaqw, pam umuy tsokanani.

Warning against Judging a Brother

¹¹ Uma qa nānamiq hiñqaqwani, itupkomu. Taq pāvay, sen tupkoy aqw hiñqawlawhqa tutavot qahihtalawhqe aqw hiñqawlawñwu. Nīkañw kurs um tutavot aqw hiñqawlawe', qa put añ hinme', um sinmuy amuñem hin yúkuniqey nātsotskanañwu.

¹² Pay hapi pas sūka nuhtumi tutaptima, piw amuñem hin yuyku, (pas God-saa). Pam hapi hakiy ayo táviniqey, pu ayo hintsanniqey aw òqala. Noqw ya um haknihqe pas piw ayo sukwa aqw hiñqawlawni?

Warning against Boasting

¹³ Taay, uma pañqaqwagamuy, Itam pu', sen qāvo ayo wuhkokitsokimiye', pep yahsañwnayani; nen pep hihta tuhtuy'yakahkañw huhyaye', hihta nihtotini.

¹⁴ Susmataqpi qāvo hintaniqat uma qa navoti'kahkañwo. Puyaw umuhqatsi hímuu? Pay pam söwiwañwuy anta. Hihsavo māsiltit, pay kurs haqaminiñwu.

¹⁵ Uma qa pañqaqwat, yan hiñqaqwanikahkañwo: Ason kurs Tutuyqawhqa pan nāwaknaqw itam yesni, nen yanhtotini, sen panhtotini, kitotanikañwo.

¹⁶ Noqw tuwat soq uma umuhkwivi'nañway ep himuiwyuñqe qaanhtotiñwu.

¹⁷ Noqw lolmat hinhtiniqey navoti'kañw put qa panhtiqa qaanhtiñwu.

5

Warning to the Rich

¹ Taay, uma añ kahaksinomuy, uma pas umuhtōnay añqe' tsaykitani. Taq uma nāt qahahlayhqatsit aw òkini.

² Umuhkahakhimu kwanwtipti; umuhyuwsi kwahyatoti.

³ Umuhsiwa sohsoy sikañputi. Nihqe pam umuy tuhtualni; nen qōhit an umuhtokoy tsohtso'nani. Uma so'ñwaveq talōnwintiwhqat ep nēnem nihtiwhtaqtat waranhtota.

⁴ Meh ayam hakim umuñem hōqyaqw uma pumuy ahsatiyamuy kwanhayañwu. Noqw Qaan'ewakw Hintaqamuy amumi Tutuyqawhqat naqvu-miq tōnaam tōqtiqw, pumuy ahsatiam umuy tuhtualni.

⁵ Uma yep qatsit ep kwanwáewhpit yēse, qaunañwtalya. Pas uma nāwihtotoynaya, pas hisat qōyaniwaniqey añ'i.

⁶ Uma hakiy súantaqat tūvayat nīnaya. Noqw pam umumi qa rohomhti.

Patience and Prayer

⁷ Noqw òviy'ò, itupkomu, uma Tutuyqawhqat pítuniqat aw pahsave wuhko-maqaptsi'yuñwni. Meh, ūyi'taqa tutskwañaqw hihta nukñwat aniwnit òviy maqaptsi'tañwu; nen qa nañ'ekni'taqw, ìts uyis yokvañwu, pu tuhoos pīwu.

⁸ Oviy uma qapēvewnayakahkañw qa nañ'eknayani. Taq Tutuyqawhqat pítuniqat aw hayiñw'iwma.

⁹ Uma qa nānami hinyuñwni, itupkomu; taq nāphisat sen uma sóontsaniwyani. Meh, hakiy hin yukunañwuqat hōtsíwmi wunu.

¹⁰ Itupkomu, uma God lavay'aymuyatuy Tutuyqawhqat natñwaniyat aw yankahkañw yuaaykuyaqamuy amumi taywise', amumi nanawinyani. Pumuy hin kānavotpit añ nakwhani'yuñqat pan piw uma hinwisni.

¹¹ Meh, itamuyniqw kānavotpit añ nakwhani'yuñqam hapi pas hahlayhpit epya. Ura Job hin qa nañ'eknaqat uma pay nanapta; nihqe Tutuyqawhqa hin put eñem yúkuhqat uma navoti'yuñwa. Pi pas Tutuyqawhqa hakiy òkwatuwñwu, pu núokwa.

¹² Nīkañwo, itupkomu, uma hapi pas tis pavan òqalat lavayit akw hihta pasiwnayaniqey qe'yani. Uma qa òveqatsit akw òqallavayhtotini, piw qa tūwaqatsit akw'a, pu pay pas nāp hinwat lavayit akw'a. Uma qa panyat, pay uma Owi, kitotaqw pantamantani, piw Qae, kitotaqw pantamantani. Taq nāphisat pi uma sóontsaniwyani.

¹³ Sen haqawa uma hihta ep okiwhinhte', pam nāwaknani. Sen haqawa hahlayi, pam hahlaytatawlawni.

¹⁴ Sen haqawa umuñaqw tūtuye', pam God sinomuyatuy amuñaqw wukw'aymuy wáñwayni. Noqw puma Tutuyqawhqat natñwaniyat aw yankahkañw wihkuyit akw put lelwiyat, put eñem nānawaknani.

¹⁵ Noqw puma qapēvewnayakahkañw, put òviy tūviñtotaqw, pam qalaptuni; noqw Tutuyqawhqa put qatuptsinani, pu put qaanhtipuyat put ahpiy ayo yúkuni, kurs pam hihta ep qaanhtiq'ò.

¹⁶ Uma umuh'òwihiniwhtipuy nānami nahostiwisni, pu uma nāhoy nennem nāwakinwisni; nen uma qalaptuyani. Pas haqam suan hinmaqat okiwnawak-inpiat a'nò hihta aw tuyqawi'ta.

¹⁷ Ura God lavay'ayaat Elias itamun sínonikañw itamun unañway'ta. Nit pay ura pas qa yokvaniqat òviy pam pas qa atsáy'kañw nāwakna. Noqw ura payhkomuy yahsañwuy-nikañw añqw nāvay mūmuyawhtuy pahsave tūwaqatsit añ qa yokva.

¹⁸ Nit pu piw pam nāwaknaqw, òñaqw yokvaqw, tutskwa hihta aniwna.

¹⁹ Itupkomu, kurs haqawa it pōhut pas antsanihqat añqw ayo lasq, hak put aw ahoy put wikve',

²⁰ It navoti'tani: I' hak qaanhinmaqat qasuyan tunatyayat añqw lasnaqa hapi mokiwuy añqw hakiy hikwsiyat ayo távini; nen nihtiwtat qaanhtipuyat nākwapnani.

PETER

God Sinomuyatuy amumi mohti Pēniata

¹ Nu' Peter, Jesus Christ ayaatnihqa, it penta. Nu' aň ahtsaval'iwtaqamuy Pontus, Galatiat, Cappadociat, Asiat, pu Bithyniat aňqe' hinnumyaqamuy öqalanta.

² Ura Itana God aňwu pay umuy tuwi'taqe, umuy namorstat, Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy umuy sutsvo oya, uma Jesus Christ uňwáyat akw kwanw'ewayhtote', put aw tuqayvastotaniqat öviy'o. Nam núokwa, pu kwakwhaunaňwa qaöwíhintaqá umumi pitsíwtaa.

A Living Hope

³ Nam Jesus Christ Itahtutuyqawhqay aw yantaqaat i' Naat God pas kaptsiwaa. Kwakwhat pi pam hapi pas núokwanihqe itamuy tímuy'vaqe, nõyit qaso'taqat itamumi noa, Jesus Christ mokiwuy aňqw ahoy tātaynaqee.

⁴ Pam itamuñem pas qahinhtiñwuqat, pu qahováriwtaqat, pu qasulawhtiñwuqat hihta öveqatsit ep warani'ta. Put öviy uma unañwvahsi'yuñwa,

⁵ God qapēvewnayakahkañwo. Pi pam umuy ayo óyahqe, umumi so'ñwamiq pahsavo tunatyawtaniqey öqalay'ta. Noqw so'ñwaveq pu' pam umuhmakiway umumi nóani.

⁶ Noqw öviy uma pas hinhaqam hahlayya, pay nāmahin pi as uma ka pu' hihsavo hīhihta aň kānanvotyaqe putuiwyuñwa.

⁷ Hak sikavalasivat aw pohtanik, qōhit akw put aw tuwantañwu. Noqw tis pi öviy God umuhqapevewniy sikavalasivat pay sūlawhtiñwuqat epniñqe pas pavan hihkay'taqat aw pohtani. Niñqe pam put aw pohtaqw, uma tayawniwyani, pu kaptsiwiwyani, pu lomayuaatiwyani, hisat Jesus Christ pítuniq'ö.

⁸ Put uma hakiy aw qa yóriki'kahkañw put aw unañway'yuñwa. Uma as pu' put aw qa taykahkañw aw tūtuptsiwage hahlayhtiwisa. Hahlayhpit pas kurs hin pañqawiwniqat pas pavan nukñwat pasiwtaqat pan uma hahlayya.

⁹ Pi umuhqapevewniy ahpiy aniwnit uma himuy'vayani, umuhhikwsi ayo nõñakniqat put'a.

¹⁰ Noqw God lavay'aymat put umuy ökwatuwe' ayo óyaniqat aňwu pay yuaaykuyat, put pantaqat aň pās heptotaqe, pu aň pupriya.

¹¹ Pi Christ Hikwsiat pumuy amuhpe pakiwtaqa Christ soon qa hīhihta aň kānavotat, pep pu' momiq taviwniqat aňwu pay pumuy āawna. Noqw öviy puma put hakiy yuaaykuqat, pu haqe' qalawmaqat aň pupriya.

¹² Noqw pay puma qa nennemyat, umeñem iit pēnayaqat pan amumi mātakti. Noqw hikis pi öñaqw hoñvia'yam it aw pupriyaniqey nānawakna. Noqw umumi hapi i' lomatuawi yuaatiwa, hakimuy lavay'a'yatuy amuhpiy'o, Qahováriwtaqat Hikwsit öñaqw taviwhqat öqalayt aňq'ö.

A Call to Holy Living

¹³ Noqw öviy uma rohomhtotiniqe umuhwuwniy moñwvas'iwyuñwni; pās umu'nañway yeskahkañw, hisat Jesus Christ mātaktiniqat aw taywiskahkañw, it kuwahtiput pep makiwyaniqey öviy yūmosa unañwvahsi'wisni.

¹⁴ Uma God aw tūqayyuñwni, put tímattiniqee. Ura as uma hisat God tunatyayat qa navoti'yuñqe nāp umuhtuñlayiy aň hinwisa. Noqw pu' hapi uma qa pan hinwist,

¹⁵ Aň ahsupoq suan hinyuñwni, i' hak umuy wánwayhqa hin suan hintaqat pan'i.

16 Ispi yan ura pey'taq'ö: Uma qahováriwyuñwni; pi nu qahováriwta.

17 Noqw ason uma Itanay qa sinonuiñanihqat aw nānawakne' it u'ni'yuñwni: Pam hapi sohsokmuy amuñem hin yúkuni; hak hin tumalay'taqat pan put eñem yúkuni. Noqw öviy uma yep qatsit ep yeskahkañw, put kaptsi'kahkañw hinwisni,

18 It navoti'yuñwee: God umuhhisatqatsiy an'ewakwnihqat añqw umuy mātavihqata, it qatsit umunamuy navotiyamuy ahpiy umumi mātaviwhqat añq'ö. Ura pam hihta pas hihkay'taqat qahinhtiñwuqat akw umuy mātavi, sikavalasivat, sen qötsásivat qa put akw'a,

19 Nit Christ unwáyat akw'a. Ura pam mañat pas qa hihta akw hovariwkañw qa hihta akw hintaqat ankañw umuñem taviwa.

20 Pas hisatñahaqaqw God tūwaqatsit nāt qa yukut, pepeq pay pan put eñem yuku; nit yepehaq so'ñwaveq pu' umuñem tūwaqatsit aw put tavi.

21 Noqw put ahpiy uma God aw tūtuksiwa, put mokiwyuy añqw ahoy tātaynaqe, pas pavan sinotaqat aw'í. Nihqe öviy uma God qapēvewnayakahkañw, put ahpiy hihta unañwvahsi'wisa.

22 Noqw uma hapi Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy lavayit pas antsanihqat aw tuqayvastotaqe, umuh'unañway kwan'ewakwtotat, añ tuptsiwni'yuñqamuy amumi pas antsa unañway'yuñwniqey tuwi'vaya. Taa, uma pan hinwise', pas suyan unañway'kahkañw pas pavan nānami unañway'yuñwni.

23 Pi uma hapi pu' pas puhutihiwya, qa sinmuy súlawhtiñwuqat amuhpiynit, hakiy qasulawhtiñwuqat ahpiy'o, God lavaiyat pas taytaqat, sūtsepihqat akw'a.

24 (Pi tutuvenit añ yan pey'ta.) Sinom sohsoyam tūsaqat anyuñwa; pu pumuy lomavitsañwaam tūsaqat siyat anta. Tūsaqa tsakq, siat ayo posñwu;

25 Noqw Tutuyqawhqat lavaiyat hapi pas qa haqami sōta, yan'í. Noqw í lavayi hapi lomatuawi, umumi mātaviwa.

2

The Living Stone and the Holy Nation

1 Paniqw öviy uma nukpan'unañwat sohsok ayo yukuyani, pu sohsok unatwita, pu nawip'ew hintsatskiwhqata, pu kan'ewhtunatyata; pu nuhtumiq hiñqaqwaniqey qe'totini.

2 Nen uma titipostuy puhunōñakqamuy amún pīhut hin pas tuñlay'yuñqat pan it lavayit pas antsanihqat tuñlay'yuñwni; nen uma put akw wuñwyani,

3 Pi uma Tutuyqawhqat núokwayat pay añqw yukuyaqee.

4 Put hapi aw uma ökini, owat taytaqat antaqat aw'í. Ura as sinom put ayo tūvayaqw, God put namorsta, ispi pas hihkay'taq'ö.

5 Noqw uma piw pas tayyuñqat o'wat anyuñqw, put akw God nēñem kītani. Pep uma God eñem hihta hintsatskani; piw Qahováriwtaqat Hikwsit ahpiy put aw hahlayhtiwniqey aw nānoi'yuñwe', Jesus Christ ahpiy put unañwveyani.

6 Ura tutuvenit ep yan pey'ta: Meh, nu hapi it owat pas hihkay'taqat namorstage, Zion ep ikiy ep tuyqaveq távini. Noqw put aw tuptsiwhqa hapi soon hamanhtini.

7-8 Noqw öviy uma tuptsiwyaqw, pam úmuyniqw pas hihkay'ta. Nikañw hakim añ qa tuptsiwyaqam, pu God lavaiyat aw qa tuqayvastotaqam put aqw múnukya. Sam pi pan amuñem yúkiwhq'ö, öviy pi yan hapi pey'ta: I' owa kīlalwaqamuy amuhpiy ayo tūviwhqa kīhut ep tuyqaveq páki, yan'í. Pu piw yan'í: Puma it owat ep tönökyat, put aqw múnukyani, yan'í.

⁹ Noq̄w uma hapi pas namorstiwyaqam sínomu, pas Moñwit God awwat wimmoñw'iwyuñwa, sinom qahováriwyuñqamu. God pas nāp umuy nēnem sinota, uma put qaan'ewakw hintsakpiyat tunvotnayaniqat ōviy'o. Ura as uma qatalpuve yesq, pam qaan'ewakw tālat ep qátuhqey añqw umuy wáñwayi.

¹⁰ Ura as uma qa sūp sínomu; nikañw pu' hapi uma God sínomatu. Ura as qa hak umuy ōkwatuwa; noq̄w pu' hapi God umuy ōkwatuwa.

Slaves of God

¹¹ Pas aw iunañwamu, uma hapi pay qa yep sínomnikañw, pay hāk hinnumyaqat nu panwat umumi okiw pañqawni: Ūma umuhtokoy tuñlayiyat qa añ hinwisni; taq pam hakiy hikwsiyat aw nāyawñwu.

¹² Añ qa tuptsiwni'yuñqamuy amunawit uma suan yesni. Noq̄w puma as umuy qalomáovelayat, umuhlomahintsakpiy aw tayyuñwe' God pas hihtatotani, hisat pam pumuy amumi pohtaq'ō.

¹³ Uma sinmuy amuñem hin hintaqat yukit añ ahsupoq kaptsi'yuñwini, Tutuyqawhqat tunatyayat éñemi. Uma moñwit pas susmohpeqnihqat aw tūqayyuñwini,

¹⁴ Pu imuy moñw'oyiwyuñqamuy put ahpiy ayatiwyaqamuy amumii. Puma pi qalomáhintsatskaqamuy sivintoynayaniqe ōviy ayatiwya, pu añ súanhinwisqamuy tayawintiwisniqee.

¹⁵ Pi uma lomayesniqat pan God umuñem tunatyawta. Noq̄w pan hapi añ an'ewakw wuwni'yuñqam, ñasta navoti'yuñqam kurs hihta ep umuy ōvelantotani.

¹⁶ Uma qenive hoñkahkañw yesni. Nikañw uma qa put aw yankahkañw haqam qalomáhintsatskaniqey wūwantotat, God tumal'aymatnihqey pan tunatyawyuñwini.

¹⁷ Uma sohsokmuy kaptsi'yuñwini; God tímuyatuy sohsokmuy amumi unañway'yuñwini; pi uma nuhtum put tímatu. Uma God mamqasyani; moñwit kaptsi'yuñwini.

The Example of Christ's Suffering

¹⁸ Uma añ tūtuwiktu, uma umuhmoñwimuy kaptsi'kahkañw amumi tūqayyuñwini, añ lōlolmatuy, pu hakiy pāsyañwuqamuy qa púmuy-sa amumii, añ a'nō unañway'yuñqamuy amumi piwu.

¹⁹ Pi hak qa hihta ep qaanhtit, okiwsaniwe', God aw-sa taykañw añ kuyve', pam hapi God unañwveni.

²⁰ Nikañw kurs pam hihta ep ōwihiniwhte', put ep wuvahtiwe', pas piw nakwhani'taqw, ya hak sen put ep aw kātaytani? Nikañw kurs pam aw súanhte', put ep okiwsaniwe', ep nakwhani'te', pam God unañwveni.

²¹ Pi pay núnwupi uma nakwhani'yuñwiniqey aw wáñwayniwya. Pi pay Christ piw itamuñem kānavotpit añ kuyvaqe, itam hinyuñwiniqat itamumi mahtakna, uma put an hinwisniqat ōviy'o.

²² Pam qa haqam hihta ep qaanhti, piw qa himu atsálvayi put moañaqw nōña.

²³ Sinom put aqw hiñqaqwaqw, pam qa tuwat pumuy amumiq hiñqawu. Pam okiwsaniwkañw nāoyniqey qa pañqawu. Pay panis pam God hihta añ pas suan yúkuñwuqat aw nāmatavi.

²⁴ Pam pas nāp itahqaanhtipuy tokoy ep yankañw nahoylehtsit ep hāyilti; nihqe tūhotiwheq umuy qalapsina. Noq̄w ōviy itam put amum so'qe qaanhtotiniqey qe'tote', put amum yeskahkañw suan hinwisni.

²⁵ Pi uma as kanelmuy amún nāp haqami lasya. Nikañw pu' hapi uma umuhhikwsiy tumalay'maqat, pu umumi tunatyawmaqat aw ahoy ōki.

3

Wives and Husbands

¹ Pu úmaa, momoyamu, pay uma piw pan nāp umuhpuwsuñwmuy amumi maqaptsi'kahkañw yesni. Noqw kurs haqawat God lavayiyat aw qa tuqayvahsi' yēse', puma umuy pās yeskahkanw pumuy kaptsi'yuñqat aw tayyuñwe',

² God lavayiyat aw tūtuptsiwani, nāmahin as puma qa hisat put aw tūqaykahkañwo.

³ Uma qa suvaamnihqat lomayuyahiwtani, umuhhömiy aw hīhin yuykuyaniqeyu, pu sikavalasivat yuwsiyuñwniqeyu, pu lomayuwsita.

⁴ Uma qa panyuñwt, umuh'nañway qamātaqpuvenihqat nasitoynayani. Uma okiw'unañway'kahkañw kwakwhat yesni. Pam pantaqat God-niqw hihta a'nō hihkay'taqat pas qa hinhtiñwuqat anta.

⁵ Pi yan hapi hisat ima momoyam qahovárstunatyat hinwisqam God aw yanyuñqam nāyuyuwsinaya, puwsuñwmuy amumi maqaptsi'kahkañwo.

⁶ Oviy pi ura Sara Abraham aw tūqaytaqe put moñwílawu. Noqw uma hapi súan hinwise' put timatni, nen soon hihta ep tusiiwyuñwni.

⁷ Pu úmaa, añ tahtaqtu, uma pahsi'kwa pumuy amumum yesni, pumuy kaptsi'kahkañwo; pi puma qa umún ö'qaltu. Noqw umuhnawakinpi qa haqami hihta akw sóonhtotini. Pi uma pumuy amumum qatsit, God kuwahtipuyat, makiway'yuñwa.

Suffering for Righteousness' Sake

⁸ Taa, noqw öviy uma sun tunatyawkahkañw, tūokwatuwi'yuñwni. Uma nānatupkomnihqey pan nānami unañway'yuñwni. Uma nun'okwatni; nāvāsyani.

⁹ Ason uma qalomáhintsaniwye', sen nāphinsasviwye', qa túwatyamantani. Uma qa panyuñwt umuhpew'iwyuñqamuy amuñem lolmat tunatyaltotimantani. Pi God umuñem lolmat tunatyalti qe öviy umuy wáñwayi.

¹⁰ Pi yantaq'ö: Qatsit nāvokawinkañw, lomatalönnit añ taymani qey nāwaknaqa hihta qalolmat aw leñiy ñuy'tani; noqw himu atsa soon moañaq w nōñantani.

¹¹ Hihta qalolmat qa hintsakt, lolmat hintsakni. Pam uyi wawqatsit tunatyawkañw, put aqwahaqam ñöyi'mani.

¹² Pi Tutuyqawhqa añ suan hinwisqamuy amumi tayma, piw pumuy nāwakinpiyamuy aw tūqaytañwu. Nikañw pam añ qaanhinwisqamuy amumi qa kwanwátayta.

¹³ Noqw puyaw uma hihta lolmat añ ö'qalyaqw, hak umuy hintsanni?

¹⁴ Noqw kurs uma suan hinwise', put ep hihta añ kānanvotye', uma hapi hahlayhpit epyani. Oviy uma pumuy qa mamqasyani; piw uma qa hin unañway'yuñwni.

¹⁵ Uma qa panyuñwt umu'nañwpeq God Tutuyqawh qalalwe', kaptsi'yuñwni. Pu ason hak umuy hinoqw umuh'unañwpeq God aw unañwvahsi'yuñqat umuy tūviñtaqw, uma put aw hin lavayhtotini qey sutsep pās pasiwyuñwni. Nikañw uma pahsi'kwa tūkaptsi'kahkañw, yuaatotamantani,

¹⁶ Suyan unañway'kahkañwo. Noqw umuy qaanhinwisqat pañqaqwaqam hamanhtotini, umuy Christ eñem lomahinwisqat qalománeveltoynaya qey ep'e.

¹⁷ Ispi kurs God pan tunatyawtaniq̄w pay pi uma tatam hihta lolmat hintsatskaq̄ey ep okiwsaniwyani, nen hihta qalomáhintsatskaq̄ey qa put epyani.

¹⁸ Pi pay ura Christ súantaq̄anikañw añ qa súanhinwisq̄amuy qaanhtipuyamuy ep sūs k̄ānavota, itamuy God aw ökinaniq̄e öviy'ö. Ura put tokoat mokiwyu añ kuyvaq̄w, God put hikwsiyat taytoyna.

¹⁹ Noq̄w pam pankañw hihikwsimuy sivikive tañawtaq̄amuy amumi lomatuawit yuaata.

²⁰ Ura puma hisat qa tuq̄ayvastota, Noaht q̄atsiyat ep'e, ephaq̄am ura God sinmuy amumi wuhko maq̄aptsi'taq̄'ö, n̄ato Noah p̄ākihut yuykuq̄'ö. Noq̄w ura híkiyom, pay n̄ānalnihq̄am, put añq̄w tañawtaq̄e p̄ātsikq̄at añ k̄ūkuyva.

²¹ Noq̄w pu' hapi itam pumuy amún ayo n̄ōñakiwta, k̄ūyit akw tuvoylatotiq̄ee, Jesus Christ mokiwyu añq̄w ahoy t̄ātayhq̄at ahpiy'ö. Hak tokoy p̄āhomhtaqtat nu qa put pañq̄awht, hakiy unañway kwañw'ewakwtat, God atpip suan hinmaq̄at hapi nu pañq̄awu.

²² Ura Jesus Christ öveq̄atsit aw p̄ākihq̄e, God putvaq̄e q̄atuptu. Noq̄w God hoñviaymat, pu hihta añ moñw'iwyuñq̄am, pu öq̄alat pasiwyuñq̄am, puma sohsoyam put aw maq̄aptsi'yuñwa.

4

Changed Lives

¹ Noq̄w öviy hapi Christ tokoy akw itamuñem k̄ānavotq̄e, mōki. Noq̄w uma pan piw tunatyawkahkañw, so'niq̄ey añ suhtaqt̄ewyani, pi mokqa qaanhtiput q̄e'tiñwuniq̄'ö.

² Noq̄w öviy uma hihsavo yep q̄atsit ep hinnumye', n̄āp umuhtuñlayiy qa añ hinwisit, God tunatyayat añ hinwisni.

³ Ura itam pay añq̄aq̄w itahq̄atsiy añ qa tsa' hihta ep qaanhtoti, añ q̄atuptsiwni'yuñq̄amuy amuni. Noq̄w pay nam pahsa'ni. Ura itam tuskapq̄atsit añ qa unañwtalya; nuvö'nañway'yuñwa; honaq̄kuyit akw hōnaq̄'iwyuñwa; haq̄am n̄ōviwhq̄at ep nanaq̄asnonovañwu; qaunañwtalq̄atsit añ hinnumyañwu; pu hihta wutsit tuyoy'ewakwnihq̄at aw n̄āwakintiwisa. Noq̄w pu' uma qa pan hinwisa.

⁴ Pi añ q̄atuptsiwni'yuñq̄amuyniq̄w hinhtiqt̄w kurs uma pumuy qa amumum pas panhaq̄am qa unañwtalq̄atsit añ hintsatska. Noq̄w öviy puma umuy n̄ānaphin yuaatota.

⁵ Nikañw puma soon qa God aw n̄ālavaytani, hakiy añ yesq̄amuy pu so'pumuy amuñem hinwat yúkuniq̄ey aw moñwvasiwtaqtat aw'i.

⁶ Yaniq̄w hapi öviy imuy so'niq̄amuy amumi ura lomatuawi yuaatiwa, puma as sinomnikañw tokoy ep hin yukuniwyaq̄w, pumuy hikwsiam God an yesniqtat öviy'ö.

Good Managers of God's Gifts

⁷ Sohsoy himu so'ñwamiq̄ ökiwsia. Oviy uma p̄ās unañwat yesni. Uma namituyq̄awi'yuñwe', n̄āwakinwisni.

⁸ Nikañw uma hapi n̄ānami unañway'yuñq̄ey pas qa q̄e'totini, pi nami'nañwa qaantaqtat nihtiwtatq̄at n̄ākwapnañwuniq̄'ö.

⁹ Uma kwañwtotoynayakahkañw umuhkiy añ p̄ās n̄āooyyani.

¹⁰ God qa sunyuñq̄at hihta sinomuy huylawu. Noq̄w öviy hak hihta makiwhq̄ey akw t̄ūmoñwvasnani, God tumal'ayaat qa atsáy'maq̄at pan'i.

¹¹ Haq̄awa yuaate' God añq̄w lavayit yuaatamantani. Nuhtuñem hihta hintsakqa pay God añq̄w öq̄alat makiwhq̄ey tunvotnani. Uma sohsoy hihta

añ God momiq tavi'wisni, Jesus Christ ahpiy'o. Nam sohsoyam put pas hihtatotat, moñwílalwani, sutsep aqwhaqamii. Nam antaa.

Suffering as a Christian

¹² Aw iunañwamu, kurs uma soñawnen qōhit akw aw pohtiwye', pay uma put ep qa pas hin wūwantotani, suhpan pas soon hisat uma put aw ókiniqey pan'i.

¹³ Qa panyat, uma tuwat hahlayhtotini, tsáñawpi uma Christ amum káñanvotyaniqee. Taq ason pam pas hímuniqey pan namtaknaqw uma piw put amum pas hinhaqam hahlayhtotini.

¹⁴ Kurs uma Christ ep qalomásaswiye', pep hapi uma hahlayhpit epyani, ispi Hikwsi pas hímuniqqa umumi pitsíwtaniq'ö, God Hikwsiata. Ayam hakim hapi as God qalomáyuaatotañwu; noqw uma hapi put pas pavan hihtatotañwu.

¹⁵ Níkañw uma qa haqawa hakiy nínaqey ep káñavotni, sen uyiñwuniqey ep'e sen hihta qalomáhintsakqey ep'e, sen aye' sinmuy hintsakpiyamuy ep nátsurstoynaqey ep'e.

¹⁶ Níkañw kurs hak Christ sinoatniqey öviy okiwsaniwe', pay pam qa hahmanht, it yantaqat ep God pas hihtatani.

¹⁷ Taq aw hapi pitu; noqw God mohti sinomuy amuñem hin yúkuni. Níkañw kurs pam itamuñem mohti hin yúkuniqw, ya sen ima God añqw lomatuawit aw qa tuqayvastotaqamuy amuñem hin yukiltini?

¹⁸ Noqw kurs i' hak súantaqa pēp qa ayo yamakq, ya sen imuy God qa kaptsi'yuñqamuy, pu qaanhinwisqamuy pumuy amumuñem hin yukiwani?

¹⁹ Yanta. Noqw öviy ima hakim God tunatyayat anwat hihta añ káñanvotyaaqam súanhinwise' God aw taqanañwtotit, hikwsiy put aw noi'yuñwani, pumuy yúkuhqat, pas soon hisat pumuy ayo yúkuniqat put aw'i.

5

The Flock of God

¹ Nu umuhpa' hakimuy wukw'a'yatuy u'nanani, pay nu piw wukw'ayanikañwo, pu Christ okiwsaniwhq aw yóriki'taqa; pu ason pam māaktiqw, nu nuhtum put amum kaptsi'tiwani.

² Uma God sinomuyatuy amumi tunatyawyuñwani. Oviy uma qa tusoqtumalay'yuñwt, su'qawkahkañw amumi tunatyawyuñwani. Uma qa sivat öviy tumalay'yuñwt, pas kwanwtoynayakahkañw God eñem tumalay'yuñwani.

³ Pam umuy put sinomuyatuy amumi tunatyawyuñwaniqat aw oyaqw, uma pumuy amumi qa tutuyqawyaqey qa pan hinyuñwani. Uma qa panyuñwt, pumuy hin hinwisniqat amumi hin nāmahtakni'yuñwani.

⁴ Noqw ason Christ sohsokmuy itamumi tunatyawtaqa māakte', pam hihta pas pavan nukñwat, qa hinhtiñwuqat ahsatit umumi nóani.

⁵ Piw uma añ tsátsayomu, uma umuhpe wūwukwmuy amumi maqaptsi'yuñwani. Uma sohsoyam nānami maqaptsi'yuñwani, okiw'unañway'kahkañwo. Taq God añ kwivi'nāñway'yuñqamuy amumi rohomhtiñwu; níkañw pam haqam okiw'unañway'yuñqamuy núokway máqañwu.

⁶ Paniqw öviy uma God öqalayay ehpewi nāqahihtatotani. Noqw hisat aw pituqw, pam soon qa umuy hihtatani.

⁷ Uma umuhtusiwuwniy sohsok God aw noi'yuñwani; pi pam umumi tunatyawma.

⁸ Uma namituyqawi'yuñwe', tunatyaltotini; taq umuhtuwuñqa, Nukpana, wukotohot höykinumqat an hakiy hovalaniqe hepnuma.

⁹ Put aw uma rohomhtotimantani, umuhtuptsiwniy añ hūrs hoñkahkañwo, it navoti'yuñwee: Pay ahsupoq tūwaqatsit añ umún tuptsiwni'yuñqam piw umún hihta añ kānanvotyā.

¹⁰ Noqw uma hihsavo hihta añ kānanvotyāqw, God umuy pās pasiwani; umuy öqaltoyne', hūrs hoñnani. Pi pam umuy ökwatuwhqe, umuy wāñwayi, uma aqwhaqami Christ Jesus amum kaptsi'tiwyaniqat öviy'ö.

¹¹ Nam sinom aqwhaqami sutsep put pas hihtatostat, Moñwílalwaa. Nam antaa.

Final Greetings

¹² Nu pay tsāvat umumi pēna, Silvanus nuy paañwaq'ö. Nuyniqw pam itupkoy anta, piw sohsok hihta añ qa atsat hinma. Nu umuy öqawhtoynaniqey nāwaknaqe öviy yan pēna, God núokwaat hímunihqat umuy suan āawnaniqee. Put akw uma hūrs hoñni.

¹³ Añ tuptsiwni'yuñqam Babylon ep yesqam, umún God namoramat, umuy öqalantota, pu iti Mark pīwu.

¹⁴ Uma nānatupkomnihqey pan nānami unañway'kahkañw na'qalantotamantani. Nam God sohsokmuy Christ Jesus sinomuyatuy kwakwhat unañwat máqani. Nam antaa.

PETER

God Sinomuyatuy amumi ańk Pēniata

¹ Nu' Simon Peter, Jesus Christ tūwíkiatńikańw, pu lavay'ayaat it penta. God aw-nikańw, pu Jesus Christ itamuy ayo Oyahqat aw tuptsiwni'yuńqamuy nu öqalanta. God hapi súankańw umuy tuptsiwnit a'nö hihkay'taqat huyta, itamuy hin huytaqey pan'i.

² Nam núokwa, pu kwakwaha unañwa umumi wūhaq noiwtaa, uma God tuwi'yuńq'ö, pu Jesus Itahtutuyqawhqay piwu.

God's Call and Choice

³ Kwakwhat pi pam pas pavan öqalay akw itamuy qatsit qaso'taqat, pu sohsok hihta enañ huyta, itam put tuwi'yuńwe', suan hinwise', lolmat yesniqat öviy'o.

⁴ Piw pam hihta pas hihtanihqat a'nö hihkay'taqat itamuy awini'ta, yan'i: Itam yep qatsit ep qalomátuńlayit ahpiy tuyoy'ewakw qatsit ańqw mātaviwye', God ańqw qatsit himuy'vayani.

⁵ Noqw öviy uma qapēvewnayakahkańw, qa nātusitote' lomatumalay'yuńwni; piw lomatumalay'kahkańw God tunatyayat tuwi'vayani;

⁶ Piw God tunatyayat tuwi'kahkańw nāmi tuyqawi'yuńwni; piw nāmi tuyqawi'kahkańw nakwhani'yuńwniqey tuwi'vayani; piw nakwhani'kahkańw, God kaptsi'yuńwniqey tuwi'vayani.

⁷ Piw uma God pas kaptsi'kahkańw nānatupkomuy amún nāvāsyamantani. Piw nāvāsyakahkańw uma nānami unañway'yuńwni.

⁸ Noqw kurs uma it ań qaöwíhinkahkańw ahsupoq ań hinwise', uma Jesus Christ Itahtutuyqawhqay tuwi'kahkańw qa paysoq tumalay'yuńwe', hihta nihtiwtaqat aniwnayani.

⁹ Noqw pay qa pan hinmaqa qapostalqat anta; nihqe kurs hin yāvo hihta tuway'tani, qaanhinmaqey ańqw kwańw'ewayhtiqey suhtokqee.

¹⁰ Noqw öviy'o itupkomu, uma tunatyaltote', pas suyan wāńwayniwyaqey, pu namorstiwyaqey namtaknayani. Pi uma pan hinwise', soon God pöhuyat ańqw lasyani.

¹¹ Noqw pan hapi uma Itahtutuyqawhqay Jesus Christ itamuy ayo Oyahqat mońwtunatyayat sútsepnihqat aw yuńqw, pam hahlaykańw umuy ökinani.

¹² Paniqw hapi öviy nu ĩit yantaqat umuy u'nantoyne'niqey soon tatami'mani; pay as pi uma put navoti'yuńwa, nihqe it tuptsiwnit pas antsanihqat pasiwyuńqey ep hūrs'iwyuńwa.

¹³ Owi, pay ka nu hihsavohaqam itokoy ep qátuniqey pahsavohaqami umuy it u'nantoyne' umuy öqalantaniqw pam nuyniqw súanta.

¹⁴ Suyan pi nu navoti'taqe soon pas hisat pay yep qatsit ańqw ahpiyni, Itahtutuyqawhqay Jesus Christ nuy hin āawnaqat pan'i.

¹⁵ Pu öviy piw nuy hisat ahpiyniqw uma ĩit yantaqat sutsep u'ni'yuńwniqat öviy nu umumi qanātsui'ta.

Eyewitnesses of Christ's Glory

¹⁶ Ura itam Itahtutuyqawhqay Jesus Christ öqalay at umumi mahtaknaya, piw put pítuniqat umuy āawnaya. Nikańw itam tuhislavayit qa pan umumi lavayhtoti. Pi Christ pas pavan lomavitsañway'vaqw, itam pas nāp put aw yórikya.

¹⁷ Noq̄w God put Naat hapi put pas hihtatat, lolmat tālawñwat pitsánwtoyna. Noq̄w ura pas pavan lolmat tālawñwat añq̄w hakiy tōnaat pañqawu: I' hapi pas aw iunañwa Itii. Put hapi nu pas hahlayi.

¹⁸ Noq̄w it hakiy tōnayat òñaq̄w tōtqīw, itam tūkwit pas kaptsiwtaqat epeq Jesus ámumyakañw put nanapta.

¹⁹ Pi itam as hihta nanaptaqey pēvewnaye', kurs hin itam God lavay'aymuyatuy lavayiyamuy pēvewnayani. Pumuy lavayiam wihqōhit qatalpuve talni'taqat anta. Noq̄w hísatniq̄w tālawvaq̄w, umu'nañwpeq talawsohu yámakniqat pahsavo uma lavayit aw tunatyawwisq, pam umuñem lolmani.

²⁰ Nikañw uma it navoti'yuñwni: Kurs hak haqam pas nahpiy tutuvenit ep lavayit tūmamatsnani.

²¹ Pi ura hisatsinom qa nāp nahpiy himu nātoniqat lavayhtotiq̄w, Qahováriwtaqa Hikwsi God sinomuyatuy pás unañwat yesqamuy pan unañwtoynaq̄w puma God lavayiyat yuaaykuya.

2

False Teachers

¹ Nikañw pay ura Israel-sinmuy amuhpa' hakim God lavay'aymatnihqey atsáy'yuñqam hoñva. Noq̄w pan piw hakim umuhpa' hoñve' hihta átsatnihqat hakiy hovalañwuqat sinmuy tutuqaynayani; nikañw sohsok hihta nanauyve hintsatskani. Híkispi puma Tutuyqawhqat pumuy túihqat ayo yuykuyani. Nikañw nāp nāhovalayaniqey aw suy'kini.

² Puma qaunáñwtalqatsit añ hinwisq, kaysiwhqam pumuy amumi nanawinyani. Noq̄w pumuy amutsviy Jesus pōhuat pas antsanihq̄a qalomáyuaatiwni.

³ Puma sīvat tuñlay'yuñqey òviy kwanwálvayiy akw umuy ūnatoynayani, umutsviy kāhaktotiniq̄e òviy'o. Noq̄w pay hisatñahaq̄q̄w pumuy qalomáyukuniwyaniqat pan amuñem yukiwta; noq̄w pumuy qōyantaniq̄a pumuy pas pay wihkini.

⁴ Pi ura God hoñvia'yatuy qaanhtotiq̄amuy qa ayo nõñaknat, pumuy maskimiq̄ maspaq̄e, hisat pam hin yúkuniq̄ey aw pahsavo pumuy somhtaq̄e, tupqat qatālat epeq pumuy tañay'ta.

⁵ Pu piw ura pam hisatsinmuy qa ayo nõñaknat, put qa kaptsi'yuñqamuy pātsikiwuy akw kīqōta. Nikañw pam it hakiy Noaht, sinmuy as suan hinwisniqat yuaataqat ayo tavi, pu tsáne'nihq̄amuy sinomuyatuy piwu.

⁶ Pu ura pam Sodom-nikañw pu Gomorrhat wuhkokitsokit qōhtsaptaq̄e kīqōta. Pan pumuy hintsanhq̄e, hakim ahpiy put qa kaptsi'yuñqamuy amuñem hin hintaniqat amumi put akw mātakta.

⁷ Nikañw pam it suan qátuhqat Lot nukpansinmuy tuskapqatsiyamuy ep amumi puhtsemokiwtaqat ayo tavi.

⁸ Pi pam tāqa súantaqa pumuy amumum qátuhq̄e, pumuy qaanhintsakpiyamuy añ taykañw, pu nanvotq̄e put akw nāq̄avo nāunañwmokinta.

⁹ Noq̄w òviy Tutuyqawhqa suyan pi put kaptsi'taqat kānavotpit añq̄w hin ayo táviniq̄ey tuwi'ta, pu qaanhinwisq̄amuy oyi'taniq̄eyu, hisat hin amuñem yuke' pumuy sivintoynaniq̄ey aw pahsavoo.

¹⁰ Nihq̄e tis pi òviy pam añ hakimuy nāp tuyoy'ewakw tuñlayiy añ hinwisq̄amuy pan hintsanni, pu añ momñwituy qa hihtay'yuñqamuy piwu. Puma pi kwīkwivitu; nāp tunatyay hinwisniq̄ey anyuñwa. Puma òñaq̄w hihtuy kaptsitiwyaq̄amuy amumiq̄ qalomáhiñqaq̄waniq̄ey qatuhtusya.

11 Noq̄w hikispi God hoñviaymat pumuy amuhpenihqe pavan pas ö'qalt-nikañw, pu hóhoñvit, Tutuyqawhqtat atpip pumuy amumiq̄ qa nānap hin hiñqaq̄wakañw hihta aq̄w tsotskanaya.

12 Noq̄w ima sinom hihtuy popkotuy hihta aw qa wūwayañwuqamuy amunkahkañw, hin unañwtote' pan yukuyañwu; ñuiwye', nīniwyaniqey öviy aniwhtoti. Noq̄w puma hihta as qa mātsi'kahkañw qalomáhiñqaq̄wañwu; nihqe nāp qaanhinwisqey ep súlawhtini,

13 Nen qaanhintsakpiy añq̄w ahsatit ömahtotani. Tālō' puma qaunánwtalqatsit ep hahlayya. Ima hihta itséheet panyuñwa, himu hihta akw qa pasiwtaqat pankahkañwo; qaantunatyay ep himuiwkahkañw haqam umumum nophomikiwtañwu;

14 Novöwuy-sa taynumya; piw soon pōsiam qaanhitiptu qe'tini. Puma tuptsiwnit añ qa ö'qaltuy ūnatotoynaya. Puma hihta tuñlayiy himuy'vayaniqey tuwi'yuñwa. Oviy puma God itsívuyat akw so'niq̄w pan amuñem yukiwta.

15 Ima hakim pōhut súantaqat añq̄w lasyat nāp súhaqamiyaq̄e, hakiy Bosor tiyat Balaam kukyat añqe' hinwisa. Ura pam hihta qaantsatskiwhqtat añq̄w hihta himuy'vaniqey unañwti.

16 Noq̄w ura himu pohko put qaantunatyayat ep put mēwa. Mōro qayuáataqa tāqat tōnayāt akw God lavay'ayayat qaunánwtalqat mēwa.

17 Ima hapi nōnanvatñit añq̄w pāhut súlawhtiqtat anyuñwa, wisioomawht huhukwhoyaqtat an'i. Noq̄w pumuy amuñem God pas haqam qatālat na'sasta.

18 Puma hihta an'ewakw kwiviyuaatotaq̄e, tuptsiwnit añ qa ö'qaltuy tuskapqatsit akw ūnatotoynaya, hakimuy qaanhinwisqamuy amuñaq̄w híhin ayo nōñakqamuyu.

19 Puma as pumuy qenivo öoyyaniqey pañqaq̄wat, nāp hihta tuyoy'ewakw hintsatskiwhqtat aw tūwik'iwyuñwa. Pi hak hihta akw ánwtiwe', pay put aw tūwik'iwtañwu.

20 Ispi kurs pay as hak Jesus Christ Itahtutuyqawhqtay, ayo Tūooyhqtat tuwi've', yep qatsit ep hihta qalomáhintsatskiwhqtat añq̄w mātaviwe', pay piw put ap ahoy kwise' ánwtiwhq, pay pep pu' so'ñwamiq̄ qatsiat pas qalomáhintañwu, mohtiwat qatsiyat epñihq̄e.

21 Pay tatam pi as puma hin suan hinwisniqtat qa nanaptani. Ispi puma as suan tutavot nanaptat, kwusuyat, añq̄w ahoy lasyaq̄w pam pas qalomáhinta.

22 Noq̄w pay pi it yan lavayit puma súanhtoti: Pohko nāyöiy aw ahoy pitu; piw pitsōtit as pāhomyaq̄w, pay piw tsōqakuyit aq̄w waöȳkuniqey aq̄w ahoy paki.

3

The Promise of the Lord's coming

1 It hapi akw nu pu' lōs umumi pēna, aw iunañwamu. Nihqe nu put akw umuy ahoy u'nantoynaq̄e umuhwuwniy súantaqat pavan öqalaniqey unañwti,

2 Uma imuy pās unañway yesqamuy God lavay'aymuyatuy pay hisat hin lavayhtotiqtat u'ni'yuñwniqat öviy'o, pu Itahtutuyqawhqtay, itamuy ayo Oy-ahqtat tutavoyata, itam put ayamat umumi hin put mātapyaqat pan'i.

3 It yantaqat uma mohti navoti'yuñwni: Pay nāt so'ñwamiq̄ hakim tututsi-wyaqam nāp tunatyay añ hinwisqam hoñvani;

4 Nen pañqaq̄wani: Yaw pam pítuniqey pañqawu. Noq̄w pan lavayi hisat aw antsaniwni? Taq itahwu'yamuy hisat so'q, hisat sohsoy himu yukiltiqa pay nāto panyuñwa, kitotani.

⁵ Noq̄w pay i' navoti susmataq'a: Pay i' yañ tokpela God lavayiyat ahpiy hisat yukilti. Noq̄w tūwaqatsi pānaq̄w wunuwkañw pāhut añq̄w yukiwta.

⁶ Noq̄w pu pay ura i' tūwaqatsi ephaqam yukiltiqat put akw pātsikq̄ sūlawhti. Noq̄w puma put navotit qa aw tunatyawyuñwa.

⁷ Noq̄w God it yañ tokpelat, pu tūwaqatsit, pu'nihqat lavayiy akw warani'ta. Nikañw ason pam imuy put qa kaptsi'yuñqamuy hinwat amuñem yukut, hoyalani. Nen pep pu' i' yañ tūwaqatsi taqtiniqat pan put eñem yuku.

⁸ Nikañwo aw iunañwamu, it hapi uma qa suhtokyani: Sūs tāla Tutuyqawhqatniq̄w sōmorit yahsañwuy anta, pu sōmorit yahsañw sūkw tālat anta.

⁹ Pay Tutuyqawhqa lavayiy aw antsanniqey ep qa sōwuniñwu, nāmahin pi sinmuyniq̄w pam pantañwu. Pi pam itamumi wuhko maqaptsi'ta, hakiy sūlawhtiniqat qa suhtaq'ewñwunihqee. Nikañw pas as sohsoyam nāp tunatyay añq̄w lasyaniqat pam nāwakna.

¹⁰ Nikañw hapi Tutuyqawhqat talōñniyat aw suptuni, uyiñwu mihikq̄ pítuñwuqat pan'i. Noq̄w ep pu' tokpela a'nō umumutat, haqami tūwayani. Noq̄w pu' añ himu hin yukiwyuñqa qōhit akw pātini. Noq̄w tūwaqatsi, pu añ himu hinyuñqa taqtini.

¹¹ Noq̄w suyan hapi sohsoy himu pātiniqat uma navoti'kahkañw, ya uma hin as hinwisni? Soon uma qa ahsupoq qatsit añ suan hinwise' God eñem-sa yesni,

¹² Hisat God talōñniyat aw pítuniqat maqaptsi'kahkañw, kwanwtotoynayakahkañwo. Pi put talōñniyat ep yañ tokpela taqte', pātini; pu añ himu hin yukiwyuñqa qaan'ewakw mukit akw sūlawhtini.

¹³ Noq̄w pay as pi panta. Noq̄w itam pi pūhut tokpelat, pu pūhut tūwaqatsit itamuy āawnaqat ōviy maqaptsi'yuñwa; pep hapi himu sūantaqa-sa pasiwtani.

¹⁴ Noq̄w uma hapi iit yantaqat ōviy maqaptsi'yuñwa, aw iunañwamu. Nihq̄e ōviy uma tunatyawyuñq̄w, ason pam pite' umuy kwakwhaiwyuñqat umuy túwani, qa haqam hihta akw itséheiwuñq'ō, kurs hak umuy hihta ep tukopnaniq'ō.

¹⁵ Itahtutuyqawhqa umuy ayo nōñakniqat ōviy umumi maqaptsi'taqat uma pan wūwantotani. Pay ura aw ita'nañwa Paul piw pan umumi pēna, suan wuwniy put aw noiwhqat ahpiy'o.

¹⁶ Pay pi añsakis pēne' it yuaaykuñwu. Noq̄w tutuveniyat añ pēhu māmatsniq̄w qatūvosi. Noq̄w ima añ qanavóti'yuñqam, qa hūrs hoñqam put hihin namtökintotaq̄e nukushintsahsanya; nihq̄e nankiwakw panhtoti, pay ahpiy pēhut tutuvenit pantsatskaqey pan'i.

¹⁷ Noq̄w ōviy'o, aw iunañwamu, uma hapi añwu pay it navoti'yuñq̄e ōviy qanāunay'yuñwani; taq nāp hisat sen hakim qaanhinwisqam it pōhut pas antsanihqat añq̄w umuy lasnayaq̄w, uma hūrs hoñqey mātatve', añq̄w ruh-pakyani.

¹⁸ Uma qa panhtotit, God añq̄w núokwat makiwye', put añ wuñwyani, Itahtutuyqawhqaq̄ay Jesus Christ itamuy ayo Oyahqat tuwi'yuñq̄ey añ suyhtsepñwat ōqawi'wiskahkañwo. Nam pam kaptsiwaa, pay pūu-nikañw pu yūmosa aqwhaqamii. Nam antaa.

JOHN mohti Pēniata

The Word of Life

¹ It lavayit ahpiy yēsiwhqat yayhniwhqat aṅqaqwnihqat hapi itam aw tūqaykahkañw, itahposiy akw aw yórikyā. Put hapi itam aw tātayyat itahmay akw aw hintsatsna.

² Pi qatsi pas mātakti. Noqw itam aw yórikyā. Nihqe put pantaqat suyan navoti'yuñqe put tuawi'yuñwa. I' qatsi qaso'taqa as Nayat ámunikañw itamumi mātaktiqat itam umuy āwintota.

³ Itam hapi hihta aw yóriyāqey, pu aw tūqayyāqey umuy āwintota, uma itamum sūpwatniqat ōviy'o. Noqw itam hapi pas suyan Nayat amum sūpwatu, pu Tiyat Jesus Christ ámuma.

⁴ Noqw uma pas hahlayyaniqat ōviy itam yan umumi pentota.

God Is Light

⁵ Noqw itam hapi yan lavayit put aṅqw nanaptaqe umuy āwintota: God tālanihqata; noqw qatāla hapi pas put ep sūlawu.

⁶ Kurs itam put amum sūpyāqey pañqawkahkañw qatalpuva hinwise' itam hapi atsálalwani; nihqe hihta pas qa átsanihqat qa hintsatskani.

⁷ Nikañw pam tālat epniqw ōviy itam put an tālat aṅ hinwise' itam sūp hinnumyani. Noqw put Tiyat Jesus Christ unwáat itamuy sohsok qaanhtiput aṅqw kwanw'ewakwtani.

⁸ Kurs itam qaanhtiput itamuhpe sūlawhqat pañqaqwe', itam nāmi yētotani. Noqw God lavayiat pas antsanihqā hapi itamuhpe sūlawni.

⁹ God sūankañw, pu lavayiy an hinhtiñwu. Noqw ōviy itam put aw itahqaanhtipuy nahostotaqw, pam soon itahqaanhtipuy itamuhpiy qa ayo yúkuni, pu sohsok qasuantsakpit aṅqw itamuy kwanw'ewakwtani.

¹⁰ Itam qa haqam hihta ep qaanhtotiqey pañqaqwe', pam átsanihqat itam pan put yukunayani. Noqw put lavayiat hapi itamuhpe sūlawni.

2

Christ Our Helper

¹ Itimhohyamu, uma hapi qa haqam qaanhtotiniqat ōviy nu umumi yan penta. Noqw sen haqawa qaanhtiqw, pay Jesus Christ, pas sūka sūantaqa, itamuñem Itanay aw lavayi'ma.

² Pu pam itahqaanhtipuy ep mokqe, itamuy Nay enañ namivöhikna. Pu pam qa itahqaanhtipuy-sa ep mōki, pas hapi sohsokmuy qaanhtipuyamuy ep'e.

³ Noqw itam put tutavoyat aṅ hiwisqey akw put tuwi'yuñqey navoti'yuñwa.

⁴ Hak haqam put tuwi'taqey lalvaykañw put tutavoyat qa aṅ hinme' hapi átsani. Noqw himu pas antsanihqā put hapi ep sūlawni.

⁵ Nikañw kurs hak haqam put lavayiyat aṅ hinmaqa pam hapi pas antsa God aw unañway'tani. It hapi yantaqat akw itam God aṅ yesqey navoti'yuñwa.

⁶ I' hak Tiyat amum hinnumqey pañqawlawhqa pas put hinmaq w soon piw qa pan hinmani.

The New Command

⁷ Itupkomu, pay hapi nu qa hihta pas pūhut tutavot umumi penta, nīkañw pay hisattutavota. Ura uma yayhniwhqat añqaqw put oyi'yuñwa. Noqw uma yayhniwhqat añqaqw lavayit nanvotyaqw, pam hapi hisattutavo.

⁸ Nīkañw pu' piw nāt nu pas pūhut tutavot umumi penta; ispi qatāla ayo ruhpaq'ō; noqw tāla pas antsanihqa pu' tāla. Noqw pam tutavo Tiyat qatsiyat akw aw antsaniwa, pu umuhqatsiy akw pīwu.

⁹ I' hak tālat añ hinmaqey pañqawkañw sinosñway aw qa suhta'ewnihqa hapi nāt qatālat añ hinma.

¹⁰ I' hak sinosñway aw unañway'taqa hapi tālat añ hinma; nihqe sinmuy qa unañwmoknani.

¹¹ Pu i' hak sinosñway qa aw suhta'ewnihqa hapi qatālat añ hinma; nihqe qatalpuva hinmakañw, haqami hoyoyotaqey qa navoti'numa, pi qatāla put pōsiyat qatālawnaq'ō.

¹² Nu hapi umumi penta tsatsáyhohyamu, God Tiy tuñwniyat aw umuy túñwantaqey, umuhqaanhtipuy umuhpiy ayo yúkuqw ōviy'ō.

¹³ Nu umumi penta námatu, uma put hakiy yayhniwhqat añqaqwnihqat tuwi'yuñqw ōviy'ō. Nu umumi penta tōtimu, uma it hakiy qalolmat áñwutotaqw ōviy'ō. Nu umumi penta tsatsáyhohyamu, uma Itanay tuwi'yuñqw ōviy'ō.

¹⁴ Nu umumi pēna námatu, uma put hakiy yayhniwhqat añqaqwnihqat tuwi'yuñqw ōviy'ō. Nu umumi pēna tōtimu, uma hóhoñvitniqw ōviy'ō, pu God lavayiat umuhpe huruiwtaq'ō. Nihqe uma it hakiy qalolmat áñwutota.

¹⁵ Uma yep qatsit tunatyayat qa kwañwátayyuñwni, piw ep hihta hinyuñqata. Kurs haqawa yep qatsit tunatyayat hahlaye' pam Itanay qa aw unañway'tani.

¹⁶ Pi íi himu sohsoy yep qatsit ahpiy'ō: itahtokoy ahpiy tuñlayi, pu itahposiy ahpiy'ō, pu kwivi'nañwat ahpiy'ō. Pam qa Itanay ahpiynit, yep qatsit ahpiy'ō.

¹⁷ Noqw yep qatsi hapi tūwayato, pu put ep himu tuñlayi. Nīkañw i' hapi God tunatyayat añ hinmaqa pas sūtsepi.

The Enemy of Christ

¹⁸ Itimhohyamu, so'ñwamiq hapi pitsíwta. Noqw ura hak Christ eh-pew'iwtaqa pituniqat uma nanaptaqw, pay hapi kaysiwhqam Christ eh-pewyaqam pu' pay yēse. Noqw it yantaqat hapi akw itam so'ñwamiq pitsíwtaqat mātsi'yuñwa.

¹⁹ Puma as itamuhpiy añqe' nankwusakañw pay puma qa itamum tōnawta. Pi as puma itamum tōnawte', soon as ka qa itamum yūmosa hinwisni. Pay qa sohsoyam itamumyaqey mātaktotiniqey ōviy panhtoti.

²⁰ Noqw pay uma hapi hakiy Qahováriwtaqat akw tuvoylatoti. Nihqe uma sohsok hihta navoti'yuñwa.

²¹ Pay uma hihta pas antsanihqat qa navoti'yuñqat nu qa panwat umumi pēna, pi uma put navoti'yuñqw ōviy'ō. Pu qa haqam himu atsa it pas qaatsat ahpiynihqat uma navoti'yuñwa.

²² Noqw ya hak átsani? I' hak Jesus qa Moñw'asi'taqat pañqawlawhqa. I' hak Nayat-nīkañw pu Tiyat pumuy ayo yuykuqa hapi Christ ehpewnihqa.

²³ Hak hapi haqam Tiyat ayo yuykuqa pay Nayat qa tuwi'ta. Nīkañw i' hak God Tiyat Moñw'asi'taqat pañqawhqa hapi Nayat tuwi'ta.

²⁴ Noqw ōviy hapi uma yayhniwhqat añqaqw hihta nanaptaqey aw tunatyawwisni. Kurs uma añ ahsupoq put añ hinwise', pay uma soon piw Tiyat ep qa yūmosa hinwisni, pu Nayat ep'e.

²⁵ Noqw yan hapi pam itamuy āawna: Itamuy qatsit qaso'taqat máqaniqeyu.

²⁶ Nu umuy qa súaqwat lahsintotaqamuy lavayhtiḡey umumiḡ yan pēna.

²⁷ Nikañw pay uma Itanay ahpiy Qahováriwtaḡat Hikwsit akw tuvoylatiwyaḡw, pam umu'nañwpeḡ qatu. Noḡw soon pas hak piw umuy hihta tutuḡaynani. Pi Hikwsi hapi umuy sohsok hihta tutuḡayna. Pam hapi pas antsa, pu pas qaatsa; nihḡe hin pas umuy tutuḡaynaḡw pan uma put ep hinwisni.

²⁸ Noḡw taa ítimhohyamu, uma Tiyat ep huruiwyuñwni. Noḡw hisat pam mātakiḡw, itam qa ókiwyani; nen put pituḡw, itam qa hihta ep hamanhtotini.

²⁹ Uma put súantaḡat pan aw navoti'yuña. Noḡw óviy suyan hapi hak suan hinmaḡa God tíyatnihḡat uma navoti'yuña.

3

Children of God

¹ Meh, kurs huvam aw wūwayaa: Itana pas pavan itamumi unañway'ta! Oviy pi itam God timatnihḡey pan tūñwantiwya. Paniḡw hapi óviy yep qatsit tunatyayat hinwisḡam itamuy qa tuwi'yuña, puma put Tiyat qa tuwi'yūḡe óviy'o.

² Aw iunañwamu, pu' hapi itam God tímatu. Noḡw itam hin yukiltotiniḡw pam pantaḡa pay nāt qa māakti. Nikañw ason hisat Tiat mātakiḡw itam put anyuñwniḡey navoti'yuña; ispi itam put hin hintaḡat aw yórikyaniḡee.

³ Noḡw haḡam it yantaḡat unañwvahsit ñöyi'taḡa nākwañw'ewakwlawñwu, pas pam hin kwañw'ewakwnihḡat pan'i.

⁴ Qaanhtiput hintsakḡa piw tutavot ehpewi hintsakñwu; pi qaanhtipu tutavot ehpewi hintsatskiwhḡa.

⁵ Noḡw uma navoti'yūḡw, ura God Tiat itahqaanhtipuy ayo yúkuniḡe óviy māakti. Noḡw qaanhtipu put ep súlawu.

⁶ Noḡw put ep huruiwtaḡa hapi qaanhtiput añ qa hinma. Qaanhinmaḡa hapi put aw qa yóriki'ta; piw qa tuwi'ta.

⁷ Ítimhohyamu, qa hak hapi umuy ūnatoynani. Suan hinmaḡa hapi súantañwu, God Tiat suan hintaḡat pan'i.

⁸ Qaanhinmaḡa hapi Nukpanat añqwniñwu. Pi Nukpana yayhniwhḡat añḡaḡw qaanhinma. Noḡw God Tiat Nukpanat tutmalayat símoknaniḡe óviy māakti.

⁹ God añḡw tihtiwhḡa qaanhtiput añ qa hinma, pi God tunatyaat put apḡölpeniñwuniḡw óviy'o. Pu soon pam hihta ep qaanhtiñwu, pi pam God añḡw tihtiñwuniḡee.

¹⁰ Yantaḡat hapi akw God timat mātakya, pu Nukpanat tímatu: Súantaḡat qa hintsakḡa hapi qa God añqwniñwu, pu i' hak sinosñway aw qa unañway'taḡa pñwu.

Love One Another

¹¹ Pi ura uma yayhniwhḡat añḡaḡw it hapi yan tūawit aw tūḡayyuñwa: Itam nānami unañway'yūñwniḡata;

¹² Ura i' hak Cain Nukpanat ahpiynihḡe tupkoy nīnaḡat qa panhtotini. Noḡw ya hinoḡw pam put nīna? Ispi put tumalaat qalolmaniḡ'ö, noḡw tupkoyat tumalaat súanta.

¹³ Pay uma qa pas pas hin wūwantotani, itupkomu, kurs yep qatsit tunatyayat hinwisḡam umumi qa suhtaḡ'ewyaḡ'ö.

¹⁴ Itam hapi mokiwyuy añḡw qatsit aw nõnakḡey navoti'yuña, óviy pi itam itahsinosñwamuy amumi unañway'yuña. Nohtumi qa unañway'taḡa hapi mokiwyuy ep hinnuma.

¹⁵ Sinosñway aw qa suhtaq'ewnihqa hapi sinmuy qöyantaqaniñwu. Noqw uma navoti'yuñqw qa hak tuqwyantaqa qatsit qaso'taqat pasiwta.

¹⁶ Pi God Tiat itamuñem qatsiy tavi. Put pantaqat akw God itamumi unañway'taqat itam māmatsya. Noqw soon as itam tuwat itahqatsiy qa itahsinomuy amuñem o'yaniqey suhtaq'ewyani.

¹⁷ Noqw sen haqawa yep qatsiy ep hihta hímuy'tiwhqat himuy'kañw, sinosñway hihta haqni'taqw, tuway'kañw put qa ökwatuwe', ya sen hin pam God añqw nuhtumi unañway'taniqey tuwi'vaqey pañqawni?

¹⁸ Itimhohyamu, itam qa itahlavayiy-sa akw nānami unañway'yuñw, piw itahleñiy akw'a. Itam qa panyuñwt, itahhintsakpiy akw pas antsa panyuñw.

Courage before God

¹⁹ Pu it hapi akw itam pas antsa God tímatnihqey navoti'yuñw; nihqe qa hin unañway'kahkañw put aw ökiwtani.

²⁰ Ispi kurs pay itah'unañwa itamuy sóontsani'taniq, tis pi God itah'unañwa epnihqe pas sohsok hihta navoti'ta.

²¹ Aw iunañwamu, kurs itah'unañwa itamuy qa sóontsani'taniq w pep hapi pu' itam God aw qa ökiwyani.

²² Pu itam hihta öviy tūviñtote' put añqw put ömahtotamantani, ispi itam put tutavoyat añ hinwisqee, nihqe put tayawintiwiisa.

²³ Noqw yan hapi pam tutapta: Itam put Tiyat Jesus Christ aw tūtuptsuwe', nānami unañway'yuñqwniqata.

²⁴ Noqw i' hak God tutavoyat añ hinmaqa hapi put ep qátuni; noqw God put ep qátuni. Noqw pam itamuy Hikwsit máqahqat akw itam put itamuhpe huruiwtaqat navoti'yuñwa.

4

The True and the False Spirit

¹ Aw iunañwamu, pay uma qa pas sohsokmuy Qahováriwtaqat Hikwsit akw yuaatotaqey pañqaqwaqamuy amumi tuptsiyamantani. Nikañw uma pumuy amumi pohtayamantani, sen puma pas antsa God añqwyaqata. Taq kaysiwhqam God lavay'aymatnihqey atsáy'yuñqam tūwaqatsit añqe' nankwusa.

² Noqw it akw hapi uma God Hikwsiyat māmatsyamantani: Haqawa Jesus Christ tokoy'kañw pítuhqat pañqawlawhqa hapi God Hikwsiyat ahpiy yuaatani.

³ Pu haqawa Jesus Christ tokoy'kañw pítuhqat ayo yuykuqa hapi qa God Hikwsiyat ahpiy yuaatani, soq it hakiy Christ ehpew'iwtaqat hikwsiyat ahpiy'o. Ura nāt Christ ehpew'iwtaqat pítuniqat uma nanapta. Noqw pu' hapi pay pam yep qatsit ep hinnuma.

⁴ Noqw pay Christ umuh'nañwpeq qátuhqa put epnihqe pas pavan hoñvi. Noqw öviy uma pumuy áñwutota, pi uma God ahpiy tihtiwyaqee, itimhohyamu.

⁵ Christ ehpew'iwyuñqam yep qatsit tunatyayat ahpiyya; nihqe öviy yep qatsit tunatyayat yuaatota. Noqw yep qatsit tunatyayat hinwisqam umumi tūqayyuñwa.

⁶ Itam hapi God ahpiy tihtiwyaya. Noqw God tuwi'taqa itamumi tūqaytañwu. Pu God qa ahpiy tihtiwhqa itamumi qa tuqayvastañwu. It akw hapi itam it Hikwsit pas qa atsatsat mātsi'yuñwa, pu piw it atsatsat hikwsita.

God Is Love

⁷ Aw iunañwamu, itam nānami unañway'yuñwni. Pi God hapi itamuy nuhtumi unañway'yuñwniqat tutuwnañwu. Noqw haqam nuhtumi unañway'taqa hapi suyan God ahpiy tihtiwnwu, nihqe God tuwi'tañwu.

⁸ Haqam nuhtumi qa unañway'taqa hapi God qa tuwi'tañwu, pi God nami'nañwaniq'ö.

⁹ Noqw God nuhtumi unañway'taqey itamumi mahtaknaniqe pas sūkw Tiy tūwaqatsit aw tavi, itam put atsviy yesniqat öviy'o.

¹⁰ Noqw it akw itam God itamumi unañway'taqat māmatsya. Qa itam hapi God aw unañway'yuñqw, pay pam itamumi unañway'taqe öviy Tiy tavi. Noqw pam itahqaanhtipuy ep mokqe itamuy God enañ namivöhikna.

¹¹ Aw iunañwamu, God pas panhaqam itamumi unañway'ta. Noqw öviy pas hapi itam soon as tuwat nānami qa unañway'yuñwni.

¹² Qa haq hapi hak God aw yori. Kurs itam nānami unañway'yuñqw, pep hapi pu' God ita'nañwpeq qátuni; nihqe itamuy nānami pas unañway'yuñwniqat itamuy tutuqaynatima, itam put an nuhtumi unañway'yuñwniqat aw pahsavoo.

¹³ Noqw itam put añ yesq pam ita'nañwpeq qátuqw itam navoti'yuñwa, pi pam Hikwsiy itamumi nóaqw öviy'o.

¹⁴ Noqw itam hapi aw yórikya, piw Naat itamumi unañway'taqat itam tuawi'yuñwa; ispi pam Tiy añqw pew taviqw pam sinmuy ayo oya.

¹⁵ Hak hapi haqam Jesus God Tíyatnihqat pañqawhqa God añ qatu; noqw God put unañwpeq qatu.

¹⁶ Noqw itam hapi God itamumi unañway'taqat nanaptakañw tütuptsiwa. God hapi pas nami'nañwa. Noqw nuhtumi unañway'taqa hapi God añ qatu, noqw God put ep qatu.

¹⁷ Aw iunañwamu, kurs itam hin as nānami unañway'yuñwniqey pan nānami unañway'yuñwe' pep pu' ason hin yukiltiniqat aw pituqw itam qa ókiwyani. Pi Tiat yep qatsit ep hin hintaqw pay itam piw an yep hinyuñwa.

¹⁸ Hak hakiy aw unañway'te' qa put mamqasñwu; maqaswuwni súlawnwu. Taq maqaswuwni'taqa hapi qa sun yantañwu. Noqw öviy God mamqasqa hapi soon pas put aw unañway'tani, pam as put aw unañway'tanikañwo.

¹⁹ Itam put aw unañway'yuñwa, ispi pam mohti itamumi unañway'taq'ö.

²⁰ Kurs hak haqam God aw unañway'taqey yan lalvaykañw sinosñway aw qa suhtaq'ewnihqa hapi atsátani. Ispi puyaw hak sinosñway aw yóriki'taqey aw qa unañway'te' hin tis God aw qa yóriki'kañw put aw unañway'tani?

²¹ Noqw yan hapi pam itamumi tutapta: God aw unañway'taqa piw sinosñway aw unañway'taqata.

5

Our Victory over the World

¹ I' hak Jesus Christ-nihqat tuptsiwhqa hapi God añqw tihtiwnwu. Pu hak haqam God Itanay aw unañway'taqa piw put tímuyatuy amumi unañway'tani.

² Itam God aw unañway'kahkañw put tutavoyat añ hinwise' pep pu' itam put tímuyatuy amumi unañway'yuñqey navoti'yuñwni.

³ Kurs itam God aw unañway'yuñwe' itam put tutavoyat añ hinwisni. Noqw put tutavoat qa maqsonhinta.

⁴ I' hak God ahpiy tihtiwhqa yep qatsit tunatyayat áñwuy'tañwu. Noqw yan hapi itam yep qatsit áñwuy'yuñwni-God aw tütuptsiwee.

⁵ Noqw ya hak yep qatsit tunatyayat áñwuy'tani? I' hak Jesus God Tíyatnihqat tuptsiwhqa hapi.

The Witness about Jesus Christ

⁶ Ura Jesus Christ pítuhqe kūyit akw-nikañw pu unwat akw tuvoylati, qa kūyit akw-sanit, pi kūyit akw-nikañw pu unwat akw'a. Noqw Hikwsi hapi put pantaqat tuawi'ta. Noqw pam hapi pas qa atsa.

⁷ Pi pahyom òveqatsit ep Jesus Christ tuawi'yunwa-i' Náata, pu Lavayiat, pu Hikwsi Qahováriwtaqa. Noqw ima pahyom pay suhkaa.

⁸ Pu pahyom tūwaqatsit ep Jesus Christ tuawi'yunwa-i' Hikwsi, pu kūyi, pu unwa. Noqw ima pahyom sun lavayi'yunwa.

⁹ Itam pay sinmuy tuawiyamuy kwusuya. Nihqe tis òviy itam God tuawiyat kwusuyani. Noqw pam hapi Jesus Christ put Tiatnihqat pañqawu.

¹⁰ Ason hak God Tiyat aw tuptsiwhq God Hikwsiat put unañwpeq qátu, nihqe put pantaqat tuawi'ta. Noqw pay God qa tuptsiwhqa hapi pam átsanihqat pan put yukuna, ispi God Tiy hin tuawi'taqat pam qa tuptsiwhqee.

¹¹ Noqw yan hapi God itamuy āawna: Pam itamuy qatsit qaso'taqat huyta, it qatsit put Tiyat epnihqata.

¹² Tiyat kwusi'taqa hapi qatsit kwusi'ta. Pu i' hak God Tiyat qa kwusi'taqa hapi qatsit ñastaa.

Eternal Life

¹³ Nu hapi umuy God Tiyat aw tuptsiwni'yunqamuy amumi iit penta. Noqw uma put añ tūñwantote', uma God Tiyat aw tūtuptsiwage qatsit qaso'taqat himuy'vayaqey navoti'yunwni.

¹⁴ Noqw itam put aw tuptsiwni'yunqw, put tunatyayat an hihta òviy itam put tūviñtotaqw, pam itahnawakinpiy navotni.

¹⁵ Noqw itam put itahnawakinpiy aw tuqayvastaqat navoti'yunqw, itam put aw nāp hihta tūviñtotaqw pam itamuy put máqani.

¹⁶ Kurs uhsinosñwa qaanhtiput pay mokiwuy aqw qa pitsíwtaqat hintsakq um put aw tayte' pay um put eñem tūviñtani. Noqw God put qatsit máqamantani, kurs pam mokiwuy aqw qa pitsíwtaqat qaanhtiput hintsakniq'ò. Pas antsa kurs hin hak qa mokiwuy aqw pitsíwtaqat qaanhtiput hinhtini. Noqw kurs hak pan qaanhtiqw, um put eñem tūviñtaniqat qa putwat nu pañqawu.

¹⁷ Sohsoy qaantsatskiwhqa hapi qaanhtipu. Noqw soon sohsoy qaanhtipu mokiwuy aqw pitsíwtani.

¹⁸ Itam navoti'yunqw i' God ahpiy tihtiwhqa qaanhtiput añ qa hinma, pi God Tiat put aw tunatyawtañwuniq'ò. Noqw Nukpana put aw qa hintsakñwu.

¹⁹ Noqw itam hapi God tímatnihqey navoti'yunwa. Noqw yep qatsit tunatyayat añ hinwisqam sohsoyam it hakiy qalolmat akw tuyqawiwyunwa.

²⁰ Itam navoti'yunqw God Tiat pítuhqe itamuy suyan unañwtalwuwnitoyna. Noqw òviy itam God pas antsanihqat tuwi'yunwa. Noqw itam it hakiy pas antsanihqat añ yēse, pu Tiyat Jesus Christ añ'a. Pam hapi pas antsa God. Noqw itam put añ yeskahkañw qatsit qaso'taqat himuy'yunwa.

²¹ Itimhohyamu, uma hihta wutsit aw nāwakintiwhqat qa aw may'yunwni. Pas antsa.

JOHN ańk Pēniata

¹ Nu' wukw'aya, itahsiway pas namorstiwhqat aw penta, pu tímuyatuy amumii. Nu umumi pas antsa unańway'ta; pu pay qa nu'saa, pay pas sohsoyam it hakiy pas antsanihqat tuwi'yuńqam pīwu,

² I' hak pas antsanihqat itamuhpe pakiwkańw, itamum yūmosa hinmaniqtat tunatyayat ōviy itam umumi unańway'kahkańw, pas antsa yan umuńem nāwakinwisa.

³ Nam ōkwalni, núokwa, pu kwakwhaunańwa umumum yantani, Itanay God ańq'ō, piw Tiyat Tutuyqawhqat Jesus Christ ańq'ō.

Truth and Love

⁴ Pas haqawat uhtim Itanay lavayiyat pas antsanihqat ań hinwisq, nu amumi navotqe, put ep pas hahlayti, ura Itanay ańqw itamumi hin tutaptiwhqat pan hinwisq'ō.

⁵ Noqw taay isiwa, nu okiw ūmi pańqawni: Itam nānami unańway'yuńwni. Nu hihta qa pūhut tutavot ūmi penta, nīkańw pay ura yayhniwhqat ańqaqw itamumi hin tutaptiwhqata.

⁶ Noqw itam put tutavoyat ań hinwise' pan nānami unańway'yuńwni; noqw yan hapi tutavo, ura uma yayhniwhqat pahpiy hihta nanaptaqey ań hinwisniqata.

⁷ Taq kaysiwhqam tūunatotoynaqam tūwaqatsit ań nankwusa, nihqe i' Jesus Christ tokoy'kańw pítuhqat ayo yuykuya. I' hapi tūunatotoynaqa; pu Christ ehpew'iwtaqa.

⁸ Uma nāmi tunatyaltotini; noqw itam hihta tumaltotaqey qa kwayhyat, ań ahsupoq ahsatotani.

⁹ Mewnit yūmo kwílakqa, pu Christ tutaqayhpiyat qa ań hinmaq, God put qa amum hinma. Pu hak Christ tutaqayhpiyat ań hinmaq, Itanay-nikańw pu Tiat puma put amum hinma.

¹⁰ Hak umumi pite', qa yan umuy tutuqaynaqw, uma umuhkiy qa aw put panayamantani, piw uma qa ōqalayamantani.

¹¹ Taq put ōqalaqa qaanhtipuyat ep suńwáatni.

Final Words

¹² Pas nu as nāt nihtiwtat hihta umumi pēnanikańw, pay nu qa tutuvenit ań pēnani, piw qa tutuvenkuyit akw'a. Nikańw pay hisnen nu umumi pítuni; noqw itam pas nānami taykahkańw, yuaatotani; nen pas hinhaqam hahlaytotini.

¹³ Namortiwhqat uhqōqay timat uń ōqalaya. Nam antaa.

JOHN

Pēniat payisni'maqa

¹ Nu' wukw'aya, it pas aw iunañway Gaius aw penta. Nu pas antsa ūmi unañway'ta.

² Aw iunañwa, pas sohsoy himu uñem lolmaniḡat nu uñem nāwakinma, um suphelaḡtaniḡat pas uhhikwsi suphelaḡtaḡat pan'i.

³ Pi tuḡtsiwni'yuñqam ökihḡe, inumi uñ tūawvayaḡw, yaw um itahtuḡtsiwniy pas antsaniḡḡat hūrs ñuy'kañw put añ hinma.

⁴ Pi yaw itim Itanay lavaiyat pas antsaniḡḡat añ hinwisḡ, nu put pantaḡat navotḡe, pas hahlayhti. Qa himu put epniḡḡe inumi pas pavan hahlayhpi.

Gaius is Praised

⁵ Aw iunañwa, pay um añ tuḡtsiwni'yuñqamuy-nikañw, pu a'löntuy hin tumalay'taḡey ep súantsaki.

⁶ Yaw um nuhtumi unañway'taḡat puma God aw tōnawtaḡamuy amumi tūawvaya, noḡw um God kaptsi'kañw, pumuy haḡamiyaḡw amumi unañwtave', súanhtini.

⁷ Pi puma put tuñwniyat tunvotnayanige añḡe' nankwusa; niḡḡe imuy ḡatuptsiwni'yuñqamuy amuñḡḡw ḡa hihta ömahtiwisa.

⁸ Noḡw paniḡw hapi öviy itam pumuy panyuñqamuy soon ḡa pāsyani; nen pumuy tumalsuñwamatni, puma Itanay lavaiyat pas antsaniḡḡat yuaati-wisḡ'ö.

Diotrophes and Demetrius

⁹ Ura nu as God aw tōnawtaḡamuy amumi pēna; noḡw i' Diotrophes pumuy amuñḡḡw pas hímuniḡey nāwaknaḡa itamuy ḡa ömahta.

¹⁰ Noḡw öviy kurs nu umumiḡ pite', soon nu put hiniwhtipuyat aw ḡa pónaknani, itamumiḡ nánaphin ḡalomáhiñḡawlawhḡata; pu pas ḡa ñöyaltiḡe, pam añ tuḡtsiwni'yuñqamuy ḡa ömahta; nit pu pumuy ömahtotaniḡey nānawaknaḡamuy mēwanta; niḡḡe God aw tōnawtaḡamuy amuñḡḡw pumuy ayo maspita.

¹¹ Aw iunañwa, um hihta ḡalolmat aw ḡa nanawinht, lolmatni. Lolmat añ hinmaḡa hapi God tíata; pu i' hak hihta ḡalolmat añ hinmaḡa hapi God aw ḡa yóriki'ta.

¹² I' Demetrius sohsoḡmuy amuhpiy aw lomanavotiwta. Noḡw i' pas antsa. Owi, pu itam pas piw nāp aw navoti'yuñwa; noḡw uma navoti'yuñḡw, itahtuawi pas ḡa atsa.

Final Greetings

¹³ Pas nu as nāt nihtiḡtaḡat hihta pēnaniḡañw, pay nu ḡa tutuvenkuyit pu ḡa tutuvenkohot akw ūmi pēnani;

¹⁴⁻¹⁵ Nikañw pay hisnen nu ḡa pas wūyavotiḡw ūmi yórikni; noḡw itam pas nāmi taykañw yuaatani. Nam kwakwhaunañwa umum yantaa. Ima itahkwatsim uñ öḡalaya. Um itahkwatsmuy nanāpwat öḡalantani.

JUDE

God Sinomuyatuy amumi Pēniata

¹ Nu' Jude, Jesus Christ tūwikipat, pu James tupkoat it penta. Nu umuy Itanay God ahpiy sutsvo oyiwyuñqamuy öqalanta. Ura pam umuy wáñwayhqe, Jesus Christ eñem umumi tunatyawma.

² Nam núokwa, kwakwhaunañwa, pu nami'nañwa qaöwíhinkañw umumi pitsíwtaa.

False Teachers

³ Aw iunañwamu, nu as itamuy hin sun ayo nõñakqat umumi pēnaniqey unañwti. Nikañw pay kurs nu soon umumi qa pēne', uma itahtuptsiwniy eñem pas rohomnumyaniqat umuy u'nanani, itahtuptsiwniy God sinomuyatuy amumi sūs mātaviwhqat éñemi.

⁴ Taq haqawat God qa kaptsi'yuñqam nanauyve itamumi yuña. Yaw puma God aw yankahkañw qahopíyese; nihqe God sūkw Moñwit ayo yuykuya, pu Itahtutuyqawhqaqay Jesus Christ píwu. Nihqe öviy añwu pay hisat puma qalomáyukiltiniqat aw oyiwyuñwa.

⁵ Noqw öviy nu umuy it ep ahoy u'nananiqey nāwakna; pay as pi uma hisat it yantaqat pás nanapta. Ura hin Tutuyqawhqa haqaww tutskwat Egypt añqw sinomuy nõñaknat, put pantaqat atsve pu' haqawatuy qa tuptsiwni'yuñqamuy haqami hintsana.

⁶ Pu ima öñaqw hoñvia'yat tumalay tatamhtotat, pas nāp qeniy mātaveyaqamuy sūs somhtaqe, qatalpumi tañata, hisat aw wukotalöñvaqat ep pumuy hin yukunaniqey aw pahsavoo.

⁷ Noqw ura Sodom-niqw, pu Gomorrha-niqw, pu amunan'ik kitsókit añ sinom piw pumuy amún tuskapqatsit aw tahkukq, tahtaqt nāp nānami tokoy añ písosya. Noqw God qöhit qa tokñwuqat akw pumuy sivintoyna, sinmuy ökwhaniqe öviy'o.

⁸ Noqw piw nāt ima pumuy amún hihta itséheet añ kwañwáwuwantotaqe, tokoy tuyoy'ewakwtotañwu; añ moñw'iwyuñqamuy qa hihtay'yuñwa, pu añ öqalat pasiwyuñqamuy amumiq nānap hin qalomáhiñqaqwa.

⁹ Noqw híkspi God pas sushoñviayaat Michael Nukpanat amum nāñwuy'ta, Moses tokoyat öviy'o. Nihqe nānaqasqe soon pay nanāp'unañw put aw qalomáhiñqawniqe, ura put aw pañqawu: Nam Tutuyqawhqa uñ mēwaa.

¹⁰ Noqw ima hihta aw qa mātsi'kahkañw, soq tuwat put ep qalomáhiñqaqwañwu; pu pay hīhihtuy popkotuy amún hīhihta nāp tuwi'yuñqey akw nāhovalayañwu.

¹¹ Is okiw púmaa! Puma Cain kukyat añqe' hinwisa; pu Balaam an hihta súantaqat añqw lasya, hihta as himuy'vayaniqe öviy'o; pu Core an God aqw kolilitotat, put an súlawhtini.

¹² Ason uma sūp haqam nõnove', Tutuyqawhqat u'ni'kahkañw pölavikit yóñoyhtotaqw, puma umumum nõnove', pep hihta itséheet anyuññwu; nānami-sa tunatyawyuñwt, qa hihta tuhtusyakahkañw nõnovañwu. Puma wisioomahwt huhukwhoyaqat anyuñwa. Puma himutskit tal'añwnawit añ qa hihta sipalay'vañwuqat anyuñwa, nāipwaniwyuñqee; soñawnen lōs soa.

¹³ Pātuwaqatsit añqe' a'nö walalataqat anyuñwa. Pumuy hintsakpiam pāhut walalataqat qötöyat anta. Puma sötuy nānahoy yuyutyaqat anyuñwa; nihqe

puma haqami mihikqat an pas qatalat aqw sus yuñni. Pep puma nawus aqwhaqami yesni.

¹⁴ Noqw Adam anqw tsañe'sikis nanañumo qatsívaptsiwyuñqat pep Enoch tihtiwa. Nit pam anwu pay imuy ura lavayhtiçe pañqawu: Meh, Tutuyqawhqa pas qaan'ewakw hintaqamuy qahováriwyuñqamuy tsamkañw anq'ö,

¹⁵ Sinmuy sohsokmuy amuñem hin yúkuniqee. Pam sohsokmuy qa kaptsi'yunqamuy qalomáhintsakpiyamuy sohsok ep pumuy hin yúkuni. Taq puma God qa kaptsi'kahkañw put ehpewi qaanhtoti, piw anahaat lavayit akw put aqw hinqawwa.

¹⁶ Ima hapi pas sutsép-sa hihta an hinqawwisa; panis tuwat tūovelanhiñqawwisa; nāp tuñlayiy-sa an hinwisa; hihta a'nö kwiviyuaatotañwu; hihta nukwáñw'ewyaniqey öviy sinmuy amumi kwanwáyuaatotañwu.

Warnings and Instructions

¹⁷ Nikañwo aw iunañwamu, pay ura Itahtutuyqawhqaqay Jesus Christ ayamat hin hintaniqat yuaatotaqat uma u'ni'yuñwni.

¹⁸ Pay so'ñwamiq ima hakim tututsiwyaqam hoñvani. Puma God qa kaptsi'yunwni; nāp tuñlayiy an hinwisni, ura kitota.

¹⁹ Ima hapi an sinmuy tsikantotani; nāp tunatyay an hinwisa, Qahováriwtaqa' Hikwsi pumuy unañwayamuy qa aw pákiq'ö.

²⁰ Noqw ūmaa, aw iunañwamu, uma umuhtuptsiwniy God anqwnihqat an nāwuñwintani; Qahováriwtaqat Hikwsit an nāwakinwisni.

²¹ Itahtutuyqawhqa Jesus Christ núokway ahpiy umuy qatsit qaso'taqat máqani. Noqw put talönvaqat aw pahsave uma maqaptsi'kahkañw, God anqw nāmi'nañwat an hinwisni.

²² An qa súyanyaqamuy uma ókwatutwani;

²³ Qōhit anqw pumuy ayo lañamintotani. Pu an pētuy piw uma maqasneveq ayo öoyyani. Nikañw piw yuwsiyamuy tuskapqatsit akw tuyoy'ewakwtiwhqat uma aw qa suhtaq'ewyani.

Prayer of Praise

²⁴ Taay. Kwakwhat pi God umuy qa lasyaniqat aw öqalat pasiwta. Pan hapi umuy hahlaykahkañw, qa hihta akw hinyuñqat pam natpipo lomaqatsit aw umuy ökinani.

²⁵ Pam-sa hapi nāla suan unañwtalwuwni'ta, pu itamuy ayo oya. Nam sinom sohsoyam put pas hihtatostat, kaptsi'yunwni. Nam puma put Moñwílalwani; pam-sa hapi öqalat pasiwtaqat pañqawani. Nam pu' yantani, pu yūmosa aqwhaqamii. Nam antaa.

Jesus Christ HIHTA NATONIQT MAHTAKNA Ayay John aw'i

¹ I' tutuveni Jesus Christ añq'ö. God soon pas hisat hin hiniwhtiniqat put aw mātakta, pam lavay'aymuy umumi put mahtaknaniqat öviy'o. Noqw pam hoñviayay ayataqw, pam nuy John, put lavay'ayayat, put āawna.

² Noqw nu God lavaiyat, Jesus Christ inumi mātaktaqat umuy āawnani. Pu nu hihta aw yórikqey umumi pēnani.

³ I' hak it tutuvenit añ hin hiniwhtiniqa pey'taqat añ túnwantaqa hahlayhpit epni. Pu put nanaptat, aw tuqayvasi'yuñqam piw pas hahlayhpit epyani. Pi aw hapi pituto.

Greetings to the Seven Churches

⁴ Nu' John Asiat ep tsañe' kitsókit añ God aw tōnawtaqamuy öqalanta. Nam núokwa, pu kwakwhaunañwa umumi pitsíwtani, it hakiy pu'nihqat, pu pay hísatnihqat, pu nātoniqat añq'ö, pu tsañe'nihqamuy hīhikwsimuy put moñw'atsvewayat ehpewiyaqamuy amuñaq'ö,

⁵ Pu Jesus Christ añq'ö. Pam hapi pas suyan navoti'kañw súañqawu; so'pumuy amuñaqw tātayhqe nuhtuñaqw susmohpeq'a; pu tūwaqatsit ep momñwituy amumi moñw'iwta. Pam itamumi unañway'taqe, nāp unñway akw itamuhpa' itahqaanhtipuy ayo pāhoma.

⁶ Nihqe itamuy moñw'oyhqe, Nay God awwat itamuy wimmoñw'oya. Nam sinom put kaptisitotat, put moñwlalwani sutsép-saa. Nam antaa.

⁷ Meh, pam ðomawhtuy aqw hawni. Noqw sohsoyam pōsiy akw put aw yórikyani, pu ima put söhkwiknayaqam piwu. Noqw tūwaqatsit ep sohsoy hihtu nanāpwat sinom put atsviy tsaykitani. Pas antsa. Nam antani.

⁸ Nu hapi Alpha, pu Omega; nu hapi sohsok hihta yayhnaqa pu sohsok hihta aw pās yúkuniqa, kita Sus'öqaltutuyqawhqa, pu'nihqa pu pay hísatnihqa, pu nātoniqa.

A Vision of Christ

⁹ Nu' John, umuhpava, pu umuhsuñwa, umún Jesus Christ eñem hihta añ kānavota; put eñem hihta añ nakwhani'ta; piw umún put amum moñw'iwtani. Nu pānaqw tutskwat kuytaqat Patmos yan mātsiwhqat ep qatu, God lavaiyat ep'e, pu Jesus Christ yuaataqey ep'e.

¹⁰ Noqw Tutuyqawhqat talōñniyat ep nu Hikwsit akw tuyqawiwkañw, inuhkwayñave hakiy a'nō tōnayay navota, pas tötöqpit an tōnay'taqata.

¹¹ Noqw inumi pañqawu: Nu hapi Alpha pu Omega, mohti'maqa pu nuhtuñkniha, kita; pu piw yan'i: Um hin yórike', tutuvenit añ put pēnat, Asiat ep tsañe' kitsókit ep inumi tōnawtaqamuy amumi távini, ayo Ephesus ep yesqamuy amumii, pu Smyrnat epyaqamuyu, pu Pergamos epyaqamuyu, pu Thyatirat epyaqamuyu, pu Sardis epyaqamuyu, pu Philadelphiat epyaqamuyu, pu Laodiceat epyaqamuyu, inumi kita.

¹² Noqw nu hakiy inumi hiñqawhqat aw yórikniqe ahoy namtö. Nihqe öviy nu namtökqe, pay tsañe' wihqöhit tsotsókpíyat sikavalasivat añqw yukiyuñqat tuwa.

¹³ Noqw ima tsañe' tsotsókpít amuhsonve hak Sinot Tiyat an son'iwhqa waynuma; wupaknapnat kukmiq pitsíwtaqat yuwsikañw, tawitsqay añ sikavalasivat kwewta.

¹⁴Noqw qötöyat añ hōmiat qötsáphöt anta, pas nuvat an qötsa. Noqw pōsiat pavan pas ūwiñwuy anta.

¹⁵Noqw kuk'at pas kwañw'ewakw sikasivat qöpqömiq pātiqat an talqaqsala. Pu tōnaat mūmunañwtuy wukosöykitaqat panta.

¹⁶Noqw pam putvaqw tsañe' sötuy matsvoñta. Noqw moañaqw sipwuvahpi nan'ivak a'nö qalay'taqa yayma. Noqw taywaat tawat pas pavan tālat anta.

¹⁷Noqw nu aw taytaqe pahsat kukmiq munu, sūmokpunikañwo. Noqw pam putvaqw may akw inumi matyawht pañqawu: Pay um qa tsawiniwtani; nu hapi mohtimaqa pu nuhtuñkniha.

¹⁸Nu hapi qatu. Ura as nu mokt, pu ahoy tātayi. Noqw meh, nu hapi sutsep qátuhqa. Pas antsa. Nihqe nu maskimi, pu mokiwuy aw öqalay'ta.

¹⁹Um hihta aw yórikqey pēnani, yañ hihta hintaqata, pu hihta nātoniqata.

²⁰Ura nu putvaqw tsañe' sötuy matsvoñkañw tsañe' wihqöhít tsotsókpiyat amuhsonva waynumqw um inumi yori. Taa. Put hímunihaqat nu uñ āawnani. Ima tsañe' sōtu hapi tsañe' kitsókit ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñvia'yatu. Noqw pu tsañe' wihqöhít tsotsókpiyat hapi tsañe' kitsókit ep inumi tōnawtaqamu.

2

The Message to Ephesus

¹Um Ephesus ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: I' hak putvaqw tsañe' sötuy matsvoñtaqa, tsañe' wihqöhít tsotsókpiyat sikavalasivat añqw yukiwyuñqat amuhsonva waynumqa yan ūmi lavayhti:

²Pay nu ūmi navoti'taqw, um inuñem tumalay'taqa maqsoni'ta. Piw um qa nañ'ekni'ta. Pu um añ qalomáhinyuñqamuy amumi qa suhta'ewa. Nihqe hakim inuhpiy ayatiwyaqey pañqaqwaqamuy um amumi pohtaqa, amumi navotq, pay kurs puma a'tsatu.

³Nihqe um hihta añ kuykañw nakwhani'ta. Nihqe um inatñwaniy tunatyawkañw hihta maqsonlawkañw qa ókiwhti.

⁴Nikañw pay nu hihta ūmi qaantaqat tuway'ta. Ura as um mohtihagam inumi pas unañway'tat, pu' hapi qa pan um inumi unañway'ta.

⁵Nihqe öviy um tunatyaltini. Taq um inuñaqw yāvoq'iwma. Um ahoy namtökt, inuminen, mohti hinmaqey hintsakni. Taq um qa panhtiqw, nu ūmi supte' uhwiqöhíy tsotsókpiyat qeniyat añqw ayo távini, um qa ahoy namtökq'ö.

⁶Nikañw it ep nu uñ hahlayi: Um imuy Nicolaitan-sinmuy hintsakpiyamuy pas qa hahlayi, inún'i.

⁷Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhti qata. Nukpanat áñwuy'taqat nu pan nakwhanaqw, pam himutsokit hakiy taytoynañwuqat God ūiyat nāsaveq wúnuhqat añqw nösni.

The Message to Smyrna

⁸Pu um Smyrnat ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: I' hak mohtiniha, pu nuhtuñkniha, ura as mokt, pu' qátuhqa yan ūmi lavayhti:

⁹Pay um hihta hintsakqat nu navoti'ta. Um hīhihta añ kānavota, pu okiwhinta; nikañw um pas antsa kāhak'i. Pu hakim Jew-sinomnihaqey a'tsalalwaqam ūmiq qalomáhiñqaqwaqat nu navoti'ta. Puma qa Jew-sinomnikañw soq Satan aw tōnawta.

¹⁰Um hapi hihta nāt añ kānavotniqey qa mamqasni. Meh, pay nāt Nukpana uhsinomuy amuñaqw haqawatuy sivikimi maspani, amumi tuwantaniqe öviy'o. Noqw uma pakwút-sikis tālat añ kānavotyani. Nikañw uma hapi qa

nañ'eknayani; nāmahin pi uma so'ni. Pi nu hihta ahsatit umuy máqani. Uma aqwhaqami yeskañw put añ nāvokawintotani.

¹¹ Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqa. Nukpanat áñwutaqa hapi soon mokiwuy añqw lōs yúkuni.

The Message to Pergamum

¹² Pu Pergamos ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat um aw yan pēnani: I' hak sipwuvahpit nan'ikaqe qalay'taqat himuy'taqa yan ūmi lavayhti:

¹³ Pay um hihta hintsakqat nu navoti'ta, pu um haqam qátuhqata. Pep hapi Satan moñw'iwta. Um inatñwaniy hūrs ñuy'ta. Ura nuy yuaataqa Antipas umuhsonve nñiwa, haqam Satan qátuhqat ep'e. Noqw nāmahin pi pantaqw, um inumi tuptsiwni'taqey qa qe'ti.

¹⁴ Noqw pay nu qa sūkw hihta ūmi qaantaqat tuway'ta. Soq um Balaam tutuqayhpiyat ñuy'yuñqamuy oyi'ta. Ura pam Balac tutuqaynaqw, pam Israel-sinmuy ūnatoyna. Noqw puma hihta wutsit pay nāp yukiwyuñqamuy amuñem hihtuy qōyantotat, sikwíyat añqw nōñōsa; pu tokot sokoptota.

¹⁵ Pu pan piw um inuy Nicolaitan-sinmuy tutuqayhpiyamuy ñuy'yuñqamuy oyi'ta. Noqw nu put aw qa suhtaq'ewa.

¹⁶ Noqw ōviy um put añqw lasni. Taq um qa panhtiqw, nu ūmi supte' imoañaqw sipwuvahpit akw pumuy amumi kihpokni.

¹⁷ Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqa. Nukpanat áñwutaqat nu mennat it ōñaqw pōlavikit tupkiwtaqat nopnani; nen put qōtsat owat máqani. Noqw put añ puhutuñwani pey'tani. Qa hak put navoti'taqw pas put kwúsuhqa-sani.

The Message to Thyatira

¹⁸ Pu um Thyatirat ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: God Tiat ūwiñwuy antaqat pōsi'taqa, pu kwanw'ewakw sikasivat antaqat kuhkuy'taqa yan ūmi lavayhti:

¹⁹ Um hihta hintsakqat nu pay navoti'ta, pu um hin inumi unañway'taqata, pu um hihta tumaltaqata, pu nuy qapēvewnaqata, pu hihta añ pās nakwhani'taqata. Nu uhtumalay nuhtuñknihqat aw tayta, puma mohti'maqat tumalat epnihqe pas hoyokiwtaqata.

²⁰ Nikañw pay nu qa sūkw hihta ūmi qaantaqat tuway'ta. Um it wuhtit Jezebel, God lavay'ayaatnihqey pañqawlawhqat tavi'ta. Pam soq itumal'aymuy tutuqaynakañw, pumuy ūnatoynaqw, puma tokot sokoplalwa, pu nōsiwhqat añ hihta nāp yukiwyuñqamuy amumi noiwhqat añqw nōñōsañwu.

²¹ Noqw pam tuskapqatsiy añqw lasniqat nu as aw qenitoyaqw, pam qa panhti.

²² Noqw meh, nu put aw toñokq, pam tūtuyhtini, pu put amum nāhahlaynayaqam piwu. Noqw puma qaan'ewakw kānanvotyani, kurs puma hintsakpiy añqw qa lasyee.

²³ Pu nu put tímuyatuy qōyani. Noqw pep pu' sohsovik inumi tōnawtaqam navoti'yuñwani, nu hapi sohsokmuy tunatyayamuy, pu unañwayamuy añ purimaqata. Pi nu hapi sohsokmuy umuy nanāp umuhhintsakpiy an umumi ahoytani.

²⁴ Nikañw nu ūmi pañqawni, pu ahpiy Thyatirat ep it yan tutuqayhpit qa ñuy'yuñqamuy amumii, pu añ hakim Satan hihta tuwiyat qa toñtaqat pan tūñwantiwhqat qa tuwi'yuñqamuy amumii: Pay nu soon piw nāt pas hihta umuy ikwiltotoynani.

²⁵ Pay uma hihta himuy'yuñqey hūrs ñuy'yuñwani, nuy pítuniqat aw pahsavoo.

²⁶ Nukpanat ánwutat pas so'ñwamiqhaqami itunatyay añ hinmaqat nu hihituy nanāpwatuy sinoiwtaqamuy amumi öqalmaqani.

²⁷ Noqw pam sivakohot akw pumuy amumi moñw'iwatani, nen sivuskwit an pumuy piñani. Pan hapi Ina nuy öqalmaqa.

²⁸ Pu nu put talsohut máqani.

²⁹ Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqa.

3

The Message to Sardis

¹ Pu um Sardis ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: I' hak God añqw tsañe' hīhikwsimuy himuy'taqa, pu tsañe, sōtuy matsvoñtaqa yan ūmi lavayhti: Um hihta hintsakqat pay nu navoti'ta. Um as sinmuyniqw tayta; nīkañw um pas antsa mokpu.

² Taa, um havivokalni; nen uhtumalay nātonihqat aw unañtapni, taq pam pas pay sohtini. Taq nu God atpip uhtumalay qa pasiwtaqat tuwa.

³ Öviy um hihta navotqe, ömahtaqey hūrs ñuy'tani; nen hin hinmaqey añqw lasni. Nīkañw um kurs qa tātayniqw, um hisat qa pan wūwantaqw nu ūmi suptuni, uyiñwu hin pītuhqat pan'i.

⁴ Nīkañw hikis pi Sardis ep híkiyom itséheeqatsit akw yuwsiy qa tuyoy'ewakwtota. Noqw puma qōtsat yuwsī'kahkañw inumum hinnumyani, pi puma hihkay'yuñwa.

⁵ Nukpanat ánwutaqa qōtsat yuwsini. Noqw nu put tuñwniyat qatsítutuvenit añ pēne', qa ayo sūlawhtani. Noqw pam isinonihqat nu Inay aw pañqawni, pu hoñviaymuyatuy amumii.

⁶ Naqvuy'taqa navotni, Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqa.

The Message to Philadelphia

⁷ Pu um Philadelphiat ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: I' hak pas Qahováriwtaqa, pas antsanihqa, David hōtahpiyat himuy'ta. Nihqe pam aw hōtaqw, soon hak uhtañwu; pu uhtaqw, soon hak hōtañwu. Noqw pam hapi ūmi yan lavayhti:

⁸ Um hihta hintsakqat pay nu navoti'ta. Meh, nu' hapi uñem uutspit wūyak hōtani. Noqw soon hak put uhtani, pay as pi um híhin öqawi'kañw ilavayiy aw tuqayvastaqw öviy'o; nihqe um nuy qa tuwi'taqey qa hisat pañqawu.

⁹ Meh, nu hapi imuy hakimuy Satan aw tōnawtaqamuy as Jew-sinomnihqey atsálalwaqamuy amuñem pan yukuqw, puma uhkuktupoq munumhtini; nen nu ūmi unañway'taqat nanaptani.

¹⁰ Um hapi ilavayiy qa mātapt, hūrs wunu. Noqw öviy ason tūwaqatsit añ sokawtaqamuy sinmuy amumi tuwantiwhq, nu tuwat soon uñ mātapt, uñ put añqw ayo távini.

¹¹ Meh, nu hapi suptuni. Um hihta himuy'taqey hūrs ñuy'taqw, qa hak uh'ahsatiy uñ nawhkini.

¹² Nukpanat ánwutaqat nu soñawnen Inay God kīyat ep tötön-wunuptsinani. Noqw pam pāpu pañqw qa yámakni. Pu nu Inay God natñwaniyat put añ pēnani, pu ivuhutuñwniyu, pu Inay God kitsókiyat tuñwniyata. Pam kitsóki pūhunikañw önaqw hawni Inay God añq'ö. Noqw Jerusalem yan tūñwantiwni.

¹³ Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqa.

The Message to Laodicea

¹⁴ Pu um Laodiceat ep inumi tōnawtaqamuy amumi hoñviayat aw yan pēnani: I' hak pas antsanihqa yan ūmi lavayhti: Nu pas qaatsat hinma; piw lavayit pas antsanihqa tuawi'ta. Noqw God inuhpiy sohsok hihta yuku.

¹⁵ Pay um hihta hintsakqat nu navoti'ta. Um qa suhsuñwa, piw qa muki. Himu as um suhsuñwanikañwo, sen múkinikañwo.

¹⁶ Noqw pi um híhin mukinihqe qa suhsuñwa, piw qa múkinqw nu ōviy uñ pavoyani.

¹⁷ Um pi pañqawlawu: Nu kāhak'i; nu hihta nihti'ta; nu qa hihta rūrumna. Susmataq pi um okiwhinkañw qa navoti'ta, qahahlaykañwo, ōkiwnikañwo, qapostalkañwo, qa yuwsikañwo.

¹⁸ Oviy nu ūmi pañqawni: Um sikavalasivat qōhit akw kwañw'ewayhtiqtat nuy túinikañwo, nen kāhakni; pu um qōtsat yuwsit tue' yuwsini; nen um put akw nātupke', qa hihta hahmanni. Pu um uhposvaqe wīlelwe', tālat taytani.

¹⁹ Nu hakiy aw unañway'te' u'nanañwu, wuvahtañwu. Um ōviy qa nātusite', uhhintsakpiy añqw lasni.

²⁰ Meh, nu hōtsíwhpeq wúnukañw pōñōñōtoyna. Itōnay navotqa uutspit hōtaqwu nu aw pake', amum nōsni; pu pam inumumni.

²¹ Nukpanat áñwutaqat nu imoñw'atsveway ep qatuptsinani. Noqw pam inumum pep qatuptuni, nu put áñwutaqe Inay amum moñw'atsvewayat ep qatuptuqat pan'i.

²² Naqvuy'taqa navotni Hikwsi Christ aw tōnawtaqamuy amumi hin lavayhtiqtata.

4

Worship in Heaven

¹ It atsve pu' nu yorikq pi meh, ōveqatsit aw hōtsílti. Noqw nu mohti hakiy tōnayay navotq, pas tōtōqpit an tōnay'taqa inumi yuaataqe pañqawu: Um peqw wupni. Noqw yahpiy hin hintaniqtat nu ūmi mātaktani.

² Noqw pahsat pay nu Hikwsit akw tuyqawiwkañw ōveqatsit ep moñw'atsvewat aw yori. Noqw hak ep tsokiwta.

³ Noqw pep tsokiwtaqa jasper-owat, pu sardius-owat, an sóniwa. Noqw moñw'atsvewa tañaqwunut emerald-owat an sóniwhqat akw nōyakiwta.

⁴ Pu moñw'atsvewa nānan'ikaqe sunat-nikañw añqw nālōq sihkay'taqat tsotsókpit akw nōyakiwta. Noqw hakim sunat añqw nālōq sihkay'taqam wūwuyom pañ tsokiwuyñwa, qōtsat yuwsikañwo; nihqe sikavalasivat añqw yukiwuyñqat wihkat akw qōtōsomiwuyñwa.

⁵ Noqw moñw'atsvewat añqw talwiptakañw pu umhta; pu mowawatiwa. Noqw moñw'atsvewat atpip tsañe' wihqōhi uwiwitota. Puma hapi God tsañe' Hikwsimatu.

⁶ Noqw moñw'atsvewat atpip himu panaptsat an suyan tālay'taqa patuphaiwta. Pu moñw'atsvewat aqlavo nālōyōm hihtu tayyūñqam hōñi; móñaqwu-nikañw pu ahkwayñañaqw pōvosi'yūñwa.

⁷ Noqw tayyūñqamuy amuñaqw i' himu mohti taytaqa tōhowuy anta; noqw añknihqwa wakashoyat anta; noqw amuñknihqwa tāqat an tayway'ta; noqw pu put añknihqwa kwāhu pūyawmaqat anta.

⁸ Noqw ima hihtu tayyūñqam nanāp navay masay'yūñwa; noqw puma pas sohsovik pōvosi'yūñwa. Nihqe puma tālō'nikañw pu tōkilat añ qa nānasuñwnayañwu pañqawkahkañwo: Qahováriwtaqa, qahováriwtaqa,

qahováriwtaqa, God Sus'öqaltutuyqawhqa, pay hísatnikañw, pu'nikañw, pu nātoniqa.

⁹ Noqw ima hihtu tayyuñqam Hakiy Sutsep Qátuhqat moñw'atsvewat ep tsokiwtaqat pas kaptsitotakañw, tayawnayakañw, pu aw kwakwhatota.

¹⁰ Noqw pahsat pu ima sunat nālōq sihkay'taqam wūwuyom moñw'atsvewat ep qátuhqat atpip munumhtiñwu; nen put Hakiy Sutsep Qátuhqat pas hihtatote', moñw'atsvewayat atpipo wihkay maspayañwu pañqawkahkañwo:

¹¹ Tutuyqawhqa, sinom uñ pas hihtatostat, uñ kaptsi'tote', um-sa öqalay'taqat pañqawqaw, put hapi um hihkay'ta. Pi um hapi sohsok hihta yuku. Noqw uhtunatyay ahpiy pam yukilti.

5

The Scroll and the Lamb

¹ Noqw nu moñw'atsvewat ep qátuhqat aw tātayhq, putvaqwat may akw tutuvenit mupipitaqat yawta. Noqw tutuveni apqōlnaqw-nikañw pu ihkaqewat pey'kañw tsañe'sikip tuvoylat akw namihurs'iwta.

² Noqw hoñviaya a'nō öqalat pas tōnay añqe' pañqawlawhq nu aw tātayi. Ya hak tutuvenit tuvoylayat tsitsikte', tutuvenit púruknaniquey aw aptsiwta? kita.

³ Noqw soon kurs hak öveqatsit, pu tūwaqatsit, pu piw tūwaqatsit atpikaqe qátuhqa tutuvenit púruknanani, piw pēnit aw tātayni.

⁴ Noqw nu okiw nāvak'öyna, soon kurs hak put púrukne' añ túnwaniquey aw aptsiwtaqw öviy'o. Piw hikis soon kurs hak aw tātayni.

⁵ Noqw haqawa wuy inumi pañqawu: Pay um qa tsaátani. Pay imuy Judat sinomuyatuy amuñaqw wukotóhowuy antaqa, David natkoat tutuvenit púruknanani; pu tsañe'sikip tuvoylat akw namihurs'iwtaqat tsitsiktani.

⁶ Noqw nu yorikq pi moñw'atsvewat-nikañw pu nālōq tayyuñqamuy-nikañw pu wūwukwmuy amuhsonve Maña wunu, kurs nīniwa; nihqe pan sóniwa. Noqw pam tsañe' ālay'ta, pu tsañe' pōvosi'ta. Noqw ima hapi God añqw tsañe' Hīhikwsim ahsupoq tūwaqatsit añ ayatiwyaqamu.

⁷ Noqw pahsat pu Maña moñw'atsvewat ep qátuhqat awnihqe, putvaqwat māyat añqw tutuvenit kwusu.

⁸ Noqw pam put kwusuq, pahsat pu ima nālōyöm hihtu tayyuñqam-niqw, pu sunat añqw nālōq sihkay'taqam wūwuyom Mañat atpipo munumhti. Puma sohsoyam sivatonlenay'kahkañw nānan'ik tsaqaptat yawyuñwa. Tsaqapta sikavalasivat añqw yukiwkañw, añ himu kwañwáhovaqtuhqat opom'iwyuñwa. Pam himu kwañwáhovaqtuhqa hapi God sinomuyatuy nāwakinpiamu.

⁹ Noqw puma hihta puhutawit tawlalwaqe pañqawu: Um tutuvenit kwuse', tuvoylayat tsitsiktaniquey aw aptsiwta, ispi um nīniwhqee; nihqe uh'uñway akw um itamuy God eñem tui, sohsokmuy hihtuy nanāpawatuy sinoiwtaqamuy amuñaq'ö, pu nānap lavaymakiway'yuñqamuy amuñaq'ö, pu tūwaqatsit añ ahsupoq yesqamuy amuñaq'ö, pu sohsokmuy hihtuy ñamuy añq'ö.

¹⁰ Nihqe um God Itahtutuyqawhqaqay aw itamuy moñw'oya, pu piw put awwat wimmoñw'oya. Noqw itam tūwaqatsit ep moñw'iwyuñwini, kitota.

¹¹ Noqw nu aw taykañw navotq, kaysiwhqam hoñvia'yat moñw'atsvewat ñöyakiwta, imuy hihtuy tayyuñqamuy amumum-nikañw pu wūwukmuy amumuma. Noqw pas puma kaysiwa; pas qaan'ewakw hinta;

¹² Nihqe a'nō pañqawu: Ason sinom Mañat as nīniwhqat öqalanihqat pañqawaniqw pam súanta. Pay nam pam kähakiwuy makiwni. Pay nam

sinom put-sa hapi suan unañwtalwuwni'taqat, pu sus'öqalanhqat pañqawqe', put kaptsitotat, pas hihtatote' tayawnayani, ispi pam put hihkay'taq'ö.

¹³ Noqw nu navotq sohsoy hihtu öveqatsit ep yesqam, pu tūwaqatsit añ'a, pu tūwaqatsit atpikaqee, pu pātuwaqatsit añqe'yaqam, pu sohsoy hihtu pañqe' tañawtaqam pañqawqa: Itam God moñw'atsvewat ep qátuhqat, pu Mañat, pumuy tayawintota, pas kaptsilalwa, piw pas hihtalalwa. Puma hapi-sa öqalat pasiwta, yūmosa aqwhaqamii.

¹⁴ Noqw ima hihtu nälöyöm tayyuñqam pañqawqa: Pas antsa. Noqw ima sunat añqw nälöq sihkay'taqam wūwuyom tamötshonvaqe, it hakiy sutsép-sa qátuhqat pas hihtatota.

6

The Seals

¹ Noqw nu aw taytaqw, Maña sukwat tuvoylat tsikaqw, pahsat pu imuy hihtuy tayyuñqamuy suhkawa yōyañwuy úmukqat pan hiñqawhq nu navota. Noqw pañqawu: Um pewnen yórikni.

² Noqw nu tātayhq ep qōtsa kawayo. Noqw epeq tsokiwtaqa awtat yawta. Noqw haqawa put moñwwihkatoyna. Noqw pam pahpiy tūañwutimakañw aqwhaqami hihtuy ánwutimani.

³ Pu Maña añk piw tuvoylat tsikaqw, pahsat pu mohti'maqat añkñihqa himu taytaqa pañqawhq nu navota. Um pewnen yórikni, kita.

⁴ Noqw pahsat pu piw suhka kawayo yámakkañw pamwa pālañwpu. Noqw put ep tsokiwtaqa koyanisqatsit aw tūlalayniqey öqalmakiwa. Noqw sinom nāqōyanvayani. Noqw haqawa wukosipwuvahpit put maqa.

⁵ Pu pam payhkomuytiqat tuvoylat tsikaqw, pahsat pu amuñkñihqa himu taytaqa pañqawhq nu navota. Um pewnen yórikni, kita. Noqw nu aw tātayhq pi sōqōmkawayo. Noqw put epeq tsokiwtaqa hihta pututuwahpit yawta.

⁶ Noqw nu navotq, nälöqmuy hihtuy tayyuñqamuy amuhsonñaqw hakiy tōnaat pañqawu: Pay sōhövosi sūp tuwani pakwt sīvat hihkay'tamantani; pu kawaysōhövosi payhp tuwani pakwt sīvat hihkay'tamantani. Nikañw um hapi pay wihkuyit, övat pālayat enañ qa aw hintsanni.

⁷ Noqw pam nälöqtiqa tuvoylat tsikaqw, pu imuy hihtuy tayyuñqamuy amuñaqw suhka nälöq epñihqa pañqawhq nu navota. Um pewnen yórikni, pam kita.

⁸ Noqw nu yorikq pi hin'ewaykawayo. Noqw put epeq tsokiwtaqa Mokiwu yan mātsiwa. Noqw Maski put añk hinma. Noqw tūwaqatsi nälövo tukiwyuñqat amuñaqw sūkw aw öqala pumuy amumi noiwa. Noqw puma sipwuvahpit akw sinmuy qōqyani, pu tsóñawuy akw'a, pu hihta tūyat akw'a, pu tūwaqatsit ep hihtuy tūtuvosiptuy akw'a.

⁹ Pu pam tsívotnihqat tuvoylat tsikaqw, nu yorikq pi kwanwáhovaqtuqat enem tataqtsokpit atpipaq hakimuy hikwsiam tañawta. Puma hapi hakim God lavayiyat ep nīniwya; puma hihta pas suyan navoti'yuñqey qatuhtuskahkañw yuaatotaqe öviy'ö.

¹⁰ Noqw puma a'nö hiñqawqaqe pañqawqa: Ya um tūwaqatsit ep yesqamuy itah'unway ep hinwat yúkuni. Amumi um nāoyniqey hisat panhtini, Tutuyqawhq Qahováriwtaqa, pas qa atsa, kitota.

¹¹ Noqw puma sohsoyam qōtsat usimnit makiwya. Noqw pay hāk puma hihsavo nāsuñwñi'yuñwñiqat amumi pañqawu. Pay ason pas pumuy tumalsuñwamat pu tupkomat piw tuwat pumuy amún qōyaniwyaniqat pantaniqat amumi pañqawu.

¹² Noqw nu tātayhq, pam návaynihqat tuvoylat hōtaqw, pahsat tutskwa a'nō tayayayku. Noqw tāwa anaha'mōtsaput an qōmviti. Noqw mūyaw uñwat an pālañwputi.

¹³ Noqw tokpelat añqw sōtu tūwaqatsit aw lōhōhōtiva, sipaltsokit pōlōat pay lāke', qa kwañwit, wukohukwvaqw lōhōkñwuqat pan'i.

¹⁴ Noqw tokpela hihta mupipitaqat an mupipiyku. Pu sohsoy tuhtukwi, pu pānaqw tutskwa kūyuñqa nahlamhti.

¹⁵ Noqw tūwaqatsit ep pas momñwit, pu pavansinom, pu kahaksinom, pu solāwamuy amumi mohpeq momñwit, pu a'nō öqalat pasiwyuñqam, pu tūtuwikt, pu pay qa tūtuwikt, puma sohsoyam tuhtukwit añ haqe' o'wat añ tuhtusöva nauyhtota;

¹⁶ Nihqe tuhtukwit, pu o'wat aw pañqaqwa: Uma moñw'atsvewat ep qátuhqat pitsañwayat añqw itamuy tupkayani, pu Mañat itsívuyat añq'ö.

¹⁷ Taq itsívuyat aw wukotalōñva. Noqw ya hak sen put añ kuytani?

7

The 144,000 People of Israel

¹ Yantaqat atsve pu' nu yorikq, pi nālōyöm hoñvia'yat tūwaqatsit nālōvaq nānan'ivaq hoñkahkañw, tūwaqatsit añ nālōvaq hūkañwuy ahoy ñuy'yuñwa, tūwaqatsit añ qa hūhukniqat öviy'o, pu pātuwaqatsit añqee, pu himutsotskit añ'a.

² Noqw pu piw suhka hoñviaya God taytaqat penhpiyat yawkañw hōpaqw wuptoqw nu tuwa. Noqw pam imuy nālōqmuy hoñvia'yatuy tūwaqatsit-nikañw pu pātuwaqatsit hintsanyaniqamuy amumi a'nō tsa'lawhqe,

³ Pañqawu: Pay hāk uma tūwaqatsit qa hintsanyani, piw pātuwaqatsita, pu hīhihta himuqlōta. Ason itam mohti God tumal'aymuyatuy qalpeq tuvoylatotaqw, pu' pantani.

⁴ Noqw hihsa'nihqam tuvoylatotiqw nu navota. Noqw Israel-sinmuy nanāp ñamuy amuñaqw sumiyanhtiqa tsañe'sikip sunat-nikañw añqw nālōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya.

⁵ It Judat añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Reuben añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Gad añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya,

⁶ Pu Aser añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Nephtalim añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Manasses añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya,

⁷ Pu Simeon añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Levit añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Issachar añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya,

⁸ Pu Zabulon añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Joseph añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya, pu Benjamin añqw pakwt lōq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'ya.

The Great Crowd

⁹ Yantaqat atsve pu' nu yorikq pas sinom qaan'ewakw hintaqam moñw'atsvewat-nikañw pu Mañat atpip hōñi; pas kurs hin hak pohtoylaniqat pahsaa, sohsoqmuy nanāpwatuy sinoiwtaqamuy, pu himuñam'iwtaqamuy-nikañw, pu tūwaqatsit añ ahsupoq yesqamuy-nikañw, pu nanāp lavaymakiway'yuñqamuy amuñaq'ö. Noqw puma qōtsat yuwsikahkañw hihta palm-tsokit nahpiyat yawyuñwa;

¹⁰ Nihqe a'nö hiñqaqwaqe pañqaqwa: Kwakwhay God aw itahyantaqa moñw'atsvewat ep qátuhqa! Kwakwhay um Maña! Pi uma itamuy ayo oya.

¹¹ Noqw sohsoyam hoñvia'yat moñw'atsvewat nöyakiwta, pu wūwuyomu, pu nālōyōm hihtu tayyuñqamu. Nihqe puma moñw'atsvewat atpipo munumh-tiqe, God pas hihtalalwaqe

¹² Pañqaqwa: Pas antsa. Nam sohsoyam aqwhaqami God aw itahyantaqay tayawintiwisni, pu pas hihtatotani, pu kwakwhatiwisni, pu kaptsi'tiwisni. Pi pam-sa suan unañwtalwuwni'ta, sus'ōqala, pu hoñvi'ta. Pay nam sohsoyam aqwhaqami pan put yuaatiwisni. Nam antani, kitota.

¹³ Noqw suhka wuy inumi pañqawu: Ya ima qōtsat yuwsiyuñqam hákimu? Ya puma háqaqwa?

¹⁴ Noqw nu put aw pañqawu: Tāqa, pi um navoti'ta. Noqw pam inumi pañqawu: Ima hapi qaan'ewakw kānavotpit añqw nöña; nihqe yuwsiy tūvahomyaqe, Mañat unwáyat akw put qōtsatota.

¹⁵ Paniqw òviy puma God moñw'atsvewayat atpip hōñi; nihqe nāqavo, tälö', pu mimhikqat añ kīyat ep put eñem tumalay'yuñwa. Noqw i' moñw'atsvewat ep qátuhqa pumuy amumum qátuni.

¹⁶ Soon puma pāpu tsōñso'ni, piw pānakso'ni. Soon pumuy amumi tōñvani, piw utuhuutini,

¹⁷ Pi Maña moñw'atsvewat nāsave qátuhqa pumuy amumi tunatyawmaniqw òviy'ō. Nen pāhut hakiy taytoynañwuqat nöñañataqat añ tsamni. Noqw ason God pumuy posvalayamuy sohsok ayo hōñani.

8

The Seventh Seal

¹ Noqw pam tsáne'nihqat tuvoylat tsíkaqw, pahsat òveqatsit ep sutmaqma, pahantawat nāsamiq pahsavohaqamii.

² Noqw nu yorikq tsáne'nihqam hoñvia'yat God atpip hōñi. Noqw puma tsáne' tötöqpit makiwya.

³ Noqw suhka hoñviaya pítuhqe, kwañwáhovaqtuqat eñem tataqtsoqpit aw wunuptu, sikavalasivat añqw yukiwhqat qōqōhpit yawkañwo. Noqw himu kwañwáhovaqtuqat taqtsokiwniqat nihtiwtaqat pam makiwa. Nihqe pam sohsokmuy God sinomuyatuy nāwakinpiyamuy enañ tataqtsoqpit sikavalasivat añqw yukiwhqat aqw put taqtsoka, moñw'atsvewat atpipo.

⁴ Noqw hihta kwañwáhovaqtuqat kwītsiñwuat hoñviayat māyat añqw God aw wunuptu, put sinomuyatuy nāwakinpiyamuy enañ namiqwriwkañwo.

⁵ Noqw hoñviaya qōqōhpit kwusut, tataqtsokpit añqw tōvut put aw oyat, pahsat pu tūwaqatsit aw put tūva. Noqw pahsat pu himu a'nö tötöqa talwiptikañw umhta; pu tutskwa tayayayku.

The Trumpets

⁶ Noqw ima tsáne'nihqam hoñvia'yat tsáne' tötöqpit himuy'yuñqam pahsat tōqtotiniqey anhtoti.

⁷ Pahsat pu mohti hoñviaya tōqti. Noqw pahsat pu lōmowa-niqw pu qōhi unwat enañ namiqwriwtaqa māaktiqe, tūwaqatsit aw maspiwa. Noqw tūwaqatsit añ himuy wupatsotski payhp oyit añqw sūkw oyit pahsa' taqti. Pu sohsoy saksátusaqa taqti.

⁸ Pu añkniha hoñviaya tōqti. Noqw pahsat pu himu wukotukwit antaqa pātuwaqatsit aqw tūwiwa, uwiwitikañwo. Noqw pātuwaqatsit pahyp oyit añqw sūkw oyit pahsaqhaqam únwaniwhitiqey anhti.

⁹ Noqw hihtu pāvaqe tayyuñqam payhp oyit añqw sūp oyit pahsa'nihqam soa. Pu pākihu payhp oyit añqw sūp oyit pahsa'nihqam sapumhti.

¹⁰ Pu payhkomuy pepnihqa hoñviaya töqti. Noqw wukosohu kopitsokit an uwiwitaqa òñaqw löhö; nihqe mūmunañwtuy payhp oyit añqw sūp oyit pahsa'nihqat añ yēva, pu pāhut nōñantotaqat añ'a.

¹¹ Noqw sōhu A'nō Tsīvo yan mātsiwa. Noqw pāvahu payhp oyit añqw sūp oyit pahsaq a'nō tsiptoti. Noqw kaysiwhqam sinom put akw soa, a'nō tsīvoniqw òviy'o.

¹² Pu nālōq epnihqa hoñviaya töqti. Noqw pahsat pu tāwa híhin qa nāsamiq pitsíwtaqa hinhtiqa qatālawva, pu mūyawu píwu, pu sōtuu. Noqw òviy puma híhin qa nāsamiq pitsíwyuñqa qa tālawvaya. Noqw tälö' tāla qa pas nāsamiq pahsavo qa tāla, pu tōkilat piw pay anta.

¹³ Noqw nu taykañw navotq suhka hoñviaya òvaqe pūyawmakañw a'nō hiñqawnuma: Is ohi, is ohi, is ohi tūwaqatsit ep yesqamuy amuñemi! Taq pahyom hoñvia'yat nāto töqtini.

9

¹ Pahsat pu tsívotnihqa hoñviaya töqti. Noqw pu sōhu òñaqw tūwaqatsit aw posq nu aw yori. Noqw haqami koysöt pas qa toñtaqat aqw hōtahpi put aw taviwa.

² Noqw pam koysöt qatoñtaqat aqw hōta. Noqw pahsat put añqw kwītsiñw wunuptu, pas haqam wukokoysōñaqw hurukwitsiñw wunuptuqat pan'i. Noqw pañqw hurukwitsiñwuy akw tāwa sūmawuy enañ qātalawva.

³ Noqw kwītsiñwuy añqw tötölt nōñakqe tūwaqatsit añ kúrukma. Nihqe puma òqalmakiwya, putskohmokyuñqamuy amún sinmuy tūhototaniqe òviy'o.

⁴ Pay puma tutskwat añ tūsaqat qa hintsatsnaniqat, pan puma mewniwa, piw añ himutsotskita. Pay imuy hakimuy God tuvoylayat akw qalpeq qa tuvoylay'yuñqamuy púmuy-sa puma tūhototani.

⁵ Noqw pay puma sinmuy qa qōqyaniqat pan amuñem yukilti. Pay puma tsivot mūmuyawhtuy añ pumuy okiwsahsanyani. Noqw putskohmoktaqa hakiy muaqw hin tuyvañwuqat, pay pan tūtuyni, hakiy múaq'ö.

⁶ Noqw ep hapi pu' as sinom so'niqey hepyanikañw, hin panhtotiniqey qa tutwamantani; pu as so'niqey nānawaknaniqw, mokiwu amuñaqw haqami kursni.

⁷ Noqw kawāyom kihpoknik hin hinyuññwuniqw, pan tötölt hinyuñwuni. Suhpan wihkat sikavalasivat añqw yukiwtaqat puma wihkay'yuñwuni. Pu taywaam sinmuy taywayamuy anyuñwuni.

⁸ Pu puma momoymuy amún hōmi'kahkañw, tóhowuy an tamay'yuñwuni.

⁹ Pu sivavutsqat antaqat tawitsqave púhikni'yuñwuni. Noqw pumuy pūyaltotiqw, pas masaam kaysiwhqamuy kawaymuy kipókkarētamuy lölökin'kahkañw, kihpokqat an söykitani.

¹⁰ Pu puma putskohmokyuñqamuy amún suruy'yuñwuni, nihqe suruve howi'yuñwuni. Nihqe puma tsivot mūmuyawhtuy añ sinmuy mumu'yaniqey makiway'yuñwuni.

¹¹ Noqw hak koysöt qatoñtaqat añqw hoñviaya pumuy amumi moñw'iwtani. Noqw pam hak Hebrew-sinmuy amuhkwa Abaddon yan mātsiwuni, nikañw Greek-sinmuy amuhkwa Apollyon yan'i.

¹² Sūpwat kānavotpit hapi añ ruhpa; noqw meh, nāt hapi piw löśni.

¹³ Pahsat pu návaynihqa hoñviaya töqti. Noqw God atpip kwañwáhovaqtuqat eñem tataqtsokpit sikavalasivat añqw yukiwtaqa nālōvaq ālayat añqw hakiy hiñqawhq nu navota.

¹⁴ Noqw pam návaynihqat hoñviayat tötöqpít yawtaqat aw pañqawu: Um wukomunat Euphrates ep nālōqmuy hoñvia'yatuy sómiwtaqamuy ñahni.

¹⁵ Noqw ima nālōyöm hoñvia'yat ñāhiwya. Puma put tuwanit, talōñnit, mūyawuy, yahsañwuy aw maskaiwyuñwa, sinmuy payhp oyit añqw sūp oyit pahsa'nihqamuy qōqyaniqe òviy'ò.

¹⁶ Noqw kawaymuy aqwyaqam sūmiyaqe pas hihsakip kurs sōmorit pahsa'ya (200,000,000). Noqw nu pumuy hihsa'yaqat navota.

¹⁷ Noqw yan kawaymuy hinyuñqamuy nu tuawyori: Ima pumuy epeq tsokiwyuñqam ūwiwuy an kuwan'iwtaqat tawitsqava sivanavanyuñwa, pu hihta owat jacinth antaqata, pu sikapik'owat antaqata. Noqw kawayom tóhohtuy an qötöy'yuñwa. Noqw moañaqw ūwiñw, pu kwĩtsiñw, pu sikapik'owa a'nö muki nōñanta.

¹⁸ Noqw imuy payhkomuy akw sinom payhp añqw sūp oyit pahsa'nihqam soa, it qōhit, pu kwĩtsiñwuy, pu sikapik'owat pumuy moañaqw nōñantaqat akw'a,

¹⁹ Puma moañaqw òqalay'yuñqw òviy'ò, pu suruveq'a. Pi pumuy suruam tsütsu'tuy anyuñwa, nihqe qötöy'yuñqe, put akw hakiy tūhototañwu.

²⁰ Pu ahpiy sinom it yan tūyat akw qa sūlawhtiqam hintsakpiy qa añqw lasyat, soq pas pāpu nāp yukiwhtput aw nāwakintiwisa, piw nukpanhihik-wsimuy amumii. Hihta wutsit sikavalasivat, sen qōtsāsivat, sen sikasivat, sen owat, sen kohot añqw yukiwyuñqat aw puma nāwakintiwisa, nāmahin pi as puma kurs hin hihta tutwaniq'ò, kurs hin nanaptaniq'ò, piw kurs hin nankwusaniq'ò.

²¹ Pu piw puma tukwyantotaniqey qa añqw lasya, pu hihta nuhtumi wutsílalwaniqeyu, pu tokot sokoplalwaniqeyu, pu hihta uuyiñwyaniqeyu.

10

The Angel and the Little Scroll

¹ Pu nu piw sukw hoñviayat a'nö òqalay'taqat aw yori. Pam òmawuy yuwsikañw tañaqwunut akw qötösomiwkañw òñaqw hāwi, tutuvenit púrukiwtaqat yawkañwo. Put taywaat pas tāwat an tāla; noqw hokaat ūwiñwuy wupa'leletaqat panta.

² Noqw pam putvaqw kuhkuy akw pātuwaqatsit aqw wuhku, pu suyvaqw tutskwat aw'i.

³ Pu wukotohowuy höykuqat an a'nö hiñqawu. Noqw put hiñqawhq, pahsat pu tsañe'sikip yoy'umuki hihta lavayhtoti.

⁴ Noqw tsañe'sikip yoy'umuki lavayhtotiqw, nu as pēnaniqey anhti. Noqw pay hakiy tōnaat òñaqw inumi pañqawu: Pay um tsañe'sikip yoy'umuki hin lavayhtotiqw put tupke', qa pēnani.

⁵ Pahsat pu i' hoñviaya ura nu tuwaqw, pātuwaqatsit aqwnikañw pu tūwaqatsit aqw wuhkukiwtaqa òmiq may itat,

⁶ Pas qaōwílvayhtiqe, pas soon pāpu sōwuniqat pañqawu, God aw yankañwo, God pas sutsep qátuhqat sohsok hihta yúkuhqat aw'i, òveqatsit-nikañw pu añ himu hinyuñqata, pu pātuwaqatsit-nikañw añqe' himu hinyuñqat yúkuhqata.

⁷ Noqw tsañe'nihqat hoñviayat tōqtiqat aw pitu. Noqw pep pu' God tunatyaat as tupkiwtaqa aw antsaniwni, pam lavay'aymuy amumi hin lavayhtiqat pan'i.

⁸ Noqw nu hakiy òñaqw tōnayát navotq, pam inumi pañqawu: Um hoñviayat pātuwaqatsit aqwnikañw pu tūwaqatsit aqw wuhkukqat awnen, tutuvenhoyat púruk'iwtaqat yawtaqat put añqw kwúsuni.

⁹ Noqw òviy nu put awnihqe aw pañqawu: Um as nuy tutuvenhoyat máqani. Noqw pam inumi pañqawu: Kwúsuu, nen um sówani. Pam soon uhponoy qa a'nò tsiptani; nikañw uhmoañaqw momospalat an kwáñwni.

¹⁰ Noqw òviy nu put máyat añqw tutuvenhoyat kwúsuhqe put sowa. Noqw antsa imoañaqw momospalat an kwanwti. Nikañw panis nuy put sowaqw, pahsat pay ivonoveq tsipti.

¹¹ Noqw pam inumi pañqawu: Pay um nāt piw pas hihituy sinmuy amumi yuaatani, pu añqe' nanāpwatuy sinoiwyuñqamuyu amumii, pu lavaymakiway'yuñqamuyu, pu pas momñwituyu.

11

The Two Witnesses

¹ Pahsat pu inumi tuwanpi natōnpit antaqa taviwa. Noqw hoñviaya inumi pañqawu: Um wunuptut, God kīyat tuwantani, pu hom'oyvihkata; pu pep ahpave nānawaknaqamuy pohtoylani.

² Nikañw it kīhut ihkaqe ñöyakiwtaqat pay um qa énañni, nen put qa tuwantani. Taq pam qa-Jew-sinmuy amumi noiwni. Noqw puma lõp sunat añqw lõq sihkay'taqat mūmuyawhtuy añ it kitsókit pas kaptsitiwhqat aw wukukutotani.

³ Noqw nu lõqmuy inuñem yuaataqamuy öqalmaqani. Noqw puma (1260) sūp sōmorit-nikañw añqw pakwt-payhkomuy sihkay'tasikip sunat tālat añ yuaatani, anaha'mötsaput yuwsikañwo.

⁴ Ima hapi lõyöm olive-tsokit, pu wihqöhít tsotsókpimat tūwaqatsit aw Tutuyqawhqat atpíp wúnuhqamu.

⁵ Noqw ason hak pumuy hintsanniqey antiniqw, pahsat pu pumuy moañaqw ūwiñw yámake', hakiy nīnamantani. Noqw òviy kurs haqawa pumuy hintsanniqey anhte' pan nīniwmantani.

⁶ Ima hapi yōyañwuy ahoy ñuy'taniqey öqalat pasiwtaniqw, òviy puma hihsavohaqami yuaataniqat pahsavo qa yokvani. Pu pāvahut aw öqalat pasiwtaniqe put únwat yúkumantani; pu hīhihta tūyat akw sinmuy okiwsahsanniqey öqalay'tani, hihsakis panhtiniqey nāwaknaqey pan'i.

⁷ Pu ason puma hin yuaataniqey yukuqw, pep pu' hak tāqa himuvohkot antaqa koysöt qatoñtaqat añqw yámake', pumuy amumi kihpokni; nen áñwute' pumuy nīnani.

⁸ Noqw pumuy tokoam mokpu put wuhkokitsokit ep kitpik qatsni. Noqw hakim Hikwsit añ tunatyay'yūñqam put kitsókit Sodom-nikañw pu Egypt yan tuñwáya. Ura pep hapi Itahtutuyqawhqa nīniwa, nahoylehtsit ep'e.

⁹ Noqw sohsoyam tūwaqatsit añ yesqam, pu hīhihtu himuñam, pu nanāp lavaymakiway'yūñqam, pu nanāpwat sinoiwtāqam pāyis-nikañw añqw nāsamiq pahsavo tālat añ tokoyamuy mokput aw tayyuñwni; nen hakiy pumuy tūamniqw qa nānakwhani.

¹⁰ Noqw ima tūwaqatsit ep yesqam hahlayhtote' nāhahlaynayani; nen hihta nāhoy nāhuylalwani, ispi ima lõyöm lavay'ayat tūwaqatsit ep yesqamuy ura yūyuyhnaqam mokpuniq'ö.

¹¹ Noqw ahpiy pāyis-nikañw añqw nāsamiq pahsakis talq, pahsat pu God añqw Hikwsi hakiy taytoynañwuqa pumuy amuhsonmi pake', pumuy wunuptsinani. Noqw amumi tayyuñqam tsātsawnani.

¹² Noqw nu navotq, hak òñaqw pumuy lavay'ayatuy amumi a'nò pañqawu: Uma peqw wupni, kita. Noqw puma hakiy tōnayāt navotqe, òmawuy aqw òmiq wūvi, tuwqamat amumi tayyuñq'ö.

¹³Noq̄w pahsat tutskwa a'nö tayayayku. Noq̄w wuhkokitsoki pakwút-sikip tukiwhput añq̄w sūp tukiwtaqat pahsaq pam sahpu. Noq̄w sinom tsañe'sikip sōmorit pahsa'nihqam sūlwahti. Noq̄w akwsinwyaqam tsātsawnaqe, òveqatsit ep God pas hihtatota.

¹⁴It hapi akw lōs kānavotpit añ ayo ruhpa. Noq̄w meh, amuñknihqat hapi aw suptuni.

The Seventh Trumpet

¹⁵Pu i' tsāñe'nihqa hoñviaya tōqti. Noq̄w pahsat pu òveqatsit ep mowawatiwhq hakim pañq̄aqwa: Itahtutuyqawhqa, hakiy moñw'asnaqey amum yep qatsit ep moñwtunatyat tuyqawwaqe, sutsep aqwhaqami moñw'iwtani.

¹⁶Noq̄w ima sunat nālōq sihkay'taqam wūwuyom God atpip yesqam tutskwamiq munumtiqe, put pas hihtatotage,

¹⁷Pañq̄aqwa: Itam ūmi hahlayhtoti, God, Sus'òqaltutuyqawhqa, pu'-nikañw, pay hísatnikañw, pu nātoniqa, Um qaan'ewakw uh'òqalay mahtaknat moñwqatuptuq̄w òviy'ò.

¹⁸Noq̄w hīhihtu sinom itsívutoti. Noq̄w, um uh'itsivuy mahtakne' so'pumuy amuñen hin yúkuniqat aw pitu. Pu um uhlayay'aymuy hihta akw tayawnani, pu uhsinomuyu, pu uñ kaptsi'yunqamuyu, añ sōqavuñwsinmuy-nikañw pu pavansinmuyu. Nen imuy hakimuy tūwaqatsit hovalayañwuqamuy um tuwat hovalani.

¹⁹Noq̄w òve God kīyat aw hōtsílti. Noq̄w kīyat ahsonve tatañpi God tutavoyat añq̄w tañawtaqa mātaki. Noq̄w pahsat talwipta, mowawatiwa, umhta, tutskwa tayayata, pu qaan'eway yañsayoq̄w lemowa yokva.

12

The Woman and the Dragon

¹Noq̄w pahsat pu tokpelat añ a'nö hihta tuawi'taqa mātaki. Hak wuhti tāwat yuwsí'ta; noq̄w mūyaw kukyāt atpikaqe pakiwta; noq̄w qōtòveq wihkayat añqe' pakwt lōq sihkay'taqa sōtu kwapya.

²Noq̄w pam nō'yiwta; nihqe tihtaniqey tūtuynaqe, a'nö pakmumuya.

³Pu piw suhka hihta tuawi'taqa tokpelat añ mātaki-himu qaan'eway palalölōqañw'eway'ò. Pam tsañe' qōtō'kañw pakwt ālay'ta; noq̄w qōqtōyat añqe' tsañe' wihka kwapya.

⁴Noq̄w suruat tokpelat añqe' sōtuy payhp oyit añq̄w sūp oyit pahsa'nihqamuy lánaknaqe, tūwaqatsit aw maspa. Noq̄w i' himu palalölōqañwu wuhtit pas pay tihtaniqat aw wunu, tiyat pay panis yamakq, pay sówaniqe òviy'ò.

⁵Noq̄w pam tiyohyat tihta. Noq̄w Tiat òmi God aw wīkiwa, put moñw'asvewayat aw'i; pi pam sohsokmuy sinmuy amumi sivakohot akw moñw'iwtaniqat pan put enem yukiwta.

⁶Noq̄w wuhti qayēsihpumihaqami wāya, pep God put enem qeni'taqat aw'i. Noq̄w pep hak (1260) sūp sōmorit añq̄w pakwt payhkomuy sihkay'tasikip sunat tālat añ put aw tunatyawtani.

⁷Noq̄w òve nāqōyta; Michael hoñviaymuy amumum palalölōqañwuy aw nāyawī; noq̄w palalölōqañwuy amum hoñviaymat nāyawī.

⁸Nikañw puma qa áñwutota; piw qa haqam òveqatsit ep amuñem qenitiwa.

⁹Noq̄w wukolölōqañw òñaq̄w tūwiwa. Pam piw Nukpana yan mātsiwa, pu Satan pīwu. Pam hísat-tsua yan piw tūñwantiwa. Pam hapi sopkawtaqamuy sinmuy amumi yēlawu. Noq̄w pam-niq̄w, pu hoñviaymat puma tūwaqatsit aw maspiwa.

¹⁰ Noqw nu hakiy tönayat òvaqe navotq, a'nö pañqawu: Pu' hapi God Itahtutuyqawhqa tuwqay añwutaqe, moñw'iwkañw òqalay'taqey mātakta. Ni-hqe pam Christ asniy òqalmaqat, put moñwtavi. Pi itahtupkomuy hihin nēveltotoynaqa tūviwa. Pam pi nāqavo pu tōkilnawit God Itahtutuyqawhqa aw pumuy hihin nēveltotoyna.

¹¹ Noqw puma Mañat uñwáyat akw-nikañw, pu hin navoti'yuñqey yuaa-totaqey akw put ánwtota. Nihqe puma qatsiy qa kahkawnayat, so'niqey suhtaq'ewya.

¹² Oviy um hahlayhtini òveqatsi; hahlayhtotini uma ep yesqamu. Noqw is ohi uma tūwaqatsit añ-nikañw, pu pātuwaqatsit añqe' yesqamu! Pi Nukpana pas pavan hinhaqam itsívuiwkañw umumi hāwi, suyan pi hihsavo eñem pētiqw navoti'taqe òviy'o.

¹³ Noqw wukolölöqañw tūwaqatsit aw tūviwhqey navotqe, pahsat pu pam tiyohyat tihtaqtat wuhtit aw kikihpoktiva.

¹⁴ Noqw wuhti lōqmuy himumasayat makiwa, wukokwahut masayat an'i, pam lölöqañwuy apyeve haqami qayēsiwhpumi eñem qeniwtatqat aw pūyaltiniqe òviy'o. Noqw payhkomuy-nikañw añqw nāsamiq yahsañwuy pah-savo pep hak put aw tunatyawtani.

¹⁵ Pahsat pu lölöqañwuy moañaqw pāhu nōñañayku, pāyut an'i, wuhtit paöyninaniqe òviy'o.

¹⁶ Noqw pay tutskwa wuhtit paañwaniqe hötsíltiqe, pāhut lölöqañwuy moañaqw nõñakqat sohsok hiko.

¹⁷⁻¹⁸ Noqw òviy lölöqañw wuhtit aw tuyvanaqe a'nö itsívutiqe, añqw ahpiyni-hqe, put tímuyatuy amumi kikihpoktiva, hakimuy God tutavoyat añ hinwisqe, Jesus Christ pumuy hin amuñen hihta hinhtiqat nuhtumi yuaatotaqamuy amumii.

13

The Two Beasts

¹ Noqw nu pātuwaqatsit qalave wunukañw yorikq, pi himu hihta pohkot antaqa pātuwaqatsit añqw yámakto; tsañe' qötöy'kañw pakwt ālay'ta. Noqw āalayt añqe' pakwt pas moñwit wihkaat söñniwyuñwa. Noqw qötöyat añ tuñwni God qa kaptsiwyuñqa pey'yuñwa.

² Noqw nu it hihta pohkot aw yorikq, pam tóhuwuy pīvintot anta, pu hōnawuy kuyat antaqtat kuhkuy'ta; pu wukotohowuy moayat antaqtat moay'ta. Noqw lölöqañw òqalay put maqa, pu moñwqeniyu, añ ahsupoq nuhtumi moñw'iwataniqtat òviy'o.

³ Noqw nu yorikq, pi suhka qötöy aqw pam hihta akw tūhotiwhqe sumataq pam mokni. Nikañw pay pam qa mokt, haqe' tūhoiwtaqey añ qalaptu. Noqw sinom sohsoyam put hihta pohkoewakw aw kātayyuñwa.

⁴ Noqw lölöqañw it pohkot òqalay máqahqat puma pas hihtatota. Pu puma it hihta pohkot pas hihtalalwaqe pañqaqwa: Ya hak haqam it hihta pohkot antani? Hak sen amum nāyawvaniqey aw òqala?

⁵ Noqw i' himu pohko lavaymakiwhqe, a'nö hihta kwiviyuaativa; piw God aqw qalomáyuaativa. Noqw pam löp sunat añqw löq sihkay'taqat mūmuyawhtuy añ nuhtumi moñw'iwataniqtat pan put eñem yukiwa.

⁶ Noqw pam yuaaykuqe God nāp hin sasvi; pu tuñwniyat aqw a'nö hiñqawlawu, pu kiyat aqw'a, pu òveqatsit ep yesqamuy amumiq'a.

⁷ Pu pam God sinomuyatuy amumi kohpoke' pumuy ánwutaniqat pan put eñem yukiwa. Pu pam sohsokmuy sinmuy himuñamuy, nanāpwat lavaymakiway'yuñqamuy, pu pas nanāpwat sinoiwtaqamuy amumi moñw'iwtaniqat pan put eñem yukiwa.

⁸ Noqw sohsoyam tūwaqatsit ep yesqam put aw nānawaknani. Noqw pay hakimuy tuñwniam Mañat qatsítutuveniyat añ pey'yuñqw, puma put qa aw nānawakna. Ura pam Maña tūwaqatsit hisat nāt qa yukiwhqat ephaqam pay nīniwniqat pan God put eñem tunatyawta.

⁹ Naqvuy'taqa nam navotni.

¹⁰ Hak hakiy tūwiktaqa hapi tuwat nāp tūwiktiwni. Pu sipwuvahpit akw hak hakiy nīnaqa piw tuwat sipwuvahpit akw súlawhtini. Pep hapi pu' God sinomat tuptsiwni'yuñwe', qa nañ'ekni'yuñwni.

¹¹ Pu piw nu sukw pohkot antaqat tuwaqw, pam tūwaqatsit añqw yámakto. Noqw pam mañat an lōq ālay'ta; nihqe wukolölöqañwuy an yuaata.

¹² Noqw pam put apyevenihqat pohkot öqalayay sohsok pasiwta. Nihqe pam sohsokmuy tūwaqatsit añ yesqamuy amumi tuyqawvaqw, puma mohtiwat pohkot aw nānawakna, ura as mokniewakw tūhotiwht, ahoy qalaptuqat put aw'i.

¹³ Noqw pam qaan'ewakw hihta kātatayhpit tumalay'va; nihqe sinmuy amutpik tokpelat añqw ūwiñwuy hawnañwu.

¹⁴ Noqw God pan put nakwhanaqw, pam mohtiwat it hihta pohkot atpip kātatayhpit hintsanhqe, tūwaqatsit ep yesqamuy ūnatotoyna; nihqe pumuy amumi tuyqawvaqw, puma mohtiwat hihta pohkot an son'iwhqat yukuya, i' pohko as sipwuvahpit akw tūhotiwkañw pay qátuhqat put an'i.

¹⁵ Pu God piw pan put nakwhanaqw, pam it pohkot an yukiwhput qatsit máqa. Noqw öviy it hihta pohkot an yukiwhpu pas antsa yuaayku. Noqw pu hakim hihsa'nihqam it pohkot an yukiwhput aw qa nānawaknaqamuy qöqyaniqat i' himu pohko pañqawu.

¹⁶ Pu añ sōqavuñwsinom, pu pavansinom, pu kahaksinom, pu añ öokiwyaqam, añ tūtuwikt pu qa tūtuwikt, puma sohsoyam hihta akw tuvoylatiwyaniqat pañqawu, sen putvaqw may ep'e, sen qalpeq'a.

¹⁷ Noqw öviy soon hak hihta túini, piw húyani, hal pas i' hak pohkot tuvoylayat akw tuvoylaiwtaqa-saa, sen put tuñwniyat akw'a, sen put pohtoylaniyat akw'a.

¹⁸ Taay, uma aw wūwayani: Wuwni'taqa pohkot pohtoylaniyat māmatsni. Pam sinot pohtoylaniata; nihqe sunát-sikip sunat añqw pakwt payhkomuy sihkay'tasikip sunat-nikañw añqw navay sihkay'ta (666).

14

The Song of the Redeemed

¹ Pu nu yorikq pi Maña tsomot Zion ep wunu. Noqw tsañé'sikip sunat añqw nālöp sihkay'tasikip sōmorit pahsa'nihqam pep put amum hōñi, Nayat tuñwniyat akw qalpeq pey'kahkañwo.

² Noqw hakiy tōnaat öñaqw töqtiqw nu navota. Pas mūmunañwtuy an tōki'ta, pu pas a'nö umhtaqat pan'i. Noqw lēlenyaqam sivatonlenay añ lēlenyaqw nu navota.

³ Noqw puma moñw'atsvewat atpip puhutawit tawlalwa, pu nālöqmuy hituy tayyuñqamuy amutpipo, pu wūwukwmuy amutpipo. Noqw put tāwit pas soon hak tāwi'vani, hal pas ima tsañé'sikip sunat añqw nālöp sihkay'tasikip sōmorit pahsa'nihqam tūwaqatsit añqw tuiwyaqam-saa.

⁴ Ima hapi nāto tōtimu, qa hisat hakiy nōmatota; nihqe öviy qa hisat tokoy hovalaya. Ima Mañat haqaminiqw añkyañwu. Pumuy hapi God sinmuy

amuhsonñaq w tui, puma nuhtuñaq w mohti God sinomatiniqat òviy'ò, pu Mañat sinomatiniqata.

⁵ Noq w moayamuy ep himu unatwi súlawu, puma God atpip qa hihtak w hinyuñq w òviy'ò.

The Three Angels

⁶ Pu nu piw sukw hoñviayat òva pūyawmaq w tuwa. Pam lomatuawit qaso'taqat pasiwkañ w, tūwaqatsit añ yesqamuy sopkawtaqamuy amumi yuaatima, nanāp himuñamuy, pu nanāp wat lavaymakiway'yunqamuy, pu nanāp sinmuy amumii;

⁷ Nihqe yan a'nò tsa'timaqe pañqawma: Uma God kaptsitotani, pu pas hihtay'yunw ni. Taq pam nuhtuñem hin yúkuniqat aw pitsíwiwta. Uma God òveqatsit, pu tūwaqatsit, pu pātuwaqatsit, pu haqe' pāhu nōñañatotaqat yúkuhqat aw naokiwhotani.

⁸ Pu piw suhka hoñviaya añknihqe pañqawma: Wuhkokitsoki Babylon sahp u! Kitsóki Babylon sahp u! Taq sohsoyam nanāp wat sinom soñawnen pep yesqamuy amumum qahopiyese. Nihqe òviy nawus puma soon qa pumuy amumum God itsívuyat añq w yukuyani.

⁹ Pu piw suhka hoñviaya amuñknihqe a'nò pañqawma: Ima pohkot antaqat aw nānawaknaqam, pu qalpeq, sen may ep tuvoylayat akw pey'vayaqam

¹⁰ Nawus God itsívuyat wine antaqat añq w hikwyani, God itsívuyat qa hihta enañ namiq wriwkañ w kuyapkuyiwhqat añq'ò. Noq w puma qōhit-nikañ w pu sikatōvu'wat akw okiwsaniwyani, imuy qahováriwyunqamuy hoñvia'yatuy-nikañ w pu Mañat pumuy amutpipo.

¹¹ Noq w pumuy okiwsaniwyaq w, kwitsiñ w'am òmiq sūs wunuptuni. Noq w hakim pohkot an yukiwtaqat aw nānawaknaqam, pu hakim tuñwniyat akw pey'vayaqam pas qa haqami nānasuñwnayani, tālōo, pu tōkilat añ'a.

¹² Noq w òviy God sinomat put tutavoyat añ hinwiskahkañ w Jesus aw tuptsiwni'yunqey qa nañ'eknayani.

¹³ Noq w nu navotq hak òñaq w inumi pañqawu: Um yan pēnani: Yahpiy haqahpiy ima Tutuyqawhqat aw yankahkañ w sóiwmaqam hahlayhpit epyani. Owi, kita i' Hikwsi Qahováriwtaqa. Puma panhtote' maqsoniy añq w nānasuñwnani. Noq w pumuy hintsakpiyamuy ahpiy aniwni pay pumuy amumumni.

The Harvest of the Earth

¹⁴ Noq w nu òmawuy qōtsat aw yori. Noq w hak Sinot Tiyat antaq a òmawuy ep tsokiwta, sikavalasivat añq w yukiw hput wihkat akw qōtōsomiwkañ wo; nihqe tsaqanhpit a'nò qalay'taqat yawta.

¹⁵ Pu piw suhka hoñviaya God kíyat añq w yámakqe, òmawuy ep tsokiwtaqat aw a'nò pañqawu: Um uhtsaqanhpiy akw tsahqani, nen hòqni; ispi pay hòqsatiq'ò. Pi tūwaqatsit ep natwani pás tukwsiwta.

¹⁶ Noq w i' hak òmawuy ep tsokiwtaqa tsaqanhpiy akw tūwaqatsit ep natwanit tsahqa. Noq w tūwaqatsit ep natwani tsovalniwa.

¹⁷ Pu piw suhka hoñviaya òveqatsit ep God kíyat añq w yámakqe, piw a'nò qalay'taqat tsaqanhpit yawta.

¹⁸ Pu suhka hoñviaya qōhit aw òqalat pasiwtaqa kwanwáhovaqtuqat enem tataqtsoqpit añq w yama. Nihqe pam tsaqanhpi'taqat aw a'nò pañqawu: Um uhtsaqanhpiy a'nò qalay'taqat akw tsahqani. Nen um tūwaqatsit ep ovauyit pölöyat tsovalani. Pi òvaat pás kwanw'iwta.

¹⁹ Pahsat pu hoñviaya tūwaqatsit aw tsaqanhipiy akw tsahqaqat panhtiqe, tūwaqatsit ep ovauyit tsovala; pu haqam qōlōt qaan'ewakw yahsakoq God itsívuyat tuawi'taqat aqw put maspa. Pep hapi ōvat pālayat ōviy mumtsiyañwu.

²⁰ Noqw pep ōvat aqw wukukuykuya, wuhkokitsokit ihpovee. Noqw pālaat únwaniwhtiqe añqw nõñakqe, pas kawaymuy sipmoyiyamuy aw pahsavoo pāti, pakwút-sikip sunat tutskwa-tuwanit pahsavoo.

15

The Angels with the Last Plagues

¹ Pu piw nu sukw hihta tuawi'taqat qaan'ewakw a'nō hihtaniqat ōmi tuwa. Tsáñe'nihqam hoñvia'yat tsáñe' kānanvotpit yawyuñwa. Pam nuhtuñki, put atsve pu' God itsívuat yukiltini.

² Pu nu piw suhpan wuhkovatuphat panaptsat antaqat ūwiñwuy enañ namiqwriwtaqat aw yori. Noqw hakim patuphat qalavaqe hōñi. Puma hapi it hihta pohko'ewakw ánwutota, pu put an yukiwhputa, pu tuvoylayata, pu túnwiyata, pu pohtoylaniyata. Nihqe puma God añqw sivatonlenat mákiwyaqey yawyuñwa.

³ Nihqe puma God tumal'ayayat Moses tāwiyat tātawlalwa, pu Mañat tāwiyata; nihqe pañqawqa: Pas uhtutmala qaan'ewakw kāhinyuñwa, God Sus'ōqaltutuyqawhqa. Pas um hapi qaatsat suan hihta hinma. Um hisatñahaqaw hīhihtuy sinmuy amumi moñwi.

⁴ Puyaw hak haqam un qa kaptsi'tani, Tutuyqawhqa? Sen hak uhnatñwaniy qa pas hihtalawni? Pi um hapi nāla qahováriwta. Sohsoy hihtu nanāpwat sinom ōkiwkahkañw utpip nāwakintani. Pu um sinmuy amuñem hin yuki'maqw pam susmataq'a, kitota.

⁵ It atsve pu' nu yorikq, pi mötsápki God pep ki'taqat tuawi'taqā ōveqatsit ep'e. Noqw kihut ep yūpaq haqam pas Aantsawat aw hōtsílti.

⁶ Noqw tsáñe'nihqam hoñvia'yat pañqw nõña, tsáñe' kānanvotpit yankahkañwo; pas suhqōtsat tusaqtonsatsaqmōtsaput añqw yukiwyuñqat yuwsikahkañw, kwekwéwhpit sikavalasivat añqw yukiwyuñqat tawitsqay añ kwewyuñwa.

⁷ Noqw nālōqmuy hihtuy tayyuñqamuy amuñaqw suhka imuy tsáñe'nihqamuy hoñvia'yatuy nānan'ik hihta huyta. Kurs pam kuyapkuyit sikavalasivat añqw yukiwhqat pumuy huyta. Put añqw aqwhaqami sutsep qátuhqat, God itsívuat opom'iwyuñwa.

⁸ Noqw haqam pas Aantsawat kihut ep kwītsiñw ohpo, God lolmat tālawñwayat, pu ōqalayata añq'ō. Noqw soon kurs hak haqam pas Aantsawat kihut aw pákini, pas ason tsáñe'nihqam hoñvia'yat tsáñe'sikipwat kānanvotpit hintsatskaqey yukuyaniqat pahsavoo.

16

The Bowls of God's Wrath

¹ Noqw hak kihut pas Aantsawat añqw tsáñe' hoñvia'yatuy amumi a'nō pañqawhqa nu navota. Yupavé, uma tūwaqatsit aw God itsívuyat kuyapkuyiwyuñqat wūtayani, kita.

² Noqw mohti'maqā nakwsuqe tūwaqatsit aw kuyapkuyiy wūta. Noqw pahsat pu hakim it hihta pohkot tuvoylayat akw pey'kahkañw, put an himu yukiwhput aw nānawaknaqamuy amuhpa' uya nuhtsel'eway itséhee nõña.

³ Pu hoñviaya añkniha pātuwaqatsit aqw kuyapkuyiy wūta. Noqw pahsat pu pāhu hakiy mokput unwáyat anhti. Noqw sohsoy hihtu tayyuñqam pātuwaqatsit añqe' soa.

⁴ Pu amuñkniha hoñviaya hāhaqe' mūnat, pu pāhu nōñantaqat añ kuyap-kuyiy wūtaqw pam únwaniwhti.

⁵ Noqw nu navotq hoñviaya pāhut aw öqalay'taqa pañqawu: Um súanta Tutuyqawhqa, pu'niha, pu hísatniha, pu nātoniqa. Um yan yúkuhqe súanhti.

⁶ Puma pi uhsinomuy, pu uhlaya'aymuy uñwáyamuy munvanaya. Noqw um pumuy uñwat hikwna, ispi puma put hihkay'yuñq'ö.

⁷ Pu nu piw suk w navotq pam kwanwáhovaqtuqat eñem tataqtsokpit añqw pañqawu: Pas antsa, God Sus'öqaltutuyqawhqa, pay um pas qaatsat sinmuy amuñem suan yuki'ma.

⁸ Pu i' nālōq epniha hoñviaya tāwat aw kuyapkuyiy wūtaqe eñem pan yukuqw pam úwiñwuy akw sinmuy taqtoska.

⁹ Noqw sinom qaan'ewakw tōñit akw taqtotiqe, God iit kānavotpit aw öqalat pasiwtaqat nānap hin sasviya. Nihqe puma tunatyay añqw qa lasyat, piw nāt God qa kapsitota.

¹⁰ Noqw pu tsivot epniha hoñviaya it himuvohkot moñw'atsvewayat aw kuyapkuyiy wūta. Noqw moñwtunatyayat añ qömseekma. Noqw sinom hihta akw a'nö tütuyhtotiqe lēñiy mötstota.

¹¹ Nihqe puma öveqatsit ep God nānap hin sasviya, amuhpa' uya a'nö tütuyhq öviy'o; nikañw hihta hintsakpiy añqw qa lasya.

¹² Noqw navay epniha hoñviaya wukovayut Euphrates aqw kuyapkuyiy wuhtaqw, pāyu lāki. Noqw hōpaq momñwituy amuñem kurs pōhtiwa.

¹³ Noqw nu tuwaqw, pahyom tuyoy'eway hihikwsim pāvaqwtuy amunyuñqam imuy moayamuy añqw nōña-it wukolölōqañwuy moayat añq'ö, pu it himuvohkot moayat añq'ö, pu i' hak God lavay'ayaatnihqey atsáy'taqat moayat añqw pīwu.

¹⁴ Ima hapi nukpanhihikwsimu. Noqw puma hīhihta kātatayhpit hintsaktivayaqe, ahsupoq tūwaqatsit añ momñwituy amuhpa' nankwusaqe haqami tuwvōhtayaniqat öviy tsovalaya, Sus'öqalat God wukotalōñniyat aw pítuq'ö.

¹⁵ Meh, nu' hapi uyiñwut an pítuni, (kita Tutuyqawhqa). Yuwsi'kañw pās tunatyawmaqa hahlaypit epni. Taq ka pam qayuwsi'kañw waynumqw, sinom put aw yórikyaqw, put eñem haman'ewayni.

¹⁶ Noqw hihikwsim haqami Hebrew-sinmuy amuhkwa Armageddon yan mātsiwhqat aw momñwituy tsovalaya.

¹⁷ Pahsat pu tsañe' epniha hoñviaya súmawuy aw kuyapkuyiy wūta. Noqw öveqatsit ep kihut pas Aantsawat ep moñw'atsvewat añqw hakiy a'nö tōnaat hiñqawhqe pañqawu: Yukilti hapi, kita.

¹⁸ Noqw pahsat mowawatota; pu umhta; pu talwipta; noqw tūwaqatsi a'nö tayayayku, pas hisatñahaqaw sinom tūwaqatsit añ yesq pañqaw qa hisat pan hiniwhtiqtat pan'i. Pi pas qaan'ewakw tutskwa tayayayku.

¹⁹ Noqw qaan'ewakw kitsóki pāyivo tsihtsikti. Noqw añqe' hīhihtuy sinmuy wuhkokitsokiam sapumhti. Noqw God wuhkokitsokit Babylon u'naqe, qaan'ewakw itsívuy wine kūyiwtaqat antaqat put hikwna.

²⁰ Noqw sohsovik pānaqw tutskwa kūyyuñqa kurs haqamiya; pu tuhtukwi pīwu.

²¹ Noqw qaan'ewakw yañsayo lemowa sinmuy amumi öñaqw löhö; sohsoy nanāp tsivót-sikip sunat pututuwanit pan puptu. Noqw sinom God nānap hin sasviya, lemowat kānavotpit ep'e, pas kānavotpi qaan'ewakw nuhtsel'ewayniqw öviy'o.

17

¹ Noqw ima tsáñe'nihqam hoñvia'yat ura kuyapi'yuñqw, pumuy amuñaqwu suhka inuminihqe inumi pañqawu: Um inumum pewni. Noqw God it qaan'ewakw kitsókit tokoy huhyaqat antaqat enem hin yúkuniqat nu ūmi mahtaknani. Pam kitsóki hāhaqe' pāvahut añ qātsi.

² Put hapi amum ima tūwaqatsit añ momñwit nākwañway'ya. Noqw tūwaqatsit añ yesqam soñawnen hōnaqtoti, put amum nākwañway'yaqee.

³ Noqw nuy Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtaw, hoñviaya haqami qayēwihpumi nuy wīki. Noqw nu hakiy wuhtit hihta pālañwput pohkot epeq tsokiwtawtuwa. Noqw himuvohko pas qalománanatñwanit akw pēvey'kañw, tsañe' qōtōy'kañw pakwt ālay'ta.

⁴ Noqw wuhti palasakwawsat-nikañw pu pas pālañwput yuwsī'kañw, pu sikavalasivat, pu a'nō hihkay'yuñqat o'wat-nikañw, pu pearl enañ yuwsī'ta; noqw kuyapit sikavalasivat añqw yukiwhput put tuyoy'ewakw qahopqatsiyat añqw kūyiwtaqat yawta.

⁵ Noqw qalpeq tuñwni pey'ta. Noqw yan hapi pey'ta: I' HAPI BABYLON PAS PAVANNIHQA, TOKOY HUHUYAQAMUY YUAMU, PU TUWAQATSIT EP HIHTA TUYOY'EWAKWNIHQAT ANIWNQA. Noqw kurs hak put tuñwniyat mātsī'tani.

⁶ Noqw nu it wuhtit aw tātayhq, pam God sinomuyatuy unwáyamuy akw hōnaq'iwta, pu Jesus enem so'qamuy unwáyamuy akw'a. Noqw nu aw yórikqe pas pavan aw wūwanta.

⁷ Noqw hoñviaya inumi pañqawu: Ya um hinoqw pas kātayta? Nu wuhtit hihta tuawī'taqat un āawnani, pu i' himuvohko tsañe' qōtōy'kañw, pakwt ālay'taqa put ikwiwtawtuwa.

⁸ It pohkot um aw yorikq, pam pay as qatut mōki. Nikañw pam koysōt qa toñtaqat añqw wupni. Nen pahsat pu haqami hovalniwniqat aqw pākini. Noqw tūwaqatsit ep yesqam qatsit qaso'taqat qa pasiwyuñqam pohkot aw kātayyuñwni, hakim tuñwniam tūwaqatsit yayhniwhqat pañqaw Mañat qatsitutuveniyat ep qa pey'yuñqam, pūmaa. Pi i' pohko ura as qatut, haqamii; nikañw nāt piw qātuni.

⁹ Noqw ōviy hak suan wuwni'taqa it aw wūwamantani. I' tsañe' qōqtō hapi tsañe' tsotsmo. Noqw wuhti pumuy epeq tsokiwta.

¹⁰ Puma piw tsañe'nihqamuy momñwituy tuawī'yuñwa; tsivotnihqam pay sūlawhti; noqw suhka pu' qatu; pu suhka pay nātoni. Noqw ason pam pite' pay hihsavoni.

¹¹ Noqw i' himovohko, as úranikañw, pay pu' qa háqamnihqa, pam hapi nanalt épeqnihqani. Nihqe pam imuy tsáñe'nihqamuy amuñaqwu suhkani; nihqe pam haqami hovalniwniqat aqwni.

¹² Noqw pu pakwt alat um aw yorikq, ima hapi pakwt momñwituy tuawī'yuñwa. Nikañw pay puma moñwtunatyay nāt qa makiwya. Puma pay hihsavo it himuvohkot amum moñw'iwyuñwniqat pan amuñem yukiwa.

¹³ Noqw puma sun wuwni'yuñwe' it hihta pohkot ōqalay, pu moñwqeqniy maqayani.

¹⁴ Noqw ima hapi Mañat aw kihpokyani. Noqw pay pam pumuy áñwutani. Pi pam hapi nuhtumi tutuyqawyaqamuy amumi Tutuyqawhqa, pu momñwituy amumi Moñw'iwta. Noqw ima put ámumyaqam hapi wāñwayniwyaqamu, namorstiwyaqamu, nihqe pas ántsay'wisqamu.

¹⁵ Pu hoñviaya inumi pañqawu: Pu it pāhut um aw tātayhq, ura tokoy huhyaqa wuhti put añqw qatuqwu, pam hapi hīhihtuy sinmuy tuawī'ta, kaysiwhqamuyu, nanāpwatuy hihtuy sínmuuyu, pu nānapwat lavaymakiway'yuñqamuyu.

¹⁶ Pu it pakwt ālat um aw yorikq, puma it wuhtit tokoy huhyaqat aw pas qa suhtaq'ewyani; nen put kīqōtotat, yuwsiyat put ańqw poswayat, tokoyat soswani; nen qōhit akw put taqtsokyani.

¹⁷ Pi God pumuy pan unańwtoynaqw puma put tunatyayat aw antsanye', sun'unanway'kahkańw, it hihta pohkot aw mońwtunatyay noayani, haqami God lavayiat ań ahsupoq anhtiniqat aw pahsavoo.

¹⁸ Pu it wuhtit um aw yorikq, pam hapi qaan'ewakw wuhkokitsókit tu-awi'ta, tūwaqatsit ań momńwituy amumi tuyqawi'taqata.

18

The Fall of Babylon

¹ Yantaqat atsve pu' nu yorikq, pi suhka hońviaya ōveqatsit ańqw hawto, a'nō ōqalat pasiwkańwo. Noqw tūwaqatsit ań suyan tālawva, tālańwayat akw'a.

² Noqw pam a'nō tōnay ańqe' tsa'timaqe pańqawu: Babylon pas pávannihqa sahpu; Babylon-kitsóki sahpu. Noqw nukpanhikwsim pep ki'vayani, pu sohsoyam hihtu tuyoy'e'way hīhikwsimu, pu sohsoyam hihtu i'tseheet, pu tuyoy'e'wayom masay'yuńqam pīwu.

³ Pi sokawtaqam sinom put amum qahopihintsatskaqe sońawnen wine akw hōnaqtoti. Noqw tūwaqatsit ań momńwit put amum nākwańway'ya. Pu tūwaqatsit ep huhyayaqam put kwańwáewhqatsiyat atsviy kāhaktoti.

⁴ Pu nu piw hakiy ōńaqw tōnayat navotq pańqawu: Uma put ańqw nōńakni, isinomu; nen uma qaanhtipuyat ep qa ámum hintsatskani. Taq ka uma piw put amum hīhihta ań kānanvotyani.

⁵ Taq put qaanhtipuat ōveqatsit aw pitu. Noqw God put nukpanayat aw pónakna.

⁶ Pam umuy hintsanhq, pan uma tuwat put hintsanyani; pu hin hinhtiqat uma navitańw'iwtaqat tuwat yukunayani. Pu pam umuńem kuyapit aqw ohpoknaqw, uma eńem put navitańwtotani.

⁷ Ura as pam nāhihtay'taqe kwańwáqtu. Noqw ōviy uma okiwsasne' qahahlayhtapnayani. Himu pam unańwpeq pańqawu: Pi nu mońwi; nu qa końnalavu. Nihqe soon nu hihta qahahlayhpit aw yórikni.

⁸ Paniqw ōviy sūkw tāwat ep hīhimu kānavotpit put aw pítuni-tūya, qahahlayhpi, pu tsóńawu. Noqw pam qōhit akw pás tsohtso'ni. Pi Tutuyqawhqa God put hin yukunaniqa a'nō ōqala.

⁹ Noqw tūwaqatsit ań momńwit put amum nākwańway'yaqam, pu amum hihta nasani'yuńqam put ep is óhilalwani, tsaykitani, put uwiwitaqw kwítsińwyat aw taykahkańwo.

¹⁰ Pas okiwhintaqw tsātsawnaniqe, yāvaqw hońkahkańw pańqaqwani: Is ohi, is ohi, qaan'ewakw wuhkokitsoki Babylon! Um sūs tāwat ańqe' qōniltiqat ep pay kīqōti.

¹¹ Pu tūwaqatsit ep huhyayaqam put ep tsaykitani, pu qahahlayyani, pāpu qa hak pumuy huhyanpiyamuy túniqw ōviy'o.

¹² Puma iit hihta huhyaya: Sikavalasivata, qōtsásivata, o'wat a'nō hihkay'yuńqata, pu pearls, pu tusaqtontsatsakwmōtsaput suphĩnputa, pu palasakwat tsatsákwmōtsaputa, pu wishōptsatsakwmōtsaputa, pu palatsatsakwmōtsaputa, pu sohok hihta kwańwáhovaqtuqat kokhota, pu sohok hihta ivoryt ańqw yukiwyuńqata, pu sohok hihta a'nō hihkay'yuńqat kohot ańqw yukiwyuńqata, pu sikasivata, pu pay sīvata, pu marble owat ańq'ō,

¹³ Pu cinnamon, pu hihta hovaqtuyaqata, pu hihta akw nalwitotaqata, pu himu kwańwáhovaqtuqat tataqtsokiwhqata, pu wine, pu wihkuyita, pu a'nō

pinput ñumnita, pu söhövosita, pu wāwakastuyu, kanelmuyu, pu kawaymuyu, pu karētamuyu, pu tūtuwiktuyu, pu sinmuy qatsíyamuyu.

¹⁴ Ura as um sohsoq ñit hihta ep nāhahlaynañwu. Noqw meh, pam sohsoy tūwaya. Noqw sohsoy himu nukñwa, pu lolma ūñaqwa ahpiyya. Noqw soon um pāpu pūvut pantaqat tūwani.

¹⁵ Noqw ñit huhyayaqam put wuhtit atsviy kāhaktotiqam, put okiwhintaqwa, mamqasyaqe yāvahaqaw hoñkahkañw, tsaykikahkañw a'nö hiñqawwat,

¹⁶ Pañqawwani: Is ohi, is ohi, um qaan'ewakw wuhkokitsoki! Ura as um suphiñput tusaqtontsatsakwmötsaput, pu palasakwawsat, pu pas pālañwput yuwsi'tañwu, pu sikavalasivat, pu a'nö hihkay'yuñqat o'wat-nikañw pu pearl enañ ura as yuwsi'ta.

¹⁷ Noqw sūs tāwat añqe' qöniltiqat ep i' kahahkimu qaan'ewakw sūlawhti. Noqw sohsoyam pākihut añqe' momñwit, pu pākihut akw yaktañwuqam, pu pākihut tumalay'yuñqam, pu hihsa'nihqam pāvaqwa nānahoy huhyayaqam yāvaww hoñni.

¹⁸ Nihqe put uwiwitaqwa kwĩtsiñwyat tutwaqwa sáakmaqwa pañqawwa: Ya haqam wuhkokitsoki it qaan'ewakw wuhkokitsokit anta?

¹⁹ Nihqe puma qötömi qöat tsálakinkahkañw, sáakiwtaqwa tsaykikahkañw a'nö hiñqawwat pañqawwa: Is ohi, is ohi, wuhkokitsoki! Pas as pam qaan'ewakw hihta hihkay'taqat hintsakq, öviy sohsoyam pāvaqwa pākihut akw hintsatsakaqam put atsviy kāhak'iwvisa. Noqw sūs tāwat añqe' qöniltiqat ep pam kiqöti, yan lavayhtoti.

²⁰ Oviy uma hahlayhtotini, öveqatsit ep yesqamu, God sínomatu, piw put lavay'aymatu; pi God umuñem put aw nāoya.

²¹ Noqw hoñviaya a'nö hoñvi owat wukomatat antaqat kwusut, pātuwaqatsit aqwa put tūva pañqawkañwo: Yan hapi qaan'ewakw wuhkokitsoki Babylon tūviwini; nen pas qa nātuwiwini.

²² Noqw sivatonlenat añ lēlenyaqamuy tōkiam soon pāpu uhsonve nanaptiwini, um Babylon-kitsóki; pu tātawlalwaqamuy tōnaam soon nanaptiwini, pu muriñput lēnat añ lēlenyaqamuyu, pu sivatötöqpit añ lēlenyaqamuyu. Piw soon hak tumaltuwi'taqa pay nāp hihta tuwi'taqa pāpu uhsonve nātuwiwini. Piw soon pāpu uhsonve hisat haqam ñumantotani.

²³ Piw wihqōhi soon pāpu hisat qōhi'yuñwini. Pu möönañwuy, pu mö'wit tōnaam soon pāpu uhsonve nanaptiwini. Pi um powaqat an sopkawtaqamuy sinmuy tuhisat akw ūnatoynaqwa, ūñaqwa huhyayaqam tūwaqatsit ep pas pavansinomniwhtoti.

²⁴ Noqw put ep God lavay'aymuyatuy uñwáam nātuwiwa, pu God sínomuyatuy uñwáamu, pu sohsoqmuy tūwaqatsit ep hakimuy qöqyaqamuy uñwáamu.

19

¹ Yantaqat atsve pu' nu navotq, hakim kaysiwhqam öveqatsit añ a'nö hiñqawwaqwa pañqawwa: Alleluia! Kwakwhay God Itahtutuyqawhqa! Um hapi itamuy ayo oya. Um hapi pas hímuu, öviy itam uñ kaptsi'lalwa. Um-sa nāla öqalay'ta.

² Um hapi qaatsay'makañw nuhtuñem suan hin yúkuñwu. Pi um wuhtit tokoy huhyaqat qaan'ewakw hinhtiqat enem hin yuku, it wuhti tuskapqatsiy akw tūwaqatsit ep sinmuy qalomáhintsanhqat éñemi; nihqe uhtumal'aymuy ep put aw nāoya.

³ Pu piw puma pañqawwa: Alleluia! Noqw put kwĩtsiñw'at sūs ömiq wunupfu.

4 Noq̄w ima sunat nālōq sihkay'taqam wūwuyom, nālōqmuy hihtuy tayyūnqamuy amumum tutskwami munumhtotiqe, God moñw'atsvewat ep qátuhqat pas hihtatotaqe pañqawwa: Pas antsaa, Alleluia!

The Wedding Feast of the Lamb

5 Noq̄w moñw'atsvewat añqw hakiy tōnaat pañqawu: Uma God Itah-tutuyqawhqay tayawnayani, uma sohsoyam tumal'aymatu, pu uma put kaptsi'yūnqamu, añ sōqavuñwsinomu, pu pavansinomu.

6 Noq̄w nu navotq pas hakimuy qaan'ewakw hintaqamuy tōnaam tōtōqa, haqe' pāhu sōykitotaqat pan'i, pu pavan a'nō úmukqat pan'i, noq̄w pañqawwa: Alleluia! Pi God Sus'ōqaltutuyqawhqa hapi moñw'iwta.

7 Itam hahlayhtotini. Owi, itam pas hinhaqam hahlayyani; nen pas kaptsitotani. Tsañaw pi Mañat nōmataniqat aw pitu. Noq̄w nōmaatniqa pās moñwvasiwta.

8 Nihqe pam tusaqtontsatsakwmōtsaput suphiñput kwañw'ewakw suhqōtsat yuwsitaniqat pan put eñem yukiwa; pi tusaqtontsatsakwmōtsapu suphiñpu God sinomuyatuy súantsakpiyamuy tuawi'ta.

9 Noq̄w hoñviaya inumi pañqawu: Um yan pēnani: Pas hapi Maña nōmataq̄w put ep nōviwhqat aw tūtsamiwyaqam hahlayhpit epyani. Pu pam inumi pañqawu: I' hapi God lavayiatnihqe pas antsaa.

10 Noq̄w nu kukmiq̄ nātuvat, as put pas hihtataniq̄w, pam inumi pañqawu: Soh, pay um qa panhtini. Pay nu umún God eñem tumalay'ta, pu uhtupkomuy Jesus tuawi'yūnqamuy amun'i. Um God pas hihtalawni. Pi Jesus tuawi'yūnqam God lavay'aymuyatuy amún God Hikwsiyat akw tuyqawiwuñwa.

The Rider on the White Horse

11 Noq̄w ōmi hōtsíltiqw, nu qōtsákawayot aw yori. Noq̄w aq̄w tsokiwmaqa Pas Antsay'maqa Pas Qaatsay'maqa yan mātsiwa. Nihqe pam suan hihta añ wūwañwu, piw suan kihpokñwu.

12 Noq̄w pōsiat ūwiñwuy anta; noq̄w qōtōyat añqe' wūhaq wihka kwapya. Noq̄w pam tuñwniy akw tuvoylaiwtaq̄w, qa hak put tuwi'ta, pas pam-saa.

13 Noq̄w pam usimnit unwat akw mórokput yuwsit'a. Nihqe pam God Lavayiata yan mātsiwa.

14 Noq̄w tuwvōh'aymat qōtsákawaymuy añ tsokiwkahkañw ōñaq̄w put añkya tusaqtontsatsakwmōtsaput suphiñput kwañw'ewakw suhqōtsat yuwsikahkañwo.

15 Noq̄w moañaq̄w sipwuvahpi a'nō qalay'taqa yayma. Noq̄w put akw pam hihihtuy nanāpwatuy sinoiwtaqamuy wuvahtani. Nen pam pumuy sivamoñwkohot akw amumi moñw'iwatani. Pi pam hapi Sus'ōqalat God nuhtsel'ewakw itsívuyat sinmuy amuñem na'sastani, hak haqam ōvat mumtse', pālayat na'sastañwuqat pan'i.

16 Noq̄w pam usimniy añ-nikañw pu qahsiy añ tuñwniy pēni'taq̄w yan pey'ta: MOMÑWITUY AMUMI MOÑW'IWTAQA, PU TUTUYQAWHQAMUY AMUMI PAS TUTUYQAWHQA.

17 Noq̄w nu sukw hoñviayat tuwaq̄w, tāvit ep wunu. Nihqe pam a'nō tōnay añqe' tsahtsa'lawhqe, ōva sohsoqmuy masay'yūnqamuy pūyawnumyaqamuy amumi pañqawu: Uma pew tsovawmaq̄w, God umuñem wukonovat na'sasta.

18 Noq̄w uma añ pas momñwituy tokoyamuy nōnōsani, pu solāwamuy amumi momñwituy tokoyamuyu, pu añ a'nō ō'qaltuy tokoyamuyu, pu kawaymuy tokoyamuyu, añ qa tūtuwiktuyu, pu tūtuwiktuyu, añ sōqavuñwsinmuyu, pu pas pávansinmuyu.

19 Noqw nu yorikqw, i' himuvohko-niqw, pu tūwaqatsit añ pas momñwit-niqw, pu tuwvöh'aymat sūmi tsovalti. Nihqe puma qötsákawayot epeq tsokiwtatqat, tuwvöh'aymuyatuy enañ amumi kihpokya.

20 Noqw i' himuvohko ñuiwa, pu God lavay'ayaatnihqey atsáy'taqa pīwu. Ura pam it himuvohkot atpip kātatayhpit tumalay'taqe, hakimuy put tuvoylayat akw tuvoylaiwyuñqamuy ūnatoya piw put an hihta yukiwhput aw nānawaknaqamuyu. Puma nāto taykañw, qōhit patuphaiwtaqat tövu'wat akw uwiwitaqat aqw tūviwa.

21 Noqw ahpiy akwsinwyaqam kawāyot epeq tsokiwtatqat sipwuvahpit put moañaqw yaymaqat akw súlawhti. Noqw masay'yuñqam tokoyamuy nānasna.

20

The Thousand Years

1 Pahsat pu nu sukw hoñviayat aw yori. Pam ōñaqw hawhqe, koysöt qatoñtaqat aqw hōtahpit, pu wupasivanamiqlölöt yawta.

2 Nihqe pam wukolölöqañwuy, pay hisat qátuhqat tsūat, Nukpana, pu Satan yan piw mātsiwhqat ñúahqe, sūp sōmorit yahsañwuy pahsavo put soma;

3 Nit koysöt qatoñtaqat aqw put tūvat aqw uhta, nit pu ep tuvoylata. Noqw ōviy kurs hin pam pāpu sinmuy ūnatotoynani, sūp sōmorit yahsañwuy añ kuyvaniqey aw pahsavoo. Nit ason put atsve pam hihsavo mātaviwni.

4 Noqw nu moñw'aatsvewat aw yori. Noqw hakim añ yēse. Puma hapi nuhtumi moñw'iwyuñwniqat pan pumuy amuñem yukiwa. Pu hakim God lavaiyat yuaatotakahkañw Jesus tuawi'yuñqey ep qöyaniwyaqamuy nu amumi yori. Puma hapi himuvohkot aw qa naokiwlalwa, pu put an hihta yukiwhput qa aw nānawakna; pu qalpeq, pu may ep put tuvoylayat qa akw tuvoylatoti. Puma mokiwyuñwuy ahoy tātayyaqe, sūp sōmorit yahsañwuy añ Christ amum moñw'iwyuñwa.

5-6 Ima hapi mohti ahoy yesva. Pas i' hak mohti ahoy yesvaniqamuy amumum ahoy tātayhqa hahlayhpit epni. Pi mokiwu qa lōs put aw öqalay'tani. Pi mohti ahoy yesvaniqam hapi God awwat-nikañw pu Christ awwat wimmomñwitni; nen sūp sōmorit yahsañwuy añ put amum moñw'iwyuñwni. Noqw pay ahpiy mímawat so'pum pay ason pas sūp sōmorit yahsañwuy súlawhtiniqat pahsavo pay hāk qa yesvani.

The Defeat of Satan

7 Pu ason sūp sōmorit yahsañwu súlawhtiqw, pepeq pu' Satan sivikiñaqw mātaviwe',

8 Tūwaqatsit ep nalōnan'ivaqw sinmuy yesqamuy ūnatotoynani, it Gog añqw sinmuyu, pu Magog añqw sinmuyu; nen pumuy sūmi tsovalaqw, puma God aw nāqöytani. Noqw puma pātuwaqatsit qalavaqe tūwat an qaan'ewakw hintani.

9 Pu puma tutskwat añ ahsupoq kúrukme', God sinomuyatuy haqam hāk yesqat pónokyani, pu God kitsókiyat put aw unañwayat pīwu. Noqw ōviy pam ōñaqw ūwiñwuy tūve', pumuy taqtsokni.

10 Pahsat pu Nukpana pumuy ūnatotoynaniqa ūwiñwuy patuphat antaqat tövu'wat akw uwiwitaqat aqw tūviwni, ura i' himuvohko-niqw, pu God lavay'ayaatnihqey atsáy'taqa pañsoq tūviwhqat pañsoq'a. Noqw puma sutsép-sa pepeq kānavoti'yuñwni, talōnvaqat añ'a, pu mimhikpuvaa.

The Final Judgment

¹¹ Pahsat pu nu qaan'ewakw qōtsat moñw'atsvewat aw yori, pu hakiy put ep tsokiwtaqata. Noqw put pitsánwayat apyeve tūwaqatsi, pu tokpela haqami hiniwhtiqe qa nātuwiwa.

¹² Noqw nu yorikq pi ima so'pum añ sōqavuñwsinom, pu pavansinom God atpip hōñi. Noqw tutuveni purumhtoti. Noqw pu piw suhka tutuveni puru. Pamwa qatsítutuveni yan tūñwantiwa. Noqw ima so'pum it wūhak tutuvenit añ hin pey'yuñqat put ahpiy hin yukuniwya, hinhaqam hintsatskaqey pan'i.

¹³ Pu pātuwaqatsi put añqe' so'pumuy mātavi; pu mokiwu maskit amum pepeq so'pumuy mātavi. Noqw puma sohsoyam nanāp hin hintsatskaqey ahpiy yukuniwya.

¹⁴ Noqw mokiwuniqw pu maski, puma ūwiñwuy patuphat antaqat aqw tūwiwa. Pam hapi lōs mokiwu.

¹⁵ Pu hakiy tuñwniat qatsítutuvenit ep qa pey'taqw, pam ūwiñwuy patuphat antaqat aqw tūwiñwu.

21

The New Heaven and the New Earth

¹ Noqw nu puhutokpelat aw yori, pu puhutuwaqatsit aw'i, i' mohtiwa tokpela, pu mohtiwa tūwaqatsit haqami tūwayaqw ōviy'o. Noqw pātuwaqatsit pāpu qa háqamo.

² Noqw nu' John, wuhkokitsokit pas pavan hímunihqe qahováriwtaqat ōñaqw God añqw hawtoqw aw tātayi. Noqw pam Jerusalem Pūhunihqa yan mātisiwa. Pam mōmō'wiqa puwsuñwayniqat aw hin yuws'i'tañwuqat pan sóniwa.

³ Noqw hakiy a'nō tōnaat ōñaqw pañqawhq nu navota; noqw yan lavayhti: Meh, God kīat sinmuy amumum yanta; noqw pam pumuy amumum qátuni; noqw puma put sinomatni; noqw God pas nāp pumuy amumum yantani; nen pumuy Tutuyqawhqaamni.

⁴ Pu God pumuy posvalayamuy sohsok ayo hōnani. Pu mokiwu pāpu qa háqamni; pu qahahlayhpi, pu pahki sūlawhtini; piw soon haqam pāpu himu tūyani, pi hisatqatsi pay tūwayaq'ō.

⁵ Noqw i' moñw'atsvewat epeq tsokiwtaqa pañqawu: Meh, nu hapi sohsok hihta pūhulawu. Noqw pam inumi pañqawu: Um it pēnani, i' lavayi pas antsa, pas qa paysoq'a.

⁶ Noqw pam inumi pañqawu: Yukilti hapi! Nu hapi Alpha pu Omega. Nu hapi sohsok hihta yayhnaqa, pu sohsok hihta aw pās yúkuniqa. Nu pāhut nōñañataqat hakiy taytoynañwuqat pānaqmokiwtaqat paysoq máqani.

⁷ Añ kuytaqa hapi sohsok hihta makiwni; noqw nu put Tutuyqawhqaatni; noqw pam ítini.

⁸ Pu ima añ tūmamqasyaqam, pu qatuptsiwni'yuñqam, pu tuyoy'ewakw hinyuñqam, pu tuqwyantotaqam, pu qahopíyesqam, pu tuhisay akw hintsatskaqam, pu nāp yukihput aw nāwakintotaqam, pu sohsoyam a'tsat, it qōhit patuphat antaqat tövu'wat akw uwiwitaqat pañsoq nuhtumyani. I' hapi lōs mokiwu.

The New Jerusalem

⁹ Pahsat pu ima tsañe' hoñvia'yat ura nuhtuñk tsañe'sikip kānavotpit kuyap-kuyi'yuñqamuy amuñaqw suhka inuminihqe inumi pañqawu: Kurs um pewni. Noqw nu it mö'wit Mañat nōmayat ūmi mahtaknani.

¹⁰ Pahsat pu nu Qahováriwtaqat Hikwsit akw tuyqawiwtaqw, pam haqami qaan'ewakw wupatukwit aqw nuy wīki. Nihqe pepeq pam qaan'ewakw wuhkokitsokit pas pavan hímunihqe qahováriwtaqat Jerusalem yan mātisiwhqat inumi mahtakna. Pam ōñaqw God añqw hawto

11 God lolmat tälawnwayat tälawnway'kañwo. Noqw tälawnwaat hihta owat pas a'nö hihkay'taqat an talqaqsala, it jasper-owat an'i; hihta suyantalqat an suyan tälä.

12 Noqw kitsóki qaan'ewakw wupatuhpelat akw nöyakiwta. Noqw tuhpelat an pakwt löq sihkay'tasikip hötsíwa. Noqw hötsíwat anqe' pakwt löq sihkay'taqam honvia'yat hōñi. Noqw put an natñwani pey'yuñwa. Nihqe pañ Israel tímuyatuy pakwt löq sihkay'taqamuy tuñwniam pey'yuñwa.

13 Hopkaqe payhk hötsíwa, pu kwiniñaqe piw payhk hötsíwa, pu tātöqe payhk hötsíwa, pu tēveñeque payhk hötsíwa.

14 Noqw wuhkokitsokit aw nöyakiwtaqa tuhkwa pakwt löq sihkay'taqat qaqatspi'ta. Noqw pumuy an it Mañat ayamuyatuy pakwt löq sihkay'taqamuy tuñwniam pey'yuñwa.

15 Noqw i' hak inumi yuaataqa sikavalasivat tuwanpit yawta, akw wuhkokitsokit tuwantaniqee, pu höhtsiwayata, pu tuhpelat put nöyakni'taqata.

16 Noqw kitsóki sutsñakiwta, wuhpalwat-nikañw pu puhtsilwat pay súnanta. Noqw pam hopaqat tuwanpiy akw put tuwanta; noqw kurs pam sūp nāsamiq sihkay'tasikip sōmorit pahsa'haqam tutskwatuwanit tuwanta. Wuhpalwat-nikañw pu puhtsilwat-nikañw pu ōmiqwat pay sunyuñwa.

17 Pu pam tuhpelat kitsókit aw nöyakni'taqat tuwantaqw, kurs pam pakwut-sikip sunat pakwt navay sihkay'taqat (216) kuktuwani pahsavo tuhpela. (Honviaya sinmuy tuwaniamuy akw put tuwanta.)

18 Noqw tuhpela jasper-owat anqw yukiwta; noqw kitsóki it sikavalasivat pas kwañw'ewakw anqw yukiwta, pas panaptsat an suyan tälät anq'ö.

19 Noqw kitsókit tuhkwayat qaqatspiat sohsok hinyuñqat o'wat a'nö hihkay'yuñqat akw lomasniwa. I' mohti'maqa jasper-owat anqw yukiwta, añkniha sapphire-owat anq'ö, pu amuñkniha chalcedony-owat anq'ö, noqw pu nälöq epniha emerald-owat anq'ö,

20 Noqw tsivot epniha sardonyx-owat anq'ö, pu navay epniha sardius-owat anq'ö, noqw tsañe' epniha chrysolyte-owat anq'ö, noqw nanalt epniha beryl-owat anq'ö, noqw pēve' epniha topaz-owat anq'ö, noqw pakwt epniha chrysoprasus-owat anq'ö, noqw peveest epniha jacinth-owat anq'ö, noqw ōsat epniha amethyst-owat anq'ö.

21 Noqw pakwt löq sihkay'tasikip utspi piw pakwt löq sihkay'taqat hihta pearl anqw yukiwyuñwa. Nanāp utspi sūkw pearl anqw yukiwtañwu. Noqw kitsókit ep kitpik pas sikavalasivat kwañw'ewakw anqw yukiwta, pas pay suyan talqat panaptsat panyuñwa.

22 Noqw nu ep qa haqam God enem nāwakinkit tuwa, pi sinom God Sus'ōqaltutuyqawhqat, pu it Mañat, pumuy amutpip nāwakintotaqw ōviy'o.

23 Pu kitsóki pay tāwat qa hakni'ta, piw mūyawuyu, aw talni'taniqata. Pi God lolmat tälawnwaat aw talni'ta, pu i' Maña pep put aw tälä.

24 Noqw ima nanāpwat hihtu ayo nōñakqam put talniyat an hinwisni. Pu tūwaqatsit an pas momñwit piw kāhakiwuy, pu hihta hihkay'taqat pañso ōoyyani.

25 Pu pep hötsíwa tälö pas qa uhtsiltimantani. Noqw tōkila pep sūlawni.

26 Noqw hīhihtu nanāpwat sinom kāhakiwuy pu hihta hihkay'taqat pañso ōoyyani.

27 Pu pas soon himu hihta itséhe'tañwuqa pañso pákini, pu piw hihta tuyoy'ewakw tumalay'taqa, pu atsátañwuqa. Pay pas ima Mañat qatsítuveniyat an tūñwniam pey'yuñqam-sa hapi pañso yuñni.

22

¹ Pu hoñviaya kwañw'ewakw mūnat hakiy taytoynañwuqat inumi mahtak-naqw, pas ruhpit an suyan talni'ta. Pam God-nikañw pu Mañat, pumuy moñw'atsvewayat añqw mūna,

² Wuhkokitsokit ep kitpik nahsavaqee. Noqw mūnat nan'ivaq sipaltsoki akw yēsiwhqa wunu, nihqe pakwt lōq sihkay'ta-sikip alōñōt sipalay'vañwu; noqw añsakis mūyawuy ep himuy'vañwu. Noqw hīhihtu nanāpwat sinom put nahpiyat akw powaiwwisa.

³ Noqw God hihta aw qa suhta'ewniqw, pam pep sūlawni, ispi God-nikañw pu Mañat, pumuy moñw'atsvewaam ep wūnuniq'ō. Noqw God tumal'aymat put tayawintotani.

⁴ Pu puma put pitsáñwayat aw yorstotani. Noqw put tuñwniat pumuy qalkaqe pey'yuñwni.

⁵ Pu pep qa míhikmantani; piw puma wihqōhit pāpu kurs hintsatskani, piw tāwat añqw tālata, pi Tutuyqawhqa God pumuy amumi talni'taniqw ōviy'ō. Noqw puma aqwhaqami sutsép-sa moñw'iwyuñwni.

The Coming of Jesus

⁶ Noqw pam inumi pañqawu: I' hapi yan lavayi pas qa paysoq'a, pas antsa. Noqw i' Tutuyqawhqa God imuy pas hihtuy lavay'aymuy amuhpa' yuaataqa tumal'aymuy amumi hoñviayay hōna, pam soon pas hisat himu hintaniqat pumuy āawnaniqata.

⁷ Meh, nu hapi qa sōwunit pítuni, (kita Tutuyqawhqa). Noqw i' hapi hak it nāto hin hintaniqat lavayit it tutuvenit ep pey'taqat aw tuqayvahsi'maqa hahlayhpit epni.

⁸ Nu John hapi iit aw yori; nihqe nu put navota. Nihqe nu navotkañw yórikqe, pahsat pu nu it hoñviayat inumi iit mahtaknaqat kukmiq nātuva, put pas hihtataniqee.

⁹ Noqw pam pahsat inumi pañqawu: Soh, um qa panhtini. Pay nu uhtumalsuñwa, pu uhpavamuy lavay'a'yatuy suñwáamu, pu it tutuvenit añ lavayit pey'taqat aw tuqayvahsi'yuñqamuy suñwáamu. Um God hapi pas hihtatani.

¹⁰ Pu pam inumi pañqawu: Um it tutuvenit añ himu nātoniqat pey'taqat qa tupki'tani; taq pay aw pitsíwta.

¹¹ Pay pi qasuan hintaqa qasuan hintani; pu i' hak itséhee itséheeni; pu i' hak sūantaqa sūantani; pu i' hak qahováriwhpu qahováriwtani.

¹² Noqw meh, nu hapi qa sōwunit pítuni (kita Tutuyqawhqa). Noqw nu hapi hihta ahsatit yankañw pítuni; nen sohsokmuy sinmuy añ nanāp tumaltipuyamuy an amumi ahoytani.

¹³ Nu hapi Alpha, pu Omega. Nu hapi sohsok hihta yayhnaqa pu sohsok hihta aw pās yúkuhqa; mohti'maqa, pu nuhtuñkniqa.

¹⁴ Ima hakim hapi tutavoyat añ hinwisqam pas hahlayhpit epyani. Puma himutskit akw yēsiwhqat añqw nōñsaniqey makiway'yuñwni, pu kitsókit aw hōtsíwhpa' yuñniqeyu.

¹⁵ Pi popkotuy amunyuñqam pay ihke'ya, pu tuhisay akw hintsatskaqamu, pu qahopqatsit hintsatskaqamu, pu tuqwyantotaqamu, pu nāp yukiwhput aw nāwakintotaqamu, pu hak atsat hintsakqey ep hahlayhqa pīwu.

¹⁶ Noqw nu' Jesus hapi ihoñviayay ayata, añqe' hāhaqe' inumi tōnawtaqamuy iit āawnaniqat ōviy'ō. Nu hapi David náata, pu ahpiy tsíyakpu, suyan tālawñway'taqa talsohu.

¹⁷ Noqw Hikwsi Mö'wit amum pañqawu: Pewyaa. Pu i' hak navotqa Pewyaa, kítani. Pu i' hak pānaqmokiwtataq pewni. Pu pay nāp hak nāwaknaqa it kúyit akw yēsiwhqat qa sisvit añqw hikwni.

Conclusion

¹⁸ Pu nu sohsokmuy it nāto hin hintaniqat lavayit it tutuvenit aň pey'taqat nanaptaqamuy amumi pañqawni: Kurs hak haqam it lavayit aw hihta hōyoknaniqw, pay God hīhihta kanavotpit it tutuvenit ep pey'taqat hapi aw nāoyi.

¹⁹ Pu kurs hak haqam it nāto hin hintaniqat lavayit it tutuvenit aň pey'taqat hihtawat ayo yúkuniqw, pay God qatsítutuvenit aňqw put natñwaniyat ayo yúkuni, pu pas hímunihqat kitsókit ep qeniyata. Pu sohsoy himu lolma it tutuvenit ep pey'taqat put aw uhtani.

²⁰ Noqw iit lavayhtiqa yan hiñqawu: Meh, nu pas antsa qa sōwunit pítuni, kita. Nam antaa, Jesus Tutuyqawhqa, pay um qa sōwunit aňqwni.

²¹ Nam Itahtutuyqawhqaqay Jesus Christ núokwaat sohsokmuy umumi písiwtaa. Nam antaa.